

Nordiska rådet

37:e sessionen
1989

SUPPLEMENT

innehållande remissuttalanden

Medlemsförslag

- A 817/k Ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning
- A 819/e Gemensam nordisk studie angående europsamarbetet
- A 820/t Gemensamt nordiskt informationssystem och gemensam nordisk databank
- A 821/t Utvidgat Nordresekort
- A 822/k Säkerställande av projekt Nordjobs fortsättning
- A 823/k Bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land
- A 825/s Samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer
- A 826/s Samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet
- A 827/t Nordisk järnvägstrafik i samverkan
- A 828/s Inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor
- A 829/j Projekt på flyktingområdet
- A 830/k Stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen
- A 832/s Ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken
- A 833/t Utökat fordonstekniskt samarbete
- A 834/k Upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena
- A 835/k Grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa
- A 836/t Skattefri försäljning för flygpasagerare vid inresa inom Norden
- A 837/k Utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker
- A 839/j Ökad viseringsfrihet för utländska medborgare som är bosatta i Norden
- A 840/k Samordnade åtgärder för att förbättra utbildnings- och praktikanutbytessamarbetet
- A 841/k En nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning
- A 842/s En gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare
- A 845/s Gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden
- A 846/s Samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden
- A 847/k Nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker för läshandikappade
- A 848/k En nordisk bokserie
- A 850/s Nordiskt reumatikerår 1991
- A 850 Ä/s En plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden
- A 852/j Begränsning av export av farliga varor
- A 853/s Skydd av den nordiska havsfågelfaunan – speciellt sillgrisslan (*Uria aalge*)

- A 854/j Inrättande av en samnordisk utredningsenhet med uppgift att följa och granska efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika
- A 855/s Nordiskt biologifår 1990
- A 856/t Ökat nordiskt samarbete inom turism
- A 857/e Koncernfackligt samarbete i Norden
- A 858/t Nordiskt integrerat järnvägssamarbete beträffande godstransport
- A 863/t En nordisk trafikläraryhögskola
- A 867/e Ökat nordiskt samarbete i internationella frågor

Ministerrådsförslag

- B 96/s En nordisk handlingsplan mot cancer

Medlemsförslag

om ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning

(Väckt av Esko Aho och Tytti Isohookana-Asunmaa samt Hugo Bergdahl, Gustav Björkstrand, Elisabeth Rehn, Eino Siuruainen och Otto Steenholdt)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR) har med skrivelse den 18 mars 1988 för kännedom översänt rapport om NoSAMF samt kopia av yttrande till Nordiska ministerrådet (här ej tryckt).

Nordiska sekretariatet för arktisk medicinsk forskning:

— — — skal man anføre, at en ændring som den foreslåede næppe vil fremme NoSAMF's nuværende formål og arbejde. Størstedelen af de til rådighed stående ressourcer vil ved en ændring blive koncentreret om en enkelt af NoSAMF's opgaver med risiko for skæv geografisk fordeling af komitéens aktiviteter i Norden, hvor forholdene på f. eks. Nordkalotten afviger stærkt fra forholdene på Grønland.

Komitéens formål og nuværende opgaver løses efter NoSAMF's opfattelse bedst decentralt i alle de nordiske lande, herunder Grønland, således som det sker for øjeblikket. Det må tages i betragtning, at arktisk medicin ikke er en særlig videnskabsgren eller et speciale, for hvilket der naturligt kan oprettes et videnskabeligt institut i traditionel forstand. Arktisk medicin er en sammenfattende betegnelse for en lang række læge- og sundhedsfaglige discipliners aktiviteter under arktiske og subarktiske forhold.

NoSAMF anser det således ikke for øjeblikket for hensigtsmæssigt, at komitéen omdannes til et nordisk institut. Derimod skal bemærkes, at NoSAMF allerede i 1986 foreslog, at man ændrede betegnelsen på komitéens sekretariat til institut. Baggrunden herfor var et ønske om at højne sekretariatets formelle status. Der i sekretariatet ansat en professorkvalifi-

ceret generalsekretær/forsker samt to kancellisekretærer. En sådan ændring mente man ville lette sekretariatets relationer til nuværende og planlagte forskningsinstitutioner i Uleåborg med hvem sekretariatet traditionsmæssigt har nært samarbejde. Det har ikke herved været hensigten at ændre prioriteringen af sekretariatets arbejde i forhold til NoSAMF's øvrige aktiviteter.

Uleåborg den 20. marts 1988

Hans Åkerblom
Viceordförande

J.P. Hart Hansen
Ordförande

Matti Nuutinen
fg. Generalsekreterare

Nordisk samarbeidsnemnd for medisinsk forskning:

NOS-M stiller seg positiv til at det etableres nettverksdannelser som styrker arktisk medisinsk forskning. NOS-M ser det videre som naturlig at det får seg forelagt forskningsprogram og årsberetning fra Nordiska samarbeidskomiteen for arktisk medicinsk forskning, slik at det kan etableres en nærmere kontakt mellom NOS-M og samarbeidskomiteen. Når det gjelder forslaget om å etablere et eget institutt for arktisk medisinsk forskning, viser NOS-M til uttalelsene fra de enkelte medisinske forskningsrådene.

Oslo, 13. april 1988

Nordisk samarbeidsnemnd for medisinsk forskning

Ole Johan Sandvand
Fung. ass. direktør

Danmark

Undervisningsministeriet:

Nordisk forskningspolitisk råd (FRP) har behandlet en rapport med en vurdering af NoSAMF, herunder spørgsmålet om en eventuel omdannelse af komitéens sekretariat til et institut. Såvel rapporten som FRP kunne ikke tilslutte sig en sådan omdannelse, idet det var opfattelsen, at der kunne foregå en vis forskningsvirksomhed i komitéens sekretariat, men at

dette ikke burde defineres som en forskningsudførende enhed, d. v. s. som et institut.

Undervisningsministeriet kan henholde sig hertil.

København, den 18. april 1988

Ida M. Boisen

Fuldmægtig

Finland

Handels- og industriministeriet:¹

Utnyttjandet av naturresurserna i de arktiska områdena är föremål för ett stort intresse i flera länder. I Finland har i synnerhet Statens tekniska forskningscentral på handels- och industriministeriets förvaltningsområde igångsatt forsknings- och utvecklingsprojekt inom s. k. arktisk teknologi på eget initiativ och enligt uppdrag. En del industriföretag har satsat på att utveckla nya produkter och produktionsmetoder för arktiska tillämpningar. Eftersom människan i de flesta sådana fall är väl fungerande produkters användare eller en produktionsmetods utnyttjare och då produkten därmed inverkar på människan, förutsätter lyckade lösningar också annat än en behärskning av tekniken. Man bör känna till de faktorer som inverkar på människans psykiska och fysiska uthållighet.

Även om ministeriet saknar förutsättningar för att ta ställning till den medicinska betydelsen av det institut som medlemsförslaget avser, anser ministeriet att verksamheten vid institutet på ett viktigt sätt understöder dem som utvecklar och tillverkar produkter och produktionsmetoder avsedda för arktiskt bruk.

Helsingfors den 8 april 1988

Handels- och industriministeriet

Markku Mäkinen

Avdelningschef

Björn Blomqvist

Byråchef

¹ Yttrandet översatt från finska.

Social- och hälsovårdsministeriet:

Social- och hälsovårdsministeriet ställer sig i princip positivt till det nu aktuella förslaget om ombildandet av NoSAMF till ett nordiskt institut på området. Ministeriet önskar samtidigt framhålla behovet av att man utreder frågor som hänför sig till ombildandet innan det definitiva beslutet fattas. Enligt ministeriets uppfattning borde man klarlägga vad ombildandet innebär i fråga om institutets uppgifter, karaktär och omfattning. Därvid bör man även utreda de budgetmässiga konsekvenserna av ett eventuellt beslut om ombildandet av samarbetskommittén till ett nordiskt institut, varvid även behovet av personalresurser bör kartläggas.

Med stöd av vad som ovan sagts anser social- och hälsovårdsministeriet att det är motiverat att stöda de förslag som ingår i medlemsförslaget.

Helsingfors den 6 april 1988

Helena Pesola

Social- och hälsovårdsminister

Karl Johan Krokfors

Sekreterare för internationella ärenden

Länsstyrelsen i Uleåborgs län:¹

Det är motiverat att ombilda Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning med beaktande av institutets verksamhetsområde och betydelse som forskningsinstitut för specialområdet och -förhållandena. Det återspeglar bättre helheten i institutets nuvarande verksamhet. Det stöder speciellt strävandena att tillförsäkra den arktiska forskningen kunskapsmässiga och ekonomiska verksamhetsbetingelser.

Länsstyrelsen anser att man härvid mer seriöst än hittills borde inrikta tyngdpunkten i den medicinska forskningen vid institutet på att utreda och undersöka de sociomedicinska, sociala och folkhälsoskillnader som är förbundna med särdragen i samhällsstrukturen och omgivningen på det

¹ Yttrandet översatt från finska.

arktiska området och samtidigt beakta de intensiva förändringar som sker i den sociala strukturen och samhällsstrukturen på området.

Uleåborg den 25 mars 1988

Länsstyrelsen i Uleåborgs län

Vilho Kauppila
Kanslichef

Tapani Kallanranta
Vik. länsläkare

Länsstyrelsen i Lapplands län:¹

Länsstyrelsen i Lapplands län tillstyrker ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF) till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning.

Länsstyrelsen i Lapplands län omfattar de i förslaget framförda motive-ringarna.

Med tanke på hälsovården i Lapplands län är det av vikt att utveckla ifrågavarande institut. Dessutom kommer den arktiska medicinska forskningen med dess praktiska tillämpningar att vara allt viktigare internationellt sett.

Rovaniemi den 25 februari 1988

Länsstyrelsen i Lapplands län

Uleåborgs universitet hänvisar i skrivelse den 15 februari 1988 till yttrande från fakultetsrådet vid medicinska fakulteten av den 10 februari 1988 (se nedan).

Medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet har i skrivelse den 10 februari 1988 förklarat att medlemsförslaget överensstämmer med fakultetens egna planer och stöder därför förslaget.

Finlands akademi hänvisar i skrivelse den 2 mars 1988 till yttrande av samma datum från statens medicinska kommission (se nedan).

¹ Yttrandet översatt från finska.

Finlands akademi, statens medicinska kommission:¹

Statens medicinska kommission anser det viktigt att man i de nordiska länderna kan utföra högklassig och omfattande arktisk medicinsk forskning. Förslaget om åstadkommande av ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning är mycket väl begrundat. Redan hittills har sekretariatet för arktisk medicin utfört forskningsarbete men utan en tydlig organisation. Medicinska kommissionen anser att det är ytterst begrundat att ombilda sekretariatets status till en anstalt eller ett institut. I medlemsförslaget föreslogs att Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning borde ombildas till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning. Detta är inte ändamålsenligt eftersom man vid sidan om anstalt/institut behöver en nordisk samarbetskommitté för att koordinera och vägleda den arktiska medicinska forskningen. Genom samarbetskommittén kan man även i fortsättningen upprätthålla tillräckliga kontakter till de enskilda nordiska forskningsorganisationerna.

En framgångsrik forskningsverksamhet förutsätter att det arktiska medicinska institutet kan förfoga över tillräckliga forskningsresurser. Till dessa hör ändamålsenliga utrymmen, anordningar, anslag för de utgifter som forskningen förorsakar samt personal. Den i medlemsförslaget nämnda möjligheten att förlägga institutet i samband med Uleåborgs universitet är speciellt värt att understödjas, eftersom sekretariatet för den arktiska medicinen redan hittills har varit verksam i Uleåborg flera år. Läget och den mångsidiga vetenskapliga bakgrunden gör att Uleåborgs universitet lämpar sig utmärkt som institutets förläggningsort. I tillägg till utrymmen borde man dock genom samnordisk finansiering anskaffa tillräckliga grundläggande anordningar för institutet samt reservera anslag för avlöningen av personal och för löpande utgifter som forskningen medför. Utöver detta måste enskilda forskare och forskargrupper ansöka om projektvis forskningsfinansiering hos de medicinska kommissionerna i sina egna länder. Till denna del kan även Statens medicinska kommission för sin del delta i finansieringen av högklassiga enskilda forskningsprojekt.

Helsingfors den 2 mars 1988

Finlands akademi
Statens medicinska kommission

Pirjo Mäkelä
Ordförande

Jaana Aalto
Sekreterare

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Statens tekniska forskningscentral:

Tekniken i samband med arktisk medicin har inte hört till statens tekniska forskningscentral (VTT) verksamhetsfält och den har inte heller i väsentlig mån hört till samarbetskommitténs (NoSAMF) verksamhet. VTT har sålunda inga speciella skäl att ta ställning till hur forskning av arktisk medicin borde organiseras.

I medlemsförslaget motiveras övergången till organisation i form av institut med att förutsättningarna för verksamheten förbättras. Eftersom institutet kunde verka i samband med Uleåborgs universitet skulle övergången inte föranleda betydande extra kostnader. På basen av dessa synpunkter förhåller sig statens tekniska forskningscentral positiv till förslaget.

Oslo den 22 februari 1988

Markku Mannerkoski
Generaldirektör

Esko Heikkilä
T. f. forskningsdirektör

Institutet för arbetshygien:¹

Nordiska samarbetskommitténs för arktisk medicinsk forskning verksamhet har hittills till en stor del förverkligats genom dess sekretariat i Uleåborg. Samarbetskommittén har på ett betydande sätt ökat kunskapen om medicinska specialfrågor rörande befolkningen i de norra delarna av Norden. I dess verksamhet har den största bristen varit att resurserna inte räckt till utvecklandet av och deltagandet i forskningsprogram mellan de enskilda nordiska länderna. Bristen på kontinuitet, som försakas av ombyten av NoSAMF:s generalsekreterare, har också varit ett förhinder för långvariga forskningsprogram.

En utredning om särdragen av hälsotillståndet hos Kalottområdets befolkning har varit till många delar bristfällig i brist på forskarresurser. I avsaknad av en nordisk samarbetspraxis har det varit svårt eller omöjligt att med enhetliga nordiska metoder undersöka hälsoproblem och sjukdomar hos Kalottområdets befolkning. Det institut som föreslås skulle möjliggöra en sådan verksamhet. I olika institut i synnerhet i Uleåborg har det idkats omfattande medicinsk forskning hos områdets befolkning, och denna kunde enligt behov utnyttjas i Sverige och Norge bättre än hittills. De sakkunniga som är verksamma en längre tid vid det institut som planeras skulle möjliggöra konsult hjälp till hälsovårdspersonalen på Ka-

¹ Yttrandet översatt från finska.

lottområdet även annars än vid utbildningstillfällen. Härigenom skulle särdragen på Kalottområdet bli bättre beaktade även i hälsovårdens dagliga funktioner.

Kastells forskningscentral med dess ca 170 anställda, vilken hör till Finlands stat, skapar optimala ramar för igångsättandet och utvecklandet av verksamheten vid ifrågavarande institut. Centralen blir färdig år 1991. I samband med centralen kommer att byggas köldforskningslaboratorier som uppfyller krävande internationella mått och där köldens inverknings på människan kan undersökas mångsidigt. I dess utrymmen placeras också institutionen för folkhälso medicin vid Uleåborgs universitet, Uleåborgs regionala laboratorium vid folkhälsoinstitutet och Uleåborgs regionala institut för arbetshygien. Utöver detta är det möjligt att få mångsidigt stöd från Uleåborgs universitetscentralsjukhus och de medicinska institutionerna vid Uleåborgs universitet.

Förverkligandet av ifrågavarande medlemsförslag gör det möjligt att utveckla det nordiska forskarsamarbetet i arktisk medicin.

Institutet kunde förbereda och vara med om att tillsammans med Uleåborgs universitet arrangera specialutbildning i arktisk medicin på universitetsnivå samt arrangera forskarutbildning i arktisk medicin.

Uleåborgs regionala institut för arbetshygien kan erbjuda institutet expert hjälp inom sin specialsektor köldforskning samt information och samarbete i syfte att man i de andra nordiska länderna kunde utnyttja den pågående omfattande forskningen beträffande renskötare. Likaså är det möjligt att genom institutet bättre utnyttja den erfarenhet som det regionala institutet för arbetshygien har beträffande forskningen i och förebyggandet av sådana för Kalottområdet typiska sjukdomar som arbetet förorsakar. I samband med den arbetsmedicinska polikliniken vid Kastells forskningscentral kommer att byggas ett laboratorium för undersökning av specialproblem i arbets- och prestationsförmåga i norra Finland. Också dess verksamhet kan utnyttjas i en större omfattning i specialfrågor på Kalottområdet genom det institut som föreslagits.

Den medicinska forskning i Finlands Antarktis-program som baserar sig på expertisen hos forskarna vid Uleåborgs universitets fysiologiska institution och det regionala institutet för arbetshygien kan utvidgas genom det planlagda institutet så att den blir samnordisk enligt behov.

Vi anser att ombildandet av NoSAMF och dess sekretariat till ett samnordiskt institut, som skulle förläggas till Kastells forskningscentral, är ett förslag värt att tillstyrkas. Detta kan vara till mångsidig nytta för den medicinska forskningen på Kalottområdet och mer allmänt på Arktis-/

Antarktisorrådet. Speciellt betydande är det för köldforskningen inom finländsk medicin och för forskningen av hälsan hos Lapplands befolkning.

Helsingfors den 11 mars 1988

Institutet för arbetshygien

Martti Lehtokangas

Vik. generaldirektör

Juhani Hassi

Direktör för Uleåborgs
regionalinstitut för
arbetshygien

Ålands landskapsstyrelse:

Ålands landskapsstyrelse förordar i rubricerade ärende framförda förslag om att Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning ombildas till nordisk institution för arktisk medicinsk forskning och att ekonomiskt trygga verksamhetsmöjligheterna för den ombildade institutionen dock under förutsättning att det sker inom ramen för den redan existerande universitets- eller annan motsvarande organisation för att sålunda underlätta effektiviseringen och utökningen av den forsknings-, skolnings-, informations- och koordinationsverksamhet som nu redan utföres samt att befordra tvärvetenskapliga forsknings- och tillämpningsprojekt.

Mariehamn den 30 mars 1988

Gunnevi Nordman

Vicelanråd

Birger Ch Sandell

Landskapsläkare

Island

Helse- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið):¹

Ministeriet har bedt om en vurdering fra professoren i sundhedslære ved Islands Universitet, som har fulgt dette arbejde i nogle år og tilslutter sig denne ændring.

¹ *Yttrandet översatt från isländska.*

Ministeriet anbefaler derfor, at Íslánd indtager en positiv holdning til forslaget.

Reykjavík, den 22. marts 1988

Guðmundur Bjarnason

Páll Sigurðsson

Medicinaldirektøren (Landlæknir):¹

De mennesker, der har beskæftiget sig med sundhedstilstandsundersøgelser i de arktiske områder, har udført et stort og bemærkelsesværdigt arbejde. Dette arbejde er blevet så omfangsrigt og tillige betydningsfuldt set ud fra faglige og samfundsmæssige synsvinkler, at man nødvendigvis bør oprette et arktisk medicinsk institut.

Reykjavík, den 23. marts 1988

Ólafur Ólafsson
Medicinaldirektør

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet:

Kultur- og vitenskapsdepartementet stiller seg positivt til nettverksdannelser i de nordiske land som kan styrke arktisk medisinsk forskning. Spørsmålet om et eget institutt for dette forskningsområdet bør imidlertid bli gjenstand for nærmere vurdering.

Departementet kan således ikke uten videre tilrå at NOSAMF omdannes til et nordisk institutt for arktisk medisinsk forskning og mener at spørsmålet må utredes nærmere i Nordisk Ministerråds organer.

Oslo, 21. april 1988

Etter fullmakt

Olav Nyhamar
Byråsjef

Hans Berg
Førstekonsulent

Universitetet i Oslo, Universitetsdirektøren, har i skrivelse den 15 mars 1988 förklarat att man icke önskar uttala sig i anledning av medlemsförslaget.

Universitetet i Tromsø:

Universitetet i Tromsø arbeider planmessig for å styrke den faglige kompetansen innenfor fagområder som har tilknytning til arktisk medisinsk forskning, både ved basalmedisinske prosjekter og mer målrettede forskningsprogrammer. Det forutsettes at etableringen av et permanent nordisk institutt for arktisk medisinsk forskning i Oulu ikke vil være til hinder for utbyggingen av kompetanse på tilsvarende felter ved Universitetet i Tromsø.

Tromsø, 21 mars 1988

Harald Overvaag
Universitetsdirektør

Marit Thomassen

Sverige

Universitets- och högskoleämbete (UHÄ):

UHÄ är inte berett att tillstyrka medlemsförslaget till Nordiska rådet om att ombilda Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (No SAMF) till ett nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning. Enligt UHÄ:s mening bör ytterligare utredning göras om ett eventuellt instituts mål, resurser och organisation samt om konsekvenserna för arktisk medicinsk forskning inom universitetens medicinska fakulteter om ett institut helt fristående från universiteten bildas.

Remissyttrandena

UHÄ har inhämtat yttrande från karolinska institutet (KI) och universitetet i Uppsala (UU) Linköping (ULi), Lund (UL), Göteborg (UG) och Umeå (UUm).

KI och UUm tillstyrker förslaget men anser att endast själva sekretariatet bör ombildas till institut, förlagt till universitetet i Uleåborg, och att den nordiska samarbetskommittén skall bestå som en styrelse för institutet. En namnändring föreslås också, tex till "Circumpolar Health", som är den internationellt gällande terminologin för motsvarande forskning.

Medicinska fakultetsnämnden vid UU och *medicinska fakultetsstyrelsen vid UL* tillstyrker den förändring som formuleras i medlemsförslagets

rekommendation, nämligen att No SAMF ombildas till Nordisk institution för artisk medicinsk forskning.

Medicinska fakultetsnämnden vid UG bedömer att en förändring från nordisk kommitté till nordiskt institut skulle kunna ge verksamheten en stabilitet och en förstärkt vetenskaplig ställning. Förslaget förutsätter emellertid ett reellt resurstillskott och en övergripande analys av dess målsättning, medel och organisationsform. Fakultetsnämnden föreslår därför att en utredning tillsätts.

Utbildnings- och forskningsnämnden vid ULi/Hälsouniversitetet anser inte att det är rimligt att bygga upp ett eget nordiskt institut. I stället forordas att det nuvarande sekretariatet ges bättre resurser. Nämnden uttrycker farhågor för att ett institut som får i uppgift att bedriva forskning och utbildning kan innebära risk för dränage av vetenskaplig kompetens från övriga nordiska länder. Utbildning och forskning bör bedrivas inom universitetens ram och inte vid institut fristående från universitet.

UHÄ:s ställningstagande

Av medlemsförslaget framgår inte klart om man avser ett fristående nordiskt forskningsinstitut direkt underställt Nordiska ministerrådet eller bildandet av en nordisk institution med förankring till Uleåborgs universitets medicinska fakultet. UHÄ utgår dock ifrån att det är ett nordiskt institut som avses.

I likhet med universitetet i Linköping är UHÄ inte övertygat om att det är lämpligt att inrätta ett nordiskt forskningsinstitut fristående från universitetet. Utbildning och forskning är universitetens uppgift och bör rymmas inom universitetens organisation.

I medlemsförslaget nämns en rad fördelar för verksamheten som kan förverkligas om sekretariatet utvecklas till ett nordiskt institut.

Såvitt UHÄ kan bedöma bör många av dessa fördelar kunna uppnås inom nuvarande organisationsform om sekretariatet och den arktiska forskningen ges tillräckligt med resurser.

Det finns däremot uppenbara risker med att inrätta ett från universitetet fristående institut utan att ytterligare resurser samtidigt garanteras, nämligen att befintlig forskning inom området vid universitetet utarmas.

UHÄ är inte berett att tillstyrka förslaget utan ytterligare utredning. En sådan bör omfatta dels vilken målsättning, vilka resurser och vilken organisationsform ett fristående nordiskt institut för arktisk forskning skulle ha, dels konsekvenserna för den forskning om arktisk medicin som nu bedrivs vid de medicinska fakulteterna.

Stockholm den 28 mars 1988

Anne-Marie Rydell

Karin Odencrants

Medicinska forskningsrådet (MFR):

I föreliggande medlemsförslag till Nordiska rådet förespråkas en omvandling av den nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning till ett forskningsinstitut.

Institutionsformen skulle enligt förslagsställarna möjliggöra en effektivisering och utveckling av de verksamheter som nu utförs av samarbetsnämnden. Bland skulle adekvata problem lättare kunna identifieras och genomförandet av större samarbetsprojekt skulle underlättas.

MFR är av uppfattningen att samarbetskommittén har en betydelsefull uppgift som knutpunkt i ett nätverk för initiering och koordination av arktisk medicinsk forskning och att dess verksamhet hittills haft en god inverkan på utvecklingen av detta hittills relativt outvecklade forskningsområde.

MFR anser emellertid att frågan om en omvandling av samarbetsnämnden till ett institut med resurser för egen mer omfattande forskning allvarligt bör ifrågasättas. Tendensen inom svensk forskningspolitik har sedan länge varit att inte inrätta fristående forskningsinstitut för specifika ändamål utan att istället, om ett område bedöms angeläget, stimulera till ökad forskning inom den befintliga universitetsmiljön. Detta ökar möjligheten till en samverkan metodologiskt inom de grundläggande medicinska disciplinerna i denna miljö och ger samtidigt en viss garanti för att kvalitetskraven forskningsmässigt upprätthålls.

Enligt rådets uppfattning förefaller det vidare tveksamt att kombinera en koordinerande och initierande funktion med en mer omfattande forskningsfunktion som i sig kan utgöra konkurrent om delvis samma resurser med övriga parter i nätverket. Rådet har däremot ingenting att invända mot att nämndens sekretariat är förlagt till en universitetsmiljö med möjlighet till impulser och idéutbyten. En sådan förläggning bör rimligtvis även innebära att rekryteringen till sekretariatet underlättas.

Det kan i sammanhanget tilläggas att någon samverkan eller kontakt mellan företrädare för den arktiska medicinska forskningen i Norden inom NoSAMF och den nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, NOS-M, sammansatt av representanter för de medicinska forskningsråden i de fem nordiska länderna, inte förekommer.

Stockholm den 25 mars 1988

För medicinska forskningsrådet

Henry Danielsson

Professor, sekreterare

Ivar Vallin

Kanslichef

Naturvetenskapliga forskningsrådet har i skrivelse den 4 februari 1988 förklarat sig avstå från yttrande då frågan ligger utanför forskningsrådets ansvars- och kompetensområde.

Medlemsförslag

om gemensam nordisk studie angående europa-samarbetet

(Väckt av Gunnar Björk samt Johan Buttedahl, Olof Johansson, Gunnel Jonäng, Aase Olesen, Páll Pétursson och Karin Söder)

BILAGA I

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska investeringsbanken (NIB):

I medlemsförslaget grunngir forslagstillerne hvorfor en studie av de nordiske lands felles interesser i forholdet til EF bør utredes på nordisk basis. En større grad av klarhet i dette spørsmål vil gi et sterkere grunnlag for felles initiativ overfor EF og vil generelt styrke de nordiske land når de fremtidige tilknytningsformene skal etableres.

Integrasjonstakten innen EF, og hvilke samarbeidsformer som etter hvert utkrystalliserer seg mellom de nordiske land og EF, vil være av aller største viktighet for Norden. NIB som institusjon merker allerede virkningene av at ambisjonsnivået for gjennomføringen av den økonomiske integrasjon innen EF har økt. Banken forventer at utviklingen innen EF og i samarbeidsformene mellom Norden og EF direkte vil påvirke hva slags investeringer banken vil være med på å finansiere og omfanget av investeringene. Utviklingen vil også påvirke rammebetingelsene for bankens virksomhet.

EF avtar halvparten av de nordiske lands eksport. Av importen kommer en lignende andel fra EF. De økonomiske virkningene i Norden av denne markedssammenslutningen favner imidlertid videre. Opptappingen av takten i den økonomiske integrasjonen påvirker f. eks. allerede nå investeringsbeslutninger i næringslivet og i nordisk infrastruktur, også utenfor Danmark.

Utviklingen innen EF har innflytelse på investeringene i næringslivet på forskjellige måter. Flere nordiske selskaper søker å styrke sin nordiske basis utfra en forventning om skjerpet konkurranse fra de store EF-landene etter 1992. Dette gir seg utslag i økte investeringer i nordiske datterselskaper, og i bedriftssammenslåinger over grensene i Norden med etterføl-

gende tilleggsinvesteringer som ofte øker graden av spesialisering i produksjonen. Samtidig ser man at selskaper som er store i sine bransjer satset meget betydelige beløp på å etablere seg sentralt i EF-området. Disse etableringene har som oftest tatt form av overtagelse av eksisterende selskaper.

NIBs marked er investeringsprosjekter av nordisk interesse. Mange av de prosjektene som er nevnt ovenfor vil falle i denne kategorien. EF-integrasjonens virkninger på investeringsmønsteret får derfor direkte virkninger på NIBs marked.

Løsningen av nordiske miljøproblemer krever i en rekke tilfeller samarbeid med EF og med Øst-Europa. Medlemsforslaget nevner at Norden kan være en spydspiss i det miljøpolitiske samarbeide med EF. NIB regner med at miljøinvesteringene vil bli et stadig viktigere virkefelt for banken. Også på dette området vil NIBs marked bli påvirket av hva som skjer innen EF og av de samarbeidsformer de nordiske land utvikler med EF.

Utviklingen mot helt frie kapitalbevegelser innen EF vil kunne påvirke de europeiske kapitalmarkedene og dermed viktige finansieringskilder for NIB. Om nedbyggingen av valutareguleringen også kommer til å influere de fire nordiske ikke-medlemslandenes politikk på dette område vil det få betydning for NIBs tilgang til de nordiske kapitalmarkedene.

Å utvikle Europasamarbeidet best mulig vil være en sentral målsetting for alle de nordiske land. NIB merker allerede nå i sitt daglige arbeide at EF selv og tiknytningsformene til Norden er i ferd med å endres. På denne bakgrunn ønsker NIB å støtte medlemsforslaget om en felles nordisk studie av Europasamarbeidet.

Helsingfors, 26. mai 1988

Jannik Lindbæk

Adm. direktør

De nordiske industriforbunds fellesorgan:

I alle de nordiske land som ikke er medlemmer av Det europeiske fellesskap, foregår det i dag et omfattende utredningsarbeid om forholdet til EF. Dette spørsmål er et av de mest dominerende saksområder i vår debatt om fremtidige samfunnsforhold. Vi tror derfor det vil være nyttig at dette tema får en bred plass i det fremtidige nordiske samarbeid, slik det også ble fremhevet på siste sesjon i Nordisk Råd. Allerede i dag har de forskjellige nordiske utredninger, som f.eks. nordisk økonomisk handlingsplan og arbeidet med Norden som hjemmemarked, det siktemål å se på spørsmålene i lys av utviklingen og samarbeid med EF. På bakgrunn av

den betydning forholdet til EF har for våre land, tror vi det vil være hensiktsmessig med en egen studie av Europasamarbeidet.

Ifølge medlemsforslaget skulle den felles nordiske studien først og fremst handle om å analysere de felles forutsetningene for de fortsatte kontaktene med EF. Etter som en slik analyse allerede utarbeides i EFTA på hvert eneste saksområde som tas opp mellom EFTA-landene og EF, anser vi at en nordisk studie burde rettes mot mer langsiktige spørsmål, og da spesielt slike som har betydning for det nordiske lovgivningsarbeidet. På denne måte kan studien utgjøre et nyttig komplement til det utrednings-samarbeid som dels gjøres i hvert enkelt nordisk land og dels innenfor EFTA-gruppen.

Oslo, 18. mai 1988

Knut Lofstad

Nordens fackliga samorganisation (NFS):

NFs stiller seg positiv til formålet med nevnte studie og er enig i at en slik studie bør settes i gang.

NFS vil poengtere at en slik studie må kobles til arbeid som er i gang eller som er utført angående harmonisering av forskrifter, standarder osv. Studien bør ta utgangspunkt i de mål for samfunnsutviklingen som vi holder høyt i Norden, full sysselsetting, en rettferdig fordeling, sosial trygghet og et godt miljø.

Nordisk fagbevegelse er spesielt opptatt av hvordan våre nordiske interesser i tilknytning til arbeidsmiljø, det ytre miljø, faglige rettigheter og forbrukerpolitikk kan ivaretas gjennom en eventuell nordisk harmonisering med EF og det indre marked.

En studie av denne karakter bør spesielt være innrettet på å vurdere hvordan en samlet opptreden fra de nordiske land kan påvirke EF på disse områder, og hvordan iverksettelsen av det indre marked vil påvirke våre land.

Med disse temaer sentralt i utredningsarbeidet vil NFS imøtese en slik studie med stor interesse.

Stockholm, den 19. mai 1988

Nordens Faglige Samorganisasjon

Sune Ahlén
Generalsekretær

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU):

Ett gemensamt drag för alla de nordiska länderna är att för var och en har utrikeshandeln en stor betydelse. Av varuexporten riktas en stor del till EG-området.

På grund av detta kan de nordiska länderna inte vara likgiltiga för den utveckling som sker inom EG-området. Därtill är det ytterst viktigt för de nordiska länderna inom EFTA-gruppen att inte ställa sig vid sidan av utvecklingen. Dessa är på grund av sin lilla hemmamarknad helt beroende av frihandel för att kunna upprätthålla och utveckla sitt nuvarande välstånd och sysselsättning. Därför måste de nordiska länderna förhandla med EG om så bra handelsvillkor som möjligt. Detta i sin tur betyder att de måste vara på det klara med vad de förhandlar om.

Vi är således fullständigt eniga med förslagsställarna om att det som kommer att påverka Norden mest under de närmaste åren är det som sker inom EG. Och att risken finns att en integrering inom EG kan leda till att Norden eller delar av Norden blir ett isolerat hörn av Europa där vi inte kan göra oss hörda.

I förslaget heter det att Norden med sina 22 miljoner invånare är en stark grupp i resonemanget kring ett utvidgat samarbete i Västeuropa. De nordiska länderna bör därför analysera gemensamma intressen inför respektive lands olika kontakter med EG.

NAU ställer sig bakom medlemsförslaget.

I medlemsförslaget sägs ingenting om enligt vilka riktlinjer studien skall arbeta. I EG:s vitboks förslag är det enligt vår åsikt svårt att finna den sociala dimensionen och detta borde tas med i diskussionen. I detta sammanhang kan medlemsförslaget om en studie spela en väsentlig roll.

Exempelvis borde studien ta upp frågan kring hur man kan uppnå och bevara full sysselsättning. Viktigt är också att utreda hur man kan behålla den rättvisa inkomstfördelningen som är en viktig del i de nordiska samhällena, hur man kan bevara den sociala tryggheten och trygga den goda miljön som vi har som utgångspunkt. Därtill måste vi också understryka att en samordning med EG inte bara är en förutsättning för vår utrikeshandel. En samordning med EG ger också helt nya möjligheter till påverkan i frågor som idag inte kan lösas på nationell nivå. Ett gott exempel på detta är miljöfrågorna.

Vi poängterar från NAU:s sida att allt tyder på att företagen i ökande grad har verksamhet i olika länder. Därför är det viktigt att det utreds på vilket sätt det fackliga inflytandet kan tryggas i företagen.

NAU anser därför att Nordiska rådet bör tillstyrka medlemsförslag

A 819/e och rekommendera Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk studie angående europasamarbetet.

Helsingfors den 18 maj 1988

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer

Jorma Reini
President

Nordiska akademikerrådet (NAR):

Nordiska akademikerrådet NAR är ense med förslagsställarna om att de nordiska länderna har mycket att vinna på ett gemensamt uppträdande i kontakterna med EG. Det är därför viktigt att noga analysera de gemensamma förutsättningarna för detta.

NAR har dock den uppfattningen att denna analys kommer att göras av Nordiska rådets internationella samarbetskommitté, medan Nordiska ministerrådet gör en mer teknisk kartläggning av vilka konsekvenser förslagen i EG:s vitbok kan få för Norden.

Nordiska akademikerrådet anser därför att medlemsförslaget kan bli aktuellt, endast om ovan nämnda utredningar inte leder till resultat.

Helsingfors den 16 maj 1988

Mona Hemmer
Generalsekreterare

Danmark

Udenrigsministeriet, sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde:

— — — henviser Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde til det arbejde, som for tiden pågår i den af Nordisk Råd den 9. december 1987 nedsatte parlamentariske komité ("Karin Söder-komitéen"), der skal udrede, hvorledes det nordiske samarbejde i international sammenhæng kan udvikles, samt til det arbejde, der er iværksat i Nordisk Ministerråd under "Norden i Europa".

København, den 30. maj 1988

P. m. v.

E. b.

Anita Hugau

Europa-Parlamentets informationskontor:

Da flere nordiske regeringer har gode diplomatiske forbindelser til Danmark i Brussel og må formodes ligeledes at have kontakter til andre medlemslande, må der være tale om, at Nordisk Råd kunne have nytte af oprettelsen af supplerende funktioner.

For så vidt angår Europa-Parlamentet, som er den institution, der – trods store forskelle – nemmest kan sammenlignes med Nordisk Råd, kunne man forestille sig en styrkelse af de løbende kontakter med såvel embedsmænd som politikere.

En permanent nordisk embedsmand, stationeret i Brussel, ville kunne rapportere om talrige emner, der beskæftiger Europa-Parlamentet, men som ikke direkte angår enkelte nordiske landes nationale interesser. Det kunne give en bredere rapportering om de 12s internationale tiltag, der – sideløbende med de traditionelle markedsforanstaltninger i EF – også for nogle politikere i de nordiske lande er en kraftig tilskyndelse til at interessere sig for De europæiske Fællesskaber. Uden for udvalgmøderne i Brussel kunne vedkommende embedsmand befinde sig ved sessionerne i Strasbourg.

Som det vil være Dem bekendt eksisterer der for øjeblikket i Europa-Parlamentet en delegation til Norge med Claus Toksvig som formand og med Else Hammerich som næstformand. Der er ikke andre danske medlemmer i delegationen.

I Parlamentets delegation for forbindelserne med Sverige, Finland, Island og Nordisk Råd er Jørgen Brønlund Nielsen næstformand, Ib Christensen og John Iversen medlemmer. Der er ikke andre danske medlemmer i delegationen. På baggrund af de erfaringer, som politikere i henholdsvis Nordisk Råd og Europa-Parlamentet har haft, kunne der eventuelt træffes nye foranstaltninger eller ændres på kontaktformen. Dette er beslutninger og overvejelser, som politikere må gøre sig indbyrdes.

Jeg skal erindre om, at sidstnævnte delegation er i Skandinavien 29.5. – 5.6., hvorunder man eventuelt kunne sondere terrænet.

Europa-Parlamentet har i de seneste år vundet væsentlig mere indflydelse end embedsmænd og politikere forudså, da man i 1979 for første gang gav Parlamentet ret til at blive direkte valgt. En række sager var aldrig blevet behandlet i EFs Ministerråd, hvis ikke Parlamentet havde taget dem op på grundlag af den brede kontakt, som et så stort Parlament har med vidt forskellige befolkningslag over hele det vestlige Europa. Ofte har græsrodsbevægelser og grønne bevægelser virket animerende på Parlamentets miljøpolitik og andre emner, som i dag er kommet ind under traktatens rammer. Karakteristisk er det derfor, at Europa-Parlamentet begynder med at kræve fællesskabspolitik på dette eller hint område, og

efter en årrække går visioner, som i begyndelsen forekommer Ministerrådet luftige, i opfyldelse.

Senest har Europa-Parlamentet demonstreret sin vilje til at øve indflydelse på Fællesskabets holdning til tredje lande ved at blokere tre handelsaftaler med Israel under henvisning til de urolige forhold for øjeblikket i Mellemøsten.

Europa-Parlamentets udvalg tager del i beslutningsprocessen fra første færd, når et forslag forlader Kommissionen. Det er ofte i Europa-Parlamentet, at danske politikere, der ikke sidder i regering, får den første orientering om, hvad der er på vej gennem systemet.

Da Parlamentet udfylder en dobbeltrolle i beslutningsprocessen, nemlig at "gå forud" for medlemslandenes regeringer med specifikke forsømte initiativer samt i større åbenhed end tilfældet er i Ministerrådet at analysere og bearbejde Kommissionens forslag, synes det indlysende, at en styrkelse af forbindelsen med Nordisk Råd ville være en væsentlig forudsætning for dels at samle nye emner af mere international karakter op, dels at knytte de politiske kontakter, som er forudsætningen for, at befolkningen i de nordiske lande gennem deres folkevalgte får et nærmere forhold til De europæiske Fællesskaber.

København, den 20. april 1988

Mikael Bramsen
Informationschef

Den Danske Europabevægelse:

— — — oplyse, at organisationen støtter forslaget om gennemførelse af et fælles nordisk studie om Europasamarbejdet, idet det er organisationens opfattelse, at enhver forskning i europæisk samarbejde er betydningsfuld. Samtidig kan tilføjes, at Europabevægelsen — såfremt studiet gennemføres — gerne vil være behjælpelig hermed.

København, den 19. maj 1988

Ida Styhr
Sekretariatsleder

Folkebevægelsen mod EF, Parlamentsgruppen:

Folkebevægelsen anbefaler folketing og regering at iværksætte en grundig og upartisk officiel undersøgelse af EF-medlemskabets følger for Danmark, især fremadrettet, og de mulige alternativer.

På den baggrund hilser vi med stor glæde det initiativ, som medlemsforslaget A 819/e er udtryk for. Det gør vi så meget mere, som det nordiske samarbejde ligger os stærkt på sinde.

Folkebevægelsen har selv taget initiativ til undersøgelser om EF-medlemskabets virkninger for Danmark og de mulige alternativer.

Det centrale i medlemsforslaget er ønsket om at finde frem til nordiske interesser og varetage disse i fællesskab over for EF. Vi deler helt og aldeles den opfattelse, at der findes afgørende fælles nordiske interesser vedrørende udenrigspolitik (afspænding, nedrustning og fred, herunder muligheden for Norden og andre områder som atomvåbenfri zone, fælles optræden i FN og andre internationale organisationer og Nord-Syd dialogen i alle dens aspekter). Vi ser også væsentlige fælles interesser i at bevare og udvikle høje nordiske normer omkring miljø, arbejdsmiljø, forbrugerbeskyttelse, sundhed, sikkerhed, dyreværn og at udvikle Norden som et foregangsområde i det internationale miljøsamarbejde. Ligeledes at beskytte og udbygge den nordiske velfærdsstat, herunder den solidariske finansiering gennem skatter og afgifter i stedet for EF's forsikringsprincip. At stå vagt om nordisk kultur, demokratiske livsværdier og traditioner, og at fastholde vort høje uddannelsesniveau. Den "europæiske" (EF-) dimension i undervisningen er her en trussel. Der er også en klar fælles nordisk interesse i at virke for frihandel, samarbejde og åbenhed mellem alle lande i verden og på tværs af blokkene. Endelig tilslutter vi os Brundland-rapportens konklusioner, som ligger langt fra EF's vækstfilosofi.

Som det konstateres i medlemsforslaget udelukkes et svensk og et finsk medlemskab af EF allerede p.g.a. disse landes neutralitetspolitik. EF har som mål en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (jfr. EPS-traktaten), og stærke kræfter arbejder på at tilføre samarbejdet en forsvarspolitisk dimension, evt. ved at udvide, gradvist, Vestunionens medlemskreds til at omfatte alle EF's medlemslande. Vi vedlægger Vestunionens "platform om Europæiske Sikkerhedsinteresser" af 27.10.1987, hvoraf det fremgår, at det store flertal af EF-lande vil have det militær-politiske integreret i EF.

Vi er enige i, at gennemførelsen af EF's indre marked vil medføre nye handelshindringer over for landene uden for EF, eksempelvis mellem Danmark og de øvrige nordiske lande. Disse tendenser til diskriminering kan kun bekæmpes ved fælles nordisk og fælles EFTA-optræden. Vi kan også henvise til GATT, OECD og ECE som egnede fora for økonomisk og handelsmæssigt samarbejde, som kan bidrage til at modvirke EF's stadig mere åbenlyse protektionisme.

I en tid, hvor der fra Comecons side udtrykkes stærke ønsker om et øget samarbejde i Europa, er det vigtigt, at ikke alt foregår på EF's præmisser. Det sikres kun ved at landene uden for EF optræder i fællesskab.

Der er f. eks. brug for en tæt koordinering mellem EFTA-landene og Danmarks bestræbelser på at sikre den såkaldte miljøgaranti. Vi kunne starte med at gennemføre ensartet advarselsskiltning af organiske opløsningsmidler og de 220 stoffer, som FN anser for kræftfremkaldende.

I det hele taget er der behov for nationale undersøgelser i de øvrige nordiske lande om konflikt/overensstemmelse mellem eksisterende EF-lovgivning samt forslagene omkring det indre marked og eksisterende lovgivning i de enkelte nordiske lande. Berørte fagministerier og faglige kredse bør vurdere disse forhold, så der sikres en saglig bedømmelse i hvert enkelt tilfælde. Her skal i flæng nævnes eksempler på konflikter: Regionalpolitikken, hvor EF skal godkende enhver statsstøtte. Miljø (f. eks. grænseværdier for udledning). Levnedsmiddellovgivning (farvestoffer, tilsætningsstoffer). EF's omfattende maskindirektiv. Den nordiske pasunions forhold til EF's pasunion. EF's indvandrer- og flygtningepolitik. EF-forslagene om regler for reklamer i radio og tv og en fælles kulturpolitik. Liberale EF-regler om medicin og gensplejsning. Den nordiske alkoholpolitik og EF's principbeslutning om afgiftsharmonisering. Konsekvenserne for beskæftigelse og betalingsbalance af overgivelse til EF af handels-, valuta-, penge- og dele af finanspolitikken.

Både for de enkelte nordiske landes forhold til EF og for debatten i de nordiske lande er det altafgørende vigtigt at gøre sig EF's særlige karakter klart. De Europæiske Fællesskaber er ikke et mellemstatsligt (handelspolitisk) samarbejde mellem suveræne nationer, såsom EFTA, Nordisk Råd, FN, Europarådet etc. EF er både i sit princip, i sin målsætning og i sin praksis "en union, der gøres stadig snævrere mellem de europæiske folk" (Rom-Traktatens forord). EF er en overstatslig sammenslutning, hvor de væsentlige såvel som de mindre væsentlige afgørelser træffes ved flertalsbeslutning og med retslig, umiddelbar bindende virkning for alle medlemsstater og deres borgere. Reelt er der ejheller nogen grænse for, hvilke politiske områder, EF beskæftiger sig med og ofte træffer overordnede beslutninger om. Således er forsvarsministeren og kirkeministeren de eneste ministre i Danmark, som endnu ikke har været til harmoniserings(råds)møder i Bruxelles . . .

Der findes i realiteten ikke mere nogen vetoret i EF's ministerråd. De store lande i EF kan leve med det, fordi man ikke for alvor tør majorisere dem i vigtige spørgsmål. De små lande i EF er ophørt med at besidde en suveræn stats rettigheder, undtagen formelt.

Vi beskriver dette så udførligt, fordi vi fra debatten om EF i de andre nordiske lande ved, at der selv i ledende politiske kredse hersker stor uvidenhed – ikke om EF som det fremtræder på papiret og i propagandaen – men om EF's realiteter. Vi har f. eks. været udsat for, at nordiske politikere tror, at neutralitetspolitik er foreneligt med EF-medlemskab, skønt EF reelt allerede i årevis har optrådt som en udenrigspolitisk enhed (Irlands specielle neutralitet kan ikke sammenlignes med f. eks. Sveriges og Finlands). Vi har mødt nordiske politikere, som mener, at det enkelte land selv kan bestemme sin miljøpolitik, uagtet at dette siden "fællesakten" af 1986 udelukkende kan ske under forudsætning af, at EF-Kommissionen og i givet fald EF-Domstolen i det konkrete tilfælde acceptere det.

Vi har truffet nordiske politikere, som tror, at Luxembourgforligets "veto-ret" stadig eksisterer, selv om den faktisk i praksis er historie nu. For os er det også lidt forunderligt, at den enorme arbejdsløshed i EF-landene (gennemgående i alle årene siden 1973 3–4 gange så høj som i EFTA-landene) ikke gør større indtryk, skønt en af de væsentligste forklaringer er afgivelsen af de økonomiske styringsmidler til EF.

På hele denne baggrund kan vi varmt anbefale medlemsforslagets idé om et fælles nordisk studie om samarbejdet i Europa. Det vil være betydningsfuldt at få kortlagt EF's fremadskridende unionsudvikling og dennes følger for de nordiske landes selvbestemmelsesret og frie og åbne samarbejde med alle andre lande. Ligeledes vil det være helt centralt at få klarlagt de alternativer, som står åbne for Norden: at optræde sammen i Nordisk Råd, at udvikle EFTA som en effektiv forhandlingsorganisation over for EF. At tage fælles initiativer i OECD om nedbrydning af tekniske handelshindringer, i GATT om liberalisering af verdenshandelen, i FN om afspænding, nedrustning og fred. At bruge Europarådet til samarbejde om retsbeskyttelse, kultur, kommunikation og uddannelse. At skabe forbindelse til Comecon og anvende ECE til samarbejde om energi, forskning, teknologi og miljø. I det hele taget at fastholde, at europæisk og internationalt samarbejde for højt udviklede lande med åbne økonomier og globale interesser som de nordiske må ske efter "klub-princippet", altså i skiftende landegrupper og ikke ved indlemmelse i en union.

Vi står meget gerne til rådighed for såvel den danske delegation til Nordisk Råd som for de øvrige delegationer.

København, den 17. maj 1988

Else Hammerich

Ib Christensen

Jens-Peter Bonde

Birgit Bjørnvig

Finland

Ministeriet för utrikesärenden:¹

Utrikesministeriet konstaterar att man i Nordiska ministerrådet igångsatt en omfattande utredning om de inverknings som skapandet av EG:s inre marknad har på det nordiska samarbetet. Inom ramen för denna utredning bör man bl. a. klarlägga vad det nordiska samarbetet kan ge när det gäller ett vidare västeuropeiskt samarbete. Den första delrapporten kommer att föreläggas samlingsministrarna den 19 maj 1988, varefter

¹ Yttrandet översatt från finska.

Nordiska ministerrådet lämnar en redogörelse av frågan till Nordiska rådets presidium.

Nordiska rådets presidium har tillsatt en kommitté för att utreda frågan om en effektivisering av det nordiska samarbetet i internationella sammanhang. Enligt kommitténs arbetsplan förefaller det som om frågan om den europeiska integrationens inverknings på det nordiska samarbetet skulle prioriteras vid sidan av miljöfrågorna. Kommittén skall avge sitt betänkande till Nordiska rådets 37:e session.

Då det utredningsarbete som ovan hänvisas till pågår inom såväl ministerrådet som Nordiska rådet finner utrikesministeriet det inte ändamålsenligt att framföra särskilda synpunkter på medlemsförslaget A 819/e.

Helsingfors den 17 maj 1988

Utrikesministeriet

Åke Wihtol
Statssekreterare

Paul Gustafsson
Konsultativ tjänsteman

Handels- och industriministeriet:¹

Medlemsförslaget handlar om samarbetet mellan de nordiska länderna och Europeiska gemenskapen, i synnerhet forskningsverksamhet beträffande samarbetet. Enligt medlemsförslaget skulle en sådan samnordisk forskningsverksamhet vara till stor nytta när det gäller att vidareutveckla relationerna mellan Norden och det övriga Europa.

Handels- och industriministeriet konstaterar att den i medlemsförslaget upptagna frågan är mycket aktuell såväl nationellt som samnordiskt. Nordiska rådet har tillsatt en omfattande kommitté på hög nivå att utreda behandlingen av internationella frågor inom Nordiska rådet. För närvarande pågår även Nordiska ministerrådets utredning om de nordiska ländernas inställning till EG:s inre marknad. Utredningen blir färdig med det snaraste. Ministeriet konstaterar även att medlemsförslaget endast i förbigående hänvisar till EFTA-samarbetet. Avslutningsvis kan konstateras att utredningar om samarbetet mellan de nordiska länderna och det övriga Europa pågår på flera sektorer. Sådana utredningar är bl. a. de som syftar till undanröjandet av handelshinder.

Enligt ministeriets uppfattning har man redan delvis börjat bereda den fråga som upptas i medlemsförslaget. Under dessa omständigheter borde

¹ Yttrandet översatt från finska.

man först få resultaten av detta beredningsarbete innan nya åtgärder vidtas på denna sektor.

Helsingfors den 24 maj 1988

Handels- och industriministeriet

Bo Göran Eriksson
Konsultativ tjänsteman

Per-Håkan Slotte
Överinspektör

Ålands landskapsstyrelse:

Den utvidgade integration inom den Europeiska gemenskapen som planeras till år 1992 kräver anpassning och åtgärder i de nordiska länderna. Enskilda länder och EFTA-gruppen som helhet söker olika former för utvidgat samarbete med EG. I det nordiska samarbetet pågår kontinuerligt diskussioner om europeiska samarbetsfrågor bland annat avseende standardisering, tekniska handelshinder, harmonisering av lagstiftning, forsknings- och utvecklingsarbete m. m.

De nordiska länderna har olika ambitioner och politiska förutsättningar för samarbete med EG och något enhetligt intresse i Norden torde inte finnas. En studie av de nordiska förutsättningarna och ambitionerna, som är ett syfte med medlemsförslaget, torde vara överspelad i dagens situation.

Mot bakgrund av ovanstående anser landskapsstyrelsen att en studie enligt medlemsförslaget är för omfattande och rekommenderar i stället en sammanställning av det arbete som redan pågår inom Nordiska rådets ram i syfte att sprida information om ansträngningar för utvidgat europeiskt samarbete i allmänhet.

Mariehamn den 4 maj 1988

Sune Eriksson
Lantråd

Olof Erland
Avdelningschef

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund:

Förslagsställarna efterlyser en gemensam nordisk studie och analys ``på regeringsnivå`` angående ``de nordiska förutsättningarna och ambitionerna

i ett vidgat europeiskt integrationssamarbete'', för att Norden inte skall bli ett isolerat och diskriminerat hörn av Europa. Samtidigt föresvävar det förslagsställarna att Norden med sin erfarenhet och sitt långt gående samarbete kan vara en spjutspets inom vissa områden, t. ex. miljö-, arbetsmarknads- och sociala frågor.

Syftet med studien att undvika isolering och diskriminering är värt allt understöd. Huruvida detta bäst sker genom en särskild studie är däremot inte helt säkert. Det är tvärtom möjligt att en studie skulle föra in Norden på ett långsammare sidospår alltmedan Europa-integrationen framskrider på huvudspåret. Det är möjligt att syftet uppnås snabbare och effektivare ifall man systematiskt och regelbundet behandlar och beaktar den europeiska integrationen inom ramen för det normala nordiska samarbetet på ministernivå och tjänstemannanivå, och som ett av samarbetets huvudområden. Det är uppenbart att tänkandet och handlandet i de enskilda nordiska länderna redan nu baserar sig på seriösa analyser av Europa-integrationen och dess konsekvenser, varför en samnordisk studie lätt kunde leda till ett tidsödande dubbelarbete.

Nordiska rådets presidium tillsatte senaste vinter en internationell samarbetskommitté för att bl. a. studera Europa-integrationens konsekvenser. Dess arbete förväntas slutföras inom detta år och det bör kunna utgöra en god bas för det nordiska handlandet och samarbetet i europafrågor.

Man bör förhålla sig mycket försiktigt till tanken på Norden som spjutspets i Europa inom vissa områden. Detta gäller i synnerhet vår långt utvecklade arbetsmarknads- och socialpolitik vilka bl. a. medfört en skat-tebelastning på en sådan nivå som knappast accepteras i de flesta EG-länder. Dessutom är EG-länderna fram till 1993 så upptagna av att genomföra sitt interna integrationsprogram att de knappast har särskilt stora ambitioner att lära sig av det ur deras synpunkt perifera Norden.

En alltför markerad strävan att försöka överföra nordiska lösningar till den europeiska kontinenten kan rentav leda till ett minskande europeiskt intresse för samarbete med de nordiska länderna och deras näringsliv.

Mot denna bakgrund förhåller vi oss något skeptiska till medlemsförslaget om en särskild studie av de nordiska ländernas roll i det europeiska samarbetet och anser att en prioritering av dessa frågor i det normala nordiska samarbetet och inom ramen för EFTA-samarbetet ger det bästa resultatet.

Helsingfors den 11 maj 1988

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Arto Ojala

Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC

Pekka Merenheimo

Ålands handelskammare:

Ålands handelskammare förordar förslaget om en gemensam nordisk studie på regeringsnivå angående europasamarbetet och Handelskammaren framhåller även den betydelse en gemensam analys av de nordiska ländernas förutsättningar och ambitioner i ett vidgat europeiskt integrationssamarbete, kan få visavi ett gemensamt uppträdande i kontakterna med Europeiska gemenskapen. Nämnda studie blir således ett värdefullt komplement till samarbetet inom EFTA-gruppen kring EG-frågorna.

Mariehamn den 28 mars 1988

På Ålands handelskammares vägnar

Thorvald Eriksson
Ordförande

Harry Jansson
VD

Island**Udenrigsministeriet (Utanrikisráðuneytið):¹**

— — — I denne forbindelse skal ministeriet minde om, at Finland, Island, Norge og Sverige er medlemmer af EFTA og Danmark af EF, men mellem EFTA-landene og EF finder et omfattende samarbejde sted på mange områder, her kan bl. a. nævnes frihandelsaftaler samt samarbejde, som vedrører EF's planer om et indre marked.

I forbindelse med EF's planer om et indre marked har de nordiske lande haft et omfattende og godt samarbejde indenfor EFTA, som vi islændinge har nydt godt af, idet vi pga. vort lave indbyggertal har haft rigeligt at gøre med at følge med udviklingen i alle dele af disse planer. Men til trods for dette omfattende samarbejde mellem de nordiske lande indenfor EFTA og samarbejdet med EF ser ministeriet ingen grund til at sætte sig imod et fælles nordisk studie om Europasamarbejdet. Ministeriet anser det der imod for vigtigt, at man er opmærksom på at undgå dobbeltarbejde, og at dette studie bliver kombineret med andet arbejde, som udføres fra islandsk side i forbindelse med EF's indre marked.

Reykjavík, den 9. juni 1988

P.m.v.

Sveinn Björnsson

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Islands handelskammer (Verzlunarráð Íslands):¹

Handelskammeret så gerne, at omtalte forslag blev gennemført. Man deler synspunktet om, at der sandsynligvis kun er meget lidt, som er af større betydning for de nordiske lande, hver for sig og i fællesskab, end det, der sker i EF.

Inden forslaget vedtages, anser handelskammeret det for nødvendigt, at der udarbejdes en omkostnings- og tidsplan for undersøgelsen. Desuden må man tænke på, at det gavnlige i en undersøgelse som denne for en stor del afhænger af, hvordan den udføres. I fortsættelse heraf anser handelskammeret det for at være af største betydning, at man søger råd hos folk både udenfor og indenfor den offentlige sektor.

Reykjavík, den 26. april 1988

På handelskammerets vegne

Vilhjálmur Egilsson

Administrerende direktør

Islands eksportråd (Útflutningsráð Íslands):¹

Eksportrådet har i og for sig ingen kommentar til, at Nordisk Råd vil bruge tid og penge på at lave et studie som dette. Det vækker på den anden side spørgsmålet om, hvad gavn der kan være af et sådant studie. Fire af de fem nordiske lande er medlemmer i EFTA, og i EFTA har man lagt rammer for samarbejde mellem de europæiske lande. EFTA følger målbevidst udviklingen indenfor EF, og på dette område er det et omfattende samarbejde i gang mellem EFTA-landene. De nordiske lande prøver så hver for sig at følge med i spørgsmål af særlige interesse for det enkelte land, og de har alle direkte forhandlinger i gang med EF.

Det er derfor et spørgsmål, om et udvalgsarbejde i Nordisk Råd vil føje noget nyt til det, der allerede gøres andre steder. De fem nordiske lande har til dels forskellige interesser, og til trods for smukke ord om et nordisk hjemmemarked er dette mål endnu ikke nået.

Da Danmark allerede nu er medlem af EF, og de andre lande nøje følger udviklingen dér, både hver for sig og gennem EFTA, ser Islands Eksportråd ingen grund til, at dette arbejde påbegyndes i Nordisk Råd.

Reykjavík, 13. maj 1988

Ingjaldur Hannibalsson

Administrerende direktør

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Norge

Næringsdepartementet:

I medlemsforslaget tas det til orde for en nordisk studie på regjeringsnivå angående europasamarbeidet. Hensikten er å analysere nærmere de nordiske forutsetninger og ambisjoner i forhold til et utvidet europeisk integrasjonssamarbeid.

Næringsdepartementet vil generelt peke på at det nordiske samarbeidet på alle samarbeidsområder er avhengig av hva som skjer innen EF og innenfor rammen av EF-EFTA samarbeidet. Departementet vil derfor understreke betydningen av at man i alt nordisk samarbeid legger vekt på den europeiske dimensjonen.

Alle de nordiske lands myndigheter er enige om å legge forholdene til rette for brede europeiske løsninger bl. a. ved å fjerne hindringer for økonomisk samkvem internt i Norden. Det er videre et felles ønske i Norden om en nær tilknytning til EF og det indre marked som nå er under utvikling.

På nordisk plan har samarbeidsministrene og presidiet drøftet betydningen av bestemmelsene om det indre marked for det nordiske samarbeidet.

Det er vedtatt at alle fagministerråd jevnlig skal rapportere til samarbeidsministrene om hva utviklingen i EF vil kunne bety for Norden og det nordiske samarbeidet, samt hvordan de nordiske land kan bidra i denne prosessen. Nordisk Ministerråd rapporterer årlig til Nordisk Råd om arbeidet på dette området.

Fra de nordiske industriministrenes side er det i den siste rapporten til samarbeidsministrene gitt en bred gjennomgang av hvordan spørsmål som reises i den såkalte "Hvitboken" behandles i det nordiske industripolitiske samarbeidet.

Også nasjonalt er det opprettet egne utvalg/organ som skal lede og koordinere arbeidet i forbindelse med tilpasningsprosessen til EF's indre marked i de ulike nordiske landene. I tillegg er det i enkelte land satt igang utrednings- og konsekvensanalyser i forhold til utviklingen av det indre marked. De næringspolitiske aspektene, herunder rammebetingelsene for næringslivet i forbindelse med realiseringen av det indre marked, vil være et av de viktigste forholdene som må vurderes i denne tilpasningsprosessen og dette utredningsarbeidet.

Næringsdepartementet vil understreke at det allerede igangsatte arbeidet både nasjonalt og nordisk klart indikerer betydningen for det nordiske samarbeidet av europasamarbeidet. Det synes derfor naturlig at eventuelt

ytterligere studie- og analysearbeid på nordisk plan bør skje innen rammen av det allerede eksisterende arbeidet.

Oslo, 20. mai 1988

Etter fullmakt

Christofer Owe

Ekspedisjonssjef

Toril Railo

Underdirektør

Norsk arbeidsgiverforening:

— — — og underretter Dem med dette om at vi støtter forslaget.

Vi er enig i forslagsstillernes uttalelse om at en felles opptreden vil være av verdi for de nordiske landene. På den annen side skal man være klar over at grad av engasjement for så vidt angår Europasamarbeidet varierer noe fra land til land. Det forhold at man setter igang en felles nordisk studie må selvsagt ikke hindre de enkelte nordiske land i å føre sin selvstendige Europapolitikk.

Oslo, 4. mai 1988

Norsk arbeidsgiverforening

Ledelsesutvikling

Jo Five

Sverige

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF):

SAF tillstyrker förslaget att genomföra en studie som syftar till att kartlägga och analysera på vilka områden nordiska samrådsresultat kan användas för att påverka utvecklingen inom EG liksom i vilken omfattning det europeiska samarbetet kan och bör förverkligas i det nordiska samarbetet. Ett sådant arbete kan som sidoeffekt medföra att formerna för samverkan mellan de nordiska länderna utvecklas, ett harmoniseringsarbete som också bör uppmuntras.

De nordiska länderna har emellertid så mycket att vinna på ett gemensamt uppträdande i kontakterna med EG att en studie av detta slag inte får försena det arbete som redan påbörjats i andra sammanhang. Vi vill härvid särskilt erinra om det kartläggningsuppdrag som Nordiska rådets ekono-

miska utskott, den 9 december 1987, gav en 10-mannakommitté med ledamöter från varje nordiskt land.

Det är enligt vår mening således av största vikt att det på varje nordiskt samarbetsområde redan idag, dvs. även innan resultatet av denna studie redovisats, läggs en europeisk dimension på det nordiska samarbetet.

Stockholm den 17 maj 1988

Svenska arbetsgivareföreningen

Gunnar Westermark

Birgitta Laurent

BILAGA 2

I efterhand inkommet yttrande

Nordtest:

– – – Styrelsen framhåller att Nordtest är engagerat i undanröjande av tekniska handelshinder för att ivarataga nordiska intressen i Europa. Nordtest har på uppdrag av Ämbetsmannakommittén för industripolitik utarbetat en rapport benämnd "Tekniska krav og kontrollordninger – Nordens tilpasning til EF's internemarked – Status pr. 1 mars 1988".

Esbo den 12 juli 1988

För Nordtest

Bo Lindholm

Medlemsförslag

om gemensamt nordiskt informationssystem och gemensam nordisk databank

(Väckt av Óli P. Guðbjartsson och Guðrún Helgadóttir)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordisk Råd, Juridisk Udvalg:

Udvalget har haft lejlighed til at se de indkomne remissudtalelser og må konstatere, at der er meget forskellige opfattelser om behovet for at tage nye initiativer for at få oprettet et fællesnordisk informationssystem og en fællesnordisk databank.

Under hensyn til at en del af de myndigheder, som i givet fald skulle være brugere af systemet, ikke finder, at der er et behov for et fælles nordisk initiativ som foreslået, stiller Juridisk Udvalg sig tvivlende til dette. Det vil efter udvalgets opfattelse være mere rimeligt at anvende de nordiske ressourcer på projekter, hvor der mere klart er dokumenteret et behov for fælles nordiske tiltag.

Med hensyn til de juridiske og lovgivningsmæssige aspekter ved forslaget, vil udvalget henlede opmærksomheden på afsnit 8 om EDB i Juridisk Udvalgs forslag til et moderniseret nordisk lovgivningsprogram, der blev vedtaget på Nordisk Råds 36. session i Oslo 1988. Det pågældende afsnit vedlægges (se *Bihang*).

Helsingør, den 15. november 1988

Eiður Guðnason
Udvalgsformand

Uddrag af Juridisk Udvalgs forslag til et moderniseret nordisk lovgivningsprogram (vedtaget på Nordisk Råds 36. session i Oslo 1988)

8. EDB

Udviklingen på edb-området har stor betydning inden for en lang række områder.

8.1. *Generel gennemgang af lovgivningen*

Det vil sandsynligvis være nødvendigt at gennemgå et meget bredt felt af lovgivningen for at undersøge, hvilke konsekvenser elektronisk overførelse af data vil have for mange af de etablerede systemer. Følgende områder kan nævnes:

- aftaleloven
- kommunikation fra borgerne til myndighederne
- lovgivningen om betaling og køb
  - konsumenters kontrol
  - hemmeligholdelse af indsamlede oplysninger
- straffelovgivningen
- beskyttelse af den enkeltes integritet

8.2. *Grundlæggende juridiske begreber*

Endvidere vil der kunne opstå en række problemer i forbindelse med det dokumentløse samfund eller det værdipapirløse samfund. Grundlæggende juridiske begreber må tages op til nyvurdering.

- F. eks. erhvervelse i god tro: "Hvad er god tro, når 2 datamaskiner kommunikerer med hinanden?"
- Hvad betyder culpa eller uforsvarlighed, når det er en datamaskine, der er "skyld" i en fejl?

8.3. *Beskyttelse af dataprogrammer*

Beskyttelse af dataprogrammer – ophavsret – er også et meget aktuelt spørgsmål, hvor man hele tiden må have det internationale perspektiv for øje.

Det er vigtigt nu at få en nordisk retsenhed i lovgivningen, så Norden kan påvirke den internationale udvikling.

Det er dog af afgørende betydning, at vi får en lovgivning, der svarer til reglerne i størstedelen af den industrialiserede verden.

Det er imidlertid ikke nok, at vi får en ensartet lovgivning. Man bør samtidig sikre sig, at anvendelsen af reglerne – retspraksis – også udarter sig ens. Det er et generelt problem, som man har kunnet iagttage på andre områder også.

8.4. *Edb-baserede værdipapirsystemer*

Værdipapirhandelen er ved at overgå til edb-baserede værdipapirsystemer. I de nordiske lande bør man være opmærksom på at vælge teknisk set samme løsninger, så man gør det fremtidige samarbejde lettere.

8.5. Fejl i offentlige registre – forkerte beslutninger

Inden for den offentlige forvaltning er de skandinaviske lande gået længere end andre lande ved at have indført løsninger for vedligeholdelse af beslutningssystemer ved hjælp af datamaskiner. Disse systemer producerer beslutninger, der har betydning for den enkelte borger. Beslutningerne baseres på data, som man finder i de eksisterende offentlige registre – lige fra folkeregistre ned til forskellige specialregistre. Man ved meget lidt om, hvor ofte der forekommer fejl i disse registre, og dermed om den statistiske sandsynlighed for, at disse systemer giver forkerte beslutninger for det enkelte menneske. Imidlertid tyder stikprøver på, at der kan være op til 50 % fejl.

Dette bør give anledning til en principdiskussion om, på hvilken måde man skal kontrollere, revidere og holde opsyn med de systemer, man sætter i værk inden for den offentlige forvaltning.

9. Arbejdsret

Spørgsmål vedrørende arbejdsret berører flere af Nordisk Råds fagudvalg. Arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøspørgsmål hører først og fremmest under Social- og Miljøudvalget, medens lovgivningssamarbejde inden for arbejdsretten fortrinsvis hører under Juridisk Udvalg.

På denne baggrund vil Juridisk Udvalg også henlede Social- og Miljøudvalgets opmærksomhed på nedenstående problemstillinger.

Nordisk Teknologiar 1988:

Et programområde under teknologiar 1988 er det vi har gitt betegnelsen: Åpne grenser for FoU i Norden. Under dette har 3 delmål vært definert nemlig å:

- gjøre det lettere å finne den nordiske kompetanse som man søker.
- øke bedriftenes interesse for å søke samarbeidspartnere i de øvrige nordiske land.
- bidra til at forskningsmiljøer med høy kompetanse innen spesielle områder satser på hele Norden som hjemmemarked.

Det første delmål, å gjøre det lettere å finne den kompetanse man søker, førte allerede i 1987 til et utredningsarbeid som ble avsluttet tidlig i 1988. Det ble utarbeidet en plan for å gjøre de databaser som allerede eksisterer i Norden lettere tilgjengelig for bedrifters og forskeres behov. Resultatet er at det vil bli etablert en informasjonsfunksjon for å dekke dette behov ved Nordisk Industrifond i forbindelse med fondets utvidede virksomhet som et nordisk industrielt senter.

Vi ser at det utkast til betenkning over medlemsforslaget som forelå til utvalgets møte den 15. november hadde med et nytt punkt om å utrede mulighetene til en samnordisk anvendelse av nåværende nasjonale informasjonssystemer og databanker.

Vi er orientert om at Nordisk Industrifond som en første fase i etable-

ringen av den informasjonsfunksjon som er nevnt ovenfor, allerede er igang med å utrede nettop mulighetene for samnordisk utnyttelse av de systemer og databaser som allerede foreligger i de nordiske land. I teknologiårsammenheng er vi således vel tilfreds med den utvikling som allerede skjer.

Når det gjelder de generelle sider av medlemsforslaget har vi ikke noe grunnlag for å uttale oss. Dette ligger utenfor vårt virksomhets- og kompetanseområde.

Oslo, 9. desember 1988

Nordisk Teknologiår 1988

Rudolf Lindboe

Nordisk industrifond har i skrivelse den 26 juli 1988 forklarat att medlemsforslaget ligger utanför fondens verksamhetsområde och önskar därför icke uttala sig i saken.

Nordisk Statistisk Sekretariat (NSS) og Nordisk utvalg for databaser og databehandlingsspørsmål (NUDD)¹:

Generellt

Medlemsforslaget ble diskutert på NUDD's ordinære møte i Stockholm 13. – 15. juni 1988 (vedlegg: liste over møtedeltakerne).

Ettersom det i medlemsforslaget ikke framgikk konkret hvorvidt spesielt statistikk-relaterte databaser var av interesse, var det vanskelig å ta stilling til forslaget som sådan.

Nedenfor følger en beskrivelse av de nasjonale statistiske databasesystemene, og hvilke muligheter man har for å forbedre tilgangen til basene.

De statistiske databasene i Norden

I samtlige nordiske land er det bygd opp omfattende statistiske databaser som i prinsippet er åpne for brukere utenfor de statistiske sentralbyråene. I framtiden vil man kunne forvente en sterk utbygging av slike databaser. Samtidig vil nok de tekniske mulighetene for å få effektiv og rimelig tilgang til slike databaser bli bedre.

Noen momenter som imidlertid vil kunne begrense utnyttingen av dette materiale på nordisk plan, er at hvert databasesystem er basert på:

- ulike programsystemer

¹ NUDD ble besluttet opprettet på sjefsstatistikermøtet i 1982. NUDD's primære arbeidsoppgaver er å samarbeide og utveksle informasjon når det gjelder oppbygging av statistiske databaser, programvare for statistiske databaser og andre EDB-spørsmål.

- ulike filstruktur
- ulike syntaks-regler
- ulike nasjonale språk i meny-systemer og metadata (dokumentasjons-system)
- ulike nasjonale klassifikasjons-kriterier og nasjonale standarder fører til at de nordiske databasene ikke alltid er sammenliknbare.

De nordiske databasene er derfor ikke standardiserte. Et unntak her er at et identisk databasesystem for eksterne brukere anvendes i både Sverige og Danmark (AXIS).

Umiddelbare planer

Til det 18. nordiske statistikermøte i Esbo, Finland 9.–11. august 1989, tar NUDD sikte på å ha utviklet et programsystem som vil kunne gjøre det enkelt å få on-line tilknytning til den nasjonale databasen man ønsker. Man skal ut fra et meny-system kunne velge hvilket land man vil inn i, og hvilken database innenfor dette landet man vil se nærmere på.

Programmet vil ha automatisk oppkall til den gjeldende databasen. Når man vel er inne i den aktuelle databasen, må man imidlertid følge de lokale syntaks- og språk-reglene som gjelder.

On-line-tilknytningen til de nasjonale databasesystemene vil på noe sikt kunne føre til en rasjonalisering av datainnhentningen f. eks. til Nordisk Statistisk Årbok.

Videre planer

Man kan tenke seg 2 alternative strategier for en videre utvikling.

- 1) Mer standardiserte løsninger for søking/uttak, språklig standardisering (f. eks. engelsk) av menybilder og metadata.
- 2) Oppbygging av en egen *nordisk* database.

Begge alternativene vil være ressurskrevende. Før man eventuelt vil gå igang med et slikt arbeid, er det nødvendig å kartlegge hvor stor etterspørsel det vil være blant potensielle brukere. Det vil også være nødvendig å finansiere utviklingskostnadene med eksterne midler. En oppbygging av en egen nordisk database, vil også kreve ressurser for løpende drift og service.

Når det gjelder standardiserings-arbeid, vil man følge med i Nordinfo's utvikling av intelligente grensesnitt for nordiske informasjonssystemer (IANI) for å se om dette systemet kan være anvendbart for de statistiske databasene.

Det er også nødvendig å avklare hvilke *emnefaglige* krav man må ha for en eventuell samnordisk database. Dette spørsmålet vil både gjelde hvilke variable en slik database bør inneholde, og hvilke kvalitetskrav man skal ha for å kunne presentere databasene for et større publikum.

List stat

I mars 1987 ble det åpnet en samnordisk database for statistikkmateriale (LIST STAT). Målet med LIST STAT er å samle opplysninger om statistikk som publiseres i de nordiske land, eller som finnes tilgjengelig i de statistiske bibliotekene.

I første omgang registreres deltakerlandenes publikasjoner, og deretter øvrige lands publikasjoner. LIST STAT inneholder nå oppgaver over ca. 2900 publikasjoner.

Statistikk-bibliotekene i Danmark, Finland og Norge har samarbeidet i prosjektet.

København, den 15. juni 1988

Jan Erik Lindberg

Nordiska Akademikerrådet:

Nordiska Akademikerrådet anser att medlemsförslaget tar fasta på en mycket omfattande problemställning och aktuella perspektiv.

Nar ställer sig dock något tvivlande till om man på grund av de olika ländernas integritets- och sekretessregler har möjlighet att upprätta gemensamma nordiska databaser. Däremot är det viktigt att man kan kommunicera mellan redan existerande databaser och informationssystem.

NAR anser därför att man i främsta hand borde stimulera arbetet med att utveckla kommunikationen mellan de databaser och informationssystem som redan finns inom olika sektorer i Norden.

Helsingfors den 14 juni 1988

Mona Hemmer

Generalsekreterare

Nordens fackliga samorganisation (NFS) har i skrivelse den 17 juni 1988 förklarat sig avstå från att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU) har i skrivelse den 18 maj 1988 förklarat sig avstå från att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

Nordisk samarbetsnemnd for medisinsk forskning (NOS-M) har i skrivelse den 18 maj 1988 förklarat att medlemsförslaget ligger utanför samarbetsnämndens kompetensområde.

Danmark

Administrations- og Personaledepartementet:

På denne baggrund har Administrations- og Personaledepartementet anmodet fire ministerier om en udtalelse, herunder om der indenfor ministeriernes områder er behov for etablering af fællesnordiske informations-systemer og databaser til støtte for de nationale administrationers arbejde.

De fire ministerier er: *Arbejdsministeriet, Justitsministeriet, Sundhedsministeriet og Undervisnings- og Forskningsministeriet.*

Konklusionen af denne høring er, at ingen af de fire ministerier finder noget umiddelbart behov for at tage ny initiativer med etablering af fælles nordiske informationssystemer og databaser indenfor de respektive ministerieområder.

Fra *Arbejdsministeriets* side kan man tilslutte sig, at der foretages en undersøgelse af mulighederne for at oprette et fælles nordisk informations-system og en fælles nordisk databank. Samtidig gør man dog opmærksom på, at det nordiske samarbejde om oprettelse af en Samnordisk Dokumentationscentral på arbejdsmiljøområdet, blev afbrudt pr. september 1987 efter beslutning fra et flertal af de nordiske arbejdsmiljøministre.

I *Justitsministeriet* mener man, at der kan blive tale om et nordisk samarbejde indenfor retsinformationsområdet. Samtidig bemærkes det, at der foregår et tæt samarbejde og en udmærket udveksling af erfaringer i grupperåds regi indenfor rets- og politiområdet.

Fra *Sundhedsministeriet* er det meddelt, at man gerne deltager i en koordination vedrørende samarbejde og etablering af databaser indenfor sundhedsområdet mellem de nordiske lande. Samtidig bemærkes det, at man ikke på det foreliggende grundlag kan anbefale etablering af en selvstændig nordisk database indenfor sundhedsområdet.

I *Undervisnings- og Forskningsministeriet* finder man ikke for øjeblikket anledning til at indtræde i et mere omfattende samarbejde på området end det, der allerede foregår.

København, den 16. juni 1988

Jens Ulrik Dalgaard

Dansk Arbejdsgiverforening:

Baggrunden for etableringen af sådanne fællesnordiske systemer må efter vor opfattelse være den samme som ved alle andre fælles informationssystemer:

- 1) At der *er* data, som har fælles interesse.
- 2) At disse data *lettest* gøres tilgængelige for en bred brugereks i en fælles (nordisk) databank.

Det er selvsagt udelukket på det foreliggende grundlag at vurdere, om etableringen af sådanne fællesnordiske systemer vil være hensigtsmæssig.

Da der endvidere i forslaget primært sigtes på systemer til brug i den offentlige forvaltning i Norden, vil vi i denne omgang begrænse vore kommentarer til ovenstående.

København, den 20. juni 1988

Dansk arbejdsgiverforening

Mogens Damgaard Larsen

Dansk Dataforening:

Med baggrund i, at opbygningen af databanker og informationssystemer i den offentlige forvaltning i Norden befinder sig i en begyndelsesfase, burde der, ifølge forslagsstillerne, være gode muligheder for en fælles opbygning af disse med henblik på at såvel den offentlige administration som virksomhederne generelt bedre skal kunne nå sine målsætninger. Endvidere forventes initiativet at styrke det nordiske hjemmemarked for databaserede produkter.

Dansk Dataforening er enig i at især den offentlige sektor men også private virksomheder vil kunne opnå kvalitative og kvantitative fordele ved benyttelse af et sådant fælles system, men at det rejser en række tekniske, administrative, lovmæssige og økonomiske spørgsmål, som hver for sig kan udgøre betydelige hindringer for at det forventede udbytte af systemet opnås.

Vi kan derfor støtte det udredningsarbejde som påtænkes iværksat, og vi vil afvente resultatet heraf, med henblik på en vurdering af de konkrete projekter. Vi anbefaler, at der ikke alene ses på hvordan et fællessystem kan opbygges, men også ser på hvordan f. eks. fem systemer kan arbejde sammen således, at man f. eks. fra det danske retsinformationssystem kan få en direkte og hensigtsmæssig adgang til tilsvarende systemer i de øvrige nordiske lande.

København, den 15. august 1988

Dansk Dataforening

Ole A. Larsen

Sekretariatschef

Finland

Justitieministeriet¹:

Alla nordiska länder har uppenbarligen redan under flera år för förvaltningens behov utvecklat interna ADB-system såsom diarier, textbehandling och bokföring. I olika utsträckning utnyttjas även datasystem och databanker. Den tekniska utvecklingen och förvaltningens behov förefaller att styra utvecklingen i riktning mot administrativa ADB-system och datasystem med därtill hörande databanker som i vissa fall har anknytning till varandra. Det verkar som om det inte längre vore ändamålsenligt att alltid göra en absolut skillnad mellan datasystem och administrativa ADB-system.

I Finland har justitieförvaltningen flera ADB-system t. ex. för diarier och bokföring, vilka uteslutande tillgodoser förvaltningens interna behov. Samtidigt ger vissa ADB-system, som huvudsakligen har utvecklats för att underlätta förvaltningens interna rutiner, sådan information att systemet som helhet kan karakteriseras som ett datasystem. Som exempel kan nämnas det domsluts- och indrivningssystem som redan delvis tagits i bruk och som inte bara minskar behovet att göra upp och utväxla interna handlingar inom förvaltningen utan dessutom utgör ett dataregister för verkställighet av vissa straff och fordringar.

Inom justitieförvaltningen finns i Finland ytterligare ett rätt långt utvecklat datasystem, nämligen den rättsliga databanken Finlex. Den innehåller för tillfället följande databaser:

- författningsmaterial (Finlands Lag, internationella avtal, riksdagsbehandlingen av lagförslag)
- rättsfall (de högsta domstolarna, hovrätterna, vissa förvaltningsdomstolar och specialdomstolar samt vissa förvaltningsmyndigheter) andra register (rättspraxis enligt den juridiska litteraturen, Bibliographica Iuridica Fennica som är ett litteraturregister över finsk juridisk litteratur och nordiska sjörättsfall).

Endast högsta domstolens avgöranden (från år 1982), arbetsdomstolens avgöranden samt de nordiska sjörättsfallen finns på svenska i Finlex. Tidigast efter år 1989 blir det möjligt att på maskinspråk söka lag- och andra författningstexter på svenska.

Internationella datasystem och databanker är alltid förknippade med många problem, vilka uttryckligen beror på att man rör sig över statsgränser. De största lagstiftningsproblemen hänger troligen samman med de begränsningar som olika länders sekretesstadganden uppställer. Vissa frågor i anslutning till sekretessen är ofta helt oreglerade då det gäller infor-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

mationsutbyte mellan olika länder, trots att de reglerats rätt heltäckande inom landet. I detta sammanhang kan det t. ex. hänvisas till den nyligen publicerade utredningen "Sekretesslagstiftning och informationsutbyte" (NU 1987:6).

Det är ofta svårt att avtala om hur kostnaderna skall täckas, särskilt om det inte är fråga om en sådan databank, vars kostnader kan fördelas på basis av användningsgrad. Även språkskillnaderna mellan de nordiska länderna måste beaktas. Numera försöker man i allmänhet åstadkomma databaser med fulltext, där informationen är direkt tillgänglig i textform. Det är också klart att de tekniska problemen ökar då det blir fråga om att kombinera flera olika system.

Å andra sidan är det uppenbart att internationella datasystem och databanker innebär just sådana fördelar som eftersträvas med de interna systemen. De nordiska ländernas i många avseenden enhetliga lagstiftning och förvaltningssystem är en bättre utgångspunkt än vad i allmänhet är fallet för utvecklande av gemensamma datasystem och -banker.

Justitieministeriet förhåller sig i princip positivt till att utreda möjligheterna att i större utsträckning än tidigare utnyttja gemensamma nordiska datasystem och databanker. Det är emellertid uppenbart att många av problemen i samband med att systemen utvecklas är förbundna med de olika förvaltningsområdenas särdrag (t. ex. sekretess på hälsovårdens område) varför det vore ändamålsenligt att utreda varje förvaltningsområde separat. Sannolikt kommer det också att visa sig att ett heltäckande samnordiskt datasystem blir så dyrt, att det inte är förnuftigt att eftersträva ett sådant. Det är snabbare och billigare att utveckla branschvisa kontakter mellan olika länders datasystem.

Det vore t. ex. bra att utveckla de redan existerande rättsliga databankerna i de olika nordiska länderna till en samnordisk databank med gällande lagstiftning, internationella avtal och riksdagshandlingar samt de högsta domstolarnas avgöranden. Denna information finns redan i Norges Lovdata, Sveriges Rättsbanken och Finlands Finlex. Fördelarna med ett gemensamt system är uppdaterad information, tidsbesparing eftersom sökandet sker i endast en databank samt ett gemensamt kommandospråk.

Danmark, Norge, Sverige och Finland har dessutom databanker med bl. a. statistik, standarder, patent och tullbestämmelser. För att underlätta en gemensam användning av sådana filer kunde man tänka sig en lösning som motsvarar Dialogmodellen, där flera informationsproducenters filer finns i en stor huvuddator. En sådan lösning skulle förenhetliga informationssökningen och göra den snabbare. Som exempel kan nämnas den amerikanska databanken LEXIS, som utöver USA:s lagstiftning och rättspraxis även omfattar Storbritanniens, Frankrikes och EG:s lagstiftning. Vid utredningen av de tekniska förutsättningarna för sam användning vore det i varje fall skäl att bereda sig på ett bredare samarbete som omfattar åtminstone flera europeiska länder.

Justitieministeriet anser att initiativet bör utvecklas förvaltningsområdesvis huvudsakligen genom att öka möjligheterna till sam användning av de nuvarande systemen utan att eftersträva en gemensam databank som täcker alla de nordiska länderna. Detta tillvägagångssätt håller kostnaderna på en skäligen nivå samtidigt som systemet fortsättningsvis förblir lätt att använda. Nordiska ministerrådet kunde vara det organ som inleder och koordinerar sådana utredningar på de olika förvaltningsområdena.

Helsingfors den 14 juni 1988

Leif Sevón
Avdelningschef

Ilkka Rautio
Lagstiftningsråd

Finansministeriet:

Att skapa samnordiska databanker för den offentliga förvaltningens behov är en idé som verkligen bör understödjas. Med ett samarbete av detta slag vore det möjligt att uppnå de fördelar som omnämns i förslaget, nämligen: effektivitet, förhindrande av överlappande arbete samt skapande av förutsättningar för en vidare nordisk marknad.

Förutom att överväga gemensamma databanker vore det skäl att undersöka möjligheterna att öka en nordisk användning av nationella databanker med hjälp av standarder för datakommunikation, som man gemensamt kommit överens om.

Utöver de sektorer som framförts i förslaget vore det dessutom skäl att undersöka bl. a. miljöskyddets och statistikproduktionens områden.

Möjligheterna att elektroniskt överföra data borde också undersökas, speciellt på de områden där nu en mängd data förmedlas manuellt.

Undersökningen av samnordiska datasystem borde förverkligas efter det att utredningen om databanker har utförts.

Helsingfors den 10 maj 1988

Eino Keinänen
Understatssekreterare

Markku Temmes
Vik. ämbetsfullmäktig

Trafikministeriet:¹

Trafikministeriets uppfattning är, att det föreslagna systemet skulle förverkliga den ökning och förstärkande i nordisk administration, som framhålls i medlemsförslaget. Samtidigt skulle jämförandet av administrativa bestämmelser eller data, som följs i Norden, underlättas, vilket skulle främja bestämmelsernas samordning. Samanvändning skulle dock betyda för Finlands del, att man borde koda informationssystemets material på svenska utöver det att man borde ha motsvarande finskspråkig parallellversion för landets interna bruk.

Att kunna använda materialet i ett sådant gemensamt nordiskt informationssystem eller databank, som föreslagits, förutsätter, att man organiserar fritt tillträde till det genom datakommunikation. Dataöverföringstjänsterna mellan de nordiska länderna är mycket långt avancerade, vilket betyder att användning av det i medlemsförslaget föreslagna gemensamma nordiska informationssystemet och databanken är behändigt överallt i Norden. Tidigare har man på Nordforsks initiativ samordiskt utvecklat databanker för vetenskapliga biblioteksväsendet, och verksamheten har visat sig vara mycket givande.

Trafikministeriet framlägger, att Nordiska rådet skulle ge en rekommendation, enligt vilken de nordiska länderna skulle kunna ge uppdrag i vart och ett land till några organisationer som underhåller administrativa databaser att börja i samarbete sines emellan grunda en administrativ databank lik den föreslagna. Tack vare datakommunikationen skulle databanken inte behöva vara centraliserad, utan den kunde bestå av decentraliserade delar. Huvudsaken är, att alla delarna i informationssystemet borde ha en gemensam datastruktur för att kunna använda dem sammanhängande. Dessa decentraliserade delar skulle underhållas i varje land av organisationer, som också normalt sköter motsvarande uppgifter. I Finland skulle den ovannämnda organisationen lämpligen vara Statens Datacentral.

Helsingfors den 5 maj 1988

Juhani Korpela
Kanslichef

Ismo Koskinen
Sekreterare för internationella ärenden

¹ Yttrandet översatt från finska.

Handels- och industriministeriet, industriavdelningen¹:

Medlemsförslaget gäller verksamhet, som har en central betydelse i dagens samhälle. Tekniska förutsättningar och konsekvenser av allt mer utvecklad teknologi har undersökts och utreds för närvarande bl. a. i nordiska datateknikprogrammet (1985–1989).

Förslagsställarna föreslår själva, att utredningsarbetet skulle omfatta sådana områden, var samarbetet särskilt borde vidareutvecklas. Enligt handels- och industriministeriets uppfattning vore den nordiska arbetsmarknaden ett lämpligt objekt för sådan utredning.

Angående en gemensam databank anser ministeriet, att det vore mera ändamålsenligt att undersöka, hur de befintliga databankerna i de nordiska länderna, och även utanför Norden, kunde kopplas samman.

Handels- och industriministeriet förhåller sig i princip negativt till medlemsförslaget, men motsätter sig inte en utredning av vissa frågor gemensamt. Utredningsarbetet kunde bedrivas i samband med uppföljningen av datateknikprogrammet.

Helsingfors den 27 juni 1988

Handels- och industriministeriet

Markku Mäkinen

Överdirektör

Per-Håkan Slotte

Överinspektör

Post- och telestyrelsen:

Post- och telestyrelsen ställer sig positiv till alla försök att förbättra informationsförmedlingen och samarbetet i allmänhet de nordiska länderna emellan. Verket har emellertid välfungerande samarbetsformer i branschen med alla nordiska länder och några särskilda problem existerar inte.

Det är post- och televerkets uppfattning att det bör utredas branschvis vilken efterfrågan det finns och vilka möjligheterna är att bygga och underhålla samnordiska databanker och datasystem. Rent allmänt kan man konstatera att tillgången på information från andra länder ökar i betydelse som en följd av de internationella samordningssträvandena. Databankerna kunde också stärka marknaderna på hemmaplan i Norden. Databankerna kunde också betjäna företag och privatpersoner vid sidan av den offentliga sektorn.

Post- och televerket har byggt det telematiska servicenät som är avsett för alla medborgare i Finland. En av tjänsterna är att tillhandahålla åt-

¹ Yttrandet översatt från finska.

komst av både utländska och inländska databanker. Verket finner det lämpligt att erbjuda samnordiska databanker som en färdig lösning för allmänt bruk i Finland.

Helsingfors den 15 juni 1988

Juhani Koivunen

Direktör

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Förslaget att upprätta ett separat samnordiskt informationssystem och en separat samnordisk databank förefaller inte särskilt väl motiverat. Behovet har inte dokumenterats på något sätt och kan inte heller vara särskilt stort. Kostnaderna för systemets skapande och framför allt dess upprätthållande skulle bli oerhört höga och knappast motsvara nyttan. Olikheter i ländernas lagstiftning begränsar ytterligare möjligheterna att förverkliga förslaget.

För näringslivet kunde det i alla fall vara till nytta om de olika nordiska ländernas förvaltningsorgan kunde införa sina offentliga handlingar i sådana dataregister till vilka man kunde ha tillgång från alla andra nordiska länder med hjälp av dataterminaler, t. ex. via dataregistret i det egna landets motsvarande förvaltningsorgan. Skapandet av ett sådant system kunde vara en uppgift lämpligen för de centrala nationella data-ansvariga myndigheterna.

Helsingfors den 14 juni 1988

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Arto Ojala

Direktör

Ålands landskapsstyrelse:

Landskapsstyrelsen anser att ett gemensamt nordiskt informationssystem och databanker är av intresse för landskapsförvaltningen bl. a. som en källa till uppgifter om olika förhållanden i Norden.

Landskapsstyrelsen anser att en harmonisering och standardisering av nordiska informationssystem och databanker bör eftersträvas så långt det är möjligt. Även en harmonisering av den nordiska lagstiftningen på dataområdet är önskvärd.

Vid en utredning i enlighet med medlemsförslaget bör speciell vikt fästas vid att de självstyrande områdena beaktas vid uppbyggnaden av informationssystem och databanker.

Landskapsstyrelsen förordar att en utredning görs.

Mariehamn den 14 juni 1988

May Flodin
Viceletråd

Dan E Eriksson
Finanschef

Ålands handelskammare:

Ålands Handelskammare har inget att invända emot att möjligheterna att upprätta ett samnordiskt informationssystem och en databank innehållande information undersöks. Ett dylikt system och bank skulle även kunna få betydelse för näringslivet.

Mariehamn den 27 april 1988

Thorvald Eriksson
Ordförande

Harry Jansson
VD

Island

Datatilsynet (Tölvunefnd)¹:

Datatilsynet mener, at der er grund til at undersøge det fordelagtige i at oprette en sådan databank. Ved en sådan undersøgelse bør man dog tage specielt hensyn til lovbestemmelserne i de enkelte lande om beskyttelse af individet mod systematisk indsamling og registrering af oplysninger om private forhold såvel som lovbestemmelser og internationale aftaler om overførsel af oplysninger mellem nationer.

Reykjavik, den 23. juni 1988

På Datatilsynets vegne

Jón Thors

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Norge**Forbruker- og administrasjonsdepartementet:**

Forbruker- og administrasjonsdepartementet deltar aktivt i det nordiske samarbeidet på en rekke områder, og innen edb-feltet blant gjennom embetsmanngruppen for den nordiske datahandlingsplan (RU-DATA), og gjennom R-organenes ADB-kontaktmøter.

FAD legger vekt på at det nordiske samarbeid og felles prosjekter bør ha som mål å bidra til erfaringsveksling, utnyttning av felles ressurser og generelt bidra til økt kunnskap og kompetanse i landene.

FAD finner at felles informasjonssystemer og databanker på enkelte områder kan være interessant og nyttig i et nordiske perspektiv, men at det foreliggende prosjekt er for upresist med hensyn til mål og anvendelsesområder. Det ikke nærmere angitt hvilke konkrete behov som slike informasjonssystemer skal dekke. De økonomiske rammer og ambisjonsnivå for ressurs-innsatsen er heller ikke angitt. Vi tror det er helt avgjørende for at et slikt prosjekt skal lykkes at det foreligger klare behov i de enkelte land som kan dekkes gjennom felles nordisk løsninger.

Departementet vil derfor foreslå at det som første fase etableres et forprosjekt som kartlegger aktuelle eksisterende informasjonssystemer som kan ha relevans for felles nordisk anvendelse, og at det videre klarlegges hvilke behov som foreligger for felles bruk. Vi vil her vise til at det allerede er etablert en rekke mindre, felles nordiske databaser, rettet mot konkrete anvendelsesområder. Flere av disse er helt eller delvis finansiert ved midler fra den nordiske datahandlingsplanen.

Aktuelle områder hvor vi tror det kan være felles behov er for eksempel innen miljøvern og ressursovervåkning, produktkontroll, og innen helse-sektoren.

Videre bør et forprosjekt avklare hvilke nasjonale institusjoner og brukergrupper som er interessert i å delta i et slikt prosjekt, og hvilket grunnlag som eksisterer for nasjonal delfinansiering. Vi tror at for å lykkes med et slikt prosjekt, må det foreligge tilstrekkelig nasjonal interesse til å ville bidra med egne ressurser.

Oslo, den 21. juni 1988

Eivind Jahren (e. f.)

Arild Jansen

Datatilsynet:

Datatilsynet vil bare vurdere forholdet til personregisterlovgivningen og ikke de praktiske sider ved forslaget.

Den norske personregisterloven gjelder personregistre med opplysninger om fysiske og juridiske personer, såvel på offentlig som privat sektor. Det er fastsatt visse regler om relevans, innsynsrett og retting/sletting/supplering av opplysninger. Videre er personregistre på EDB i utgangspunktet konsesjonspliktige. Det samme gjelder også manuelt førte registre med visse følsomme opplysninger. Dersom et register på offentlig sektor blir etablert ved egen lov, gjelder ikke konsesjonsplikten.

Datatilsynet vil uttrykke skepsis overfor forslaget, dersom det innebærer at det skal etableres felles personregistre eller on line tilgang til forskjellige typer av individualopplysninger for hele Norden. Det må også understrekes at de nordiske personregisterlover har ulike regler for dekning/ikke dekning av bl. a. opplysninger om juridiske personer. I alle fall må det i felles nordiske åpne databaser bare inntas personopplysninger som er offentlig tilgjengelige. Annerledes er det, dersom det kun registreres anonymiserte eller aggregerte data til planleggingsformål.

Generelt sett har medlemsforslaget en så uklar form at det er vanskelig å avgjøre hva det praktiske siktemål er.

Oslo, 25. mai 1988

Helge Seip

Direktør

Eirik Djønn

Kontorsjef

Norsk arbeidsgiverforening:

Norsk arbeidsgiverforening har 2 prinsipielle poenger:

- 1) Viktigere enn felles systemer og felles databank er forenkling av mulighetene for tilgang til foreliggende systemer/baser. Oppbygging av overnasjonale enheter er i seg selv bare hensiktsmessig om det dreier seg om bruksmessige forenklinger i forhold til dagens system. Det må ikke lages noe ved siden av eller i tillegg til, for det er urasjonelt så lenge allerede tilgjengelige data finnes. Imidlertid kan systemer og baser bygges opp på fellesbasis i de tilfeller der det er særlig ressurskrevende for et enkelt land (eller en enkel enhet innad i et land) å gjøre oppbyggingen alene.
- 2) Norsk arbeidsgiverforening er av den oppfatning at nordiske bestrebel-

ser i denne retning må harmoniseres mot EF-standarder, systemer og databanker. Det må ikke lages noe som er eksklusivt nordisk og ikke gangbart i forhold til hva EF har/bygger opp. Det er i så fall en blindvei. Islandske interesser er kan hende mer opptatt av det nordiske perspektiv p. t. enn det er naturlig å være for Norge.

Oslo, 25. mai 1988

Norsk arbeidsgiverforening
Internasjonalt kontor

Erik Hoff

Sverige

Datainspektionen:

I den mån informationssystemet och databanken kommer att föras i Sverige och innehålla personuppgifter som kan hänföras till den person som avses med uppgifterna föreligger ett personregister i den svenska datalagens (1973: 289) mening. Datalagen blir alltså tillämplig och enligt 2 § i lagen får ett personregister inrättas och föras endast av den som har anmält sig hos DI och fått bevis om detta av inspektionen (licens). Utöver licens behövs tillstånd av DI för personregister som skall innehålla känsliga uppgifter, t. ex. uppgifter om sjukdomar, brott och straff, sexualitet, ras, politisk eller religiös uppfattning och register som skall innehålla omdömen och värderingar. Tillstånd av DI behövs dock inte för personregister vars inrättande beslutas av riksdagen eller regeringen (2 a §).

Ansvarig för ett personregister är den för vars verksamhet registret förs, om han förfogar över registret, dvs har befogenhet och praktisk möjlighet att påverka innehållet i registret. Om personuppgifter lämnas från ett annat nordiskt land för att undergå automatisk databehandling i Sverige, torde den som för registret i Sverige bli ensam registeransvarig.

För den situationen att informationssystemet och databanken inte skall föras i Sverige men personuppgifter skall lämnas ut från Sverige för att användas för automatisk databehandling i ett annat nordiskt land finns särskilda regler i datalagen och sekretesslagen (1980: 100).

Enligt 11 § datalagen krävs i sådant fall särskilt medgivande av DI. Något medgivande behövs däremot inte, om personuppgift skall användas för automatisk databehandling enbart i stat som har anslutit sig till Europarådskonventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter. Motsvarande bestämmelse för myndigheternas verksamhet finns i 7 kap 16 § sekretesslagen.

Huvudregeln i Europarådskonventionen är att överföring av personupp-

gifter mellan stater som tillträtt konventionen skall vara fri. Det är alltså inte tillåtet att ställa upp vare sig förbud eller krav på särskilt medgivande uteslutande i syfte att skydda den personliga integriteten. I Norden är läget nu det att endast Norge och Sverige hittills har anslutit sig till konventionen. Finland står dock i begrepp att göra det och Danmark och Island lär inom en snar framtid följa efter.

Situationen är alltså den att dataflödet av personuppgifter mellan de nordiska länderna snart torde vara fritt. En harmonisering av dataskyddslagarna i de nordiska länderna för att möjliggöra en uppbyggnad av ett gemensamt nordiskt informationssystem och en gemensam nordisk databank synes därför inte erforderlig.

Stockholm den 23 september 1988

Mats Börjesson

Sten Wahlqvist

Statskontoret:

Statskontoret delar förslagsställarnas bedömning att det finns möjligheter till nordiskt samarbete kring datasystemen i den offentliga förvaltningen. Det gäller de datasystem som byggts upp de senaste 10–15 åren, och som i många fall nu revideras och moderniseras. Det gäller också de system som nyutvecklas, med utnyttjande av modern teknik och infologisk metodik.

Dessa konstateranden leder dock inte till slutsatsen att det nordiska samarbetet skulle inriktas på *ett* informationssystem resp. på *en* gemensam databank.

Erfarenheterna av uppbyggnad och användande av databaser och register, i de nordiska länderna liksom internationellt i övrigt, är att tjänsterna måste anpassas till användarnas krav och behov. Det gäller såväl innehåll, datakvalitet m. m. som sök teknik, kundservice, priser m. m. Målgruppsanpassning och specialisering är därför ett medel att kunna göra databasen till ett nyttigt och kraftfullt instrument. Nackdelen med en specialisering är att den kan ge upphov till en svåröverskådlig mängd databaser, med olika informationsstruktur och skilda tekniska egenskaper. Den situationen råder idag i de flesta nordiska länder.

Att skapa ett tekniskt och logiskt enhetligt informationssystem, som hårbärgerar databaser som kan ge översiktlig, orienterande information och fungera som "uppslagsböcker" samtidigt med databaser för expertbetonade uppgifter, det är något av den vision man kan möta i den framtidsbetonade datadebatten.

I praktiken har dock försök till sådana omfattande "helhetslösningar" vanligen misslyckats, och man bör söka framgångsvägar på andra nivåer.

Samordning och samverkan kan lättast förverkligas på enskilda verksamhetsområden, där likartade förhållanden råder i de olika länderna.

Det är i princip vad som sker i det samarbete på olika områden som förslagsställarna refererar till. Vanligen är det då olika yrkes- eller expertgrupper som söker gemensamma lösningar eller skapar bryggor mellan nationella system och databaser. Miljöområdet, biblioteksväsendet, forskning m. m. kan vara exempel på detta. Samordningsarbetet kan gälla standards, klassificeringar och kodsystém för innehåll, det kan gälla inrapportering och utbyte av information, teknisk standardisering (utrustning, programvaror) eller samverkan kring en gemensam databas. Nivån på samarbetet avgörs av förutsättningarna i varje enskilt fall.

Det finns därutöver också ett omfattande samarbete och kontakter mellan de nordiska länderna bl. a. i allmänna telekommunikationsfrågor, datakommunikation m. m.

Impulser och stöd från olika nordiska samarbetsorgan kan självfallet påskynda och underlätta sådan samverkan, och det kan därför finnas skäl att närmare analysera på vilka områden insatser från Nordiska rådet kan vara aktuella.

Det finns emellertid begränsningar som bör uppmärksammas. I de jämförande studierna av kostnader och kvalitet i offentlig verksamhet i Norden (KRON-projektet) konstaterar statskontoret att sättet att redovisa uppgifter varierar mellan länderna. Särskilt gäller detta kostnadsdata men även sättet att redovisa prestationer personalresurser m. fl. variabler. Ganska omfattande revideringar och kompletteringar kan behöva göras för att få jämförbara data. För att det över huvud taget skall vara meningsfullt med internordiska databaser och informationssystem måste dylika grundläggande statistiska skillnader elimineras för varje sakområde som skall täckas av sådana databaser.

Grunden för samverkan bör vara de *informationsbehov* som framstår som angelägna att tillgodose i de nordiska länderna och där gemensamma (databas)lösningar kan ge bättre utbyte för användarna eller innebära resursbesparingar för berörda länder.

Statskontoret har på uppdrag av civildepartementet utfört en investering av "informationsbaser av betydelse för statsförvaltningen", som täcker ca 440 svenskproducerade databaser och register. En utförlig diskussion sker också av samordningsproblem, vilken kan ha relevans också för möjligheterna till nordisk samverkan. Rapporterna bifogas detta yttrande¹.

En aspekt av det framlagda medlemsförslaget är att samla informationer som delvis redan finns i olika förvaltningsinterna register och andra databaser i en eller flera publika databaser, riktade till en bredare krets av användare.

¹ Här ej tryckta.

För sådana baser, med bred och heterogen information, är det särskilt viktigt att utreda ingående vilka målgrupper och vilka informationsbehov de skall tillgodose, samt vilken volym efterfrågan kan väntas få. Någon diskussion om målgrupper, ändamål med informationsutnyttjandet m. m. förs inte i medlemsförslaget. Statskontoret bedömer inte heller att en "generell efterfrågestudie" är meningsfull i detta läge.

En allmän diskussion bör emellertid föras om vilka typer av information som skulle kunna göras allmänt åtkomliga, t. ex. för demokratisk debatt och medborgarinflytande, vilka som kan väntas utnyttja sådan information, samt vilka minimikrav för användartillgänglighet som bör uppställas därvidlag.

Sammanfattningsvis vill statskontoret sålunda avstyrka medlemsförslaget om att utreda ett gemensamt nordiskt informationssystem och gemensam nordisk databank. Statskontoret förordar att en översikt görs över pågående nordiskt samarbete rörande datasystem och -baser, samt över tänkbara nya områden för sådan samverkan. Möjligheterna att nå tillräcklig jämförbarhet i dataunderlaget bör därvid särskilt uppmärksammas. Översikten bör ske så att den ger underlag för beslut om eventuella insatser från Nordiska rådets sida.

Stockholm den 30 september 1988

Enligt statskontorets beslut

Sören Lindh

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF):

SAF har i sitt yttrande till Nordiska ministerrådet (86.11.10) över "Nordiska Dokumentationssamarbetet på Arbetsmiljöområdet" konstaterat att såväl svenska som övriga nordiska intressenter redan idag har goda möjligheter att ta del av den information som finns i existerande nordiska informationssystem och att intresset istället bör knytas till de möjligheter som finns att till rimliga kostnader utnyttja internationella databaser utanför Norden.

De nordiska länderna är relativt sett små och ytterst beroende av den internationella handeln och följaktligen även av att kunna ta del av dataflöden över gränserna. Det är alltså av största vikt för respektive nordiskt land att ha möjlighet att medverka i olika internationella informationssystem. Det är i och för sig bra att Nordiska ministerrådet bevakar hur informationssystemen på bästa sätt samordnas inom Norden, men det räcker inte med en nordisk samordning. Från strategisk synpunkt är det

avgörande att vi kan medverka i en bredare samverkan inom hela Västeuropa.

På varje nordiskt samarbetsområde måste således läggas en europeisk dimension på samarbetet. Det är därför vår bestämda uppfattning att det vore olyckligt att avgränsa ett mellanstatligt informationssystem med tillhörande databank till att endast avse de nordiska länderna. Att upprätta en databank där informationen finns på något nordiskt språk innebär dessutom att dess användning blir högst begränsad och kostnaderna för dess upprättande och drift står inte i rimlig proportion till dess utnyttjande.

Föreningen avstyrker mot denna bakgrund det framlagda förslaget.

Stockholm den 23 september 1988

Svenska arbetsgivareföreningen

Gunnar Westermark

Birgitta Laurent

Medlemsförslag om utvidgat Nordresekort

(Väckt av Karin Söder samt Gunnar Björk, Aase Olesen och Ole Gabriel Ueland)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska ungdomskommittén:

Den nordiska ungdomsstödordningen har inrättats med tanke på ungdomens betydelse i arbetet på att förstärka och bygga ut det nordiska samarbetet nu och i framtiden.

Nordiska ungdomskommittén fördelar medel till nordiska samarbetsprojekt av både riksomfattande och lokal/regional natur. Dessutom beviljar kommittén stöd till organisatoriskt samarbete i syfte att stärka förutsättningarna för ungdomsorganisationernas nordiska samarbete. Med detta stöd skall kommittén bidra till att öka kunskapen om och förståelsen av kulturella, politiska och sociala frågor bland ungdomen i de nordiska länderna.

Kommittén delar förslagsställarnas uppfattning om att resandet i unga år kan lägga grunden för ett nordiskt intresse senare i livet och att samnordiska initiativ och projekt på ungdomsområdet även borde kunna ha fördel av billiga rese möjligheter. Det är kommitténs erfarenhet att resekostnaderna utgör de största utgiftsposterna för samnordiska projekt. Detta gäller i synnerhet Västnorden. Med förbättrade rabatter kunde kommitténs stöd möjligheter vara till gagn och glädje för flera samarbetsprojekt och större ungdomsgrupper än idag. Kommittén är därför positiv till alla initiativ, som syftar till förbättrade rese möjligheter för nordisk ungdom.

Enligt de erfarenheter som redovisats skulle nordresekortet inte ha varit någon större försäljningssuccé. Kommittén vill därför peka på att priset kanske inte varit tillräckligt attraktivt för att kunna konkurrera med andra rese möjligheter för ungdomar inom Europa, en omständighet som även förslagsställarna fäster uppmärksamhet vid. En annan orsak till det bristande intresset för nordresekortet är enligt kommitténs uppfattning otillräcklig information. Kommittén vill därför avslutningsvis understryka vik-

ten av att upplysningar om reserabatter för ungdom sprids mer aktivt och målinriktat än hittills.

Köpenhamn den 24 juni 1988

För Nordiska ungdomskommittén

Astrid Thors

Ordförande

Föreningarna Nordens Förbund:

Föreningarna Nordens Förbund har med tillfredsställelse konstaterat, att det nu har framlagts ett förslag i Nordiska rådet med sikte på att öka det nordiska ungdomsresekortets omfattning samt göra detta permanent.

Föreningarna Nordens Förbund och de enskilda föreningarna Norden har de sista 12 åren arbetat för förverkligandet av en permanent rabattordning för unga som reser i Norden. År 1985 utgavs det nordiska ungdomsresekortet på försöksbasis, och våren 1986 beslöts att detta försök även skulle omfatta 1986 och 1987.

Föreningarna Nordens Förbund stöder uttryckligen det framlagda medlemsförslaget som syftar till att göra ungdomsresekortet permanent, så att ungdomens möjligheter till att få större kännedom om de nordiska länderna tryggas genom användning av ett dylikt utvidgat nordresekort. Genom att göra nordresekortet permanent hoppas vi samtidigt att järnvägsmyndigheterna och trafikföretagen i de nordiska länderna får möjlighet att marknadsföra nordresekortet tidigare och effektivare varje år i likhet med andra rabattformer.

Trots den dåliga marknadsföringen av ungdomsresekortet under försöksperioden 1985 – det förra försöksåret – såldes ca 3 000 kort till nordiska ungdomar, vilket vi ser som ett bevis för stort intresse för ungdomsresekortet bland ungdomen, när hänsyn tas till den dåliga marknadsföringen. Det är samtidigt klart att en rabattordning av denna karaktär måste ha en anpassningstid för att fastna i medvetandet hos målgruppen. Samma har visat sig vara fallet vid införandet av det europeiska Interrailkortet, som i början hade icke den spridning som senare blev fallet.

Föreningarna Nordens Förbund vill samtidigt kraftigt stödja de ändringar som framställs i förslaget i förbindelse med att göra nordresekortet permanent i förhållande till ordningen under försöksperioden. Det är viktigt att nordresekortet blir ett attraktivt alternativ till Interrailkortet, och detta kommer att bli fallet om nordresekortet kan marknadsföras till högst hälften av Interrailkortets pris samt att nordresekortet helt täcker transporten innanför det egna landets gränser.

Samtidigt önskar Föreningarna Nordens Förbund understryka viktigheten av, att det i samband med ett permanent nordreskort, utvärderas hur denna ordning kan utformas så att Väst-Norden kan komma med i denna rabattordning och därmed säkra billiga rese möjligheter för ungdom i *hela* Norden. Föreningarna Nordens Förbund betraktar nordreskortet som en väsentlig nyhet i det nordiska samarbetet. De unga har själva markerat – bl. a. i samband med Nordiska Rådets undersökning "Skal vi samarbejde" – att de är mycket intresserade av en utvidgning av det nordiska samarbetet samt att ungdomens egna organisationer har arbetat kraftigt för det nordiska ungdomsreskortet.

Det är viktigt att skapa personliga kontakter mellan ungdomen tvärs över de nordiska gränserna, och de stora geografiska avstånden i Norden vill utan ett nordreskort vara ett allvarligt hinder för dessa personliga kontakter. Samtidigt måste det kraftigt understrykas inför de nordiska järnvägsmyndigheterna att marknadsföringen av nordreskortet både i tid och omfattning måste motsvara det som gäller för Interrailkortet.

Det är ytterst viktigt att ungdomen kan anlita billiga rese möjligheter i samband med Nordjobb och Nordplus projekten. Dylika omständigheter är ofta helt avgörande för de ungas deltagande och vaknande intresse för nordiskt samarbete och nordisk gemenskap.

Föreningarna Nordens Förbund vill med dessa kommentarer helt och fullt uttala sitt stöd för medlemsförslaget A 821/t.

Helsingfors den 31 maj 1988

Dorte Bennedsen

Ordförande

Borghor S. Kjærnested

Förbundssekreterare

Scandinavian Airlines System (SAS):

SAS är mycket positivt till att ungdomar kan resa billigt inom Norden.

1. På inrikes sträckor inom de tre skandinaviska länderna tillämpar SAS följande priser för ungdomar under 26 år för enkel resa på Standby basis
    - Sverige SEK 150 för resor mellan Stockholm och destinationer utanför Stockholm. SEK 250 för resor via Stockholm, t. ex. Göteborg–Stockholm–Luleå.
    - Danmark DKK 300 på samtliga sträckor.
    - Norge f. n. 50% av ordinarie pris. Man har för tillfället en ansökan hos berörda myndigheter om att införa ett priskoncept liknande det svenska, med NKR 250 för resa till/från Oslo och NKR 500 för resa via Oslo.
- Priser och regler samordnas med andra berörda bolag på inrikessträckor inom respektive länder.

2. Inom Norden har SAS under perioden 1 juli–15 augusti följande priser på enkelresa för ungdomar under 26 år:

Stockholm–Köpenhamn/Oslo	SEK 300
Göteborg–Köpenhamn/Oslo	SEK 250
Malmö–Oslo	SEK 350

I samarbete med Finnair erbjuder vi ett pris Stockholm–Helsingfors för SEK 400.

Under övriga delar av året betalar ungdomar för resa inom Norden 50% av gällande grön apex-pris vilket kan bokas 24 timmar före avresa. Ett nytt, förenklat prissystem är under utarbetande.

SAS förenklade och standardiserade priser för ungdomar öppnar stora möjligheter för automatiserad biljettutställning vilket bidrager till att hålla omkostnaderna och därmed priserna nere. Att ställa ut en rabatterad biljett mot uppvisande av ett speciellt rabattkort skulle innebära manuell hantering vilket på sikt skulle fördyra hanteringen.

SAS prissystem för ungdomar gör det möjligt för samtliga under 26 år att erhålla rabatt utan behov av att förköpa ett speciellt kort. Det innebär som tidigare sagts också möjligheten till förenklad och därmed en billigare hantering varför det är SAS önskan att fortsatt behålla sitt nuvarande priskoncept.

Stockholm den 8 juni 1988

Scandinavian Airlines System

Peter Forssman

Marknadsdirektör, Chef för Routesector Sverige

Danmark

Trafik- og kommunikationsministeriet har i skrivelse av den 15 juni 1988 förklarat sig instämma i skrivelse från DSB (se nedan).

Industriministeriet:

Industriministeriet har i den anledning anmodet Danmarks Turistråd om en udtalelse og har ved Turistrådets skrivelse af 6. juni 1988 modtaget følgende bemærkninger om forslaget:

”Refererende til ministeriets henvendelse af 25. maj 1988 skal vi hermed oplyse, at ungdomsrejsegruppen er en prioriteret målgruppe for Danmarks Turistråds aktiviteter i såvel Norge som Sverige og Finland. En forbedring af disse gruppers mulighed for at rejse i Norden ønskes således velkommen af Danmarks Turistråd.

Danmarks Turistråd ser derfor med glæde på det fremsatte forslag om

100 % fritransport i eget land. En forudsætning er imidlertid, at markedsføringen af kortet i forhold til tidligere år opprioriteres kraftigt, samt at prisen på kortet differentieres stærkt i forhold til det meget udbredte Inter-railkort.

Et stort salg af kortet på de øvrige nordiske markeder vil uden tvivl afstedkomme en forøget turisttrafik til Danmark, idet især København opfattes positivt som turistdestination blandt Nordens unge."

Industriministeriet kan henholde sig hertil.

København, den 7. juni 1988

P.m.v.

E.b.

Peter Grønnegård

DSB:

Status

I dag eksisterer følgende rejsekort for unge (under 26 år) i den internordiske trafik:

	Pris	Gyldighedstid
InterRail	1 600 kr	1 måned
InterRail + skib	1 950 kr	1 måned
Nordturist 2. kl	1 160 kr	21 dage
Nordturist 1. kl	1 740 kr	21 dage

Desuden udstedes der gennem den såkaldte BIJ-tarif (ungdomsbilletter) via visse rejsebureauer (både private og DSB rejsebureauer) billige billetter til unge. I nordisk sammenhæng drejer det sig først og fremmest om firmaet Transalpino.

For voksne findes:

	Pris	Gyldighedstid
Nordturist 2. kl	1 550 kr	21 dage
Nordturist 1. kl	2 325 kr	21 dage

Det er DSBs opfattelse, at dette udbud sammen med de nationale rabatordninger dækker det egentlige rejsebehov.

Den seneste tids drøftelser om at erstatte "Nordturist for unge" med et rejsekort for unge med samme gyldighed som InterRail, men til halv pris, har stødt på modstand hos de nordiske jernbaner.

DSB har støttet synspunkter om rejsekortet, idet DSB af markedsmæssi-

ge årsager gerne ser udarbejdet et Nordisk InterRail-kort, der giver ret til ubegrænset rejse i Norden i en måned.

En beslutning om ændring af den nuværende ordning skal imidlertid træffes i enighed blandt de involverede jernbaneselskaber og skibsselskaber.

For så vidt angår inddragelse af vestnorden kan oplyses, at DSB på et møde den 18. – 19. maj 1988 med de nordiske baner og de skibsselskaber, der er med i Nordturistordningen, har fået bemyndigelse til at fortsætte de allerede indledte drøftelser med bl. a. Icelandair, busselskaber på Island m.v., således at vestnorden i en eller anden form snarest muligt inddrages i samarbejdet.

Kommende aktiviteter

DSB fortsætter drøftelserne med de nordiske jernbaner med henblik på en forbedring af Nordturistproduktet.

Markedsføringen fortsætter i 1988 i lighed med 1987.

Der lanceres en ny kampagne, som er blevet principgodkendt af de nordiske baner i 1989.

DSB har indledt drøftelser med de nordiske jernbaner med henblik på at indføre (meget) billige billetter til unge bl. a. mellem de nordiske hovedstæder (point-to-point).

DSB fortsætter samarbejdet med Foreningen Norden i Danmark. Således har Foreningen deltaget i forberedelserne til det overfor nævnte møde med de nordiske jernbaner og i den forbindelse bidraget med synspunkter/ønsker, som er blevet fremført på mødet med de nordiske baner.

København, den 8. juni 1988

Thuri Didriksen

Amtrådsforeningen i Danmark:

Amtsrådsforeningen har ingen bemærkninger til det konkrete forslag, men man kan i forbindelse med Nordrejsekortet pege på, at kortet i Danmark kun omfatter tog – ikke rutebiler. Da mange byer m.v. i Danmark ikke betjenes af tog, ville en udvidelse til også at omfatte den kollektive bustrafik gøre kortet mere "landsdækkende".

København, den 31. august 1988

Poul Christensen

Sv. Aa. Ravn

Danmarks Rederiforening:

— — — kan vi supplerende oplyse, at DFDS A/S, der som det eneste af vore medlemmer er berørt i denne sag, har truffet rabataftaler for medlemmer af studenterorganisationerne i Danmark og Norge vedrørende København—Oslo ruten. Endvidere har rederiet deltaget i samarbejdet om Nordisk Ungdomskort, idet DFDS har ydet 50 procents rabat på billigste kategori til kortindehavere, der rejste på København—Oslo ruten.

Efter oplysning fra DSB er salget af Nordisk Ungdomskort ophørt med udgangen af 1987 og erstattet af Nordturist for unge til en reduceret pris. DFDS yder samme rabat på billigste kategori, dvs. 50 procents rabat til alle indehavere af Nordturist.

København, den 7. oktober 1988

Danmarks Rederiforening
P.d.v.

Jørgen Holck

Landsforeningen Danmarks Bilruiter:

I Danmark har de offentlige fælleskommunale eller amtskommunale trafikselskaber koncessioner og indtægtsansvaret for al rutebilkørsel.

Henvendelse om nordrejsekort og andre former for rejsehjemmel må derfor rettes til Amtsrådsforeningen i Danmark.

Landsforeningen Danmarks Bilruiter kan dog oplyse, at vi har en positiv holdning til sagen og til unges rejsemuligheder i de nordiske lande.

Vejle, den 31. maj 1988

Danmarks Bilruiter
Ib Larsen
Direktør

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF):

Dansk Ungdoms Fællesråd har tidligere støttet rek. 43/1987 om et permanent nordisk ungdomsrejsekort.

DUF finder det nødvendigt med billige rejsemuligheder for unge i Norden. Formålet er kulturpolitisk, nemlig at give unge en billig og nem mulighed for at opleve det kulturelle fællesskab mellem de nordiske lande. Undersøgelsen "Skal vi samarbejde" foretaget af Nordisk Råd viste, at unge selv prioriterer dette som et ønske til det nordiske samarbejde.

DUF anser ikke det nye forslag om et ungdomskort, der indgår i Nordturist, som en imødekommeelse af rek. 43/1987. Med dette nye forslag er der kun sket en opfyldelse af to af kravene til kortet: Det er blevet permanent og gælder i eget land (dog kun med 50% rabat). Det nye tilbud opfylder ikke kravene om en pris på halvdelen af prisen på et inter-rail-kort og gælder ikke for rejser til og fra Vestnorden.

DUF kan derfor ikke udtrykke støtte til medlemsforslaget, for så vidt det bygger på det ungdomskort, der fra 1988 indgår i Nordturist.

DUF finder det dog positivt, at forslaget peger på en række løsningsmodeller, som kan opfylde kravene fra rek. 43/1987. Specielt vil vi pege på, at forslaget om at afsætte de tilstrækkelige midler gennem Nordisk Ministerråd imødekommer kravene om at se ungdomsrejsekortet som et kulturpolitisk tiltag.

København, den 9. maj 1988

Peter Palshøj

International konsulent

Landsforeningen Dansk Vandrelaug har i skrivelse den 13 juli 1988 förklarar sig stödja medlemsförslaget.

Finland

Trafikministeriet:

Nordturist med tåg-kortet har sålts sedan 1979 och dess ungdomsversion Nordiskt ungdomskort sedan 1985. Försäljningen av ett separat ungdomskort sloopades i slutet av 1987 på grund av mycket svag efterfrågan. Nedan återges försäljningssiffrorna i Norden för de båda korten.

Nordiskt ungdomskort

	1985	1986		1987	förändring i % 86/87
DSB	1 556	717	-53,9%	859	+19,80
SJ	247	155	-37,2%	100	-35,48
NSB	243	269	+10,7%	193	-28,25
Stats- järnvägarna	436	402	- 7,8%	525	+30,60
Sammanlagt	2 482	1 543	-37,8%	1 677	+ 8,68

Nordturst med tåg

	1985	1986		1987	förändring i % 86/87
DSB	2 835	2 273	-19,8%	1 971	-13,29
SJ	2 716	2 893	+ 6,5%	2 531	-12,51
NSB	3 956	3 139	-20,7%	2 763	-11,98
Stats- järnvägarna	752	737	- 2,0%	687	- 6,78
Sammanlagt	10 259	9 042	-11,9%	7 952	-12,05

För att jämförelser skall kunna göras återges här också försäljningssiffrorna för Inter-Rail-kort i de nordiska länderna.

Inter-Rail, sålda biljetter

År	Pris	Finland	Sverige	Norge	Danmark	Samman- lagt	Försäljning, Nordens totalt	Nordens andel
1984	940,00	16 132	33 430	14 738	21 248	85 548	260 676	32,8
1985	900,00	19 164	43 959	15 926	27 336	106 385	311 489	34,2
1986	900,00	19 327	50 444	16 798	28 973	115 542	366 708	34,3
1987	975,00	17 799	55 230	15 540	26 491	115 060	339 154	33,9

Den senaste nyheten i det samnordiska utbudet är den ungdomsrabatt som anslutits till Nordturst med tåg-kortet. Rabatten har gällt sedan 1988. Kortet gäller 21 dygn. Priserna är:

personer under 12 år 2 kl	470 FIM
personer under 26 år 2 kl	700 FIM
personer över 26 år 2 kl	935 FIM

Priset om 700 FIM är förmånligt då det jämförs med de interna tågpriser-na i de nordiska länderna.

Dessutom bör det konstateras att den andel som Statsjärnvägarna erhåller av en biljett som sålts i Finland och anskaffats genom en resebyrå är mycket liten av den orsaken, att biljettens bruttopris fördelas i relativa andelar mellan järnvägarna i Finland, Sverige, Norge och Danmark samt rederibolagen Silja, Stena och KDS efter att resebyrån först fått sin försäljningsprovision. Det är klart att en situation som denna inte tillåter stora marknadsföringssatsningar.

Inom Statsjärnvägarna anser man å sin sida att den nuvarande prisnivå som avsetts för ungdomen redan är så låg att förhöjningar är nödvändiga redan för år 1989. Å andra sidan finns det inga anslag i statsförslaget, med vilka biljetter som Statsjärnvägarna sålt för ändamålet kunde subventioneras.

Frågan diskuterades den 6.5.1988 i ett gemensamt möte för NÄT och Nordiska rådets kommunikationsutskott. Då konstaterades det från NÄTs sida, att järnvägsväsenden eller ministeriet inte har möjlighet att finansiera inkomstförlusterna. Från kommunikationsutskottets sida föreslogs det, att

de ifrågavarande inkomstförlusterna skall definieras exaktare, så att medlemmarna i kommunikationsutskottet kunde bidra till saken i sina nationella parlament.

Helsingfors den 23 maj 1988

Trafikministeriet

Juhani Korpela

Kanslichef

Ismo Koskinen

Sekreterare för internationella ärenden

Centralen för turistfrämjande har i skrivelse den 10 juni 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Finnair:

— — — inte i sak berör Finnair, vill vi härmed framhålla att Finnair redan i många år erbjudit billiga ungdomspris mellan Finland och Skandinavien.

Helsingfors den 7 juni 1988

Finnair

Marknadsföringsavdelningen

Kari Koli

Marknadsföringschef

Pohjola-Nordens ungdomsförbund r. f.:

Europa och speciellt Sydeuropa är i dag mycket attraktiva resmål. Det är exotiskt och billigt, och genom att utnyttja Inter-Rail kortet är även resorna billiga. De nordiska länderna är även de mycket exotiska och intressanta på sitt sätt. Vidare har ungdomsresande i Norden en stor betydelse när det gäller att öka förståelsen och kunskapen om de övriga nordiska länderna. Det borde därför vara i alla nordiska länders och instansers intresse att främja ungdomsturismen i Norden. Ungdomsresande i Norden har även en psykologisk betydelse i och med att den som ung lär sig resa i Norden och förstå allt vad turistande i Norden kan ge, fortsätter med det som äldre.

Det bör även noteras att utvecklandet av projekt som Nordjobb, Nord-plus och Nordpraktik kräver billiga rese-möjligheter i Norden.

Pohjola-Nordens ungdomsförbund önskar att nordresekortet, som under försöksperioden 1985–87 var en skild ungdomsprodukt, skall vara det även i fortsättningen och inte som nu en del av Nordturist-paketet. Detta för att betona att det är en specialförmån och - produkt för ungdomar.

I och med att "ungdomsresekortet" nu ingår i Nordturist-paketet ingår även resorna i hemlandet och detta bör ses som ett framsteg.

Norden är dock i förhållande till Europa avsevärt mindre. Följaktligen kompenseras hemlandsresorna inte det faktum att Nordresekortet för ungdomar är dyrare per dag räknat än Inter-Rail-kortet. Nord-resekortets pris bör vara hälften av Inter-Rail-kortets pris.

För att göra ungdomsresandet i Norden fullt möjligt krävs även att Västnorden är med. Detta förutsätter att färjtrafiken till och från Västnorden ingår i Ungdomsresekortet. Ungdomskortet bör även berättiga till 50 % rabatt på flyglinjerna till och från Västnorden. Bussresorna i Västnorden och på Nordkalotten bör jämföras med järnvägsresor och således vara gratis.

I vissa sammanhang har det befarats att kortet skulle missbrukas, emedan det berättigar till fria resor i hemlandet. Vi ställer oss tvivlande till om ett sådant "missbruk" skulle gagna brukaren. Om detta dock visar sig vara fallet kan man gå in för systemet med ett kort/person/år.

En ytterligare förutsättning för att ungdomsresandet i Norden skall bli populärare är en förbättrad marknadsföring. Många skulle välja Norden om man kände till de möjligheter som finns.

Pohjola-Nordens ungdomsförbund önskar med ovanstående synpunkter uttala sitt fulla stöd för medlemsförslaget.

Helsingfors i juni 1988

Mikael Aalto
Förbundsordförande

Linja-Autoliitto:

Linja-autoliitto omfattar de i medlemsförslaget anförda motiveringarna och vikten av att resorna för unga i Norden ligger på en moderat prisnivå. I princip motsätter sig Linja-autoliitto inte att Nordrese-kortet utvidgas till att omfatta även busslinjer inom Nordkalotten. Ett genomförande i praktiken skulle dock förorsaka tekniskt sett svåra problem i fråga om fördelningen av biljettintäkterna mellan olika transportformer och dessutom ännu mellan olika bussbolag. Om man kunde komma fram till ett system

som eliminerar svårigheterna med fördelningen av biljettintäkterna mellan olika transportformer och dessutom ännu mellan olika bussbolag. Om man kunde komma fram till ett system som eliminerar svårigheterna med fördelningen av biljettintäkterna, finns det enligt Linja-autoliittos åsikt inte några oöverstigligen hinder för nämnda utvidgning av kortets användning.

Helsingfors den 9 juni 1988

Linja-autoliitto

Heikki Kääriäinen

VD

Finlands rederiförening:

– – – konstaterar Finlands rederiförening, efter att ha rådfrågat sina medlemsrederier, att förslaget som sådant förefaller att kunna understödas. En viss oklarhet föreligger dock i fråga om hur "färjetrafiken till Västnorden" skall uppfattas. Passagerarfartygen beviljar redan nu olika rabatter åt ungdomar (bl. a. beviljas studerande och interrailresenärer 50 % rabatt). Något hinder att motsvarande rabatter beviljas innehavare av Nordresekort torde sålunda inte föreligga.

Helsingfors den 15 juni 1988

Finlands rederiförening r. f.

Per Forskåhl

Ålands landskapsstyrelse:

Landskapsstyrelsen beslöt den 14 juni 1988, efter att ha hört Ålands turistråd, omfatta medlemsförslaget.

Holger Erikson
Landskapsstyrelseledamot

Ralf Johansson
Byråchef

Viking Line:

För att lämna begärt utlåtande har vi forskat i Norden-kortets nuvarande status, dock utan att lyckas. Så mycket har vi i varje fall erfarit, att Viking Line i dag inte nämns i samband med kortets försäljning, trots att vi ger innehavarna 50 procents rabatt på färdbiljetterna.

I fråga om det aktuella förslaget har vi ingenting att erinra, men förutsätter att en större klarhet skapas kring utbudet som sådant.

Mariehamn den 14 juli 1988

Viking Line

Bengt Lindberg

Vandrarhemsorganisationen i Finland:¹

Vandrarhemsorganisationen i Finland och Föreningen för nordiska vandrarhemsorganisationer uppskattar förslaget om utvidgat Nordreskort, som främjar ungdomsresande i Norden.

Vi stöder förslaget speciellt, om även Island och Färöarna skulle omfattas av Nordreskortet. Vi anser också nödvändigt och viktigt, att olika samarbetsformer utvecklas för att bekantgöra Nordreskortet och annan service avsedd för ungdomar.

Helsingfors den 16 juni 1988

Vandrarhemsorganisationen i Finland

Pauli Kanerva

Ordförande

Kalevi Vaara

Generalsekreterare

Föreningen Norden på Åland r. f. – Nordenkontoret har i skrivelse av den 17 juni 1988 förklarat sig instämma i Föreningarna Nordens Förbunds yttrande.

Ålands ungdomsförbund:

Styrelsen har enats om beslutet att vi ställer oss positiva till förslaget.

Mariehamn den 9 maj 1988.

På uppdrag av styrelsen:

Berit Lindqvist

Verksamhetsledare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Birka Line:

Vi delar förslagsställarnas åsikt om det önskvärda i att ge nordiska ungdomar möjlighet till billiga resor inom Norden. Finansieringen är dock enligt vårt förmenande en ekonomisk/politisk fråga, enär ett privatföretag inte kan syssla med "olönsam" verksamhet. Till en del subventionerar vi idag ungdomars resor genom att ge Interrail-kortsinnehavare 50% rabatt på respriset.

Vi är således positiva till förslaget under förutsättning att vi erhåller full ekonomisk kompensation från de nordiska staterna.

Mariehamn den 3 april 1988

Birka Line AB

Gunnar Lundberg

AW Line AB:

Vi är mycket glada över att den åländska delegationen av Nordiska rådet haft vänligheten att höra våra synpunkter beträffande NR-initiativet om utvidgat nordreskort.

För AW Lines vidkommande måste vi dock tyvärr konstatera att rederiets uppläggning av sin trafikidé tyvärr inte medger kraftiga rabatteringar alternativt fria resor. Därtill är vår passagerarvolym/kapacitet alldeles för ringa.

Vi önskar också erinra om att tullmyndigheterna i relation till den nordiska provianteringsöverenskommelsen tidigare rest invändningar mot en prisbild som stått i för låg relation till resans egentliga värde. Prisbild i resandet till Åland är redan nu en av de lägsta i Norden. I övrigt önskar AW Line förhålla sig positiv till åtgärder ägnade att stimulera och underlätta resandet inom Norden.

Mariehamn den 12 april 1988

Karl Johan Hagman

VD

Island

Föreningen Norden (Norræna félagið):¹

Foreningerne Nordens Forbund i de nordiske lande fik samme medlemsforslag til udtalelse. På et møde mellem foreningernes formænd, som blev holdt i Helsingfors den 31. maj, blev den udtalelse, som vedlægges i kopi, enstemmigt vedtaget (*se Bihang*), og såvel som de øvrige foreninger står Foreningen Norden i Island bag den.

Vedrørende islandske forhold skal foreningen påpege følgende:

1. "Nordiskt undomsresekort", som er et rabatkort for unge opstået på Nordisk Råds initiativ, og hvilket der nu drøftes en udvidelse af, yder rabat, hvis der rejses med jernbaner, som er statsforetagender. Lignende service ydes i Island af privatejede foretagender. Det er derfor forbundet med store vanskeligheder at lade et sådant rabatkort gælde for rejser i og til Island. Måden, hvorpå salget af rabatkortene har fundet sted, vil desuden give besværligheder. En billet, som f. eks. er solgt hos de danske statsbaner og bruges til rejser med svenske, finske eller norske jernbaner og færger, bliver aldrig betalt til disse foretagender, som rejsen foretages med, en sådan opgørelse ville da også på det nærmeste være umulig at udføre. Billetværdien forbliver derfor hos sælgeren, i dette tilfælde de danske statsbaner, og kommer aldrig længere. Der er risiko for, at islandske turistserviceforetagender aldrig ville gå med til en sådan opgørelseordning, også selvom de til gengæld ville kunne få værdien af de billetter, som ville blive solgt til islændinge til brug i udlandet. De vestnordiske landes deltagelse i det nuværende rabatsystem ville derfor kræve en ændring.

2. Der findes mange forskellige aftaler mellem f. eks. Icelandair og forskellige forbund, som f. eks. ÍSÍ, Studenternes rejsebureau, UMFÍ m. fl. om rabat på billetter til unge. Sådanne aftaler gælder f. eks. mellem Foreningen Norden og Icelandair i forbindelse med grupperejser for udvekslingsstudenter, grupperejser mellem venskabsbyer, Nordjobb o. fl. Allerede nu findes der derfor mange forskellige rabatmuligheder for unge både på rejser indenlands og til og fra Island.

Reykjavík, 8. juni 1988

Sighvatur Björgvinsson

¹ Yttrandet översatt från isländska.

**Foreningen Nordens og Islands Ungdomsforbunds samarbejdsudvalg (Samar-
tarfsnefnd Norræna félagsins og Æskulýðssambands Íslands)¹:**

På Islands Ungdomsforbunds foranledning har samarbejdsudvalget dis-
kuteret ovenstående forslag og vedtaget følgende resolution:

”Lige fra 1985, da man først startede med det nordiske rejsekort, har det
ligget klart, at det indebærer visse begrænsninger, som har gjort det ubru-
geligt for en stor del af de unge i Norden. Kortet har kun været gyldigt ved
rejser med jernbaner og visse færgeruter. Bl. a. af denne grund har island-
ske unge ikke kunnet benytte sig ret meget af det – det har ikke været
reklameret her i landet, og såvidt vi ved, har det ikke kunnet købes her i
landet.

Rejsekortets begrænsede gyldighedsområde er tit blevet bragt på bane i
drøftelser i Nordisk Råd, og da ikke mindst blandt os, som har arbejdet med
nordisk samarbejde blandt unge.

Det kan ikke nægtes, at medlemsforslaget fra Karin Söder m. fl. ikke vil
løse problemerne i kantområdene. Selvom rejsekortet ville gælde på de
færger, som nu sejler mellem Island, Færøerne og andre nordiske lande, er
nordvestområdet stadig dårligere stillet end andre dele af Norden, for
færgerne sejler kun om sommeren – og det bør desuden nævnes, at der
ikke findes færgeruter til Grønland. Det ville derfor være nødvendigt at
forsøge at lade kortet gælde også til flyforbindelser i nordvestområdet.

Til gengæld er medlemsforslag A821/t efter vor mening et skridt i den
rigtige retning, og vi vil benytte lejligheden til at udtrykke vor støtte til
forslaget.”

Rekjavík, 15. juni 1988

Samstarfsnefnd NF og ÆSÍ

Kristín Stefánsdóttir

Norlandair Ltd. (Flugfélag Norðurlands hf)¹:

Norlandair Ltd. er positiv overfor idéen om at yde betydelige rabatter
fra den normale billetpris på alle sine afgang, hvis der købes rejsekort
eller flere rejser sammen.

Jeg ved intet om det nordiske rejsekort, men ville gerne få lejlighed til at
følge med sagens udvikling.

¹ Yttrandet översatt från isländska.

I dag yder vi studerende i aldersgruppen 12–23 år 25% rabat ved fremvisning af skolekort. Ved "stand-by" billetter ville der være mulighed for større rabatter.

Akureyri, 1. juni 1988

Sigurður Aðalsteinsson

Norge

Samferdselsdepartementet:

Samferdselsdepartementet vil peke på at markedsgrunnlaget for denne rabattordningen synes å være liten. Det vises i den anledning til uttalelse av 5. mai 1988 fra Norges Rutebileierforbund.

Det er fylkeskommunene som har ansvaret for tilskudd til den lokale busstrafikken. Det kan derfor være vanskelig å pålegge nye rabatter fra sentralt hold, uten å følge opp med tilsvarende økninger av rammetilskuddene til fylkeskommunene.

De lange fylkesgrendekryssende busslinjer (ekspresbusser) drives i mange tilfeller uten tilskudd, eller med tilskudd fra fylkeskommuner som bussen går gjennom. Departementet utreder for tiden hvilke rabatter en skal kreve fra disse.

Det er departementets oppfatning at en må vente med å pålegge de selskapene som opererer slike linjer, ytterligere rabatter.

Denne uttalelsen omfatter kun bussrutene. Ferjetrafikken mellom Norge og Vestnorden forøvrig ligger utenfor dette departementets kompetanseområde.

Oslo, 17. juni 1988

Erik Ribu

Nils E. Jensen

Nortra:

Et tilbud om billige reiser for ungdom fra de nordiske land i Norden er positivt både for ungdommen og for markedsføring av de respektive lands reiselivstjenester.

Vi vil følgelig gi det fremsatte medlemsforslaget "Om utvidgad nordresekort" vår fulle støtte med håp om rask realisering.

Oslo, 16. juni 1988

Nortra
Torbjørn Frøysnes
 Adm. direktør

Foreningen Norden:

På Foreningene Nordens Forbunds presidie møte 31/5-1988 ble det vedtatt remiss om de ovennevnte tre medlemsforslag, slik vedlagte kopier viser. Disse uttalelsene samsvarer i hovedsak med Foreningen Nordens hovedstyrets vedtak 27/5-1988, borsett fra en presisering i nest siste avsnitt i uttalelsen om Nordjobb.

Nordenforbundets uttalelse dekker derved alle "Norden"-foreningenes synspunkt i denne sak.

Oslo, 8. juni 1988

Harald Løvaas
 Generalsekretær

Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner (LNU):

LNU deler analysen av årsakene til de lave salgstallene i de tre årene Nordisk ungdomsreisekort har eksistert. Markedsføringen har bl. a. vært under enhver kritikk, og har ikke nådd fram til den aktuelle målgruppen.

LNU vil i tilknytning til medlemsforslag A 821, oppfordre Nordisk Råd om å inkludere følgende forslag i sine anbefalinger til Nordisk Ministerråd:

1. Nordreisekort for ungdom må gi 50% rabatt på reiser i hjemlandet.
2. Rabattordninger på fly til og fra Vest-Norden må inngå i ordningen.
3. Prisen på Nordreisekort for ungdom må ikke overstige halve prisen av en interrail-billett. Det vises herunder til Nordisk Råd rek. 43/1987, der dette forslaget inngår.

4. Markedsføringen må kraftig styrkes.

Oslo, den 31. maj 1988

Landsrådet LNU
Hege Berg-Nielsen
 Leder av nordisk utvalg

Elise Sandnes
 International konsulent

Norges rutebileierforbund:

Rent prinsipielt ser rutebilnæringen positivt på alle salgsfremstøt som gir billige reisemuligheter for ungdom. Det har i den anledning vært prøvd flere "systemer" opp gjennom årene både nasjonalt og internasjonalt. Probleme har imidlertid vært av så vel markedsmessig som praktisk og økonomisk karakter.

Til det markedsmessige må vi for Nordreisekortet stille spørsmålet om det i det hele tatt er noe marked for Nordreisekortet, eller tilsvarende individuelle ordninger. Innenfor vår næring har vi erfart at individuelle opplegg hvor den enkelte kan reise som man vil, ikke har noe marked lenger. Det er pakketurer som nå ønskes (og selges).

De praktiske ordningene med salg og økonomiske oppgjør trafikkselskapene imellom er for slike systemer ganske omfattende uten at dette skal brukes som noe argument mot et utvidet Nordreisekort. Spørsmålet er imidlertid om det er bryet verdt å legge så mye arbeid og penger i et "system" det tydeligvis ifølge foreliggende salgsstatistikker ikke er noe marked for.

Det tredje moment er økonomi. Den "kundegruppen" det her siktes mot, vil reise i "høysesongen". Dette er langrutenes "rushtid", og derved den dyreste trafikken rutebilnæringen har. En "spesialbillett" som vil gi redusert inntekt pr. passasjer, vil med en gang gi økt underdekning, og derved økt tilskuddsbehov for de fylkeskommunale myndigheter, alternativt en nedbygging av den øvrige rutekjøring.

Norges rutebileierforbund finner det ut fra ovennevnte vanskelig å kunne anbefale en utvidelse av Nordreisekortets gyldighet til også å omfatte bussrutene.

Oslo, 5. mai 1988

Norges rutebileierforbund

Ivar Frank
 Plansjef

Sverige**Statens Järnvägar (SJ):**

Fr. o. m. 1988 har det tidigare ungdomskortet integrerats med Nordturist-kortet. Kortet säljs till nedsatt pris till ungdomar under 26 år. Eftersom produkten är en typisk sommarprodukt har vi ännu ej kunnat avläsa några reaktioner på marknaden.

Från SJ sida ställer vi givetvis gärna upp till diskussion om förbättringar i produkten under förutsättning att de är kommersiellt intressanta. Mellan de nordiska järnvägarna pågår kontinuerligt sådana samtal.

Vi föreslår att ett första samtal begränsas till de fyra järnvägsföretagen.

Stockholm den 21 april 1988

Tage Persson

Statens ungdomsråd:

Statens ungdomsråd är positiv till en utvidgning av det s. k. Nordiska ungdomsresekortet att omfatta även västnordens färjelinjer samt nordkalottens busslinjer.

Ungdomsrådet vill dock påpeka att en större försäljning av kortet inte kan förväntas enbart av en sådan utvidgning. Enligt ungdomsrådets uppfattning bör även en aktiv marknadsföring av kortet tillföras för att ungdomsgruppen skall få kännedom om kortets existens. Även en sänkning av priset och en anpassning av giltighetstid är nödvändigt för att kortet på allvar skall kunna vara ett attraktivt alternativ till det populära interrailkortet.

Stockholm den 8 juni 1988

För Statens ungdomsråd

Sven-Eric Söder
Ordförande

Per-Uno Frank
Kanslichef

Sveriges redareförening har i skrivelse den 13 juni 1988 förklarat sig avstå från att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

Föreningen Nordens ungdomsförbund:

Föreningen Nordens Ungdomsförbund (FNUF) delar till fullo förslagställarnas intentioner i medlemsförslaget rörande ett utvidgat nordreskort. Vi vill också påpeka att vi finner det vara högst lovligt att idag finns politiker med tillräckligt civilkurage, som ids ta upp frågor som nordreskortet, då nordiskt ungdomsarbete inte anses ha tillräckligt hög prioritet i det politiska arbetet.

Det vi vill framhålla i medlemsförslaget är:

- Att kortet skall gälla hela norden, även nordkalotten och västnorden.
- att kortet skall ge fullständig rabatt i hela norden. Detta framförallt för att svenskar skall ha råd att resa med nordreskortet.
- Att nordreskortet skall vara ekonomiskt förmånligt jämfört med det populära Interrailkortet.
- Regeringarnas skyldighet att ta ansvar för nordreskortets utveckling och fortbestånd, mål och medel.

Vi vill dock från FNUFs sida påpeka ett antal punkter som inte nog framhållits i medlemsförslaget.

För det första anser vi att man bör betona nordreskortets flexibilitet. Vi menar att kortet bör kunna anpassas till var och ens behov, det vill säga kortet skall kunna gälla kortare eller längre perioder än den månad som nu gäller. Detta för att nordjobbarna som arbetar allt emellan sex veckor och tre månader skall ha möjlighet att använda kortet. Vidare är detta av största vikt för att underlätta ett genomförande av projekt Nordplus.

För det andra anser vi att marknadsföringen av nordreskortet både måste ges ökade resurser och en högre kvalitet. Den högre kvaliteten i marknadsföringen innebär inte bara att fler får kännedom om nordreskortet utan att man även stimulerar ungdomars intresse för norden. Det viktiga är att visa att det inte enbart är en resa som säljes utan en upplevelse, som är beständig. Inger man detta hyser vi förhoppning om att ungdomens intresse för det nordiska samarbetet kan öka och fördjupas.

Det är Föreningen Nordens ungdomsförbunds stora förhoppning att förslagställarna får med sig ministrar och politiker i denna viktiga fråga, samt att våra tankar rörande nordreskortet verkligen beaktas.

Göteborg den 13 juni 1988

Föreningen Nordens ungdomsförbund

Henrik Radtke
Förbundsordförande

Björn Hansson
2 vice förbundsordförande

Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU):

Inledning

LSU, en paraplyorganisation för ett 60-tal svenska ungdomsorganisationer har som ett viktigt mål att öka möjligheterna för svenska ungdomar att resa och vistas i andra länder. Ungdomsturism och utbytesprogram har en stor betydelse för en ökad förståelse mellan folk i olika länder. Beroende på med vilket land utbytet sker har det olika funktion. Här anger vi några exempel på dessa funktioner:

1. Finna gemensamma nämnare med människor i andra länder med stora likheter med det egna landet.
2. Öka förståelsen för andra länders kultur och traditioner.
3. Genom att vistas utomlands mognar ungdomar ofta snabbare och blir självständigare.
4. Ungdomar som får möjlighet att arbeta i ett land i tredje världen får en ökad förståelse för de s. k. Nord-syd problemen.

Till detta vill vi också tillföra att det är ofta omvitnat att resor i ett annat nordiskt land ofta lägger grunden för ett intresse för nordiskt samarbete senare i livet.

LSU har i arbetet med att öka ungdomsutväxling och möjligheterna att resa bl. a. gjort en kartläggning av ungdomsutbytet i organiserad form. Den visar att ungdomsutväxling med nordiska och andra länder har en stor betydelse för framtida mellanfolkligt samarbete. Det gäller t. ex. politiskt och ekonomiskt samarbete.

Utväxlingens betydelse verifieras bl. a. av den roll ungdomsutbyte och ungdomsresande fått i genomförandet av EG:s inre marknad.

De villkor som idag gäller för det s. k. Nordturistkortet för ungdomar är; 1. Pris c:a 1000 Skr, 2. Giltighetstid: 3 veckor och 3. 100% på samtliga järnvägslinjer, även i det egna landet. Dessa villkor innebär bl. a. att med dagspris som grund är det europeiska Interrailkortet billigare. Som skäl för den kortare giltighetstiden och det höga priset har ibland hävdats att det är nödvändigt för att kunna ge 100% i det egna landet. T. ex. har det ibland sagts att det t. ex. skulle bli billigare för unga pendlare Uppsala–Stockholm att köpa Nordturist kort för ungdomar än månadskort på sträckan. Med dagens villkor har man verkligen lyckats undvika den pris konkurrensen. Inte heller om man utökar kortets giltighetstid till fyra veckor blir priset för ett Nordturistkort billigare än en månadsbiljett på sträckan. Nämnas här bör också att månadsbiljetten Stockholm–Uppsala är en av de få biljetter som inte omfattas av studeranderabatt idag.

Nordresekortets ekonomiska bärighet

Statens Järnvägar i Sverige och flera andra av de nordiska järnvägsbolagen drivs med lönsamhetskrav såsom privata företag. Detta system kan inte kritiseras som sådant, men det har ibland lett till att affärsidéer som

kan ge lönsamhet på längre sikt avvisas efter en kortare provotid. Så var t. ex. SJ i Sverige länge skeptisk till Interrailkortet. Med dessa vägledande principer för verksamheten instämmer vi att t. ex. SJ inte inom sina vanliga anslagsramar kan fatta företagsekonomiskt olönsamma beslut. Det gäller inte minst efter den nya bolagsuppdelningen inom SJ. Efter järnvägsbolagens bedömning av en affärsidéns bärighet bör beslut om ev. subventionering fattas av relevant politisk instans. Om idén om ett Nordreskort är ekonomiskt bärkraftig i ett längre perspektiv är i dagsläget svår att bedöma för LSU. Vi vill dock påpeka att geografiskt intressanta områden idag inte omfattas av kortet och att marknadsföringen av kortet lämnat mycket i övrigt att önska.

Eventuell subventionering av Nordreskortet

Nordreskortet i den form som angetts i medlemsförslaget är en viktig del av nordiskt samarbete. Den kan sägas utgöra själva grunden för ungdomars ökade rörlighet i Norden. T. ex. har det klart framgått i kontakter LSU haft att billiga resor är en förutsättning för projektets breddning och utveckling. Samma gäller för Nordplus, Vänortsjobb och Nordpraktik. Härav följer att kortet bör stödjas av regeringarna el. direkt av ministerrådet i det fall produkten faller i järnvägsbolagens egen prioritering. Det är lika naturligt som att stödja projekt av typen Nordjobb och Nordplus med ekonomiska medel.

Hur bör en eventuell subventionering ske?

En eventuell subventionering kan ske endera genom att regeringarna var för sig stödjer järnvägsföretagen i respektive land eller genom att Nordiska Ministerrådet stödjer ett konsortium av järnvägs- och rederiföretag. Enligt vår mening finns det fler avgörande argument för en subventionering via Ministerrådet;

1. Förhandlingarna som föregår en eventuell subventionering skulle tvinga alla parter att lägga alla "kort på bordet". Idag finns en tendens att de inblandade lägger skulden på varandra.
2. Med en enhetlig förhandling är det lättare att få med även rederiföretagen som trafikerar sträckorna från Norge till Färöarna, Norge-Island samt bussföretagen på Island och Nordkalotten.
3. Hittills har det varit svårt för Nordiska rådet att följa upp sina beslut om Nordreskortet, eftersom verkställandet varit spritt på många olika håll.

Avslutningsvis vill vi understryka vikten av att kortet utvidgas såväl i tiden som geografiskt. För många ungdomar är det ett intressant alternativ att resa i Norden. Samtidigt är det ett problem att de områden som är mest annorlunda och intressanta inte omfattas av Nordreskortet idag. Det är därför viktigt att kortet omfattar resor till dessa områden i framtiden. På så sätt kommer också säkerligen försäljningen av kortet att öka.

Idag omfattar kortet tre veckors resande i nordiska länder som har järnväg. Om kortet, vilket är nödvändigt, utvidgas att omfatta Västnorden och Nordkalotten bör också tidsperioden utvidgas från tre till fyra veckor. Det för att göra det möjligt att resa i Skandinavien och Västnorden under samma sommar. LSU har stor tilltro till ett utvidgat Nordreskort för ungdomar, men det förutsätter att fler än idag ser kortet i ljuset av nordiskt samarbete i framtiden och att det inte göms undan innan det ens fått en möjlighet att visa sin genomslagskraft.

Stockholm den 6 juni 1988

Lars-Henrik Andersson
Generalsekreterare

Svenska busstrafikförbundet:

Att med olika medel söka stimulera till ökat resande med allmänna färdmedel är av intresse inte bara av de skäl, som förslagsställarna har uppgivit, utan också – av driftekonomiska skäl – för trafikföretagen och för trafikförsörjningsansvariga offentliga organ.

Tid efter annan har av trafikföretag och trafikhuvudmän också prövats olika former av billiga färdbevis gällande för obegränsat resande under viss tid inom geografiskt samlade allmänna trafiksystem. Med undantag för sådana färdbevis, som är anpassade till stadigvarande lokala resebehov av typen pendling mellan bostad och arbetsplats, har dock försäljningen av sådana färdbevis i allmänhet sällan uppnått sådana volymer, som givit entydiga positiva bidrag till driftsrelsens resultat. Detta har gällt även för de fall, där proven genomförts helt inom ett trafiksystem med samordnad förvaltning, där inga administrativt belastande avräknings- och redovisningsrutiner gentemot andra företag/huvudmän behövt förekomma.

Varje trafikrörelse är att betrakta som en operativt och ekonomiskt självständig enhet. I ansvaret för dess ledning ligger att driva verksamheten på sådant sätt, att inte författningensliga eller avtalade förpliktelser gentemot samhället, kunder, anställda samverkanspartner och finansärer medvetet äventyras. Medverkan i ett färdbevissamarbete av den form, som medlemsförslaget åsyftar, förutsätter alltså att denna inte kan bedömas skada förutsättningarna att fullgöra andra redan stadfästa förpliktelser. Det måste alltså röra sig om rent affärsmässiga bedömningar från de ansvariga ledningarnas sida. Och detta gäller för alla trafikrörelser, vare sig de är järnvägsförvaltningar, rederier, busstrafikföretag eller offentliga huvudmän med särskilt ansvar för trafik, som bedrivs av sådana rörelser. Detta innebär att politiskt önskade arrangemang för att stimulera resande,

som går utöver, vad berörda trafikrörelser kan bedöma vara driftekonomiskt motiverat och möjligt, måste förknippas med nödvändiga ekonomiska garantier. De kräver därför också en särskild administration, som detaljutformar arrangemangens innebörd för resenärer och trafikrörelser – dvs. i detta fall villkoren för nordresekortets giltighet – och som i avtal med berörda trafikrörelser/trafikhuvudmän säkerställer att arrangemangen/villkoren finner deras accept och tillämpning.

Allt detta kan synas komplicerat och betungande men är – med de villkor i övrigt, som gäller för all operativ transportverksamhet – helt nödvändigt för att uppnå det med medlemsförslaget åsyftade målet.

Förbundet ställer sig dock ingående avvisande till de åtgärder, som förslagits utan förklarar sig tvärtom berett att medverka i arbetet med att klargöra hur ett system för vidgad giltighet av ett nordresekort bör vara utformat för att bäst tillgodose både förslagställarnas anförda skäl och krav på administrativ enkelhet. Det är inte otänkbart att utvecklingen av nya datorsystem och spridningen av deras användning kan öppna nya möjligheter att uppnå sådana mål.

Innan det inleds förhandlingar med trafikföretag och anslås nya medel för fortlöpande drift av ett utvidgat nordresekortssystem torde det emellertid vara välbetänkt att ge något kompetent utvecklingsorgan i Norden uppdrag att analysera hithörande organisatoriska och marknadsmässiga problem och deras ekonomiska konsekvenser samt framlägga förslag till deras lösningar. Den första åtgärden – innan några andra åtgärder vidtas – bör alltså vara att lägga ut ett sådant uppdrag och anslå medel för dess fullföljande.

Stockholm den 3 juni 1988

Svenska busstrafikförbundet

Åke Ljungberg

Svenska lokaltrafikföreningen (SLTF):

SLTF har i sin tur berett länstrafikföretagen i Norrbotten och Västerbotten möjlighet att inkomma med synpunkter. Länstrafiken i Norrbotten har inkommit med synpunkter vilka bilägges detta yttrande.

Sammanfattningsvis kan sägas att ett utvidgat Nordresekort inte saknar intresse om det inte vore för kostnadsbilden. Enligt SJ täcker inte dagens pris på Nordresekortet SJs tågstnader. Det är därför orealistiskt att utsträcka giltigheten till att även omfatta busstrafik för såvitt inte priset höjs väsentligt. Eftersom det inte torde finnas någon marknad för ett kort med högre pris måste Svenska lokaltrafikföreningen konstatera att ett

utvidgat Nordreskort saknar intresse för SLTFs medlemsföretag med undantag för SJ.

Stockholm den 4 juli 1988

Svenska lokaltrafikföreningen
Olof Nordell *Nils Edström*

Länstrafiken i Norrbotten AB:

Länstrafiken i Norrbotten har genom sitt geografiska läge kontakter med både Finland och Norge. I samband med öppnandet av Nordkalottvägen 1984 inrättades linjetrafik på sträckan Kiruna – Narvik genom ett samarbete mellan ett norskt bussföretag och Länstrafiken. Linjen lades dock ner efter ca ett år p. g. a. dålig lönsamhet. I dag förekommer ingen internationell trafik vare sig mot Norge eller Finland, förutom att finska linjebussar angör busstationerna i Haparanda.

Det har under alla tider varit intensiva kommunikationer över den svensk/finska gränsen i Norrbotten. Orter som Karesuando, Pajala, Övertorneå och Haparanda är välkända för befolkningen på den finska sidan. Båda sidorna av Tornedalen kan anses tillhöra ett gemensamt handels- och arbetsmarknadsområde.

Kontakterna mellan Sverige och Norge är av tradition av mindre omfattning, dels på grund av färre gränsövergångar och dels på grund av att kultur- och handelssamhörigheten inte är lika stark som mellan Finland och Sverige. Genom en utbyggd turistnäring har kontakterna mellan Norge och Sverige ökat under senare tid. Nordkalottvägens tillkomst spelar också stor roll.

När det gäller bussresandet inom Länstrafikens område vet vi med säkerhet att många finländare kommer via Torneå/Haparanda för att sedan åka vidare med Länstrafikens linjer. Vi är också övertygade att ytterligare resenärer står att hitta i Finland.

Med hänvisning till vad som ovan anförts ställer sig Länstrafiken positiv till att det s. k. "Nordreskortet" även skulle omfatta Nordkalottens busslinjer. Framför allt tror vi att detta skulle hjälpa till att marknadsföra busslinjetrafiken i respektive land. Om detta sedan förenas med någon typ av rabatt gör inte det saken sämre. Länstrafiken förutsätter självklart härvidlag att eventuella inkomstbortfall till följd av rabatteringar finansieras av inblandade externa intressenter.

Överkalix den 13 juni 1988

Länstrafiken i Norrbotten AB

Lars Nilsson
Planeringschef

Medlemsförslag

om säkerställande av projekt Nordjobbs fortsättning

(Väckt av Gunnar Björk samt Svein Alsaker, Johan Buttedahl, Gunnel Jonäng, Arvo Kempainen, Kjeld Rahbæk Møller, Aase Olesen och Karin Söder)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska ungdomskommittén:

Den nordiska ungdomsstödordningen har inrättats med tanke på ungdomens betydelse i arbetet på att förstärka och bygga ut det nordiska samarbetet nu och i framtiden.

Nordiska ungdomskommittén fördelar medel till nordiska samarbetsprojekt av både riksomfattande och lokal/regional natur. Dessutom beviljar kommittén stöd till organisatoriskt samarbete i syfte att stärka förutsättningarna för ungdomsorganisationernas nordiska samarbete. Med detta stöd skall kommittén bidra till att öka kunskapen om och förståelsen av kulturella, politiska och sociala frågor bland ungdomen i de nordiska länderna.

Kommittén stödjer primärt organisationerna och deras samverkan vad gäller frivilligt ungdomsarbete och har därför inte ansett sig kunna ge hög prioritet åt samarbetsprojekt som kan betecknas som rent utbildningssamarbete. Det är heller inte möjligt för kommittén att ge ett aktivt stöd för praktikantutbyte eller annat utbyte på arbetsmarknaden. Kommittén ser därför positivt på initiativ som Nordjobb och den nya studentutbytesordningen Nordplus. Kommittén anser det vara viktigt att det skapas förutsättningar för ett permanent praktikantutbyte och vill i detta sammanhang framhäva den positiva insats som gjorts av Föreningen Norden. Kommittén vill också understryka vikten av att utbytesordningarna byggs ut till att omfatta allt fler ungdomsgrupper som t. ex. skolelever och icke organiserad ungdom.

Kommittén har i sitt arbete även kunnat notera behov av att det nordiska samarbetet på ungdomsområdet får en mer internationell prägel. Kommit-

tén har i sin bevilningspolitik i mån av möjlighet försökt beakta detta behov och i flera fall stött på projekt som behandlat internationella frågor. Med nutida ungdoms allt mer internationella orientering ser kommittén det som en viktig uppgift att vid sidan av det nordiska intresset stödja initiativ som syftar till att förbättra ungdomens engagemang i internationellt samarbete. Kommittén har därför även hållit sig orienterad om de nya europeiska ordningarna mot bakgrund av önskemål om att öka den nordiska ungdomens möjligheter att delta i internationellt utbyte.

Köpenhamn den 24 juni 1988

För Nordiska ungdomskommittén

Astrid Thors
Ordförande

Nordens Fackliga Samorganisation (NFS):

I likhet med förslagsställarna anser NFS att projektet fyller en mycket viktig uppgift och att detsamma bör utvecklas enligt de planer som finns beträffande Vänortsjobb och Nordpraktik.

Vi instämmer också i att en förutsättning för att kunna utveckla projektet är en ekonomisk grundtrygghet. NFS vill därför tillstyrka förslagsställarnas rekommendation till ministerrådet att utarbeta förslag som garanterar Nordjobbs framtid.

Stockholm den 20 juni 1988

Nordens Fackliga Samorganisation

Sune Ahlén
Generalsekreterare

Nordiska akademikerrådet (NAR):

Nordiska akademikerrådet NAR anser att projekt Nordjobb innebär ett värdefullt inslag i det nordiska samarbetet.

Tack vare Föreningarna Nordens insatser har ett "nordjobb" blivit långt mer än ett vanligt sommararbete i ett annat nordiskt land. De ungdomar som den vägen skaffat sig sociala och kulturella nordiska kontakter kommer säkert senare att ha en stark beredskap för studier i ett annat nordiskt land t. ex. inom ramen för NORDPLUS-programmet.

Det är viktigt att man fr. o. m. år 1989 bygger ut projekten med Nord-

praktik. Nordpraktik kommer dock att kräva en ännu mer utbyggd organisation, för att ungdomarna skall få relevant praktik, som de kan tillgodoräkna i sina studier i hemlandet.

Det är NAR:s uppfattning att den som genom Nordjobb, Nordpraktik eller studier skaffat sig internordiska erfarenheter blir en framtida tillgång på den nordiska arbetsmarknaden.

Detta talar för att Nordjobb och det planerade Nordpraktikprojektet har en så stor betydelse för det nordiska samarbetet att projektet måste få en kontinuerlig och stabil grund att utvecklas på.

Med hänvisning till ovanstående understöder NAR medlemsförslaget.

Helsingfors den 16 maj 1988

Mona Hemmer
Generalsekreterare

Föreningarna Nordens Förbund:

Sedan 1986 har Föreningarna Nordens Förbund, föreningarna Norden och Stiftelsen för industriutveckling genom Stiftelsen Nordjobb ansvarat för Nordjobb-projektet.

Föreningarna Norden har ansvarat för projektet nationellt. Ansvar för utbyte av ungdomar mellan de nordiska länderna har därför huvudsakligen åvilat föreningarna Norden i samarbete med arbetsmarknadsmyndigheterna i respektive länder.

Sedan år 1986 har man sökt decentralisera förvaltningen. 5 Nordjobb-konsulenter sköter verksamheten i respektive länder. Under 1988 startar Vänortsjobb och 1989 introduceras Nordpraktik. Denna ytterligare decentralisering av projektet ger fler kommuner i Norden möjlighet att arrangera Nordjobb-projekt.

Projektet Nordjobb i alla sina versioner upplevs av föreningarna Norden som ett omfattande kulturprogram som bereder ungdomar möjlighet att vistas i ett annat nordiskt land under några veckor. Samtidigt bereds deltagarna möjlighet genom en kort anställning tjäna sitt uppehälle. På detta sätt får deltagarna en närkontakt med folk ute i förvärvslivet. Deltagarna upplever ett nordiskt land från ett flertal olika vinklar på en gång.

Nordjobb har redan nu inneburit ett minne för livet för tusentals ungdomar. Det förefaller naturligt att både näringsliv och samnordisk förvaltning kan se fram emot medarbetare med Nordjobb-erfarenheter.

Föreningarna Nordens Förbund framhåller vikten av tillgång till människor med allnordiska erfarenheter i arbetet med Nordens sammanhållning. Detta förutsätter kunskap om och känsla för Norden som helhet.

Föreningarna Nordens Förbund noterar med tillfredsställelse att näringslivet under ett antal år behjälpt projektet genom ekonomiskt stöd

jämte arbetstillfällen. Det är dock en grundförutsättning för Nordjobbs framtida utveckling att projektet vilar på en stabil ekonomisk grund enligt principen, att Nordiska ministerrådet står för grundfinansieringen av projektet, dvs täcker det underskott Stiftelsen Nordjobb får med projektet på nordisk och nationell nivå (ca 2 miljoner DKK med den nuvarande utbytningsnivån).

Föreningarna Nordens Förbund är ense med förslagsställarna om att projektets ekonomi bäst kan säkras genom Nordiska ministerrådets försorg.

Helsingfors den 31 maj 1988

Dorte Bennedsen
Ordförande

Borghthor S. Kjærnested
Förbundssekreterare

Nordjobb:

Nordjobb-projektet gennemførtes første gang år 1985 i regi af Arbejdsgruppen for udvidet økonomisk samarbejde i Norden og med de midler, som blev stillet til arbejdsgruppens rådighed. Fra 11. december 1985 er Nordjobb-projektet fortsat i en uafhængig organisation bestående af Foreningerne Norden, Foreningerne Nordens Forbund, Stiftelsen for industriutveckling i Norden og med en observatør fra Nordisk Ministerråd.

Nordjobb-projektet har i 1986 til 1988 fået en positiv medieomtale, som intet andet konkret nordisk projekt har fået lignende.

Stiftelsen Nordjobbs opgave er på nordisk niveau at udvikle, styre og koordinere projektet samt at have ansvar for et økonomisk grundlag for projektet. Gennemførelsen af projektet på nationalt niveau forvaltes af Foreningerne Norden på aftalebasis i samråd med arbejdsformidlingerne. For Foreningerne Nordens indsats har Stiftelsen Nordjobb betalt omkostningerne ifølge aftale.

For projektet i året 1986 modtog Stiftelsen fra Nordisk Kulturfond 300 000 DKK og i 1987 og 1988 har Nordisk Ministerråd bidraget med 750 000 DKK. Næringslivet har i 1986 på nordisk niveau bidraget til projektet med 2,7 mill DKK, i 1987 med 1,1 mill. DKK, og vi regner med samme sum i 1988.

Foruden disse kontante bidrag til projektet skal dertil regnes de arbejdsindsatser, de nationale arbejdsformidlinger – specielt i Sverige og Finland samt på Åland – har samt de professionelle kundskaber, arbejdsformidlingsmyndighederne over hele Norden yder til projektet.

Foruden de arbejdspladser, som både næringsliv, kommuner og stat

stiller til projektets rådighed, har disse også i form af tjenester, bidrag og produkter sponseret til specielt fritids-, kultur- og kontaktprogrammer. Foreningerne Nordens lokalafdelinger og private medlemmer har på deres steder meget ambitiøst gået ind for at medvirke i projektet, specielt siden venskabsjob er kommet til som supplement til det almene Nordjobb.

Projektet er i de sidste tre år gennemført i et tæt samarbejde mellem myndigheder, næringsliv og medborgerorganisationer, og alle har deltaget med bidrag af forskellig art.

Nordjobb-projektet udvikles hele tiden, og stigningen af ansøgninger er markant. Organisationen er den mindst mulige med en heltidsansat projektleder og i princippet én person i hvert land, som har ansvar for gennemførelsen af projektet. Den hurtige volumstigning, de forskellige former af udveksling som tages frem, og som kræver produktudvikling – specielt Nordpraktik-programmet - og den større satsning på pæn, ambitiøs planlægning og gennemførelse af fritids-, kultur- og kontaktprogrammer, behøver en fast og holdbar organisation og en tryk grundfinansiering.

Med henblik på en sikring af Nordjobb-projektets fremtid ønsker Stiftelsen Nordjobb at fremføre følgende principper:

- 1) Stiftelsen Nordjobb forvalter Nordjobb-projektet og den fortsatte udvikling på nordisk basis.
- 2) Næringslivet stiller arbejdspladser til rådighed for Nordjobb og andre former af projektet (ca. 2–3000 årligt) samt støtter lokalt og nationalt nordjobberne og de nationale forvaltere.
- 3) Foreningen Norden eller en anden af Stiftelsen Nordjobb valgt part forvalter projektet nationalt.
- 4) Den nationale arbejdsformidling medvirker med formidlingsdelen på egen bekostning.
- 5) Nordisk Ministerråd står for grundfinansieringen af projektet, dvs. dækker det underskud, Stiftelsen Nordjobb får med projektet på nordisk og nationalt niveau (ca. 2 mill. DKK med det nuværende udvekslingsprogram).

Stiftelsen Nordjobb afslutter i øjeblikket projektbudgettet for året 1989. Dette kan præsenteres for Ministerrådet i juni 1988. Vi håber, at Nordisk Ministerråd da optager projektet, således at det underskud som opstår ved gennemførelse af projektet, kan dækkes af midler af det nordiske budget.

Vi håber, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at Nordjobb-projektet tages ind i Nordisk Ministerråds budget.

København, den 19 maj 1988

Stiftelsen Nordjobb

Peter Jon Larsen
Formand

Danmark**Arbejdsministeriet og Kultur- og undervisningsministeriet:**

Kulturministeriet, Undervisningsministeriet og Arbejdsministeriet finder, at Nordjobb er et godt og velfungerende projekt og man kan støtte planerne om en udvidelse med Nordpraktik og Vänortsjobb.

Man kan endvidere støtte, at der indenfor Nordisk Ministerråds budgets totalramme afsættes et beløb til Nordjobb, som tages op til vurdering hvert år.

Det skal dog understreges, at man finder det afgørende, at den nuværende finansieringsstruktur opretholdes, således at andre finansieringskilder end offentlige (enten i form af nationale bidrag eller bidrag over det nordiske budget) indgår med betydelig vægt.

København, den 20 juni 1988

P. m. v.
Merete Vinje

Kommunernes Landsforening:

Landsforeningen kan kun hilse med tilfredshed, at der gives ungdommen i Norden mulighed for fortsat at kunne deltage i projekt Nordjobb.

Det skal samtidig meddeles, at landsforeningen ikke har mulighed for at bidrage økonomisk til projektets fortsatte eksistens.

For såvidt angår det projekt som i 1989 påtænkes iværksat, og hvor det forudsættes at unge mellem 16 og 20 år får mulighed for at deltage i Nordpraktik, og som henvender sig til unge, der er igang med en arbejdsmarkedsuddannelse, og hvor det forudsættes, at deltagerne får mulighed for at godskrive den afholdte praktik i et af de øvrige nordiske lande i hjemlandet, må det bero på arbejdsministeriets vurdering om dette lader sig praktisere.

Det skal til slut bemærkes, at det er op til de enkelte primærkommuner, om de eventuelt vil bidrage økonomisk til projektet.

København, den 6 juni 1988

Christian Winther

Amtsrådsforeningen i Danmark har i skrivelse den 14 juni 1988 forklarat sig ikke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Københavns magistrat:

– – – oplyser, at uagtet Københavns Kommune ikke har eller har haft personer ansat under projekt Nordjobb, er man positivt indstillet over for projektets idé.

København, den 15 juni 1988

Egon Weidekamp

Birgit Bencke

Dansk Arbejdsgiverforening:

Dansk Arbejdsgiverforening ser gerne, at Projekt Nordjobb udvikles. Det er positivt for det nordiske samarbejde, at unge får mulighed for at arbejde i et andet nordisk land i en periode.

Såfremt unge søger praktikplads i et andet nordisk land, vil det være nødvendigt først og fremmest at tage hensyn til disse personer, når der er mulighed for at besætte et job i Projekt Nordjobbs ånd. I hvert fald har det i Danmark i en længere periode været vanskeligt at skaffe tilstrækkelig mange praktikpladser. Derfor må de personer, som søger praktikplads som led i en formaliseret uddannelse prioriteres højere end andre.

Som hovedregel bør projekter af denne art bygge på frivillig basis. Det er en styrkelse, at projekter baseres på frivillige bidrag, idet dette er udtryk for et engagement omkring projektet. Dansk Arbejdsgiverforening har en vis betænkelighed ved en offentlig finansiering set i lyset af forannævnte synspunkt. Dog vil Dansk Arbejdsgiverforening ikke tage afstand fra, at Nordisk Ministerråd udarbejder et forslag, som kan give en basis for den fortsatte finansiering af projekt Nordjobb.

København, den 10 juni 1988

Dansk Arbejdsgiverforening

Niels Jørgen Hansen

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF):

En øget ungdomsmobilitet mellem de nordiske lande er en væsentlig forudsætning for en øget interesse og forståelse for det nordiske samarbejde. Resultaterne af de nordiske landes hidtidige samarbejde bør udnyttes til at skabe en bred vifte af muligheder for nordisk ungdomsudveksling.

Dansk Ungdoms Fællesråd finder det derfor væsentligt, at der generelt sikres et økonomisk grundlag for nordiske ungdomsudvekslingsprogrammer, herunder Nordjobb.

DUF vil samtidig opfordre Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd til at intensivere arbejdet med øget nordisk ungdomsudveksling samt at øge informationen til unge om disse muligheder.

København, den 9 maj 1988

Peter Palshøj
International konsulent

Danske Studerendes Fællesråd:

Fællesrådet bifalder dette udmærkede initiativ til udveksling af unge mellem de nordiske lande. Netop gennem en jobfunktion på arbejdsmarkedet opnås ved udveksling den største mellempoplelige forståelse. Da de unge dog udfylder en lønnet jobfunktion, må det tilstræbes, at det private erhvervsliv udbetaler en løn, som svarer til praktikantens præsterede arbejde. Derimod vil Danske Studerendes Fællesråd foreslå, at der sikres ordnede bolig- og sociale forhold gennem det offentlige, d. v. s. gennem de officielle samarbejdsorganer.

København, den 25 maj 1988

Erik Thau
Præsidiemedlem, internationalt

Finland

Arbetskraftsministeriet¹:

Arbetskraftsministeriet anser i likhet med vad man anser i Nordiska rådets medlemsförslag att projekt Nordjobb är viktigt i allmänhet och för Finland i synnerhet. Därför ansluter sig arbetskraftsministeriet till medlemsförslagets idé om att verksamheten skall göras permanent.

Då projekt Nordjobb tydligt anknyter till det nordiska arbetsmarknads-samarbetet verkar det rationellt att ålägga den samnordiska administrationen och koordineringen av projektet Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT). Det praktiska genomförandet av projektet, dvs. anskaffningen av platser samt sammanpassningen av sökande och platser skulle såsom för

¹ Yttrandet översatt från finska.

närvarande skötas av de nationella arbetsmarknadsmyndigheterna som en del av den nordiska arbetsförmedlingen och den internationella praktiken. Ansvaret för arrangerande av fritidsprogram skulle fortfarande ligga hos Föreningarna Norden. För detta ändamål skulle åt föreningarna anvisas bidrag ur samnordiska medel. På nationellt plan kunde det vidare finnas rådgivande organ med representanter för de med tanke på projektets genomförande centrala myndigheterna och organisationerna.

Helsingfors den 16 juni 1988

Taisto Heikkilä
Kanslichef

Ilimi Järvelä
I byråchefens frånvaro,
inspektör

Yrkesutbildningsstyrelsen:

Utländsk praktik i anslutning till mellanstadieutbildning bör kraftigt främjas. Det är viktigt att gamla praktikersystem utvecklas och att nya skapas. I synnerhet på det tekniska området bör de studerande, om de så önskar, kunna praktisera utomlands.

Att inleda praktikperioden på skolnivå är en betydelsefull sak. Man måste emellertid komma ihåg, att det också på de högre studienivåerna finns klara brister i praktikersystemen, och dessa får inte förbises när internordiska system utformas. Praktiken på skolnivå är ofta också svårare än praktiken på högre nivåer att genomföra utomlands.

Garantier för att Nordjobb skall kunna fortsätta och kunna utvecklas vidare bör ges. De ekonomiska verksamhetsförutsättningarna för Nordjobb med tillhörande projekt bör tryggas.

Ärendet är brådskande. Redan nu behöver näringslivet på alla prestationsnivåer och utbildningsområden betydligt mera personal än tidigare som har internationell erfarenhet.

Det bästa är att ordna huvudfinansieringen av verksamheten via Nordiska rådet, eftersom alla nordiska länder är representerade där. På nationell nivå krävs nationella resurser för att sätta igång och stabilisera verksamheten. Dessa resurser bör budgeteras åtminstone i kommunernas och arbetskraftsministeriets anslag. Arbetskraftsministeriets roll är viktig, eftersom ministeriet koordinerar den internationella praktiken. En förutsättning för kommunal finansiering torde vara att verksamheten kan räknas som berättigande till statsbidrag.

Yrkesutbildningsstyrelsens roll är naturlig när det gäller att arbeta för att praktiken skall räknas tillgodo och att främja den internordiska praktikverksamheten.

Näringslivets roll skall inte glömmas, för utbildningens slutprodukter går i främsta hand till tjänster inom näringslivet. Näringslivet bör noga överväga vilka finansieringssätt som bäst och naturligast passar för dem i ett samarbete av detta slag.

Yrkesutbildningsstyrelsen föreslår att ett finansieringssystem för Nordjobbs fortsättning snabbt utformas med beaktande av de synpunkter som framförts ovan.

Helsingfors den 16 juni 1988

Jorma Pöyhönen
Generaldirektör

Matti Leppänen
Överinspektör

Statens ungdomsråd, ungdomspolitiska sektionen:

Projekt Nordjobb har under sin treåriga verksamhet på många sätt visat sig vara nyttigt. De unga som deltagit i projektet har, utöver att de fått utföra arbete, även fått möjlighet att förkovra sina språkkunskaper, göra sig förtrogna med arbetsförhållanden i ett annat land, lära sig olika saker om kulturen i ett främmande land och knyta nya vänskapsband. Förutom sin inverkan på sysselsättningen har projekt Nordjobb haft en omfattande kulturell betydelse i det nordiska ungdomssamarbetet.

I medlemsförslaget föreslås projektet bli utvidgat så att den praktik som anknyter till yrkesutbildningen skulle bli möjlig att genomföra i ett annat nordiskt land. Förslaget är gott, under förutsättning att de som deltar i projekt Nordpraktik även i hemlandet kan utnyttja den praktik som de genomgår.

För att säkerställa fortsättningen av projekt Nordjobb måste det skapas verksamhetsförutsättningar för det. Den i medlemsförslaget nämnda yrkan till Nordiska ministerrådet om att utarbeta en ekonomisk plan för projektet är värt att understöda; dessutom bör de nationella arbetskraftsmyndigheterna intimare knytas till programmet för att det skall kunna fullföljas.

Helsingfors den 17 maj 1988

Olli Rehn
Ordförande

Raili Kosonen
Sekreterare

Ålands yrkesvägledningsbyrå:

Yrkesvägledningsbyrån, som inte varit inblandad i projekt Nordjobb-
verksamhet, men som anser det viktigt att slå vakt om och stödja alla
åtgärder som syftar till att öka ungdomars möjligheter att studera och
arbeta utanför hemlandet, förenar sig i förslagsställarnas kläm.

Yrkesvägledningsbyrån anser också att åländsk medverkan i projektet
Nordpraktik samt i stipendiesystemet Nordplus borde föreberedas.

Mariehamn den 31 maj 1988

Casper Wrede
T.f. byråföreståndare

Ålands arbetsförmedlingsbyrå:

Erfarenheterna av Nordjobb-samarbetet mellan Föreningen Norden på
Åland och Ålands arbetsförmedlingsbyrå är goda enligt nuvarande uppdel-
ning av arbetsuppgifterna:

- Ålands arbetsförmedlingsbyrå sköter platsanskaffning och matchning
av sökande/arbetsplatser.
- Föreningen Norden sköter anskaffningen av bostäder och fritidspro-
grammet.

Nordjobb-projektet har lyckats bra med sin marknadsföring och har
vitaliserat det värdefulla utbytet av sommarjobbade ungdomar mellan de
nordiska länderna, varför det känns angeläget att projektet fortgår.

Arbetsförmedlingsverksamheten faller naturligt på arbetsförmedlingens
lott och vid Ålands arbetsförmedlingsbyrå är vi positiva till att inom ramen
för våra personella resurser även i fortsättningen sköta platsanskaffning
och matchning. En mycket viktig beståndsdel i Nordjobb-projektet är dock
anskaffningen av bostäder och handhavandet av fritidsprogrammet. För
detta behöver Föreningen Norden finansiell hjälp, som under dessa år
erhållits genom anslag i landskapets årsstat och finansiering från Stiftelsen
Nordjobb.

Eftersom finansieringshjälpen via landskapets årsstat kan ses som en
tillfällig lösning och bidraget från Stiftelsen Nordjobb bygger på fund
raising understöder Ålands arbetsförmedlingsbyrå medlemsförslaget inom
Nordiska rådet om säkerställande av Nordjobb-projektets fortsättning.

Mariehamn i juni 1988

Harry Sjölund
Byråchef

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC:

Vi anser det vara mycket angeläget att Nordiska ministerrådet finner ett sätt som garanterar projektet Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet, samtidigt som det garanteras en fortsatt självständighet för att kunna bevara sin särart och utvecklingspotential.

Ungdomen i Norden skall ha möjlighet att resa och bekanta sig med de andra länderna. Ansökningarna om Nordjobbplatser har varit speciellt talrika i Finland. De finska ungdomarnas kunskap i nordiska språk förkovras bäst genom vistelse i respektive land. Motivationen att fortsätta studier och uppehålla kontakter kräver direkta personkontakter.

Nordjobs starka sida är också det goda samarbetet mellan olika parter. Arbetsgivarna i det privata näringslivet likaväl som i offentlig förvaltning skaffar arbetsplatserna och sköter om introduktion och vägledning i arbetet. Föreningarna Norden ansvarar för anskaffningen av bostäder och fritidsaktiviteterna. Nordjobbarna skall bekanta sig med trakten och landet samtidigt som de knyter personliga vänskapskontakter med andra ungdomar.

I Finland har platsförmedlingen från början skötts med hjälp av arbetskraftsministeriets och arbetsförmedlingens personal. Nordjobb-stiftelsen behövs för att koordinera verksamheten och utveckla den vidare.

Ur gemensamma nordiska medel borde därför ges anslag som gör det möjligt för Nordjobb-stiftelsen att fungera på detta sätt också i framtiden. Just nu försöker man både i Norden och i Europa som helhet satsa mera för ungdomens samarbete över gränserna. För ungdomen i Norden erbjuder Nordjobb en bra, ofta första kontakt med livet och ungdomar i grannländerna.

Helsingfors den 19 april 1988

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Ingvar Melin

Affärsarbetsgivarnas centralförbund AAC

Pekka Merenheimo

Suomen kunnallislitto — Finska kommunförbundet och Finlands svenska kommunförbund:

Under den korta tid projektet Nordjobb verkat har det vunnit uppskattning i vida kretsar. Genom projektet har nästan tretusen ungdomar i Norden haft möjlighet att vidga sin världsbild på ett mycket nyttigt sätt.

Avsikten är att under innevarande år utveckla projektidén till ett Vänortsjobb-projekt vänorterna emellan. Under nästa år utvidgas verksamheten till att även omfatta den grupp ungdomar som studerar i olika yrkesläroanstalter, varvid den obligatoriska yrkespraktiken kan avläggas i de nordiska grannländerna.

Världen håller på att internationaliseras med god fart och Finland som ett öppet land kan inte lämna sig att passivt följa med utvecklingen. Fenomenet berör såväl den privata som den offentliga sektorn. För att vi skall kunna skörda frukterna av utvecklingen och samtidigt undvika dess biverkningar, bör alla instanser bereda sig på en växande samverkan mellan olika länder. Detta innebär bl. a. att speciellt unga bör förberedas för framtiden genom att de erbjuds möjlighet att skaffa sig en mångsidig internationell erfarenhet och att öka sina praktiska språkfärdigheter.

Suomen kunnallisliitto och Finlands svenska kommunförbund anser det motiverat att utveckla projektet Nordjobb och de parallellprojekt som kompletterar detta. Arbetet inom detta projekt ger enligt vår uppfattning unga och vuxna en ypperlig chans att öka de kunskaper, färdigheter och erfarenheter, som behövs i en värld som blir alltmer internationell. Därtill må konstateras, att vistelsen i nordiska länder för de unga är ett tryggt sätt att få erfarenheter av förhållandena i andra länder, varför arbete via projektet Nordjobb lämpar sig även för dem som ännu inte sett så mycket av världen.

Den färdighet de unga får i internationella frågor ökar även kommunernas möjligheter att vara aktiva i förhållande till andra länder. Våra förbund betraktar projektet Vänortsjobb som en värdefull verksamhet för våra medlemskommuner, vilken ger nya dimensioner åt vänortsförbindelserna. Projektet Nordpraktik verkar för sin del vara ett verklighetsnära och intressant alternativ att avlägga den arbetspraktik som förutsätts i yrkesutbildningen. Arbete utomlands motiverar de unga i de annars så teoretiska studierna och ger en erfarenhet utöver det normala, som arbetsgivarna uppskattar allt mera.

På basen av ovanstående understöder Suomen kunnallisliitto och Finlands svenska kommunförbund varmt förslaget om säkerställande av pro-

jektet Nordjobbs fortsättning och önskar att Nordiska ministerrådet aktivt verkar för ett permanent arrangemang för finansiering av projektet.

Helsingfors den 20 juni 1988

Suomen kunnallisliitto-Finska kommunförbundet

Mikko Jokela
Verkställande direktör

Arto Laitinen
Avdelningschef

Finlands svenska kommunförbund

Viking Sundström
Biträdande direktör

Helge Hansson
Sektionschef

Suomen kaupunkiliitto – Finlands stadsförbund:

Nordjobb är ett aktivt och konkret projekt, som erbjuder ungdomar god fostran till internationalitet under trygga omständigheter. Tack vare Nordjobb har 2 700 ungdomar redan fått arbetserfarenhet, och vad som kanske är viktigare, livserfarenhet, i ett annat nordiskt land. Genom praktiken har de ungas vyer vidgats, världen har på sätt och vis krympt för dem och deras resurser att ytterligare vidga sina sfärer, exempelvis ut mot Europa, har i hög grad förbättrats.

Det är just detta slag av internationellt samarbete som dagens ungdom behöver. Verksamheten skall nu utvidgas genom projekten Vänortsjobb och Nordpraktik, som kommer att erbjuda ytterligare möjligheter till nordiska erfarenheter.

Finlands stadsförbund stöder varmt förslaget om att verksamhetens finansiering bör tryggas, t. ex. via Nordiska ministerrådet, och upplever hotet om att verksamheten läggs ned som ett allvarligt bakslag för det nordiska samarbetet och för finländska ungdomars reella möjligheter till internationalisering.

Helsingfors den 14 juni 1988

Jussi-Pekka Alanen
Verkställande direktör

Torsti Kirvelä
Sysselsättningssekreterare

Finlands studentkårers förbund r. f.:

Under den gångna treårsperioden har det utbyte som förverkligats inom ramarna för Nordjobb visat sig erbjuda en ypperlig möjlighet för främjandet av de nordiska ungdomarnas mobilitet. Speciellt verkar de finländska ungdomarna ivriga att utnyttja denna möjlighet att arbeta i ett annat nordiskt land.

Då man nu överlevt inledningssvårigheterna och man kunnat konstatera att detta är en bra samarbetsform, är det helt riktigt att man gått in för att utveckla projektet. Tanken om Vänortsjobbprojektet är värd att understöd-
 das. På detta sätt kan kommunerna fås med i finansieringen. Nordjobb får dock inte utvecklas till enbart ett vänortsprojekt vilket skulle utestänga unga i sådana kommuner som antingen saknar vänort eller inte deltar i Vänortsjobb-projektet. Förhoppningsvis blir Nordpraktik-projektet ett sådant öppet utbytessystem för samtliga studerande inom yrkesutbildningsanstalterna oberoende av hemortens vänortsförbindelser. I sig är det utomordentligt att de studerande i yrkesutbildningsanstalterna erbjuds en möjlighet att avlägga sin obligatoriska praktik i ett annat nordiskt land. Vänortsjobb-platserna bör reserveras först och främst för ungdomar under 18 år.

Finlands studentkårers förbund önskar att man vid utvecklandet av Nordjobb fäster uppmärksamhet speciellt vid följande:

- Arbetsplatserna från flera olika områden bör erbjudas, så att studerande från alla områden garanteras en reell möjlighet att avlägga sin praktik i ett annat nordiskt land. Framför allt bör man fästa ökad uppmärksamhet vid kvaliteten.
- För närvarande finns Nordjobb-platserna i huvudsak inom fiskindustrin, trädgårdsarbete, städning, sjukhus eller försäljningsarbete. Man har m. a. o. inte uppnått ett tillräckligt brett utbud. Likaså borde arbetet vara innehållsmässigt givande och ändamålsenligt. Till exempel är en plats som köksbiträde på en restaurang inte den bästa tänkbara för en språk-studerande som vill förkovra sin språkkunskap.
- Antalet platser inom Nordjobb borde utökas. År 1988 ansökte totalt ca. 4 500 unga om en plats. Ca. 2 500 av de sökande var finländska ungdomar. Enbart 1 000–1 200 unga erhöll en Nordjobb-plats.
- Nordpraktik-projektet, som startas 1989, kommer ifall det lyckas att erbjuda studerande inom yrkesutbildningsanstalterna konkreta möjligheter att förkovra sina färdigheter såväl på det egna området som i ett främmande språk. För planering, beredning och förverkligande av Nordpraktik-projektet bör tillräckliga resurser garanteras. Man borde undersöka möjligheterna att utvidga Nordpraktik-projektet att gälla även högskolestuderande.

Man har goda erfarenheter av Nordjobb-projektet och dess fortsättning bör tryggas. Eftersom understödet framför allt från näringslivet är mer

eller mindre slumpmässigt, bör de nordiska samarbetsorganen garantera ett understöd som säkrar den fortsatta verksamheten.

Helsingfors den 30 juni 1988

Finlands studentkårers förbund r. f.

Ebba Dåhli

Ordförande

Hannu Tolonen

Generalsekreterare

Pohjola-Nordens ungdomsförbund:

Nordjobb hör till de positivaste projekten när det gäller ungdomar och att öka deras kunskap om och känsla för sina nordiska grannländer. De ungdomar som haft förmånen att via Nordjobb sommararbeta i ett annat nordiskt land har i allmänhet enbart positiva erfarenheter.

Att Nordjobb under 1988 utvidgas med Vänortsjobb och under 1989 med Nordpraktik bör ses som ytterst värdefulla tillskott vad gäller att öka förutsättningarna för de nordiska ungdomarna att i framtiden bli nordister. Dessa nordister kommer att behövas både inom näringsliv, förvaltning och politiken.

För att Nordjobb skall kunna utvecklas bl. a. gällande antalet Nordjobbplatser krävs att de ekonomiska resurser som behövs tryggas, dvs den grundfinansiering som behövs eller som det är idag det underskott som uppstår. I likhet med förslagsställarna anser vi att det bästa är att de grundresurser som krävs kanaliseras via Nordiska ministerrådet. Dessa medel liksom Nordjobb administrationen i övrigt bör sedan förvaltas av Nordjobb-stiftelsen.

Helsingfors den 28 juni 1988

Mikael Aalto

Förbundsordförande

Island**Socialministeriet (Félagsmálaráðuneytið)¹:**

Det skal nævnes, at ministeriet siden begyndelsen af 1984 har fulgt nøje med i udviklingen af dette projekt. Som det fremgår af redogørelsen har omkring 2 700 unge deltaget, deraf ca 270 islændinge. Man kan roligt sige, at det har gjort det lettere for de unge på en sikker måde at få sommerjob i et andet nordisk land.

Ministeriet anser de erfaringer, som man indtil nu har høstet under udførelsen af dette projekt, for meget positive og lægger vægt på, af dette arbejde fortsættes og støtter forslag A 822/k.

Reykjavík, 16. august 1988

P. m. v.

Gylfi Kristinsson

Statens ungdomsråd har i skrivelse av den 17 maj 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Kommunernes Centralorganisation (Samband íslenskra sveitarfélaga) har i skrivelse den 23 september 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Norge**Kommunal- og arbeidsdepartementet:**

Kommunal- og arbeidsdepartementet ser på Nordjobbprosjektet primært som et tiltak til å fremme kulturell forståelse, og eventuell økonomisk sikring bør derfor være kulturmyndighetenes ansvar. Vi vil imidlertid fortsatt stille arbeidsformidlingens apparat til disposisjon for akkvisisjon av arbeidsplasser.

For øvrig har vi ingen kommentarer til forslaget.

Oslo, 30. juni 1988

Etter fullmakt

Marit Hult
Underdirektør

Astrid J. Arland

¹ *Yttrandet översatt från isländska.*

Kultur- og vitenskapsdepartementet:

Kultur- og vitenskapsdepartementet stiller seg positivt til ovennevnte medlemsforslag, idet en har inntrykk av at prosjektet NORDJOBBER er et godt virkemiddel for å fremme nordisk samarbeid og forståelse blant ungdom. I 1988 har departementet bevilget kr. 25 000 i økonomisk tilskudd til Foreningen Norden til sosiale og kulturelle tiltak for deltakerne i prosjektet. Vi har imidlertid forutsatt at slike tiltak i framtida finansieres over prosjektets driftsbudsjett, og vi er blant annet av denne grunn enig i at prosjektets økonomi bør sikres på et forsvarlig nivå.

Den utvikling av NORDJOBBER-prosjektet som er skissert er interessant, men vil trolig kreve en avklaring og styrking av de økonomiske forutsetninger.

Informasjonen om de muligheter som prosjektet gir, bør styrkes.

I dette arbeidet kan det være hensiktsmessig i større grad å benytte seg av ungdomsorganisasjoner, fritidsklubber, ungdomsinformasjonskontorer og kommunale ungdomskontorer.

Oslo, 11. august 1988

Etter fullmakt

Olav Nyhamar
Byråsjef

Hans Berg
Førstekonsulent

Norsk arbeidsgiverforening:

Prosjektet har nå pågått i 3 år under administrasjon av Foreningen Norden. Den desentralisering av prosjektet som Foreningen Norden nå har sagt seg villig til å utvikle ved hjelp av sine lokalavdelinger, vil være fornuftig av flere grunner:

Presset på de eksisterende praksisplasser vil kunne avta, flere ungdommer vil kunne dra nytte av dem og en større mobilitet i arbeidsmarkedet vil kunne bli et resultat.

N.A.F. vil likevel gjerne understreke at de ungdommer som er i yrkesutdanning må få prioritet ved de praksisplasser som allerede eksisterer og som vil skapes gjennom prosjektet Nordjobb.

Prosjektet Nordjobb bør i det vesentlige bygge på frivillig finansiering,

men N.A.F. støtter gjerne at Nordisk råd gis i oppdrag å komme frem med et forslag som gir prosjekt Nordjobb en trygg økonomisk plattform.

Oslo, 14. juni 1988

Norsk arbeidsgiverforening
Internasjonalt kontor

Erik Hoff

Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner (LNU):

Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner (LNU) gir sin fulle tilslutning til medlemsforslag A 822 om å sikre fortsettelsen av NORDJOBB.

Prosjektet gir ungdom i Norden en mulighet til å arbeide og bo i et annet nordisk land, og bidrar på den måten til øket kunnskap om Norden og bedre forståelse for det nordiske samarbeidet. LNU imøteser også utviklingen av vennskaps-NORDJOBB for ungdom i alderen 16–20 år.

LNU vil i tilknytning til medlemsforslaget, peke på det problemet ulike skatteordninger i de nordiske landene utgjør for NORDJOBB. De ulike skatteordningene slår urettferdig ut for deltagerne i prosjektet, og kan til en viss grad være utslagsgivende ved valg av land.

I følge Foreningen Norden er 90 % av de som søker arbeid i Norge gjennom NORDJOBB studenter. Det ville derfor være en stor forbedring om studenter som arbeider i et annet nordisk land kunne skattlegges etter gjeldende regler i sitt eget land.

LNU vil be om at ovenstående forslag innarbeides i medlemsforslaget vedr. NORDJOBB.

Oslo, 15. juni 1988

Landsrådet LNU
Elise Sandnes
Internasjonal konsulent

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ):

Prosjektet Nordjobb har funnits i tre år. Stiftelsen Nordjobb har ansvar for projektet. Cirka 2700 ungdomar mellan 18 och 25 år har hittills deltagit. Projektet utvecklas och under 1988 startar Vänortsjobb och under 1989 introduceras Nordpraktik. Projektet föreslås nu få en tryggare ekonomisk grund för att säkerställa projektet och möjliggöra en utbyggnad.

Det är bra att ungdomar genom Nordjobb får möjligheten till en rikare

erfarenhetsbakgrund inför högskolestudierna. Särskilt värdefull är denna erfarenhet före tekniker- och ingenjörstudier, liksom före yrkesteknisk högskoleutbildning (YTH), där en del av yrkeserfarenheter som krävs skulle kunna utgöras av nordisk praktik.

UHÄ tillstyrker varmt att projektet Nordjobb säkerställs för framtiden. UHÄ anser att projektets dimensionering bör ökas och välkomnar de tillkommande initiativen Vänortsjobb och Nordpraktik. Det senare kommer det att vara av särskilt intresse för UHÄ att följa.

Stockholm den 15 juni 1988

Anne-Marie Rydell

Lars Gustafson

Skolöverstyrelsen (SÖ):

Stiftelsen Nordjobb har under de tre år den verkat visat att det går att aktivera ungdomar i Norden till att söka sig praktik och arbete i annat nordiskt land. Skolöverstyrelsen (SÖ) fäster stort avseende vid denna erfarenhet och anser det angeläget att Nordjobborganisationen garanteras en ekonomisk trygghet för att kunna fortsätta och utveckla sin verksamhet.

SÖ har särskilt uppmärksammat projekten Vänortsjobb och Nordpraktik, vilka båda riktar sig till elever i ungdomsskolan. Föreningarna Nordens vänortsverksamhet och dessa båda projekt för nordiskt praktik- och utbildningsutbyte är viktiga som motorer för skolsamverkan i Norden. Av praktiska skäl måste elev- och lärarutbytet i Norden ha sin bas i enskilda kommuner och skolor. För att stimulera till ökat utbyte är enligt SÖ:s mening ett samhälleligt stöd till medborgarorganisationer och projekt av typ Nordjobb angeläget. Förutom att det ger en möjlighet till nordisk samverkan inom områden, där gemensamma resurser kan tas till vara, är elev- och lärarutbyte inom Norden också av värde som stimulans i skolarbetet.

Den föreslagna ordningen – att Nordiska ministerrådet står för grundfinansieringen av stiftelsen Nordjobb, med verksamheter förlagda till varje

nordiskt land i samverkan med nationella myndigheter – anser SÖ vara en effektiv verksamhetsform.

Stockholm den 7 juni 1988

Erland Ringborg
Generaldirektör

Stig Truedson

Statens ungdomsråd:

Statens ungdomsråd är positivt till att Nordjobb garanteras en ekonomisk grundtrygghet. Rådet vill särskilt betona det viktiga i att arbetsmarknadslagarna och gällande avtal följs, att information och förmedling sker genom arbetsmarknadsmyndigheterna och att den erhållna praktiken får tillgodoräknas i sitt hemland.

Stockholm den 8 juni 1988

För Statens ungdomsråd
Sven-Eric Söder
Ordförande

Per-Uno Frank
Kanslichef

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Genom samverkan mellan Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och Föreningen Norden (FN) har svenska ungdomar mellan 18 och 25 år under somrarna 1986–1988 fått möjlighet att under ekonomiskt och socialt trygga former arbeta inom Nordjobb-projektet i de övriga nordiska länderna.

Som framgår av bifogade avtal (*se Bihang 1*) mellan AMS och FN har arbetsfördelningen varit den att arbetsförmedlingarna (AF) i samarbete med FN ackvirerat fram arbeten till ungdomarna på olika orter i Sverige. AF har efter ansökningstidens utgång matchat och placerat ungdomarna på jobben. FN har skaffat bostäder och organiserat fritidsverksamheten.

Nordjobb har uppskattats av deltagande ungdomar, arbetsgivare och förmedlare. Men då arbetsmarknadsverket ej haft speciella ekonomiska resurser för Nordjobb har arbetet med Nordjobb på såväl central nivå som på AF inneburit en ganska betungande arbetsbörda jämsides med det

ordinarie arbetet, vilket framgår av bifogade utvärderingar (*se Bihang 2-4*).

Nordjobb är en bra inkörsport för svenska ungdomar att få lära känna det övriga Norden både socialt, kulturellt och ur arbetslivssynpunkt.

Nordjobb främjar på sikt arbetet över gränserna i Norden och stärker den nordiska gemenskapen mellan ungdomar.

Nordjobb kan också vara ett incitament för arbetsgivarna att rikta sina rekryteringsåtgärder mot Norden i stället för att försöka importera annan utländsk arbetskraft.

De fortsatta formerna för samarbetet och integreringen i den löpande förmedlingsverksamheten kan ytterligare diskuteras och utvecklas.

För att säkerställa arbetsmarknadsverkets möjligheter att också i framtiden aktivt och med kvalitet medverka i Nordjobb och främja dess utveckling är det också AMS uppfattning att Nordjobb bör permanentas och få en ekonomisk grundtrygghet.

Solna den 29 juni 1988

Allan Larsson

Christine Eskilsson

BIHANG 1

Samverkan mellan arbetsmarknadsverket och Föreningen Norden betr. Nordjobb -88

Bakgrund

Stiftelsen Nordjobb har överlåtit förvaltningen av projekt Nordjobb -88 i Sverige till Föreningen Norden (FN). Mellan FN och Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) träffas följande överenskommelse om hur arbetet med Nordjobb -88 skall organiseras mellan AMS och FN.

Utgångspunkter

Förutsättningarna för en samverkan mellan AMS och FN är att verksamheten skall vara förenlig med arbetsförmedlingslagen. Bestämmelserna i lagen om allmän platsanmälan skall uppfyllas. Samverkan skall vidare följa riktlinjerna för nordiskt förmedlingssamarbete samt det särskilda protokollet rörande arbetskraftens flyttning mellan Finland och Sverige.

Arbetsmarknadsverket skall svara för förmedlingsarbetet och i samverkan med FN ackquisitionen av platser.

FN svarar för bostads- och fritidsfrågor samt framställning av informationsmaterial.

AMS förutsätter att de platser i övriga nordiska länder som kommer att erbjudas till ungdomar från Sverige har tagits fram i samarbete med arbetsmarknadsmyndigheterna i respektive land.

Arbetsmarknadsverkets verksamhet är kostnadsfri. FN förbinder sig att

inte i någon form begära eller ta ersättning av de arbetssökande. FN har inte heller någon rätt till ersättning av arbetsmarknadsverket med anledning av denna överenskommelse.

Former för samverkan

1. Arbetsmarknadsverket skall vara representerat i den nordiska projektgruppen, i den nationella referensgruppen samt i de lokala referensgrupperna.

2. AMS förbinder sig att Länsarbetsnämnderna i Stockholm, Göteborg och Umeå ställer kontaktpersoner till förfogande för Nordjobb under 1/2–30/6 1988.

Under sommaren 1988 kommer endast Stockholm, Göteborg och Umeå att vara mottagningsorter för Nordjobbare i Sverige.

3. FN och LAN/Af:s kontaktpersoner kontaktar arbetsgivare (Ag), informerar om verksamheten och platsbehovet varpå anmälan av de lediga platserna sker till Länsarbetsnämndernas kontaktpersoner i Stockholm eller Göteborg. LAN granskar att alla nödvändiga uppgifter om platserna finns noterade.

4. Ett fortlöpande samråd skall äga rum mellan den lokala projektgruppen, bestående av Föreningen Norden och Föreningen Nordens Ungdomsförbund på orten, Länsarbetsnämnden och de berörda företagen om de anmälda platser som skall utnyttjas för Nordjobb -88.

5. AMS distribuerar Nordjobs ansökningsbroschyr till samtliga arbetsförmedlingar i Sverige. Broschyrerna skall enligt överenskommelse mellan AMS och FN finnas tillgängliga för sökande på samtliga arbetsförmedlingar i Sverige senast den 18/1 1988.

6. Ansökningarna om Nordjobb insändes till FN som registrerar och sorterar dem. FN och AMS gör en grovgallring av ansökningarna till Sverige varefter ansökningarna sänds till Länsarbetsnämnderna i Stockholm respektive Göteborg och Umeå. Den lokala projektgruppen och LAN kommer överens om anvisningsförfarandet inklusive förfarandet vid återbud tillsammans med respektive arbetsgivare på mottagningsorterna.

7. Platserna fördelas enligt principen "rätt sökande till rätt plats". Utöver detta skall beaktas:

- En rättvis fördelning mellan länderna enligt rekommendation från den nordiska projektgruppen baserad på antalet platser som erhållits i de olika länderna.

- Jämställdhet.

8. Arbetsgivaren bekräftar till LAN:s kontaktperson att den sökande erbjuds arbete. Den lokala projektgruppen och LAN samordnar arbetserbjudandet med erbjudande av bostad, information kring ekonomi, skatter och arbetsorten m. m. I detta erbjudande skall också finnas information om hur den erbjudna platsen skall bekräftas samt att bekräftelsen är ett bindande bevis på att den sökande har accepterat den erbjudna platsen. Expedierandet av arbetserbjudandet m. m. ombesörjes av LAN:s kontaktperson. FN erhåller fortlöpande bekräftelser från LAN.

9. Den lokala projektgruppen anordnar informationsträffar när ungdomarna anländer till sina feriearbeten.

10. FN tar fram informationsmaterial m. m. För finansieringen svara FN

- Information till arbetsgivaren
- Blankett för arbetsbeskrivning
- Blankett för arbetserbjudande
- Blankett för bekräftelse av erbjuden plats

- Blankett för avslag på ansökan
- En affisch för distribution till samtliga arbetsförmedlingar
- Ansökningsbroschyr
- Praktiska upplysningar som bifogas arbetserbjudandet. T. ex. bostads-erbjudanden, information om orten, skatteinformation och information om vad Nordjobbarna bör ta med sig.

11. All intern information, mellan FN och de lokala projektgrupperna samt mellan AMS och länsarbetsnämnderna skall tillsändas den andra samverkande parten.

12. Överenskommelsen gäller t. o. m. utgången av september 1988. Den kan sägas upp dessförinnan med två veckors uppsägningstid.

13. Verksamheten skall löpande följas av parterna i denna överenskommelse.

Utvärdering av Nordjobb -88 skall göras var för sig av parterna efter avslutad verksamhet. Utvärderingarna sammanförs därefter i en gemensam dokumentation av FN.

Stockholm den 17 februari 1988

Arbetsmarknadsstyrelsen

Allan Larsson

Föreningen Norden
Gunnar Nilsson

BIHANG 2

Nordjobb 85 – några erfarenheter och synpunkter

AB Samhällsrådet och arbetsmarknadsverket gjorde i januari 1985 en överenskommelse om samarbete i ferie- och praktikförmedling inom projektet Nordjobb 85. Enligt denna överenskommelse skall avtalets parter – AMS och AB Samhällsrådet – gemensamt göra en samlad uppföljning av verksamheten vid ett möte efter sommaren. Sådant möte har ännu inte ägt rum.

Verksamhetens omfattning

I Sverige har platser tagits fram i Stockholm med omnejd, Göteborg, Västerås och Hofors. Ansökningar från ungdomar har kommit från hela landet.

I den matchning av sökande och platser som AMS gjorde i början av mars fanns 801 lediga platser i Sverige. Till varje ledig plats valde AMS en sökande och till de flesta (580) även en reserv.

Slutresultatet enligt AB Samhällsrådet var att 583 ungdomar fick ferie/ praktikarbete i Sverige genom projektet medan 232 ungdomar från Sverige fick en plats i något annat nordiskt land. 237 platser i Sverige blev obesatta. Sverige lämnade alltså ifrån sig mer än dubbelt så många platser än vad vi fick tillbaka från de andra länderna.

Hur fungerade kontakten mellan projektet och AF på berörda orter?

Enligt överenskommelsen skulle ett fortlöpande samråd ske lokalt om de platser som skulle utnyttjas i det nordiska utbytet.

AF:s kontaktperson, liksom AMS, fick i början av februari en lista över företag som utlovat platser till projektet. Förteckningen innehöll dock inga adresser, telefonnummer eller uppgifter om kontaktpersoner på företagen.

På AMS upprepade begäran översände AB Samhällsrådet i början av mars till kontaktpersonerna en kompletterande förteckning med översiktlig information om de aktuella platserna, liksom en lista över företagens kontaktpersoner. Detta skedde vid en tidpunkt då det redan var aktuellt att tillsätta platserna. Något "samråd om platserna" mellan arbetsförmedlingen, företagen och AB Samhällsrådet har alltså inte ägt rum.

Hur fungerade informationen till sökande och företag?

AB Samhällsrådet tillställde AMS en upplaga av broschyren Nordjobb 85 i januari 1985. Broschyren distribuerades till samtliga förmedlingskontor genom AMS försorg direkt efter att avtalet med AB Samhällsrådet hade undertecknats. Den säljande utformningen och den omfattande distributionen fick gensvar hos ungdomarna. På många kontor tog broschyren snabbt slut. Ytterligare exemplar fanns inte att tillgå. Distribution till skolor sköttes av AB Samhällsrådet.

I förhållande till antalet platser i projektet var informationsspridningen kanske ändå överdimensionerad.

Den första informationen till företag sköttes av projektet genom skrivelser, telefon och besök. AMS informerade de aktuella företagen i Sverige om arbetsmarknadsverkets medverkan i projektet genom ett brev i början av mars. Brevet följdes upp genom telefonkontakt med ett 40-tal arbetsgivare.

En del företag har under våren ringt till AMS och/eller resp. länsarbetsnämnd då besked från AB Samhällsrådet har dröjt betr. vilka som fått feriearbete, tidpunkter, vilka länder ungdomarna skulle komma ifrån o. s. v. Några var bekymrade över att ungdomarna från de nordiska länderna ringt upp företaget och velat ändra tider m. m.

Platserbjudanden till ungdomarna kom ofta sent. Ungdomar från de nordiska länderna har därför ringt och i sin tur varit odedicerade om var de skulle få sin ferieplats – hade ej hört av AB Samhällsrådet, några var osäkra om bostäder m. m. Några hade också haft flera platserbjudanden, ibland vid ett och samma företag. Synpunkter har vidare framförts betr. formuleringarna i platserbjudandet ("bindande").

De ungdomar som inte erhöll ett feriearbete genom projektet, fick aldrig något svar på sin ansökan.

Finns det behov av annat informationsmaterial, t. ex. om skattefrågor?

AB Samhällsrådet skulle skicka ut informationspaket till alla ungdomar som fick plats genom projektet. AMS känner inte till innehållet i detta paket.

Behov fanns av bättre information till arbetsförmedlingen om typ av arbeten som är aktuella, när besked kan väntas etc. för att förmedlingen skall kunna upplysa sökande, skolor etc.

Tankar inför 1986

- ett nordiskt utbyte är värdefullt både för ungdomarna och näringslivet. Det är angeläget att organisera utbytet så att man inte bygger upp parallella organisationer utan utnyttjar befintliga kanaler. AB Samhällsrådets engagemang i bostadsanskaffning, fritidsarrangemang, mark-

nadsföring av projektet gentemot arbetsgivarna har varit positivt och bör fortsätta och utvecklas.

- ett reellt samarbete mellan projektet och AF är nödvändigt
- platsackvisition på bestämda orter i samarbete mellan AF-projektet – ev. arbetsmarknadens organisationer
- anmälan av platserna bör göras till AF
- fördelning av platserna mellan länderna; praktikplatserna byts plats mot plats, ferieplatserna med hänsyn till arbetsmarknadssituationen på orten
- information i respektive land om de platser som erhållits. Eventuellt en lista som även innehåller upplysningar om respektive ort.
- ansökningarna samlas hos AF på arbetsgivarens verksamhetsort
- anvisning av sökande till ledig plats görs av AF (rutinerna bestäms tillsammans med medverkande företagen samt projektet)
- bostadserbjudande/fritidsarrangemang etc., projektet huvudansvarig.

Solna den 11 september 1985

Seija Rudberg

BIHANG 3

Utvärdering av Nordjobb -86

Sammanfattning

Genomgående är de svenska förmedlarna positiva till Nordjobb som idé och till samarbetet med Föreningen Norden.

Genomgående är man kritisk över den praktiska hanteringen av Nordjobb. Förmedlarna vill i första hand att placeringsarbetet kommer igång tidigare liksom ackvisitionen av platserna och matchningen sökande/platser.

Matchningen och aviseringen vill förmedlarna genom tidigareläggandet få utrymme för att helt sköta själva. Därigenom kan man ge snabbare besked till såväl sökande som arbetsgivare och därmed bättre service till våra kunder.

Skillnaden mellan ca 1250 sökande och 209 placerade svenska ungdomar respektive 850 sökande och 250 placerade från övriga nordiska länder berodde till stor del på återbud från sökande, som fick besked för sent och därför skaffat sig andra sommarjobb. Som ytterligare orsaker till återbud anges också: för låga löner, för höga skatter och för höga omkostnader.

Väsentligt är således att beakta tidsfaktorn för att uppnå en smidigare och snabbare hantering av Nordjobb i framtiden.

I. Bakgrund

På uppdrag av Arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden "Gyllenhammargruppen" initierade AB Samhällsrådet projektet Nordjobb -85 genom utbyte av feriearbete mellan de 5 nordiska länderna för ungdomar mellan 18–25 år. Projektet syftade till att kunna skapa kontakter och få ökade kunskaper om de nordiska länderna.

I Sverige ingick Arbetsmarknadsstyrelsen och AB Samhällsrådet ett samarbetsavtal om projektet, som i huvudsak gick ut på att arbetsmarknadsstyrelsen påtog sig förmedlingsansvaret och AB Samhällsrådet ansva-

rade för framtagning av ferieplatserna samt de sociala aktiviteterna som bostadsanskäffning och fritidssysselsättning.

Innevarande år har Föreningen Norden via Stiftelsen Nordjobb med säte i Danmark övertagit huvudmannskapet för Nordjobb -86. Samverkansavtal har ingåtts mellan Föreningen Norden och arbetsmarknadsstyrelsen för genomförandet. Enligt avtalet svarar Stiftelsen Nordjobb för bostadsfrågor, fritidsarrangemang och informationsmaterial. Arbetsmarknadsverket och Stiftelsen samverkar vid ackvisition av platser och förmedlingen svarar för tillsättning och fördelning av platserna. Arbetsmarknadsstyrelsen svarar dessutom för informationen till svenska ungdomar angående Nordjobb -86. Arbetsmarknadsstyrelsen handhar också distributionen av ansökningsblanketter och informationsmaterial till förmedlingarna.

II Sökande till övriga nordiska länder från Sverige

Till Föreningen Norden inkom från Haparanda till Skanör 1 248 ansökningar från svenska ungdomar, som sökte feriejobb i de nordiska länderna enligt följande fördelning

Till	Finland	119
	Island	335
	Norge	421
	Danmark	271
	Flerval	102
		<u>1 248</u>

De flesta ansökningarna kom från mindre orter, betydligt fler än jämfört med storstadsområdena med något överskott på ansökningar från flickor.

Föreningen Norden översände ansökningarna direkt till respektive värdland. Utvärderingen för Föreningens del är ännu ej klar, varför man i nuläget endast kan redovisa att 209 av ovanstående 1 248 svenska ungdomar placerades i de övriga nordiska länderna.

Några kommentarer från förmedlingshall: Arbetsförmedlingen Umeå hade många förfrågningar om feriejobb i de nordiska länderna men inte tillräckligt med tid för aktiv marknadsföring för att driva projektet och därmed inte heller någon uppfattning om utfallet på strömmen av ansökningar från Sverige. Stockholms län lämnar en liknande redovisning och hänvisar till att den korta tid som stod till buds inte gav utrymme för några omfattande insatser för de svenska ungdomarna.

III Sökande och placerade från övriga Norden till Sverige

Totalt sökte 2015 nordiska ungdomar feriearbete i Sverige via Nordjobb. Av dessa kom ca 1 700 från Finland. Resten fördelade sig relativt lika mellan de övriga länderna. Efter grovgallring med hänsyn till kvotfördelning, antalet lediga platser, yrkesönskemål och inte minst tillgång på bostäder, sände Föreningen Norden ut drygt 850 ansökningar till förmedlingarna i

Stockholm	500
Göteborg	230
Västerås	50
Kristianstad	36
Umeå	39
	<u>855</u>

Sammanlagt har 660 nordiska ungdomar varit sysselsatta inom Nordjobb, varav 209 svenska i de övriga nordiska länderna.

I Stockholm, Göteborg, Västerås, Kristianstad och Umeå placerades ca 245 nordiska ungdomar i feriearbete med reservation för att förmedlingarna ej hade kontroll över återbudena och reservtillsättningarna i slutskedet. Föreningen Norden uppger placeringssiffran till 211. Fördelningen på orter:

	<i>Stockholm</i>	<i>Göteborg</i>	<i>Västerås</i>	<i>Kristianstad</i>	<i>Umeå</i>
Finland	40	48	13	4	18=123
Island	24	29	2	3	1= 59
Norge	16	6	1	1	2= 26
Danmark	28	6	—	2	1= 37
	108	89	16	10	22=245

Platserna omfattade bl. a. placeringar hos 37 privatföretag inklusive banker, 6 sjukhus i Stockholmsområdet samt Socialförvaltningen i Stockholm och Umeå, Göteborgs sjukvårdsförvaltning, Landstinget i Umeå och 5 statliga verk.

Från början hade Föreningen ackvирerat drygt 900 platser på de 5 orterna i Sverige. Många av dem "tappades" bort t. ex. på grund av brist på bostäder i Stockholm och i Göteborg p. g. a. att påfallande många ungdomar lämnade återbud eller uteblev.

Eftersom Stiftelsen har skött om ackvирeringen och reservmatchningen har förmedlingarna nästan enbart haft kontakter med arbetsgivarsidan i samband med den primära anvisningen samt i någon mån fått ta emot arbetsgivarens irritation i slutskedet, när återbudena blev påfallande många. Några förmedlingar har upplevt det bakvänt och onaturligt att en part ackvирerat platserna och en annan anvisat jobben.

IV Axplock ur förmedlingarnas utvärderingar

För att belysa det merarbete som förmedlingarna fått genom Nordjobb och nödvändigheten av att de framtida rutinerna, personalsituationen och arbetsfördelningen mellan arbetsmarknadsverket och Stiftelsen ses över citeras följande från förmedlingarnas utvärderingar:

Kristianstad

"Stiftelsen Nordjobb sände efter grovgallring 36 ansökningar till Kristianstad. Vid fördelningen av platser togs hänsyn till antal ansökningar från respektive nordiskt land, till sökandes önskemål om arbetsområde och arbetsperiod samt utbildningsbakgrund. Från Finland erbjöds fyra sökande Nordjobb i Kristianstad, från Island tre, från Danmark två samt från Norge en. Den starka dominansen av kvinnliga sökande ledde till fördelningen åtta kvinnor och två män. Flera återbud till erbjudna Nordjobb har inneburit att dels stiftelsen Nordjobb tagit ut reserver på egen hand, dels att arbetsgivare kontaktat länsarbetsnämndens kontaktperson med frågor om reserver, vakanser, löner, löneutbetalning m. m."

Västerås

"När de första återbudena kom togs nya sökande ut bland reserver som fanns på länsarbetsnämnden. Det blev många återbud och det innebar att stiftelsen Nordjobb i fortsättningen tog ut reserver på egen hand och hade

kontakten med ASEA och Tvättman. Jag har hela tiden försökt att ha kontakt med ASEA och Tvättman och repr. för stiftelsen Nordjobb för att bevaka att platserna blev tillsatta genom Nordjobb. Speciellt platserna på ASEA eftersom det fattades platser för teknisk praktik. Slutresultatet av allt arbete är att 13 st kom till ASEA och 3 st till Tvättman. En uppföljning kommer att göras i augusti för att se om alla stannade kvar den tid som avtalats."

"En information om vilka platser som finns att söka bör helst gå ut tillsammans med informationen om Nordjobb. Den platslista som skickades ut i år kom för sent och gav inte någon betydelsefull information."

Stockholm

"Totalt har 172 stycken ungdomar blivit erbjudna arbete i Stockholm. I dagens läge är det 108 ungdomar som kommer hit. 64 stycken har tackat nej varav 21 blivit ersatta av någon annan. Varje nejsvar har inneburit mycket tidskrävande arbete, många parter är ju inblandade, som väntar på ungdomen."

"Antalet problem ökade med tiden, främst var det den finska strejken som förhindrade all korrespondens, sen började nejsvaren droppa in. . . Förvånansvärt många ungdomar har faktiskt svarat nej på erbjudet arbete."

Såväl den finska som den norska strejken har upplevts som problematisk av samtliga förmedlingar och medförde att arbetet blev extra tungrott.

V Synpunkter inför eventuella Nordjobb -87

Samarbetet med Stiftelsen Nordjobb/Föreningen Norden

- Planering av eventuella Nordjobb -87 samt arbetsgivarkontakter bör klaras av under hösten.
- Kontaktmän för Nordjobb -87 inom arbetsförmedlingen bör utses och informeras under hösten.
- Information samt ansökningshandlingar till skolor och arbetsförmedlingar bör utsändas samtidigt under januari.
- Listor om lediga platser för Nordjobbare till arbetsförmedlingar under januari.
- Matchning och arbetserbjudande bör vara klart senast under mars månad.
- Rutiner för anvisningsförfarande, avisering till arbetsgivare och sökande samt reservsystem bör ses över, så att arbetsförmedlingen får bättre kontroll över sökning/matchning.
- Kritik från arbetsförmedlingen mot att ansvaret för sökning/matchning delats mellan arbetsförmedling och Föreningen Norden vilket lett till dubbelarbete och tidsförskjutning och därmed sämre service till våra kunder.
- Arbetsgivare bör uppmärksammas på att sökande kan behöva förskottslön.

- Sökande bör bättre informeras om kulturella skillnader mellan länderna, om löner och skatteförhållanden samt kostnader förknippade med Nordjobb.
- Ansökningshandlingar till arbetsförmedlingen på bostadsorten för direktdistribution till sökt land/ort.

VI Ansökningsblanketten

- Nuvarande ansökningsblanketten skriven på skandinaviska och finska, vilket lett till att många finska sökande skrivit ansökan på finska, något som i sin tur medfört tidsödande merarbete för de svenska förmedlarna som rekommenderar att ansökan skrivs på svenska eller skandinaviska.
- Uppmaning till sökande att skriva tydligt.
- Referenser till betygskopior bör bifogas i översättning på arbetslandets språk.
- Bättre precisering av arbetsönskemål från sökande.
- Uppgift om sökanden tidigare haft Nordjobb.
- AMS distribuerade ca 5 000 ansökningsbroschyrer till samtliga arbetsförmedlingar.
- Blanketten saknade uppgifter om att sista ansökningsdag ändrats att arbetsplatslistor skulle finnas hos arbetsförmedlingen fr. o. m. 1/3 -86 att ansökningarna skulle sändas till Stiftelsen Nordjobb.
- AMS fick p. g. a. ovanstående trycka tilläggsblad för utskick till förmedlingarna.

Solna den 29 augusti 1988

Arne Isaksson

Elsie Tholinder

BIHANG 4

Utvärdering av Nordjobb –87

Sammanfattning

Nordjobb –87 som pågått mellan juni–augusti 1987 i samtliga nordiska länder, har i Sverige genomförts för andra året i följd i samverkan mellan Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och Föreningen Norden (FN). Första Nordjobbåret 1985 samverkade AMS med AB Samhällsrådet.

I Sverige har 8 orter mot 5 1986 deltagit i Nordjobb samt 2 dessutom i pilotprojektet Vänortsnordjobb.

Antalet tillfrågade företag uppgick till 172 och deltagande företag slutligen till 66. Antalet ackvirerade platser uppgick till 608 och tillsatta 365.

Från Sverige till de övriga nordiska länderna sökte 1 102 ungdomar mellan 18–25 år mot 1 250 ungdomar 1986. En minskning med 148.

1987 fick 224 svenska ungdomar Nordjobb mot 209 1986. En ökning med 15.

Till Sverige sökte 1 248 nordiska ungdomar mot 2 015 1986. En minskning med 767.

1987 fick 365 nordiska ungdomar Nordjobb i Sverige mot 245 1986. En ökning med 122.

I jämförelse med tidigare år har arbetet med Nordjobb -87 förlöpt smidigare p. g. a. bättre framförhållning och förmodligen också på upparbetad rutin.

Förmedlarna anser fortfarande att det är för mycket arbete i förhållande till resultatet. En annan organisationsform efterlyses. Framförallt vill förmedlarna bli frikopplade från det ordinarie platsförmedlingsarbetet några månader för att helt kunna satsa på Nordjobb och därmed förbättra såväl kvantitet som kvalitet.

Trots att förarbetet igångsattes tidigare i år och att marknadsföringen ut mot förmedlingar och skolor sköts med större omsorg än tidigare har antalet sökande såväl till som från Sverige sjunkit. Antalet placerade ungdomar i båda riktningarna har däremot ökat med sammanlagt 137.

Nordjobbsorter i Sverige 1987

Stockholm – Göteborg – Kristianstad – Jönköping – Västerås – Sandviken – Umeå – Luleå.

Nyttillkomna som Nordjobbsorter är Jönköping, Sandviken och Luleå.

Orterna har utvalts i samarbete mellan AMS och FN med hänsyn till arbetsmarknadsläget, förekomsten av FN:s ungdomsförbund samt tillgång på bostäder på orterna.

Enligt avtal mellan AMS och FN har Arbetsförmedlingarna svarat för matchningen mellan sökande och arbetsgivare samt medverkat vid acquisition av platserna. FN har dock huvudansvaret för platsanskaffningen. FN har dessutom haft ansvaret för anskaffning av bostäder och fritidsaktiviteter för ungdomarna.

Sökande till övriga nordiska länder från Sverige

Till	Danmark inkl Färöarna	244	Placerade	57
	Finland inkl Åland	167	"	65
	Island	341	"	31
	Norge	350	"	58
		<u>1 102</u>		
	Färöarna			6
	Åland			7
				<u>224</u>

Av de placerade är 144 flickor och 80 pojkar.

Arbetsmarknadsverket har varken lokal eller central uppföljning angående varifrån i Sverige de sökande kommer eftersom ansökningarna sänds direkt till FN. Föreningen Norden skall senare inkomma med en sammanställning av svenska sökandes geografiska fördelning. Att intresset för Nordjobb varit stort hos svenska ungdomar framgår av att sammanlagt 9 000 ansökningsblanketter/broschyrer har distribuerats i Sverige. 7 000 från AMS till förmedlingarna och 2 000 från FN till skolor m. fl. Antalet var otillräckligt och många efterbeställningar gjordes. Då upplagan, som tryck-

tes i Danmark tog slut fick AMS rekommendera förmedlingarna att kopiera ansökningsblanketten. Orsaken till att färre ungdomar än föregående år sedan ansökte är mer svåranalyserad.

Sökande och placerade från övriga Norden till Sverige

Till Sverige sökte totalt 1 248 nordiska ungdomar.

Från Danmark	148
Finland	866
Island	92
Norge	142
	<u>1 248</u>

Av dessa *placerades* 365 ungdomar enligt följande:

Från	Flickor	Pojkar	Totalt
Danmark inkl Färöarna	26	18	44
Finland inkl Åland	165	94	259
Island	19	20	39
Norge	<u>19</u>	<u>4</u>	<u>23</u>
	229	136	365

Ungdomarnas placering på svenska mottagningsorter

Stockholm	196
Göteborg	88
Kristianstad	16
Jönköping	14
Västerås	13
Sandviken	8
Umeå	27
Luleå	<u>3</u>
	365

I *Stockholm* hade fler ungdomar kunnat placeras om bostäderna räckt till. Dessutom lämnade 110 ungdomar återbud till erbjudna platser.

I *Göteborg* fanns 108 ackvireerade platser. 70 ungdomar lämnade återbud. Kontaktpersonen på AF insjuknade under matchningen, annars hade troligen ännu fler platser kunnat tillsättas.

I *Kristianstad* tillsattes 16 av 18 ackvireerade platser. 25 ungdomar lämnade återbud.

I *Jönköping* tillsattes 14 av 25 ackvireerade platser, 16 ungdomar lämnade återbud. De sökandes önskemål om arbetsperiod begränsar urvalet. Troligen hade fler placerats om skolbetyg och arbetsintyg medsånts.

I *Västerås* var målsättningen att tillsätta 20 platser. Av de 15 anmälda platserna tillsattes 13. Ursprungligen hade ASEA utlovat 20 platser men slutgiltigt kunde endast 5 ackvireeras. 15 ungdomar lämnade återbud.

Sandviken tillkom som Nordjobbsort flera månader senare än de övriga orterna. Ursprungligen hade AF 27 ackvireerade platser. Senare minskades de till 18 och av dem som tillsattes 8. 7 ungdomar lämnade återbud.

I *Umeå* ackvireerades 39 platser och 27 tillsattes. 12 ungdomar lämnade återbud. Troligen hade fler platser kunnat tillsättas om inte kontaktpersonen under matchningsperioden bytt arbetsplats från AF till LAN.

I *Luleå* ackvireerades 14 platser och 3 tillsattes. 11 ungdomar kom inte till

de erbjudna platserna, därav var det endast 3 som lämnade återbud. De övriga avhörde ej.

Kommentarerna från de 8 nordjobbsorterna visar att återbuden från ungdomarna fortfarande är det mest tids- och arbetskrävande i matchningsprocessen. Dessutom blir arbetsgivarna negativt inställda till Nordjobb om de inte får överenskommet antal ungdomar i rätt tid.

Eftersom AF på de olika orterna dessutom endast har en kontaktperson avdelad som skall handlägga Nordjobb jämsides med sina övriga arbetsuppgifter som platsförmedlare och nordisk kontaktperson är organisationen mycket sårbar, när någon kontaktperson t.ex. blir sjuk eller gör arbetsbyte under perioden och ersättare saknas.

Arbetsplatser

Totalt medverkade 66 arbetsgivare till de 365 "nordjobben" i Sverige.

Ackvitionen har huvudsakligen gjorts från FN med assistans av förmedlarna, som anser att AF bör ackvirera platserna i samarbete med kontaktpersonerna på företagen om förutsättningar ges.

Landstingen och kommunerna har bidragit med drygt en tredjedel av platserna huvudsakligen inom sjukvården och hemtjänsten.

Resterande platser hos privata arbetsgivare har haft en bred yrkesmässig spridning och omfattat såväl kvalificerade administrativa och tekniska jobb som okvalificerade av olika slag. Ca 20 % av arbetsgivarna har deltagit i såväl Nordjobb -85 som -86.

Fler platser hade kunnat tillsättas om det funnits bostäder.

Ansökningsbroschyren är skriven på norska, isländska och finska. Det är ett önskemål från såväl förmedlare som arbetsgivare att den enbart skrivs på skandinaviska. Det har förekommit att en del isländska och finska ungdomar haft svårigheter att klara det svenska språket på arbetsplatserna och därför fått omplaceras och i några fall fått åka hem.

Arbetsgivarna har också önskemål om att ungdomarna bättre informeras om att skol- och arbetsbetyg bör medsendas ansökan.

Ett annat önskemål är att broschyren får en enklare och därmed billigare utformning så att den kan distribueras till förmedlingarna i tillräckligt antal.

Om möjligt bör den också innehålla uppgifter om skatteförhållandena som är mycket varierande i de nordiska länderna. Dessutom bör ansökan skickas direkt till AF eller AMS i Sverige.

Vänortsnordjobb

På försök har Trollhättan och Vänersborg deltagit i vänortsnordjobb 1987. I Trollhättan tillsattes 13 platser mot planerade 20 och i Vänersborg 2.

Försöket igångsattes sent varför fler platser ej kunde tillsättas trots god tillgång på sommarjobb. Båda förmedlingarna är positiva till vänortsjobb, men efterlyser en bättre organisation till kommande år.

Nordjobb för handikappade

DHR UNG, kontaktade FN i dec -86 angående unga handikappades medverkan i Nordjobb -87. Såväl AMS, FN som Samhall var positiva till idén. Samhall utlovade 8 platser inom sina företag.

DHR UNG fick inte respons från de övriga nordiska länderna, endast Finland ville medverka med 8 platser.

På grund av olika omständigheter blev slutresultatet att 1 finsk flicka anställdes på Samhall som kontorist under 5 veckor.

Inför eventuell fortsättning av de handikappades deltagande bör DHR UNG förankra idén bättre inom sina nordiska systerorganisationer samt före kontakt med AMS och FN göra en bedömning av intresset bland sina medlemmar.

Synpunkter inför ev. Nordjobb -88

AMS har föreslagit FN att Nordjobsplatserna införs i en för Nordjobb särskilt framtagen Platsjournal med 2 à 3 utgåvor under våren -88. AMS svarar för samordning av samtliga nordiska platser för tryckning och distribution. Kostnaderna beräknas täckas av annonsintäkter. FN föreslår att endast Stockholm och Göteborg utses som Nordjobbsorter 1988 p. g. a. att det varit svårt med såväl bostadsanskaffning som ackvisition av platser och anordnande av fritidsaktiviteter på en del av de övriga orterna.

Förslagen diskuteras mellan representanter för de nordiska arbetsmarknadsmyndigheterna och Nordjobbskonsulenterna den 6/10 -87.

Solna den 2 oktober 1988

Elsie Tholinder

Svenska kommunförbundet har i skrivelse den 17 juni 1988 meddelat att man inte avser att yttra sig med anledning av medlemsförslaget.

Landstingsförbundet:

 Praktiskt inriktade projekt har en väsentlig roll att fylla när det gäller att utveckla den fria nordiska arbetsmarknaden.

Projektet Nordjobb bidrar till att ge ungdomar kunskaper och erfarenheter av värde för deras yrkesval och till att på ett verksamt sätt stärka banden mellan de nordiska länderna.

Med sin breda förankring genom föreningen Nordens engagemang och de nationella arbetsmarknadsmyndigheternas medverkan bör projektet kunna nå goda resultat. Att verksamheten har intresse för landstingen framgår bl. a. av att Stockholms och Västerbottens läns landsting samt Bohuslandstinget erbjuder tillsammans cirka 200 praktikplatser.

Enligt förbundsstyrelsen är det beklagligt om projektets fortsättning äventyras. Det aktuella förslaget om att ekonomiskt säkerställa projektet är väl motiverat.

Stockholm den 19 maj 1988

Landstingsförbundet

Gunnar Hofring

Walter Slunge

Svenska arbetsgivareföreningen SAF:

Ungdomar som ges möjlighet att arbeta i ett annat nordiskt land får därigenom även lära känna landets historia, kultur, arbetsliv och människor vilket ger värdefulla kontakter och erfarenheter för den framtida yrkesutövningen. Ett sådant arrangemang kan vidare föra med sig att formerna för samverkan mellan de nordiska länderna utvecklas, ett harmoniseringsarbete som också bör uppmuntras.

Det har emellertid visat sig att det stundtals varit svårt att finna ett tillräckligt antal praktikplatser. I en sådan situation måste de elever som följer yrkesutbildningar med obligatorisk praktik ges företräde till de platser som finns att tillgå.

En god möjlighet att utöka antalet praktikplatser är enligt vår mening att decentralisera arbetet inom projekt Nordjobb till mindre orter, såsom är tanken bakom projektet Vänortsjobb. Föreningen Nordens lokalavdelningar kan förhoppningsvis finna ytterligare praktikplatser och samtidigt förenkla administrationen av dessa.

SAFs grundinställning är att projekt Nordjobb och liknande initiativ huvudsakligen bör bygga på frivilliga insatser. Vi har emellertid inget att erinra mot att Nordiska rådet ges i uppdrag att utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet.

Stockholm den 19 maj 1988

Svenska arbetsgivareföreningen

Gunnar Westermark

Birgitta Laurent

Elevorganisationen i Sverige:

Elevorganisationen i Sverige ser mycket positivt på att utveckla det nordiska samarbetet. Vi tror att den gemensamma kulturella kärna som existerar inom Norden bör framhävas. För att den nordiska tanken och den nordiska kulturen i framtiden skall ges en plats i var nordisk medborgares hjärta är det särskilt viktigt att prioritera internordisk verksamhet bland ungdomar. Det är de grupper som påverkas mest av den enorma angloamerikanska kulturströmningen via film, video, television (främst då s. k. kabel-TV) o. d. För att stärka det nordiska samarbetet har därför Elevorganisationen i Sverige en generellt mycket positiv inställning till

arrangemang som ger utökade möjligheter för nordiska ungdomar att träffas.

Som en konsekvens av vår grundläggande princip ser vi mycket positivt på projekt Nordjobb. Vi tror att detta projekt gett de ungdomar som deltagit en stor personlig stimulans samtidigt som många nordiska ungdomar lärt sig förstå grundläggande sociala, nationellt-kulturella och arbetsmarknadsmässiga strukturer i ett annat nordiskt land. Vi vill särskilt lyfta fram hur viktigt vi anser det till år 1989 planerade Nordpraktik är för att utveckla vår fria nordiska arbetsmarknad. Vi ser det därför också som en självklarhet att de berörda ungdomarna får tillgodoräkna sig denna praktik i sitt hemland.

Elevorganisationen i Sverige anser därför att de nordiska nationernas regeringar skall ta konsekvenserna av betydelsen för den nordiska tanken som projekt Nordjobb har och se till att projektet kontinuerligt ges erforderliga resurser.

Elevorganisationen i Sverige tillstyrker därmed det i förslaget framförda yrkandet.

Stockholm i maj 1988

Mats Andersson
Förbundsstyrelseledamot

Sveriges förenade studentkårer (SFS):

SFS är högskolestudenternas centrala fackliga organisation och en arbetsorganisation för landets studentkårer. SFS arbetar som facklig organisation med alla de frågor som berör studenter.

SFS ställer sig bakom att ett förslag, som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet, utarbetas.

Många utbildningar har olika former av obligatorisk praktik. Det efterfrågas fler möjligheter att göra denna praktik i ett annat nordiskt land. En utveckling av praktikutbyte där man ej har någon åldersgräns vore mycket önskvärt. En gräns på 25 år utestänger bortåt hälften av de högskolestuderande.

SFS anser att möjlighet till utbyte skall uppmuntras, och vi ser studie- och praktikutbyte som en viktig del i det nordiska samarbetet.

Avslutningsvis vill SFS framhålla att många studenter efterfrågar en

betydligt bättre information om möjligheterna till nordiskt utbyte och nordiska kontakter.

Stockholm den 2 juni 1988

Sveriges förenade studentkårer

Charlotte Svensson
Ordförande

Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU):

Intresset för internationell ungdomsutväxling ökar. IAESTE och AISEC är exempel på organisationer som har arbetat med ungdomsutväxling under flera år. Inom EG planeras ERASMUS, COMETT och YES for Europe. I Norden har vi sedan 1985 Nordjobb. LSU fäster stor vikt vid utvecklingen av den internationella ungdomsutväxlingen. Nordjobb, Vän-ortsjobb och Nordpraktik har stor betydelse som viktiga delar av den nordiska ungdomsutväxlingen. Det är av stor vikt att Nordjobborganisa-tionen garanteras en ekonomisk trygghet för att kunna fortsätta och ut-veckla sin verksamhet.

Stiftelsen Nordjobb har sedan 1986 ansvarat för projekt Nordjobb. Na-tionellt är det Föreningarna Norden som administrerar projektet. LSU anser att den nuvarande organisationen är bra. Nordiska ministerrådet bör stå för grundfinansieringen av Stiftelsen Nordjobb, som genom Förening-arna Norden har verksamheter förlagda till varje nordiskt land, för att trygga den nationella administrationen. Föreningarna Norden samverkar med de nationella myndigheterna vid genomförandet av projektet.

Stockholm den 14 juni 1988

För LSU:s Nordiska kommitté

Anders Bergström

Medlemsförslag

om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land

(Väckt av Gunnar Björk samt Gunnel Jonäng, Aase Olesen och Karin Söder)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde:

Styringsgruppen har drøftet forslaget ved møde den 26. og 27. april 1988 og erklærede sig enig i de fremsatte synspunkter om værdien af nordiske lejrskoler. Man fandt det imidlertid betænkeligt at fokusere så isoleret på lejrskoleinstitutionen. Også andre former for udvekslingsarrangementer er værdifulde og støtteværdige.

Styringsgruppen pegede i øvrigt på, at der i de enkelte lande ydes et vist statstilskud til elevudvekslingsrejser til et andet nordisk land. Tilskuddene administreres af Norden-foreningerne.

Man henviste også til Handlingsplanen for det nordiske kultursamarbejde, hvor Ministerrådet giver tilsagn om at ville opfordre de lokale myndigheder til at stille sig positivt til udvekslingsrejser og afsætte midler dertil på de årlige budgetter.

Det kan oplyses, at Styringsgruppen ved mødet den 26. og 27. april besluttede at iværksætte udarbejdelse af en fællesnordisk informationsbrochure om elevudveksling i Norden. Brochuren, som skal foreligge i januar 1989 på alle de nordiske sprog, skal først og fremmest indeholde lidt om baggrunden for at vælge nordiske udvekslingsrejser samt praktiske oplysninger så som relevante telefonnumre, adresser, noget om rejserabatordninger mv. Den planlægges distribueret til brugerne gennem nationale fagtidskrifter mv.

København, den 5. maj 1988

For styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde

Eli Biker
Sekr. for Styringsgruppen

Föreningarna Nordens Förbund:

Det nordiska samarbetet har sin breda bas i lärar- och elevutbytet, Nordjobb, vänortsutbytet och annan reseverksamhet. Upplevelser i andra nordiska länder och samvaro med andra nordbor ger personlig motivation och kunskaper för aktiv medverkan i nordiskt samarbete. Genom att kanalisera nordiskt utbyte, bl a genom lägerskolor, kan man utnyttja existerande och naturliga kontakter inom skolan.

Sådana kontakter ger också goda utsikter till kontinuitet. De ungas engagemang och initiativ behövs för att stärka samhörigheten i Norden. Det är därför särskilt viktigt att stärka de ungas möjligheter till egna upplevelser och personliga kontakter i andra nordiska länder.

Föreningarna Norden har i årtionden arbetat med lärar- och elevutbyte, lägerskolor, vänortsverksamhet samt även de sista två åren med projektet Nordjobb. Genom skicklig ekonomisk hushållning med knappa resurser har högsta möjliga antal individer getts möjlighet att delta i denna verksamhet. I relation till Nordens nära 25 miljoner invånare har den här verksamheten varit anspråkslös. För att utveckla verksamheten i önskvärd riktning behövs mera resurser.

Utbytet bör ske i sann nordisk anda och bygga på ett spontant folkligt intresse. Föreningarna Norden eftersträvar en nära kontakt med kommunernas skolförvaltning, och har tack vare sitt vidsträckta nät av lokalavdelningar goda möjligheter till detta. Kommunernas vilja till att satsa ekonomiskt bör uppmuntras och lägerskoleverksamheten bör ses som ett naturligt led i det normala skolarbetet och vänortskontakterna.

Föreningarna Nordens Förbund vill att varje grundskoleelev i Norden minst en gång under sin skoltid kan delta i ett studium av ett annat nordiskt land, bl a genom lägerskolor.

Föreningarna Nordens Förbund vill att man i avvägningen mellan nordisk och nationell finansiering tar hänsyn till de hittills goda erfarenheterna av nationell finansiering, som gör det möjligt att ta speciella nationella hänsyn i det nordiska utbytesprogrammet. För Väst-Norden, där reseutgifterna är speciellt höga, bör det skapas en särskild ordning med tillägg från nordiska medel.

Föreningarna Nordens Förbund vill med hänvisning till det ovan anförda därför uttala sitt stöd för medlemsförslag A 823/k om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land.

Helsingfors den 31 maj 1988

Dorthe Bennedsen
Ordförande

Borghthor S. Kjærnested
Förbundssekreterare

Nordiska folkhögskolan i Kungälv:

Styrelsen för Nordiska folkhögskolan i Kungälv anser förslaget intressant och viktigt. Folkhögskolorna i Norden bör kunna utnyttjas för verksamheter.

En gemensam Nordisk bidragsgivning bör tillskapas för att stimulera folkhögskolor att engagera sig i detta slags verksamhet.

Nordiska folkhögskolan i Kungälv är villig att engagera sig i ev. försöksverksamhet.

Kungälv den 8 september 1988

Nils Zandhers

Rektor och sekreterare i styrelsen
för Nordiska folkhögskolan i Kungälv

Danmark

Undervisnings- og Forskningsministeriet:

Det bemærkes, at lejrskoler arrangeret af ungdomsskoler i andre nordiske lande som anden ungdomsskolevirksomhed er kommunalt finansieret og det vil ikke være hensigtsmæssigt at søge indført særlige statstilskud.

Tilsvarende gælder, at der for efterskoler ikke ses at være grundlag for et særligt statstilskud ud over den hidtidige statslige og private finansiering.

Undervisningsministeriet kan i øvrigt generelt anbefale initiativer, der fremmer antallet af nordiske skolerejser/lejrskoler.

København, den 27. juni 1988

(Ej sign.)

Direktoratet for Københavns kommunale skolevæsen:

— — — kan oplyse, at bevillingerne til lejrskoler i Københavns kommune administreres af den enkelte skole.

Det er således på den enkelte skole, der træffes afgørelse om, hvorvidt en lejrskoletur skal afholdes i Danmark, Norden eller i et andet land.

Denne afgørelse træffes ud fra en pædagogisk vurdering inden for de økonomiske muligheder.

Det må imidlertid vurderes, at incitamentet til at tage på lejrskoletur til et andet nordisk land vil øges, såfremt der ydes statstilskud til udgifterne.

København, den 22. juni 1988

For Hans Jensen

Aage Petersen

Søren Stahl Nielsen

Amtsrådsforeningen i Danmark har i skrivelse den 15 juni 1988 forklarat sig ikke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Kommunernes Landsforening har i skrivelse den 25 april 1988 forklarat sig ikke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Foreningen Norden:

– – – Fremsender hæftet "Internordiske Lejrskoler"¹, som er en praktisk anvisning af og ideologisk begrundelse for betydningen af et sådant lejrskoleophold i et andet nordisk land end hjemlandet.

Udover den "almindelige" lejrskole, hvis muligheder bør styrkes, kunne jeg forestille mig en udvidelse på et andet felt – men indenfor samme betegnelse: *lejrskole*.

Hver sommer afholdes der sommerferiekolonier, og der kunne der, på nogle af disse kolonier, afsættes nogle få pladser til nordiske elever. Således ville nogle få svenskere, nordmænd o. s. v. komme i et fællesskab med mange danske børn og unge (og omvendt) i en ferieperiode, hvor overskuddet til socialt samvær typisk vil være stort. Udbyttet vil givet blive mange gode venskaber nordiske børn imellem.

Ovenstående er blot et udkast, men fra FORENINGEN NORDENS side er vi naturligvis villige til at gå dybere ind i planlægningen, hvis det har interesse.

København, den 25. maj 1988

Foreningen Norden

Elinborg Hvidtfeldt
Skolemedarbejder

¹ *Här ej tryckt.*

Gymnasieskolernes Lærerforening:

Gymnasieskolernes Lærerforening skal hermed tilkendegive støtte til forslaget, men under den klare forudsætning, at der i forbindelse med en realisering af forslaget tilføres det danske undervisningsministerium *ekstra* ressourcer svarende til omkostningerne ved en eventuel gennemførelse af det.

København, den 20. juli 1988

Jens Brandorff

Danmarks Lærerforening:

Danmarks Lærerforening finder, at muligheden for at tage på lejrskole er et værdifuldt bidrag til styrkelsen af klassesammenholdet og elevernes samlede udvikling.

Foreningen finder ligeledes, at lejrskoler i et andet nordisk land bidrager til en bedre forståelse for forholdene i det pågældende land samt muliggør en bevidstgørelse af det nordiske samarbejde.

Danmarks Lærerforening kan derfor kun støtte initiativer, der giver bedre muligheder for at tage på lejrskoler. I forbindelse med et initiativ på nordisk plan skal foreningen pege på værdien af et omhyggeligt oplysningsarbejde omkring mulighederne for at tage på en lejrskole i et andet nordisk land, herunder hvordan man konkret forholder sig, såfremt man ønsket at udnytte denne mulighed.

København, den 15. juni 1988

Grete Roth

Lands-Organisationen af Elever (LOE):

— — — det synes LOE, da er en glimrende ide. Ikke kun pga. den internationale side af sagen men også for i al almindelighed at styrke sammenholdet i klasserne, en af måderne at gøre det på er ved vi lærer hinanden at kende på en anden måde, end bare gennem timerne.

I lyset af de nedskæringer og forringelser, som folkeskolen har været udsat for, og som også har ramt lejrskoler og ekskursioner meget hårdt er det nødvendigt at sikrer ordentlige lejrskole muligheder.

Alt ialt skidegodt forslag, klø bare på med det.

København, den 6. juli 1988

Lands-Organisationen af Elever

Dennis Lauritzen

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF):

Dansk Ungdoms Fællesråd finder det naturligt, at børn og unge tidligt stifter bekendtskab med det kulturelle fællesskab mellem de nordiske lande. Lejrskoler i et andet nordisk land er en udmærket metode til dette, idet der er tale om en introduktion til det praktiske samarbejde.

DUF støtter derfor intentionerne om at øge mulighederne for lejrskoler i andet nordisk land. Et samarbejde om statsbidrag er en af mulighederne. Vi vil dog gøre opmærksom på den rolle, som det folkelige nordiske samarbejde spiller som formidler af økonomisk støtte og erfaringer til lejrskoler.

Mulighederne for et tidligt møde bør dog ikke være forbeholdt skolerne. Et tidligt møde bør også kunne ske gennem det folkelige samarbejde, som det bl. a. praktiseres gennem børne- og ungdomsorganisationerne.

København, den 9. mai 1988

Peter Palshøj

International konsulent

Finland

Skolstyrelsen:¹

Enligt 26 § 3 mom. grundskolelagen (476/83) och 18 § 2 mom. gymnasielagen (477/83) kan undervisning i grundskolan och gymnasiet försiggå i Finland även utanför skolan.

Enligt 21 § 4 mom. grundskoleförordningen (718/84) och 20 § 3 mom. gymnasieförordningen (719/84) beslutar man årligen om denna undervisning i skolans arbetsplan. I enlighet med 30 § grundskolelagen och 20 § gymnasielagen har skolstyrelsen för kommunala grundskolan och gymnasiet utarbetat grunder för läroplan, i vilka bl. a. anvisningar om undervisning utanför skolan ingår. Enligt anvisningarna räknas även lägerskolorna till denna undervisning.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Lägerskolorna tillhör således verksamheter som ingår i kommunala grundskolans och gymnasiets läroplan med den påföljden att kostnaderna för lägerskolor kan betraktas som för statsandel berättigade driftskostnader för grundskolan och gymnasiet.

För utbetalning av statsandelen förutsätts, att lägerskoleverksamheten bedrivs enligt skolstyrelsens grunder för läroplan och enligt den kommunala läroplanen och att beslut om lägerskolan och dess allmänna arrangemang finns i skolans arbetsplan.

Lägerskolorna bör arrangeras främst i hemlandet. Statsandel kan beviljas även sådana skolresor och lägerskolor, vars mål på godtagbara grunder är de nordiska länderna eller Sovjetunionen. För att få statsandel kan lägerskolor för gymnasiet anordnas även i de andra europeiska länderna.

Skolstyrelsen har beslutat godkänna följande kostnader för lägerskoleverksamheten, som statsandel kan beviljas till:

- elevernas resor, kost och logi
- lärarnas resor, kost och logi
- lön för lärarvikarier under lägerskolan
- undervisningsmaterial för lägerskolan
- försäkringsavgifter för eventuella elevförsäkringar
- andra för verksamheten nödvändiga kostnader såsom inträdesbiljetter, anlåtande av lokala guider m. m.

Dessutom förutsätter man, att kostnaderna kan betraktas nödvändiga och skäligen för vederbörlig verksamhet.

Med ovannämnda förutsättningar har skolstyrelsen godkänt kostnader för lägerskolan såsom driftskostnader för grundskolan och gymnasiet, som är berättigade till statsandel och som avses i 4 och 5 § lagen om statsandelar och statsunderstöd till grundskolor, gymnasier och allmänna bibliotek.

Skolstyrelsen anser, att medlemsförslaget i Nordiska rådet om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land har i Finland börjat verkställas i samband med den nya skollagstiftningen som trädde i kraft år 1985.

Skolstyrelsen anser det motiverat att utveckla lägerskoleverksamheten i nordiskt samarbete, även som ett pedagogiskt medel för skolans uppfostringsmål, internationellt samarbete och speciellt för främjande av växelverkan nordiska ungdomar emellan.

Helsingfors den 4 juli 1988

Skolstyrelsen
Reijo Ala-Kurikka
 Vik. avdelningschef,
 byråchef

Jaakko Linnankivi
 Vik. byråchef,
 överinspektör

Statens ungdomsråd, ungdomspolitiska sektionen:

Förslaget att utvidga och göra den nordiska ungdomsutväxlingen mångsidigare, till exempel i form av lägerskolor, bör stödjas.

I Finland är det, enligt Skolstyrelsens beslut, möjligt att ordna lägerskolor, förutom i hemlandet även i de nordiska länderna och Sovjetunionen. Gymnasiernas lägerskolor kan även ordnas i andra europeiska länder. I varje skolas arbetsplan bestäms om anordnande av lägerskola och dess allmänna ramar.

I medlemsförslaget konstateras att det krävs tilläggsresurser för att flera utbytesprogram skall kunna startas och att styrmedel behövs. Statsbidrag till lägerskolor i annat nordiskt land nämns som en stimulansfaktor. I Finland stöder staten redan nu lägerskoleverksamheten inom ramen för kommunernas statsandelssystem. Man kan i varje fall konstatera att det stöd som kanaliseras denna väg inte är tillräckligt och då lägerskoleverksamheten blir allmännare är det skäl att höja statsandelsbeloppet.

Statens ungdomsråds ungdomspolitiska sektion konstaterar att lägerskoleverksamheten är en viktig del av ungdomarnas fostran till internationalism, som enligt grundskollagstiftningen hör till skolans undervisning och verksamhet. Förutsättningarna för att växa till internationalism ökar i den konkreta växelverkan som uppstår till exempel på en lägerskola, där man förutom skapandet av personliga kontakter också kommer i direkt kontakt med det andra landets kultur.

Då lägerskoleverksamheten utvecklas bör man skapa förutsättningar för att ordna samnordiska läger, som man i Finland redan har erfarenhet av. De riksomfattande läger- och kursgårdarna kan väl utnyttjas för sådan verksamhet.

Helsingfors i juni 1988

Olli Rehn
Ordförande

Raili Kosonen
Sekreterare

Ålands landskapsstyrelse:

Sedan länge har utvecklandet av nordiska kontakter hört till de uppgifter som prioriterats högt på Åland. Landskapsstyrelsen anser att medvetenheten om att den nordiska tanken så tidigt som möjligt bör ges fäste i åländska sinnen varit anledning till att klasskontakter över nordiska gränser har givits understöd.

En del av momentet för nordiskt kulturutbyte har använts till stöd av lägerskolresor till de nordiska grannländerna, vilka resor inte bara givit pedagogisk utdelning utan även givit kontakter med jämnåriga ungdomar i grannländerna.

Ett förverkligande av medlemsförslaget skulle ge lägerskolverksamheten en ändå högre status än den för närvarande har, även om den bland åländska unga upplevs som positiv, varför landskapsstyrelsen förordrar förslaget.

Mariehamn den 16 juni 1988

May Flodin
Vice lantråd

Börje Karlsson
Utbildningschef

Finlands stadsförbund¹:

Lägerskoleverksamhet som arrangeras inom grundskolan och gymnasiet är en verksamhetsform för undervisning utanför skolan. Beslut om den ingår i skolans arbetsplan. I skolstyrelsens motiv för grundskolans läroplan (1985) konstateras, att statsbidrag kan utgå även för sådana studieresor och lägerskolor, vars mål på godtagbara grunder är de nordiska länderna eller Sovjetunionen. För gymnasiet gäller även andra europeiska länder.

Kostnaderna för lägerskoleverksamhet täcks utöver statliga och kommunala bidrag även av frivilliga medel från eleverna och deras föräldrar. Lägerskoleverksamheten från Finland till övriga nordiska länder omfattas redan i dag av statsandelen för s. k. genomsnittliga kostnader uträknade per elev. Eftersom staten redan på detta sätt finansierar en måttlig del av kostnaderna för lägerskoleverksamheten, finns det enligt stadsförbundets centralkansli inget speciellt behov av att utfärda någon särskild rekommendation om extra kostnader för lägerskolor utomlands. Problemet i detta fall ligger däri, att kommunerna själva inte har ekonomiska resurser att finansiera lägerskolor så mycket utöver vad som sker redan i dagens läge.

Stadsförbundet betraktar dock förslagets utgångspunkt att utöka ungdomsutbytet i Norden som synnerligen viktig i och för sig. Angående

¹ Yttrandet översatt från finska.

lägerskoleverksamheten vill vi poängtera bl. a. betydelsen av metodiskt erfarenhetsutbyte och information.

Helsingfors i juni 1988

Finlands stadsförbund

Pekka Alanen
Vice verkställande direktör

Taina Jussila
Sekreterare i
undervisningsfrågor

Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet)¹:

Lägerskola som arrangeras för grundskoleelever och gymnasister hör till utbildningsverksamheten i Finland. I läroplanen för grundskolan vilken utfärdats av skolstyrelsen, konstateras att statsandelen kan omfatta även studieresor och lägerskolor som äger rum i de nordiska länderna eller Sovjetunionen på godtagbara grunder. När det gäller undervisningen i gymnasier kan lägerskolor hållas inom hela Europa på motsvarande grunder. Med godtagbara grunder avses här närmast att sådan studieexcursion eller lägerskola utgör en omsorgsfullt planerad del av undervisningen.

Lägerskolor som riktas från Finland till de övriga nordiska länderna omfattas således redan av statsandelen, d. v. s. de finansieras av staten, kommunerna och i praktiken även genom en frivillig verksamhet. Suomen kunnallisliitto omfattar målet för att öka samarbetet mellan ungdomar, vilket motiveras i medlemsförslaget, och anser att detta mål kan naturligtvis ges ett ökat stöd med statsbidrag. Genomförandet av lägerskolor i de övriga nordiska länderna kunde också ökas genom att det statliga lägerskoleutbudet, d. v. s. programmen och marknadsföringen, utvecklas.

Helsingfors den 29 april 1988

Suomen kunnallisliitto (finska kommunförbundet)

Mikko Jokela
Verkställande direktör

Esko Toivonen
Biträdande avdelningschef

¹ Yttrandet översatt från finska.

Finlands svenska kommunförbund:

Lägerskolverksamheten har under de senaste åren blivit en väsentlig del av den undervisning som bedrivs utanför skolan. Ett viktigt alternativ till lägerskolor i hemlandet utgör de lägerskolor som ordnas i ett annat nordiskt land. Ekonomiskt sett har dock de s. k. södernresorna blivit ett lockande alternativ på bekostnad av lägerskolor i Norden. Ett sätt att göra lägerskolor i Norden till ett mer attraktivt alternativ är att bevilja kommunerna statsstöd för denna verksamhet.

I Finland utgör lägerskolan en del av den undervisning utanför skolan som berättigar till statsandel. Enligt de av skolstyrelsen utfärdade grunderna för grundskolans läroplan (1983) bör lägerskolor i främsta rummet anordnas i hemlandet. Men även lägerskolor som på godtagbara grunder utsträcks till något nordiskt land eller till Sovjetunionen kan berättiga till statsandel. För gymnasiets del kan lägerskolor som utsträcks till något europeiskt land berättiga till statsandel.

Eftersom lägerskolan utgör en del av undervisningen utanför skolan och lägerskolor i Norden kan bidra till att stärka den nordiska gemenskapen understöder Finlands svenska kommunförbund medlemsförslaget om statsbidrag till lägerskolor i annat nordiskt land.

Helsingfors den 27 juni 1988

Finlands svenska kommunförbund

Viking Sundström

Margareta Nygård

Pohjola-Norden:

— — — Utöver vad som anförts i ett mera allmänt hållet yttrande från vår samarbetsorganisation Föreningarna Nordens Förbund ber vi att särskilt få framhålla följande:

Under en lång följd av år har föreningarna Norden med stöd av statsbidrag varit med om att administrera och organisera verksamheten med elevutväxlingar och lägerskolor mellan de nordiska länderna. De erfarenheter som inhämtats påvisar otvetydigt hur viktigt det är att denna verksamhet finansieras nationellt, en lösning som även förslagsställarna är inne på. Den nationella finansieringen gör det möjligt att beakta behov i ifrågasvarande land som eljest lätt skulle förbigås, vartill kommer närheten mellan bidragsgivarna och utväxlingarnas verkställare. Föreningarna Norden har goda erfarenheter av samarbetet med resp. ministerier och skolmyn-

digheter på detta fält samtidigt som de efterlyst satsningar ur nordiska medel för att åstadkomma ett utbyte mellan Västnorden och det övriga Norden. Ett nordiskt årligt anslag för att särskilt stöda denna verksamhet har till vår tillfredsställelse även ställts i utsikt av Nordiska ministerrådet.

I Finland administreras bidragen till elevutväxlingar och lägerskolor med det övriga Norden av Sektionen för nordiskt lärar- och elevutbyte, som underlyder den av undervisningsministeriet tillsatta Delegationen för nordiskt kultursamarbete. Sektionen, som består av representanter för skolstyrelsen, yrkesutbildningsstyrelsen och Pohjola-Norden, utarbetar för varje år verksamhetsplaner och budget. Av Pohjola-Nordens statsbidrag år 1988 för olika aktiviteter på skolans område utgör det för elevutväxlingar och lägerskoleverksamheten reserverade beloppet 185 000 FIM av ett totalbidrag för skolverksamheten på 950 000 FIM.

För att ge en bild av elevutväxlingsverksamhetens nuvarande omfattning kan nämnas att under år 1988 kommer 55 elevgrupper från Finland att resa till det övriga Norden oftast med motsvarande återbesök från det övriga Norden i Finland under samma kalenderår eller året därpå. Föreningarna Nordens grova kalkyl är att sammanlagt 2 miljoner DKK utanordnas genom förmedling under innevarande år och att verksamheten omfattar ca 5 000 elever med medföljande lärare. Det genomsnittliga bidraget per elev blir därigenom 400 DKK, för Finlands vidkommande något högre på grund av de längre reseavstånden.

I genomsnitt utgör statsbidraget blott ca 25 % av de faktiska kostnaderna per elev. För återstoden svarar framförallt kommunerna, olika lokala sponsorer och föreningar, bl. a. föreningarna Nordens lokalavdelningar, samt familjerna. De kommunala bidragen befinner sig i nyckelställning. De statsbidrag som förmedlas genom föreningarna Norden innebär ett godkännande av projektet, som bör uppfylla vissa kriterier betr. programuppläggning, vistelsens längd, ömsesidighetsprincipen (besök och svarsbesök) etc., men synnerligen betydelsefullt är att kommunen påtar sig ett ekonomiskt ansvar, som i regel är större än statsbidraget. Våra erfarenheter tyder på att det finns ett betydande kommunalt intresse för att satsa på nordiskt utbyte av lärare och elever och det gäller att ytterligare utöka detta. Den av förslagsställarna framförda tanken på att rekommendera ökade statsbidrag i varje nordiskt land för denna verksamhet förtjänar att kompletteras med att rekommendationen även riktas till kommunerna i Norden.

Speciellt gäller det att utverka att nordisk lägerskolverksamhet godkänns som ett led i den inhemska lägerskolverksamheten. Lärarnas arbets- och ersättningsvillkor i samband med utbytesverksamheten bör likställas med motsvarande i hemlandet och kommunernas godkännande av detta erhållas. I detta sammanhang har de centrala lärarorganisationerna en betydande roll och man bör försäkra sig om deras positiva medverkan.

Beträffande olika typer av elevutväxlingar/lägerskolor hyser föreningar-

na Norden en viss förkärlek för bilaterala arrangemang inkluderande skolgång under terminen och logi i familjer. Därigenom får verksamheten synliga återverkningar i de medverkande skolorna och utbytet blir billigare att genomföra tack vare heminkvarteringen. Lägerskolor som enbart berör de egentliga deltagarna och som förläggs med grupplagi på särskilda centra ställer sig betydligt dyrare även om de säkert har en stor fostrande betydelse.

Av förslagsställarnas framställning förefaller det som om begreppet lägerskola skulle ha en rätt vid tolkning. Med tanke på det oerhört stora behovet av ökade bidrag till elevutväxlingar och på att dessa lättare går att genomföra önskar vi prioritera ökade statliga bidrag för denna nordiska verksamhet. Även lägerskolor i särskilda förläggningar förtjänar att bli föremål för statsbidrag men måste huvudsakligen bli finansierade med kommunala medel, eftersom kommunernas uppslutning kring denna verksamhet kan ses som en förutsättning för ett lyckligt genomförande. Det kännbara behovet av medverkande ledare och övervakare, vikarieersättningsystemet etc. talar för ett starkt kommunalt engagemang.

Under hänvisning till det ovan anförda stöder vårt förbund medlemsförslaget.

Helsingfors den 20 juni 1988

Gustav af Hällström
Verkställande direktör

Lärarnas fackorganisation (LFO):

Enligt Lärarnas fackorganisation LFO avses med lägerskola av skolan organiserad verksamhet, som omfattar undervisning i olika läroämnen, fritidsaktiviteter, inkvartering och måltider. Verksamheten ordnas utanför skolan.

LFO anser lägerskolverksamheten vara en beaktansvärd skolform som bör genomföras med offentliga medel under förutsättning att den följer skolans pedagogiska mål och av lärarna uppfattas som nödvändig. Man bör dock noga överväga hur lägerskolan skall genomföras och det är inte skäl att överdimensionera dess betydelse. Det är en arbetsform bland andra arbetsformer.

LFO leder och övervakar lägerskolverksamheten så att den genomförs på ett sätt som är ändamålsenligt med beaktande av skolans mål och det övriga skolarbetet. Vi fäster speciell uppmärksamhet vid verksamhetens organisering och omfattning, lärarnas ansvarsfrågor, verksamhetens finansiering i kommunerna och den extra ersättning som bör erläggas åt lärarna. I dessa frågor ligger vi ännu långt ifrån målen.

I skolans arbetsplan ingår beslut om lägerskolans organisation och dess allmänna ramar. En lägerskola varar i allmänhet fem skoldagar. Det är främst klassnivån som avgör platsen för lägerskolan. Då det gäller lågstadiet bör lägerskola ordnas i hemlandet. På högstadiet kan dessutom de nordiska länderna och Sovjetunionen komma i fråga. På denna punkt råder enighet mellan LFO och myndigheterna.

Enligt LFO är dock inte det viktigaste draget i lägerskolan att verksamheten sker utanför skolan. Undervisningen integreras med naturen, kulturen och näringslivet på den ort där lägerskolan hålls och den pedagogiska målsättningen är främst att utveckla elevernas aktivitet och sociala drag.

Trots att man försökt reglera lägerskolverksamheten har den på grund av nybörjarivern utvecklats till en svårhanterlig verksamhet. Ivern är störst bland föräldrarna och lärarna utsätts för ett hårt tryck. Finansieringsfrågan har blivit ett speciellt problem. Kommunens andel av lägerskolornas budget har i många fall blivit obetydlig, vilket lett till att eleverna blivit tvungna att själva samla in oskäligt mycket pengar med beaktande av att verksamheten sker under skoldagar och är en del av skolans undervisning. Ofta har den penninginsamling som föregår lägerskolan med kampanjer, märkesförsäljning, lotterier och talkoarbete stört skolgången. Efter att den första ivern ebbat ut, förefaller det som om föräldrarna skulle bli tvungna att investera mer pengar i lägerskolan. Detta är inte att rekommendera, eftersom det leder till bristande jämlikhet mellan eleverna. Det får inte bli så att en elev måste utebli från en lägerskola, därför att föräldrarna inte kan delta i finansieringen. Lägerskolbudgeterna har delvis svällt ut därför att lägerskolorna har förts ut långt till utlandet och lägerskolans egentliga ändamål har fördunklats. I praktiken har de blivit turistresor till söder. Nu förefaller det dock som om man i allt högre grad skulle ta förnuftet till fånga och under de närmaste åren torde man få verksamheten under kontroll.

Med hänvisning till ovanstående konstaterar vi att LFO förhåller sig positivt till medlemsförslagets mål och anser att de motiveringar som ges i förslaget är viktiga, men att vi inte tror att man inom den närmaste tiden kan gå in för en samnordisk finansiering, så länge finansieringen inte är i skick i hemlandet. LFO försöker dock i enlighet med intentionerna i medlemsförslaget i samarbete med myndigheterna och lärarna rikta in lägerskolverksamheten så att den förutom i hemlandet främst sker i Norden och Sovjetunionen.

Helsingfors den 7 juni 1988

Opettajien ammattijärjestö OAJ - Lärarnas fackorganisation LFO

Voitto Ranne
Ordförande

Aslak Lindström
Avdelningschef

Lägerskolföreningen i Finland

Det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om stöd för anordnande av lägerskolor i annat nordiskt land är ytterst välkommet och värdefullt.

Ett dylikt stöd gör det möjligt att förverkliga nordiska lägerskolor på ett mångsidigare sätt än vad fallet är i dag. Lägerskolornas program måste oftast bantas på grund av att stöden är för små. Det är inte heller ändamålsenligt att förberedelsearbetet i huvudsak går ut på att samla medel för lägerskolan. Den nordiska lägerskolan är enligt Lägerskolföreningen en så viktig umgängesform, att man bör ge den ekonomiska möjligheter att utvecklas.

Det nuvarande systemet för statsbidrag för lägerskolor i annat nordiskt land ersätter en alltför liten del. Denna andel borde ökas kännbart.

Helsingfors den 7 juni 1988

Rafael Sjöberg
Ordförande

Juha Kuronen
Viceordförande

Vandrarhemsorganisationen i Finland¹:

Vandrarhemsorganisationen i Finland instämmer i förslaget, som säkerligen kommer att få stor betydelse för främjande av ungdomsresandet i Norden.

Enligt vår uppfattning utgör lägerskoleverksamheten i sig en mycket viktig och betydelsefull verksamhetsform. Även statsbidrag i lämplig omfattning är nödvändigt.

I genomförandet av lägerskolor utgör utgifterna en avgörande faktor. Vid sidan av ett eventuellt statsbidrag kan kostnaderna hållas på en skälig nivå genom att utnyttja den mycket omfattande nordiska vandrarhemsorganisationen. Den kan erbjuda goda lokaler både för lägerskolor och resande ungdomar i allmänhet. Vandrarhemsförestandaren har tillsyn över verksamheten på hemmet.

Helsingfors den 15 juni 1988

Vandrarhemsorganisationen i Finland

Pauli Kanerva
Ordförande

Kalevi Vaara
Generalsekreterare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Kommunala samarbetsnämnden:

Kommunala samarbetsnämndens arbetsutskott har vid sitt möte den 21 april 1988 behandlat rubricerade fråga.

Arbetsutskottet beslöt härvid för sin del enhälligt förorda det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land.

Mariehamn den 27 april 1988

Kommunala samarbetsnämnden, Arbetsutskottet

Edgar Abrahamsson
Sekreterare

Ålands lärarförening r. f.:

Styrelsen för Ålands lärarförening har tagit del av i Nordiska rådet väckt medlemsförslag om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land. Styrelsen stöder förslaget, som om det förverkligas kan positivt bidra till ökad nordisk kontakt och gemenskap för skolungdom.

Styrelsen för Ålands lärarförening vill även framhålla att det för landskapets del vore värt att överväga bidrag för samtliga lägerskolor, som ordnas utom landskapet, på grund av att resekostnaderna blir höga oavsett man har lägerskolan i eget land eller i annat nordiskt land.

Mariehamn den 8 juni 1988

Nils Holmström
Ordförande

Kurt Lindh
Sekreterare

Island

Undervisningsministeriet (Menntamálaráðuneytið)¹:

Undervisningsministeriet anser alle elevbesøg mellem de nordiske lande for meget vigtige for nordisk samhørighed og samarbejde og støtter derfor det fremkomne forslag.

Reykjavík, den 15. juni 1988

Sigurður Helgason

Ína S. Guðmundsdóttir

Statens ungdomsråd har i skrivelse av den 17 maj 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Islands lærerforbund (Kennarasamband Íslands)¹:

Islands lærerforbunds bestyrelse støtter forslaget og anser det på alle måder for at være positivt og ønskeligt, at skoleelever i Norden får mulighed for at lære hinanden at kende indbyrdes og få indblik i hinandens hjemlandes sociale forhold og kultur.

Bestyrelsen mener, at det er vigtigt, at der ydes offentlig støtte til et sådant arbejde, således at de unges økonomiske situation ikke er bestemmende for, om de har mulighed for at deltage i arbejde af denne art.

Reykjavík, juni 1988

Islands lærerforbund

Svanhildur Kaaber
Formand

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Medlemsforslaget er framsatt med sikte på å få Nordisk ministerråd til å igangsette arbeid med en rekommandasjon om bidrag til leirskoler i annet nordisk land. Ministerrådet utga i 1985 håndboka "Åpn opp døren mot Norden" om lærer- og elevutveksling i Norden. Håndboka gir praktiske råd om hvordan slik utveksling kan tilrettelegges, og hvilke støttemuligheter som foreligger.

Kirke- og undervisningsdepartementet er enig i at elev- og ungdomsutveksling vil virke positivt inn på arbeidet med å styrke nordisk samfølelse og nabospråkforståelse. Mange norske grunnskoler arrangerer allerede i dag klasseturer til våre naboland, til dels også i form av internordiske leirskoler, f. eks. ved samarbeid mellom vennskapskommuner i de nordiske land. Slike klasseturer/leirskoleopphold kommer normalt i tillegg til de regulære leirskoleopphold i Norge som de fleste norske grunnskoleelever deltar i i løpet av 8. eller 9. klasse. Departementet har i enkelte tilfelle gitt støtte til slike leirskoleopphold.

Leirskoleopphold i annet nordisk land vil normalt falle dyrere enn tilsvarende leirskoleopphold i Norge. Departementet er derfor innstilt på å innføre en støtteordning som kan gjøre det lettere økonomisk å realisere slike leirskoleopphold. Støtte vil imidlertid bare kunne gis som klasse- eller elevstipend, og ikke som regulært statstilskott til leirskoler i annet nordisk land, slik det heter i medlemsforslaget. Midlene kan eventuelt kanaliseres gjennom Foreningen Norden, på linje med støtteordningen for elevutveksling.

Departementet støtter med andre ord intensjonen i medlemsforslaget, men finner grunn til å presisere at det er leirskoleopphold i annet nordisk land som en i tilfelle bør ta sikte på å støtte.

Oslo, 5. juli 1988

Stig Klingstedt
Ekspedisjonssjef

Tomas Øvergaard

Kultur- og vitenskapsdepartementet hänvisar i skrivelse den 16 augusti 1988 till yttrande av den 5 juli 1988 från Kirke- og undervisningsdepartementet (se ovan).

Norsk lærerlag:

Norsk lærerlag ser positivt på det ideelle innholdet i forslaget, og sier seg enig i at økonomiske styringsmiddel vil være nødvendige for å oppnå den ønskede effekt.

Med den organisatoriske og økonomiske modell som er lagt opp for leirskolevirksomheten i Norge vil det være viktig å kunne kombinere muligheten for økt internordisk samkvem med ønsket om å bevare hovedstrukturen i det norske leirskoletilbudet.

For å oppnå dette vil det etter Norsk lærerlags mening være nødvendig å organisere et statlig tilskott til nordiske leirskoler på en slik måte at det ikke oppstår en utilsiktet konkurranse.

Oslo, 7. juni 1988

For Norsk lærerlag

Per Wøien
Leder

Annfinn Nossum

Foreningen Norden *hänvisar i skrivelse den 8 juni 1988 till yttrande av den 31 maj 1988 från Föreningarna Nordens Förbund (se ovan).*

Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner (LNU):

Landsrådet for Norske Ungdomsorganisasjoner (LNU) gir sin fulle tilslutning til medlemsforslag A 823/k om bidrag til leirskoler i et annet nordisk land.

LNU har, i samarbeid med de andre nordiske ungdomslandsrådene og gjennom Foreningen Nordens Ungdomsrepresentantskap, arbeidet for å legge forholdene bedre tilrette for en bredere ungdomsutveksling i Norden. Elevutveksling er i den forbindelse fremhevet som ett viktig satsingsområde.

Opphold på leirskole i et annet nordisk land kan videre integreres i skoleverkets undervisning om Norden. Elevene vil dermed få et langt større utbytte av undervisningen og derav en større forståelse for nordisk samarbeid.

Elevutveksling gjennom opphold på leirskoler, kan også integreres i samarbeidet mellom vennskapskommuner i Norden.

LNU vil med dette gi sin fulle tilslutning til medlemsforslag A 823/k.

Oslo, 15. juni 1988

Landsrådet LNU

Elise Sandnes
Internasjonal konsulent

Sverige

Skolöverstyrelsen (SÖ):

Skolöverstyrelsen (SÖ) delar till fullo förslagsställarnas uppfattning att lägerskolor förlagda till andra länder än det egna är en värdefull tillgång för eleverna i deras studier.

Lägerskolan ger i hög grad utrymme för det elevaktiva arbetssätt som Läroplan för grundskolan 1980 (Lgr 80) förespråkar. Lägerskolan är en del av den reguljära undervisningen. Förlagd till ett annat nordiskt land än det egna ger lägerskolan inte bara tillfällen till att studera naturen och människors liv och verksamhet i vädlandet. Den ger också eleverna möjlighet att öva sig förstå och kanske tala grannländernas språk. Detta är i sin tur en god förutsättning för fortsatta nordiska kontakter. I kommuner som har vänorter i andra nordiska länder kan skolungdomarna genom en lägerskola på ett naturligt sätt och i samarbete med de vuxna länkas in i det nordiska samarbetet.

Ett särskilt statsbidrag som täcker de extra kostnaderna för att arrangera lägerskola i ett annat nordiskt land skulle visserligen kunna stimulera till lägerskoleverksamhet som alternativ till mer konventionella skolresor. Det skulle gynna elevernas studier och kunna skänka nöje och minnesvärda upplevelser.

Mot ett särskilt statsbidrag talar dock det förhållandet att utvecklingen av formerna för statsbidrag har gått och går mot en ökad schablonisering. SÖ kan därför inte tillstyrka medlemsförslaget i Nordiska rådet, trots att SÖ instämmer i att det är önskvärt att stimulera till en ökad nordisk lägerskoleverksamhet.

Stockholm den 27 maj 1988

På skolöverstyrelsens vägnar för skolrådet Lennart Teveborg

Kenneth Eklindh

Elsa Wahrby

Statens ungdomsråd:

Statens ungdomsråd är positivt till att barn och ungdomar ges möjlighet att resa på lägerskolor. Rådet är dock tveksamt till att statsbidrag enbart skall utgå vid resa till andra nordiska länder. Många barn och ungdomar har idag små ekonomiska möjligheter att överhuvudtaget resa någonstans. Rådet skulle vilja se en utveckling som innebär att alla barn och ungdomar får möjlighet till någon form av lägerskola inom eller utom Sverige. Här bör staten och kommunerna komma överens om ansvaret.

Rådet vill också betona, att om ett särskilt bidrag införs till nordiska lägerskolor, får inte detta ske på bekostnad av de ekonomiska medel som ungdomsorganisationerna i dag får för nordiskt kontaktutbyte.

Stockholm den 8 juni 1988

För Statens ungdomsråd

Sven-Eric Söder
Ordförande

Per-Uno Frank
Kanslichef

Svenska kommunförbundet:

Svenska kommunförbundet ser positivt på det samarbete som förekommer inom Norden för barn och ungdomar inom t. ex. ramen för Nordjobb. Att öka möjligheterna för skolelever att besöka andra nordiska länder i form av lägerskolor eller liknande aktiviteter anser styrelsen bör stödjas. Styrelsen känner sig dock av principiella skäl tveksam till ett specialdestinerat statsbidrag till skolväsendet för lägerskolor i annat nordiskt land.

Ett alternativ till ett statsbidrag till skolväsendet är att de nordiska länderna lämnar bidrag till Föreningarna Norden. Skolklasser som önskar genomföra en lägerskolvistelse i annat nordiskt land kan då söka bidrag från Föreningarna Norden. På detta sätt kan det lovvärda arbete som Föreningarna Norden bedriver stödjas samtidigt som syftet med medlemsförslaget kan förverkligas.

Stockholm den 17 juni 1988

Svenska kommunförbundet

Lars Eric Ericsson

Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU):

Kommittén delar förslagsställarnas uppfattning att resandet i andra nordiska länder är mycket betydelsefullt för att skapa ett engagemang för nordiskt samarbete. Ett sätt att uppmuntra detta bland ungdomar, som kommittén gärna vill lyfta fram, är Nordresekortet. Särskilt önskvärt vore det, om kortet kunde utvidgas till att även omfatta Västnorden.

Målsättningen med alla de olika utväxlingsprogram av olika typer som finns är, att skapa större förståelse för skilda kulturer och levnadssätt, och att därigenom förhindra uppkomsten av fördomar. När man lär känna människor från andra länder upptäcker man, att de inte är så annorlunda som man kanske trott. Detta är i princip lika för de nordiska projekten som för sådana EG-projekt som ERASMUS. Den stora risken är därför inte att "försvinna" i EG:s satsning, i betydelsen komma med och bli uppslukad, utan att försvinna från denna och samtidigt inte ha något alternativ istället. Vi behöver ha kontakter både i nordisk och i europeisk skala. Det behöver inte nödvändigtvis vara en motsättning mellan nordiskt och europeiskt samarbete.

Nordiska lägerskolor är ett utmärkt sätt att lära känna Norden, särskilt för yngre ungdomar. I dagsläget ger t. ex. Vänortsjobb och Nordjobb möjligheter för ungdomar i åldrarna 16–26 år att resa till ett grannland och arbeta en sommar. Med en större satsning på lägerskolor skulle man ge även grundskoleelever en egen möjlighet att upptäcka Norden. Kommittén finner det därför väl värt att stödja förslaget om statsbidrag till lägerskolor i ett annat nordiskt land.

LSU:s nordiska kommitté tillstyrker medlemsförslaget om bidrag till lägerskolor i annat nordiskt land.

Stockholm den 13 juni 1988

För Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer, Nordiska kommittén

Anders Ivarsson
Ledamot

Sveriges lärarförbund:

Förbundet instämmer i förslaget om att det nordiska samarbetet mellan ungdomar i våra grannländer bör stödjas och stimuleras. Ett sätt att stärka och utveckla den nordiska gemenskapen är att stödja den nordiska lägerskolverksamheten.

Lägerskolan är ett värdefullt komplement till det vanliga skolarbetet. Eftersom den utgör en del av den reguljära skolverksamheten krävs hög kvalitet på planering och genomförande i enlighet med läroplanens mål och riktlinjer.

Ett förslag till stimulansåtgärder som nämns är ett statsbidrag till lägerskolor i ett annat nordiskt land. Detta statsbidrag skall täcka extra kostnader för att arrangera lägerskolan utanför det egna landet. Sveriges lärarförbund stöder förslaget under förutsättning att nya medel ställs till förfogande.

Stockholm den 30 maj 1988

Sveriges lärarförbund

Solveig Paulsson

Anita Lemmel

Svenska facklärarförbundet (SFL):

Förbundet instämmer i förslaget om att det nordiska samarbetet mellan ungdomar i våra grannländer bör stödjas och stimuleras. Ett sätt att stärka och utveckla den nordiska gemenskapen är att stödja den nordiska lägerskolverksamheten.

Lägerskolan är ett värdefullt komplement till det vanliga skolarbetet. Eftersom den utgör en del av den reguljära skolverksamheten krävs hög kvalitet på planering och genomförande i enlighet med läroplanens mål och riktlinjer.

Ett förslag till stimulansåtgärder som nämns är ett statsbidrag till lägerskolor i ett annat nordiskt land. Detta statsbidrag skall täcka extra kostnader för att arrangera lägerskolan utanför det egna landet. SFL stöder förslaget under förutsättning att nya medel ställs till förfogande.

Stockholm den 14 juni 1988

Svenska facklärarförbundet

Lars Erik Klason
Kanslichef

Agneta Brodén
Ombudsman

Medlemsförslag

om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer

(Väckt av Grethe Lundblad samt Lilli Gyldenkilde, Ulla Johansson och
Lena Öhrsvik)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan:

Önskemål om en kvalificerad utbildning av kiropraktorer har framförts vid flera tillfällen och möjligheterna att lägga en sådan utbildning på en gemensam nordisk basis har förvisso sina fördelar. Att förlägga den till Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) torde däremot inte vara möjligt, därför att resurserna inte räcker till, men framför allt därför att NHV:s hela verksamhet är inriktad på vidare- och efterutbildning och inte alls på någon form av yrkesutbildning.

Göteborg den 29 augusti 1988

För Nordiska hälsovårdshögskolan

Lennart Köhler
Professor, rektor

De nordiska kiropraktorföreningarna:

I Norden finns för närvarande ca 450 kiropraktorer, 240 i Danmark, 120 i Norge, 80 i Sverige och 12 i Finland. Antalet kiropraktorer i Norden har stadigt ökat genom åren och har för närvarande ca 205 kiropraktorstuderande: 140 från Danmark, 30 från Sverige, 20 från Norge samt 15 från Finland.

De nordiska kiropraktorföreningarna kan medverka till en etablerad utbildning under följande förutsättningar:

- att utbildningen är en universitetsutbildning och att utbildningens nivå motsvarar den nivå som gäller för de redan existerande utbildningarna i utlandet,
- att utbildningen leder till att kiropraktorn får primärkontaktstatus,
- att utredningen inte onödigt fördröjer legitimationsförhandlingar i Danmark, Sverige och Finland,
- att utredningen representeras med ledamöter från respektive lands förening.

Bilagda "Betænkning om en nordisk uddannelse af kiropraktorer"¹ har utarbetats av de nordiska kiropraktorföreningarna med anledning av det förslag om skandinavisk kiropraktorutbildning, som framfördes i delbetänkandet SOU 1987: 12, "Legitimation för vissa kiropraktorer".

Växjö den 30 augusti 1988

Åsa Sundberg
DC, ordförande

Danmark

Sundhedsministeriet:

Det foreslås nærmere i forslaget, at der gennemføres en undersøgelse af mulighederne for at oprette en fælles nordisk uddannelsesinstitution for kiropraktorer, og at der fastsættes fælles regler i de nordiske lande om kiropraktorernes autorisation og erhvervsudøvelse.

Det skal indledningsvis anføres, at der ikke i Danmark eksisterer en autorisationsordning for kiropraktorer. I Danmark tager autorisationsordninger, der kun kan gennemføres ved lovgivning, først og fremmest sigte på at sikre, at de risici, der knytter sig til en given behandlingsform minimeres, dels ved at stille krav til uddannelsens indhold som betingelse for offentlig autorisation, dels ved typisk at forbeholde de uddannede et særligt virksomhedsområde og en titel.

Der skal således foreligge sundhedsfagligt begrundede oplysninger, der fastslår egentlige farlighedsproblemer i relation til fagets udøvelse, før man i Danmark vil autorisere en given faggruppe. Da kiropraktikken ikke umiddelbart frembyder ovennævnte risici, har man ikke vurderet, at det fornødne behov for en autorisationsordning har været til stede.

Dansk Kiropraktor-Forening har iøvrigt med virkning fra 1. april 1987 indgået en ny overenskomst med Sygesikringens Forhandlingsudvalg. Udover tilskud til patientens behandling, indeholder overenskomsten nu

¹ *Här ej tryckt.*

bestemmelser om oprettelse af et uvildigt nævn, der skal vurdere kiroprakto-
 torernes uddannelseskvalifikationer, samt bestemmelser, der giver den
 enkelte amtskommune mulighed for regulering af antallet af kiropraktorer.

Det er Sundhedsministeriets opfattelse, at det uddannelsessystem, der
 eksisterer for kiropraktorerne i dag, sætter den enkelte i stand til på
 forsvarlig vis at virke som kiropraktor.

Det er på denne baggrund Sundhedsministeriets opfattelse, at behovet
 for en samnordisk kiropraktoruddannelse og den dermed forbundne mulig-
 hed for en forøgelse i kvaliteten af det kiropraktiske behandlingstilbud,
 ikke findes påkrævet for øjeblikket.

Det kan endelig oplyses, at Sygesikringens Forhandlingsudvalg for øje-
 blikket er i gang med, at udarbejde en prognose, som kan beskrive det
 fremtidige behov for en basisuddannelse, sådan som den hidtil i Danmark
 er varetaget af Odense Universitet. Denne prognose vil indgå i Sundheds-
 ministeriets fremtidige vurdering af udviklingen og kravene til kiropraktor-
 uddannelsen.

 København, den 29. august 1988

Elsebeth Kock-Petersen

Steen Loiborg

Amtsrådsforeningen i Danmark:

 Amtsrådsforeningen skal i den anledning meddele, at man ikke har
 bemærkninger til forslaget. Med hensyn til supplerende oplysninger skal
 man gøre opmærksom på, at et udvalg nedsat af bestyrelserne for de
 nordiske kiropraktorforeninger i januar 1988 har udsendt en betænkning
 om en nordisk uddannelse af kiropraktorer.

København, den 26. august 1988

Annette Bonne

Københavns Magistrats 2. Afdeling:

— — — skal Magistraten udtale, at kiropraktikken gennem de senere år er
 blevet en brugbar behandlingsform inden for det etablerede sundhedsvæ-
 sen. På denne baggrund må det efter Magistratens opfattelse anses som en
 naturlig udvikling, at der gives mulighed for oprettelse af en kvalificeret
 uddannelse inden for Norden.

Det kan oplyses, at Odense Universitet allerede har åbnet mulighed for, at et begrænset antal studerende kan optages på uddannelsens basisår (1. år) men den resterende del af studiet skal foregå på universiteter i USA, England eller Canada.

Den begrænsede optagelseskapacitet ved Odense Universitet medfører imidlertid, at en stor gruppe af studerende må gennemgå hele uddannelsen i udlandet med de økonomiske og sociale omkostninger for den enkelte, som kan følge heraf.

Såfremt der etableres mulighed for at gennemgå den samlede kiropraktoruddannelse inden for Norden, finder Magistraten det hensigtsmæssigt, at såvel uddannelse, eksamensbeviser som fastsættelse af krav for legitimation af kiropraktorer udarbejdes fælles for de nordiske lande.

En sådan fælles nordisk uddannelse vil desuden medføre, at man i de nordiske lande kan øve indflydelse på uddannelsens indhold mv., hvilket ikke er muligt i forhold til de udenlandske universiteters kiropraktoruddannelse.

Magistraten kan sammenfattende anbefale, at der etableres en fælles nordisk kiropraktoruddannelse, og at der som konsekvens heraf fastsættes ensartede krav i de nordiske lande til legitimation af kiropraktorer.

København, den 15. juli 1988

Jørgen Frederiksen

A. Johannsen

Frederiksberg Kommune:

— — — meddele, att kommunen ikke ser at have modtaget rådet oprindelige høringsskrivelse.

Man har imidlertid nu forelagt sagen for kommunens hospitalsdirektorat.

Idet bemærkes, at sagen ikke har været forelagt for fagudvalg og kommunalbestyrelse, skal man herefter fra forvaltningens side anføre, at forlaget ikke umiddelbart ses at vedrøre kommunen, hvorfor man ikke har egentlige bemærkninger hertil.

Det skal dog tilføjes, at forvaltningen finder, at bestemte krav til kvaliteten af uddannelsen og eventuel autorisation fra sundhedsmyndighederne for en behandlingsgruppe, der tager patienter i direkte behandling, kun kan medvirke til at forøge sikkerheden for de personer, der tages i behandling.

Frederiksberg, den 28. oktober 1988

G. Kastberg

Preben Kolringen

Den Almindelige Dansk Lægeforening:

Lægeforeningen er betænkelig ved forslaget, fordi uddannelse og eksamination af kiropraktorer ikke lader sig kontrollere, da den i det alt væsentligste foregår uden for landets grænser.

Endvidere skal Lægeforeningen pege på, at de behandlingstyper, kiropraktorerne tilbyder, allerede findes i det etablerede lægevæsen, hvorfor ressourcerne kunne bruges bedre ved at satse på traditionel medicin i stedet for kiropraktik.

Endelig skal Lægeforeningen henlede opmærksomheden på, at den til grund for den kiropraktiske sygdomsopfattelse liggende filosofi videnskabeligt set ikke er bevist.

København, den 2. november 1988

Ninna Würtzen

Dansk Sygeplejeråd:

Dansk Sygeplejeråd har i princippet ingen indvendinger imod, at der oprettes en nordisk kiropratoruddannelse. Vi vil dog gøre opmærksom på, at Dansk Sygeplejeråd hellere så, at ressourcerne, der skal anvendes på en sådan uddannelse, i stedet blev anvendt til forebyggende indsats.

København, den 1. august 1988

For Dansk Sygeplejeråd

Kirsten Stallknecht

Formand

Juddi Daugbjerg

Danske Fysioterapeuter:

Den danske regering har i sept. 84 underskrevet WHO:s Sundhed for Alle strategi, og har derved lagt de overordnede linier for den danske sundhedspolitik frem til år 2000.

Væsentlige dele af WHO's strategi hviler på forebyggelse af, at sygdomme opstår, en udbygget primær sundhedstjeneste, et øget tværfagligt samarbejde og en målrettet styring af ressourcer til understøttelse af denne strategi.

Tværfagligt samarbejde indenfor sundhedssektoren betinges efter Danske Fysioterapeuters overbevisning af, at faggrupperne arbejder ud fra samme sygdoms/sundhedsopfattelser.

Kiropraktorerne adskiller sig fra det etablerede danske sundhedssystem (der bygger på naturvidenskabelig basis), idet de har deres teoretiske baggrund i Palmers kvasifilosofiske system fra 1890. Systemet siger, at forskydninger i ryggradens led forstyrrer kroppens udtryk for "the Universal Intelligence".

En kiropraktor fokuserer derfor udelukkende på rygsøjlels strukturer, idet deres sygdomslære er baseret på, at rygsøjlen er helt central for menneskets sundhed. Lidelser i denne med deraf følgende tryk på nerver, kan føre till lidelser i indre organer. Behandlingen er manipulation af ryggens led.

Det er Danske Fysioterapeuters overbevisning, at denne sygdomsopfattelse ikke stemmer overens med det alm. danske sundhedsvæsens opfattelse af sygdom og sundhed. Fysioterapeuter manipulerer også ryggraden, men vi mener, at man bør behandle patienter/klienter som en helhed. Funktionsforstyrrelser i rygsøjlen skal betragtes som en del af et samlet sygdomsbillede. Manipulation bør kun udgøre en del af et samlet behandlingstilbud, og der bør lægges meget vægt på undervisning og instruktion i profylaktisk øjemed.

Mange fysioterapeuter og læger har i årenes løb lært manipulationsteknikkerne. Ca. 3 000 fysioterapeuter er på nuværende tidspunkt igang med kursusrækker i manuel terapi, og ca. 900 fysioterapeuter har fuldført disse kursusrækker, der fagligt sætter dem på højde med kiropraktorer, når det gælder behandling af rygsøjlels led.

Kiropraktorerens behandlingstilbud findes altså allerede indenfor det etablerede danske sundhedssystem!

Vi mener, at et sundhedssystem med den praktiserende læge som patienternes første kontakt med mulighed for at henvise til autoriserede behandlere udgør det bedste og sikreste netværk for befolkningen.

Vi anbefaler derfor, at man styrker det nuværende system og giver mulighed for øget uddannelse og øget tværfagligt samarbejde mellem de eksisterende autoriserede behandlergrupper, i stedet for at etablere en uddannelse og autorisation af en faggruppe med et så snævert speciale indenfor behandling.

København den 22. august 1988

Inger Brøndsted

Formand

Dansk Kiropraktorforening hänvisar i skrivelse den 30 augusti 1988 till gemensamt uttalande från de nordiska kiropraktorforeningarna (se ovan) samt översänder för kännedom skrivelse av den 7 december 1988 till danska regeringen m.fl. (se Bihang).

BIHANG

Kiropraktorerna er specialister i ryglidelser.

Kiropraktorerna har en 5 1/2 år lang akademisk uddannelse:

1 års basisuddannelse vid Odense Universitet.

4 års uddannelse ved højere læreanstalt i udlandet (USA, Canada, Australien, England).

1/2 års turnustjeneste hos en kiropraktor.

40 danskere indleder hvert år det kiropraktiske studium ved Odense Universitet. Dansk Kiropraktor-Forening må erkende, at det danske studenterunderlag i en vis årrække fremover er for beskedent til at etablere en egen dansk uddannelse.

Det samme gælder for de øvrige nordiske lande. Der er derfor mellem de nordiske kiropraktorforeninger enighed om at sigte mod en fællesnordisk uddannelse, og at uddannelsen bør placeres ved Odense Universitet af to årsager: For det første, at der allerede i dag er en basisuddannelse ved Odense Universitet, for det andet fordi der i Danmark er de bedste muligheder for at etablere en kvalificeret klinisk uddannelse af de kommende kiropraktorer.

Ved en nordisk uddannelse må påregnes et optag på mellem 80–100 nye studerende pr. år, hvilket gør etablering af en uddannelse realistisk. Den forventede optagelse svarer til immatrikuleringen på den fælleseuropæiske kiropraktiske læreanstalt (AECC) i England. Uddannelsen ved AECC er i 1988 officielt godkendt som en akademisk uddannelse. Godkendelsen er givet af Council on National Academic Awards (CNAA).

Konkret skal Dansk Kiropraktor-Forening henstille til overvejelse iværksættelse af en uddannelse efter følgende model:

1. Etablering af en 3-årig bachelor-uddannelse med hovedvægten lagt på de teoretiske fag. Bachelor-uddannelsen giver adgang til videregående studier og til virke f. eks. i det private erhvervsliv. Selvstændigt virke som kiropraktor forudsætter videregående studier.

2. Etablering af en 2–3-årig overbygningsuddannelse med særlig vægt på de kliniske færdigheder.

Den samlede uddannelse giver adgang til selvstændigt at kunne virke som kiropraktor.

De studerende betaler i dag i udlandet den fulde uddannelse, hvortil kommer de almindelige leveomkostninger.

De færdiguddannede kiropraktorer har derfor i almindelighed en studie-gæld på mellem 300 000–500 000 kr. En nordisk uddannelse vil formind-

ske de studerendes økonomiske byrder væsentligt, f. eks. hvis man forestillede sig, at bachelor-uddannelsen finansieredes af de nordiske lande i fællesskab, mens overbygningsuddannelsen helt eller delvist blev finansieret af de studerende.

Dansk Kiropraktor-Forening må nære bekymring, hvis de igangværende overvejelser omkring Odense Universitet vil vanskeliggøre etableringen af en egentlig kiropraktoruddannelse. Foreningen har også med bekymring konstateret, at optaget af studerende ved basisuddannelsen med virkning fra 1990 søges nedsat fra 40 til 20. En sådan nedsættelse vil dels på lidt længere sigt give en mangel på nyuddannede kiropraktorer, dels forringe mulighederne for etablering af en nordisk uddannelse. Det kan i denne forbindelse oplyses, at såvel den svenske som norske kiropraktorforening forventer, at basisuddannelsen ved Odense Universitet senest fra september 1990 vil blive søgt af de norske og svenske studerende for at kunne opfylde de krav, der stilles for at kunne påbegynde det egentlige kiropraktorstudium i udlandet. Dette vil yderligere forstærke behovet for, at dimensioneringen af basisuddannelsen fastholdes på mindst det nuværende niveau.

De kommende år vil stå i forebyggelsens tegn. DKF's hovedkrav til forhandlingerne i 1989 med sygesikringen er, at den forebyggende indsats styrkes. På lang sigt vil en væsentlig indsats for en styrkelse af rygsundheden være en nordisk kiropraktoruddannelse og en gradvis forøgelse af antallet af kiropraktorer.

København, den 7. december 1988

Jens Jacobsen D. C.

Formand for
Dansk Kiropraktor-Forening

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet:

Enligt medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.

Social- och hälsovårdsministeriet konstaterar inledningsvis att frågan om legitimation av kiropraktorer i Finland varit föremål för övervägande i olika sammanhang. Ett problem som man upprepade gånger pekat på är att det i Finland inte finns någon utbildning av kiropraktorer. Enligt ministeriets uppfattning borde det finnas en läroinrättning eller en studielinje som övervakas av vederbörande myndigheter och som kan ge den utbildning som erfordras för kiropraktorer och som kunde fungera som en institution som bedriver utvärdering av utbildning som erhållits utomlands och som vid behov kunde ge kompletterande utbildning.

Det är mot denna bakgrund man bör se de förslag som presenteras av en kommission som utrett registrering inom sjukvårdsväsendet i Finland. I sitt betänkande (Kommittébetänkande nr 1988: 124) har kommissionen avgett ett förslag om att man inte borde gå in för legitimation av kiropraktorer i Finland.

Social- och hälsovårdsministeriet konstaterar vidare att man i Finland i dessa sammanhang också berört frågan om legitimation av naprapater. I vårt land förekommer inte heller någon utbildning av naprapater, medan en del andra länder gått in för utbildning av denna yrkeskategori.

Med stöd av det som ovan anförts anser social- och hälsovårdsministeriet att det är ändamålsenligt att utreda möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer. En gemensam utbildning kunde komma att innebära att man får till stånd en samordnad grund för bedömning av legitimationsfrågor för kiropraktorer i de nordiska länderna och eventuellt också gällande legitimation av naprapater.

Helsingfors den 6 september 1988

Helena Pesola

Social- och hälsovårdsminister

Karl Johan Krokfors

Sekreterare för internationella ärenden

Helsingfors universitet¹:

Kiropraktik är en manipulativ behandlingsmetod, som är en gren till den år 1874 grundade osteopatin. Far till kiropraktiken anses vara Daniel David Palmer. Huvudtesen i kiropraktiken utgår ifrån, att största orsaken till människans sjukdomar är störningar i nervsystemet. Det förorsakas av felaktig ställning av leder (subluxation), som korrigeras genom manipulation av ryggraden. Så frigörs åtklämda nerver, blod- och lymfkärl, som löper genom rotöppningen i varje segment. Genom att korrigera felställningar av leder botas sjukdomar och hälsan förbättras, och inte enbart smärtor och funktionsrubbningsförorsakade av sjukdomar i rörelseapparaten.

Resultatet av den konservativa behandlingen av sjukdomar i rörelseapparaten beror på exakthet i bestämningen av sjukdomen eller funktionsrubbningsbenägenheten av sjukdomen och hur specifik behandlingen varit. I kiropraktiken görs förundersökningen manuellt, då man undersöker ställning av leder och kotor, onormala rörelsebanor, passiv rörlighet av leder, förändringar i mjukdelarna, smärtpunkter och muskelåttstramning.

En del kiropraktiker utnyttjar också röntgenundersökning. Den officiella radiologin har dock inte kunnat fastställa deras tolkning av röntgenbilderna eller förändringar förorsakade av behandlingen. Således kan man påstå, att undersökningsmetoden är inexakt och behandlingen ospecifik.

Det har gjorts få komparativa undersökningar av manipulationens behandlingsresultat. Mellan 1979–85 publicerades ett tiotal, och flertalet av dem innehåller metodologiska felaktigheter. I dessa undersökningar visade sig manipulationens verkan i ländryggraden snabbt, men förblev kortvarig. I långvariga uppföljningar har den inte kunnat bevisas vara bättre än andra behandlingsmetoder (källa 2). Det goda, kortvariga resultatet av ospecifik behandling belyses i en undersökning som utfördes i HUCS-distriktet. I den konstateras att efter behandlingen ca 70 % av patienterna tyckte sig ha fått hjälp, vilket allmänt motsvarar placeboresultat. Då hade 912 patienter behandlats sammanlagt med 465 olika behandlingskombinationer. Med utgångspunkt från detta kan man inte säga, vilken behandlingskombination som skulle vara den sk rätta behandlingsmetoden. Behandlingen upplevdes i alla fall mestadels vara bra. *Den kiropraktiska behandlingen utgör således bara en ny behandlingskombination.*

Än så länge känner vi inte heller till, vilken betydelse upprepade mikrotrauman förorsakade av manipulationen på längre sikt har för kotpelaren och ledbanden eller andra vävnader. Kiropraktiken erbjuder en lösning på det omfattande problemområdet som rörelseapparats sjukdomar utgör. Den är således bara ett snävt och begränsat synsätt av denna sjukdomsgrupp.

Ifall man påbörjar föreslagen kiropraktorutbildning, känns det förnuftigtast, att aspiranterna har genomgått fysioterapeututbildning sedan tidigare.

Det verkar inadekvat att starta utbildningen från basnivån. Fysioterapeuterna får redan i sin utbildning kunskaper i följande områden:

- Anatomi, fysiologi, patologi och biomekanik.
- Behandlingar av degenerativa sjukdomar i rörelseapparaten såsom rörelsebehandlingar, artikulation (mobilisering av leder) och manual traktion har central plats i deras utbildning.
- I utbildningen poängteras dessutom psykosociala faktorernas betydelse för den kliniska sjukdomsbilden och konvalescensen.
- I Finland finns redan sjukgymnaster som genom fortbildning skaffat sig kunskaper om manipulation.

Helsingfors den 27 september 1988

Helsingfors universitet

Olli Mäkelä

Dekan

Uleåborgs universitet:¹

Kiropratik är en med skolmedicinen parallell läroriktning, som huvudsakligen använder mobilisering av lederna i ryggkotpelaren som behandlingsmetod. Med dessa metoder behandlas vid privatpraktik närmast smärttillstånd hos rörelseapparaten, men metoden används även mot andra smärttillstånd, allergi och infektionssymptom och till och med diabetes. De diagnostiska metoderna som används grundar sig delvis på skolmedicinska metoder såsom röntgen, men i kiropraktiken är grunderna för utvärdering av dem inte kritiskt utforskade och uppfyller därmed inte kraven på modern sjukvård. Det är metodens behandlingsformer som mest avviker från skolmedicinen. De är ofta till och med motsatta med skolmedicinen. Upprepad manipulationsbehandling av lederna i kotpelaren mot allergiska besvär väcker misstänksamhet inte bara hos representanter av skolmedicinen utan också hos patienter.

I de länder, speciellt i USA, där kiropraktik varit tillåten länge, har man inte kunnat bevisa något avgränsat område, där man med hjälp av kiropraktik skulle ha nått klart och väsentligt bättre resultat än med hjälp av skolmedicinska metoder. Vi har ett utvecklat sjukvårdssystem i Finland och sjukvården kan tillfredsställa vårdbehovet kvalitativt mångsidigt och internationellt sett högklassigt inom alla de delområden, där kiropraktik traditionellt används utomlands. Således är det inte sannolikt att vi med hjälp av kiropraktik skulle nå bättre resultat än med skolmedicinens hjälp.

Motivet till legitimering och utbildning av ny läroriktning vid sidan av skolmedicinen skall vara att man når väsentlig nytta för patient i behand-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

lingen av hennes sjukdomar. Detta nås inte med hjälp av kiropraktiken. I detta avseende är det onödigt att starta utbildning och legitimera kiropraktiken i Finland.

Ulleåborgs universitet hemställer högaktningsfullt att Nordiska rådet inte skall vidta åtgärder för att starta samnordisk utbildning av kiropraktorer och inte heller att legitimera kiropraktiken.

Ulleåborg i september 1988

Pekka Heikkinen
Förvaltningsdirektör

Hannu Pietilä
Byråchef

Finlands stadsförbund:¹

Såsom det i medlemsförslaget konstateras, finns det ingen organiserad kiropraktorutbildning i Norden; alla praktiserande kiropraktorer har utbildat sig utanför de Nordiska länderna. För att övervaka dem har medicinalstyrelsen endast en s. k. negativ övervakningsmöjlighet. Den innebär att medicinalstyrelsen kan ingripa i verksamheten ifall yrkesutövare har befunnits utföra t. ex. sådana åtgärder som tillhör läkaren.

Registreringskommissionen för sjukvårdsväsendet (1988/24), som avgav sitt betänkande i våras, föreslog inte heller en legalisering och registrering av kiropraktorer eftersom kommissionen som fördelningsgrund tog bl. a. den omständigheten att utbildningen har arrangerats i Finland, i vilket fall själva undervisningsprogrammen kan övervakas av myndigheter.

Uppenbart är att man i allt större utsträckning börjar erkänna kiropraktors och även naprapaters möjligheter att ge vård i vissa sjukdomstillstånd och att behovet av deras tjänster ökar. Därför tillstyrker stadsförbundets centralbyrå initiativet, enligt vilket man borde undersöka möjligheterna att påbörja en samnordisk utbildning och skapa en samnordisk arbetsmarknad. Samtidigt borde man även skapa enhetliga bestämmelser om övervakning. Legitimations- och registreringsförfarandet borde dock inte vara ett självändamål, utan så flexibla förfaringssätt som möjligt borde

¹ Yttrandet översatt från finska

användas. Man borde göra en klar skillnad dels mellan juridisk kompetens för yrkesutövning och dels de uppgifter och yrken som förutsätter endast övervakning.

Helsingfors den 26 augusti 1988

Finlands stadsförbund

Pekka Alanen

Vice verkställande direktör

Matti Laiho

Sekreterare för hälsoärenden

Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet):

I Finland finns ingen kiropraktorutbildning. En dylik utbildning finns inte heller i de övriga nordiska länderna. Därför kan en legitimation av kiropraktorer inte heller införas.

Innan frågan om kiropraktorutbildningen och åtgärderna för legitimation av kiropraktorer i Norden utreds bör man utreda om kiropraktik ger patienten medicinsk hjälp eller inskränker sig åtgärden till eliminering av symptomen på subjektiv smärta. Samtidigt skulle utredas om utövningen av kiropraktik varit till förfång för patienter som för samma symptom sökt vård hos personal som fått medicinsk utbildning. I dessa frågor borde utlåtanden inhämtas av specialister på ortopedi innan man genomför en utredning om samnordisk utbildning och en eventuell legitimation av kiropraktorer. Denna utredning kunde mycket väl genomföras på basen av en samnordisk undersökning. Dessutom skulle man utreda vilken standard och kvalitet utbildningen har t. ex. i USA. För en klarläggning av kompetensen torde inte nu finnas tillräckligt med uppgifter.

Helsingfors den 29 augusti 1988

Suomen kunnallisliitto

Olli Kerola

Byråchef

Outi Raitoaho

Jurist

Ålands landskapsstyrelse har i skrivelse den 30 augusti 1988 förklarat sig avstå från att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

Finlands svenska kommunförbund:

En kommission som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet har nyligen utrett frågan om legitimering av nya yrkesgrupper inom hälsovårdssektorn (Kommittébetänkande 1988:24). Bland de föreslagna nya yrkesgrupperna återfanns inte kiropraktorerna, varför frågan om denna yrkesgrupps legitimering inte för närvarande torde vara aktuell i Finland.

Förbundets byrå har däremot ingenting emot att frågan om samnordisk utbildning av kiropraktorer utreds.

Helsingfors den 7 september 1988

Finlands svenska kommunförbund

K. J. Brunström

Erik Nylund

Finlands läkarförbund:

Den utbildning som kiropraktorerna skaffat sig utomlands växlar både till kvantiteten och kvaliteten. Den teoretiska grunden för kiropraktiken är också en kontroversiell fråga. Finländska läkare har i någon mån erfarenheter av samarbete med kiropraktorer. Enligt en färsk enkätundersökning anser 28 % av läkarna i Finland att läkarna oftare kunde utnyttja kiropraktik i sitt arbete. Finlands läkarförbund anser att det kunde vara en god lösning att göra en samnordisk utredning av frågan. Däremot kan det först efter noggrannare utredningar bli aktuellt att i Finland ta ställning till frågan om legitimation av kiropraktorer och deras rättigheter i yrkesutövningen.

Helsingfors den 26 september 1988

Finlands läkarförbund

Santero Kujala

Biträdande verksamhetsledare

Finlands fysioterapeutförbund r. y.:

Suomen lääkintävoimistelijaliitto – Finlands fysioterapeutförbund rf. konstaterar som sitt ställningstagande att kiropraktikerutbildning inte bör ordnas som en ny grundyrkesutbildning. Vårt hälsovårdssystem är inte i behov av en så snäv grundutbildning. I kompletteringsutbildningarna i Finland för både läkare och fysioterapeuter ingår undervisning i denna ifrågasvarande ortopedisk-manuella terapin.

Fysioterapeuternas specialiseringsprogram i ortopedisk-manuell terapi täcker i större omfattning och mera ingående de undersöknings- och behandlingsmetoder som används i kiropraktiken. En fysioterapeut som specialiserat sig på ortopedisk-manuell terapi behärskar redan på basen av sin grundutbildning många flera undersöknings- och behandlingsmetoder än de som används i kiropraktiken. Sådana är exempelvis undersökningar av människans baslrörelser och facilitering, samt speciell undersökning och facilitering av muskel-nervsystemet.

Sedan år 1984 har man i Finland haft specialiseringsutbildning i ortopedisk-manuell terapi (utbildningen är 2,5 år lång). I dag har 27 fysioterapeuter gått specialiseringen. Före detta, sedan år 1975 har finländska fysioterapeuter avlagt OMT-examen i Norge. Sju stycken har avlagt denna examen. För tillfället går 10 fysioterapeuter i Finland OMT-utbildning.

På lång sikt förutsätter Finlands hälsopolitiska mål- och verksamhetsprogram att hälsovårdspersonalen har omfattande kunskaper i förebyggande av sjukdom och sjukdomsorsaker.

På basen av detta anser Finlands fysioterapeutförbund att ett snävt, metodcentrerat yrke inte främjar dessa målsättningar.

Vi föreslår att man utarbetar den ortopedisk-manuella terapiutbildningen till en officiell samnordisk fortbildning för fysioterapeuter.

Helsingfors den 8 september 1988

Suomen lääkintävoimistelijaliitto – Finlands fysioterapeutförbund r. f.

Sinikka Westermarck
Ordförande

Anna-Maija Laitinen
Organisationssekreterare

Hälsovårdens fackorganisation Tehy rf:

Hälsovårdens fackorganisation Tehy rf understöder förslaget till utredning av utbildning, legitimation och yrkesutövning för kiropraktorer.

Tehy anser att det vore mest ändamålsenligt att ordna utbildning för kiropraktorer samnordiskt som fortbildning för fysioterapeuter. Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg skulle vara en mycket lämplig utbildningsplats.

Helsingfors den 22 augusti 1988

Hälsovårdens fackorganisation Tehy rf

Aila Jokinen

Ordförande

Tuula Pitkänen

Sekr. för utb. är.

I s l a n d

Sundheds- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið):¹

Kun en enkelt kiropraktor har indtil nu opnået erhvervsrettighed i Island, og de islandske sundhedsmyndigheder er i øjeblikket ikke interesserede i, at der her opstår en talrig kiropraktorstand.

Ministeriet mener derfor, at Island ikke er interesseret i deltagelse i et arbejde, der iværksættes for fælles uddannelse af kiropraktorer i Norden, og er derfor imod det forslag, som her fremsættes.

Reykjavík, 8. juli 1988

Guðmundur Bjarnason

Páll Sigurðsson

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Íslands Universitet, Det medicinske fakultet (Háskóli Íslands, Læknadeild):¹

Dette medlemsforslag har været drøftet indenfor det medicinske fakultet, og man har indhentet udtalelser hos Stefán Haraldsson, overlæge i ortopædiske sygdomme, og hos Jakobína Sigurðardóttir, formand for den fysioterapeutiske retning i Íslands Universitets medicinske fakultet.

Fakultetet konkluderer, at der ikke er grundlag for dannelsen af et nyt speciale med kiropraktik indenfor sundhedssektoren. De områder, hvor kiropraktik er berettiget, kan udmærket rummes indenfor de videnskabelige grænser, som allerede findes: specielt lægevidenskab og fysioterapi. Det medicinske fakultet er derfor imod en særlig grunduddannelse for kiropraktorer, men er indenfor sine rammer interesseret i at finde en berettiget plads for denne behandlingsform.

Reykjavík, 7. november 1988

Pórður Harðarson
Dekan

Íslands lægeforening *hänvisar i skrivelse den 7 september 1988 till yttrande av den 11 augusti 1988 från Foreningen af fysioterapeuter og rehabiliteringslæger (se nedan).*

Foreningen af fysioterapeuter og rehabiliteringslæger (Félag ísl. orku- og endurhæfingalækna):¹

Foreningen har indhentet oplysninger om udenlandske undersøgelser af kiropraktorerens uddannelse og virksomhed. Det har vist sig, at kiropraktik er et fag, som ikke kan godkendes ud fra videnskabelige forudsætninger.

Det er bevist, at kiropraktik intet kan tilbyde, som sundhedsvæsenet ikke allerede er i stand til at tilbyde. Foruden læger beskæftiger fysioterapeuter sig med tilsvarende behandlingsmetoder (manipulation). Den del af behandlingen, som benyttes mod f. eks. ryggener har dog været overvurderet, idet indikationen for denne behandling mod ryggener da også er meget vag.

¹ *Yttrandet översatt från isländska.*

Det skal da også tages i betragtning, at hvis kiropraktorer autoriseres vil det medføre en betragtelig omkostningsforøgelse indenfor sundhedsvæsenet.

Foreningen anser medlemsforslaget for at være dårligt motiveret, og der findes i det ingen retfærdiggørelse for at påbegynde et nordisk samarbejde på dette område.

Reykjalundur, 11. august 1988

For bestyrelsen i Foreningen af fysioterapeuter og rehabiliteringslæger

Magnús Ólason

Formand

Norge

Kultur- og Vitenskapsdepartementet:

På nåværende stadium finner Kultur- og vitenskapsdepartementet det mest naturlig at Sosialdepartementet foretar en første vurdering av behovet for utdanning av kiropraktorer og tar stilling til om en felles nordisk utdanning vil være en hensiktsmessig løsning.

Spørsmålet om samnordiske regler for legitimering og yrkesutøvelse må også i første rekke vurderes av Sosialdepartementet.

Kultur- og vitenskapsdepartementet vil holde seg orientert om Sosialdepartementets vurdering og den videre behandling av medlemsforslaget.

Oslo, 15. august 1988

Etter fullmakt

Olav Nyhamar

Byråsjef

Hans Berg

Førstekonsulent

Sosialdepartementet:

Spørsmålet om felles utdanning hører primært inn under Kultur- og vitenskapsdepartementets ansvarsområde, mens spørsmålet om autorisa-

sjon hører inn under Sosialdepartementet. Det er nylig besluttet å innføre offentlig godkjenning av kiropraktorer i Norge.

De øvrige nordiske land arbeider med tilsvarende spørsmål, men det er usikkert om alle landene vil innføre legitimasjon, f. eks. Danmark. I Sverige er det så vidt vi vet allerede innført en autorisasjonsordning. Fra norsk side vil vi ikke ha noe å innvende mot en utredning av mulighetene for felles nordiske rettsregler under forutsetning av at den nylig innførte autorisasjonspraksis opprettholdes.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som følger opp overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked for helsepersonell.

Oslo, 13. september 1988

Etter fullmakt

Thomas Mauritzen

Øystein Opdahl

Den norske lægeforening:

De problemstillinger som reises omkring kiropraktors virksomhet og utdanning i medlemsforslaget til Nordisk Råd er vel kjente også i Norge. Man vil her vise til den diskusjon og debatt som var omkring en offentlig utredning i Norge (NOU 1985: 10 Autorisasjon av kiropraktorer).

De fleste av Lægeforeningens synspunkter på denne utredningen vil fortsatt ha gyldighet også for det forslag som nå er reist i Nordisk Råd.

Den norske lægeforening gikk i mot autorisasjon av kiropraktorer ut fra:

- at kiropraktikk i Norge blir praktisert svært varierende når det gjelder omfang, kvalitet og diagnostisk spennvidde,
- at det "kiropraktiske" håndgrep av mange kiropraktorer brukes ved tilstander der slik behandling aldri er dokumentert å ha verdi, og
- at man i Norge har en yrkesgruppe som dekker de medisinske behov for manipulasjonsbehandling, nemlig fysioterapeuter med etterutdannele i manipulasjonsbehandling.

Forskjellen mellom de to grupper som benytter manipulasjon av ryggraden som behandlingsform i Norge i dag ligger ikke i at manuell terapi (håndgrep) benyttes, men i den teoretiske bakgrunn for hvordan den brukes og hvordan den virker.

Mens fysioterapeutene henter sitt teoretiske grunnlag i den medisin som bygger på naturvitenskapelig basis, har kiropraktorene en teoretisk bakgrunn for sin virksomhet som er en videreutvikling av det kvasifilosofiske system som Palmer formulerte i 1890-årene.

Det er vanskelig å finne ut hva dagens kiropraktikk står for, men det er

enda vanskeligere i dag å finne ut hva den enkelte kiropraktor står for. I USA finner man flere grupper som befinner seg på ulike steder på en linje som strekker seg fra Palmers metafysikk til en nøktern ryggradsorientert behandlingsfilosofi som er tilpasset dagens medisinsk-vitenskapelige kunnskaper. Den behandlingsvirksomhet den siste gruppe kiropraktorer utøver er i sitt vesen meget lik den som de manuelle fysioterapeuter driver.

Av grunner som ovenfor nevnt mener Lægeforeningen at det utdanningsmessige og teoretiske grunnlaget for kiropraktikk bygger på et høyst uklart og ikke naturvitenskapelig grunnlag. De forutsetninger som vårt samfunn hittil har bygget på, og som Lægeforeningen mener vi fortsatt må bygge på når det gjelder å godkjenne nye yrkesgrupper, er at utdanning, klinikk og forskning i norsk helsevesen, er en helhet med et felles vitenskaps-teoretisk grunnlag. Nye diagnostiske og behandlingsmessige metoder må prøves og dokumenteres med anerkjent metodikk før de får samfunnets godkjenning.

Den norske lægeforening anser imidlertid at manipulasjonsbehandling kan ha verdi i behandling av en del alminnelig forekommende smertetilstander i ryggen. Selv om det ikke i det lange løp synes å være mer effektivt enn andre behandlingsformer, kan det gi korttidseffekt som er raskere og bedre enn andre behandlingsformer.

Vi vil imidlertid presisere at manipulasjonsbehandling bare er et element i en lang rekke alternative og til dels supplerende behandlinger av rygglidelser. Det er uforsvarlig å basere en hel yrkesutøvelse på en spesiell behandlingsform, slik kiropraktorene gjør; de vil da lett kunne overdrive behandlingen ved lidelser der den virker, og vil også kunne bruke behandlingen ved tilstander der den ikke er berettiget. Og ved enkelte tilstander er manipulasjonsbehandling også direkte skadelig.

Ut fra det ovenstående vil Lægeforeningen være svært betenkt over, og direkte fraråde, å vurdere utdanning av kiropraktorer etter mønster fra USA, med bare den forskjell at utdannelsen foregår i Norden.

Imidlertid kan Den norske lægeforening tenke seg å støtte en utredning som innebærer en drøftelse av hvordan man i Norden skal innpasse og utdanne yrkesutøvere for manipulasjonsbehandling, som en del av det behandlingstilbud som gis i helsetjenesten.

Denne behandlingsform må imidlertid bygge på de samme vitenskapelige grunnprinsipper som helsetjenesten forøvrig utdannes og arbeider etter. I praksis vil dette bety at utdannelsen må legges til et universitetsmiljø som har den nødvendige medisinsk-faglige ekspertise på dette området.

Ut fra disse forutsetninger vil også Den norske lægeforening være interessert i å delta i en slik utredningsgruppe, om det måtte være ønskelig.

Oslo, 22. august 1988

Bengt-Lasse Lund
Generalsekretær

Terje Vigen

Norske fysioterapeuters forbund (NFF):

NFF har tidligere uttalt seg til det norske Storting og det norske Sosialdepartement vedrørende autorisasjon av kiropraktorer i Norge. Vi viser her til vedlegg I og vedlegg II i denne saken.

På bakgrunn av sakens utvikling i Norge og innføringen av autorisasjon for kiropraktorer, finner NFF det naturlig å anbefale at den norske delegasjonen går inn for en samnordisk autorisasjonsordning for kiropraktorene. NFF mener imidlertid at disse samnordiske reglene må være tilsvarende de regler som gjelder for norsk autorisasjon.

Norske fysioterapeuters forbund kan *ikke* gå inn for etablering av en egen, samnordisk utdanningsinstitusjon i kiropraktikk. NFF mener at kiropraktorerens utdanning er for snever og for spesialisert. Vi viser her til undervisningsplanene som fremkommer i NOU 1985: 10. Kiropraktikken

Norske fysioterapeuters forbund kan *ikke* gå inn for etablering av en egen, samnordisk utdanningsinstitusjon i kiropraktikk. NFF mener at kiropraktorerens utdanning er for snever og for spesialisert. Vi viser her til undervisningsplanene som fremkommer i NOU 1985: 10. Kiropraktikken vektlegger først og fremst undersøkelse og behandling av ryggstøyle og bekken. Kiropraktiske grep, som er den behandlingsmetode kiropraktorene benytter, blir et utilstrekkelig og ensidig tilbud for pasienter med belastningsslidelse – som er den gruppe kiropraktorene hovedsakelig behandler.

NFF mener at fysioterapeuter og leger med videreutdanning i manuell terapi har en *kvalitativt* bedre utdanning ved at de i tillegg til å kunne utøve manipulasjon, også kan vurdere og eventuelt velge å utøve annen type behandling.

Siden 1955 har fysioterapeuter i Norge hatt mulighet til å videreutdanne seg innen manuell terapi. Denne videreutdanningen dekker kiropraktikkens arbeidsområde i tillegg til at den gir et bredere grunnlag for vurdering og behandling av ulike pasientgrupper. Videreutdanningen er bygget opp av norske fysioterapeuter i samarbeid med fysioterapeuter og leger fra Norge, Sverige, Danmark, England, USA, Tsjekkoslovakia m. fl. og med organisasjoner som Den norske Lægeforening, og Ortopediske foreninger i Sverige og Danmark, Nordisk forening for manuell medisin, Nordisk spesial-gruppe for Manuell terapi, m. fl. Den norske videreutdanningen i Manuell terapi er i dag mønster for lignende utdanninger i en rekke land rundt om i verden.

Fra og med 1989 vil Fysioterapihøgskolen i Oslo, i samarbeid med Norske fysioterapeuters forbund og forbundets faggruppe for Manuell terapi, igangsette det første prøveprosjektet for et 2-årigt heltidsstudium i Manuell terapi.

NFF innser at en kiropraktorutdanning i Norden selvfølgelig vil gjøre det enklere for de nordiske lands helsemyndigheter å føre tilsyn og kontroll

med innhold og nivå i en slik utdanning. NFF mener imidlertid at dette ikke kan være tilstrekkelig grunn for å etablere en egen, *ny* utdanning i en metodikk som filosofisk og historisk står relativt fjernt fra de nordiske, helsefaglige utdanninger. NFF vil peke på at forslaget også er i strid med de planer og signaler som er gitt i Norge med hensyn til offentlig helseplaner og planer for høyere utdanning.

NFF mener at det ville være naturlig å satse på en fortsatt oppbygging av et nordisk utdanningstilbud i Manuell terapi, fremfor å starte en ny nordisk skole i kiropraktikk. NFF ber derfor om at Nordisk Råd vurderer etablering av en fellesnordisk videreutdanning i Manuell terapi som et alternativ til etablering av en ny skole for kiropraktikk. Dette vil ikke bare være en kvalitativt bedre løsning, som gir de nordiske helsemyndigheter full mulighet til påvirkning og kontroll av utdanningens innhold og varighet, men dertil også være atskillig rimeligere.

Norske fysioterapeuters forbund støtter forslaget om felles nordisk legitimering/autorisasjon av kiropraktorer. Slik autorisasjon bør være tilsvarende den autorisasjon som er gitt kiropraktorer i Norge.

NFF kan *ikke* støtte etablering av en egen utdanning/utdanningsinstitusjon for kiropraktikk i Norden. Etter NFFs skjønn finns det allerede et videreutdanningsopplegg i Manuell terapi som også kvalifiserer til å utøve kiropraktisk virksomhet. NFF vil foreslå at denne videreutdanningen gis offentlig godkjenning og etableres som et videreutdanningstilbud for fysioterapeuter i de nordiske land. NFF vil foreslå at videreutdanningen etableres i Norge og knyttes til en av de norske fysioterapihøgskolene.

Oslo, 18. august 1988

Norske fysioterapeuters forbund

Robert Rustad

Nestleder

Fysioterapihøgskolen i Oslo:

– – – Høgskolen kjenner også til den uttalelse Norske Fysioterapeuters Forbund ga i sakens anledning. Som det fremgår av forbundets brev (*se oven*), foreslås det at allerede eksisterende videreutdanning i Manuell Terapi gis offentlig godkjenning og at utdanningen gjøres til et tilbud for fysioterapeuter i de nordiske land. Som sådan vil den være et godt alternativ til etablering av en egen utdanning for kiropraktorer.

En slik løsning vil være i samsvar med det socialminister Harlem pekte på allerede i 1950 årene, og professor Ivar Alvik (Alvik-komiteen) i 1960-årene, som også gjentatte ganger har vært foreslått av Norske Fysioterapeuters Forbund og, i de senere år, av fysioterapihøgskolene.

Fysioterapihøgskolen i Oslo, i samarbeid med Norske Fysioterapeuters Forbund startet i 1987 arbeidet med å revurdere de nåværende utdanningsplaner for videreutdanning i Manuell Terapi. Fra januar 1990 er det planlagt igangsetting av et 2–2 1/2 års studium i Manuell Terapi basert på en offentlig godkjent studieplan.

Manuell Terapi er en videreutdanning for fysioterapeuter. Utdanningen går over 3 år og bygger på grunnutdanning ved en 3-årig fysioterapihøgskole og 2 års yrkespraksis. I studiet legges spesiell vekt på undersøkelse av menneskets bevegelser og spesifikke undersøkelser av leddenes funksjon og tilstøtende bløtdeler (muskler, ledd, sener, nerver, hud). Manuell Terapi har en 35 års tradisjon i Norge og har frem til idag vært organisert i regi av Norske Fysioterapeuters Forbund.

Idag har ca 140 fysioterapeuter slik tilleggsutdanning. Norske fysioterapeuter har undervist kolleger og leger over hele verden i Manuell Terapi. Idag finnes det slik videreutdanningstilbud i flere land i Europa, New Zealand, Australia, U.S.A. osv.

Manuell Terapi er en betegnelse på fysioterapeuters videreutdanning nasjonalt og internasjonalt. Samtidig er det et begrep som i utlandet benyttes for å betegne de spesielle teknikkene som blir brukt av leger, osteopater, kiropraktorer og spesialutdannede fysioterapeuter. Felles for teknikkene er selve manipulasjongrepet.

Det som skiller fysioterapeuter fra kiropraktorer er at de også kan vurdere og eventuelt utøve annen type behandling. Dette er vesentlig for mennesker med belastningsslidelser som er den aktuelle pasientgruppe når det gjelder de nevnte teknikker.

Hovedhensikten med dette brevet er å bekrefte at Fysioterapihøgskolen i Oslo i løpet av inneværende år vil fremlegge et forslag til ny studieplan innen Manuell Terapi. Vi går ut fra at Nordisk Råd er interessert i at det arbeides med revurdering av videreutdanningen i Manuell Terapi og høgskolen vil oversende de nye planene så snart de foreligger.

Oslo, 20. januar 1989

Mette Sveram

Rektor

Norsk kiropraktor forening:

Norsk kiropraktor forening stiller seg positiv til et tiltak fra Nordisk Råd om samordning av en nordisk utdanning for kiropraktorer. En samordning av legitimering vil kun være en naturlig oppfølging. De nordiske lands respektive kiropraktorforeninger er blitt enige om å oversende en felles uttalelse om denne sak. Den skal leveres innen 1. sept. Vi henviser til

denne. Imidlertid vil Norsk kiropraktor forening (N.K.F.) gjerne benytte anledningen til å fremme noen synspunkter overfor den norske delegasjonen.

De skandinaviske kiropraktorforeninger har allerede begynt planleggingen av en nordisk kiropraktorutdannelse, og Odense Universitet har pekt seg ut som det beste sted, bl. a. fordi det her allerede er et medisinsk/kiropraktisk miljø, fordi universitetet har vist en absolutt interesse, og fordi det passer at en slik utdannelse blir lagt til Danmark, hvor det største antall kiropraktorer praktiserer.

Det er viktig at utdannelsen skjer på universitetsnivå slik at det faglige utdannelsesnivå blir likt over hele verden. ECCE (European Council of Chiropractic Education) er det organ som utarbeider kravene til europeisk kiropraktorutdannelse. Deres krav tilsvarer kravene i liknende organer i andre verdensdeler. Norske myndigheter er tidligere invitert til å delta i ECCE, men avsto. Det er viktig at en nordisk utdannelse oppnår godkjenning av dette godkjennelsesorgan. Vi håper den norske delegasjonen vil støtte det fremsatte forslag. Det ville være et stort skritt i bekjempelsen av muskelskjelettlidelser hos de nordiske lands befolkninger.

Oslo, 11. august 1988

Kyrre Myhrvold

Formann

Sverige

Socialstyrelsen:

Alternativmedicinkommittén avgav 1987 delbetänkandet (SOU 1987: 12) legitimation för vissa kiropraktorer. Utredningen föreslog bl. a. att legitimation införs för kiropraktorer med särskilt kvalificerad utbildning, s. k. Dr's of Chiropractic. De kiropraktorskolor som åsyftades återfinns huvudsakligen i USA. I de nordiska länderna saknas jämförbar utbildning för kiropraktorer.

Betänkandet har remissbehandlats. Socialstyrelsen har tillstyrkt utredningens förslag, främst med hänsyn till de vårdsökandes intressen. Styrelsen framhöll dock att ett förfarande med legitimation kräver att styrelsen har en egen kunskap om utbildningens innehåll och kvalitet, något som idag inte är fallet, eftersom utbildningen uteslutande anordnas i utomnordiska länder. Denna svaghet i utredningens förslag torde på sikt bäst kunna undanröjas genom en svensk eller samnordisk utbildning av kiropraktorer.

Mot denna bakgrund tillstyrker socialstyrelsen medlemsförslaget att en utredning genomförs om möjligheterna till en för de nordiska länderna

gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktorerens legitimation och yrkesutövning.

Stockholm den 31 augusti 1988

Enligt socialstyrelsens beslut

Leif Gudmundson

Riksförsäkringsverket (RFV):

I remissyttrande den 20 augusti 1987 över Alternativmedicinkommitténs delbetänkande (SOU 1987: 12) (*se Bihang*) Legitimation för vissa kiropraktorer har verket ställt sig positivt till att Dr's of Chiropractic skall kunna få legitimation i Sverige samt att de inordnas i den allmänna sjukvården genom vårdavtal med sjukvårdshuvudmannen. Verket har – i samstämmighet med Alternativmedicinkommitténs förslag – också ansett att de utbildningar i USA och Canada som godkänts av Council of Chiropractic Education (CCE) samt de utbildningar i England och Australien som av Europran Chiropractic Union bedömts likvärdiga med dessa bör uppställas som ett av villkoren för legitimation. Denna utbildning bör kompletteras med praktisk tjänstgöring inom svensk sjukvård och kunskaper om svensk hälso- och sjukvårdslagstiftning.

Vidare har verket i sitt yttrande konstaterat att den internationella erfarenheten av kiropraktorerens verksamhet visat på relativt goda behandlingsresultat. Vidare har verket framhållit att sjukdomstillstånd i rörelseorganen ofta förekommer och att detta innebär höga kostnader för sjukvården och den allmänna försäkringen. Verket ansåg det därför motiverat att ge den verksamhet som bedrivs av Dr's of Chiropractic ett officiellt erkännande och en väl definierad roll inom diagnostik och behandling av funktionsrubbingar och smärttillstånd i rörelseorganen.

Med hänvisning till vad ovan sagts samt då den utbildning som leder fram till Dr's of Chiropractic endast finns att erhålla utomlands finner riksförsäkringsverket det rimligt att för Sveriges del utreda möjligheterna att inrätta statlig utbildning för kiropraktisk verksamhet. Verket har inget att invända mot att utredningen sker i nordiskt samarbete med inriktning på att åstadkomma en för de nordiska länderna gemensam utbildning. Verket anser det dock väsentligt att behovet av praktisk tjänstgöring inom offentlig sjukvård och utbildning i hälso- och sjukvårdslagstiftning inklusive socialförsäkringslagstiftning noga övervägs med hänsyn till förhållandena i de olika nordiska länderna.

Om en samnordisk utbildning kommer till stånd finner verket det naturligt och ändamålsenligt att denna utbildning får ett sådant innehåll att

föreskrifter om erhållande av legitimation och behörighet att utöva yrket kan utformas så lika som möjligt för de nordiska länderna.

 Stockholm den 4 augusti 1988

På riksförsäkringsverkets vägnar

Bjarne Almström

Barbro Wall

BIHANG

**Uttalande till socialdepartementet angående betänkandet (SOU 1987: 12)
 Legitimation för vissa kiropraktorer**

Sammanfattning

Riksförsäkringsverket instämmer i huvudsak i de bedömningar som redovisas i betänkandet och har inget att erinra mot förslaget att gruppen Dr's of Chiropractic skall kunna få legitimation i Sverige. Verket instämmer även i att dessa anslutas till den allmänna sjukvården genom vårdavtal med sjukvårdshuvudmannen.

Kiropraktorutbildningen (kap 5)

Riksförsäkringsverket har inget att erinra mot Alternativmedicinkommitténs förslag att som villkor för legitimation som kiropraktor i Sverige uppställa som krav dels de i avsnitt 5.1 uppräknade utbildningarna dels praktisk tjänstgöring inom svensk sjukvård och kunskaper om svensk hälso- och sjukvårdslagstiftning. Verket instämmer också i kommitténs förslag att ge socialstyrelsen i uppdrag att utarbeta riktlinjerna för denna tilläggsutbildning. Skäl till detta är följande.

I Sverige finns cirka 70 Dr's of Chiropractic och ytterligare drygt 470 personer som kallar sig kiropraktor. Skillnaden mellan de två grupperna är enligt verkets uppfattning mycket viktig att uppmärksamma. Dr's of Chiropractic har en väldokumenterad utbildning och är i Sverige organiserade i Svenska Chiropraktorsällskapet medan den andra gruppen består av personer med mycket varierande bakgrund och nivå av utbildning. Dr's of Chiropractic har i många länder fått samhällets erkännande. Deras utbildning är lång nog att jämföras med högskoleutbildning och har stora likheter med läkarutbildningen.

Användning av röntgen (kap. 6.3.3)

Riksförsäkringsverket ansluter sig till Alternativmedicinkommitténs förslag att kiropraktorerna inordnas i sjukhusens röntgenservice. Verket anser att patientavgifterna hos en kiropraktor även skall innefatta röntgenundersökning. Skälen till detta är följande.

Röntgenavdelningar drivs i dag huvudsakligen av sjukvårdshuvudmännen. Dessa ger service åt såväl den offentliga som den privata vården. Verket anser därför att även kiropraktorernas behov av röntgenservice bör anordnas i den befintliga organisationen. Då patientavgiften vid läkar-

vårdsbesök även innefattar röntgenundersökning efter remiss från läkaren bör också röntgenundersökning efter remiss från en kiropraktor innefattas i patientavgiften vid kiropraktorbesöket.

Legitimation (kap. 7)

Riksförsäkringsverket har inget att erinra mot Alternativmedicinkommitténs förslag att det införs legitimation som hälso- och sjukvårdspersonal av de kiropraktorer som tillhör gruppen Dr's of Chiropractic.

Den internationella erfarenheten av kiropraktorernas verksamhet vittnar om en hög grad av komplikationsfrihet efter kiropraktisk behandling samt även relativt goda behandlingsresultat.

Med hänsyn till att sjukdomstillstånd i rörelseorganen förekommer så ofta samt att detta innebär höga kostnader för sjukvården och den allmänna försäkringen anser verket att det är samhällsekonomiskt motiverat att ge den verksamhet som bedrivs av Dr's of Chiropractic ett officiellt erkännande och en väl definierad roll inom diagnostik och behandling av funktionsrubbingar och smärttillstånd i rörelseorganen.

Ersättning genom allmän försäkring (kap. 8)

Riksförsäkringsverket anser, i likhet med Alternativmedicinkommittén, att kiropraktorerna bör få del av samhällsstödet genom vårdavtal med sjukvårdshuvudmännen.

Att vård som bedöms erforderlig skall finnas tillgänglig på lika villkor för alla är en grundläggande utgångspunkt för samhällets hälso- och sjukvård och för socialförsäkringen. Verket anser att Dr's of Chiropractic bör vara en värdefull komplettering till den traditionella sjukvården för patienter med ryggsjukdomar samt även samhällsekonomiskt motiverad. För närvarande drabbas patienterna av höga behandlingsavgifter, som kommittén påpekar i sitt betänkande. För att de som behöver vård av kiropraktor skall kunna få det på lika villkor dvs. till en och samma patientavgift anser verket att de kiropraktorer som tillhör gruppen Dr's of Chiropractic bör inordnas i den allmänna sjukvården.

Riksförsäkringsverket finner det naturligt att kiropraktorerna inordnas i sjukvårdshuvudmännens planering av sjukvårdsresurserna genom vårdavtal med sjukvårdshuvudmännen, eftersom det är sjukvårdshuvudmännen som har ansvaret för såväl sjukvård som förebyggande insatser åt befolkningen och som även har ett totalt ekonomiskt prioriteringsansvar som omfattar även privata vårdgivare. Verket får i detta sammanhang klargöra att kommitténs förslag om upprättande av vårdavtal inte innebär att kiropraktorerna inordnas i sjukförsäkringen utan i sjukvårdshuvudmännens vårdplanering. Genom vårdavtalet blir ersättningen till kiropraktorn helt och hållet en sak mellan denne och sjukvårdshuvudmannen och övriga administrativa och försäkringsmässiga frågor regleras genom vårdavtalet. För patientavgiften gäller dock enligt förordningen 1984:908 samma avgiftsbelopp och högkostnadsskydd för behandling enligt vårdavtal som för behandling i sjukvårdshuvudmännens egen regi.

Sjukskrivningsfrågan (kap. 8.2.2)

Riksförsäkringsverket ansluter sig till Alternativmedicinkommitténs förslag att inte ge kiropraktorerna rätt att utfärda sjukintyg.

Stockholm den 20 augusti 1988

K. G. Scherman

Barbro Wall

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ):

Alternativmedicinkommittén lade för drygt ett år sedan i ett betänkande (SOU 1987: 12) fram ett förslag om legitimation av vissa kiropraktorer, Dr's of Chiropractic. I sitt yrkande (*se bihang*) till socialdepartementet över detta betänkande avstyrkte UHÄ kommitténs förslag.

Till stöd för sin negativa inställning anförde UHÄ ett flertal motiv, som i tillämpliga delar gäller även nu, då i princip samma fråga väckts i Nordiska rådet.

I förslaget till Nordiska rådet om legitimation av kiropraktorer anföras inga sakargument som ger UHÄ anledning att ompröva sitt tidigare ställningstagande.

Manipulationsteknik

Den första fråga som måste ställas med anledning av förslaget om utbildning och legitimation av kiropraktorer är om manipulationstekniken så som den tillämpas av kiropraktorer kan bevisas vara en effektiv och säker behandlingsmetod.

Enligt vad UHÄ har erfarit saknas tillräckliga kunskaper om effekterna – positiva såväl som negativa – av den manipulationsteknik som tillämpas av t. ex. Dr's of Chiropractic.

Ett flertal experter hävdar att det fortfarande inte finns forskningsresultat och empiriska undersökningar som ger belägg för att manipulationstekniken är effektiv och inte innebär ett oacceptabelt risktagande för patienten.

Hittills har det inte heller publicerats någon svensk vetenskaplig undersökning om manipulationsbehandling där kiropraktorer medverkat – detta trots att alternativmedicinkommittén och tidigare också medicinalansvarskommittén försökt initiera sådana undersökningar.

Samnordisk utbildning och legitimation

Så tillvida instämmer UHÄ med förslagsställarna att utbildning och legitimation är frågor som måste utredas i ett sammanhang.

Om kraven för legitimation av kiropraktorer kan definieras bör det samtidigt vara möjligt att precisera behovet av utbildning. UHÄ utgår ifrån att den kompetens som kan komma att krävas redan nu kan uppnås inom läkar- eller sjukgymnastikutbildningen och den vidareutbildning som anordnas i ortopedisk medicin. Manipulationstekniken tillämpas ju sedan länge inom svensk sjukvård som en alternativ behandlingsmetod av läkare och sjukgymnaster med vidareutbildning i ortopedisk medicin.

Frågan är också om man skall tillföra vården ytterligare en legitimerad yrkesgrupp vars metoder redan kan tillämpas av läkare och sjukgymnaster.

Slutsatser

UHÄ anser det absolut nödvändigt att en vetenskaplig undersökning om manipulationsteknikens tillämpning i kiropraktorbehandling genomförs innan man tar ställning till frågan om utbildning och legitimation av kiropraktorer.

UHÄ bifogar samtliga remissyttranden (*se nedan*) som inkommit till verket i denna fråga och hänvisar i sakfrågor till dessa som stöd för sin avstyrkan av medlemsförslaget i Nordiska rådet.

Gunnar Brodin

Brita Bergseth

BIHANG

UHÄs yttrande till Socialdepartementet i Sverige angående betänkandet (SOU 1987: 12) Legitimation för vissa kiropraktorer

Sammanfattning

UHÄ avstyrker socialdepartementets förslag om legitimation för vissa kiropraktorer, Dr's of Chiropractic.

Huvudmotiven för UHÄ:s ställningstagande är följande.

– Sedan 1979 då frågan om legitimation för kiropraktorer senast prövades har inga nya forskningsresultat eller empiriska undersökningar publicerats som ger UHÄ anledning att ändra sin tidigare ståndpunkt.

Då som nu saknas tillräcklig kunskap om effekterna – positiva såväl som negativa – av den manipulationsteknik Dr's of Chiropractic tillämpar i sin behandling.

– Alternativmedicinkommitténs uppdrag är att pröva vilka alternativa metoder som kan vara av värde inom den etablerade hälso- och sjukvården.

UHÄ konstaterar att manipulationstekniken redan är tillgänglig inom den offentliga vården.

– UHÄ ställer sig tveksam till förslaget att den offentliga vården tillförs en legitimerad yrkesgrupp vars existens står och faller med värdet av en enda behandlingsmetod.

– Enligt UHÄ:s uppfattning har alternativmedicinkommittén inte på ett betryggande sätt kunnat styrka att Dr's of Chiropractic har den kliniska utbildning och diagnostiska kompetens som måste förutsättas för att legitimation skall kunna utfärdas på de villkor som föreslås.

– Sannolikt återstår ännu omfattande forskning om manipulationsbehandling innan frågan om legitimation för kiropraktorer på nytt kan aktualiseras.

– UHÄ ställer sig bakom de särskilda yttranden som lämnats av Viking Falk, Rolf Öhman och Thomas Ihre.

– UHÄ bifogar samtliga remissyttranden som inkommit till verket och hänvisar i sakfrågor till dessa som stöd för sin avstyrkan av alternativmedicinkommitténs förslag.

Sammanfattning av remissvar

UHÄ har remitterat alternativmedicinkommitténs betänkade till karolinska institutet och universitetet i Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå.

Med undantag för universitetet i Linköping avstyrker alla kommitténs förslag. Universitetet i Linköping anser att legitimation för vissa kiropraktorer med hög utbildning under förutsättning av hög anslutning kan vara motiverad.

Tillfälle att yttra sig över betänkandet har UHÄ dessutom berett utbildningsnämnderna i Uppsala, Östergötlands, Västerbottens, Norrbottens läns landsting samt Göteborgs och Bohus läns vårdskoleförbund. Av dessa har tre lämnat synpunkter. Alla har tillstyrkt utredningens förslag.

Allmänt

När frågan om legitimation för kiropraktorer senast prövades, 1979, instämde UHÄ i den avvisande hållning Medicinalansvarskommittén (MAK) intog. Samtidigt tillstyrkte UHÄ dock den försöksverksamhet och utvärdering MAK föreslog.

I likhet med alternativmedicinkommittén beklagar UHÄ att SoS inte kunnat genomföra eller påbörja någon sådan verksamhet.

Till skillnad från kommittén är UHÄ:s uppfattning emellertid den att vare sig allmänhetens positiva inställning till kiropraktorbehandling eller den litteraturgenomgång av det slag som socialmedicinska institutionen i Umeå utfört kan ersätta den planerade försöksverksamheten som grund för ett beslut om legitimation.

Enligt UHÄ:s mening är det samhällets skyldighet att i första hand garantera patientens säkerhet och en vetenskapligt förankrad medicin inom den offentliga vården.

Alternativ medicin

Under de dryga sju år som förflutit sedan föregående utredning har läkare och sjukgymnaster i allt större utsträckning intresserat sig för och tillägnat sig manipulationstekniken genom fördjupade studier i ortopedisk medicin. Någon ny alternativ behandlingsslag kan kiropraktorer därmed inte sägas tillföra den offentliga vården. De inom svensk sjukvård som idag behärskar behandlingsmetoden är dessutom drygt dubbelt så många som de Dr's of Chiropractic som nu skulle kunna vara aktuella för legitimation.

Manipulationstekniken måste i likhet med alla andra behandlingsmetoder ständigt kunna prövas och utvecklas, antas eller förkastas om så visar sig nödvändigt.

Med utgångspunkt från patientens diagnos är manipulation en av flera behandlingsmetoder som läkare och sjukgymnaster kan välja i samband med funktionsstörningar i rörelseorganen. Kiropraktorer däremot tillämpar en och samma behandlingsmetod för flera diagnoser.

UHÄ ställer sig tveksam till att den offentliga vården tillförs ytterligare en legitimerad yrkesgrupp som, till skillnad från övriga, bygger sin yrkesfunktion på en enda behandlingsmetod. Faktum är att en hel yrkeskårs existens därmed skulle stå och falla med värdet av denna enda metod.

Utbildning

UHÄ har under senare år fått ett allt större ansvar för ekvivalering av utländsk utbildning. Bland de erfarenheter som vunnits av denna verksam-

het är att en och samma utbildning i fråga om innehåll och omfattning kan visa stora variationer inte bara internationellt utan också inom ett och samma land. Det sistnämnda gäller särskilt för utbildning i USA.

Då kiropraktorer inte utbildas i Sverige saknar kommittén möjligheter att på traditionellt sätt ekvivalera de kiropraktorutbildningar som föreslås berättiga till legitimation mot motsvarande svensk utbildning.

Alternativmedicinkommittén förefaller dock generellt ha accepterat den bedömning av utbildning och kvalitetskontroll som den amerikanska samarbetsorganisationen Council of Chiropractic Education (CCE) utövar beträffande de medlemmar som anordnar kiropraktorutbildning i USA, England respektive Australien.

Enligt UHÄ:s uppfattning bör legitimation av en helt ny yrkesgrupp inom vården föregås av en betydligt mer ingående granskning av olika utbildningars innehåll, kurslitteratur, examinationsformer etc. i synnerhet som det i det här fallet enbart är fråga om utländska utbildningar.

Preklinisk utbildning

Den bedömning kommittén gör beträffande kiropraktorernas prekliniska utbildning grundar sig på en översiktlig granskning av en individuell ansökan 1976 om tillgodoräknande för studier på läkarlinjen. Granskningen resulterade i att den sökande, som hade genomgått 2,5 års preklinisk kiropraktorutbildning i USA, måste komplettera sin utbildning till vissa delar för att få tillträde till den kliniska delen av utbildningen inom läkarlinjen.

UHÄ anser det något förhastat att så som kommittén gör utifrån denna enda individuella bedömning dra generella slutsatser om den prekliniska utbildningens kvalitet för hela yrkesgruppen Dr's of Chiropractic.

Klinisk utbildning

Experterna Lynöe och Bygren har på uppdrag av kommittén gjort en genomgång av den vetenskapliga litteraturen om manipulationsbehandling. De bedömer att manipulationsbehandling inte är riskfri speciellt när det gäller manipulation av halsrygg. Förebyggande av komplikationer och identifikation av kontraindikationer kräver diagnostisk kompetens. Kommittén har tydligen tagit fasta på detta och framhåller diagnostikens betydelse för att komma fram till rätt behandlingsindikation och betonar också betydelsen av att uppdaga och utesluta sådana sjukdomar som kiropraktikerna saknar kompetens att behandla och som måste hänvisas till läkare. Därefter nämner kommittén några sjukdomstillstånd som utgör absolut kontraindikation mot manipulationsbehandling.

Såvitt UHÄ kan bedöma krävs en kompetens motsvarande läkarens när det gäller förmågan att kunna ställa en självständig diagnos vid en primärkontakt för att bli kunna identifiera de sjukdomstillstånd som utgör kontraindikation mot manipulationsbehandling.

Kommittén anser att utbildningen måste tas som ett avgörande kriterium när statsmakterna skall ta ställning till kiropraktiken. På sid 47 redovisar utredningen knapphändigt innehållet i den utbildning som ges vid de av CCE godkända kiropraktikerskolorna. Det framgår dock att flera viktiga medicinska ämnen saknas, som t ex kirurgi, barnmedicin, psykiatri, internmedicin.

Det förefaller inte troligt att kiropraktikerutbildningen ger en kompetens som motsvarar läkarlinjens när det gäller förmåga att ställa diagnos och som motsvarar de krav på säkerhet för patienterna som legitimeringen av läkare är en garanti för.

UHÄ anser att legitimation för Dr's of Chiropractic på nytt bör aktualiseras förrän frågorna kring kiropraktorernas kliniska utbildning och diagnostiska kompetens ytterligare har klarlagts.

Fortbildning

UHÄ ser stora möjligheter för vården att genom en ökad satsning på fortbildning i ortopedisk medicin för läkare och sjukgymnaster förstärka insatserna för patienter med bl a svåra ryggåkommor. Statsmakterna har också sedan 1983 successivt byggt ut vidareutbildningen för sjukgymnaster med påbyggnadslinje och forskningsförberedande fördjupningskurser.

Legitimation

Legitimationsbegreppet saknar en entydig internationell definition. Enligt vad UHÄ erfarit utfärdas legitimation under skilda förutsättningar och skilda villkor i olika länder.

Till stöd för förslaget om legitimation för Dr's of Chiropractic åberopar dock kommittén, förutom den i huvudsak internationellt bedömda utbildningen, att legitimation införts för denna grupp kiropraktorer i bl a Australien och Nya Zeeland.

UHÄ kan inte se att utländsk legitimation i sig kan utgöra ett tungt vägande argument för förslaget om legitimation på svenska villkor.

Forskning

Ytterligare ett motiv som UHÄ vill anföra mot alternativmedicinkommitténs förslag är att själva manipulationstekniken ännu inte på grundval av vetenskapliga rön eller beprövad erfarenhet kunnat bevisas ha den effekt och ge den säkerhet för patienten som man i utredningen velat göra gällande.

Enligt UHÄ:s bedömning återstår ett omfattande forskningsarbete innan det kan beläggas att den kiropraktiska verksamheten dvs. manipulations-tekniken, så som den definieras i utredningen, har förväntad effekt och inte innebär ett oacceptabelt risktagande för patienten.

Förhoppningsvis kan dock alternativmedicinkommitténs förslag stimulera läkare och sjukgymnaster till vidare forskning i framför allt ortopedisk medicin.

Stockholm den 14 september 1987

Carl-Gustaf Andrén

Brita Bergseth

Karolinska institutet:

Karolinska institutet har 1987.09.18 avgivit ett utlåtande till UHÄ över Alternativmedicinkommitténs betänkande om legitimation för vissa kiropraktorer (SOU 1987: 12) och konkluderat att man inte kan biträda kommitténs förslag (se bilaga¹). I det utlåtandet påpekades bl. a. möjligheten att stödja det avsevärt billigare alternativet som redan prövats i Sverige, nämligen att vidareutbilda sjukgymnaster och läkare i manipulationsteknik. Man skulle då också minska risken att allvarliga sjukdomar förbises.

¹ Här ej tryckt.

En omfattande vidareutbildning i de manuella behandlingsteknikerna för sjukgymnaster och läkare finns redan i Norge, Finland och Danmark, så inte heller för de nordiska grannländerna tycks det finnas något angeläget behov av att legitimera kiropraktorer.

För patienter med ryggsjukdom ger sällan enbart en behandlingsteknik bra resultat. Flera åtgärdsstyper behöver ofta samordnas på ett medvetet sätt med utnyttjande av olika enheter inom sjukvården. Det är också viktigt att ha kunskaper nog att kunna avgöra när en behandlingsmetod kan användas och när den inte får utnyttjas. Vidare måste vårdutbildning av det här slaget vara knuten till högskolan så att utvärdering med vetenskapliga metoder och utveckling av ämnesområdet kan garanteras.

Vår uppfattning är i första hand att legitimerade kiropraktorer f. n. inte behövs inom sjukvårdssystemet i vårt land och därför kan det ej heller anses motiverat att satsa de avsevärda belopp som en speciell kiropraktorutbildning skulle kosta.

Om emellertid regeringen trots allt av någon anledning i stället för att förlänga alternativt anordna vidareutbildning för läkare och sjukgymnaster inom manuell terapi ändå kommer att besluta att legitimerade kiropraktorer skall finnas i vårt land och att även utbildning skall ordnas, anser vi att utbildningen bör vara av hög kvalitet. Det kommer att kunna innebära en fara för patienterna i framtiden om kiropraktorutbildningen blir undermålig och t. ex. alltför ensidigt inriktas enbart på utförandet av manipulation. Utbildningen bör i så fall inordnas på högskolenivå på så sätt att t. ex. denna behandlingsteknik kan utvärderas på ett vetenskapligt acceptabelt sätt och relateras till andra ryggvårdsformer. Utbildningen bör förläggas till en ort med god tillgång på lärare på akademisk nivå med hög kompetens inom ryggsjukvårdens olika områden.

Vår konklusion blir i första hand att vi avråder från utbildning och legitimation av kiropraktorer och i andra hand – om ett beslut ändå togs att vi skall ha legitimerade kiropraktorer i vårt land – varnar vi för att göra utbildningen alltför ensidig.

Stockholm den 26 augusti 1988

Urban Lindgren

Professor i ortopedisk kirurgi

Raija Tynni-Lenne

Högskoleadjunkt,
prefekt inst. f. sjukgymnastik

Bengt Jansson

Professor i psykologi

Jan Ekholm

Professor i
medicinsk rehabilitering,
ssk fysikalisk medicin

Uppsala universitet, medicinska fakultetsnämnden:

4 medlemmar av Nordiska rådet har väckt förslag om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer. Detta motiveras med att antalet kiropraktorer starkt ökat i Västeuropa och Nordamerika samt att allmänheten fått en ökad kännedom om kiropraktik som behandlingsform. Diskussionen om legitimation av kiropraktorer har uppkommit i samband med Svenska alternativmedicinkommittén (SOU 1987: 12). Man påpekar att det f. n. inte i något nordiskt land finns vare sig kiropraktorutbildning eller fastställda krav för legitimation och trycker på lämplighet av nordisk samordning i dessa frågor.

Förslagsställarna talar inte om vad de menar med kiropraktik men anser ändå att allmänheten har "ökad" kännedom om den. I verkligheten är kiropraktikens teknik och omfattning mycket begränsat redovisad. Ej heller anges i förslaget vilka typer av patienter som är lämpade för kiropraktisk utbildning finns ytliga beskrivningar som knappast ger uppfattning om kunskapsinnehållet. De olika skolorna tycks divergera åtskilligt. Förslagsställarna fokuserar sitt intresse på kiropraktiken och diskuterar inte de verkliga problemen som är:

1. Det stora antalet patienter med besvär från rörelse-stödjeorganen och deras otillfredsställande omhändertagande.
2. Befintliga personer finnes med god grundutbildning men med otillfredsställande vidareutbildning inom rörelseorganen (dvs. läkare och sjukgymnaster). Inom dessa grupper finnes stor ambition att förkovra sig.

Om en särskild nordisk utbildning skall utredas bör den sikta på ett bredare område än kiropraktik inkluderande rehabiliterande åtgärder anpassade till framförallt öppenvård. Det är väsentligt att utbildningen fokuseras på rörelsestödjeapparaten så att helhetssynen på problemen kommer fram. En avsedd utbildning skall givetvis vara anknuten till en medicinsk fakultet (vetenskapligt grundad kvalitet på utbildningen) och ett större sjukhus (tillräckligt patientmaterial).

Sammanfattningsvis anser medicinska fakultetsnämnden att medlemsförslaget från Nordiska rådet icke är välmotiverat. Däremot är det värdefullt att utreda möjligheten att anordna utbildning inom det stora och styvmoderligt behandlade kliniska verksamhetsområdet rörelseorganens funktionsstörningar varvid man inte bör begränsa sig till det snäva och huvudsakligen okända ämnet kiropraktik.

Uppsala den 15 augusti 1988

På medicinska fakultetsnämndens vägnar

Hans Ulfendahl

Birgit Lannering

Universitetet i Linköping, utbildnings- och forskningsnämnden:

 Utbildnings- och forskningsnämnden stöder förslaget att en utredning tillsätts angående gemensam nordisk utbildning för kiropraktorer liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktorerers legitimation och yrkesutövning.

En utredning gör det möjligt att dels ge förslag till utbildning och dels ge direktiv för bedömning av kiropraktorerers kompetens. En nordisk utbildning för kiropraktorer krävs för att ge möjlighet till adekvat insyn och kontroll av framtida kunskaps- och kompetenskrav. Det är av stor vikt att utredningen tar hänsyn till kiropraktikens roll i ett helhetsperspektiv och att kompetens hos specialistutbildade läkare och sjukgymnaster beaktas.

Linköping den 18 augusti 1988

På utbildnings- och forskningsnämndens vägnar

Per Bjurulf

Louise Normén

Lunds universitet, medicinska fakulteten:

Med hänvisning till UHÄ:s yttrande till Socialdepartementet den 14 september 1987 (Reg nr 301-1217-87) (*se ovan*) och till medicinska fakultetens yttrande till Rektorsämbetet, Lunds universitet den 5 augusti 1987 (VI Å 5622/87) (*se Bihang*) har medicinska fakultetsstyrelsen beslutat avslå medlemsförslaget om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer.

Lund den 17 augusti 1988

På medicinska fakultetsstyrelsens vägnar

Sven Erik Bergentz

Dekanus

Birgitta Larsson

Yttrande över legitimation för vissa kiropraktorer

Betänkandet anger som motiv för legitimation av vissa kiropraktorer att allmänheten i stigande omfattning utnyttjar deras tjänster, att ryggsjukdom är särskilt vanlig hos resurssvaga individer (som emellertid utnyttjar kiropraktik mindre än andra grupper) och att s. k. Doctors of Chiropractic skulle vara överlägsna andra utövare av s. k. alternativ medicin. Man har emellertid inte visat att kiropraktiken blivit mer populär och uppgifterna att 70% av deras patienter uppger sig ha blivit bättre respektive att behandlingen ger bäst resultat i tidiga fall, måste jämföras med att över 90% av patienter med akuta ryggsmärtor spontant blir besvärsfria inom två månader utan någon som helst behandling. Omsorgen om de resurssvaga som inte skulle ha råd att uppsöka kiroprakter måste vägas mot kunskapen att denna grupp hemsöks av just sådana kroniska ryggbesvär som är minst lämpade för kiropraktik.

Den av betänkandet accepterade utbildningen av kiropraktorer omfattar 4-5 år vid ett mindre antal institut i USA. Denna utbildning kan inte rimligen jämföras med 12 års obligatorisk läkarutbildning i Sverige. De flesta läkare i Sverige arbetar därefter i grupper vid kliniker och vårdcentraler, medan kiropraktorer saknar denna så att säga inbyggda fortbildning då de ofta praktiserar ensamma. I själva verket ter sig den utbildning betänkandet vill stadfästa som ganska meningslös för syftet att utbreda s. k. manipulationsbehandling. Denna behandling torde knappast förutsätta kunskaper i s. k. prekliniska ämnen och kiropraktorerna får inte tillnärmelsevis tillräcklig utbildning i differentialdiagnostik inklusive psykiatri och socialmedicin. De försteg som Dr's of Chiropractic genom sin grundutbildning skulle ha, jämfört med andra kiropraktorer, är således illusorisk, och avgränsningen mot grupper som naprapater och zonterapeuter är så tillvida meningslös eftersom ingen av alla dessa grupper har kunnat påvisa effekten av sin behandling.

Betänkandet grundar sin uppfattning av kiropraktiken på att denna under senare tid skulle närmast sig den s. k. skolmedicinen. Denna historieskrivning kan emellertid ifrågasättas. Skälet till att kiropraktorerna i Sverige numera, jämfört med sina kollegor i t. ex. USA och framförallt tidigare, inte vidhåller att manipulationsbehandling av ryggen kan bota alla sjukdomar och inte bara ryggsjukdomar, är främst att skolmedicinen påvisat andra orsaker än kotförskjutningar som orsak till t. ex. dövhet, blindhet och njursten. Det är vidare skolmedicinen och inte kiropraktiken som ur gruppen ryggglidande kunnat lyfta fram sådana som har tuberkulos, diskbräck och s. k. spinal stenosis; tillstånd som även kiropraktorer numera erkänner inte lämpar sig för manipulation. Kiropraktorerna har således inte närmast sig skolmedicinen utan skolmedicinen har genom sin effektivitet tvingat bort kiropraktorerna från område efter område. Dessvärre har detta ännu inte lyckats för den stora gruppen av människor som har mer eller mindre kroniskt ryggglidande; här är skolmedicinen inte bättre än kiropraktik eller naprapati. Detta utgör emellertid inget skäl till att legitimera en eller flera av dessa grupper, då det endast är skolmedicinen som ger löfte om fortsatta framsteg vid behandling av ryggglidande.

Betänkandets förslag att inordna vissa kiropraktorer i sjukförsäkrings-systemet bygger på förhoppningen att samhällets sjukvårdsutgifter därmed skulle minska. Inom de ramar som gäller för finansieringen av vår sjukvård, och som också utgjorde en förutsättning för utredningen, kan emellertid ersättning till patienter för kiropraktik inte utbetalas med mindre att andra utgifter minskas. Betänkandet har inte visat att kiropraktik är mer effektiv än s. k. skolmedicin inklusive sjukgymnastik, varför ersättning för kiropraktik måste utanordnas från de resurser som nu används för läkarvård eller sjukgymnastik. Det är visserligen sant att denna omfördelning av resurserna f. n. skulle bli marginell eftersom förslaget omfattar endast 70 individer. Betänkandet förutsätter emellertid att detta antal kommer att öka betydligt; en viktig förutsättning för att förslaget överhuvudtaget skall få någon kvantitativ betydelse.

Orsakerna till att samhället inte kan ge en effektiv vård av vissa patienter med ryggslidande är inte att den s. k. skolmedicinen inte tillräckligt väl behärskar manipulationsbehandling eller att det samlade antalet läkare och sjukgymnaster skulle vara för litet. Skälet till de aktuella bristerna är istället dels att samordningen mellan olika typer av läkare och sjukgymnaster inte är tillräckligt bra dels att vi inte känner de djupare orsakerna till många vanliga typer av ryggsbesvär. Legitimation av vissa kiropraktorer skulle göra det ännu svårare att samordna samhällets vårdprogram för ryggsjukdomar utan att tillföra den offentliga sjukvården några nya kunskaper.

Tanken att skapa en särskild högskola för kiropraktik är orimlig då manipulationsbehandling av ryggraden varken har en teoretisk grundval eller visats vara praktiskt meningsfull.

Sammanfattning

Medicinska fakultetsstyrelsen avvisar således förslaget att legitimera vissa kiropraktorer, då denna grupp, s. k. Dr's of Chiropractic, vare sig beträffande det teoretiska underlaget för behandlingen eller behandlingens effekter kan avskiljas från mångdubbelt flera utövare av s. k. alternativ medicin, som betecknas kiropraktorer, naprapater, zonerapeuter etc. Vi avvisar också att vissa kiropraktorer skulle inordnas i sjukförsäkringssystemet, då detta skulle innebära en motsvarande minskning av utrymmet för läkare och sjukgymnaster vars verksamhet ur samhällsekonomisk synpunkt är viktigare än kiropraktorernas. Slutligen avvisas som totalt verklighetsfrämmande tanken att inrätta en speciell högskola för kiropraktorer.

Lund den 5 augusti 1987

På medicinska fakultetsstyrelsens vägnar

Sven-Erik Bergentz

Birgitta Larsson

Göteborgs universitet, medicinska fakultetsnämnden:

Medicinska fakultetsnämnden har vid flera tidigare tillfällen yttrat sig i ämnet, senast i augusti 1987, då med avlämnande av följande synpunkter.

Såväl samhällsvetenskapliga aspekter som omtanke om enskilda patienter talar emot en legitimation av Doctors of Chiropractic. Inte en enda av de i dag existerande vetenskapligt riktigt utförda undersökningar som pekar på kortvarig övergående effekt av manipulationsgreppet har gjorts av kiropraktorer. De har inte ens deltagit i undersökningarna. Felaktigt anges kiropraktorer påskynda arbetsåtergång hos ryggpatienter: tvärtom har ett par studier visat att undersökning, information och aktivering genom skolmedicinens försorg just ger sådana effekter! Alla tillgängliga aktuella studier talar för att varje form av passiviserande behandling, vartill manipulation måste räknas, i själva verket har en negativ effekt. Ännu större kostnader för ryggvården kan förväntas av kiropraktorernas inlemmande i vårt sjukvårdssystem utan något som helst bevis på förbättrad vård. Ökade risker genom minskad diagnostisk kompetens och ökad onödigt röntgenstrålning av stora patientgrupper blir följderna. Kiropraktorerna saknar den nödvändiga breda utbildningen som fordras för att vi skall kunna lösa ryggproblemet. I dag vet vi att en helhetssyn är nödvändig eftersom ergonomiska, psykologiska och sociala förhållanden spelar en långt större roll än vad som tidigare var känt.

Frågan om kiropraktorernas erkännande har på olika sätt ventilerats i Sverige 1974, 1975 och 1979. Av främst vetenskapliga skäl fann olika remissinstanser och även beslutande organ vid dessa tillfällen inga skäl föreligga att legitimeras Doctors of Chiropractic eller andra kiropraktorer med motsvarande utbildning. Sedan dess har emellertid samhällets syn på alternativ medicin genom politiska värderingar i viss mån förändrats. Några undersökningar, som förändrar vetenskapssamhällets syn på behandlingsmetoderna har emellertid icke publicerats.

Ryggont är ett i befolkningen synnerligen vanligt förekommande symptom med mestadels okänd bakgrund. Genom ett flertal undersökningar under det sista årtiondet har sjukdomssymptomets snabba regress kunnat verifieras. Sålunda är inom sex veckor närmare 90% av dem som anmäler sig till sjukkassan för arbetshindrande ryggont åter i arbete. Hos den minoritet av patienterna som fortfarande har ont efter åtta veckor, kan endast i cirka 20% en vetenskapligt verifierbar orsak till symptomen fastställas.

Bland sådana fastställbara orsaker till ryggont återfinnes icke s.k. subluxation, något som kiropraktorerna med sitt handgrepp säger sig behandla. Ingenstädes i litteraturen, vare sig tidigare eller under sista decenniet, har någon som helst undersökning visat att de förmodade skador, som kiropraktorerna anser sig behandla, verkligen existerar. Deras undersök-

ningsmetodik att fastställa sådan eventuell skada har icke heller kunnat verifieras, vilket under de sista åren visats i flera vetenskapliga arbeten. Denna del tas överhuvudtaget inte upp till diskussion i föreliggande betänkande. Medicinska fakultetsnämnden vill här framförallt referera till aktuella studier om röntgenundersökning; John F. Frymoyer och medarbetare: "A Comparative Analysis of the Interpretations of Lumbar Spinal Radiographs by Chiropractors and Medical Doctors", (Spine, Volume 11, Nr 10, 1986), samt Nancy A. Potter och medarbetare: "Intertester Reliability for Selected Clinical Tests of the Sacroiliac Joint" (Physical Therapy, Volume 65, Nr 11, November 1985), som visar på osäkerheten i såväl den röntgenologiska som den kliniska bedömningen av "instabilitet, subluxation" etc.

I betänkandet finns också flera anmärkningsvärda sakfel, bland annat sägs på ett par ställen att kiropraktorbehandling har effekt på arbetsåtergång. Detta är aldrig visat i någon enda vetenskaplig undersökning, vare sig manipulatorens har varit en kiropraktor, läkare eller sjukgymnast. Det finns, som nämnes, flera vetenskapliga undersökningar som pekar på att man endast i akuta fall kan få en viss symptomatisk lindring.

Det bör nämnas att en jämförelse mellan det kiropraktiska greppet och den osteopatiska mobilisationen av Hadler i septembernumret av Spine 1987 visar, på en grupp unga människor med akuta lumbala smärtor, ett signifikant bättre resultat vad beträffar symptomen efter manipulationsgreppet jämfört med mobilisationen. Detta positiva resultat visades dock endast på den lilla grupp patienter som hade haft ont mellan två och fyra veckor. Det bör också observeras att denna undersökning var utförd på *icke* sjukskrivna patienter och symptomreduktion var det som noterades och jämfördes. Den i betänkandets bilaga 3 redovisade litteraturomgången, visar att de accepterbara kontrollerade prospektiva undersökningar som finns gör det sannolikt att man endast i de akuta eller subakuta fallen (mindre än fem veckor) kan få en viss symptomlindring av manipulationsbehandling. Någon effekt på arbetsåtergång har aldrig visats!

Det bör också här understrykas att det *icke i någon enda* av de vetenskapliga undersökningar, som pekat på viss symptomatisk effekt, rört sig om av kiropraktorn utförd manipulationsbehandling. Den manipulerande terapeuten har antingen varit läkare, osteopat eller sjukgymnast. Man har här alltså en yrkesgrupp som har fungerat i över 100 år men där icke en enda vetenskapligt hållbar undersökning visat på säker effekt. Det måste alltså klart sägas ifrån att en legitimation av denna grupp endast kan ske av politiska skäl. Inga vetenskapliga grunder kan överhuvudtaget åberopas.

Under 1988 har ytterligare en undersökning, utförd av en läkare i USA, visat på en snabbt övergående effekt av manipulation på en liten grupp tidigare friska men icke sjukskrivna ryggpatienter jämfört med en kontrollgrupp – återigen ingen kiropraktor med i undersökningen (Hadler, Spine 1988).

Inom den moderna ryggforskningen är det också klart visat att ryggont

är ett symptom vars orsaker kan vara synnerligen varierande. Vi vet numera att såväl ergonomiska som psykologiska och sociala förhållanden spelar större roll än vi tidigare trodde. En helhetssyn är nödvändig för adekvat behandling. Kiropraktorerna saknar den nödvändiga breda utbildning för att tackla dessa viktiga faktorer, vilket också påpekats i Viking Falks särskilda yttrande.

En undersökning som utförts i Göteborg (Chöler, Nagemson, Larsson, Peterson, Spri 188, 1985) citeras i delbetänkandet såsom exempel på vissa ekonomiska vinningar som ett vårdprogram kan ge vid lumbala smärttillstånd. Det måste framhållas att grundtanken i detta vårdprogram är en av specialist understödd aktivering av patienten och ett nedvärderande både av specifik och symptomatisk behandling, som i själva verket är bevisat passiviserande och symptomförlängande.

Det måste också påpekas att betänkandet genomsyras av den felaktiga inställningen att kiropraktorbehandling är en *aktiv* behandling; den är i själva verket en passiviserande behandling där hela patientens tänkande häktas upp kring manipulatorsbehandlingen och den absolut obevisade, icke existerande "skadan" som kiropraktorn säger sig rätta till. Patientens egen aktivering förhindras eller fördröjes. Det finns starka skäl misstänka att legalisering av kiropraktiken i själva verket kommer att innebära en avsevärd ökning av den redan samhällsekonomiskt "dyra" räkningen för ryggåkommor. Det är felaktigt att betänkandet anger vilka stora potentiella besparingsmöjligheter som finns vid effektivt omhändertagande av patienterna utan att samtidigt ange att detta effektiva omhändertagandet endast visats genom "skolmedicinsk" noggrann undersökning samt därefter information om aktiveringens betydelse och dess kontrollerade genomföranden.

För att bli legitimerad läkare fordras att man besitter vissa kunskaper och kan passera en examination. Detta fordras även av sådana läkare som är utbildade utomlands på välrenommerade universitet. Det synes mycket märkligt att man nu överväger att ge en grupp terapeuter legitimation utan att man vet vilka kunskaper de har. De skolor, som nämns i betänkandet, har i tidigare utredningar icke befunnits tillräckliga. Vad man där i allmänhet lär ut är helt tillrättalagt för det kiropraktiska tankesättet, som är baserat på föråldrade medicinska modeller, vilka i dag är motbevisade.

Den diagnostiska kompetensen är såsom ovan visat redan motbevisad och det faktum att Doctors of Chiropractic successivt har fått ökat internationellt erkännande har alltid varit resultat av politiska bedömanden och icke vetenskapliga. Ett rimligt krav vore, om nu legitimation anses motiverat av politiska skäl, att alla även nu verksamma Doctors of Chiropractic måste genomgå adekvata av Socialstyrelsen uppställda prov. Patientens säkerhet måste sättas i främsta rummet. Kiropraktorernas differentialdiagnostiska kunskaper måste liksom läkarnas med examen vid utländska universitet prövas.

Vi vet i dag också att helhetssynen på ryggproblematiken är nödvändig. Det är märkligt att man nu vill legitimera en yrkesgrupp som anser sig behandla något som man inte kan bevisa med en enda manuell behandlingsmetod, som aldrig visat sig effektivare än det den normala sjukvården kan ge, nämligen den bevisade symptomatiska lindringen man får av smärtstillande och/eller anti-inflammatorisk medicin, vilka i det akuta stadiet har visat sig ge symptomatisk lindring i samma utsträckning som kiropraktorbehandling.

Det är beklagligt att vi inte vet alla orsaker till symptomet ryggont. Det senaste decenniets systematiska forskning har emellertid visat att det är möjligt att med tillgängliga kunskaper om individens helhet komma bättre tillrätta med problemen. Inga forskningsrapporter föreligger som visar att den i själva verket passiviserande kiropraktorbehandlingen är ett medel att lösa ryggproblematiken.

En ekonomisk beräkning ger vid handen att legitimation och inlemmandet av denna yrkesgrupp i vårt sjukkaessesystem skulle kosta mer än genomförandet av det bevisat effektiva vårdprogram som framlades som resultat av den s. k. Västra Frölundaundersökningen i Göteborg (Spirapport nr 188, 1985. Chöler et al, se denna).

Det är alltså visat av både svenska och utländska röntgenologer, bland annat den ovan citerade undersökningen av Frymoyer, att en sedvanlig röntgenundersökning av ländryggen icke ger hållpunkter vare sig för speciella sjukdomar eller för behandlingen samtidigt som den ger en gonad bestrålning som är stor, dvs. direkt farlig. Vi har i Sverige genom flera redovisade forskningsprojekt och omfattande information bland annat kunnat minska röntgenundersökningsfrekvensen för ospecifika ländryggsbesvär. Enligt medicinska fakultetsnämndens mening vore det fel att låta kiropraktorerna själva, direkt eller indirekt, få tillgång till röntgen genom remiss med mindre än att de först kan visa specificitet respektive sensitivitet av de fynd de anser sig kunna visualisera med röntgens hjälp. Detta fordras av dagens medicinare, samma sak måste fordras av kiropraktorerna.

Överbehandling gör mer skada än nytta. Det gäller också manipulationsbehandling mer än ett par gånger i det akuta tillståndet, vilket påpekats i betänkandet. Samtidigt citeras en dansk undersökning som visade att kiropraktorer såg sina patienter sex gånger under en månad.

Det är betänkligt att man nu vill späda ut sjukvårdens redan knappa resurser med ytterligare företrädare för en behandlingsmetod som är obevisad. Därigenom undandrages resurser från områden där vetenskapligt bevisade adekvata metoder finnes. Inom ryggområdet talar tillgängliga undersökningar inte alls för att kiropraktorer tillför något väsentligt värde vare sig för den enskilde eller för samhället.

Då frågan var uppe på Socialstyrelsen var också samtliga tjänstemän och experter som deltog i handläggningen negativa enligt bilagda yttrande.

Sålunda kan det inte finnas någon grund för att påbörja en ny typ av utbildning som vilar på så fullständigt lös grund som kiropraktiken.

Om man i framtiden finner att den manuella behandlingen för viss specifik patientgrupp kan ge bättre resultat än gängse ortopedisk behandling kan kunskapen därom inläras av såväl sjukgymnaster som läkare under deras respektive utbildningsgång.

Göteborg den 18 augusti 1988

Barbro Strand

Umeå universitet har i skrivelse den 22 augusti 1988 förklarat sig avstyrika medlemsförslaget.

Svenska kommunförbundet har i skrivelse den 20 maj 1988 förklarat sig avstå från att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

Landstingsförbundet:

Alternativmedicinkommittén tar i sitt betänkande (SOU 1987: 12) upp frågan om legitimation av kiropraktorer och berör också de krav på teoretisk utbildning och praktisk tjänstgöring som bör gälla för legitimation. När det gäller frågan om framtida behov av utbildningsplatser för kiropraktorer och alternativa lösningar av utbildningsfrågan avser utredningen att återkomma med förslag i sitt huvudbetänkande.

Förbundsstyrelsen biträdde i sitt yttrande över Alternativmedicinkommitténs betänkande förslaget om legitimation för de kiropraktorer som har högskoleutbildning som Dr's of Chiropractic. Dessa är i huvudsak verk samma som privata yrkesutövare. En legitimation skulle enligt styrelsen kunna vara till vägledning för patienter som önskar sådan behandling. Den ger också möjligheter att utöva kontroll av verksamheten och kan därigenom bidra till en ökad säkerhet i vården.

Förbundsstyrelsen tog i sitt yrkande inte upp frågan om en framtida svensk utbildning av kiropraktorer. Ytterligare utredningsunderlag erfordras innan ett sådant ställningstagande kan ske. Möjligheten att lösa ett framtida utbildningsbehov av kiropraktorer i samnordisk regi är ett intressant förslag och bör utredas vidare. Det får förutsättas att Alternativmedicinkommittén i sitt fortsatta arbete tar upp en sådan diskussion med berörda nordiska organ. Styrelsen ser också ett värde i att rättsreglerna

rörande kiropraktorers legitimation och yrkesutövning utformas så att de så långt möjligt harmonierar mellan de nordiska länderna.

Stockholm den 1 september 1988

Landstingsförbundet

Gunnar Hofring

Walter Slunge

Svenska läkaresällskapet:

Svenska läkaresällskapet vill som svar på förfrågan från Nordiska rådets presidium om synpunkter på samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer hänvisa till det särskilda yttrande och det remissvar som avgivits med anledning av den svenska alternativmedicinkommitténs delbetänkande inom samma område (SOU 1987: 12) (*se Bihang*).

Stockholm den 23 augusti 1988

För Svenska läkaresällskapet

Hans O Hallander

Sällskapets sekreterare

BIHANG

Yttrande över "Legitimation för vissa kiropraktorer. Delbetänkande av alternativmedicinkommittén (SOU 1987: 12)"

Svenska läkaresällskapet har under utredningens gång genom sin sakkunnige Rolf Öhman haft möjlighet att kontinuerligt framföra sina synpunkter, vilka också formulerats i ett särskilt yttrande. De synpunkter som nu inkommit från Sällskapets sektioner och vilka härmed överlämnas förstärker snarast detta ställningstagande.

Sällskapet vill särskilt framhålla tveksamheten till manipulationsbehandlingens medicinska värde, oron för behandlingskomplikationer och inadekvat differentialdiagnostisk utredning samt bristen på möjlighet att kontrollera utbildningen. Därutöver synes kravet från sektionen för medicinsk radiologi på ett klart uttalat förbud för legitimerad kiropraktor att inneha och bruka röntgendiagnostisk apparatur väl motiverat.

Sammantaget talar invändningarna starkt emot legitimation av vissa

kiropraktorer. I den utsträckning manipulationsbehandling skall komma till användning handläggs den bäst och säkrast inom sjukvården.

Stockholm den 1 september 1987

För Svenska läkaresällskapet

Bengt Pernow

Ordförande

Hans O Hallander

Sekreterare

Särskilt yttrande

av Rolf Öhman

Jag kan av följande skäl icke biträda kommitténs förslag om legitimation för gruppen Dr's of Chiropractic.

Dr's of Chiropractic använder väsentligen en enda behandlingsmetod, s. k. ryggradsmanipulation, vilken i internationell litteratur saknar dokumentation vad avser såväl teoriutbildning som behandlingseffekter.

I Sverige fanns 1985 19000 läkare och nära 4000 sjukgymnaster. Tillskott av ett sjuttio-tal kiropraktorer är därför ur kvantitativ synpunkt betydelselöst.

Utbildning saknas i Sverige. Den teoretiska skolning, som erbjuds i USA, varierar i sin uppbyggnad och saknar i många fall ett innehåll, som är överförbart till modern medicinsk utbildning. De personer som i Sverige önskar ägna sig åt manipulationsbehandling under kontrollerade former har möjlighet till detta genom att söka sjukgymnast- eller läkarlinjerna.

När manipulationsbehandling används måste principen om ofarlighet för patienten garanteras, vilket också framhålls i utredningens direktiv. Enligt Svenska läkaresällskapets bedömning ger föreslagen utbildning icke kunskaper och färdigheter att förebygga komplikationer och identifiera kontraindikationer. Sällskapet delar således inte alternativmedicinkommitténs slutsats "att kiropraktoreernas differentialdiagnostiska kunskaper gör dem fullt skickade att arbeta självständigt med ett eget medicinskt yrkesansvar" (8.2.1).

Efter omfattande utredning avvisade medicinalansvarskommittén (Ds S 1979:2) tanken på legitimation av kiropraktorer och föreslog i stället en försöksverksamhet med åtföljande utvärdering. En sådan hade varit välkommen men har ännu inte kommit till stånd.

Det finns således enligt min uppfattning i dag tunga skäl, som talar mot legitimering av gruppen Dr's of Chiropractic.

Landstinget i Uppsala län har i skrivelse den 16 juni 1988 förklarat sig positivt till medlemsförslaget.

Västerbottens läns landsting:

Nämnden har tidigare i samband med alternativmedicinkommitténs betänkande "Legitimation för vissa kiropraktorer" ansett att utbildning av kiropraktorer så som den förekommer i USA, England och Canada är avancerade utbildningar. Den prekliniska delen syns likvärdig med den i svensk läkarutbildning. Nämnden var därför positiv till tanken på införande av legitimation för dessa yrkesutövare vilka på ett värdefullt sätt kan komplettera läkares behandling av vissa sjukdomar.

Utbildnings- och kulturnämnden finner därför även förslaget om en samnordisk utbildning av kiropraktorer intressant. Nämnden vill dock peka på den partiella överlappning i kompetens som rimligen alltid kommer att finnas mellan läkare och kiropraktorer. Om en utbildning skall tillskapas i Norden torde det därför vara av stor vikt att den planeras i samverkan mellan flera instanser, av vilka läkarutbildningarnas linjenämnder bör vara en.

Utbildnings- och kulturnämnden anser att lokaliseringen av en samnordisk kiropraktorutbildning bör bli föremål för närmare prövning.

Umeå den 4 augusti 1988

Utbildnings- och kulturnämnden

Levi Bergström

Ordförande

Gunnar Forssell

Utbildnings- och kulturchef

Norrbottnens läns landsting:

I landstingets hälso- och sjukvårdsplan inför 90-talet är rörelseorganens sjukdomar ett av fem prioriterade områden. Anledningar till detta är att besvär från rörelseorganen är en av de vanligaste orsakerna till besök hos primärvården. Vid flertalet vårdcentraler svarar denna patientgrupp för mer än 50 procent av besöken. Epidemiologisk studie i länet visar att en tredjedel av alla förtidspensionärer och av all sjukfrånvaro har diagnoser från rörelseorganen.

Även om vi i Norrbotten har ett ambitiöst program för utveckling av primärvården för ett bättre omhändertagande av ryggpatienter finns alltså ett behov av ytterligare insatser.

Med hänsyn till förekomsten av besvär av denna typ anser nämnden att i första hand en fortsatt kompetensuppbyggnad inom området bör ske hos befintliga yrkesgrupper inom vården, framför allt för läkare och sjukgymnaster.

I andra hand bör en satsning ske på föreslagen kvalificerad utbildning för kiropraktorer.

Utbildnings- och kulturnämnden föreslår därför att en eventuell utredning också belyser hur nuvarande grundutbildning kan förstärkas för berörda yrkesgrupper inom vården samt lägger förslag till kompletterande utbildning av varierande inriktning och omfattning.

Nämnden föreslår vidare att frågan utreds om genomförande av föreslagen kiropraktikerutbildning lokaliserad till Norrbotten för Nordkalottens behov. Den kan med fördel placeras vid Vårdhögskolan i Boden. Nämnden är beredd att medverka i utredningen av denna fråga.

Luleå den 25 augusti 1988

För utbildnings- och kulturnämnden

Kerstin Pettersson

Göteborgs och Bohus läns vårdskoleförbund:

I juni 1987 har vårdskoleförbundet avgivit yttrande över alternativmedicinkommitténs förslag till legitimation för vissa kiropraktorer.

Därvid kunde konstateras att meningarna om kiropraktorer och deras verksamhet går starkt isär. Kansliets förslag tillrådte försiktighet vid legitimering av nya personalgrupper. Linjenämnden för rehabiliteringslinjen var starkt avvisande till kommitténs förslag och ansåg det då inte försvarbart vare sig av utbildningspolitiska eller ekonomiska skäl att inrätta en internordisk kiropraktorhögskola.

Vid styrelsens behandling av frågan beslöt dock styrelsen "att som eget yttrande i ärendet meddela UHÄ, att styrelsen stöder alternativkommitténs förslag."

Mot bakgrund av vad som förevarit i frågan finns all anledning att tillstyrka att en utredning genomförs om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.

Hemställes att styrelsen måtte besluta

att som svar på UHÄ:s begäran om yttrande över förslag om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer översända denna promemoria nr 36/1988; samt

att förklara protokollet under förevarande paragraf omedelbart justerat.

Göteborg den 15 juni 1988

Mårten Persson

Birger Erlandsson

Legitimerade sjukgymnasters riksförbund (LSR):

Frågan om legitimation för kiropraktorer har som anförts i förslaget varit föremål för utredning i Sverige. I det remissvar som LSR avgav på delbetänkandet från Alternativmedicinkommittéen¹, ställde vi oss negativa till en legitimation av kiropraktorerna. Skälen härför är flera och gäller även om förslaget nu lyfts upp på en nordisk nivå.

LSR anser att kiropraktorernas ökande antal i Västeuropa inte primärt beror på en ökad kännedom hos allmänheten om kiropraktik, utan på brister – såväl kvantitativa som kvalitativa – i den etablerade hälso- och sjukvården samt på en mycket målmedveten marknadsföring från kiropraktorernas sida.

LSR har länge arbetat för att en vidareutbildning i ortopedisk medicin för legitimerade sjukgymnaster och läkare, skall inordnas i högskolesystemet. För närvarande bedrivs sådan utbildning och examination av sektionen för Ortopedisk Medicin inom LSR och Svensk förening för Ortopedisk medicin i samarbete.

Anledningen till att denna utbildning och examination kommit till stånd är självfallet ett behov av fördjupade kunskaper i rygg- och ledåkommer- nas problematik för terapeuter som behandlar patienter med denna typ av besvär. Denna utbildning medför i dagsläget mycket höga kostnader och andra olägenheter, då den helt och hållet finansieras av den studerande själv.

I Alternativmedicinkommitténs betänkande (SOU 1987: 12) har den kiropraktiska verksamheten förtjänstfullt beskrivits genom att betona den centrala roll manipulationen intar i verksamheten. Den utveckling som förekommit inom kunskapsområdet för ryggbehandling under senare år visar att manipulation har sin plats i behandlingen, men att den numera spelar en mer begränsad roll än tidigare. Nya behandlingstekniker som är mer skonsamma ger resultat under säkrare former.

Till detta kommer att de flesta ryggproblem måste behandlas med andra metoder allt efter vilken diagnos man kommer fram till vid den kliniska undersökningen. Således fordrar ex. ett instabilt rörelsesegment i ryggen (ett tillstånd som *förrärras* av manipulation) en mer långvarig och konsekvent behandling som går ut på att lära patienten specifik koordinations- och styrketräning och därmed undvika belastning av nämnda segment. Andra smärttillstånd är hjälpta av metoder som traktion, muskeltöjning, TNS eller akupunktur vilka metoder sjukgymnaster numera tillämpar. En stor del av ryggbehandlingen inriktar sig på att undvika/minska ryggbesvär genom ergonomisk information och instruktion och det måste med kraft betonas att modern ryggbehandling omfattar en mängd metoder varav

¹ Här ej tryckt.

manipulation endast är en. En ryggt terapeut måste för varje patient välja den mest optimala och då är det otillräckligt att bara behärska manipulationsteknik.

LSR motsätter sig bestämt att en ny utbildningslinje för en ny yrkeskategori i vården inrättas. LSR är däremot mycket positiv till att en offentlig samnordisk utbildning inrättas, som en vidareutbildning för legitimerade sjukgymnaster/fysioterapeuter.

Stockholm den 30 augusti 1988

Legitimerade sjukgymnasters riksförbund

Carina Svensson

Förbundsordförande

Sveriges allmänna patientförening:

Sveriges allmänna patientförening stödjer ifrågasvarande medlemsförslag om samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer.

Synpunkter med speciell hänsyn till patientintressen

I Sverige föreligger särskilda patientintressen av medlemsförslagets förverkligande. Till skillnad mot utvecklingen i t. ex. Danmark och Norge har i Sverige skett en relativt bred etablering av okvalificerade manipulatorer av rygg och rörelseorganen, vilka baserar sin verksamhet på en minimal utbildning. Denna typ av sjukvård, med i huvudsak hand och fingrar samt egen muskelkraft som hjälpmedel kräver mycket gedigen utbildning, ingående kunskaper i allmänmedicin och långvarig praktisk klinisk utbildning för att undvika, att patienter skadas genom felaktig behandling. Vid en jämförelse med Danmark och Norge, men framför allt USA, blir behovet av en kvalificerad utbildning i Sverige uppenbart. I USA finns för närvarande i storleksordning 1 kompetent kiropraktor på c:a 5 000 innevånare trots ett relativt mycket lägre antal sjukvårdstillfällen per innevånare än i Sverige. Motsvarande antal innevånare per kompetent kiropraktor i Sverige är i storleksordningen 100 000. I sammanhanget kan noteras, att trots väsentliga skiljaktigheter i de olika staternas lagstiftning, så är "Dr's of chiropractic" en godkänd självständig yrkesgrupp inom samtliga staters sjukvård. Verksamheten i USA kräver licens. I ett flertal stater utfärdas sådan först efter godkända prov inför ett nationellt examensråd. I ett antal stater skall en sådan licens förnyas efter ett visst antal år, vilket sker med sikte på möjlig kontroll av färdigheternas upprätthållande och utveckling enligt tidens krav. I flera stater ställs krav på genomgång av fortbildningskurser för förnyelse av licensen. Antalet högskolor för kvalificerad kiropraktorutbildning är i storleksordningen 1 per fem stater, vilket skulle

motsvara behovet av den eftergymnasiala samnordiska utbildning, som medlemsförslaget avser. Fullt utbyggd skulle högskolan behöva utbilda i storleksordningen 250 kiropraktorer per år för att vi i Norden så småningom skulle uppnå amerikansk standard.

I Sverige är genom relativt hög industriell sysselsättning med bl. a. en hög sysselsättning av kvinnor, i tidigare enbart manliga yrken, samt inom sjuk- och åldringsvård, med inte alltid tidsenliga hjälpmedel för lyft och hantering av patienter, skador i rygg och rörelseorgan mycket framträdande. Det är därför ett svenskt patientintresse att främja varje form av kvalificerad utbildning med tillhörande *forskning*, som kan höja den ortopediska standarden inom sjukvården. *Företagshälsovård och ergonomi* bör ingå i detta samnordiska projekt inom sjukvården.

I det samnordiska projektet bör betydelsen av patientuppföljning i form av återbesök, information om patientens egna möjligheter till förebyggande av repeterad skada samt eventuell kontakt med arbetsgivare och motsvarande betonas.

För att påskynda utvecklingen är det ett svenskt patientintresse, att Nordiska rådet i avvaktan på den samnordiska utbildningens fullständiga utbyggnad även *främjar studier i kvalificerad kiropraktik utomlands* genom att svenska studenters studiemedelssituation för sådana studier höjs till minst motsvarande nuvarande norsk nivå.

Det är vidare ett svenskt patientintresse, att *psykiska och somatiska samband* uppmärksammas i den tilltänkta utbildningen. Det är bl. a. viktigt att i förebyggande syfte uppmärksamma sambandet mellan arbetsställningar och allmän arbetssituation å ena sidan och sjukdomssymptom och smärtor, även psykiska sådana, som uppträder i arbetet å den andra sidan.

Forskning i fråga om manipulation av barns, särskilt handikappade barns, besvär i rygg och rörelseorgan bör ges särskilt utrymme för ett *undantagande av nuvarande hinder* för barn till lämplig sådan vård i Sverige och naturligtvis också till *skydd mot eventuellt olämpliga ingrepp på barn* i övriga nordiska länder.

I patientens intresse bör avsedd legitimation inriktas på att ge den sålunda erkända kiropraktorn *primärkontaktsrätt* och *rätt till sjukskrivning* av patient. En nödvändig del av den samnordiska utbildningen måste därför utgöras av en allmänmedicinsk grundutbildning, som motsvarar den som ges i utbildningen till medicine kandidater. Med hänsyn till utvecklingen i Sverige hittills med tanke på utbredningen av ickekvalificerade manipulatorer finns starka skäl att i anslutning till legitimering av kiropraktorer *överse nuvarande straffskydd* av de för legitimation godkända yrkesbe-teckningarna inom sjukvården och att i anslutning härtill ge allmän nordisk information på lika villkor i de nordiska länderna. I en förlängning av denna nordiska samvekan inom sjukvården är det ett patientintresse, att de färdigutbildade kiropraktorerna, vilka har tillgång till en öppen nordisk arbetsmarknad kan nås av patienterna på en i motsvarande mån *öppen sjukvårdsmarknad*.

Beträffande den samnordiska utbildningens *lokalisering* anser Patientföreningen, att man i första hand bör ta hänsyn till tillgången på en snabbt utvecklingsbar forskarmiljö och tillgången på ledig universitetskapacitet. Detta måste bli föremål för utredning, men det skulle inte förvåna om Danmark kanske har ett försprång i detta avseende i förhållande till den antydda lokaliseringen i anslutning till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Södertälje den 9 september 1988

Enligt uppdrag

Å. Kjerrman

Medlemsförslag

om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet

(Väckt av Lena Öhrsvik samt Lahja Exner, Lilli Gyldenkilde och Grethe Lundblad)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH):

NNH sympatiserar med de intentioner som ligger bakom förslaget. Frågor rörande hjälpmedelsförsörjningens organisation i de nordiska länderna, distributionssystemet, har också av och till diskuterats i vår verksamhet. Vi har därvid kommit fram till att de organisatoriska skillnader som finns mellan länderna inte behöver uppfattas som en nackdel. Huvudproblemet inom hjälpmedelsområdet – som är gemensamt för länderna – är att hjälpmedelsförsörjningen påverkas av ekonomiska prioriteringar. Enligt NNH:s uppfattning är hjälpmedelsverksamheten en del av fundamentet inom handikappolitiken, jämfört med färdtjänst och boendeservice. I alla nordiska länder måste politiska beslut tas om att dessa tre oundgängliga serviceformer skall tillhandahållas åt var och en efter behov. Det är också viktigt att hjälpmedlen tillhandahålls på ett enkelt sätt utan väntetid och komplikationer. NNH utgår från att de nationella huvudmännen har samma uppfattning, väl medvetna om att en smidig och rationell organisation sparar pengar som kan användas på annat sätt.

Det nordiska samarbetet på hjälpmedelsområdet bör enligt vår uppfattning också fortsättningsvis koncentreras på testning/kontroll (gradvis harmonisering av nationella krav), förbättring av informationen om tillgängliga hjälpmedel samt utveckling av nya hjälpmedel, särskilt sådana som utgår från ny teknik och/eller riktar sig till smala användargrupper (hemmamarknadsperspektivet).

Beräffande försörjningsorganisationen anser NNH att erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna är ett naturligt komplement till det nuvarande hjälpmedelssamarbetet. En aktuell fråga för NNH är därför att pröva förutsättningarna för att etablera ett slags nordiskt forum, där företrädare för huvudmännen för de nationella försörjningssystemen fortlöpande ges

möjlighet att informera varandra om aktuella utvecklingstendenser och problem samt att utbyta erfarenheter till gagn för respektive lands verksamhet.

Bromma den 2 september 1988

Nordiska nämnden för handikappfrågor

Finn Petré

Kanslichef

Nordiska handikappförbundet:

Det nordiska samarbetet på handikappområdet är omfattande och har medfört utveckling och spridning av idéer och kunskaper, som varit av betydelse för de grupper av funktionshindrade, Nordiska handikappförbundet (NHF) företräder.

Nordiska nämndens för handikappfrågor (NNH) arbete med det nordiska hjälpmedelsregistret och den samnordiska testningen av hjälpmedel har varit av vikt vid utformandet av hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna.

Formerna för tillhandahållandet av hjälpmedel är olika i de nordiska länderna. Hjälpmedelsförsörjningen är också en av åtgärderna för funktionshindrades integration i samhället, och dess utveckling är beroende av andra samhällsåtgärder, såsom anpassning av bostäder och transportmedel.

En samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning enligt medlemsförslag A 826/s bör därför bedömas utifrån medlemsländernas egna arbete på området och NHF är med hänsyn till de skillnader, som finns mellan länderna, ej berett att tillstyrka förslaget i sin helhet. I det pågående nordiska projektet för små och mindre kända grupper av handikappade, kan eventuellt möjligheterna för en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning undersökas.

NHF finner det dock viktigt att det arbete, som NNH bedriver på hjälpmedelsområdet, utvecklas och att man även utvecklar erfarenhetsutbytet mellan medlemsländerna och stimulerar ländera att utnyttja vunna erfarenheter.

NHF vill också framhålla vikten av att brukarna och brukarnas organisationer får delta i arbetet med utveckling och tillhandahållandet av tekniska hjälpmedel.

København, den 31. augusti 1988

Jens Knudsen Kokborg

Boo Fogelberg

Nordisk Samarbejdskomité for De Nordiske Blindeorganisationer:

Nordisk Samarbejdskomité har selvsagt stor sympati for en videreudvikling af det nordiske samarbejde på handicapområdet, men det stillede medlemsforslag rejser en række problemer som, efter Samarbejdskomitéens mening, bør afklares før man bringer sagen frem til en beslutning.

1. Det kan konstateres at gældende regelgrundlag i de nordiske lande er forskellige på en række punkter, og et fælles nordisk initiativ forudsætter en harmonisering af reglerne.
2. Medlemsforslaget må formodes at forudsætte et vist fællesskab i forbindelse med en vurdering af hjælpemidler, afprøvning af hjælpemidler og indkøb af hjælpemidler. Et sådant fællesskab kan ikke etableres på det nuværende grundlag, idet eksempelvis hjælpemidler til blinde i Sverige, Norge og Finland indkøbes gennem private organisationer, mens de tilsvarende hjælpemidler i Danmark leveres af primærkommunerne.

På nogle områder vil det imidlertid være muligt allerede nu at iværksætte fælles nordiske bestræbelser:

1. Det er selvsagt muligt at udarbejde et ensartet informationsmateriale vedr. de hjælpemidler, som allerede i dag fås i alle de nordiske lande.
2. Det er muligt allerede under Nordisk Råds nuværende projekter vedr. teknologiudvikling at forstærke den igangværende indsats på forsknings- og udviklingsområdet.

De nordiske blindeorganisationer skal altså anbefale, at man arbejder videre med sagen med henblik på en tilvejebringelse af et så hensigtsmæssigt hjælpemiddelsystem som muligt på handicapområdet.

København den 5 september 1988

Svend Jensen
Formand

Danmark

Socialministeriet:

Der findes i de nordiske lande en fælles grundholdning til, at mennesker med handicap bør have de hjælpemidler, som kan kompensere for deres funktionsnedsættelse. Derfor er der gode forudsætninger for samarbejde, og som omtalt i medlemsforslaget foregår der allerede et omfattende nordisk samarbejde på hjælpemiddelområdet med Nordisk Nævn for Handicapspørgsmål som initiativtager og koordinator.

Ønsket om en samnordisk forsyningsmodel på hjælpemiddelområdet er meget forståelig. På flere felter inden for formidlingssystemet har man

allerede anvendt de andre nordiske landes erfaringer og modeller f.eks. med hensyn til regionale hjælpemiddelcentraler.

Det er dog næppe de organisatoriske forskelle, der er årsag til, at personer med handicap ikke får de rette hjælpemidler. Det største problem i hjælpemiddelforsyningen i alle de nordiske lande ser i øjeblikket ud til at være økonomien.

København, den 5. september 1988

Lis Witsø

Amtsrådsforeningen i Danmark:

På baggrund heraf kan det oplyses, at Amtsrådsforeningen er af den opfattelse, at det af Nordisk Råd til Nordisk Ministerråd anbefalede forslag om videreudvikling af samarbejdet på handicapområdet gennem undersøgelse af mulighederne for at skabe en fællesnordisk model for hjælpemiddelforsyningen til handicappede, bl. a. på grund af forskellig lovgivning i de nordiske lande, forekommer for ambitiøst.

København, den 29. september 1988

P. f. v.

E. b.

Hanne Sandager

De Samvirkende Invalideorganisationer:

De Samvirkende Invalideorganisationer finder forslaget sympatisk i sin attitude, men uden megen substans. De Samvirkende Invalideorganisationer har deltaget i forskelligt udvalgsarbejde m.v. vedrørende hjælpemiddelforsyningen – ligesom vi har udtrykt forskellige holdninger til spørgsmålene. Vi finder det ikke muligt, på det foreliggende grundlag, at give supplerende oplysninger til forslaget, da dette vil kræve et særdeles omfattende udredningsarbejde.

Vi skal derfor nøjes med at henvise til vedlagte hørings skrivelser fra Bolig-, Motor- og Hjælpemiddeludvalget Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede

København, den 1. september 1988

Svend Jensen

Dansk Teknologicenter for Handicappede:

Vi mener, ligesom forslagsstillerne, at det er vigtigt, at hjælpemiddelformidlingen fungerer optimalt, således at den enkelte handicappede kan få gavn af de mange muligheder for hjælpemidler, der findes. Hvis man ved at udforme en samnordisk model kan tilgodese dette behov, vil det betyde store fremskridt.

Det er endvidere af økonomisk betydning, at hjælpemiddelformidlingen fungerer godt, da dette er forudsætningen for, at der vælges de rigtige hjælpemidler og at ressourcerne dermed udnyttes bedst muligt.

Ved udformningen af en model til hjælpemiddelformidling er der en række forhold, man bør være opmærksom på, og herfra vil vi pege på følgende:

- modellen bør kunne tilpasses lokale forhold, således at behovet i fx. både tæt- og tyndtbefolkede områder tilgodeses
- i forhold til teknologiske hjælpemidler er det nødvendigt, at formidlings-systemet fungerer tværsektorielt, idet et teknologisk hjælpemiddel typisk indeholder både sociale og undervisningsmæssige elementer
- modellen skal være differentieret, således at forskellige typer hjælpemidler formidles på flere niveauer. Som eksempel kan nævnes, at meget brugte hjælpemidler, fx. toiletstole bør distribueres på decentralt niveau, hvorimod hjælpemidler, der ikke bruges så ofte, fx. elektriske kørestole kunne distribueres på regionalt niveau
- sammen med en formidlingsmodel bør der også udformes en genbrugsmodel, da formidling/distribution/genbrug hænger nøje sammen. Også en genbrugsmodel bør fungere på forskellige regionale niveauer
- det er meget vigtigt, at det personale, der skal vurdere behovet for hjælpemidler har en adækvat uddannelse, således at hjælpemiddelbrugerne får den bedst mulige vejledning i forbindelse med valg af hjælpemiddel, og således at det hjælpemiddel, der er bedst egnet til den enkelte, bliver valgt.

For at sikre, at der decentralt findes en tilstrækkelig stor viden om de forskellige hjælpemidler, er det vigtigt, at der bliver decentral adgang til EDB-baserede informationssystemer

- hjælpemiddelformidlingssystemet er i øjeblikket meget uigennemsigtigt for brugeren. Der er en meget lang sagsbehandlingsvej fra ansøgning til udlevering af hjælpemidlet. Et formidlingssystem bør gøre denne vej så kort og så synlig som muligt samt sikre en høj grad af brugerindflydelse.

Vi står gerne til rådighed med yderligere oplysninger, og deltager gerne i arbejdet med udviklingen af formidlingssystemet.

Århus, den 1. september 1988

Åse Brandt

Bolig-, Motor- og Hjælpemiddeludvalget, (BMH):

Vort forretningsudvalg havde ikke umiddelbart indvendinger mod formulering og indhold af forslaget, omend det nok er svært at vurdere forslagets egentlige indhold og realiseringsmuligheder.

At gennemføre en systematisering vil kræve, at der er et fælles grundlag, som lader sig systematisere og f. eks. en fælles opfattelse af begrebet hjælpemidler. Især er det vel set ud fra handicaporganisationernes synspunkt væsentligt, at der mellem organisationerne og det offentlige skabes et fælles sprog og en fælles forståelse af problemerne.

Der vil formentlig være behov for afklaring af en række grundbegreber, såfremt den foreslåede overbygning skal have nogen værdi.

København, den 22. august 1988

P. b. v.

John Frederiksen

Landsforeningen af Polio-, Trafik- og Ulykkesskadede (PTU):

PTU har med interesse læst forslaget om at undersøge mulighederne for at skabe en fællesnordisk model for eller løsning på problemerne med at forsyne handicappede med de rigtige hjælpemidler.

PTU tilslutter sig selvsagt ethvert initiativ, som kan forbedre hjælpemiddelforsyningen til handicappede.

Det er naturligvis vigtigt, som fremhævet i det fremsendte forslag, at man skal arbejde for

at forbedre hjælpemidlernes kvalitet, undgå urimelige priser og sprede information om hjælpemidler,

at man bør udnytte ny teknologi, særlig data- og informationsteknologi,

ikke mindst inden for områder, hvor brugergrupperne er meget små, og

at man skal tilvejebringe et godt system for forsyning med hjælpemidler.

Disse fortrinlige principper siger imidlertid intet om, hvordan det skal lade sig gøre at opfylde denne målsætning, som alle kan tilslutte sig.

Det ville have været ønskeligt om temaet for høringen havde været mere præcist. Som forslaget nu er udformet, må alle tilslutte sig dette, men uden at nogen af den grund kender de midler og metoder, der skal føre til det ønskede mål.

Spørgsmålet er, om det ikke ville have været mere frugtbart at indhente udtalelser fra handicaporganisationerne og de, der professionelt arbejder med hjælpemidler om, hvilke mangler de eksisterende ordninger i hvert enkelt nordisk land er behæftet med og derefter undersøge, om der er fælles problemer, som kan og bør løses på nordisk plan.

PTU vil imidlertid tillade sig at gå ud fra, at det også er dette, der i virkeligheden er forslagsstillernes hensigt. PTU vil derfor i sit svar fremkomme med nogle bemærkninger om uløste hovedproblemer og mere væsentlige mangler, som den danske ordning er behæftet med:

1. Nye hjælpemidler

Der savnes en ordning, hvorefter brugerne og deres organisationer kan få godkendt nye hjælpemidler ved klage til et uafhængigt organ.

I det nuværende system kan de ansvarlige myndigheder let og ubesværet forhindre, at nye hjælpemidler godkendes som hjælpemidler alene med den begrundelse, at det bliver for dyrt.

Biltelefonen, som formentlig stadig ikke er et godkendt hjælpemiddel i Danmark, skønt det er helt åbenbart usagligt at nægte dette, er et nyere eksempel på dette problem.

Alle de fine principper for hjælpemiddelforsyning er dårlig nok det papir værd, de er skrevet på, hvis man ikke finder en løsning på dette problem.

PTU finder, at den eneste rigtige løsning er en klageordning, hvor kompetancen er tillagt et uafhængigt organ. Klagerne bør behandles på grundlag af en skriftlig klage, der besvares skriftligt af Socialstyrelsen og Kommunernes Landsforening, hvorefter sagen gøres til genstand for en mundtlig behandling som ved en domstol. Herefter træffer klageorganet sin afgørelse.

Klageorganet bør bestå af 5 medlemmer, et udpeget af socialministeren, et af Kommunernes Landsforening, 2 udpeget af DSI og med en dommer som formand.

2. Brugernes rettigheder

Der bør udarbejdes en brugervejledning således, at den enkelte bruger kan overse sine muligheder/minimumsrettigheder. En sådan minimumsbeskrivelse vil være vejledende for kommunerne ved afgørelse af ansøgninger om tildeling af hjælpemidler og dermed virke bestemmende ved udformningen af praksis.

Uden en sådan vejledning vil det ikke være muligt at opnå ensartet praksis i landets kommuner. Lighed på det sociale område er lige så ønskelig som på alle andre retsområder, men det er unægteligt forsømt i dag.

Som eksempler på minimumsrettigheder skal PTU pege på følgende:

- ret til et reservehjælpemiddel,
- ret til sportshjælpemidler,
- ret til udskiftning, dels når et hjælpemiddel er så slidt, at det ikke længere er driftsikkert, dels når der er gået et vist tidsrum, hvor f. eks. et par sko, et korset osv. må anses for slidt op,
- ret til et skriftligt begrundet svar på enhver ansøgning om et hjælpemiddel, når det ansøgte ikke kan imødekommes,

- ret til at besigtige hjælpemidler og foretage egentlig afprøvning ved at få et hjælpemiddel udleveret på prøve i en periode,
- ret til udlån af et andet tilsvarende hjælpemiddel, når eget hjælpemiddel er til reparation,
- ret til lån af særlige hjælpemidler til brug under rejser og ferieophold,
- ret til selv at vælge reparatør,
- ret til reservedele og værktøj til vedligeholdelse af hjælpemidler.

Listen over disse rettigheder må ikke på nogen måde anses for udtømmende, men er blot en eksemplifikation og bør opstilles efter en grundig høring hos handicaporganisationerne.

3. Vedligeholdelse og reparation

Hjælpemiddelforsynings svageste punkt er i dag antagelig den helt tilfældige måde, hvorpå vedligeholdelse og reparation af hjælpemidler foregår.

Der savnes sikre og faste kriterier for de krav, der kan og bør stilles. Resultatet er, at leverandørerne ikke opfylder andet og mere end et minimum, hvilket udelukkende går ud over brugerne, hvorimod de egentlige "kunder" – dem der foretager indkøb for kommunerne – intet mærker hertil.

Leverandørerne konkurrerer naturligvis kun på det, som indkøberne (kommunerne) hæfter sig ved, dvs. primært prisen og sekundært den tekniske kvalitet, hvorimod design, service og vedligeholdelse normalt ikke tillægges nogen som helst betydning.

Dette er forklaringen på, at hjælpemidler stadig er så grimme og dårligt designede, som de er, og at det er undtagelsen, at hjælpemiddelleverandører yder en landsdækkende og rimelig hurtig reparationservice.

Ingen forbruger ville i dag købe en vaskemaskine, som man skal undvære 8–14 dage i tilfælde af selv banale reparationer, men handicappede – hvis tilværelse afhænger af, om deres kørestole fungerer – må regne med, at dette er vilkårene.

Intet hjælpemiddel bør kunne markedsføres uden garanti for

- at tegningerne følger med produktet,
- at der medfølger en dansksproget vedligeholdelsesvejledning og et sæt håndværktøj, der passer til hjælpemidlet og
- at leverandøren har etableret et landsdækkende net af reparatører med mulighed for reparation fra dag til dag.

Hjælpemidler, der ikke fungerer, og som ikke hurtigt bliver repareret, er en hån mod brugeren. Det betyder, at man tillægger den handicappedes tilværelse så ringe vægt, at man koldsindigt kalkulerer med, at han eller hun jævnlige kan tilbringe 14 dage i sengen, uden at der sker nogen skade ved dette.

Det strider dels imod økonomisk fornuft – idet et stigende antal handicappede heldigvis efterhånden er erhvervsaktive – dels imod enhver re-

spekt for handicappede menneskers liv og tilværelse. Af begge grunde bør denne væsentlige mangel ved hjælpemiddel-forsyningen bringes til ophør.

Hellerup, den 15. august 1988

Holger Kallehauge

Landsdommer,
formand

Karl Vilhelm Nielsen

Direktør

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet:¹

Grundvalen för medlemsförslaget utgöres av WHO:s handlingsplan "Hälsa för alla år 2000", vars målsättning nummer 3 speciellt hänvisas till. Vid sin 36:e session 1988 antog Nordiska rådet ett nytt nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn, där man under rubriken Samarbetet på handikappområdet har behandlat även hjälpmedelsfrågor i allmänna drag.

I sistnämnda samarbetsprogram konstateras att såväl handikappolitiska som socialekonomiska skäl förordar att samarbetet kring hjälpmedel för handikappade bör vidareutvecklas och fördjupas. Avsikten är att de nordiska länderna skall så långt som möjligt utgöra en gemensam hemmarknad för handikapphjälpmedel. Detta anses även öppna nya möjligheter för export av hjälpmedel.

Vidare konstateras i samarbetsprogrammet att man följer två huvudlinjer på hjälpmedelsområdet. Den ena innehåller samarbetet kring testning och information, varigenom man försöker förbättra hjälpmedelskvalitet och förhindra en orimlig prissättning. Den andra huvudlinjen omfattar utnyttjandet av den nya teknologins möjligheter i utvecklandet av nya hjälpmedel, i synnerhet beträffande sådana hjälpmedel, vilkas marknad är otillräcklig i varje land skilt för sig. Dessa två principiella linjer har varit ett rättessnöre i Nordiska nämndens för handikappfrågor (NNH) arbete för att förbättra den nationella hjälpmedelsförsörjningen.

I det aktuella medlemsförslaget föreslås dessutom en tredje handlingslinje, vars syfte är att skapa ett bra nordiskt system för hjälpmedelsförsörjningen. Formerna i hjälpmedelsförsörjningen är olika i de enskilda länderna och handikappades möjligheter att effektivt tillgodogöra sig de hjälpmedel som står till förfogande är således olika.

I medlemsförslaget anses att invånarna i Norden har nått olika långt i måluppfyllelsen av WHO:s handlingsplan, enligt vilken personer med han-

¹ Yttrandet översatt från finska.

dikapp skall ha fysiska, sociala och ekonomiska möjligheter att leva ett kreativt, socialt och ekonomiskt tillfredsställande liv. Av denna anledning föreslås att man ökar de verkliga möjligheterna att använda de hjälpmedel som finns i Norden genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.

I medlemsförslaget utgår man från att det inom ramen för NNH finns goda förutsättningar för att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning. Detta samarbetsorgan som underlyder ministerrådet bör enligt sina regler främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att följa, ta initiativ och vidareutveckla det nordiska samarbetet på området.

Social- och hälsovårdsministeriet anser att även på samnordisk nivå bör man mer än tidigare kunna bedöma alla aspekter i hjälpmedelsförsörjningen på grund av dess fortgående och kraftiga utvidgning. Som kommunal serviceform är hjälpmedelsförsörjningen hos oss fortfarande ett relativt nytt uppgiftsområde, vars utvecklande till många delar är först i begynnelsekedet och oavslutat. De nationella inbesparingar och ökad effektivitet som eventuellt kan uppnås genom nordiskt samarbete är önskvärda målsättningar.

Undersökningar om nordisk hjälpmedelsförsörjning kan å ena sidan ge ny information och å andra sidan skapa en grund för ett ändamålsenligt utnyttjande av den ökade informationen. På detta sätt kan man bl. a. ge rekommendationer för förtydligandet av hjälpmedelsförsörjningens innehåll och förfaringssätt i syfte att åstadkomma en enhetligare praxis på riksplanet. På en samnordisk bas kunde man bättre bedöma de positiva och negativa sidorna i vårt nuvarande system för hjälpmedel samt göra förslag till förbättringar.

I programmet "Hälsa för alla" har man i Finland som ett utvecklingsmål för rehabiliteringen uppställt bl. a. att tjänsterna bör vara regionalt, branschvis och ekonomiskt så väl uppnåeliga som möjligt. För att detta mål skall kunna uppnås förutsätts effektiverad hjälpmedelsförsörjning, där ett konkret samarbete med de andra nordiska länderna är en bidragande faktor.

Social- och hälsovårdsministeriet anser att det finns anledning att med alla möjliga medel understöda forsknings- och utvecklingsarbetet beträffande hjälpmedelsförsörjning. Hjälpmedelsförsörjningen är emellertid en så pass omfattande helhet att de mål och modeller bör preciseras som man vill åstadkomma genom en samnordisk utredning. En beskrivning av nuläget och jämförelse av hjälpmedelsförsörjningen i de enskilda länderna, speciellt ur användarnas synvinkel, utgör en nyttig grund för skapande av gemensamma kriterier, mätare och kännetecken för en bra hjälpmedelsförsörjning.

En konklusion som kan dras på basen av sådan utredning som nu eventuellt kommer att göras kunde vara att det kan visa sig vara orealis-

tiskt att på nordisk nivå åstadkomma en enhetlig modell, eftersom den skulle kräva avsevärt stora ändringar i de nuvarande, dels redan fungerande systemen på hjälpmedelsförsörjningens område. Trots detta anser ministeriet att det skulle vara på sin plats att utreda hur de olika systemen för närvarande fungerar och behov av förbättringar samt bedöma modellens ibrukttagande i förhållande till dessa.

De nordiska länderna har redan nu flera samarbetsområden i hjälpmedelsförsörjningen via NNH, och social- och hälsovårdsministeriet är berett att förorda en utvidgning av sådant nordiskt forsknings- och utvecklingsarbete.

Helsingfors den 7 september 1988

Social och hälsovårdsministeriet

Helena Pesola

Social- och hälsovårdsminister

Karl Johan Krokfors

Sekreterare för internationella ärenden

Folkpensionsanstalten:

Det ingår i Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsverksamhet att för de försäkrade bekosta hjälpmedel som är nödvändiga till följd av sjukdom eller handikapp. I samband med yrkesinriktad rehabilitering bekostas bland annat datorbaserade hjälpmedel för underlättande av studier eller arbete. På grund av de höga kostnaderna och den snabba tekniska utvecklingen i fråga om detta slags apparatur har samarbetet mellan de nordiska länderna på handikappservicens område mycket stor betydelse.

Folkpensionsanstalten ställer sig positiv till en utvidgning av det nordiska samarbetet på hjälpmedelsområdet exempelvis just genom utformning av en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjningen till handikappade.

Helsingfors den 8 september 1988

Folkpensionsanstalten

Kauko Halminen

Juhani Rantamäki

Ålands landskapsstyrelse har i skrivelse den 14 september 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Invalidförbundet rf:

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) har gjort ett värdefullt arbete i samnordiska hjälpmedelsfrågor. Längst har nämnden nått vid upprättande av ett samnordiskt hjälpmedelsregister. Detta register har bl. a. utgjort en grund, då medicinalstyrelsen i Finland har planerat och koordinerat hjälpmedelsförsörjningen i vårt land. NNH:s arbete har förutom vid upprättandet av hjälpmedelsregistret varit viktigt för att få till stånd samnordisk testning av hjälpmedel, i många frågor i anslutning till ny teknologi liksom i många övriga frågor.

Hjälpmedelsförsörjningen omfattar frågor i anslutning till val och utprovning av hjälpmedel, beviljande av hjälpmedel samt service. Till hjälpmedelsförsörjningen hör även samhällets skyldighet att utan större dröjsmål garantera hjälpmedel för personer som behöver dem.

År 1984 förnyades den medicinska rehabiliteringen i vårt land. Hjälpmedelsförsörjningen överfördes då med några undantag till hälsovården. Under de gångna fyra åren har verksamheten utvecklats relativt tillfredsställande. De problem som uppstått beror närmast på att kommunerna har bristande ekonomiska resurser, inte på själva systemet.

I medlemsförslaget till Nordiska rådet (A 826/s) föreslås skapande av en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjningen för handikappade. Enligt vår uppfattning behövs inte en sådan centralisering av verksamheten. Man måste i stället i första hand fortsättningsvis fästa uppmärksamhet vid att garantera tillräcklig information i hjälpmedelsfrågor mellan de nordiska länderna.

Helsingfors den 15 augusti 1988

Invalidförbundet r. f.

Matti Savola
Verksamhetsledare

Heidi Helenius
Avdelningschef

Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet):¹

Inom handikappvård finns många sektorer där nordiskt samarbete är nödvändigt. När det gäller hjälpmedelsförsörjning har samarbetet inom forsknings-, försöks- och informationsverksamheten ävensom vid kontrollen av hjälpmedels kvalitet och pris blivit centralt.

I medlemsförslaget föreslås att man skall skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade. Där preciseras dock inte vad som här avses med en sådan modell. Avser man med en gemensam modell att man strävar till att i varje nordiskt land i praktiken organisera hjälpmedelsförsörjning enligt en samnordisk modell är förslaget inte möjligt att förverkliga. Härvid bör beaktas att hjälpmedelsförsörjning är sådan kundservice som bygger på de system för försörjning som antagits i varje land. I de enskilda nordiska länderna kan de praktiska arrangemangen och finansieringen vid hjälpmedelsförsörjning avvika från varandra t. o. m. betydligt. Det förefaller inte som realistiskt att i praktiken tillämpa en samnordisk modell för denna service.

Vi betraktar det som viktigt att hjälpmedelsförsörjningen fungerar bra. En central faktor för att detta skall kunna uppnås är ett mångsidigt utbyte av information mellan de nordiska länderna. Service i praktiken bygger dock på egna lösningar i varje enskilt land.

Helsingfors den 1 september 1988

Suomen kunnallisliitto

Eero Koivuksoski

Vice verkställande direktör

Olli Kerola

Byråchef

Finlands svenska kommunförbund:

Hjälpmedelsförsörjningen för handikappade är en angelägen fråga som varje land bör sköta på bästa tänkbara sätt. Varje enskilt nordiskt land är dock en för liten enhet för att med framgång kunna sköta hjälpmedelsförsörjningen. Det samarbete som inletts ifråga om gemensamt hjälpmedelsregister, information om kvalitet, prissättning m. m. bör därför enligt förbundets åsikt fortsätta och intensifieras. Att skapa en gemensam samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjningen för handikappade kan däremot

¹ Yttrandet översatt från finska.

bli svårt att genomföra med tanke på de skiljaktigheter i lagstiftningen och gällande system som trots allt råder mellan de nordiska länderna.

Helsingfors den 5 september 1988

Finlands svenska kommunförbund

K. J. Brunström

Erik Nylund

Finlands stadsförbund¹:

Stadsförbundets centralbyrå förhåller sig positivt även till medlemsförslaget om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet. Såsom det konstateras i förslaget, kunde detta arbete utföras t. ex. i anslutning till arbetet med det Nordiska hjälpmedelsregistret.

Helsingfors den 26 augusti 1988

Finlands stadsförbund

Pekka Alanen

Vice verkställande direktör

Matti Laiho

Sekreterare för hälsoärenden

Handikapporganisationernas förhandlingskommitté:¹

Produktion och förmedling av hjälpmedlen anses vara viktigt med tanke på att hjälpmedlen har en avgörande betydelse för många handikappades meningsfulla liv.

Produktionen av handikapphjälpmedlen ökar i de nordiska länderna och man har kunnat dra konkret nytta av samarbetet.

Handikapporganisationernas förhandlingskommitté anser det vara viktigt att skapa en samnordisk modell för service av handikapphjälpmedlen. Det är viktigt att handikappade kan utnyttja de redan befintliga hjälpmedlen.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Handikapporganisationernas förhandlingskommitté stödjer förslaget och anser att undersökning av möjligheterna bör påbörjas snarast.

Helsingfors den 18 augusti 1988

Handikapporganisationernas förhandlingskommitté

Jaakko Jylhä

Ordförande

Kristina Vuorela

Sekreterare

Ålands handikappförbund:

Styrelsen för Ålands handikappförbund tog del av Nordiska rådets medlemsförslag A 826/s den 25 augusti 1988. Styrelsen beslöt då att som yttrande framhålla följande:

- Ålands handikappförbund omfattar det som framgår i förslaget om samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning på handikappområdet;
- Ålands handikappförbund vill även framhålla att de gränstekniska svårigheter som finns idag vid inköp av hjälpmedel i nordiskt land bör elimineras;
- Ålands handikappförbund anser också att den ekonomiska ersättning som den handikappade erhåller för anskaffande av hjälpmedel inte skall vara beroende av från vilket nordiskt land som den handikappade köper sitt hjälpmedel.

Mariehamn den 2 september 1988

Enligt uppdrag

Gunn Forsman

Sekreterare

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið); ¹⁾

Förslaget forudsætter, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at udvikle det samarbejde, som allerede består indenfor handicapsspørgsmål, endnu mere og undersøge mulighederne for at lave en nordisk handlingsplan om forsyning af hjælpemidler til handicappede.

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Island deltager allerede i det arbejde, der gøres i fællesskab i de nordiske lande på dette område, og mener, at øget arbejde i forbindelse med forsyning og standardisering af hjælpemidler kan blive til stor nytte for Island, idet vi må importere en overvejende del af hjælpemidlerne.

Ministeriet opfordrer derfor bestemt til, at forslaget støttes fra islandsk side.

Reykjavík, 8. juli 1988

Guðmundur Bjarnason

Páll Sigurðsson

Kommunernes centralorganisation (Samband islenskra sveitarfélaga) har i skrivelse den 22 september 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Islands handicapforbund (Öryrkjabandalag Íslands) har i skrivelse i oktober 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget

Norge

Sosialdepartementet:

Sosialdepartementet har for sin del ingen innvendinger mot forslaget om at samarbeidet om formidling av hjelpemidler til funksjonshemmede videreutvikles med sikte på en optimal ressursutnyttelse og best mulig tilbud til brukerne.

Oslo, 13. september 1988

Etter fullmakt

Thomas Mauritzen

Øystein Opdahl

Kommunenes Sentralforbund har i skrivelse den 21 september 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Norges handicapforbund:

Norges handicapforbund ser positivt på at det utvikles ulike former for samarbeid mellom de nordiske land i spørsmål som angår funksjonshemmede. Dette har i mange tilfelle ført til utvikling og spredning av verdifulle idéer og impulser som etter hvert er kommet den enkelte funksjonshemmede til gode.

Utvikling og formidling av tekniske hjelpemidler for funksjonshemmede er et område der en alt har høstet positive erfaringer fra samarbeid på nordisk plan. Her vil vi spesielt nevne arbeidet med klær for funksjonshemmede, hjelpemidler i barnas miljø, særlige tiltak overfor små grupper av funksjonshemmede og ikke minst det grunnleggende arbeidet med å lage en nordisk klassifisering av tekniske hjelpemidler for funksjonshemmede.

Det er samtidig opplagt at ytterligere utvikling av dette samarbeidet vil kunne gi klare gevinster. Vi tenker her spesielt på det allerede oppstartede arbeidet med en nordisk databank over tekniske hjelpemidler.

Etter Norges Handikapforbunds syn må den primære oppgaven i Norge være å videreutvikle på det *nasjonale plan* et best mulig system for formidling når det gjelder tekniske hjelpemidler. Det norske samarbeidet må i sin tur tjene som et *supplement* til den innsats som gjøres på nasjonalt hold.

Hjelpemiddelformidlingen er en integrert del av en rekke andre samfunnsmessige tiltak som f. eks. sosialpolitikk, samferdsel- og boligpolitikk. Dersom vi skulle utvikle og innrette vår hjelpemiddelformidling etter et felles nordisk mønster, ville dette kunne forsinke den positive utviklingen vi nå er inne i. I Norge er en nå kommet inn på et godt spor i den fylkesvise oppbygging av hjelpemiddelsentraler. Dette arbeidet må videreføres, og det må legges stor vekt på nær kontakt med brukerne av tekniske hjelpemidler.

Norges handikapforbund er også svært opptatt av at det lokale hjelpeapparatet i kommunene styrkes for at funksjonshemmede skal kunne få direkte hjelp fra det første leddet i formidlingstjenesten.

Parallelt med denne desentraliserte utbygging må en i Norge videreutvikle en sentral enhet som kan sikre en effektiv samordning av innsatsen på det nasjonale plan.

En fokusering på en generell nordisk fellesnevner for hjelpemiddelformidling vil kunne trekke oppmerksomheten bort fra det viktige arbeidet med å desentralisere formidlingstjenesten. Det kan imidlertid tenkes at det igangsatte arbeid for små grupper av funksjonshemmede med fordel kan videreføres i en slik retning som forslaget tar sikte på.

Vi mener ellers at man i tilknytning til Nordiska nämnden för handikapfrågor kan utvikle et vel egnet forum for utveksling av erfaringer på området med tekniske hjelpemidler for funksjonshemmede. Dette forum bør benyttes til å samle inn erfaringer fra medlemslandene, diskutere tiltakene og stimulere de enkelte nordiske land til å iverksette de tiltak som vil gi deres innbyggere det beste tilbudet.

Endelig vil Norges handikapforbund understreke betydningen av at alt arbeid med utvikling og formidling av tekniske hjelpemidler må skje i nært samarbeid med brukerne og brukernes organisasjoner. Også når det gjelder prioriteringer i nordisk sammenheng må arbeidet legges opp slik at brukernes mulighet for innflytelse blir ivaretatt. Dette er vesentlig bl. a. for å

sikre at ressursene kanaliseres til formål som er best mulig praktisk rettet, og som kan gi anvendbare resultater.

Oslo, 15. august 1988

Norges handikapforbund

Rikard Høyem

Forbundsleder

D. Jørgensen

Ass. generalsekretær

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO):

For alle funksjonshemmede er en lett tilgjengelighet av hjelpemidler av stor betydning. For de fleste er imidlertid situasjonen den at det for det første er vanskelig å få tak i hjelpemidler. Og for det andre er de hjelpemidler man får tak i, ikke alltid de rette. Både i Norge og i de andre nordiske land er hjelpemiddelformidling forbundet med store problemer for brukerne. På denne bakgrunn mener FFO det er et viktig initiativ som er tatt innen Nordisk Råd med dette forslaget.

Spekteret av hjelpemidler som finnes er så stort, at en felles klassifisering av disse vil være av stor betydning. Dersom hvert enkelt land skal gjennomføre en egen klassifisering, vil det medføre mye dobbeltarbeid og blant annet vanskeliggjøre informasjon mellom de nordiske land. Et arbeid med en felles klassifisering vil derfor lette informasjonstilgangen i alle de nordiske land, og i sin tur effektivisere og forbedre hjelpemiddelformidlingen i de enkelte land.

Det samme vil etter FFO's mening gjøre seg gjeldende med hensyn til utprøving og testing av hjelpemidler. På dette området er det allerede i dag et samarbeid mellom Norge, Sverige og Danmark. I Norge drives dette arbeidet gjennom Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede (RTF) og Rikstrygdeverket. FFO vil derfor anbefale at man i en eventuell utredning i Nordisk Råds regi, gjennomgår og analyserer dette arbeidet.

Imidlertid er FFO av den oppfatning at målsettingen med det arbeidet Nordisk Råd nå initierer, ikke må være å utvikle et felles nordisk formidlingssystem. Målsettingen må være at de enkelte land selv må bygge opp et så effektivt formidlingssystem som mulig, og at informasjon om de forskjellige hjelpemidler må være godt tilgjengelig mellom de nordiske land.

De formidlingssystemer som er utviklet i de enkelte land, er basert på forskjellige sosialpolitiske systemer. Skulle en gjennomføre et felles nordisk formidlingssystem, ville en måtte endre de enkelte lands sosialpolitikk på relativt bred basis. På bl. a. denne bakgrunn har FFO i 1987 gått i mot etablering av et felles nordisk hjelpemiddelinstitut.

Vi ser det som en selvfølge at et videre arbeid i Nordisk Råd om dette,

aktivt trekker inn funksjonshemmedes organisasjoner, slik at disse blir representert på bred basis. FFO ser frem til å bli kontaktet i så måte.

Oslo, 17. august 1988

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

Finn Grønseth

Leder

Peter Hjort

Daglig leder

Sverige

Socialstyrelsen:

Socialstyrelsen delar motionärernas uppfattning att de tekniska landvinningarna inom hjälpmedelsområdet för handikappade, i större utsträckning än för närvarande, skulle kunna komma invånarna i de nordiska länderna till del om man på nordisk nivå kunde skapa ett gemensamt bra system för hjälpmedelsförsörjningen. Detta skulle förbättra möjligheterna för handikappade att effektivare utnyttja tillgängliga hjälpmedel inom Norden, vilket i sin tur skulle ge stora positiva rehabiliteringseffekter.

Socialstyrelsen anser därför i likhet med motionärerna att det vore till gagn för handikappade i Norden om Nordiska ministerrådet kunde bidra till att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjningen för handikappade.

Stockholm den 1 september 1988

Maj-Britt Sandlund

Rolf Carlsson

Statens handikappråd:

Statens handikappråd ser hjälpmedlen som en viktig del i samhällssystemet, jämförbar med färdtjänst och boendeservice. Generellt skall hjälpmedlen enligt nordisk handikappolitisk uppfattning tillhandahållas åt var och en efter vars och ens behov. Hur hjälpmedlen ställs till förfogande, är inte huvudfrågan. Naturligtvis är det dock viktigt, att de som behöver hjälpmedlen får dem på ett enkelt sätt, utan väntetid och komplikationer. En annan sak är att en smidig, väl fungerande organisation dessutom kan spara medel, som kan användas för angelägna förbättringar av hjälpmedelsverksamheten.

Statens handikappråd menar således, att de verkliga svårigheterna inom hjälpmedelsområdet, vilka är genomgående i de nordiska länderna, inte i första hand är organisatoriska. De beror istället på att hjälpmedel inte tillhandahålls därför att samhället inte anser sig ha råd att göra det.

För närvarande pågår en statlig hjälpmedelsutredning i Sverige. Utredningen förväntas ha slutfört sitt arbete vid utgången av 1988. Statens handikappråd räknar därför med, att resultaten av hjälpmedelsutredningen kommer att kunna beaktas, när man tar slutlig ställning till Nordiska rådets förslag. Vi förutsätter, att de planerade, samnordiska insatserna kommer att leda till förbättringar inom hjälpmedelsområdet i samtliga nordiska länder.

Mot bakgrund av det ovanstående vill vi tillstyrka förslaget att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.

Därvid vill vi fästa uppmärksamheten på de problem, som personer med ovanliga och mindre kända funktionsnedsättningar möter i sina kontakter med hjälpmedelsförsörjningen.

Vi förutsätter att utredningsarbetet bedrivs i nära samarbete med representanter för brukarna.

Stockholm den 25 augusti 1988

För statens handikappråd

Gustav Persson

Eva Sandborg

Handikappinstitutet:

Handikappinstitutet har under 1987 yttrat sig över utredning beträffande förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt hjälpmedelsinstitut inom handikappområdet. Här angavs i stort institutets positiva inställning till nordiskt samarbete inom hjälpmedelsområdet.

Genom det samarbete inom hjälpmedelsområdet som genom åren ägt rum på det nordiska planet har tveklöst hjälpmedelsområdet inom de nordiska länderna successivt vidareutvecklats med avseende på såväl provning, forskning och utveckling, hjälpmedlens kvalitet och priser, information om hjälpmedel som systemen för hjälpmedelsförsörjning.

Under hela Nordiska nämndens för handikappfrågor (NNH) verksamhetsperiod har uppbyggnaden av ett gemensamt nordiskt klassificeringssystem för handikapphjälpmedel samt ett nordiskt hjälpmedelsregister haft hög prioritet. Sedan flera år existerar ett gemensamt nordiskt klassificeringssystem för hjälpmedel – ett system som dessutom vinner ökad inter-

nationell anslutning. Mycket av det utvecklingsarbete som för närvarande pågår inom det nordiska samarbetet rörande handikapphjälpmedel är särskilt vad hjälpmedelsinformation beträffar fokuserat mot de möjligheter som det nordiska hjälpmedelsregistret förväntas ge i framtiden. NNH överväger fn vissa förändringar rörande det nordiska hjälpmedelsregistret. Diskussioner förs med de berörda nationella organ som har ansvar för verksamheten. Utfallet av detta förändringsarbete kommer att behandlas vid NNH:s styrelsemöte den 13 oktober.

I praktiken pågår således ett arbete på nordiskt plan som syftar till mesta möjliga harmonisering av den nordiska hjälpmedelsverksamheten inom ramen för de olika ländernas lagstiftning inom området samt gällande organisation och system.

Handikappinstitutet har en positiv inställning till ett ökat nordiskt samarbete inom hjälpmedelsområdet och vår bedömning är att effektivitetsvinster kan uppnås genom att än mer samordna den nordiska verksamheten på hjälpmedelsområdet. Handikappinstitutet ser positivt på ytterligare undersökning rörande dessa möjligheter.

I Sverige pågår för närvarande en statlig hjälpmedelsutredning som beräknas avsluta sitt arbete 1988. Resultatet av den utredningen bör beaktas i det slutliga ställningstagandet till den föreslagna undersökningen av möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjningen för handikappade.

Bromma den 13 oktober 1988

Eva Jacobsson

Handikappförbundens centralkommitté (HCK):

HCK anser det vara viktigt att man tar tillvara det positiva som kan finnas i ett nordiskt samarbete inom hjälpmedelsområdet.

HCK anser dock att man i nuläget inte bör binda sig för någon modell. I stället bör man avvakta resultatet av den statliga hjälpmedelsutredningen.

HCK vill inte avfärda idén om nordiskt samarbete.

Stockholm den 18 augusti 1988

Handikappförbundens centralkommitté
– 27 handikappförbund i samverkan –

Barbro Carlsson
Ordförande

Alf G Ericsson
Kanslichef

Landstingsförbundet:

Förbundet ser mycket positivt på det nordiska samarbetet på handikappområdet och anser liksom motionärerna att många konkreta resultat har uppnåtts, bl a på hjälpmedelsområdet. Förbundet kan också instämma i att Nordiska nämnden för handikappfrågor har visat att nordiskt samarbete kan ge såväl effektivitetsvinster som bättre kvalitet. Provning av hjälpmedel, som utgör en grund för god hjälpmedelsförsörjning, är ett exempel på fungerande samarbete mellan de nationella hjälpmedelsinstituterna i Norden. En fortsatt utveckling i lämplig form av detta nordiska samarbete uppfattar förbundsstyrelsen som angeläget.

I föreliggande medlemsförslag påtalas att formerna för försörjningen med hjälpmedel till handikappade i dagsläget torde vara olika i de nordiska länderna. För Sveriges del kan dessutom konstateras att det sedan hösten 1986 finns en statlig utredning med uppdrag att utreda frågan om hjälpmedel för handikappade m m. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete under år 1988.

Förbundet ser positivt på ett ökat nordiskt samarbete inom hjälpmedelsområdet. Förbundet anser dock att resultaten av den svenska statliga utredningen bör avvaktas innan initiativ tas till ett vidgat nordiskt samarbete även inom hjälpmedelsförsörjningen.

Stockholm den 1 september 1988

Landstingsförbundet

Gunnar Hofring

Walter Slunge

Medlemsförslag

om nordisk järnvägstrafik i samverkan

(Väckt av Grethe Lundblad samt Lahja Exner och Lena Öhrsvik)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordplan:

Den första rekommendationen om åtgärder som syftar till ökad samplanering och ökat investeringsarbete vill vi tillstyrka.

Vi är informerade om att ett sådant samarbete redan har etablerats, men det finns uppenbart mycket mer att göra, särskilt i en tid med betydande omställningar i järnvägssystemen. Samarbetet bör därför förstärkas genom olika åtgärder.

Ett ökat samarbete borde i första hand vara fruktbart när det gäller:

- 1) Forskning och utveckling
- 2) Kravspecifikationer
- 3) Teknisk upphandling och inköp
- 4) Planering av och investering för förbindelser över gränserna
- 5) Marknadsföring och genomförande av internationell godstrafik

För den internationella godstrafiken torde en ökad samverkan bl. a. genom införande av nordiska heltåg, kunna leda till både snabbare förbindelser och bättre kapacitetsutnyttjande.

I detta samarbete är det önskvärt att också Danmark deltar.

Frågan om ett fullständigt samgående av de nordiska järnvägsföretagen är sannolikt för tidigt väckt om ett sådant samgående skall gälla såväl den nationella som den internationella trafiken. Däremot kan en utredning som prövar idén att inrätta ett nordiskt företag, ett Nordtrain, för den internationella trafiken och då i första hand godstrafiken, vara motiverad.

Stockholm den 15 juni 1988

Stig Nordqvist
Professor, föreståndare

Nordisk komité for Transportforskning:

NKTF har behandlet ovennævnte forslag på sit seneste møde og finder, at øget samarbejde mellem de nordiske jernbaner bør tilstræbes i det omfang de berørte jernbaneforvaltninger er indstillet herpå.

NKTF afholder i øvrigt, som det er sekretariatet bekendt, en konference om "Jernbanernes fremtid" i november måned i Finland, og i den forbindelse kan dette spørgsmål også blive drøftet.

København, den 6. juli 1988

Per Als

Danmark

Trafik- og kommunikationsministeriet *hänvisar i skrivelse av den 16 juni 1988 till yttrande från DSB (se nedan).*

Miljøministeriet, Planstyrelsen:

Hertil kan jeg som Miljøministeriets repræsentant i den Nordiske Embedsmandskomité for Regionalpolitik (NÄRP) oplyse, at embedsmandskomitéen på sit møde i Uppsala den 7. og 8. april 1988 har drøftet spørgsmål om regionalpolitiske synspunkter og forslag til en ny økonomisk handlingsplan for Norden. Der peges i den forbindelse på, at universitets- og højskolesamarbejde (med bl. a. udbygning af rådgivningscentre for at erhvervslivet), samt tværgående kommunikationsforbindelser inden for person-, vare- og datatrafik (telekommunikation) anses for særligt vigtigt for erhvervslivets udvikling.

Dette er af NÄRP meddelt den nordiske embedsmandskomité for økonomi med brev af 3. maj 1988 fra Nordisk Ministerråds sekretariat.

Miljøministeriet har på denne baggrund ingen bemærkninger til det fremsatte medlemsforslag.

København, den 2. juni 1988

Henrik Hvidtfeldt

DSB:

Etablering af et nordisk transportsamarbejde på jernbaneanrådet har ikke været problemløst for de nordiske jernbanestyrelser. Jernbanenetet var primært udbygget til at varetage nationale transportinteresser, og det

enkelte lands opbygning af jernbanenet skete ud fra forskellige krav til udformning af trækraft, materiel, etc, dikteret enten af sikkerheds- og/eller kommercielle hensyn eller af det pågældende lands klimatiske og geografiske forhold.

Jernbanen som nordisk samfærdselsmiddel opfattes idag som en naturlig og integreret del af vores hverdag. I de nordiske jernbanestyrelser er der ansat medarbejdere til at varetage og følge op på den stadig voksende strøm af informationer, ideer, aftaler etc, der udveksles mellem jernbanestyrelser, herunder også på nordisk plan. Målet med dette arbejde er at skabe et høj kvalitetstransportprodukt, som ikke alene er effektivt, men også konkurrencedygtigt overfor de

øvrige transportudbydere inden for transportsektoren.

Det nordiske jernbanesamarbejde er primært organiseret omkring

- Det Nordiske Generaldirektørmøde samt
- Fagdirektør-/Fagchefmøder

Generaldirektørerne mødes normalt 2 gange årligt, og formandskabet og de hermed forbundne sekretariatsfunktioner varetages på skift af de fire jernbanestyrelser (NSB, SJ, VR og DSB)

Med formandsskabet for generaldirektørmødet følger samtidig formandsskabet for fagdirektørmøderne og de herunder nedsatte arbejds- og undergrupper.

Som faste punkter på de nordiske generaldirektørmøder skal fremhæves:

- udvekslingen af synspunkter og informationer vedr møder afholdt i de internationale organisationer.
- aftaler vedr tekniske og kommercielle forhold fra fagdirektørmøderne drøftes/besluttes iværksat.
- til hvert generaldirektørmøde fastlægges et fællestema, som helt eller delvis berører de fire jernbanestyrelsers virksomhed. Eksempelvis har været drøftet:

Forhold vedr forbedringer af gods- og persontrafikken mellem de nordiske lande.

Informationer om den trafikpolitiske situation i de nordiske lande.

Status for arbejdet i den enkelte jernbanestyrelse, ændringer af betydning for jernbanernes løsning af deres transportopgaver, organisationsændringer, organisationsudviklingsprojekter etc.

Afslutningsvis er det vor opfattelse, med baggrund i forslagets formulering, at forslaget principielt er rettet mod de 3 skandinaviske lande, Norge, Sverige og Finland.

København, den 15. juni 1988

Thuri Didriksen

Industrirådet har i skrivelse den 15 juni 1988 förklarat att man inte har för avsikt att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

LO – Landsorganisationen i Danmark har i skrivelse av den 20 juni 1988 meddelat att man ansluter sig till Dansk Jernbaneforbunds yttrande (se Bihang).

BIHANG

MTS-gruppe nr 15 vedrørende international passagertrafik

1. Indledning

Fjerntrafikken – især den indenlandske – med jernbanepassagerer er under kraftig udvikling i hele Europa i disse år. Baggrunden herfor er primært de positive erfaringer i form af stærk passagertilgang, som de franske baner har opnået ved indsættelse af højhastighedstog (TGV) på strækningen Paris–Lyon og senere på andre strækninger.

I flere andre europæiske lande er nye højhastighedsforbindelser i overensstemmelse hermed under udvikling. Det gælder f. eks. Vesttyskland, Italien, England og Sverige.

Desuden er igangsat regionale udviklingsprojekter i Centraleuropa, hvor to eller flere nært tilknyttede jernbaner er gået sammen om at udbygge deres indbyrdes trafikforbindelser på anvendelse af højhastighedstog. En række af disse højhastighedstogssystemer forventes igangsat i begyndelsen af 1990'erne og videreudviklet i løbet af dette tiår.

Men allerede på kort sigt er der i en række lande iværksat initiativer, der skal forbedre passagertrafikken.

Ses på den internationale, grænseoverskridende jernbanetrafik, har udviklingen ikke generelt været tilnærmelsesvis så kraftig som for den indenlandske trafik, om end der på enkelte områder er noteret fremgang eller er etableret et lovende samarbejde.

Det må endvidere nævnes, at der sker et løbende udviklingsarbejde i en lang række relationsudvalg i UIC (såkaldte aksegrupper), om end en effektivisering og hurtigere reaktionsevne efterlyses.

En af de mest markante forbedringer for den grænseoverskridende passagertrafik fra det seneste køreplansskifte, er introduktion af et fælleseuropæisk overordnet togsystem med betegnelsen "Euro-City".

Dette system er baseret på et fælles sæt af kravsspecifikationer, der skal være opfyldt for de tog, der indgår i systemet. Der er opstillet minimumsbetingelser om catering, rengøring, anvendelse af et fælles logo, materielkvalitet, information i togene og på stationer og køreplanbrochurer, hastighed, regularitet, grænsepassager, personalets uddannelse m. v.

DSB deltager i dette system med 3 tog "Hansa" (København-Ham-

burg), "Merkur" (København-Frankfurt) og "Skandinavien" (København-Hamburg).

Betragter man mere generelt situationen set fra DSBs side, vil der med indsættelse af IC/3-toget i den indenlandske trafik ske en vigtig kvalitetsforbedring for jernbanepassagertrafik både i henseende til materiel og rejsetider. En kvalitetsforbedring som nødvendigvis må have en pendant i den internationale trafik til/fra Danmark.

Hvad angår den grænseoverskridende trafik til og fra Danmark, er situationen for den fremtidige materielindsats særdeles uklar i forhold til både trafikken til og fra Norge og Sverige og trafikken til og fra Kontinentet (via Fugleflugtslinien eller landegrænsen).

Hverken det svenske snabtbåd-system eller det vesttyske højhastigheds-system er baseret på grænseoverskridende trafik i relation til Danmark.

Det svenske snabtbåd-system forudsætter forbindelse fra Malmø til henholdsvis Stockholm og Göteborg, men ikke til Helsingborg.

Det vesttyske højhastighedstogs-system føres ikke nord for Hamburg.

Der foreligger ikke i dag hverken fra svensk, dansk eller vesttysk side planer for hvilket materiel, der fremover skal anvendes på den grænseoverskridende trafik i relation til Danmark.

Der foreligger således heller ikke planer for nyudvikling og kvalitetsforbedring for jernbanepassagertrafikken på dette område.

Der savnes derfor konkrete tiltag og planer, der kan følge kvalitetsforbedringen i den indenlandske trafik op for så vidt angår den grænseoverskridende trafik i relation til Danmark.

DSB frygter, at trafikken til og fra Danmark gradvis vil udvikle sig til lavkvalitetsprodukter, så trafikken til og fra Danmark ikke kan drage rigtig fordel af de kvalitetsforbedringer, der vil ske i såvel Sverige som Vesttyskland.

Der skal derfor nu tages initiativ til at forbedre materielindsatsen på trafikken til og fra Danmark, så at der ikke alene bliver tale om at levetidsforlænge eksisterende materiel og i øvrigt benytte overskud af hidtidigt svensk, dansk og tysk materiel på denne trafik.

I denne situation er det fundet hensigtsmæssigt inden for rammerne af MTS-projektet at vurdere mulighederne for en øget markedsorientering af den internationale trafik, etableringen af systemer, der muliggør større fleksibilitet og hurtigere reaktionsevne samt en klarere prioritering af DSBs indsats, så DSB f. eks. kan etablere feederforbindelser til det svenske og vesttyske højhastighedstogs-system ved indsættelse af IC/3-tog i grænseoverskridende trafik.

Denne mulighed indgår således i grundlaget for de dansk-svenske undersøgelser om forbedring af trafikforbindelserne over Øresund.

Spørgsmålet om indsættelse af IC/3-tog til Hamburg via enten Fugleflugtslinien eller landegrænsen er rejst over for de vesttyske baner (DB), og der er foreløbig nedsat en arbejdsgruppe, der har til opgave at vurdere

mulighederne for at indsætte IC/3-tog på strækningen København-Hamburg via Rødby-Puttgarden overfarten.

Denne gruppe må ses som start på et tættere samarbejde mellem DSB og DB. I løbet af 1987/88 stiles mod et tæt bilateralt samarbejde til erstatning for de eksisterende aksegrupper.

Desuden må DSB og de nordiske baner i langt højere grad sammen formulere ønsker/krav til banerne på Kontinentet, således at trafikken til/fra Skandinavien får en acceptabel indflydelse på beslutningerne.

Da etablering af de nye højhastighedstogs-systemer afgørende vil påvirke grundlaget for at drive nattogetforbindelser, vil DSBs muligheder for at opretholde nattogetforbindelser til og fra udlandet i meget vid udstrækning bestemmes af, hvilke nattogetforbindelser, der kan ventes i vore nabolande.

Ifølge de oplysninger der foreligger for DSB, har hverken SJ, SNCF eller DB endnu udarbejdet planer for omfanget af nattogetforbindelser efter indførelse af højhastighedstog.

Det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt mere detaljeret at forudsige, hvilke nattogetforbindelser til og fra Danmark, der bliver tale om efter indførelse af højhastighedstog i Frankrig, Sverige og Vesttyskland. Derimod opstilles i denne rapport strategier for DSBs holdning til grænseoverskridende nattogetforbindelser.

I det følgende skal disse forskellige aspekter om den internationale jernbanepassagertrafik beskrives og de foreløbige resultater af de foretagne undersøgelser på dette område angives.

2.2. Udviklingen i Vesttyskland

Med vedtagelsen af "Bundesverkehrswegeplanen" i 1985 tog de tyske baner et afgørende skridt mod indførelsen af højhastighedstog på strækningerne Ruhr-Main-Stuttgart-München, Dortmund-Kassel-Nürnberg-München, Fulda-Frankfurt-Kassel.

I 1986 blev den første forsøgsstrækning til 250 km/t taget i brug mellem Hannover og Würzburg, og Intercity Experimental blev sat i drift.

Deutsche Bundesbahn har anset en udbygning med højhastighedstog på mellemlange afstande mellem områder med større befolkningskoncentrationer for den eneste mulige udvej i den meget stærkt stigende konkurrence. Således er markedsandelen for passagertrafik faldet fra ca 40 % i 1950 til ca 6 % i dag.

DB vil etablere et højhastighedsnet på et net omfattende ca 2000 km inden udgangen af dette århundrede.

2.3. Udviklingen i Sverige

SJ har besluttet at købe 20 snabbtåg, som skal leveres i 1989-93. Togene, der skal indsættes på strækningen Stockholm-Göteborg, får en

tophastighed på 200 km/t. Hermed regner de svenske baner med at kunne forkorte rejsetiden med ca 25 % (fra ca fire til ca tre timer).

SJ har herudover planer om at indsætte snabdtåg på linierne Malmö-Stockholm, Göteborg-Malmö og Stockholm-Sundsvall inden udgangen af 1990'erne. På alle strækninger regnes med en forkortelse af rejsetiderne på 25–30 %.

Årsagerne til denne indsats er primært, at SJ påregner at øge antallet af rejsende med 40–50 % på de pågældende strækninger. Hertil kommer så den effekt, der er, ved at andre strækninger landet over får rådighed over det relativt gode materiel, der idag anvendes på de pågældende strækninger.

I de svenske planer er ikke medtaget forholdet til den internationale trafik, men de foreløbige skitser giver mulighed for en tilslutningsforbindelse fra København til det svenske snabdtågssystem i Hässleholm.

Det er nødvendigt allerede nu at kontakte de svenske baner med henblik på en koordineret indsats omkring den europæiske passagertrafik, således at den konkurrencemæssige fordel, der regnes med i Sverige, vil kunne få afsmittende effekt bl. a. i Danmark.

En foreløbig beregning viser således en tidsbesparelse på ca 2 timer i trafikken København–Stockholm.

Ad København–Esbjerg–Harwich–London

Som kortsigtet handling er iværksat et materielprojekt, der skal hæve kvaliteten i de indsatte MR-tog. Projektet tager udgangspunkt i et ønske fra DFDS om at bedre forholdene for passagerer på første klasse.

På længere sigt må hele trafiksystemet inddrages i overvejelserne, således at der også til England kan skabes en tidssvarende forbindelse – en forbindelse, der ikke alene retter sig mod korte indkøbsture og studerende, der skal på studieophold/lejrskoler o lign.

Konkret foreslås, at der i sammenhæng med Anglo-Danish Design Conference besluttet iværksat aktiviteter med dette formål.

Ad Oslo/Stockholm

Som en naturlig del af det skandinaviske samarbejde må såvel dag- som nattofsforbindelserne i Norden udbygges og forbedres.

De kortsigtede handlinger har hidtil koncentreret sig om at bedre den ekstremt ringe regularitet.

Når disse forhold er bedret, og der fra alle parter er vist en reel vilje til forbedringer, måder på længere sigt i et snævert nordisk samarbejde ske en forbedring af det indsatte materiel, eksempelvis gennem indsættelse af materiel af IC/3-kvalitet på strækningerne til Oslo (Göteborg) og Stockholm.

En egentlig markedsføring af disse norske forbindelser er ikke mulig på

grund af den lave regularitet og kvalitet. Det forventes, at dette vil ske på længere sigt, når regularitet og kvalitet er blevet forbedret.

Det er den klare opfattelse, at der såvel for plantog som for chartertog er et stort nordisk marked.

Udover disse betragtninger, der hovedsagelig er koncentreret omkring det grundlæggende produkt, må det anbefales, at der iværksættes en række aktiviteter, der inddrager en række præferenceskabende periferiydelser.

Afslutningsvis må understreges, at de nuværende systemer ofte resulterer i forhandlingsmæssige vanskeligheder og en lang beslutningstid i den internationale passagertrafik, hvor køreplanlægning, materieldisponering osv oftest indskrænker muligheder en hel del på kort og mellemlangt sigt.

Nedenstående eksempler er aktiviteter, der burde kunne iværksættes til gennemførelse på noget længere sigt:

6. Jernbanepassagertrafik for dagtog mellem Danmark og Sverige/Norge

6.1. Den aktuelle situation

Færgeoverfarten Helsingør–Helsingborg udgør i dag en stor begrænsning for udviklingen af jernbanepassagertrafikken mellem Danmark og Sverige.

De nuværende jernbanefærger kan alene overføre 3 passagervogne, hvilket indebærer, at tog større end 3 vogne må overføres med flere på hinanden følgende færger. Det må her tillige tages i betragtning, at antallet af jernbanefærger på overfarten er blevet reduceret til 2–3 færger, efter at banegodstafikken er flyttet til DanLink.

Den begrænsede færgekapacitet indebærer for det første en ringe mulighed for at udvide trafikken. Det gælder såvel udvidelser af den ordinære trafik som indsættelse af sær- eller chartertog i forbindelse med særrangementer eller sæsonbetonede rejsebehov som f. eks. skirejser.

Færgernes begrænsede størrelse indebærer derudover, at alle tog med mere end 3 vogne forsinkes ved færgeoverfarten, hvilket ubestrideligt hæmmer banernes konkurrencedygtighed over for fly og personbiler.

Det benyttede materiel, som ikke i de senere år har været genstand for større fornyelser, sammen med en meget ringe fleksibilitet i prisdannelsen og en ringe markedsføring og et ringe produkt giver totalt set indtrykket af et helt utidssvarende, ikke-markedstilpasset produkt.

Dette understreges yderligere af, at de jernbanestrækninger, der udgår fra Helsingborg langt fra har højkvalitetspræg, hverken strækningen nordpå mod Göteborg og Oslo eller strækningen fra Helsingborg til Hässleholm med forbindelse videre til Stockholm, hvor der er tale om hastighedsrestriktioner på grund af en dårlig infrastruktur.

De senere års usikkerhed om etablering af faste Øresundsforbindelser har været med til at hæmme udbygning af jernbanepassagertrafikken mellem Danmark og Sverige.

Dette skyldes bl. a. usikkerhed om linieføringen for den faste jernbane-forbindelse over Øresund (Helsingør–Helsingborg forbindelse eller Kø-benhavn–Malmø forbindelse), og om hvornår en sådan forbindelse i givet fald kunne etableres.

I de senere år er mulighederne i denne trafik på afgørende vis sat til side på grund af SF's planer om at købe snabtbåd (jfr afsnit 2.3).

I det følgende skal kort redegøres for disse forskellige udviklingslinier, der på væsentlige områder påvirker vilkårene for jernbanepassagertrafikken mellem Danmark og Sverige/Norge.

6.2. Indførelse af snabtbåd på hovedstrækningerne i Sverige af interesse for trafikken til og fra Danmark.

SJ har foreløbig indkøbt 20 snabtbåd, der sættes ind på strækningen Stockholm–Göteborg i årene 1989–93.

SJ planlægger i forlængelse heraf at indsætte snabtbåd på linierne Mal-mø–Stockholm, Göteborg–Malmö og Stockholm–Sundsvall.

Af størst interesse for trafikken til og fra Danmark er planen om indsæt-telse af snabtbåd på strækningen Malmö–Stockholm, hvortil der i Hässle-holm er tilslutning til Helsingborg og senere tillige snabtbåd til Göteborg.

Der er ikke indtil videre planer om at tilslutte Helsingborg til snabtbå-dnettet, og SJ's nationale betjening af forbindeiserne til og fra Helsingborg påregnes således gennemført med traditionelt materiel.

For så vidt angår trafikken til og fra Danmark aftegner der sig på baggrund af snabtbåd-udviklingen forskellige muligheder afhængig af, hvad der forudsættes vedrørende udbygning af trafikforbindelserne over Øre-sund, således som det skal beskrives i det følgende afsnit.

6.3. Udbygning af jernbanepassagertrafikken mellem Sverige og Dan-mark i lyset af planerne for udbygning af trafikforbindelserne over Øre-sund.

A. Fortsat færgedrift på Øresund

Fra begyndelsen af 1990'erne kan der med de nuværende færger indsæt-tes IC/3-tog på strækningen København H–Helsingborg–Hässleholm med korrespondance til snabtbådene mod Göteborg og Stockholm.

Det forudsættes, at der på de nuværende jernbanefærger kan overføres et IC/3-togsæt med 3 vogne. Det antages, at tekniske problemer for IC/3-togenes overførsel på de nuværende færger kan løses uden større vanskeligheder.

Hvis planerne om etablering af faste forbindelser over Øresund, herun-der også en baneforbindelse, udskydes i en længere årrække, må det forventes, at der i 1990'erne foretages et systemskifte for DSB/SU-overfar-ten mellem Helsingør–Helsingborg med indsættelse af større færger med væsentlig større sporkapacitet. Disse færger vil kunne overføre 3 IC/3-togsæt. Det antages derimod ikke, at disse færger også vil kunne

indrettes til at overføre snabtbåd, med mindre det forudsættes, at det enkelte snabtbåd-sæt kan kobles fra hinanden i forbindelse med færgeoverfarten, hvilket formentlig vil indebære problemer.

Som alternativ til at der via Helsingør–Helsingborg overfarten skaffes forbindelse til snabtbåd-nettet i Hässleholm, er der også peget på, at busforbindelsen København H–Malmö C via Dragør–Limhamn overfarten kan give forbindelse til snabtbåd-nettet allerede i Malmø. Dette alternativ indebærer en rejsetid København H–Hässleholm på ca 2 timer og 15 minutter. Det bemærkes, at der her er set bort fra overgangstid i Malmø fra bus til tog, hvilket er urealistisk i betragtning af busforbindelsens lave frekvens.

Til sammenligning kan nævnes, at rejsetiden mellem København og Hässleholm via H–H overfarten i dag er ca 3 timer.

Det antages, at det vil være begrænset, hvor meget denne rejsetid kan nedsættes ved indsættelse af IC/3-tog, idet det næppe vil være muligt at forøge hastigheden på svensk side. Forskellen mellem de to alternativer vil således være begrænset.

B. Fast jernbaneforbindelse København–Malmø

Hvis der etableres en fast jernbaneforbindelse København–Malmø forudsættes det, at snabtbåd-forbindelserne til Malmø videreføres via den faste forbindelse til København H, ligesom det antages, at IC/3-togforbindelserne videreføres fra København H til Kastrup lufthavn.

Disse forbindelser vil indebære et meget betydeligt kvalitetsløft for jernbanepassagertrafikken over Øresund og muliggøre nedsættelse af rejsetiden mellem København og Stockholm fra idag 8 1/2 time til ca 5 timer. Tilsvarende vil rejsetiden fra København til Göteborg blive reduceret fra omtrent 5 timer i dag til godt og vel 3 timer.

De reducerede rejsetider ventes at give grundlag for en betydelig trafiktilgang dels ved overførsel fra andre transportmidler dels ved nytrafik svarende til, hvad der forudsættes for indenlandsk svensk trafik ved indsættelse af snabtbåd.

6.4. Jernbanepassagertrafikken mellem Danmark og Norge via Sverige

I tilfælde af at der påregnes fortsat færgefart på Øresund, jfr afsnit 6.3.A., og der indsættes nye og større jernbanefærger på Helsingør–Helsingborg overfarten, bør muligheden for at indsætte IC/3-tog på strækningen København–Helsingør–Helsingborg–Gøteborg–Oslo tillige undersøges. Det må antages, at dette vil indebære en betydelig tidsbesparelse på strækningen.

De foreliggende svenske planer om udbygning af snabtbåd-nettet og udviklingslinierne for trafikforbindelserne over Øresund vil ligeledes være afgørende for, hvad der kan forventes af forbedring af forholdene for jernbanepassagertrafikken mellem Norge og Danmark.

I tilfælde af etablering af en fast jernbaneforbindelse København–Malmö vil der i tilslutning til den planlagte snabbtågforbindelse Malmö–Göteborg dog – som nævnt – kunne opnås en rejsetidsforkortelse på strækningen København–Göteborg på 2 timer, som selvsagt også vil komme de rejsende København–Oslo tilgode, således at rejsetiden kan ned-sættes fra idag 9 1/2–10 timer til 7 1/2–8 timer. Dette er selvfølgelig en betydelig forbedring, men indebærer omstigning i Göteborg fra til snabbtåg, hvilket vanskeliggør en vurdering af den forventede trafiktilgang.

7.0. Nattogsforbindelser

Konsekvenserne af indførelsen af højhastighedsforbindelser i Europa, vil efter vort skøn betyde en nedprioritering af visse af de idag kendte nattogsforbindelser.

Det er DSBs opfattelse, at der fra København til de i afsnit 3.2. primære destinationer skal være daglige, helårige, direkte nattogsforbindelser, bestående som minimum af en sove- og en liggevogn (en natenhed).

Et af de primære argumenter i konkurrencen overfor bus, bil og fly er netop, at det med toget er muligt at stå på i centrum, få en sove- eller liggeplads af en god standard, god catering undervejs/på færgen, en god nats uforstyrret søvn, god morgenmad og så være fremme i centrum næste morgen – på vej til mødet.

En helhjertet indsats efter dette koncept kræver imidlertid en forbedring af kvaliteten på en lang række områder samt et nært samarbejde med de relevante baner og de involverede sovevognsselskaber.

En indsats fra DSB på dette område afhænger i meget høj grad af udviklingen i vore nabolande, dvs især Sverige og Vesttyskland.

Ved de foreløbige drøftelser med DB og SJ er det indtrykket, at planlægningen af de fremtidige nattogsforbindelser efter indførelsen af højhastighedstogsystemerne i de pågældende to lande endnu er på et meget foreløbigt stadium.

Der er derfor ikke på nuværende tidspunkt grundlag for, at DSB går i konkrete drøftelser med DB og SJ om den fremtidige udvikling for nattogsforbindelserne til og fra Danmark. Sådanne drøftelser må afvente en højere grad af afklaring i såvel Sverige som Vesttyskland.

Landbrugsraadet *hänvisar i skrivelse den 10 juni 1988 till yttrande av den 8 juni från Erhvervenes Transportudvalg (se nedan).*

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd:

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd er enig i, at en række forhold – herunder miljøhensyn, energihensyn, hensyn til svage trafikanter m. v. –

tilsiger, at jernbanens stilling i det samlede trafikbillede styrkes mest muligt. Man kan derfor støtte det fremlagte forslag.

Forslaget vedrører kun Norge, Sverige og Finland og omfatter således ikke direkte Danmark. Man burde overveje, om ikke også Danmark burde inddrages i det påtænkte samarbejde, specielt vedr. jernbanemateriel, hvor man i Danmark er ved at udvikle en ny togtype IC/3.

Indirekte har Danmark også en interesse i, at så stor del af trafikken i Norden foregår med jernbane. Danmark er transitland mellem Norden og det øvrige Europa.

Det kan tilføjes, at Arbejderbevægelsens Erhvervsråd mener, at man ved en kommende fast forbindelse over Øresund i særlig grad må tilgodese hensynet til jernbanen, eventuelt ved en etapeudbygning som ved Storebælt, hvor jernbaneforbindelsen bygges først.

København, den 13. juni 1988.

P. r. v.

Erik Traberg Jensen

Erhvervenes Transportudvalg:

Fra såvel IR som LR har ETU modtaget ovennævnte forslag A 827/t. Der stilles i forslaget det spørgsmål, om man bør skabe et samarbejde, som i sin yderste konsekvens bliver en slags jernbanens SAS under navnet Nordtrain. I det konkrete forslag henstilles, at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at arbejde for øget koordinering og øget investerings-samarbejde mellem de statslige jernbaner i Norge, Sverige og Finland, samt at der tages initiativ til en udredning om samarbejdet mellem de nævnte landes jernbaneforvaltninger med henblik på at etablere et Nordtrain.

Som det fremgår, er der ingen danske interesser involveret i forslaget, hvorfor ETU ikke har yderligere kommentarer.

København, den 8. juni 1988

Transportøkonomisk Forening (TØF):

Da TØF er en neutral forening i trafikpolitisk henseende, må nedenstående udtalelse betragtes som en faglig tilkendegivelse. Der er ikke hermed taget stilling til, hvor balancepunktet mellem lastbiler og jernbaner bør være.

Jernbaner har deres store konkurrencefordel (og miljø- og energibesparelser) i tætte trafikstrømme. For gods kun over længere afstande.

Hvis man ønsker at styrke jernbanerne og dermed opnå store miljø- og energigevinster er den bedste (og eneste) politik:

- 1) At udbygge det internationale kombitransportsystem med få terminaler, der er beskrevet i Skandinavian Link-rapporterne.
- 2) Snarest muligt at bygge (bil-)togtunneller under Storebælt, Øresund og måske Rødby-Fehmarn. Men ikke faste forbindelser til biler.
- 3) At rydde antikverede administrative rutiner væk fra grænsepassager i Norden og til kontinentet.
- 4) At gøre alle de nordiske og europæiske jernbaneforvaltninger styrings- og kundeorienterede. (Jf. erfaringerne fra Dan-Link).
- 5) At skærpe beskatningen af de tunge lastbiler.
Kun således sikres jernbanernes fremtid.

København, den 10. juni 1988

For TØF
Uffe Jacobsen

Dansk Speditørforening har i skrivelse den 27 maj 1988 forklarat sig ikke kunna avge yttrande i anledning av medlemsförslaget.

Dansk Arbejdsgiverforening har i skrivelse den 11 juli 1988 forklarat sig ikke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Danske Vognmænd:

Idet bemærkes, at Danske Vognmænd alene ønsker at udtale sig for så vidt angår spørgsmålet om godstransport, har Hovedorganisationen i øvrigt følgende bemærkninger til medlemsforslaget:

– det virker ikke realistisk, når det med en – i øvrigt diffus – henvisning til SAS formodes, at et tilsvarende jernbanesamarbejde vil kunne etableres, som også skulle være konkurrencedygtigt i relation til godstransport ad landevejen; markedsandelen for gods transporteret med jernbane i hvert af de enkelte nordiske lande er meget lille og stagnerende – endog med en svagt faldende tendens.

– gennemførelse af tanker i lighed med medlemsforslagets forekommer ikke realistisk i de nordiske lande, der i overvejende grad har markedsorienteret økonomi; dette indebærer i sig selv, at forslagens grundtanke antagelig havde været gennemført for længst i lighed med SAS, hvis det havde været forretningsmæssigt fornuftigt at foretage sådanne dispositioner.

København, den 29. juli 1988

Ib Frandsen

Finland

Trafikministeriet:

Trafikministeriet anser samarbetet mellan de norska järnvägarna vara ett positivt förslag och vill stödja dylik utveckling.

Järnvägsstyrelsen har redan den 10. juni 1988 skickat sitt utlåtande om medlemsförslaget till Nordiska rådet. Trafikministeriet instämmer i järnvägsstyrelsens utlåtande, men vill dock betona vissa punkter.

Effektivt samarbete mellan de nordiska järnvägarna anses i trafikministeriet vara ett viktigt framsteg.

För att få en fastare grund för internordiskt järnvägssamarbete skall det vara viktigt att noggrant studera, vad som avses med ett nordiskt järnvägstransportsystem (organisation, rullande materiel, järnvägsnät osv.). Särskilt viktigt skall det vara att åstadkomma nordiskt samarbete i tillverkning och anskaffning av järnvägsmateriel.

Ett annat preliminärt granskningskriterium kunde omfatta ett inventarium och värdering av de gods- och passagerarströmmar som betjänas i dag och i framtiden inom Norden.

Beslutet att anlägga två tågfärjelinjer mellan Sverige och Finland torde ge nya insikter i tågtransporten mellan Finland och de övriga nordiska länderna genom att öka transportens volym. I detta skall man fästa särskilt avseende vid Finlands geografiska läge i förhållande till Sovjetunionen, Mellanöstern och Fjärran östern.

Nordens gemensamma mål och åtgärder har utretts i en rapport, som utarbetats av en nordisk arbetsgrupp med representanter från de olika järnvägsföretagen. Rapporten behandlar transporten mellan de nordiska länderna och kontinenten (VR, SJ, NSB, DSB: oplæg til fremme af samarbejdet mellem de nordiske baner om godstransport mellem Norden og Kontinentet, 1988). Generaldirektörerna har ännu inte tagit ståndpunkt till rapporten, som omfattar närmast kontinenttrafiken genom Danmark utan att särskilt behandla den internordiska järnvägstransporten.

Frågan om järnvägarna i samverkan har behandlats även i NÄT (Nordiska Ämbetsmannakommittén för Transportfrågor). För nästa år har man planerat ett temamöte om järnvägarna i Norden. Till mötet skall man troligen kalla järnvägarnas i Norden generaldirektörer. Inom NÄT har man närmast behandlat tre olika aspekter av järnvägstransporten: forskning, kombitransport och tillämpning av de nordiska enhetstarifferna.

Trafikministeriet vill gynna samarbetet mellan de nordiska järnvägarna, och anser en gemensam organisation för internationell marknadsföring av

de nordiska järnvägarnas passagerar- och godstrafik vara ett intressant alternativ.

Helsingfors den 29 juni 1988

Juhani Korpela
Kanslichef

Ismo Koskinen
Sekreterare för inter-
nationella ärenden

Miljöministeriet:

I statsrådets redogörelse till riksdagen om miljöpolitiken 31.5.1988 framhålls att järnvägstransport har positiva miljövårdskonsekvenser och sparar energi. Särskilt tung långväga trafik borde i ökad utsträckning styras från landsvägarna till järnvägarna. Järnvägen som transportform är energisnål. Järnvägstrafiken är både vad trafiksäkerheten och de allmänna miljökonsekvenserna beträffar förmånlig jämfört med övriga transportformer. Järnvägen har varit och kan också i framtiden vara en viktig faktor i utvecklandet av samhällsstrukturen.

Genom den i medlemsförslaget anförda samverkan mellan järnvägsbolagen kunde de nordiska resurserna sammanslås och onödig överlappning undvikas. Särskilt samarbete inom forskning och teknisk utveckling är önskvärt. Formerna för samarbetet kunde bäst utredas genom att den i medlemsförslaget anförda utredningen genomförs.

På basis av det ovan anförda anser miljöministeriet det viktigt att järnvägstrafiken utvecklas och att medlemsförslaget om nordisk järnvägstrafik i samverkan är värt allt understöd.

Helsingfors den 6 juli 1988

Lauri Tarasti
Kanslichef

Irma Uuskallio
Sekreterare för
internationella ärenden

Järnvägsstyrelsen (VR):

-----
1. Allmänt

De nordiska järnvägarna har genom tiderna haft ett nära samarbete inom marknadsföring, utbildning, tågdrift samt tekniskt och kommersiellt informationsutbyte.

De nordiska järnvägarna har inte i nämnvärd grad kunnat konkretisera sitt samarbete i form av gemensamma investeringar i infrastruktur. Som exempel på samarbetsresultat på den kommersiella sidan kan man nämna heltågen med sågprodukter en gång från Torneå genom Sverige till norra Italien.

Med beaktande av Helsingforsavtalet, den tilltagande internationella trafiken, den ökande integrationen i Västeuropa (EG) och behovet att på nordisk nivå säkra samarbetet med EG samt med tanke på järnvägarnas möjligheter till miljövänliga, energisnåla och trafiksäkra transporttjänster anser Statsjärnvägarna (VR), att det är av vikt att ytterligare göra det nordiska samarbetet effektivare inom järnvägssektorn.

2. Den nordiska järnvägspolitiken

De rätt blygsamma gemensamma konkreta åtgärderna inom den nordiska järnvägssektorn kan till en del förklaras av att vi på nordisk nivå i ringa omfattning har formulerat gemensamma mål för det nordiska järnvägs-transportsystemet.

Speciellt när det gäller godstransporter är järnvägstransport ett trafikpolitiskt medel och inte ett ändamål i sig. Medlets värde bestäms av målen. Om den trafikpolitiska målsättningen är oklar eller om åsikterna om den är delade, är det omöjligt att uppnå enighet om de trafikpolitiska medlen (t. ex. investeringarna) och deras prioritering.

För att få en fastare grund för internordiskt järnvägssamarbete bör vi:

- reda ut, vad vi avser med det nordiska järnvägstransportsystemet (organisation, rullande materiel, järnvägsnät med terminaler, hamnar och kombiterminaler)
- åtminstone grovt inventera och uppskatta de gods- och personströmmar det nordiska järnvägstransportsystemet betjänar i dag och i framtiden samt
- utgående från nordisk region-, handels-, industri-, social-, kultur- samt (inte minst) miljö- och energipolitik ställa upp mål för det nordiska järnvägstransportsystemet.

3. Anskaffning av järnvägsmateriel

Speciellt viktigt anser VR det vara att få till stånd ett nordiskt samarbete för tillverkning och anskaffning av järnvägsmateriel.

Det är bekant, att järnvägsindustrin är starkt nationell i alla de Nordiska länderna. Detta innebär korta tillverkningsserier och höga kostnader. Enligt VR:s uppfattning kan man uppnå betydande inbesparingar genom att rationalisera tillverkningen av rullande materiel, med standardisering, produktutveckling och internordisk specialisering. Sålunda kan de nordiska järnvägarna sänka sina kostnader och förbättra sin konkurrenskraft.

Det är här fråga om nordisk industripolitik: arbetsfördelning och samarbete i Norden och friare men starkare konkurrens med övriga länders tillverkare av järnvägsmateriel.

4. *Samarbete inom planering och marknadsföring*

De nordiska järnvägarnas generaldirektörer har låtit utreda vilka behoven är att definiera gemensamma mål och åtgärder när det gäller transporter mellan Norden och Kontinenten. En nordisk arbetsgrupp med representanter från de olika järnvägsföretagen har utarbetat en rapport (VR, SJ, NSB, DSB: Oplæg til fremme af samarbejdet mellem de nordiske baner om godstransport mellem Norden og Kontinentet, 1988). Generaldirektörerna har ännu inte tagit ståndpunkt till rapporten, som i stort sett omfattar förslag till

- strategier för teknisk utveckling av infrastruktur, rullande materiel och informationssystem
- att skilda organisationer etableras för marknadsföring och styrning av godstransporter mellan Norden och Kontinenten
- strategier för sänkande av transportkostnaderna
- investeringsprogram för infrastrukturen
- handlingsplan på kort och lång sikt.

Det må här nämnas, att arbetsgruppens uppgift var att koncentrera sig på kontinenttrafik via Danmark. Hela det nordiska järnvägstransportsystemet och dess anslutningar till omgivande transportnät klarlades alltså inte och inte heller gemensamma målsättningar i detta avseende. De internordiska transporterna blev sålunda inte heller speciellt behandlade.

Det finns potential för gemensam marknadsföring av järnvägstransporter i Norden. Besluten om att anlägga två tågfarjelinjer mellan Sverige och Finland gör tågtransporter intressantare. De internationella transporternas volym ökar. Miljö-, trafiksäkerhets-, energi- och kostnadssynpunkter m. m. talar till järnvägstransporternas fördel.

Finland ligger på vägen österut mot Sovjetunionen, Kontinenten, Mellanöstern och Fjärran östern på samma sätt som Danmark ligger på vägen till Kontinenten.

VR anser att ett gemensamt företag för internationell marknadsföring av de nordiska järnvägarnas person- och godstransporter är intressant. Man kan ställa det som mål för utvecklandet av de nordiska järnvägsföretagens internationella marknadsföring.

Men vägen mot målet kunde man gå pragmatiskt genom att

- relationsvis (linjevis) bygga upp resultatsansvariga organisationer för marknadsföring och styrning av transportkedjan
- medan de nordiska direktörerna för gods- och persontrafik eller för internationell trafik inom ramen för nuvarande samarbete fungerar som ledningsgrupp för verksamheterna.

VR kommer att ta upp frågan på följande nordiska generaldirektörmöte.

Helsingfors den 10 juni 1988

Panu Haapala
Vice generaldirektör

Industrins centralförbund:

Järnvägstransporterna är för Finlands industri en viktig transportform för lösgods i hemlandet samt i synnerhet vid exporttransporter till Sovjetunionen. Järnvägstransporterna också till Mellaneuropa och Skandinavien ökar kontinuerligt, eftersom det av de minskande leveranspartierna är svårt att få till stånd hela skeppslaster.

Utvecklandet av kombinerade järnvägs- och landsvägstransporter har tillsvidare skett i liten utsträckning i hemlandet. I fråga om export- och importtransporter har deras utveckling däremot varit snabb, delvis beroende på att det till Skandinavien inte just står till buds ekonomiskt fördelaktigare vagnslast- eller heltågstrafik.

Med utvecklandet av kombinerade transporter hoppas man allmänt på politikens och förvaltningens nivå att järnvägstrafikens betydelse skall öka. Härvidlag bör man ta i beaktande, att de kombinerade transporternas system tekniskt sett och till sin servicenivå bör vara minst lika bra som biltrafiken och ha en konkurrenskraftig prisnivå. Utvecklandet av konkurrenskraftiga och fungerande system i fråga om kombinerade transporter, kräver nyplanering och investeringar. Samarbetet mellan nordiska järnvägsverken skulle förbättra möjligheterna att utveckla högklassiga system.

Den första samarbetsformen skulle kunna vara planeringssamarbete och standardisering rörande järnvägsmaterielen. Samarbetet skulle omfatta alla typer av materiel. Det har konstaterats i praktiken att de nordiska strängare klimatförhållandena kräver annorlunda teknik än vad produceras och används i Mellaneuropa.

Finansieringen av planerings- och utvecklingsarbetet torde också kräva koordinerad anskaffningsverksamhet mellan de olika nordiska länderna. I detta sammanhang borde man också avtala om anskaffningar över gränserna i Norden samt om branschrationalisering mellan de få nordiska tillverkarna av järnvägsmateriel på grund av att standardiserad materiel och koordinerad anskaffningsverksamhet skapar förutsättningar för långa, ekonomiska serier.

Hur planerings- och utvecklingssamarbetet organisatoriskt skulle förverkligas, har ännu inte klarnat, utan saken borde vidareutredas och alla eventuella alternativ övervägas.

Helsingfors den 10 juni 1988

Maire Kaartama

Lastbilsförbundet i Finland:

I Finland transporterar man 400 miljoner gods per år. Av denna godsmängd transporteras över 90 % per väg. Landsvägstrafikens transportarbete är 65 % och har ökat årligen. Av den godsmängd som last- och

paketbilstrafiken transporterar transporteras 92 % sträckor som är under 200 kilometer och endast några procent sträckor som går över 400 kilometer.

De sakkunniga förutspår att godstransportbehovet på de kortare sträckorna kommer att växa i samma förhållande som det totala godstransportarbetet.

Man kommer att fästa ännu större vikt vid godstransporternas snabbhet, flexibilitet och leveranssäkerhet i framtiden än vad man gör nu. I enlighet med JIT-tänkandet kommer godsfrösendelsernas storlek per gång att förminska medan däremot leveranssäkerheten ökar. En allt större del av industrins och handelns lager kommer att flyttas över på hjul.

Utvecklingen förutsätter av transporterna ännu större flexibilitet än nu samt fungerande styrningssystem. Man kan antaga, att efterfrågan på godstransportservice långsmed landsväg ytterligare kommer att öka.

De olika transportformerna bör utvecklas harmoniskt och ge transportkunderna möjlighet att välja den transportform som passar dem bäst till rimliga kostnader.

Det är inte motiverat att genom att vädja till energi-, miljö- eller motsvarande orsaker lägga hinder för till exempel lastbilstrafikens utveckling. Alla transporter har förutom sina fördelar även nackdelar i energi- och miljöhänsende.

Vi ser inga principiella hinder för att utveckla samarbetet mellan Finlands, Norges och Sveriges järnvägar i den omfattning och form som verken sinsemellan beslutar.

Samarbetet bör dock inte utvecklas på bekostnad av landsvägstrafiken eller genom att med tvångsmedel, beskattningsåtgärder eller med trafikpolitiska åtgärder styra godstransporter från landsvägarna till järnvägarna.

Helsingfors den 15 juni 1988

Finlands lastbilsförbund

Seppo Sainio

Verkställande direktör

Juha Norppa-Rahkola

Informationschef

Norge

Samferdselsdepartementet hänvisar i skrivelse den 23 juni 1988 till yttrande av den 17 juni 1988 från Norges statsbaner (se nedan).

NSB Hovedadministrasjonen:

Samarbeidet mellom de fire nordiske jernbaneselskaper skjer i forskjellige fora, ved møter av Generaldirektørene, de forskjellige avdelingsdirektører og av eksperter på tekniske fagområder. Faglig siktes det her bl. a. mot fellesløsninger og produktutviklingsprosjekter innen godstransport, persontransport, materiellutvikling og -produksjon, markedsføring etc.

Dessuten samarbeider de nordiske jernbaner som medlemmer av Den Internasjonale Jernbane-Union (UIC) med de øvrige europeiske baner, ikke bare ved gjennomføringen av internasjonal gods- og persontrafikk, men også når det gjelder samplanering.

I denne forbindelse nevnes Hovedplanen for de europeiske jernbaner som er utarbeidet av den Internasjonale Jernbane-Union og som i Norden omfatter strekningene København–Oslo/Stockholm, Oslo–Stockholm og København–Hamburg/Berlin. Et forsøk på stadfesting av denne planen på regjeringnivå – "European Agreement on Main International Railway Lines" (AGC) – har dog inntil nå ikke lyktes.

Vi viser for øvrig til den årlige stortingsmelding om nordisk samarbeid, sist listet opp i brev til Departementet datert 11. november 1987 (se *Bihang*).

Vi forstår medlemsforslaget slik at man mener samarbeidet mellom de nordiske land ytterligere bør forsterkes. Vi er enig i at det foreligger potensielle muligheter for dette, men da på delområder. Dette gjelder i første rekke godstrafikken mellom Norden og de øvrige europeiske land.

Oslo, 17. juni 1988

Oddvar Bø

Adm.- og forsyningsdirektør

BIHANG

Uttalende til Samferdselsdepartementet i Norge angående Stortingsmelding om nordisk samarbeid

Vi viser til Samferdselsdepartementets brev av 29.10. d.å. og forslår følgende bidrag til avsnittet om samferdsel og turisme i stortingsmeldingen om nordisk samarbeid:

1. De 4 nordiske jernbanene har blitt enige om å sette i gang et felles nordisk lederseminar innen godstrafikk i 1988 og vil i løpet av våren 1988 ha tatt standpunkt til eventuell oppstarting av et generelt felles nordisk lederutviklingsprogram.
2. Det er etablert en felles nordisk arbeidsgruppe med oppgave å samordne planleggingen, herunder felles mål og strategier for jernbanetrans-

porter mellom de nordiske land og mellom de nordiske land og kontinentet. Arbeidsgruppen fungerer også som kontaktledd mellom Scandinavian-Link-konsortiet og de nordiske jernbaner.

3. De 4 nordiske jernbaner deltar med felles arbeidsgruppe i planleggingen av den nordiske kulturfestival i Gøteborg i 1989.
4. Den 25.–27.8.87 ble det avholdt en konferanse i Helsingfors med deltakere fra de fire jernbaneforvaltningene i Norden om trafikksikkerheten ved jernbanene. Det vises her til vårt brev av 25.9.87 til Samarferdselsdepartementet.
Videre ble det i dagene 15.–17.9.87 avholdt en konferanse i Oslo om arbeid og oppgaver innen jernbanens Sivilforsvar, – også med deltakere fra de fire jernbaneforvaltningene.
5. Nordisk regularitetsgruppe (DSB, SJ, NSB) for å bedre regulariteten på gjennomgående persontog.
6. Det spesielle nordiske tilbud "Nordturist med tog" vil fra 1.1.88 bli utvidet med en ny prisklasse. Dette gjør at ungdom i alderen 12 t. o. m. 25 kan reise Norden rundt i 21 dager for kr 1060:–. Billetten gjelder også i hjemlandet (Nordisk Ungdomskort, som ikke var gyldig i hjemlandet, faller bort).
7. De nordiske jernbaneforvaltninger er blitt enige om at de går inn for forslaget om 60 års aldersgrense for både menn og kvinner når det gjelder det internasjonale eldretilbud Rail Europ S.
8. NSB arbeider fortsatt for å få like aldersgrenser for barn i Norden, dvs. 4 t. o. m. 15 år (DSB og VR har fortsatt 4 t. o. m. 11 år).
9. Etter sterkt press fra NSBs side er nå jernbaneforvaltningene blitt enige om felles nordiske bestemmelser for "minigruppe". Dette betyr at når minst 2 reiser sammen, får begge 25% rabatt i nordisk samtrafikk.
10. Forvaltningene har ytterligere forsterket/utvidet sitt samarbeid med hensyn til gjensidig representasjon i internasjonale jernbaneorganisasjoner.
11. Samarbeidet mellom SJ og NSB vedrørende prosjektene automatisk togstopp og togradio fortsetter i 1988.
12. Jernbanenes bedriftshelsetjeneste i de nordiske land har jevnlig kontakt med hverandre.
13. Nytt prosjekt påbegynt i 1987 mellom SJ og NSB.
En prospektiv undersøkelse av lokførere som er involvert i påkjørsel av personer som oppholder seg på sporet. Undersøkelsen vil ventelig ta ca. 3 år.

Oslo, 11. november 1987

(Ej Sing.)

Sverige

Statens järnvägar (SJ):

När det gäller att vidta åtgärder för ökad samplanering har SJ följande synpunkter. SJ ser det som naturligt att det nordiska samarbetet på trans-

portområdet inriktas på att i den mån så bedöms möjligt avlägsna hinder som kan finnas för rörligheten över gränserna för både allmänhet och näringsliv.

Trafikpolitiken har i varje land ett nära samband med politiken inom andra samhällssektorer. Så länge de nordiska länderna inte har samma förutsättningar för samhällsutvecklingen i stort måste det därför vara svårt att få till stånd en fullständig samordning av trafikpolitiken.

Detta gäller i hög grad ökat investeringssamarbete mellan järnvägsföretagen där investeringsobjektens prioritering har avgörande betydelse. Visserligen trafikpolitiska satsningar har dock redan gjorts. Vi kan för järnvägstrafikens del peka på det extra anslag som SJ tilldelats för fortsatta kapacitetsutbyggnader på Västkustbanan i enlighet med den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Vi önskar vidare framhålla det kontinuerliga samarbete som sedan länge pågått på det tekniska planet mellan järnvägsförvaltningarna. För närvarande pågår sålunda bl. a. en samordnad inventering av förutsättningarna för höjd godstågshastighet på ett nordiskt stamnät. Arbetet syftar till att presentera en för järnvägsförvaltningarna samordnad plan för infrastrukturförändringar och utveckling av rullande materiel för snabbare godstågstrafik.

SJ har i anslutning till den nya nordiska handlingsplanen för transport- och infrastrukturinvesteringar föreslagit fortsatta investeringsinsatser på delen Göteborg–Veinge av Västkustbanan. SJ anser vidare att förbindelserna till Norge antingen via en utbyggd Bohusbana eller via en kapacitetsförstärkt linje över Mellerud behöver värderas som alternativ till varandra. Frågeställningen är dels hur man bäst betjänar fjärrresebehovet mellan Oslo/Östfold i Norge och Trestadsområdet/Göteborg, dels hur man bäst betjänar det regionala resebehovet i Bohuslän. Möjligheterna att tillgodose båda behoven inom ramen för en och samma transportuppläggning på ett tillfredsställande sätt är små. Alternativet över Mellerud måste också värderas ur den synpunkten att det kommer person- och godstrafiken Värmland–Göteborg till godo om samma investeringsbelopp satsas Göteborg–Mellerud–Kornsjö som en utbyggd Bohusbana skulle kosta. Även NSB förutsätts medverka i den vidare utredning av detta trafikkomplex, som behöver komma till stånd.

Mot bakgrund av den trafikpolitik som statsmakterna i Sverige lagt fram inför 90-talet (Prop 1987/88:50) synes en utredning om att inrätta ett "Nordtrain" ej böra prioriteras.

Stockholm den 7 juni 1988

Per Jönsson

Transportrådet:

Medlemsförslaget från Nordiska rådet behandlar ett utökat järnvägs-samarbete mellan de tre skandinaviska länderna, särskilt för att öka järnvägens utvecklingsmöjligheter i glesbefolkade områden bl. a. i Skandinaviens norra delar. I förslaget föreslås utredning och åtgärder för ökad samplanering och ökat investeringssamarbete mellan järnvägsföretagen i Norge, Sverige och Finland samt utredning om samgående mellan dessa länders järnvägsföretag med syfte att inrätta ett 'Nordtrain'.

Inledningsvis framhåller TPR att väl utbyggda och effektiva kommunikationer är en förutsättning för en positiv samhällsutveckling. Inte minst gäller detta för näringslivets utveckling och för att uppnå en god regional balans vad gäller befolkning och sysselsättning. Kommunikationerna har också stor betydelse för att hålla samman och bidra till bättre utvecklingsmöjligheter i glesbefolkade regioner som särskilt finns i norra Skandinavien. Vidare bör framhållas kommunikationernas stora betydelse för det internationella samarbetet och utbytet, exempelvis inom Norden eller Europa.

Den framtida transportinfrastrukturen i Norden är i första hand beroende av näringslivets efterfrågan på transporttjänster. Efterfrågan förändras i vissa avseenden snabbt, vilket främst beror på näringslivets tekniska och ekonomiska omstrukturering samt en ökande internationalisering som kan innebära utvidgade utlandsmarknader och samarbete exempelvis inom EG-området. Handelsutbytet med Västeuropa bedöms för Sveriges del även i framtiden vara omfattande. Det sker en tillväxt av kunskapsintensiva branscher men även av sedan länge existerande branscher som t. ex. verkstadsindustrin. Utveckling av kunskapsintensiva verksamheter i samhället medför ett ökat behov av snabba och frekventa personresor samt användning av telekommunikationer. En ökad insikt om behovet av kapitalrationalisering inom industri och handel, innebär en minskad lagerhållning vilket medför ett ökat behov av effektiva transportsystem.

I Norden finns ett omfattande samarbete vad gäller transporter exempelvis på flygtrafikområdet. Generellt bör det enligt TPR finnas ytterligare samarbetsmöjligheter bl. a. i fråga om transportinfrastrukturens utbyggnad vad gäller väg och järnväg i Norden. Ett intensifierat samarbete om transportfrågor måste i ökad utsträckning också innefatta frågor om att begränsa transporternas negativa miljöpåverkan.

Flera starka skäl talar för utvidgat samarbete på transportområdet. För det första kan det omfattande resandet samt utbytet av bl. a. varor och tjänster mellan de nordiska länderna, underlättas av ett utökat samarbete på transportområdet. Vidare är de nordiska länderna i ett internationellt perspektiv var för sig relativt små. Såväl vad gäller gods- som persontrafik kan därför ökat transportsamarbete ge ökad styrka och bättre möjligheter att agera i ett större internationellt sammanhang än Norden.

Vad gäller medlemsförslaget från Nordiska rådet om utökat järnvägs-samarbete i Skandinavien, vill TPR framhålla att detta samarbete är minst lika angeläget i Nordens sydligare delar vilket därmed inbegriper även Danmark, bl. a. med tanke på de allt viktigare kontinentförbindelserna. Bortsett från frågan om fasta öresundsförbindelser har under senare år bl. a. skett en kraftig utbyggnad av tåg färjekapaciteten till kontinenten som till stora delar berör Danmark.

Beträffande formerna för ett ökat järnvägssamarbete och vilka åtgärder detta samarbete skall inriktas på, är TPR dock tveksam till möjligheterna att inrätta ett "Nordtrain". Skälen till detta är att det finns stora olikheter mellan ländernas järnvägsföretag och förutsättningarna för järnvägstrafik i övrigt. I Sverige skall en uppdelning ske av Statens järnvägar i ett banverk med ansvar för infrastrukturen och i en del med ansvar för trafiken. Trafikeringsrätten för persontrafik på vissa järnvägar i Sverige – s. k. länsjärnvägar – kommer att överlåtas till de kommunala trafik huvudmännen på regional nivå. Vidare har Finland en annan spårvidd än Norden i övrigt vilket försvårar ett samarbete. Olikheter finns också vad avser planerings- och beslutssystem för investeringar. Även behoven av transportsystem och de geografiska förutsättningarna skiftar mellan länderna.

Utöver järnvägstrafiken mellan Sverige och Norges södra del, finns järnvägsanknytning mellan de skandinaviska länderna i ytterligare några regioner. På sträckan Trondheim–Östersund finns ett visst trafiksamarbete mellan järnvägsföretagen i Sverige och Norge enligt trafikpolitiska propositionen, att tillsätta en gemensam malmbanedelegation med uppgift att se över rationaliseringsmöjligheterna och möjligheterna till samordning mellan LKAB, SJ och Norges statsbaner (NSB). I området Haparanda–Torneå har diskuterats visst järnvägssamarbete för godstrafik mellan Sverige och Finland bl. a. för att överbrygga problemen med olika spårvidd. I detta sammanhang bör nämnas att sträckan Boden–Haparanda har blivit länsjärnväg. Det finns också en ökande transitering av finländskt gods genom Sverige t. ex. med bilfärja mellan Åbo och Stockholm samt därefter på järnväg genom Sverige till kontinenten. Enligt vad TPR erfarit planeras två nya tåg färjeleder mellan Finland och Sverige, som gäller sträckorna Åbo–Stockholm och Nystad–Stockholm.

TPR förordar mot denna bakgrund ett ökat järnvägssamarbete om vissa konkreta åtgärder eller projekt särskilt vad gäller infrastrukturinvesteringar. Inledningsvis är kanske ett utvidgat samarbete som gäller ett urval av vissa konkreta större infrastrukturprojekt av störst intresse. Ett sådant samarbete bör inledas med någon form av gemensam investeringsplanering. Mot bakgrund av de mycket begränsade investeringsresurser som står till förfogande måste avvägningar också ske mellan investeringsprojekt inom olika transportslag för att få största möjliga effekt av investeringarna. Därvid bör framhållas att det inte alltid är investeringar i järnvägen som ger bästa effekt i glesbygden, eftersom järnvägen kräver stort

gods- och resandeunderlag, även om järnvägen har stora fördelar från bl. a. miljö- och energisynpunkt. Samarbetet på infrastrukturuområdet bör därför på längre sikt ske inom hela transportområdet och inte enbart på järnvägsområdet.

Samverkansprojekt inom järnvägssektorn kan t. ex. vara de södra förbindelserna mellan Norge och Sverige, Nordens förbindelser med övriga Europa, transittrafik från Norge och Finland över Sverige, kommunikationerna i Skandinavien norra delar särskilt i fråga om godstrafik som även gäller i sydlig riktning samt projekt som skall stödja den regionala utvecklingen.

I detta sammanhang kan nämnas att i Sverige har nyligen genomförts inventeringar av föreslagna järnvägsprojekt som gäller upp till 50 miljarder svenska kronor till sekelskiftet. Exempel på investeringar som genomförs gäller Västkustbanan och kapacitetsförstärkning på norra stambanan. Vidare finns idé-projekt som exempelvis utbyggnad i Mälardalen, snabbtåg mellan Stockholm och Sundsvall och delar av projektet "Scandinavian Link" som gäller järnvägstrafik inom Norden och till Västeuropa.

Ett annat viktigt samarbetsfält är vidare metodik för investeringsplanering, konsekvensbeskrivningar, trafikprognoser m. m. som kan bidra till att skapa gemensamma utgångspunkter för agerande i konkreta sakfrågor samt för ett vidare samarbete med långsiktig investeringsplanering. Denna form av samarbete kan även förbättra beslutsunderlaget för investeringar i de enskilda länderna. Investeringsbeslut får konsekvenser för mycket lång tid framåt och det finns alltid en stor osäkerhet i ett underlag på lång sikt. Behovet av goda prognoser och metoder för att ta fram beslutsunderlag i övrigt är därför stort. Det arbete som utförs i Sverige vad gäller investeringsplanering skulle kunna vara en av utgångspunkterna för ett utvidgat nordiskt samarbete i dessa frågor.

I medlemsförslaget från Nordiska rådet finns ytterligare sektorer där ett ökat järnvägssamarbete förordas. Samplanering, inköpssamarbete, eventuell samtrafik och internationell marknadsföring omnämns i förslaget. Vad gäller dessa förslag framhåller TPR att samordnad marknadsföring av turistresor särskilt för norra delarna av Skandinavien, kan vara möjligt att utveckla. Avslutningsvis är TPR tveksam till om utredningar behövs för att öka samarbetet mellan de nordiska länderna på järnvägsområdet. De samarbetsvägar som redan finns på olika nivåer bör vara tillräckliga för nya initiativ till samarbete.

Solna den 17 juni 1988

Claes-Eric Norrbom

Industriförbundet:*Ökat samarbete mellan järnvägsföretagen*

Mot ett ökat samarbete mellan järnvägsföretagen i Finland, Norge och Sverige vad gäller investeringar, inköp och underhåll av materiel, trafikuppläggning, internationell marknadsföring av godstransporter m. m. finns inget att invända från transportköparsynpunkt. Tvärtom borde det, särskilt när det gäller möjligheterna att bygga upp ett system med frekventa hel-tågstransporter mellan Skandinavien och vissa större industri- och kommunikationscentra på kontinenten vara en stor fördel om ett nära samarbete kunde etableras inte bara mellan de finska, norska och svenska statsbanorna utan också med de danska statsbanorna. Enligt Industriförbundets mening bör dock ett utbyggt samarbete mellan de nordiska järnvägsföretagen på de nämnda områdena kunna ske utan några särskilda åtgärder från statsmakternas sida, utom vad gäller byggandet av en fast förbindelse över Öresund. Det ligger också helt i linje med den strävan till ökad affärsmässighet och självständighet för de statliga järnvägsföretagen som numera präglar järnvägspolitiken i alla de nordiska länderna.

Utredning om ett samgående mellan NSB, SJ och VR

Förslaget om att låta utreda frågan om en sammanslagning av de finska, norska och svenska statsbanorna är mera svårbedömbart enligt vår uppfattning. Fördelarna med ett eventuellt samgående förefaller dock inte vara lika uppenbara och skulle åtminstone delvis uppvägas av en rad problem som skulle uppstå till följd av nationsgränserna, de skilda organisationsstrukturerna, tekniken m. m. Det är således inte givet att organisationen genast skulle bli mera slagkraftig och järnvägstransporterna effektivare och mera konkurrenskraftiga efter en sammanslagning.

Ett kanske avgörande hinder för en effektivisering genom sammanslagning av de nordiska järnvägsföretagen utgör enligt Industriförbundets mening det statliga ägandet och den nära knytningen till de statliga budgetarna. Ett första steg mot en eventuell sammanslagning vore därför enligt vår uppfattning en ombildning av järnvägsverken/-förvaltningarna till aktiebolag och en privatisering av ägandet. Därmed skulle också frågan om ett eventuellt samgående mellan järnvägsföretagen och/eller med andra transportföretag kunna överlätas till företagen själva att bedöma och besluta om.

Stockholm den 15 juni 1988

Sveriges industriförbund

Lars Kritz

Bo Carlsund

Svenska åkeriförbundet:

I likhet med förslagsställarna hävdar vi, att goda trafikmöjligheter har den största betydelse för samhället.

De olika trafikslagen, sjöfart, järnväg, flyg och vägtrafik både kompletterar varandra och konkurrerar med varandra i varierande omfattning. I den senaste svenska trafikpolitiska propositionen erkänns vägtrafiken som den viktigaste trafikgrenen. Vägen är praktiskt taget alltid åtminstone den första eller sista länken i en transport eller resa.

Vi har alltid ansett, att de olika trafikmedlen skall verka utifrån sina egna förutsättningar och under lika villkor i fråga om kostnadsansvar m. m. Så är inte fallet i dag, bl. a. gynnas järnvägen i förhållande till landsvägen. Ändå har den halkat efter i utvecklingen, vilket främst beror på efterhand inträdda strukturförändringar i samhället.

Transporterna styrs av de behov som uppstår, liksom även valet av trafikmedel och dess förmåga att bäst tillgodose behoven. De tid efter annan växlande behoven bör i sin tur styra de erforderliga trafikanklägningarnas utformning och kapacitet, oavsett trafikslag.

När det gäller de statliga järnvägsföretagen i Norge, Sverige och Finland torde dessa av egen kraft ha goda möjligheter att upprätthålla och förkovra det inbördes samarbetet i de flesta avseenden, inte minst i fråga om upprättande av vederhäftigt underlag för erforderliga politiska beslut.

Svenska åkeriförbundet har inga skäl att invända mot att ländernas järnvägspolitik utvecklas i sunda former. De erforderliga initiativen bör dock i första hand utgå från järnvägsföretagen själva i egenskap av företag. Detta bör gälla även i utvecklingsfrågor och t. ex. frågan om eventuellt samgående i "Nordtrain".

Mot denna bakgrund ifrågasätter vi behovet av den förutsättningslösa utredning, som utgår från det ställda medlemsförslaget.

Danderyd den 13 juni 1988

Svenska åkeriförbundet

Bertil Wendler

Svenska busstrafikförbundet:

Järnvägstrafiken och enkannerligen de statliga järnvägstrafiksystemens funktion och finansiering har länge varit särskilt uppmärksammas i den trafikpolitiska debatten på nationella och internationella plan i de delar av världen, som relativt tidigt omfattades av teknisk och ekonomisk utveckling. En förklaring till detta torde ligga i att järnvägstrafiken där tidigt fick

en betydelse och omfattning, som i senare skeden gjort stora delar av den speciellt sårbar för nya tekniska landvinningar för alternativa transportsätt och därmed sammanhängande utvecklingar av infrastrukturer och förändringar i samhällsstrukturer. Just de statliga engagemangen med därtill hörande finansiella ansvar torde särskilt ha bidragit till att vidmakthålla ett utbrett politiskt intresse för järnvägsfrågor på sätt, som saknar motsvarighet beträffande andra kommunikationssystem, trots att dessa sammantagna kommit att svara för den helt dominerande delen av person- och godstransportverksamheten i de berörda länderna.

Kraftfulla och statsfinansiellt betungande åtgärder till stöd för järnvägstrafiken har också förekommit genom åren, trots att det varit uppenbart att stora delar av förekommande resor och godstransporter skulle kunnat företas på för den offentliga ekonomin billigare sätt. Särskilda motiv för satsningarna på järnvägstrafiken har dock anförts och vunnit parlamentariskt gehör. Till dessa har speciellt under senare år hört de av förslagsställarna nu återopade: energi och miljö.

Från förbundets sida finns mot dessa endast påpekandet att de inte har generell giltighet för all järnvägstrafik i relation till alternativa transportsätt utan bara där de av järnvägstrafiken genererade transportvolymerna är av den omfattningen, att energiförbrukningen och miljöeffekterna per transporterad enhet blir lägre än vid användning av varje annat transportsätt. I en samhällsekonomisk kalkyl måste även vägas in tids-, standard-, tillförlitlighets- och säkerhetsfaktorer, som det ytterst måste få ankomma på resenärer/transportbrukare att avgöra betydelsen av vid sitt val av transportsätt. Det kan t. ex. förtjäna upplysas om att ett motorvagnståg har betydligt sämre egenskaper i fråga om energiförbrukning och avgasutsläpp än den eller de bussar, som kan utföra motsvarande trafikarbete.

Förbundet har också med tillfredsställelse noterat att förslagsställarna inte har anført busstrafik som en anledning till "motvinden" för järnvägstrafiken vad gäller persontransporter. Det förhåller sig uppenbarligen så att den något ensidiga syn på järnvägstrafik som en isolerad företeelse, som utsatts för destruktiv konkurrens från andra transportsätt, som gjort sig gällande i både debatt och handling har bidragit till att förstärka svårigheterna för järnvägstrafiken. För resenärer/transportbrukare är transportsättet inget självändamål. I stället är det de samlade möjligheterna vid varje enskilt tillfälle eller för fortlöpande behov, som avgör valet.

Försämringar i utbudet av järnvägstrafik på många håll har förstärkts av att lämpliga ersättningar för indragen järnvägstrafik, som skulle kunna utgöra komplement och stöd för den kvarvarande, inte har anordnats. För persontrafikens del skulle t. ex. en liberalare syn på etablering av ny busslinjetrafik, än den som har visats av statens järnvägar, kunna ha bidragit till att vidmakthålla och kanske t. o. m. förbättra det samlade utbudet av landbaserad kollektiv persontrafik för långväga resor på ett sätt, som skulle ha motverkat personbils- och flygtrafikens snabba expan-

sion i Sverige. Det förhållandet att SJ självt har kunnat "skydda" egen tågtrafik med hjälp av egen dominans i långlinjetrafik med buss synes snarare ha bidragit till att förstärka försämringarna av det samlade utbudet än vad fallet kunde ha varit om ny busslinjetrafik fått etableras självständigt och med inriktning på att i likaberättigat avtalsmässigt samarbete kunna utveckla ett samlat nät av långväga förbindelser tillsammans med järnvägstrafikens företrädare.

Genom trafikpolitiska beslut under vårriksdagen 1988 har statens järnvägar fått ökade möjligheter att inom ramar och med konkurrensförutsättningar, som också beaktar samhällsintressen på energi- och miljöområdena, agera med ökad kraft och affärsmässig självständighet. Detta bör kunna medföra en naturlig utveckling av samarbete med såväl andra transportgrenar på det nationella planet, av det slag som berörts här ovan, som med järnvägsförvaltningar i angränsande länder enligt förslagsställarnas önskemål.

Enligt förbundets mening är det därför inte påkallat med några ytterligare, politiska initiativ och utredningar beträffande järnvägsföretagens samverkan. Dessa företag bör ges möjlighet att med nu av statsmakterna givna förutsättningar för sina affärsrörelser själva läggs upp och söka förverkliga strategier och långsiktiga planer för sin verksamhet utan att behöva riskera att hamna i konflikter för dessa genom nya utifrån givna direktiv och förutsättningar. Detta hindrar dock inte att man inom verksamheten kan finna anledning att överväga åtgärder i linje med förslagsställarnas önskemål.

Förbundet anser dock inte att en rekommendation i den form och med det innehåll är påkallad.

Stockholm den 3 juni 1988

Svenska busstrafikförbundet

Åke Ljungberg

Medlemsförslag

om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor

(Väckt av Per Olof Håkansson)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska rådets kommunikationsutskott:

Kommunikationsutskottet har beretts tillfälle att yttra sig över det rubricerade medlemsförslaget.

Utskottet behandlade medlemsförslaget vid sitt möte den 30 januari–1 februari 1989 i Stockholm och beslöt endast yttra sig över medlemsförslaget i den mån det berör utskottets verksamhetsområde.

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att inom området inrätta en ämbetsmannakommitté eller ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet.

Kommunikationsutskottet har haft möjlighet att gå igenom de inkomna remissvaren och konstaterar att ett flertal remissinstanser tillstyrker medlemsförslaget.

Utskottet konstaterar att det redan nu finns ett fungerande samarbete inom området i Norden. Samtidigt konstateras att detta är ett område vars effektivitet och pålitlighet måste maximeras och utskottet tillstyrker därför all strävan i syfte att förbättra denna tjänst.

Kommunikationsutskottet har alltid arbetat för en nordisk harmonisering av trafiklagstiftningen. Det har utvecklats ett långtgående samarbete över de nordiska gränserna inom detta område och betydande resultat har uppnåtts när det gäller nordisk samordning och harmonisering av åtgärder inom trafiksäkerhetssektorn. Nästan alla dessa åtgärder är av förebyggande natur. Trots goda resultat är trafikolyckorna dock oacceptabelt många och svåra.

Med ökande bilism och bilturism inom Norden ökar automatiskt behovet av en effektiv och säker ambulanstjänst. Kommunikationsutskottet understryker vikten av att ambulansernas utrustning samt personalens skicklighet måste vara på högsta möjliga nivå. Det anses därför att en likartad utveckling av ambulansutrustning och utbildning av personal i de nordiska länderna befrämjar en utveckling av räddningstjänsten.

Det påpekas att om en olycka av stort omfång skulle ske i en gränsregion är ett väl fungerande samarbete över gränserna en nödvändighet.

Kommunikationsutskottet erinrar om den allt mer ökande transporten av farligt gods på de nordiska vägarna. I många tillfällen handlar det om gränsöverskridande transporter. Dessa transporter är ofta av den natur att om en olycka skulle hända kan den bli oerhört omfattande och kräva stora offer både i människoliv och materiella skador. Det anses därför vara viktigt att beredskapen på detta område är hög. Ett samarbete om utbildning och beredskap samt arbetsmiljöfrågor och förebyggande åtgärder inom detta område anses därför angeläget.

När det gäller sjöfart och flyg spelar t.ex. en räddningstjänst med helikoptrar en stor roll. En helikopterberedskap för räddningstjänst och sjuktransporter som är heltäckande utbyggd i Norden och har ett väl fungerande samarbete anser utskottet viktigt.

Utskottet vill vidare understryka vikten av en väl fungerande information vid räddningsoperationer. Detta gäller såväl information till allmänheten som den operativa informationen.

Slutligen vill kommunikationsutskottet erinra om en punkt som framgår av Finlands medicinalvaktmästares och ambulansförarens förenings remissutlåtande, nämligen:

För att kunna dra nytta av de erfarenheter som räddningspersonal i de olika länder får, och sammanställer i olika rapporter från olika olyckor och katastrofer, bör en Nordisk informationscentral grundas. Till denna central skulle rapporter sändas och finnas tillgängliga för de räddningstjänstenheter som så vill.

Som framgår av det ovan anförda föreslås i medlemsförslaget ett inrättande av en ämbetsmannakommitté eller ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet.

Kommunikationsutskottet tillstyrker inrättandet av ett sådant nordiskt samarbetsorgan men ställer sig tveksam till att det blir på nivå med en ämbetsmannakommitté som är direkt underställd Nordiska ministerrådet.

Stockholm den 1 februari 1989

För Kommunikationsutskottet

Elver Jonsson

Förman

Nordiska Ambulans Samarbets Gruppen (NASG):

Medlemsförslaget har vært ute til høring hos NASG's organisasjoner.

Uttalelser fra:

Svenska räddnings- och akutvårdsgruppen, Finlands medikalvaktmästares och ambulansförarens förening, Reykjavík Brandkorpsforening, Island.

Reddernes faglige klub. København, Danmark. Reddernes Landsklubb, Danmark og Norges Røde Kors hjelpekorps (*se nedan*).

Som en hovedkonklusjon kan en fastslå

– NASG ser svært positivt på et nordisk samarbeidsprogram.

Siden NASG's eget forslag om Nordisk Ambulansevirkosomhet, medlemsforslag A 742/s, ble henlagt vil en her ha gode muligheter for å ivareta viktige punkt innen ambulansetjenesten.

Ambulansetjenesten representerer en betydelig del av den totale redningstjeneste. hvor det overordnede mål er å redde menneskeliv og begrense skadens omfang.

NASG hadde i sin målsetning bl. a. følgende hovedpunkter:

- en bedret og samordnet akutmedisinsk tjeneste
- en bedret og ensartet utdanning av innsatspersonell som deltar i akuttfasen ved ambulanse- og redningsoppdrag
- mer faste rutiner og opplegg i forbindelse med innsats ved "Farlige godsulykker" og andre risikofylte oppdrag av ulik karakter
- minimumsutrustning av ambulanseskjøretøy.

Medlemsforslag A 828/s påpeker også nødvendigheten av samarbeid. Med ensartet opplæring og utstyrsoppsetninger vil alt ligge bedre til rette for et samarbeid over landegrensene når ulykkene en dag er et faktum.

Forøvrig vises det til den enkelte organisjons uttalelse.

NASG takker for henvendelsen om uttalelse. For det videre arbeid stiller gjerne gruppen sin viten og erfaring til disposisjon.

Gjøvik, 29. august 1988

Nordisk ambulansesamarbeidsgruppe

Rolf Vifladt

Fung. formann

Danmark

Kommunernes Landsforening:

Landsforeningen har modtaget ovennævnte rådsforslag til udtalelse og har ingen bemærkninger til forslaget, idet internationale relationer af den karakter, som forslaget skitserer, hører under justitministeriets ressort.

København, den 4. august 1988

Birgit Herslund

Amtrådsforeningen i Danmark:

— — — Der gøres i medlemsforslaget opmærksom på, at det moderne samfund er sårbart og i højere grad end tidligere samfund er udsat for risikoen for større katastrofer, f. ex. olieudslip og kernekraftsulykker. Samtidig gøres der opmærksom på nødvendigheden af udvikling af redningstjenesterne — disse må tilpasses moderne teknologi og i øvrigt i øget udstrækning indrettes mod forebyggelse af ulykker.

Der forekommer inden for området allerede et vist nordisk samarbejde — f. eks. vedrørende olieudslip.

I medlemsforslaget tilkendegives imidlertid, at redningstjenestespørgsmålene bør udgøre en del af Nordisk ministerråds virksomhed. Det foreslås således, at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at nedsætte en arbejdsgruppe eller et samarbejdsorgan for redningstjenesteområdet.

Amtsrådsforeningen skal i denne anledning meddele, at man intet har at indvende mod nedsættelse af et koordinerende organ vedrørende redningstjenestespørgsmål i Nordisk Ministerråds regie.

Det kan endvidere oplyses, at Amtrådsforeningen og Falcks Redningskorps A/S i 1986 foreslog Justitsministeriet og Indenrigsministeriet at få foretaget en afklaring og afgrænsning af, hvilke myndigheder, der har ansvaret for redningsforpligtelsen og betalingen herfor, idet der efter parternes opfattelse forelå en række uafklarede spørgsmål på området. Der pågår på baggrund heraf for indeværende udarbejdelse af et udredende notat i samarbejde mellem Justitsministeriet og Indenrigsministeriet.

København den 6. september 1988

Poul Christensen

Stig Lohmann

Assurandør-Societetet:

Assurandør-Societetet har i sin egenskab af erhvervsorganisation for praktisk taget hele det danske forsikringserhverv fra Foreningen af Gensidige Forsikringsselskaber modtaget Den Danske Delegations henvendelse af 22.06.1988 om eventuel etablering af en fællesnordisk embedsmandskomité eller andet samarbejdsorgan på redningstjenesteområdet.

Den danske forsikringserhverv kan generelt støtte såvel nationale som internationale initiativer med det formål dels at forhindre, at skader intræder, dels at begrænse virkningen af indtrufne skader mest muligt. Som det fremgår af forslaget, er der imidlertid tale om et bredt og meget forskelligartet problemområde spændende fra spørgsmål som brandslukning af en enkelt bygning og forurening af et mindre vandområde til nationale og internationale katastrofer af betydning for måske en hel region af verdenen. Assurandør-Societetet finder det vigtigt, at et eventuelt fællesnor-

disk arbejde på området tager udgangspunkt i denne store forskellighed i problemstillingen, således at de opgaver, der virkelig egner sig til en fælles nordisk løsning, får høj prioritet.

Assurandør-Societetet skal endvidere pege på det ønskelige i, at det implicerede erhverv og kommunale myndigheder inddrages i arbejdet, herunder at de redningstjenesteudførende virksomheder involveres.

Assurandør-Societetet skal således anbefale, at de foran angivne synspunkter kommer til udtryk i en eventuel vedtagelse om igangsætning af et fællesnordisk arbejde på området.

København den 22. august 1988

Steen Leth Jeppesen

Claus Tønnesen

Den Almindelige Danske Lægeforening:

Lægeforeningen finder ikke, at det rejste spørgsmål direkte vedrører forhold, som Lægeforeningen bør udtale sig om. På den anden side tager spørgsmålet sigte på at begrænse opståede skaders omfang og alvor. En sådan forebyggende målsætning kan Lægeforeningen tilslutte sig. Hvorvidt dette mål opnås gennem nedsættelse af en embedsmandskomite som foreslået, skal Lægeforeningen imidlertid ikke udtale sig om.

København, den 9. september 1988

Claës Hagström

Dansk Sygeplejeråd har i skrivelse den 2 december 1988 förklarar sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Dansk Røde Kors har i skrivelse den 6 oktober 1988 förklarar sig icke ha möjlighet att framlägga några synpunkter i anledning av medlemsförslaget.

WWF Verdensnaturfonden meddelar i skrivelse av den 18 november 1988 att man inte har några kommentarer till förslaget.

Reddernes Landsklub:

Efter en nøje gennemlæsning af forslaget kan vi fra Reddernes Landsklubs side, fuldt ud tilslutte os dette.

Det er vor umiddelare opfattelse at der er så mange lighedspunkter i forb. med redningsindsats i de nordiske lande.

Ligeledes har vi på mange fronter et særdeles fortræffeligt samarbejde om mange andre ting i norden og jeg ser ingen grund til ikke også at lade dette samarbejde omfatte ovennævnte.

Vi kunne på den baggrund drage nytte af hinandens erfaringer, ligesom vi kunne opstille krav til en uddannelse der muliggør arbejde over landegrænserne, vi ser dette i dag som værende særdeles udbredt bl. a. for læger, sygeplejere og sygehjælpere. Hvorfor skulle vi som redningsfolk ikke have denne mulighed?

I forslaget er der nævnt transport af bl. a. kemikalier. Der er ingen tvivel om at der d. d. kan indtræffe uheld af en størrelseorden der kan spredes over landegrænser, her ville det være en styrkelse af indsatsen dersom uddannelsesniveaet var på nogenlunde samme stadi, og at der forlods var etableret et nordisk samarbejde.

Ligeledes er der nævnt risikoen for uheld med atomkraftværk, et sådant uheld behøver for den sags skyld ikke nødvendigvis kun at ske i Sverige; men kunne ligeså godt ske hos vore østlige og sydlige naboer og medføre samme katastrofe, her ville det ligeledes være en styrkelse med samarbejde og uddannelse.

Brandbekæmpning og skader der opstår derved kan vi i samarbejde være med til at forebygge.

Indsatsstyrkernes effektivitet skal forberedes, gennem udvikling af bedre metoder og teknikker, ligesom det er af en væsentlig betydning med en nedbringelse af arbejdsskader for dette personel, her kunne vi drage nytte af hinandens erfaringer og derved opnå en ikke uvæsentlig besparelse for samfundet (samfundene).

Alle landene skal opretholde et beredskab. Ved den helt store katastrofe, kunne det tænkes at der opstår et behov for assistance over landegrænserne, det ville i så fald være godt om samarbejdet var etableret.

Udslip o. l. i miljøet, der måske kan kræve en kæmpeindsats for at redde befolkningen, ligger og lurder om hjørnet, sidst ramte det sælerne, hvem siger det ikke kan ramme befolkningen?

Igen her ville det have betydning om uddannelsesniveaet var på samme stadi og samarbejdet var etableret.

Aalborg, den 2. august 1988

Arne Nielsen

Reddernes Faglige Klub, København:

— — — Da vi jo flere gange har set at større ulykker ikke respekterer landegrænser, fx. Tjernobyl, større forureningsager etc., må vi betragte det som en god idé at man på forhånd, har udarbejdet planer og oversigter

over de tilgængelige ressourcer, der er til rådighed i de forskellige geografiske områder, uanset landegrænser.

For at opnå det bedst mulige samarbejde i den aktuelle situation, kræver dette, efter vores mening, at Nordisk Råd, gør en indsats for at få koordineret lovgivningen i de forskellige lande, som omhandler uddannelse, materiel og beredskab i forbindelse med brand- rednings- og ambulancetjeneste. (jvf. tidligere fremsat medlemsforslag nr 542 fra Helsingfors 1987 om ambulancetjenesten.)

Hvis der forefindes fælles retningslinier for uddannelse og materiel, vil det praktiske samarbejde på skadestederne, forløbe mere smidigt og gnidningsløst.

Da vi ser positivt på det stillede forslag, vil vi naturligtvis fra redderne i København, gerne stille vores viden og erfaring til rådighed for et eventuelt udvalgsarbejde.

København den 8. august 1988

Lars Thræn

Falcks Redningskorps A/S:

Det er Falcks opfattelse, at udviklingen i de moderne samfund har en sådan karakter, at der er behov for en øget forebyggelse af de typer af ulykker, der er omtalt i forslaget, ligesom der er et markant behov for en stadig udvikling af redningstekniske metoder og af redningsmateriellet. Det er yderligere Korpsets opfattelse, at samfundenes stigende kompleksitet peger på nødvendigheden af, at de omtalte tiltag foregår på et internordisk plan.

Som følge af den nordiske geografi er der realistisk mulighed for udveksling af gensidig hjælp ved større samfundsuheld.

Falcks redningskorps finder derfor, at der er behov for oprettelsen af et samarbejdsorgan for redningstjenesterne indenfor rammerne af Nordisk Råd. Et sådan samarbejdsorgan bør tilvejebringe og udbrede opdaterede informationer på området således, at forebyggelse og metodeudvikling løbende kan sikres på et tidssvarende niveau. På samme måde bør samarbejdsorganet koordinere planlægning for gensidig bistånd samt sikre, at en sådan planlægning trænes.

Man tillader sig at gøre opmærksom på, at begrebet "redningstjeneste" formentligt kan opfattes forskelligt i de nordiske lande. I Danmark vil man i snæver forstand, herved forstå ambulanceredningstjenesten og brandredningstjenesten samt luft- og søredningstjenesten. I denne sammenhæng bør begrebet dog, for danske forhold, opfattes bredere, således at det omfatter

ambulancetjenesten, ambulanseredningstjenesten, brandvæsen (incl. brandredningstjenesten), flyveredningstjenesten og søredningstjenesten.

I Danmark findes der ikke et helt parallelt organ til det omtalte samarbejdsorgan på nordisk plan. På flyve- og søredningsområdet må redningsrådet dog opfattes som en næsten lignende institution. For uheld lokaliseret til landjorden, kan en ny arbejdsgruppe i Rigspolitiet vedr. dette område formentligt virke på samme måde. Hvis dette måtte blive tilfældet, synes det åbenlyst, at disse to organer tilsammen bør udgøre den danske kontaktflade til det internordiske samarbejdsorgan.

Falcks redningskorps A/S skal derfor sammenfattende anbefale forslaget, og tilsige dets gennemførelse al mulig positiv støtte.

København, den 15. august 1988

Falcks redningskorps A/S
Lars Nørby Johansen
 Adm. direktør

Finland

Inrikesministeriet:¹

Såsom konstateras i medlemsförslaget finns det mycket internordiskt samarbete och behov av samverkan på räddningstjänstens område. Finland samarbetar speciellt mycket med Sverige och Norge.

Förutom samverkan under en olyckssituation finns det samverkan mellan de nordiska länderna inom forskning, planering och övrig utveckling av räddningstjänsten.

Enligt inrikesministeriet är internordisk samverkan inom räddningstjänsten synnerligen viktig och ministeriet har för egen del strävat att befrämja samarbetet. Representanter för räddningsavdelningen har bland annat deltagit i beredningen av de avtal, som nämns i medlemsförslaget. Ledarna för de ansvariga myndigheterna för räddningsförvaltningen i de nordiska länderna (i Finland ledningen för räddningsavdelningen) möts årligen. Mötena är informella och baseras inte på något officiellt avtal. Det finns heller inget speciellt beredande organ för mötena. Av denna anledning tjänar mötena i sin nuvarande form närmast ett allmänt utbyte av information och erfarenheter. Fundamental behandling av sakfrågor är ej möjlig med denna form av samverkan.

¹ Yttrandet översatt från finska.

På grund av behovet av samarbete och den nytta som uppstår finner inrikesministeriet det viktigt, att effektivera och skapa regler för beredningen och behandlingen av de gemensamma ärendena och kontakterna mellan de myndigheter som deltar i de nordiska ländernas räddningstjänst. Ministeriet understöder den framställan, som gjorts i medlemsförslaget, om grundande av en tjänstemannakommitté eller samarbetsorgan i anslutning till Nordiska ministerrådet. På detta sätt skulle en stabilare grund skipas för samarbetet och de behövliga beredande organen för ärendeberedningen.

Helsingfors den 26 augusti 1988

Pekka Myllyniemi

Avdelningschef,
överdirektör

Pentti Partanen

Byråchef

Social- och hälsovårdsministeriet¹:

För sakens behandling har social- och hälsovårdsministeriet inbegär yttranden bl. a. av arbetarskyddsstyrelsen, institutet för arbetshygien, medicinalstyrelsen samt strålsäkerhetscentralen. Till större delen bygger ministeriets yttrande på de yttranden som avgivits av ovannämnda instanser.

Såsom det framgår av motiveringarna till förslaget, idkar olika myndigheter och institutioner nordiskt samarbete på många sådana områden som tangerar även brand- och räddningstjänstförvaltningens arbetsfält.

Allt arbete för större säkerhet utgår från förebyggande verksamhet; olyckor får inte inträffa. För detta ändamål har man bl. a. utvecklat metoder för säkerhetsanalyser, med vilka man kan i förväg identifiera och undandörja faromoment som ingår i tekniska system. Förebyggande verksamhet är även tydligt mer ekonomisk än ersättningar för de skador som olyckorna förorsakar. Trots förebyggande verksamhet inträffar olyckor även i framtiden. De energimängder som frigörs då modern teknologi sviktar kan vara så stora att konsekvenserna når ut till flera staters territorier.

Räddningstjänst behövs för att lindra konsekvenserna av olyckor. För detta ändamål har samhället organiserat många olika räddningstjänstformer, som är mycket viktiga för den allmänna säkerheten.

Motsvarande samarbetsämnen och forskningsprojekt som tangerar räddningstjänstområdet har ingått även i arbetsprogrammen för nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor, t. ex. beträffande bekämp-

¹ Yttrandet översatt från finska.

ningen av PCB-olyckor och storolycksfaran. Även de nuvarande reglerna för skydd som används på brandområdet har utarbetats i nordiskt samarbete. I brandområdets standardiseringskommittés regi håller man på att förnya dessa regler så att de blir standarder, varvid avsikten är att som underlag använda nordiska standarder för skydd.

Ovannämnda sakgrupper som för sin del tangerar räddningstjänsten omfattas redan av det nordiska samarbetet på olika sätt. I en del av t. ex. ovannämnda samarbetsprojekt är räddningstjänstområdet redan representerat eller myndigheterna på räddningstjänstområdet har informerats om resultaten på annat sätt. Flera projekt tangerar många myndigheters uppgiftsområde och därvid är det viktigt med ett samarbete mellan olika myndigheter.

På räddningstjänstområdet finns rikligt med delområden, i vilkas utvecklande det nordiska samarbetet är uppenbarligen nyttigt. Sådana samarbetsområden ansluter sig till exempel till strukturellt brandskydd, släckningsredskap, räddnings- och släckningsteknik samt taktik.

Social- och hälsovårdsministeriets och de underlydande centrala ämbetsverkens och anstalternas roll i räddningstjänsten är att vara sakkunniga i olycksfall. Därvid kommer i fråga bl. a. arbetshygieniska mätningar och bedömningar av hälsorisker (t. ex. PCB, supergifter), som behöver göras snabbt efter olyckorna.

Det nordiska samarbetet har redan goda traditioner bl. a. i arbetarskyddet. Under nordiska tjänstemannakommittén för arbetsmiljöfrågor fungerar två arbetsgrupper, som behandlar kontroll över och forskning kring arbetarskyddet. Nordiska ministerrådet finansierar även forskning på området.

I Finland är strålsäkerhetscentralen på räddningstjänstområdet den överordnade sakkunnig i strålsäkerheten, medan inrikesministeriet svarar för koordineringen av strålningskontrollen med annan räddningsverksamhet. Under dessa omständigheter anser strålsäkerhetscentralen att den inte kan ta ställning till nödvändigheten att inrätta ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor. Centralen anser emellertid att när det gäller strålsäkerhetsfrågor i anslutning till räddningstjänsten skulle inrättandet av det samarbetsorgan som avses i medlemsförslaget vara till nytta.

De nordiska samarbetsavtal om radioaktiva utsläpp som anges i initiativet kan avse antingen det år 1963 ingångna nordiska avtalet om inbördes nödhjälp vid fall av strålningsskador eller de år 1987 ingångna bilaterala avtalen mellan de nordiska länderna om informationsutbyte och varselgörande i kärntekniska anläggningar m. m. Mellan de nordiska myndigheterna bör man överenskomma om direktiv för tillämpning av dessa överenskommelser och de praktiska arrangemangen. Enligt strålsäkerhetscentralens uppfattning skulle ett nordiskt samarbetsorgan på räddningstjänstområdet erbjuda lämpliga ramar för denna process.

Vad beträffar strålsäkerhetsärenden har ett regelbundet samarbete id-

kats mellan de nordiska instituten, trots att de berörda avtalen är mindre formella. Kontakterna har koordinerats vid institutchefernas årliga möten. Det egentliga arbetet har skett i arbetsgrupper, vilkas antal har i allmänhet varit fem till tio stycken. Samarbetets huvudsakliga resultat har publicerats som nordiska rekommendationer i s. k. flaggbok.

På kärnenergiområdet idkas samarbete sedan gammalt under Nordiska rådet i NKA:s (Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor) regi och under dess ledning. På detta sätt har man finansierat forsknings- och utvecklingssamarbetet. Ifall att samsamarbetsorgan för räddningstjänstområdet inrättades, skulle en viss koordinering och uppgiftsfördelning med NKA vara nödvändig. I fall ett eventuellt samsamarbetsorgan på räddningstjänstområdet ges motsvarande roll när det gäller att förstärka forskning och utveckling, skulle det på kärnenergiområdet kunna koncentrera sig på sådana projekt som tjänar till myndigheternas beredskap vid fall av kärnolyckor.

Ett yttrande om förslaget har även inbegärts av kommissionen för medicinalberedskap. I sitt yttrande konstaterar kommissionen att man redan mellan de nordiska länderna idkar samarbete i dessa ärenden på hälsovårdsområdet. I gränsområden skulle närmast en stödverksamhet komma i fråga. I händelse av storolyckor skulle transport av brandskadade till vård (t. ex. med helikopter) komma ifråga. Kommissionen konstaterar vidare att det ankommer på räddningstjänstförvaltningen att kartlägga information och en snabb dataöverföring samt dejourssystem och bistånd.

Oberoende av att man satsar mer än tidigare på förebyggande säkerhetsverksamhet bör man i varje fall vinnlägga sig om en tillräcklig räddningsberedskap i händelse av olika olyckor. Erfarenheterna av det nordiska samarbetet är positiva. Även regionala omständigheter talar för att samarbetet bör utvecklas. Det nordiska samarbetet på detta område är viktigt även med tanke på dess inverkan på samarbetet mellan EG och EFTA.

Med hänvisning till det ovananförda anser social- och hälsovårdsministeriet att utvecklandet av det nordiska samarbetet inom räddningstjänsten är motiverat. I detta skede vill ministeriet ännu inte ta ställning till frågan om nödvändigheten av den tjänstemannakommitté eller det samsamarbetsorgan som föreslagits, eftersom behovet av samarbete bör till huvuddelen bedömmas ur andra förvaltningsgrenars synvinkel. Samtidigt konstaterar ministeriet att man inom ministerrådet som bäst utreder frågan om tjänstemannakommittéorganisationen i ministerrådet och dess utvecklande.

Helsingfors den 21 september 1988

Social- och hälsovårdsministeriet

Helena Pesola

Social- och hälsovårdsminister

Karl-Johan Krokfors

Sekreterare för internationella ärenden

Miljöministeriet:

Miljöministeriet ställer sig i princip positivt till förslaget. Tills vidare existerar det inte på brand- och räddningsområdet sådana etablerade samarbetsformer med ämbetsmannakommittéer som finns på andra förvaltningsområden.

Om ett nytt gemensamt nordiskt organ inrättas inom räddningstjänsten, borde dess mandat stå i rätt relation till det övriga samarbetet mellan de nordiska länderna. I de flesta nordiska länderna, bland annat i Finland, faller bekämpningen av oljeskador i havsområdena inom miljöförvaltningens uppgiftsområde, men i Sverige hör detta till räddningstjänsten under kustbevakningen. Under de senaste åren har man börjat ägna större uppmärksamhet åt inrättningar som kan förorsaka stora olyckor och miljökatastrofer. Förebyggandet av sådana olyckor och beredskapen för dem är numera en relativt väl angränsad uppgift. I olika länder har denna uppgift anförtratts eller håller på att anförtras åt olika myndigheter. I fråga om övervakningen av brandfarliga ämnen existerar tills vidare inte något etablerat samarbete. Byggnadstillsynsmyndigheterna har haft hand om samarbetet i fråga om strukturell brandsäkerhet. Det kan falla sig svårt att få till stånd en klar lösning som tillfredsställer samtliga nordiska länder i ett samarbete som berör sådana närliggande men svåravgränsade frågekomplex och problem.

De nordiska oljebekämpningsmyndigheterna har ett nära samarbete på basis av Köpenhamnsavtalet. Samarbetet gäller dock inte bekämpningen av oljeskador på land. Om en separat ämbetsmannakommitté inrättas för räddningstjänsten vore det naturligtast att oljebekämpningssamarbetet i sin helhet skulle sortera under den. Denna kommitté borde också ha ansvaret för den forskning och det utvecklingsarbete som gäller bekämpningen av kemikalieskador. Om man å andra sidan tar i betraktande de myndigheter som i de nordiska länderna har hand om bekämpningen av olje- och kemikalieskador i havsområdena, kunde detta samarbete alltjämt bibehållas under ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor.

Helsingfors den 12 september 1988

Olli Ojala
Avdelningschef,
överdirektör

Olli Pakkala
Överinspektör

Suomen kunnallisiitto (Finska kommunförbundet)¹:

Suomen kunnallisiitto anser att även i räddningstjänstfrågor är det viktigt med ett tillräckligt samarbete mellan de nordiska länderna. Skulle de nuvarande fungerande och sådana samarbetsorgan eller samarbetsformer som eventuellt planeras inte vara tillräckliga skall förslaget om inrättande av en ämbetsmannakommitté eller ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet anses vara begrundat och genomförbart. Med beaktande av att räddningstjänstverksamheten är omfattande borde även de specialorganisationer som spelar en central roll i denna verksamhet anmodas att yttra sig.

Helsingfors den 23 september 1988

Suomen kunnallisiitto

Mikko Jokela

Verkställande direktör

Antero Oksanen

Biträdande avdelningschef

Finlands svenska kommunförbund:

Samhällsutvecklingen har fört med sig att det i allt större utsträckning idkas olika slag av verksamheter som vid olyckstillbud kan medföra fara för omgivningen. Att ett utvecklat nordiskt samarbete inom räddningstjänstens område fås till stånd kan därför anses vara en angelägen uppgift. Förbundet anser det föreliggande förslaget motiverat och förordar för sin del att ett samarbetsorgan tillsätts för att samordna och utveckla det nordiska samarbete inom räddningstjänstområdet.

Helsingfors den 8 augusti 1988

Finlands svenska kommunförbund

K.J. Brunström

Viking Sundström

Hälsovårdens fackorganisation TEHY:¹

Det finns inget nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänsten. Samarbete har igångsatts i varje olyckshändelse skilt för sig. Verksamheten kunde startas snabbare om en förhandsplan fanns på varje delområde inom räddningstjänsten. För hälsovårdens del finns inte heller för närvarande

¹ Yttrandet översatt från finska.

något hinder i lagstiftningen för nordiskt samarbete.

TEHY anser att förslaget till inrättande av en tjänstemannakommitté är nödvändigt. Kommittén kan kartlägga problem i samband med samarbetet, utreda de befintliga resurserna och planlägga deras användning. I detaljerad planering bör man enligt TEHY:s uppfattning vid behov använda sig av den yrkeskunskap som olika yrkesgrupper inom hälsovården, även TEHY:s representanter har.

Helsingfors i augusti 1988

Hälsovårdens fackorganisation TEHY rf

Aila Jokinen

Ordförande

Hilkka Pokki

Sekreterare för fackliga frågor

Finlands medicinalvaktmästares och ambulansförarens förening:

Allmänt kan man väl säga att detta nya förslag kommer litet för sent för att kunna kopplas ihop med vårt förslag A 742/s. Det här nya förslaget är ju mycket mera omfattande och säkert mera tungrovt än vårt förslag, men kan möjligen bli godkänt i NR i en allmänt formulerad form.

Men eftersom Ambulansstjänsten är en central del av räddningstjänsten i alla nordiska länder, bör vi på alla sätt stödja medlemsförslaget.

Följande synpunkter anser vi bör tas i beaktande i ett remissvar till Nordiska rådet:

- Då det gäller räddandet av människoliv, som ju alltid i något skede utföres av ambulans, är det av stor vikt att utrustningen och skickligheten är på högsta möjliga nivå. Därför kan man säga att en likartad utveckling av ambulansutrustning och -utbildning i de Nordiska länderna befrämjar en utveckling av räddningstjänsten.
- då ett eventuellt samarbetsorgan bildas, ser vi det som viktigt, att inte bara myndigheter är representerade utan också personer engagerade i den praktiska räddningstjänsten finns representerade.
- för att kunna dra nytta av de erfarenheter som räddningspersonal i de olika länderna får, och sammanställer i olika rapporter, från olika olyckor och katastrofer, bör en nordisk informationscentral grundas. Till denna central skulle alla rapporter sändas och finnas tillgängliga för de räddningstjänstenheter som så vill.

Esse den 9 augusti 1988

Sten Pettersson

Jens Lönnbäck

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið):¹

Redningstjenestebegrebet er meget vidtgående i dette forslag, thi der tales både om ulykker ved kemikalietransporter, brandulykker, atomulykker og olieforurening.

Forslaget drejer sig om at nedsætte en embedsmandskomité eller samarbejdsinstitution til at tage sig af denne opgave.

Efter hvad man bedst ved, ligger de her nævnte opgaver indenfor arbejdsområdet i embedsmandskomitéen for miljøspørgsmål, og ministeriet anser det for naturligt, at udtalelse fra denne komité samt fra social- og miljøudvalget foreligger, inden man tager stilling til forslaget i de enkelte lande.

Reykjavík, 3. august 1988

Guðmundur Bjarnason

Páll Sigurðsson

Naturværnrådet (Náttúruverndarráð):¹

Naturværnrådet kan stille sig positivt overfor Islands støtte til det fremkomne forslag om samarbejdsprogram for redningstjenestespørgsmål. Et sådant program skulle bidrage til den bedst mulige informationsstrøm om foranstaltninger til at hindre ulykker og formindske konsekvenserne af dem.

Reykjavík, 8. august 1988

Póroddur F. Póroddsson

Adm. direktør

Reykjavík Brandkorpsforening har i skrivelse den 1 augusti 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Norge

Forsvarsdepartementet:

Forsvarsdepartementet har bedt *Luftforsvaret*, som har hatt et samarbeide med Sverige og Danmark innen redningshelikoptertjenesten i noen år om en uttalelse. Uttalelsen er gjengitt nedenfor:

¹ *Yttrandet översatt från isländska.*

Den svenske ambassade foreslo i skriv av 4 juli 1980 til FO å utvikle et bedre samarbeid mellom danske, svenske og norske redningshelikopteravdelinger. Dette utspillet ble positivt mottatt av de respektive lands berørte myndigheter. Sjefen for den svenske marine inviterte da til Redningshelikopter-konferanse i Göteborg 22–24 september 1981.

Denne Redningshelikopter-konferanse ble lagt opp delvis som en øvelse med deltagende lands redningshelikoptre, og med besøk/orientering om den svenske redningstjenesten. Deltagere fra norsk side på konferansen har i utgangspunktet vært et redningshelikopter med besetning, representanter fra FO, Justisdepartementet og/eller Hovedredningssentralen i Stavanger.

Deltagende nasjoner var enige om att dette samarbeidet burde fortsette, og således ble neste konferanse avholdt i Danmark året etter.

Siden 1981 har denne konferansen vært avholdt årlig, med Sverige, Danmark og Norge som vertsnaasjon hvert 3. år. Navnet har endret seg til "Skandinavisk Redningshelikopterkonferanse". Innhold og form har stort sett fulgt samme mønster som tidligere år.

Siden dette er det eneste nåværende samarbeidsorgan innenfor redningshelikoptertjenesten, anser FO/LST at det vil være formålstjenlig at dette fortsetter. Imidlertid er det ikke inngått noen offisiell avtale om dette. Det bør derfor vurderes om dette skal formaliseres gjennom avtaler landene imellom.

Som det fremgår av uttalelsen er det allerede opprettet en uformell kontakt mellom tre av de nordiske land.

Forsvarsdepartementet antar at denne ordningen skulle kunne danne grunnlag for en formell samarbeidsavtale om redningshelikoptertjenestene de nordiske land imellom.

Oslo. 5. desember 1988

Etter fullmakt
Sverre Skletnes
Ekspedisjonssjef

Birger Hole
Byråsjef

Justis- og politidepartementet:

Justisdepartementet har vurdert ovennevnte medlemsforslag og finner at et slikt samarbeidsorgan vil ha begrenset interesse for norsk redningstjeneste (Hovedredningssentralene og politiet).

De andre land i Norden har tildels videre definisjoner av begrepet redningstjeneste enn Norge, og spørsmålet kan derfor antas å ha større interesse for de øvrige departementene.

I samarbeid mellom Utentiksdepartementet og ovennevnte departementer forberedes det nå en nordisk samarbeidsavtale for redningstjenesten. Avtalen som ventes undertegnet i år, antas å ha interesse for Nordisk råd.

Oslo, 16. august 1988

Etter fullmakt

Bente Huse

Fung. byråsjef

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Kommunal- og arbeidsdepartementet har sammen med Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern vært engasjert i arbeidet med nordisk rammeavtale om samarbeid ved ulykkeshendinger. Denne avtalen foreligger nå i endelig utkast i Utenriksdepartementet, klar for undertegning.

Vår holdning i dette arbeidet har vært så langt som mulig å få til en avtale bygget på et direkte faglig samarbeid mellom de ulike organer som arbeider med redningsspørsmål i de nordiske land. Det har m. a. o. vært lagt vekt på å unngå å bygge opp en omfattende byråkratisk organisasjon rundt avtalen. Vi viser i denne forbindelse til avtaleutkastets art. 6 som omhandler dette direkte samarbeidet.

Kommunal- og arbeidsdepartementet er derfor av den oppfatning at det nå er naturlig i en periode å hente erfaringer fra den samarbeidsmodell som rammeavtalen legger opp til. Etter dette kan man med bakgrunn i disse erfaringene vurdere hvorvidt samarbeidet kan/bør styrkes gjennom etablering av en embetsmannskomite eller annet formalisert samarbeidsorgan.

Oslo, 1. september 1988

Etter fullmakt

Kari Moxness

Fung. ekspedisjonssjef

Kjellaug Tørstad

Sosialdepartementet:

Redningstjeneste er virksomhet som utøves i forbindelse med øyeblikkelig innsats for å redde mennesker fra død eller skader som følge av akutte

ulykke- eller faresituasjoner m. v. Redningstjeneste utøves i dag bl. a. av brannvesen, politi, ambulanspersonell m. v. Ambulansesektoren omfatter både bil, båt og fly/helikopter.

Det er idag flere instanser/organer som har ansvaret for de forskjellige tjenester. Ansvaret kan være plassert lokalt i kommuner (lokale redningsaksjoner m. v.), fylkeskommuner (ambulansetjeneste med bil/båt) eller sentralt (luftambulansetjeneste m. v.).

På bakgrunn av den økende tendens til bruk av redningstjenestens helikoptre innen luftambulansetjenesten ble "Samarbeidsutvalget for bruk av 330-skvadronens helikoptre i luftambulansetjenesten", (SURA-utvalget), oppnevnt våren 1985 med representanter fra Justisdepartementet, Forsvarsdepartementet, Sosialdepartementet, Rikstrygdeverket og Helse-direktoratet. Så vidt vi er kjent med finnes det ikke noe tilsvarende strukturert samarbeid for andre "deler" av redningstjenesten eller for redningstjenesten sett under ett.

Sosialdepartementet har ikke noe å bemerke til forslaget om at det opprettes et nordisk samarbeidsorgan for redningstjenesten. Vi mener imidlertid at det først bør opprettes et samarbeidsorgan i Norge for redningstjenesten før det etableres på nordisk basis.

Oslo, 26. september 1988

Etter fullmakt

Thomas Mauritzen

Øystein Opdahl

Miljøverndepartementet:

Miljøverndepartementet anser at det nordiske samarbeidet i utgangspunktet bør begrenses til de områder vi har spesiell nytte av og hvor landene sammen kan oppnå bedre resultater.

Forurensningsmyndighetene antas i liten utstrekning å bli berørt av den nordiske rammeavtalen ved ulykkeshendelser. Våre interesser på miljø-siden er godt ivaretatt gjennom det etablerte nordiske samarbeidet innenfor Københavnavtalen av 1971.

Ut fra Miljøverndepartementets interesser er det derfor ikke behov for å opprette et eget nordisk samarbeidsorgan for redningstjenestespørsmål.

Oslo, 19. september 1988

Etter fullmakt

Richard G. Fort

Underdirektør

Anne Gulbrandsen

Helsedirektoratet:

De nordiske land har, i global sammenheng, forholdsvis lave befolkningstall. Dette fører til at hvert land har begrenset erfaringsgrunnlag når det gjelder organisering av helsetjenesten ved større katastrofer og redningsaksjoner, hvilket kan begrunne behovet for et nordisk samarbeid innen dette felt.

Ifølge det aktuelle medlemsforslag pågår det arbeid med en nordisk rammeavtale om samarbeid over grensene slik at skader på mennesker m. v. ved ulykker kan begrenses mest mulig. Det ser ut til at dette arbeid er dårlig kjent i det hjemlige miljø, men vi vil anbefale at spørsmålet om etablering av en embetsmannskomite for redningstjenester utsettes inntil en rammeavtale som nevnt foreligger.

Oslo, 29. august 1988

Etter fullmakt

Marit Kromberg

Fagsjef

Idunn Eidheim

Kontorsjef

Norske kommuners sentralforbund har i skrivelse den 19 september 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Norges forsikringsforbund:

For vår del kan vi være enig i at f.eks. stadig utvidet kommunikasjon, mer omfattende transport av farlige stoffer og større enheter på forskjellige utsatte områder også medfører et større ulykkespotensiale. Til tross for at sikkerhetskravene også er skjerpet, er sannsynligvis risikoen for at en ulykke kan få konsekvenser utover landegrensene blitt større. Det kan derfor antakelig være på sin plass med et nordisk samarbeide for redningstjenesten. Før man går til opprettelse av et permanent organ på dette området, bør det imidlertid etter vår oppfatning foretas en utredning hvor man nærmere konkretiserer behovet.

Oslo, 1. september 1988

Norges forsikringsforbund

Erling Rikheim

Norges Røde Kors:

Vi har med stor interesse gjennomgått tilsendte skriv og vil påpeke at vi synes det er meget viktig med nærmere nordisk samarbeid i de spørsmål som reises i skrivet.

Norges Røde Kors Hjelpekorps vil spesielt påpeke viktigheten av bedret samarbeid og vi tenker her spesielt på redningsaksjoner i "grenseområdene" og i Nordsjøen.

Vi ser fram til viderebehandling av denne sak og stiller oss til disposisjon hvis det er ønskelig.

Oslo, 26. august 1988

For Norges Røde Kors

Arne Kalstadstuen

Landssekretær, hjelpekorps

S v e r i g e:**Socialstyrelsen:**

Socialstyrelsen instämmer helt i vad som anförs i medlemsförslaget om vikten och nödvändigheten att en räddningstjänst då så krävs kan fungera samordnat över de nordiska ländernas gränser. I förslaget anges också att det redan förekommer ett nordiskt samarbete i olika former och inom olika områden som har anknytning till räddningstjänst.

Socialstyrelsens ansvarsområde omfattar i första hand hälso- och sjukvård, hälsoskydd och socialtjänst. Socialstyrelsen utgår i sitt yttrande enbart från behoven inom dessa områden. De övergripande och rena räddningstjänstfrågorna förutsätts bli behandlade av bl. a. statens räddningsverk.

Vid olyckshändelser då människor kommit eller kan komma till skada spelar hälso- och sjukvården men även socialtjänsten en framträdande roll i räddningsarbetet. För att nå ett optimalt resultat vad gäller överlevnad och invaliditetsbegränsning måste de skadade snabbast möjligt bli omhändertagna och beredas möjlighet till fortsatt vård.

Är olyckan av så stor omfattning att de regionala och nationella resurserna är otillräckliga är ett samarbete över gränserna en nödvändighet. Det finns också exempel på sådant samarbete inom sjukvårdsområdet. Den överenskommelse som finns mellan Jämtlands läns landsting och Sör- och Norrtröndelags fylke om ett samarbete över nationsgränserna mellan olika regioner kan här nämnas. Vidare finns ett väl utvecklat samarbete i fråga om brännskadevård.

Enligt det förslag till ramavtal som de nordiska länderna gemensamt utarbetat, "... om samarbete över territorial-gränserna i syfte att vid olyckshändelse hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön," skall ett nära samarbete ske också mellan de berörda myndigheterna i de olika nordiska länderna.

Socialstyrelsen uppfattar det ligga inom sitt normala myndighetsansvar att utveckla och initiera samarbete i samverkan med motsvarande och angränsande myndigheter i övriga nordiska länder. I sitt arbete med bl a katastrofberedskapsfrågor beaktar styrelsen dessa aspekter.

För att stimulera och stödja ett sådant samarbete på räddningstjänstområdet kan givetvis Nordiska rådet spela viktig roll.

Huruvida det för sådant samarbete krävs en särskild ämbetsmannakommitté eller ett samarbetsorgan inom Nordiska rådet är dock svårbedömt. Socialstyrelsen anser sig därför inte utan ytterligare analyser kunna ställa sig bakom det nordiska medlemsförslaget om ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor.

Om ett sådant samordningsorgan inrättas vill socialstyrelsen framhålla betydelsen av att detta inte blir ett hinder för av myndigheter och organisationer redan etablerat eller planerat direkt samarbete över de nordiska gränserna. Det är också viktigt att i sådant fall ange klara ansvarsgränser mellan vad myndigheterna skall göra och vad det särskilda samarbetsorganet skall göra.

Stockholm den 26 augusti 1988

Enligt socialstyrelsens beslut

Ulla Wistrand

Räddningsverket:

Som framgår av förslaget förekommer det samarbete mellan de nordiska länderna i flera olika former och inom skilda områden med anknytning till räddningstjänst.

Inom ramen för statlig räddningstjänst förekommer sedan flera år ett på internationella konventioner och bilaterala avtal grundat samarbete inom flyg eller sjöräddning. Likaså förekommer samverkan grundat på bilaterala överenskommelser inom fjällräddningen.

Nordiska rådet har initierat och driver f. n. ett samarbete inom forsknings- och utvecklingsområdet avseende olyckor där utsläpp av kemiska ämnen förekommer.

Beträffande utsläpp av radioaktiva ämnen har de nordiska länderna ett avtalsgrundat samarbete sedan 1963. Avtalet har nyligen ersatts av ett nytt

avtal grundat på IAEA:s konvention om bistånd i händelse av kärnenergiolycka eller radioaktivt nödläge.

Inom området satellit-baserad övervakning av nödsändare förekommer samarbete mellan de nordiska länderna inom ramen för SARSAT/COSPAS. Verksamheten utökas f. n. att också omfatta bärbara landbaserade nödsändare.

Även inom närliggande områden förekommer samarbete baserat på avtal såsom t. ex. överenskommelser om sjuktransport med helikopter.

Regional samverkan över riksgränsen förekommer också, ibland baserad på överenskommelser såsom den mellan Jämtlands län och Sör och Nordtröndelags fylken.

De nordiska länderna har gemensamt utarbetat ett förslag till "Ramavtal om samarbete över territorialgränserna i syfte att vid olyckshändelse hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön".

Även inom ramen för detta avtal skall ett nära samarbete förekomma mellan myndigheter i de berörda länderna. Därmed kommer också ett nordiskt samarbete att etableras som behandlar frågor rörande all räddningstjänst till lands.

Också inom delar av det förebyggande området sker samarbete internationellt. Arbetet med att förebygga olyckor vid transporter av farligt gods utgör ett exempel. Flera andra förebyggande verksamheter kan underlättas och effektiviseras genom samarbete länderna emellan.

Räddningsverket anser det angeläget att det inrättas ett sammanhållande organ för samverkan inom räddningstjänsten i Norden.

Ett sådant organ skulle övergripande kunna verka för ett vidgat samarbete inom räddningstjänsten i Norden, initiera, stödja och följa utvecklingen inom aktuella verksamhetsområden samt verka för samordnade avvägningar av resursinsatser.

Frågor som berör räddningstjänst i Norden skulle normalt kunna hänföras till detta organ eller också behandlas i särskilda, för det aktuella ärendet, bildade grupper. Viktigare och mer omfattande ärenden skulle kunna handläggas inom separata tillfälligt sammansatta grupper under samarbetsorganet.

Samarbetsorganet bör även ha till uppgift att aktivt verka för en effektivisering och samordning av olycksförebyggande insatser, inom Norden.

Karlstad den 5 juli 1988

Organisation och planering

Roland Lundqvist

Ulf Boghammar

Trafiksäkerhetsverket:

Fungerande räddningstjänst är till betydande del en fråga om transporter och kommunikationer. Härvid är bl a frågor som vägvisning/lokalisering och trafikreglering väsentliga. Inom bl. a. dessa områden har trafiksäkerhetsverket föreskrivande uppgifter.

Som exempel på frågor där det finns beröringssynpunkter mellan räddningstjänstens intressen och verkets ansvarsområde, kan nämnas vägvisning och vägvalsstyrning i samband med transporter av farligt gods.

På många områden finns i dag ett betydande samarbete över gränserna i Norden. Ett av dessa områden är trafiklagstiftningen, där ett långt gående samarbete har utvecklats i syfte att så långt det är praktiskt och möjligt nå en harmonisering mellan de nordiska ländernas bestämmelser. Föreliggande förslag kan ses vara i linje med samarbetssträvandena inom såväl nysnämnda som andra samhällssektorer. Trafiksäkerhetsverket är därför positivt till förslaget.

Borlänge den 1 september 1988

Dick Ivarsson
Byråchef

Statens naturvårdsverk:

Naturvårdsverkets ansvarsområde vad gäller miljöolyckor genom utsläpp av kemikalier rör påverkan på den yttre miljön och till exempel ingår frågor om förebyggande åtgärder, rådgivning och undersökning under akutfara av olja eller kemikalieutsläpp till sjöss och rådgivning om uppföljning i miljön efter en olje- eller kemikalieolycka i verkets arbetsuppgifter. Dessa frågor utgör en del inom räddningstjänstområdet.

Enligt naturvårdsverket är det meningsfullt med ett nordiskt samarbete i dessa frågor och såsom framgår av förslaget förekommer redan ett visst samarbete.

I de avseenden som naturvårdsverket har att bevaka får verket tillstyrka förslaget om ett särskilt samarbetsorgan.

Solna den 29 augusti 1988

Valfrid Paulsson

Inga Birgitta Larsson

Kustbevakningen:*Sammanfattning*

Kustbevakningen föreslår att ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor inrättas enligt medlemsförslaget.

Kustbevakningens räddningstjänstansvar

Enligt räddningstjänstlagen (SFS 1986: 1102) ansvarar kustbevakningen för sjöräddningsinsatser då olja eller annat som är skadligt för miljön, kommit ut i vattnet inom svenskt sjöterritorium, i kustfarvattnen och i Vänern, Mälaren och Vättern.

Kustbevakningens internationella samverkan inom sjöräddning: miljö

Inom ramen för de olika samverkansavtalen Köpenhamnsavtalet, Bonn-avtalet och HELCOM-avtalet, samverkar kustbevakningen med ett stort antal länder. Detta gäller främst de nordiska länderna.

Samverkansarbetet har främst inriktats mot att erhålla operativa rutiner för larmning och direkt samarbete vid bekämpningsoperationer, då bistånd begärts enligt avtalen.

Dessa rutiner övas också genom larmövningar och gemensamma bekämpningsövningar.

Dessutom förekommer samverkan genom information om teknisk utveckling, materielanskaffning, forskning och utveckling mellan länderna. Kustbevakningen deltar även i det internordiska projektet om forskning och utveckling av materiel och metoder för bekämpning av löskommet farligt gods.

Synpunkter på förslaget

Kustbevakningens mångåriga erfarenhet av internationellt samarbete, främst med de nordiska länderna inom räddningstjänstområdet sjöräddning; miljö är mycket positiva. Kustbevakningens uppfattning om förslaget är att detta bör genomföras i den form förslagsställaren föreslagit, dvs. ett samarbetsorgan på ämbetsmannanivå, med representation från svenska räddningstjänstmyndigheter.

Stockholm den 15 juli 1988

Kustbevakningen, centrala ledningen

Leif H Sjöström

Generaldirektör

Svenska kommunförbundet:

Ett visst samarbete mellan de nordiska länderna finns redan idag bl. a. om oljebekämpning till sjöss och vad beträffar radioaktiva utsläpp. Till detta kommer det arbete som pågår med ett nordiskt ramavtal om samarbete över rikgränserna i syfte att vid olyckshändelse hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön.

Kommunförbundet anser att det är viktigt att ett samarbete över riksgränserna i räddningstjänstfrågor möjliggörs och kan utvecklas. För att uppnå en sådan målsättning krävs bl. a. att i respektive stat eventuella formella hinder för samarbete över riksgränserna undanröjs. Mot denna bakgrund kan förbundet därför tillstyrka motionsförslaget om bildandet av ett nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänstfrågor.

Kommunförbundet anser att ett sådant nordiskt samarbete inom räddningstjänstområdet lämpligen bör kunna ske inom ramen för Nordiska rådets arbete.

Stockholm den 2 september 1988

Svenska kommunförbundet

Lars Eric Ericsson

Landstingsförbundet:

För övergripande central samordning inom räddningstjänstområdet verkar rådet för räddningstjänst med försvarsministern som ordförande. Statens räddningsverk har som funktionsansvarig myndighet att samordna åtgärderna inom landet mot olyckor med farligt gods samt att samordna centrala, regionala och lokala myndigheters förebyggande arbete mot olyckor. Verket har också att se över formerna för planläggning av räddningstjänsten inom sitt ansvarsområde.

I en rapport från utredningen om kärnkraftsberedskapen (Fö 1987:7) framgår att EG-kommissionen har antagit de s. k. Sevesodirektiven. Här anges vilka åtgärder industrier och myndigheter inom den europeiska gemenskapen skall vidta vid kemiska olyckor vad avser planering, utbildning, information, m. m. – för att så långt möjligt förhindra allvarliga olyckor. Sverige tillämpar Sevesodirektiven på i huvudsak samma sätt som EG-länderna.

I rapporten framgår också att en särskild arbetsgrupp inom OCED utvecklar principer för gemensamma åtgärder avsedda att förebygga kemiska olyckor och förbättra beredskapen mot sådana. Detta arbete sker i samverkan med bl. a. FN-organet UNEP.

Förbundets styrelse instämmer i att det är viktigt att räddningstjänsten vid behov kan fungera samordnat över de nordiska ländernas gränser. Som framgår av förslaget förekommer redan inom delar av räddningstjänstområdet relativt långtgående överenskommelser mellan de nordiska länderna.

Det bör i första hand falla på statens räddningsverk att svara för ett löpande samråd och samordning med motsvarande myndigheter i andra länder, och inte minst i de övriga nordiska länderna. När det blir aktuellt att träffa nordiska regeringsöverenskommelser i räddningstjänstfrågor kan Nordiska rådet självfallet ha en viktig roll. Om detta kräver ett permanent samarbetsorgan inom Nordiska rådet är svårt för förbundsstyrelsen att bedöma. I alla sammanhang bör ju också risken för onödig byråkrati beaktas.

Stockholm den 1 september 1988

Landstingsförbundet

Gunnar Hofring

Walter Slunge

Svenska läkaresällskapet:

Området är stort och mångfacetterat. Det innefattar transportfrågor, akut omhändertagande av skadade, uppföljning av olycksdrabbade, prevention samt analyser av de kort- och långsiktiga effekterna på den biologiska miljön. Mot denna bakgrund bör en specificering göras var samarbetet är angelägnast, i vilken omfattning detta kan vara regionalt eller behöver vara nationellt. En analys och förteckning av var specifik kunskap och specifik resurs finns tillgänglig bör göras. En viktig uppgift för organet är återföring av vunna erfarenheter genom detaljanalys av de enskilda olyckorna.

Som Svenska läkaresällskapet anför i yttrande över Europarådets remiss "Comparative Study of the Organization and Functioning of Emergency Medical Assistance Services" är resurser för snabb sjuktransport i vissa delar av landet små till obefintliga. Forskningen inom detta område är också begränsad.

Det är angeläget att vid inrättandet av ett samarbetsorgan ad hoc-grupper bildas, som inkluderar personer med såväl teoretisk som praktisk erfarenhet av katastrofmedicin. Även sakkunniga företrädare från medicinska discipliner som har kunskaper om olika toxiska och radioaktiva substansers påverkan på människan bör i förekommande fall knytas till samarbetsorganet. Svenska läkaresällskapet hjälper gärna till med att föreslå experter ur sina 61 sektioner.

Sammanfattningsvis

- ger Läkaresällskapet sitt stöd till inrättandet av föreslaget samarbetsorgan,
- föreslås en specificering och prioritering av inom vilka områden som samarbete är angelägnast samt var regionalt respektive nationellt samarbete bör etableras,
- föreslås att specifik kunskap och resurs inom Norden förtecknas,
- föreslås att i förekommande fall ad hoc-grupper bildas, som till sig knyter medicinsk expertis.

Stockholm den 23 augusti 1988

För Svenska läkaresällskapet

Harry Boström

Ordförande

Olof Edhag

Biträdande sekreterare

Svenska försäkringsbolags riksförbund hänvisar i skrivelse den 25 augusti 1988 till yttrande av den 4 juli 1988 från Svenska brandförsvarsföreningen (se nedan).

Svenska naturskyddsföreningen har i skrivelse den 8 juni 1988 meddelat att man inte har möjlighet att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

Svenska brandförsvarsföreningen:

Vi vill särskilt betona att det är angeläget att insatsen görs för att i ökad utsträckning förebygga olyckorna och begränsa konsekvenserna när de inträffar.

Detta gäller både tekniskt och taktiskt men framför allt informationsmässigt till olika målgrupper.

Vårt sårbara samhälle tvingar oss till att kanske mer betrakta konsekvenserna än frekvenserna inom vissa riskområden t ex brand i och i närheten av kemikalier, utflöden av olika typer och ämnen, störningar i energi-, vatten- och eldistribution. Allt detta påverkar befolkningen inom stora områden.

Många av dessa händelser har såväl nationella som internordiska beröringspunkter, varför en samverkan i dessa frågor har hög prioritet.

Ett exempel på bra form av samverkan är "RAM-riskanalys i Malmöhus län" som för närvarande pågår med ekonomiskt och personellt stöd av Nordiska rådet, försvarsdepartementet, statens räddningsverk, SAF, Industriförbundet och Försäkringsbolagens service AB (FSAB)/Svenska brandförsvarsförbundet (SBF). Där kommer bl. a. Malmöhus läns riskområden att behandlas, bl. a. vitala samhällsfunktioner, näringsliv och transporter. Samverkanskontakter med Danmark är här av vital betydelse.

Stockholm den 4 juli 1988

Svenska brandförsvarsförbundet

Gustaf Rennéus

Svenska räddnings- och akutvårdsgruppen (SRAG):

Förslaget ligger helt klart inom ramen för de uttryckliga önskemål som SRAG arbetar utefter. Vår förhoppning är att även stor vikt lägges kring samordning av akutsjukvårdsinsatser. Vad gäller "Farligt-gods-olyckor" är detta ett brett område att bearbeta, där spridande av kunskap om risker och insatsrutiner är av största vikt.

I Sverige idag är sjukvården på många håll dåligt förberedd för att ta emot kontaminerade patienter. Brister finns i möjlighet till dekontaminering och skyddsutrustning för både patienter och personal.

SRAG ställer sig därför positiva till liggande medlemsförslag, men önskar få framfört det tillägg som ovan relaterats.

Halmstad den 16 augusti 1988

För SRAG

Stefan Arleving

Ordförande

Medlemsförslag om projekt på flyktingområdet

(Väckt av Anker Jørgensen och Bernhardt Tastesen samt Lilli Gyldenkilde)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

UNHCR's regionalkontor for de nordiske lande:

Udgangspunktet for rekommandationen er efter vores menig rigtigt: Presset på de fattige asyllande i den Tredje Verden er i dag så massivt, at der er behov for dels en større overførsel af ressourcer, dels en direkte sammenkobling af ulandsbistand og flygtningehjælp. Det er også klart, at en international byrde-fordeling kræver, at de rige lande yder tilstrækkelige finansielle bidrag *både* direkte til flygtninge og til værtslandet (sammenkobling ulandsbistand/flygtningehjælp), men *også* stiller adekvate kvotepladser til disposition for de flygtninge, der hverken kan vende hjem eller blive i regionen (et forsvindende mindretal af dagens flygtninge). Vi mener ligeledes, at det bedste er, at UNHCR placeres centralt i fordelningen af sådanne kvoter.

Der er ingen tvivl om, at et fællesnordisk udspil – både finansielt og gennem kvoter – bakket op af konkret handling – ville have en betydelig effekt som igangsætter. Det er også hensigtsmæssigt, at de tre projektforslag fokuserer på de tre varige løsninger, som UNHCR altid søger, nemlig frivillig repatriering, lokal bosætning i første asylland og genbosætning i tredjeland. Det er i dagens situation ofte en fleksibel kombination af disse tre muligheder, der kan afhjælpe et konkret flygtningeproblem.

Den internationale flygtningesituation er så dynamisk, at det er svært at kommentere de konkrete projektforslag. Lad mig blot sige her, at UNHCR vil være meget interesseret i en diskussion med Nordisk Råd – og de nordiske lande – for at uddybe og eventuelt konkretisere forslaget.

Vi ser frem til fortsat samarbejde.

Stockholm, den 17. juni 1988

Søren Jessen-Petersen
FN's Flyktingkommissarie
i Norden

Danmark

Justitsministeriet:

Efter vedtagelsen af rekommandation 30/86 etablerede de nordiske ministre med ansvar for flygtninge en samrådsgruppe på højt embedsmandsniveau. Samrådsgruppen, hvis mandat udspringer af rekommandationen, drøfter alle internationale initiativer af interesse for de nordiske lande, og drøfter om og hvorledes man kan koordinere en fælles nordisk indsats på det flygtningepolitiske område.

Samrådsgruppen har mødtes 7 gange, og den har allerede iværksat en række fælles initiativer og medvirket i allerede igangværende initiativer.

Samrådsgruppen har løbende udvekslet informationer om antallet af og sammensætningen af asylansøgere, flygtningestrømme, konfliktområder, og udvekslet synspunkter på igangværende projekter i de enkelte lande.

Samrådsgruppen har også drøftet de projekter, som indeholdes i medlemsforslaget.

De nordiske ministre med ansvar for flygtninge besluttede i november 1987 i Åbo, at de nordiske lande aktivt skal støtte UNHCR's bestræbelser på at etablerer et egentligt repatrieringsprogram for tamilske flygtninge. Samrådsgruppen har drøftet spørgsmålet og følger løbende UNHCR's bestræbelser i denne sag.

Ministrene blev endvidere enige om, at de nordiske lande som en gruppe burde tilkendegive over for UNHCR, at man var villig til at tage en samlet nordisk kvote af iranske flygtninge fra Tyrkiet.

Samrådsgruppen har drøftet dette projekt på en række møder og på initiativ af samrådsgruppen har Norge, Sverige og Danmark over for UNHCR tilkendegivet, at man kan tage 500 iranere fra Tyrkiet på en samlet skandinavisk kvote i indeværende kvoteperiode. Et egentligt nordisk initiativ har desværre støt på modstand fra finsk side.

Forholdene på asylområdet er ikke ens i de nordiske lande. Landene modtager f.eks. ikke lige mange flygtninge. Som bekendt modtager Finland kun et meget beskedent antal flygtninge. Det er endvidere meget forskellige nationaliteter, der søger asyl i de tre skandinaviske lande. Danmark og Norge har relativt langt flere tamilske flygtninge og asylansøgere end Sverige, og disse to lande har derfor en langt større interesse i at etablere et repatrieringsprogram for tamilere.

De tre skandinaviske lande samarbejder allerede tæt i internationale organisationer såsom UNHCR og FN, hvor man drøfter flygtninge- og asylpolitik.

Der er et fortsat behov for fælles initiativer på det flygtningepolitiske

område, men egentlige fælles nordiske initiativer på området forudsætter formentlig, at Finland opgiver sin principielle modstand på flere felter.

København, den 23. september 1988

P.m.v.

E.b.

Johan Reinmann

Udenrigsministeriets Retsafdeling:

Ad. 1

UNHCR, flygtningehøjkommissariatet i Genève, har siden årsskiftet foranstaltet frivillig tilbagevenden (repatriering) for tamiler fra Tamil Nadu, Indien til flere forskellige områder på Sri Lankas nordlige del, herunder Mannar provinsen, Jaffna og Trincomalee.

Således har UNHCR's repatrieringsprogrammer medvirket til at ca. 30.000 tamiler i første halvår af 1988 er vendt frivilligt tilbage til Sri Lanka. UNHCR regner med i den kommende tid at bringe ca. 2.000 tamiler tilbage hver uge.

Danmark bidrager med 5 mio. kr. til ovennævnte repatrieringsprogram gennem DANIDA.

Endvidere har UNHCR planer om at foranstalte repatrieringsprogrammer fra Vesteuropa. Et program herfor er for tiden under udarbejdelse mellem 12 vestlige lande og UNHCR i en under UNHCR oprettet arbejdsgruppe vedrørende frivillig tilbagevenden til Sri Lanka af tamilske flygtninge.

Sideløbende hermed har man fra Danmarks side taget initiativ til at udarbejde et dansk repatrieringsarrangement. Dette repatrieringsarrangement, der er under udarbejdelse i et samarbejde mellem flere ressortmyndigheder, vil kunne benyttes dels som et supplement til UNHCR's program for tamilers tilbagevenden til Sri Lanka, og dels med henblik på flygtninge af andre nationaliteter (f.eks. chilenerne etc.).

Det danske repatrieringsarrangement, der formodes at ville indeholde elementer svarende til de lignende norske og svenske ordninger, vil blive koordineret med og supplere UNHCR's repatrieringsprogram.

Ad. 2

Gennem DANIDA-midler yder den danske regering humanitær bistand til forskellige hjælpeprogrammer. Et eksempel på humanitær bistand til mid-

lertidig intetration er Danmark's bidrag til UNHCR's hjælpeprogram for afghanske flygtninge i Pakistan. I 1987 udgjorde det danske bidrag til dette hjælpeprogram 18 mio. d.kr. Et bidrag til samme program er i juni 1988 forhøjet til 25 mio. d.kr. for 1988.

Avd. 3

Som led i en række uformelle konsultationer mellem 12 vestlige lande, heriblandt Danmark, Norge, Sverige og UNHCR er et ad hoc arrangement for iranske asylansøgere i Tyrkiet under udarbejdelse.

Dette arrangement tager sigte på efter en fordelingsnøgle at genbosætte UNHCR-godkendte iranske asylansøgere, der befinder sig i Tyrkiet i de 12 vestlige lande, der deltager i arrangementet.

Fordelingsnøglen er baseret på de deltagende landes tilsagn om genbosætningspladser. Efter UNHCR's seneste forhandlinger med den tyrkiske regering er de ydre rammer for programmets iværksættelse faldet på plads, og det tilstræbes nu på årsbasis at genbosætte 3.000 personer i de deltagende lande.

Norge, Sverige og Danmark har overfor UNHCR tilbudt at modtage en samlet skandinavisk kvote på ialt 500 som en særlig skandinavisk forholds-mæssig andel af det samlede behov, fordelt med 125 til Danmark, 125 til Norge og 250 til Sverige.

Som led i sit tilsagn om at modtage 125 iranske flygtninge fra Tyrkiet, vil de danske myndigheder sende en udvælgelsesmission til Tyrkiet ultimo september 1988. Det forudses, at denne udvælgelsesmission med bistand fra UNHCR, og efter personlige samtaler med de iranske asylansøgere vil kunne udvælge 125 personer til genbosætning i Danmark.

København, den 28. juni 1988

(Ej Sign.)

Direktoratet for udlændinge:

Forslaget må antages at bygge på den klare forudsætning, at der fortsat skal være en effektiv mulighed for at kontrollere tilgangen af spontane asylansøgere, der ikke naturligt har Danmark som første asylland. Dette indebærer, at den nugældende udlændingelovgivning og administrationen heraf i hvert fald ikke lempes. Til gengæld skal personer, der har forladt deres hjemland af grunde, der er relevante i en asylretlig sammenhæng, og som ikke frivilligt kan vende tilbage til hjemlandet, hjælpes, fortrinsvis i regionen men ellers gennem genbosætning uden for regionen. Dette indebærer, at der samtidig skabes mulighed for en øgning af antallet af bl. a.

danske kvotepladser til rådighed for UNHCR-flygtninge, hvilket i langt videre omfang end tidligere giver mulighed for en planlagt og koordineret flygtningemodtagelse i bl. a. Danmark. Direktoratet for Udlændinge finder, at en udvikling i denne retning vil være ønskelig.

Hvad angår projektforslagene skal Direktoratet for Udlændinge pege på, at der allerede er igangsat et arbejde i en arbejdsgruppe med henblik på undersøgelse af mulighederne for at etablere et arrangement, hvorefter der fra dansk side vil kunne ydes bistand til flygtninge, der ønsker at vende tilbage fra Danmark til deres hjemland.

Vedrørende genbosætning i Danmark bemærkes, at Direktoratet for Udlændinge i samarbejde med Udenrigsministeriet og Dansk Flygtningehjælp foreløbig har planlagt at aflægge besøg i Tyrkiet i efteråret 1988 med henblik på at udvælge et større antal iranske flygtninge fra UNHCR's lejre i Tyrkiet til genbosætning i Danmark.

København, den 11. juli 1988

Fr. Chr. Schydt

Dansk Flygtningehjælp:

Allerførst vil Dansk Flygtningehjælp gerne på det mest indtrængende støtte, at Nordisk Råd tager et initiativ som det foreslåede eller et initiativ på linje med det.

Anden halvdel af 1980'erne er desværre karakteriseret ved, at fremdriften i det internationale flygtningearbejde er gået tabt. Samtidigt med, at man både ser nye flygtningesituationer af betydeligt omfang vokse frem og flygtningeproblemer af ældre dato måske være på vej til en løsning, kan man iagttagende, at det internationale hjælpeapparat har problemer med at agere i forhold til en foranderlig virkelighed, først og fremmest fordi den nødvendige opbakning fra verdens mere privilegerede lande ikke længere er til stede i sammen omfang som tidligere.

Denne ulykkelige udvikling må og skal brydes, og en historisk betragtning tilsiger, at de nordiske lande har såvel et særligt ansvar som en særlig mulighed: et særligt ansvar for at leve op til vor humanistiske tradition med dens pointeren af de internationale menneskerettigheders betydning, og en særlig mulighed netop fordi der på disse områder fortsat er global respekt om de nordiske landes position, og de tillægges som regel ikke stormagtspolitiske motiver.

Et nordisk initiativ som det foreslåede ville således ikke blot have værdi i sig selv, men også kunne medvirke til at bryde den "onde cirkel" det internationale flygtningearbejde er i overhængende fare for at komme ind i.

Et nordisk initiativ vil kunne få afsmittende virkning for andre lande, og inspirere til at sætte nye fælles regionale initiativer igang.

Det vil med andre ord være særdeles betydningsfuldt, såfremt det fremlagte forslag kunne blive nøglen til det fælles fremstød Nordisk Råd med prisværdig vedholdenhed har søgt at formulere siden et flertal vedtog 7-punkts rekkommendationen på sessionen i marts 1986.

Om de bagved liggende begrundelser for de tre projektforslag skal det bemærkes, at synspunkterne omkring solidaritet, asylpolitik, herunder kvotespørgsmål, helt ligger på linie med en række principielle hovedsynspunkter, der gøres gældende i forskellige internationale sammenhænge, når flygtningespørgsmål drøftes. I den forbindelse skal vi tillade os at henvise til et dokument udgivet af et samarbejde mellem en række frivillige organisationer, det såkaldte ECRE-samarbejde. Et eksemplar af dokumentet vedlægges til orientering.

Med hensyn til det førstnævnte projekt om repatriering kan Flygtningehjælpen helt tilslutte sig vigtigheden af, at sådanne projekter sættes i gang, netop repatriering og støtte til dette er nok et område, der ikke i tilstrækkelig grad har nydt bevågenhed i hvert fald i dansk flygtningepolitik. Sri Lanka og Afghanistan kunne være gode eksempler på områder, hvor der efterhånden vil opstå behov for repatrieringsprogrammer under de udtrykkelige sikkerhedsmæssige rammer, som også er omtalt i projektforslaget, men et fællesnordisk repatrieringsprojekt til f. eks. Chile kunne også være et godt projektområde.

Med hensyn til det andet projektforslag om regional/midlertidig integration skal bemærkes, at Pakistan her ville være et godt eksempel. Pakistan har båret enorme byrder i forbindelse med det afghanske flygtningeproblem, og en vigtig bieffekt kunne også være, at det vil kunne rumme en opmuntring for andre 1. asyllande, der modtager store flygtningegrupper, at se solidaritet demonstreret fra de rige lande.

Med hensyn til det sidste projekt om genbosætning i 3. land er denne sidste mulighed jo i en række tilfælde den eneste eksisterende mulighed. Flygtningehjælpen konstaterer derfor med stor tilfredshed Nordisk Råds indstilling om, at det må være rigtigt, at de nordiske lande i disse år forøger deres kvoter til modtagelse af flygtninge. Det konkrete foreslåede projekt – et introduktions- og integrationsprogram f. eks. i Tyrkiet – vil rumme nogle spændende muligheder og vil for nogle flygtninge kunne gøre den sidste periode af flygtningelejrtilværelsen til en mere konstruktiv venteperiode. Principielt bør man tilstræbe, at flygtninge overføres fra den belastende tilværelse i en lejr til genbosætningslandet, så snart der er truffet beslutning om, at de kan modtages. Et sådant introduktionsprogram bør derfor begrænses i tid til de nødvendige formaliteter og forberedelser er bragt i orden.

Om alle tre projekt-typer gælder, at det, ud over at være koordineret og gennemført i et samarbejde med UNHCR og de brørte landes myndighe-

der, vil være af afgørende betydning, om frivillige organisationer herunder lokale organisationer og flygtningegruppernes egne strukturer inddrages maksimalt i planlægningen og gennemførelsen

København, den 11. juli 1988

Arne Piel Christensen
Generalsekretær

Kommunernes landsforening:

Kommunernes Landsforening må som repræsentant for (nogle af) de udførende organer i den interne danske flygtningepolitik umiddelbart være positivt indstillet over for de anbefalede projekter om forbedrede muligheder for repatriering og om en bedre orientering til asylansøgere om nordiske forhold i et første asylland, f. eks. Tyrkiet.

Herudover ønsker Kommunernes Landsforening ikke at knytte bemærkninger til medlemsforslaget på grund af dettes udenrigspolitiske karakter.

København, den 20. maj 1988

Thorkild Simonsen

E. Krarup

Dansk Røde Kors

1. Dansk Røde Kors kan generelt give sin fulde støtte til øget nordisk engagement til forbedring af flygtninges vilkår, og til at de nordiske lande går i spidsen og viser et eksempel.

2. Dansk Røde Kors finder det rimeligt, at ulandsbistandsmidler-statslige såvel som privat indsamlede – anvendes til langsigtede, udviklingsorienterede indsatser for flygtninge i udviklingslandene

3. Vedr. det første forslag om støtte til repatriering, således at tilbagevendende flygtninge kan etablere sig og klare en egen tilværelse, finder Dansk Røde Kors, at dette forslag er særdeles velegnet som en udviklingsaktivitet, der bør kunne finansieres via ulandsbistanden. Dansk Røde Kors skal dog gøre opmærksom på, at man finder det vigtigt at tilpasse de udviklingstilbud, der tilbydes tilbagevendende flygtninge, videst muligt til de forhold og tilbud, der er gældende i området for genbosætning. (Her tænkes bl. a. på landbrugs og andre kredit-ordninger). Hermed skulle det være muligt at undgå, at der opstår spændte forhold mellem de tilbagevendende flygtninge og de lokale folk, der oftest selv er fattige og med begrænsede muligheder.

Afghanistan kunne komme på tale også under første forslag.

4. Dansk Røde Kors finder ligeledes, at det andet forslag om støtte til midlertidig integrering af flygtninge i første asyl-land egner sig til financiering over ulandsbistandsmidlerne. Også her – og måske endnu mere her – ønsker Dansk Røde Kors at gøre opmærksom på, at den støtte, der gives til flygtninge, ikke fører til, at flygtningene bedrestilles i forhold til de oftest fattige naboer, der har vanskeligt ved at opnå støtte. Målet må være den bedst mulige ligestilling.

Malawi kunne komme på tale sammen med Pakistan under det andet forslag.

5. Dansk Røde Kors kan tilslutte sig idéen, i det tredje forslag om støtte til bosætning i de nordiske lande. Dansk Røde Kors finder imidlertid, at dette forslag ikke med rimelighed bør støttes over ulandsbistanden. Derimod bør Nordisk Råd lægge pres på de nordiske regeringer for at øge flygtningebestemmelserne i de nordiske lande og til UNHCR.

6. Dansk Røde Kors skal slutteligt gøre opmærksom på, at Røde Kors allerede arbejder med langsigtede udviklingsorienterede aktiviteter for flygtninge (den Internationale Røde Kors Komité arbejder i særdeleshed med krigsflygtninge), og udmærket kunne være en egnet organisation til varetagelse af de anførte projekter.

København, den 24. juni 1988

Egil Pedersen
Generalsekretær

Mellempolkeligt Samvirke (MS)

Som bekendt er MS en af Dansk Flygtningehjælp's 12 medlemsorganisationer og vi vil derfor henvise til Flygtningehjælpens skrivelse af 11.07.88. til Nordisk Råd, hvis indhold MS kan tilslutte sig med en enkelt tilføjelse:

Som det fremgår af forslaget går det ud på at koble ulandsbistand sammen med hjælp til flygtninge i første asylland. Da det således drejer sig om forbrug af ulandsbevillingerne finder MS, at det må være en forudsætning at principperne i loven om internationalt udviklingssamarbejde overholdes. Det vil sige, at støtten bør ydes til egentlige udviklingsprojekter af varig karakter, og at projekterne er placeret i et uland. Endvidere bør det fattigdomskriterium, som gælder for det danske bistandsarbejde respekteres, hvilket næppe skulle skabe problemer, når det drejer sig om støtte til projekter til fordel for flygtninge.

Forslaget synes derfor at falde indenfor lovens rammer, når der er tale om repatriering eller genbosætning af flygtninge i et uland. Derimod forekommer det tvivlsomt, om et projekt om orientering om nordiske sprog og

samfundsforhold, uanset hvor anbefalelsesværdigt det er, kan etableres for bistandsmidler i et land (ex. Tyrkiet), der ikke anses for at være et uland.

København, den 25. juli 1988

Claus Bornemann
Generalsekretær

Rehabiliteringscenter for torturofre (RCT):

Ikke mindst med vor specielle baggrund kan vi ikke varmt nok anbefale forslagenes gennemførelse. Gang på gang må vi i vor dagligdag konstatere det i alle henseender forkerte i, at først torturer et givet regime nogle modstanderne, derefter sendes de til rehabilitering i et fjern land med en ganske anden kultur. Som regel lykkes rehabiliteringen, hvorefter den ønskede rejse til hjemlandet viser sig umulig. Og hele forløbet ender med, at den overlevende efter tortur har 80 % chance for at blive social taber i det land, hvor rehabiliteringen har fundet sted.

ad forslag 1

Den pågældende gruppe flygtninge vil med stor sandsynlighed møde en række overlevende efter tortur, når de vender tilbage til deres hjemland. Vi og/eller vore kolleger i det pågældende område vil i variende omfang kunne forberede gruppen herpå med baggrund i vore erfaringer.

ad forslag 2

Sammen med en pakistansk gruppe af sundhedspersonale og lægerne bag Mødrene på Plaza de Majo har vi det sidste års tid arbejdet på at få etableret et eller to rehabiliteringscentre i Pakistan. Dette arbejde kunne med stor fordel for begge aktiviteter integreres i forslag 2.

ad forslag 3

I vor dagligdag mærker vi følgerne af, at et sådant introduktionsprogram ikke har været muligt at gennemføre. For os er der ikke tvivl om, at et sådant program ville tjene sig selv ind i form af sparet behandlingstid, social bestand etc. Også i relation til gennemførelsen af dette forslag vil vi, Flygtningehjælpens sprogskoler samt rehabiliteringsmedarbejdere tættere på den pågældende kultur, det pågældende land kunne medvirke i varierende omfang. Stille erfaring, viden og arbejdskraft til rådighed.

Desværre har vi ikke økonomiske ressourcer til at indgå i nævnte arbejde. Ikke mindst efter Nordisk Råds afslag på vor sidste ansøgning og med det voldsomt stigende behov for dokumentation og undervisning fra ikke mindst Sverige, er det desværre ikke muligt for os at tilbyde nævnte

arbejde gratis. Det til trods for, at vi finder gennemførelsen af de tre forslag aflastende for det meget store pres på os, der følger af, at den relative andel af torturofre i en årgang flygtninge er progressivt stigende i alle de nordiske lande.

Måtte den danske delegation og/eller Nordisk Råd ønske yderligere oplysninger er vi meget gerne til tjeneste hermed.

København, den 27. juni 1988

Bent Sørensen
Professor dr. med.
Formand for RCT

Inge Kemp Genefke
Lægechef

Finland

Ministeriet för inrikesärendena:

Inrikesministeriet deltar tillsammans med representanterna för utrikes- samt social- och hälsoförvaltningen i valet av de flyktingar som UNHCR erbjuder via utrikesministeriet. Till de utvalda flyktingarna kommer inrikesministeriet att ge intresetillstånd, varom utrikesministeriet kommer att meddela UNHCR.

När flyktingarna anlant till Finland kommer ministeriet att ge dem uppehålls- och arbetstillstånd samt resedokument för flykting.

De i medlemsförslaget A 829/j åsyftade projekten an knyter inte direkt till ministeriets verksamhetsområde. Ministeriet anser att man på grund av medlemsförslaget borde inhämta utlåtanden åtminstone av utrikes- samt social- och hälsovårdsministeriet.

Helsingfors den 29 juni 1988

Pertti Virolainen
Ställföreträdande polisöverdirektör
polisöverinspektör

Matti Bäckman
T. F. byråchef

Finlands Röda kors: ¹⁾

Medlemsförslaget motsvarar väl Röda korsets visioner och i viss mån också vårt pågående arbete för att utveckla flyktingpolitiken. Som det

¹ Yttrandet översatt från finska.

konstateras i förslaget torde dess genomförande i praktiken betyda att man framför allt betraktar u-landsbistånd och flyktinghjälp parallellt och att man kanaliserar u-landsbiståndet mer än tidigare till de länder, där det finns stora och långvariga flyktinggrupper samt till projekt, som stöder flyktingarnas och återvändande emigranternas bosättning och egen försörjning. Nordiskt samarbete kan här få mångsidiga möjligheter att driva gemensam politik och genomföra antingen gemensamma projekt eller som andra alternativ dela arbetet länderna emellan.

Dock måste man inse öppet, att i praktiskt handlande kan problem uppstå och till och med stora misstag begås. Av olika orsaker är flyktingfrågorna politiskt synnerligen känsliga i många länder. Man måste bl. a. vara försiktig med att flyktingarna inte får någon särställning jämfört med landets egen befolkning och att stora hjälpinsatser inte lockar nya invandrare till första mottagarlandet. Därför vore det ofta önskvärt, att projekt i och ökat bistånd till mottagarlandet skulle mera ha karaktären av allmänt biståndsarbete, vilket kommer också flyktingarna till del än att man framhäver flyktingaspekten alltför mycket. I vilket fall som helst är det viktigt att planering och genomförande av projekt sker i samarbete med mångsidig politisk, etnisk och teknisk expertis och att arbetet godkänns av alla parter.

Speciellt måste understrykas betydelsen av medverkan av själva befolkningen i projektområdet – både flyktingarna och ursprungsbefolkningen. Utan förståelse och aktiv medverkan av befolkningen har projekten ofta misslyckats.

Enligt Finlands Röda kors är det naturligt, att man med planerade åtgärder försöker framför allt stödja UNHCR:s verksamhet och program och att UNHCR får en centralt ledande och koordinerande roll. Samtidigt vill dock Finlands Röda kors framlägga, att i fältarbetet för flyktingar har frivilliga organisationer i verkligheten redan länge operativt drivit även UNHCR:s och regeringarnas program och projekt. Därför önskar Finlands Röda kors, att man i samband med vidareutvecklande av eventuella initiativ och planer som uppkommer på basis av medlemsförslaget skulle till fullo utnyttja organisationernas breda erfarenhet både av flykting- och biståndsarbetet.

Helsingfors den 4 juli 1988

Finlands Röda kors

Markku Niskala
Generalsekreterare

Suomen pakolaisapu – Finlands flyktinghjälp r.y.:

Suomen pakolaisapu – Finlands flyktinghjälp ry understöder varmt medlemsförslaget till Nordiska rådet om samnordiska projekt inom flyktingområdet.

Finlands flyktinghjälp anser en koppling mellan flyktingarbetet och utvecklingsarbetet vara mycket viktigt. Nödhjälp ensam kan inte på lång sikt hjälpa flyktingarna att finna en väg ut ur sitt trängda läge gentemot en hållbar lösning. Därför har man försökt skapa hjälpprogram som stöder en självhjälp och som är till nytta för såväl flyktingarna som för de samhällen där de uppehåller sig och som stöder områdets helhetsutveckling.

Finlands flyktinghjälp undersöker alla de i medlemsförslaget nämnda projekten. I samband med det första projektet (frivillig repatriering) föreslår vi, att man också stöder flyktingar som frivilligt återvänder till Chile.

Det projekt som syftar till en temporär integrering skulle erbjuda goda möjligheter för personer verksamma inom flyktingarbetet i Norden att få erfarenhet av fältarbete och dra nytta av den då de återvänder till det nordiska flyktingarbetet. Som verksamhetsområde är Pakistan utmärkt på grund av det stora antalet afghanistanska flyktingar.

Det tredje förslaget om flyktingars bosättning i Norden och introduktionsutbildning för detta ändamål i första asyllandet understödes varmt. För flyktingarnas kommande anpassning är det viktigt att de har realistisk kunskap om det blivande hemlandet. Eftersom man i framtiden torde placera flyktingar också i svenskspråkiga kommuner i Finland kunde dessa delta i gemensam språkundervisning med dem som åker till Sverige. Som projektland stöder vi Turkiet, då UNHCR har väddat för de i Turkiet och Pakistan befintliga iranska flyktingarnas räkning.

Utöver de projekt som nämns i medlemsförslaget kunde det nordiska samarbetet intensifieras beträffande rehabilitering av handikappade och torterade flyktingar.

Helsingfors den 28 juni 1988

Suomen pakolaisapu – Finlands flyktinghjälp ry

Pentti Yrsöli
Ordförande

Elina Ekholm
T.f. verksamhetsledare

Island

Rauði Kross Íslands:

Islands Røde Kors mener at de nordiske regeringer burde forøge sin støtte til UNHCR og de frivillige organisationer som arbejder med flytningesager.

De råd som forslaget nævner vil alle sammen gavne flygtninge, men Nordisk Råd er måske ikke det rigtige organ til at gennemføre dem. Det er de frivillige organisationers opgave i samarbejde med UNHCR og de respektive regeringer.

Hvis Nordisk Råd vedtager at yde bidrag til flygtningehjælp fra den fælles nordiske fond vil der ikke herske tvivl om at de frivillige hjælpeorganisationer og UNHCR vil være villige til at sørge for den praktiske udførelse.

Reykjavík, den 27. august 1988

Björn Friðfinnsson

Formand for IRK's flygtningeråd

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Kommunal og arbeidsdepartementet ser det som positivt at Nordisk Råd følger opp sin rekommandasjon fra mars 1986 til de nordiske landene om et utvidet samarbeid om flyktningsspørsmål. Dette har vært gjort i forskjellige sammenhenger, senest på Nordisk Råds sesjon i Oslo mars 1988.

Vedlagte prosjektforslag er et praktisk bidrag til dette arbeidet. Departementet ser det som viktig at det tilstrebes bedre utnyttelse av ressursene og en bedre koordinering og større likebehandling på flykning- og asylfeltet innenfor Norden.

Departementet synes også de tre problemområdene som skisseres i prosjektforslagene er interessante.

Departementet har merket seg at prosjektene foreslås utført i UNHCRs regi, betalt av de nordiske landene og med nordisk utdannet personell.

Departementet vil imidlertid gjøre oppmerksom på at det her er mange parter som skal samarbeide innenfor et relativt arbeidskrevende felt, slik situasjonen er i dag på flyktning- og asylfeltet i enkelte av de nordiske landene. Både i Norge og Sverige er feltet preget av store mottak av flyktninger og asylsøkere som faller sammen med omorganiseringer og omstillinger innenfor etatene på dette feltet.

Departementet vil også peke på at erfaringer tidligere har vist at nordiske prosjekter på visse felt har strevet med gjennomføringen og at resultatene ikke alltid har stått i forhold til alt arbeid som har vært nedlagt.

På bakgrunn av det som er sagt ovenfor vil departementet se det som meget nødvendig at det gjøres et meget grundig forarbeid og planlegging for å vurdere gjennomførbarheten av de nevnte prosjektforslag. I denne planleggingen bør inngå en vurdering av tilgjengelig ressurspersoner/- eksperter og konsekvenser for deres arbeidsfelt når de trekkes ut til prosjektarbeid. Det bør også undersøkes om forskjell i bistands- og flyktningpolitikk landene imellom er til hinder for gjennomføring av prosjektene. Det samme gjelder avklaring internt i de enkelte land når det gjelder kobling bistands- og innvandrings/-flyktningpolitikk. Det vil etter departementets oppfatning også være nyttig i en fase hvor en vurderer gjennomførbarheten, å ta kontakt med Nordisk kontaktgruppe for migrasjonsspørsmål, som blant sine aktiviteter også har en rekke nordiske prosjekter på migrasjon- og flyktningfeltet.

Oslo, 4. juli 1988

Eva Haagensen

Fung. byråsjef

Tove Skotvedt

Departementet for utviklingshjelp:

-----

1. Det er viktig å se sammenhengen mellom humanitær innsats til flyktninger og mer langsiktig utviklingshjelp. I pågående uformelle konsultasjoner mellom FNs Høykommissær for flyktninger og endel vest-europeiske land, drøftes mulighetene for å se slike sammenhenger i forhold til Sri Lanka og tamilske flyktninger.

Det er helt på det rene at målrettet utviklingshjelp kan bidra til å legge forholdene til rette både for å hindre flyktningesituasjoner og for å muliggjøre repatriering.

Den norske bistand til rehabilitering i Sri Lanka – som finansieres både direkte til den lankesiske stat og via private organisasjoner – er et eksempel på slik bruk av bistandsmidler. Slik rehabiliteringsinnsats kan f. eks. rettes inn mot å skape sysselsettingsmuligheter som også kommer tilbakevendte flyktninger til gode. Et felles nordisk prosjekt av denne karakter i Sri Lanka, vil kunne formidles gjennom UNHCR, men da på en slik måte at det kan komme flyktninger generelt til gode. Vi anser det ikke riktig å innføre en særbehandling av personer som har oppholdt seg i Norden i forhold til prosjekter i Sri Lanka eller et annet land.

2. Når det gjelder støtte til første asylland i form av integrasjonsprosjekter rettet mot flyktninger, er det gjennom samarbeid med norske private organisasjoner gjennomført en rekke prosjekter for flyktninger i bl. a. Pakistan, Sudan, Rwanda og Costa Rica, bare for å nevne noen eksempler. I samarbeidet om disse prosjektene er det lagt spesiell vekt på å utvikle tiltak som både kommer flyktningene og den ofte like fattige lokalbefolkningen til gode.

Det er høstet betydelige erfaringer fra disse prosjektene som sikkert kan overføres til et eventuelt nordisk prosjekt av samme karakter. I og med at slike prosjekter også bør komme lokalbefolkningen til gode, bør det vurderes om UNHCR er en naturlig samarbeidspartner i gjennomføringen. Andre internasjonale organisasjoner, eller/og nordiske organisasjoner kan være like aktuelle partnere i et slik tiltak.

3. Fra norsk side kan det ellers nevnes at det i tiden som kommer vil bli lagt større vekt på å sikre en helhetlig tilnærming til arbeidet med flyktningehjelp og mer langsiktig utviklingsbistand. Gjennom et samarbeid med UNHCR kan det bli mulig å kunne legge forholdene bedre til rette for flyktninger som ønsker å vende tilbake til sine hjemland i den tredje verden.

4. Når det gjelder forslaget om felles nordiske prosjekter på dette feltet, er ideen positiv og støtteverdig i seg selv. Det kan nok vise seg vanskelig å finne situasjoner som gjør det naturlig med en slik felles innsats – med mindre den kan gis i form av felles støtte til UNHCR-definerte prosjekter hvor FN-organisasjonen selv er prosjektansvarlig. Tilsvarende fellesfinansiering av prosjekter i regi av andre organisasjoner vil også kunne være en mulig vei å gå for et nordiske samarbeid.

Oslo, 20. august 1988

Arnfinn E. Sørensen
Underdirektør

Eldny B. Bredde
Fung. kontorsjef

Det norske flyktningeråd:

Flyktningerådet betrakter forslaget som helhet som et viktig initiativ fra de nordiske lands side. Vi deler det syn som ligger til grunn for forslaget; nemlig at hjelp til de store strømmer av flyktninger må være et felles ansvar for det internasjonale samfunn.

Vår generelle støtte til den tankegang som medlemsforslaget bygger på, forutsetter at de skisserte prosjekter kommer i tillegg til allerede eksiste-

rende bevilgninger og tiltak. Vi finner grunn til å understreke dette, fordi det ikke er angitt i forslaget hvordan tiltakene er tenkt finansiert.

Når det gjelder de konkrete eksempler på prosjekter, har vi imidlertid enkelte kommentarer:

Vedr. 1: Repatriering

Repatriering som her antydnet er i samsvar med de mål Det norske Flyktningeråd har trukket opp for sin egen virksomhet, og vi vil støtte en konkretisering og utbygging av prosjekter for frivillig hjemsendelse av flyktninger der det er mulig.

Vedr. 2: Regional integrering

Den prosjekttype som antydes gjennomført i Pakistan illustrerer godt de vyer som innledningsvis trekkes opp om en mer perspektivrik hjelpeinnsats ved f. eks. å kople u-hjelp sammen med flyktningehjelp i første asyl-land. Det kan idag synes å være behov i Pakistan for denne type prosjekt i lang tid fremover. Man bør også her legge vekt på muligheten for en fleksibel overgang fra ren flyktningebistand til u-hjelp (overgang fra UNHCR's ansvarsområde til UNDP).

Vedr. 3: Mottak for bosetting i nordiske land

Forutsetningen for et prosjekt av kategorien nordisk mottaksstasjon i tredje land må være at de nordiske land øker antall kvoteflyktninger. En mottaksstasjon med bl. a. innføring i nordiske språk og kultur krever et stort apparat og bør derfor også komme en større gruppe flyktninger tilgode. Erfaringene med et lignende prosjekt, Baatan på Filippinene, viser at et slikt tiltak gir en god forberedelse for bosetting i ett av de nordiske land.

En annen forutsetning må være at begrepet "asyl" ikke undergraves. En økning i antall kvoteflyktninger må ikke føre til at landene stenges for spontanflyktninger.

Vi vil understreke forslagstillernes understrekning av at hjelpeprosjektenes suksess er klart avhengig av godt samarbeid med stedlige myndigheter. Flyktningerådet vil også påpeke nødvendigheten av et nært samarbeid med UNHCR, men prosjektene bør ikke nødvendigvis drives i Høykommissærens regi. I praksis er det ofte Høykommissæren som koordinerer arbeidet, mens flyktningenes vertsland kan ha selve ansvaret for prosjektet. I tillegg kan frivillige organisasjoner som Flyktningerådet ha ansvar for å sette prosjektet ut i livet – som internasjonalt hjelpeprosjekt eller gjennom lokale organisasjoner. Iverksettelsen av forslagene bør heller ikke på nordisk basis medføre et øket byråkrati.

Det norske Flyktningeråd har gode erfaringer med samarbeid med lokale hjelpeorganisasjoner og bruk av lokalt hjelpepersonell. Vi vil av den grunn, samt i lys av den debatt om "eksperter" som har pågått i Norge, anbefale Nordisk Råd at eventuell bruk av nordisk utdannet personale som eksperter vurderes nøye og ikke legges inn som en forutsetning.

De organisasjoner som skal bidra til å omsette forslaget forskjellige prosjekter i praksis, kan imidlertid være nordiske og ha form av et samarbeid mellom organisasjoner. Det norske Flyktningeråd stiller seg gjerne til rådighet som en av disse organisasjonene.

Oslo, 15. juni 1988

For Det norske Flyktningeråd

R. K. Andresen
Styreleder

Eva Dunlop
Generalsekretær

NOAS (Norsk organisasjon for asylsøkere):

Konklusjonen er at NOAS har ingen innvendinger mot forslaget forutsatt at det ikke medfører tiltak på nasjonal basis. Samtidig er vi opptatt av at de nordiske landene til enhver tid opprettholder en kritisk vurdering av sin flyktningpolitikk. Samtidig må et slikt prosjekt ikke bli en begrunnelse for mer restriktiv mottakspolitikk i de enkelte land.

NOAS setter meget stor pris på henvendelse av denne art fra Den norske delegasjon til Nordisk Råd, og ser fram til et givende samarbeid i framtiden.

Oslo, 26. mai 1988

For NOAS

Annette Thommessen
Generalsekretær

Tor Vågli
Kontorleder

Sverige

SIDA

— — — SIDA har granskat forslaget och finner det svårt att genomföra i den föreslagna formen. Erfarenheten från andra nordiska biståndsprojekt säger att dessa är svåradministrerade. Vad som på sistone diskuterats är att koncentrera det konkreta nordiska biståndssamarbetet till gemensamma utvärderingar och viss samordning av utbildningen av utresande. Att i detta läge starta nya gemensamma projekt på det komplicerade flyktingområdet ter sig svårhanterligt.

För SIDA:s del är kapacitetsproblemet en annan restriktion. Arbetet på fältet måste koncentreras till programländerna för att SIDA via biståndskontoren aktivt skall kunna engagera sig. Flera av de länder som nämns i det nordiska förslaget faller utanför programlandskretsen.

Stockholm den 25 maj 1988

Ann Wilkens
Planeringschef

Statens invandrarverk:

Verket delar uppfattningen att det kan vara lämpligt att biståndsprojekt och hjälp till repatriering av flyktingar kopplas samman. Många biståndsprojekt är lokaliserade till länder som tagit emot många flyktingar. Den organisation som finns för administration av biståndsprojekten och erfarenheterna hos deras personal skulle på så vis tillvaratas på ett bra sätt.

Verket stödjer förslaget till repatrieringsprojekt.

Verket stödjer förslaget att de nordiska länderna samverkar i biståndsprojekt med sikte på regional integration i s. k. första asylländer. Det bör kunna resultera i att det blir lättare för flyktingar att få bosättningstillstånd i de berörda länderna och leda till förbättringar av flyktingarnas villkor intill det att de kan återvända till sitt hemland.

Det tredje projektet handlar om möjligheten till bosättning i tredje land och innehåller två förslag:

1. För att öka möjligheten till bosättning i tredje land föreslås att de nordiska länderna skall pröva att öka sina kvoter för organiserad överföring av flyktingar.

2. Informationen till kvotuttagna flyktingar om förhållandena i mottagarländerna skall förbättras avsevärt.

Det är väl känt att vissa första asylländer vidtar åtgärder för att avskräcka från asylinvandring om tillstånd till "resettlement" i tredje land inte kan påräknas i tillräcklig utsträckning. Enligt UNHCR:s bedömning så har åtgärder från Thailand:s sida sedan januari 1988 kostat minst 400 båtflyktingar livet. Det finns risk för att ytterligare kraftigt avskräckande åtgärder kommer att vidtagas av första asylländer för att begränsa flyktinginvandringen. En ökning av flyktingkvoterna är angelägen för att motverka att detta sker.

Verket stödjer därför det första förslaget och föreslår en utökning av flyktingkvoten för deltagande i det föreslagna projektet. Men de nordiska länderna måste också aktivt verka för att även övriga västeuropeiska länder ökar sina kvoter.

Verket delar uppfattningen om att informationen till kvotflyktingarna

både kan och behöver förbättras avsevärt. Flyktingar kommer ofta med felaktiga föreställningar, vilket skapar onödiga problem, som försvårar deras integration. Under intervjuer med flyktingar vid delegationsuttagningar lämnas visserligen en grundläggande och värdefull information. Den är dock nödvändigtvis begränsad till sitt omfång. Först efter uttagningsbeslut finns förutsättningar för flyktingarna att ta till sig mer omfattande information om förhållandena i Sverige. Att efter uttagningsbeslut ge mer omfattande information i vistelselandet bör därför prövas. Detta är möjligt vid delegationsuttagningar. Det skulle dels underlätta för flyktingarna, dels eventuellt medföra en avlastning av förläggningssystemet genom att omedelbar kommunplacering bleve möjlig. Den del av projektet, som avser information kan genomföras även utan att flyktingkvoterna ökas. En mycket stor del av flyktingarna får dock tillstånd och överförs på sådant sätt att information kan lämnas först i Sverige.

Verket kommer att upprätta en långsiktig plan för delegationsuttagning, vilken kommer att underlätta genomförandet av det föreslagna projektet.

Verket stödjer förslaget att öka informationen i vistelseländerna.

Verket delar uppfattningen att projekten bör drivas i samverkan med UNHCR och betalas av de nordiska länderna. De behöver dock icke genomföras i UNHCRs regi.

Norrköping den 16 juni 1988

Statens invandrarverk
Christina Rogestam

Ragnar Landén

Röda korset (SRK):

Förslagsställarnas önskemål om att genom olika projekt stödja flyktingar i deras första asylsamtal sammanfaller med de målsättningar som den internationella RK-rörelsen har ställt upp för sin verksamhet. De reella möjligheterna att effektivt realisera dess målsättningar varierar dock mycket starkt mellan olika länder och regioner. Allt samarbete inom Röda korset bygger på en medverkan av respektive nationella föreningar. Projekt med anknytning till flyktingarnas behov är liksom alla andra biståndsprojekt beroende av den situation som råder i respektive länder. Det finns svaga föreningar utan möjlighet att göra de insatser som vore önskvärda. Det finns föreningar som måste prioritera annan verksamhet av olika skäl. Det Svenska röda korset försöker emellertid att i all möjlig utsträckning påver-

ka sina systerföreningar att i samarbete med UNHCR ta på sig uppgifter enligt de riktlinjer förslagställarna anger.

Vid sidan av detta samarbete inom RK-rörelsen har SRK också undantagsvis direkt stött biståndsprojekt med UNHCR som förmedlande organisation. Ett exempel utgör projekt för att öka de afghanska flyktingarnas inkomster i Pakistan genom hantverk m m i samarbete med andra svenska biståndsorganisationer efter Flykting 86-kampanjen.

Svenska röda korset konstaterar att det finns all anledning att stödja de syften nu föreliggande medlemsförlag uttrycker. Inom Röda korset finns denna strävan.

Andra biståndsorganisationer ger intryck av att arbeta i samma anda.

Det förefaller rimligt att fortsätta stödja dessa organisationers arbete på olika sätt i stället för att starta särskilda projekt i samarbete mellan UNHCR/Nordiska rådet och berörda länders regeringar.

Stockholm den 1 juni 1988

Svenska röda korset

Börje Sjöqvist
Chef Flyktingavdelningen

Göran Bäckstrand
Chef Int Biståndsavdelningen

Rädda Barnen:

Rädda Barnens åtagande är att bevaka flyktingbarnens rättigheter. Barnen i flyktingfamiljer påverkas i hög grad av det bemötande – såväl rättsligt som socialt – som de vuxna erhåller.

Mot bakgrund av den erfarenheten att flyktingfrågor beaktas på olika sätt i de nordiska länderna har Rädda Barnen för närvarande svårt att ta ställning till hur ett utvidgat och fördjupat samarbete enligt förslaget skulle utformas t. ex. när det gäller projekt vars huvudmål är bosättning i de nordiska länderna (punkt 3).

Angående punkt 1 välkomnar Rädda Barnen medlemsförslaget och anser att repatriering måste vara det yttersta målet för all flyktingpolitik. Vid repatriering är det dock angeläget att se till barnens behov av särskilt skydd och stöd. Många barn har få om ens några erfarenheter av det land man skall återvända till. Här vill vi betona vikten av samlade kunskaper inom flyktingområdet då barnen i denna situation är extra utsatta, både som barn och hemvändande flyktingar.

Beträffande punkt 2 – frågan om frivillig repatriering av flyktingar vill vi nämna att vi välkomnar samarbetet mellan de nordiska länderna och UNHCR. Som exempel på ett sådant samarbete kan nämnas att Rädda

Barnen sedan 1983 har sekonderat socialarbetare till UNHCR för att arbeta i olika flyktingprogram. För närvarande finns personal på plats i Pakistan vars uppgift bland annat är att se till de sociala aspekterna av repatriering av afghanska flyktingar.

I detta sammanhang är det värdefullt med ett nära samarbete för att tillvarata alla erfarenheter inom detta område.

Rädda Barnen anser således att om förslaget om ett utökat och fördjupat samarbete syftar till att åstadkomma en i verklig mening generös och rättssäker nordisk flyktingpolitik där även flyktingbarnens situation beaktas kan förslaget hälsas med tillfredsställelse.

Stockholm den 30 juni 1988

Rädda Barnen

Hans Tholsby
T. f. Generalsekreterare

Benny Marcel
Barnombudsman

Medlemsförslag

om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen

(Väckt av Barbro Nilsson samt Gunnar Björk, Kjell Magne Fredheim, Elsi Hetemäki-Olander, Liisa Hilpelä, Thea Knutzen, Mirja Rynnänen, Reiuulf Steen och Marjatta Väänänen)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S):

Medlemsförslagets syfte är att ekonomiskt stöda en försöksverksamhet angående forskning om den skogsfinska kulturen med en bakomliggande tanke att – såvida försöksverksamheten ger anledning därtill – senare skapa ett Finnskogarnas forsknings- och utbildningscentrum i Hällefors i Örebro län.

NOS-S finner initiativet lovvärt och anser det angeläget att en kartläggning av forskningsbehovet inom denna synbarligen föga undersökta inter-nordiska migration och dess samhälleliga konsekvenser utförs. NOS-S är beredd att inom sitt verksamhetsområde främja nordiskt samarbete på detta område.

NOS-S vill emellertid inte föregripa försöksverksamhetens resultat och ta ställning till upprättandet av centret i Hällefors. Då denna fråga blir aktuell bör för- och nackdelarna av att grunda och upprätthålla en liten separat enhet för forskning inom en smalt avgränsad sektor av vetenskapen noga övervägas.

Helsingfors den 10 augusti 1988

För Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning

Lise Vislie
Ordförande

Eili Ervelä-Myreen
Sekreterare

Nordiska institutet för folkdiktning(NIF):

Ur kulturvetenskaplig synvinkel utgör finnskogarna ett synnerligen intressant arbetsfält i det nordiska forskningssamarbetet. Migrationen från Mellersta Finland på 1600-talet skapade en säregen svedjebrukskultur i gränsmarkerna mellan Norge och Sverige. Finska folklorister och finskugriska filologer har sedan 1800-talet aktivt samlat material bland de ännu finsktalande populationsgrupperna. Efter att språket dött ut efter andra världskriget har en intressant revitalisering av den skogsfinska kulturen ägt rum, delvis genom enstaka eldsjäalars initiativ (bl. a. Åsta Holth), delvis som en del av sökandet efter etniska rötter som pågått sedan 1970-talets början överallt i Europa. Finnskogarna har utvecklats till ett slags laboratorium för alla humanvetenskaper som önskar förstå den kulturella identitetens dynamik.

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF) ser inga hinder att den forskningsverksamhet som redan satts igång eller eventuella nya forskningsplaner får stöd från nordiska medel. En medlem av NIF:s styrelse, professor Anders Gustavsson, är aktivt engagerad i ett Finnskogsprojekt (jfr. hans artikel "The Finnish Settlers' Days as a Process of Revitalization" som kommer att publiceras i Arv. Scandinavian Yearbook of Folklore). Hans och andras expertis vid NIF kan ställas till förfogande i den fortsatta planeringen.

Ur det något knapphändiga medlemsförslaget framgår tyvärr inte huruvida det planerade centret i Hällefors skall kunna koordinera och stimulera forskning också på den norska sidan av gränsen. Hur blir kontakterna till den tidigare forskningen kring skogfinnar? Kan den vetenskapliga kvaliteten garanteras? Dessa och andra frågor föranleder en önskan om en något mera detaljerad forskningsplan som bas för ställningstagandet.

Utän stark lokal finansiering kan ett forskningscentrum knappast motiveras. Utvecklandet av nordiska fasta institutioner för humaniora och samhällsvetenskap har under 1980-talet mött en ganska kall inställning från den högsta nordiska administrationens sida. Centret i Hällefors kan komma att föra ett tynande liv utan starka regionala satsningar som i sin tur bör kunna dra all den forskningsmässiga kapacitet som bl. a. kulturvetenskaperna kan erbjuda både från Norge och Sverige och naturligtvis från Finland.

Nordiska institutet för folkdiktning satsar som bäst på ett projekt kring "folklore och turism", där revitaliseringsprocessen intar en synlig ställning. Vi är beredda att samarbeta, om så önskas.

Åbo den 15 augusti 1988

Nordiska institutet för folkdiktning

Lauri Honko

Institutföreståndare, professor

Styrningsgruppen för ARKO-samarbetet:

Likt förslagsställarna anser vi att det finns ett stort behov av forskning kring detta ämne. Studieområdet är på många sätt unikt och det initiativ som tagits av högskolan i Örebro är mycket positivt.

Forskning kring den skogsfinska kulturen kan emellertid ej bedrivas isolerat till Hällefors, utan måste ske i decentraliserad form och i samarbete med andra regioner. Finnskogen i ARKO-området uppvisar andra drag och kännetecken än den skogsfinska kulturen kring Hällefors. Så saknar vi t. ex. en invandring i modern tid, medan äldre byggnader här finns bevarade.

Till skillnad från olika lokala "finnbygder" runt om i såväl Sverige som Norge, kommer vi fortsättningsvis att med begreppet Finnskogen avse det vidsträckta skogslandet mellan Klarälven och Glomma – ett område som uppvisar en unik blandning av kulturer; finsk, norsk och svensk. ARKO-regionen ligger till största delen inom detta område.

I ARKO-regionen finns en mängd organisationer, vilka i hög grad är berörda av förslaget. Dessa är emellertid inte upptagna i förteckningen över remissinstanser. Vi har därför konfererat med och inhämtat synpunkter från Gruetunet museum, Föreningen Finnskogen, högskolan i Karlstad, regionalekonomiska enheten på länsstyrelsen i Karlstad och fylkeskonservatorn i Hedmark.

Vi anser det också vara nödvändigt att omtala det lokala engagemang och arbete som lagts och läggs ner kring Finnskogen:

- Den tidiga finnskogsforskningen har alltsedan Carl Axel Gottlunds tid (1820-talet) utgått från Finnskogen.
- De årligen återkommande "Finnskogdagene" (Svullrya, Grue Finnskog) för att stimulera intresset för finnkulturen, har också lyckats fånga en större norsk-svensk publik. Detta är lokalbefolkningens eget arrangemang som har vuxit fram ur ett stort lokalt intresse.
- "Finnetunet" är ett specialmuseum för finnkultur och uppfört på lokalt initiativ (Svullrya). Museet håller öppet sommartid.
- 1986 genomfördes ett unikt skolprojekt i Torsby. Med utgångspunkt från finninvandringen till norska och svenska bygder gjordes på grundskolan studier om invandring i samband med att Torsby väntade flyktingmottagning från Iran.
- Föreningen Finnskogen, vilken arbetar för en levande Finnskog utan överexploatering, har bl. a. producerat utställningen "En levande Finnskog".
- Finnskogsprojektet (1984), vilket är ett byggnadsvärnprojekt, innefattar restaurering av finntorp och enstaka byggnader (bl. a. rökstugor) som är unika för regionen. Projektet genomförs i samarbete mellan Norsk kulturråd, riksantikvarien i Norge och Gruetunet museum, vilket också står som ansvarigt.
- Länsstyrelsen i Värmlands län har under senare år använt ca. en miljon

kronor till kultur, naturvård och glesbygdsstöd till Finnskogen.

- En grupp finska, svenska och norska forskare har på eget initiativ och med stöd av norsk-finsk och svensk-finsk kulturfond bedrivit forskning och fältarbete kring finnkulturen. Detta tvärvetenskapliga, samnordiska forskningsprojekt om skogsfinnarnas kultur har manifesterats i fältseminarier på Finnskogen.
- Högskolan i Karlstad bedriver sedan hösten 1987 ett kontaktforskningsprojekt, "Finnskogen som lokal och regional utvecklingsfaktor" inom ett större projekt vid namn "Natur- och kulturlandskap i förändring". Man planlägger kursverksamhet med anknytning till Finnskogen.
- På lokala initiativ har sedan flera år bedrivits kursverksamhet för bl. a. lärare och andra intresserade kring finnkulturen. Platser där dessa kurser har hållits är Nyskogagården och Mattila friluftsgård.
- Inom ARKO-samarbetet, slutligen, arbetas för närvarande med planering och projektering av en vandringsled längs den norsk-svenska gränsen, tvärs genom Finnskogen. Leden kommer att bli ca. 30 mil – från Morokulien till Trysil. Tio kommuner är engagerade i detta projekt som omfattar kultur-, turist-, frilufts- och näringslivsmässiga intressen och som kommer att slutföras 1991.

Vi hälsar med tillfredsställelse ett nordiskt stöd till den forsknings- och utbildningsverksamhet som högskolan i Örebro bedriver. Vi föreslår samtidigt att detta arbete bedrivs i samverkan med andra regioner samt att ekonomiska resurser även ges till lokala, ideella organisationer i Finnskogen (längs norsk-svenska gränsen). Också i denna region finns ett kunnande och engagemang som ej kan förbigås.

Arvika i augusti 1988

För ARKO-samarbetet

Kenneth Nyström

Projektledare

Danmark

Undervisnings- og Forskningsministeriet og Kulturministeriet:

– – finder, at støtte til projektet i første række må overvejes nationalt og trilateralt.

Man skal endvidere henvise til Handlingsplan for nordisk kulturelt samarbejde, hvoraf fremgår, at overvejelser om behov for eventuel etablering af nye nordiske kulturinstitutioner må afvente udbygning til det forudsatte niveau af de eksisterende nordiske kulturinstitutioner.

København i august 1988

(Ej sign.)

Finland

Helsingfors universitet¹:

Forskare i folkkultur har ganska ofta behandlat den skogsfinska kulturen utgående från sina egna forskningsteman, eftersom den är av en stor betydelse för bl. a. dateringen av företeelser. Även ur nutidens synvinkel är det såväl intressant som viktigt att klarlägga särdrag i denna kultur, som bibehållits ända från 1500-talet, samt de faktorer som format den skogsfinska kulturen och bidragit till att den bibehållit sin särprägel omgiven av den dominerande kulturen. I detta avseende har ämneskretsen inte förbi-setts, om ock någon enhetlig fullständig framställning inte är tillgänglig. Det faktum att studier har utkommit på olika håll och på olika språk under flera årtionden har kanske givit upphov till intrycket att "professionella forskare har med några få undantag undvikit denna nordiska migrationsform".

Uppenbart är att utflyttningen från Finland till Sverige under de senaste årtiondena, delvis till de trakter där skogsfinnarna tidigare varit bosatta, har gjort intresset för den lokala finska kulturen aktuellt på ett nytt sätt, som utgår från annat än enbart från målsättningarna för forskning inom folkkultur. För närvarande har kulturinriktad forskning, t. ex. i sociologi och socialhistoria, börjat bli centralare än tidigare.

I medlemsförslaget siktar man i främsta rummet på stöd till just sådan forskningsverksamhet som närmare än den tidigare forskningen främjar regionalpolitiska, turistmässiga, museala och framför allt sådana mål som klarlägger kulturidentiteten. Klart är att alla de informations- och utbildningsprojekt genom vilka förbindelserna mellan det förflutna och nutiden kan belysas är viktiga och värda att understödas. Ju noggrannare bilden av det förflutna blir, desto bättre kan de förverkligas, och därför vore det önskvärt att det eventuella stödet även kunde omfatta beredningsarbeten av en modern, allmän framställning om den skogsfinska kulturens särdrag och dess uppkomst och betydelse. Denna framställning skall utarbetas på basen av redan befintliga material och tidigare forskningsresultat. Den mångsidiga försöksverksamhet som igångsatts i Hällefors förtjänar stöd från alla nordiska länder.

Helsingfors den 3 augusti 1988

Helsingfors universitet

Risto Ihamuotila

Prorektor

Jukka Petänen

Konsistoriesekreterare

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Jyväskylä universitet:¹

Finnskogarna är ett intressant historiskt fenomen, som inte forskats så mycket i, så som det sägs i förslaget. Med tanke på själva forskningen verkar inte förslaget särskilt lovande. Det innehåller inga idéer om innehållet, inte heller något konkret om kontakterna med "yrkesmässig forskning". I dessa hänseenden finns det mycket kvar att utveckla i det föreslagna centrets verksamhet.

Det centrala verkar dock vara informations- och utbildningsverksamhet samt centrets eventuella regional- och kulturpolitiska roll. Det förefaller som om centret skulle kunna ha betydelse som stimulerande och aktiverande faktor framför allt för befolkningen bl. a. för lokala finländare. Redan detta är naturligtvis i många avseenden viktigt och positivt.

Jyväskylä den 28 juni 1988

Jyväskylä universitet

Martti Takala

Rektor

Juho Hukkinen

Förvaltningsdirektör

Migrationsinstitutet:¹

Finsk invandring till Sverige har funnits ända sedan 1300-talet. Nu för tiden beräknas antalet finska invandrare i landet uppgå till ca. 400 000 personer dvs. de utgör en minoritet.

I historiskt perspektiv kan konstateras att invandringen har varit intensivare under vissa tidsperioder. Invandringen till Värmland under 1500-talet är känd, och den kan anses vara den första massinvandringen av finländare till Sverige. Då flyttade ca. 12 000 personer till områden som idag tillhör Sverige och Norge. Denna migration har man forskat synnerligen mycket i (bl. a. Gotland på 1800-talet). Däremot finns det ingen stadigvarande institution för att bevara och bekantgöra denna kultur. Med tanke på detta är förslaget aktuellt och absolut nödvändigt. Hällefors är en lämplig plats för detta ändamål, i och med att det är en av centralorterna för dagens invandrare och där bor många med finskt ursprung, som kan medverka i att tillvarata den gamla finska invandrartraditionen.

¹ Yttrandet översatt från finska.

I projektet bör man se till att denna tidiga invandring ses som en del av utvandringen från Finland till Sverige (och Norge), detta underlättar upptäckten om hur dagens invandring har en lång migrationstradition som bakgrund.

Som tidigare framhållits, utvandringen från vårt land på 1500-talet riktade sig inte enbart till Sverige, utan spred sig även till områden som tillhör dagens Norge. Det är viktigt att alla dessa tre länder är med och samarbetar i projektet.

I medlemsförslaget – och speciellt i dess rubrik – talas det om *skogsfinsk* kultur. Sedan gammalt har man talat om *finnskogarna*. I detta hänseende anser jag att termen i medlemsförslaget inte är korrekt.

Helsingfors i juli 1988

Migrationsinstitutet

Ismo Söderling

Polities doktor,
forskningssekreterare

Museiverket:

— — — Museiverkets utlåtande rörande Nordiska rådets medlemsförslag om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen konstaterar, att det understöder ifrågasvarande medlemsförslag och däri framställda åtgärder. Med utgångspunkt från sitt eget arbetsfält framställer museiverket högaktningsfullt följande.

Forskningen rörande skogsfinnarnas kultur är för Finlands etnologiska forskning särskilt givande därför, att man genom den även kan belysa folkkulturen i slutet av 1500-talet i de områden i Finland där denna befolknings ursprung står att finna.

Materialet rörande Skandinavien skogsfinnar i museiverkets och det därtill hörande Finlands Nationalmuseums samlingar är begränsat med tanke på forskning, men det möjliggör vid behov uppställandet av en mindre temautställning i Finland.

Museiverket betonar, att det är av största vikt att bevara de svenska och norska skogsfinnarnas i traditionellt skick kvarblivna byggnader, gårdtun och miljöer både som enskilda fredningsobjekt och som hembygdsmuseer. Det fortsatta trygghandet av denna bevarings- och vårdverksamhet vore en viktig uppgift för det blivande forskningscentret vid sidan av den egentliga forskningen.

I enlighet med museiverkets uppfattning vore det att rekommendera, att man för forskning rörande den skogsfinska kulturen reserverade anslag, av vilka stipendier skulle utdelas åt enskilda forskare eller forskargrupper.

Inom ramen för dessa stipendier kunde svenska, norska och finska forskare utöva forskning i skogsfinnarnas kultur och historia, vilken för närvarande inte i tillräcklig grad täcker denna kulturs olika delområden.

Helsingfors den 4 augusti 1988

C. J. Gardberg
Överdirektör,
statsarkeolog

Maija-Liisa Heikinmäki
Avdelningsdirektörens
vikarie, byråchef

Finland-Samfundet r. f.:¹

Finland-Samfundet r. f. stöder helhjärtat Nordiska rådets medlemsförslag enligt vilket Nordiska ministerrådet rekommenderas stödja en försöksverksamhet angående forskning om den skogsfinska kulturen.

Finland-Samfundet anser förslaget välmotiverat och omfattar dess synsätt. För sitt eget vidkommande önskar samfundet speciellt understryka följande:

Den nutida generationen, varken svenskarna, finländarna, norrmännen eller sverigefinnarna känner tillräckligt till skogsfinnarna i Sverige och Norge. Det, att det såväl i Sverige som i Norge i århundraden funnits en talrik befolkning av finsk härkomst, är för många i dag okänt. Också denna aspekt bör i allt högre grad beaktas då sverigefinnarnas ställning diskuteras.

Det finska språket har alltid haft en viktig ställning i Sverige. Det är inte bara ett av många invandarspråk, utan ett nordiskt språk som i det svenska riket använts länge och som berörs av de samnordiska språk- och kulturkonventionerna.

För att det finska språket i verkligheten skall kunna jämföras med de övriga nordiska språken, bör dess ställning speciellt i Sverige stärkas på alla möjliga sätt. Den finska befolkningen i Sverige som uppgår till många hundra tusen, har under de senaste åren börjat förena sina krafter för att arbeta för sitt språks ställning inom skolväsendet såväl som också i övrigt. Dessa strävanden har delvis givit resultat. De allra senaste glädjeämnen är de finskspråkiga tv-nyheterna och det att centralen för det finskspråkiga församlingsarbetet underställts den svenska kyrkan och således också dennas finansiering. Å andra sidan anser sverigefinnarna, att t. ex. Sveriges budgetförslag leder till att det finska språkets ställning försämrats i

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

grundskolans undervisningsprogram i det s. k. hemspråket. Att man forskar i skogsfinnarnas kultur och gör den mera känd har alltså också betydelse för dagsaktuella invandrarfrågor, såsom det i medlemsförslaget nämns. Sverigefinnarnas medvetenhet om denna kultur kunde också påverka deras nuvarande gruppidentitet: medvetenheten om att finnarna länge haft och allt fortfarande har en viktig ställning som byggare av det svenska samhället. Denna ställning ger dem möjlighet och rätt till att värna om det egna språket och kulturarvet.

Också planerna på ett museum som en del av Finnskogsprojektet får sitt fulla stöd av Finland-Samfundet. Det kommer att på ett handgripligt sätt föra finnarnas århundraden gamla rötter i Sverige till nutida och framtida generationers kännedom.

Helsingfors den 20 september 1988

Finland-Samfundet

Pertti Pesonen

Ordförande

Martti Häikiö

Verksamhetsledare

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet:

Kultur- og vitenskapsdepartementet stiller seg i utgangspunktet positivt til forslaget om et nordisk forskningssamarbeid om den finnskogske kulturen.

Emnet faller inn under kultur- og tradisjonsformidlende forskning, som er et av Regjeringens hovedinnsatsområder.

NAVF, som har det nasjonale koordineringsansvaret for dette hovedinnsatsområdet, har prioritert visse emner for forskningen. Et av disse gjelder innvandring og kulturell identitet. Det er grunn til å tro at forskning på den finnskogske kulturen vil ha interesse i denne sammenheng, men forslaget er foreløpig lite konkret.

For øvrig vises til NAVFs uttalelse av 2. august 1988 til Nordisk Råd om saken.

Oslo, 1. september 1988

Olav Nyhamar

Byråsjef

Hans Berg

Førstekonsulent

Norsk kulturråd:

Norsk kulturråd har gjennom en årrekke gitt tilskott til bevaring av kulturminner knyttet til den finske innvandring til Norge på 1600-tallet. Fra 1973 har Kulturrådet årlig støttet "Finnskogprosjektet", som ledes av Museet Gruetunet, som har til formål å bevare et representativt utvalg av faste kulturminner i Solør finnskoger. Avfolkning og ny næringsstruktur har ført til at den gamle "finnskogkulturen" er i ferd med å forsvinne.

Kulturrådet er meget opptatt av at også forskningen innen dette området kan styrkes, men vil tilrå at tilgjengelige midler brukes til forskning i tilknytning til eksisterende museer og forskningsinstitusjoner og ikke til oppbygging og administrasjon av nye.

Oslo, 19 september 1988

Halvdan Skard

Mari Finess

Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF):

I det aktuelle forslaget bes det om økonomisk støtte fra Nordisk Ministerråd til et femårs prøveprosjekt for å etablere "Finnskogarnas forsknings- og utdanningscentrum" i Hällefors i Örebro län i Sverige. Initiativet er tatt i tilknytning til høgskolen i Örebro, og i september 1988 skal det holdes et nordisk symposium, der man skal gjøre opp status for forsknings- og utdanningsvirksomheten innen det aktuelle feltet.

Forslaget synes i første rekke å være regionalt fundert, i alle fall når det gjelder den kultur- og næringspolitiske målsetningen (kulturturisme etc.). Det burde derfor være naturlig med et betydelig regionalt økonomisk engasjement. Forskningsdelen har klare nordiske overtoner, og et felles finsk-svensk-norsk engasjement i evt. forsknings-prosjekter vil være av stor interesse og betydning. Selve emnet er ikke så utforsket som forslaget kan gi inntrykk av. Det finnes en del litteratur i alle fall på svensk side. Men man kan selvsagt ønske mer omfattende forskning om dette emnet, og en forskning som i større grad enn tidligere innebærer deltakelse fra de landene det gjelder.

Selve idéen om en mer omfattende forskning på årsakene til denne emigrasjonen, akkulturasjonsforløp, kulturell tilpasning, kontinuitet m. m., er absolutt støtteverdige. Siden det ikke foreligger konkrete forskningsprosjekter, er det ikke mulig å vurdere den forskningsmessige gehalten i det hele. Men det bør påpekes at et evt. forskningssenter også bør ta sikte på å ta med seinere tiders utvandring fra Finland til Sverige, m. a. på 1960- og 70-tallet. Selv om de sosiale og historiske forutsetningene er ulike

vil man kunne kaste lys over viktige sider ved utvandring som fenomen til ulike tider.

Konklusjonen må bli at selve idéen er støtteverdig, men det kreves en konkretisering av forskningsinnholdet, f. eks. delprosjekter, for å kunne vurdere tiltaket.

Oslo, 8. juni 1988

Arne Hannevik
Avdelingsdirektør

Tore Ellingsen
Førstekonsulent

Sverige

Universitets- og högskoleämbetet:

Intresset för forskning och studier i lokalhistoria i allmänhet håller på att växa. Ett prov är den rapport om forskningsprojektet rörande Örebros historia, som är fogad vid yttrandet från högskolan i Örebro (*se nedan*). Ett förverkligande av medlemsförslaget om Nordiska ministerrådets stöd för forskning om den skogsfinska kulturen skulle ligga i linje med den berörda allmänna tendensen.

Den skogsfinska migrationen, i synnerhet till Sverige, är av gammalt datum. Såsom påpekas såväl i medlemsförslaget som i remissyttrandena är fenomenet därför ett väsentligt föremål för forskning och studier. Den breda allmänhetens kännedom om de gamla banden mellan Finland och Sverige kan förbättras, och medvetenheten om den skogsfinska kulturens särart kan höjas. Av båda de inhämtade yttrandena framgår att inomvetenskapligt intressanta problem, som är väl lämpade för tvärvetenskapligt samarbete – t. ex. i samverkan mellan antropologer, etnologer, historiker, kulturgeografer samt religions- och språkforskare – skulle kunna formuleras.

Vid yttrandet från högskolan i Örebro är fogad en redogörelse för hur forskningsprojektet om Örebros historia vuxit fram. Detta är enligt UHÅ:s mening ett gott exempel på hur forskning i lokalhistoria kan få en bred förankring. Vilket starkt lokalt genomslag arbetet fått återspeglas såväl i det redovisade engagemanget av s.k. amatörforskare som i det stora antalet deltagare i den till Hällefors förlagda kursen om den tidiga finska migrationen. Av yttrandet framgår att önskemål om likartade kurser har framförts av Lindsberg, Torsby och Hassela.

I yttrandet från högskolan i Örebro redovisas också högskolans Finn-

skogsprojekt, som sedan sin start hösten 1987 fungerar som en träffpunkt för forskningen kring den skogsfinska kulturen.

UHÄ kan inte finna annat än att forskning och studier i den skogsfinska kulturen är ett fält som är väl lämpat att stödjas inom ramen för det särskilt organiserade nordiska forskningsarbetet; i yttrandet från universitetet i Uppsala framhålls att skogsfinsk befolkning sedan länge finns både i Norge och Sverige.

Genom de erfarenheter som samlats inom det framgångsrika forskningsprojektet om Örebros historia, jämte Finnskogsprojektet, är högskolan i Örebro enligt UHÄ:s bedömning väl rustad att fungera som replikpunkt för vidare och fördjupade studier i den skogsfinska kulturen och dess historia. Det kunnande och det engagemang som här byggts upp måste det anses väsentligt att ta till vara.

Regeringen har 1988-07-28 beslutat direktiv för utredning om vissa frågor rörande forskning vid de mindre och medelstora högskolorna. Huvuduppgiften är att göra en samlad bedömning av vilka åtgärder som krävs för att forskning på eget programansvar i rimlig utsträckning kan bedrivas också vid de mindre och medelstora högskolorna. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 1989.

Mot bakgrund av detta uppdrag kan det remitterade medlemsförslaget bedömas på två olika sätt. Det kan hävdas att intill dess att detta uppdrag slutförts och dess resultat prövats genom remiss, bör man inte utvidga forskningen vid mindre och medelstora högskolor; med en sådan principiell utgångspunkt borde det slutliga ställningstagandet till förslaget anstå.

Det kan emellertid också vara rimligt att understödja en rekommendation till Nordiska ministerrådet, helt i enlighet med medlemsförslaget, som går ut på stöd till en "försöksverksamhet angående forskning om den skogsfinska kulturen". Bortsett från att ett sådant försök kan ge erfarenheter till ledning för hur forskning vid de mindre och medelstora högskolorna i framtiden bör vara uppbyggd, kan det anses väsentligt att inte äventyra engagemanget och allmänintresset i projektet genom att uppskjuta ställningstagandet.

UHÄ finner det senare betraktelsesättet rimligare. En försöksperiod om förslagsvis fem år bör inledas. Huvudansvaret bör åvila högskolan i Örebro. Försöket bör systematiskt utvärderas och dokumenteras.

UHÄ föreslår sålunda att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja en femårig försöksverksamhet angående forskning om den skogsfinska kulturen.

Uppsala den 8 augusti 1988

På UHÄ:s vägnar

Ann-Marie Furumark

Ulf Lindgren

Statens kulturråd:

Forskningen kring skogsfinnarna, deras kultur och levnadsmönster har pågått som amatörforskningsobjekt sedan lång tid tillbaka. Däremot har universitetens och högskolornas forskningsinsatser varit mycket blygsamma, trots migrationsforskningens blomstring under 1970-talet.

Inflyttningen från Finland till de östnorska och mellansvenska skogsområdena under 1500- och 1600-talet medförde många intressanta företeelser som migrationsfenomen. Spridningen av svedjebruket är ett sådant exempel. Tyvärr är kunskapen om den skogsfinska kulturen mycket liten utanför finnmarksområdet.

Det är därför glädjande att finnskogskolonisationen och finnkulturen nu aktualiserats i universitetsvärlden genom det 1987 startade finnskogsprojektet i Hällefors som planerats vid Institutionen för humaniora vid högskolan i Örebro.

Det är också positivt att man markerar den nordiska aspekten bl. a. genom det symposium som arrangeras hösten 1988 i Hällefors. Till symposiet inbjuds yrkes- och fritidsforskare, representanter för forsknings- och universitetsadministration med anknytning till finnskogsforskning och finnskogskultur från Finland, Norge och Sverige.

Ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna bör också kunna utvecklas när det gäller kultur-turismen. Finnskogsprojektet kan här vara en av bitarna i ett fortsatt utvecklat engagemang i de nordiska länderna. För att skapa ett större intresse för kultur-turismfrågor i de nordiska länderna är Nordiska ministerrådets engagemang av största vikt.

Det är emellertid tveksamt om nya institutioner skall byggas med stöd från Nordiska ministerrådet. Ett ekonomiskt huvudansvar bör ligga regionalt/lokalt. Ett projektstöd för att pröva kontaktvägar och arbetsmodeller inom ramen för Finnskogsprojektet bör kunna ge värdefulla erfarenheter. Kulturrådet vill därför ställa sig bakom förslaget att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stödja en försöksverksamhet angående forskning om den skogsfinska kulturen.

Stockholm den 22 augusti 1988

Göran Löfdahl

Guðrun Wikström

Uppsala universitet:

Ett projekt om skogsfinsk kultur har uppenbara fördelar:

1 Man kan studera *kulturmöten över mycket lång tid* från tidigt 1600-tal

och fram till nutid. Ett sådant långt tidsperspektiv vid kulturmötesstudier är unikt.

- 2 Projektet är mycket lämpat för ett *nordiskt* samarbete eftersom skogsfinsk befolkning sedan länge bott både i Norge och Sverige.
- 3 Projektet är väl lämpat för ett *tvärvetenskapligt* samarbete mellan historiker, etnologer, geografer, språk- och religionsvetare.
- 4 En *minoritetsproblematik* kan studeras över en så lång tid som är unik inom minoritetsforskning.

Uppsala den 17 juni 1988

Anders Gustavsson
Professor i etnologi

Högskolan i Örebro:

Högskolan i Örebro delar bedömningen att den skogsfinska migrationen är ett studieobjekt som kan belysa såväl inomvetenskapligt intressanta problem som dagsaktuella invandrarfrågor. De positiva regionalpolitiska effekterna av identitetshöjande kulturinsatser i bygder som drabbats av omställningar i näringslivet bör också framhållas. Som förslagsställarna påpekar ökar förutsättningarna för sysselsättningsbefrämjande kulturturism, men flera färska undersökningar gör dessutom troligt att ett ökat självmedvetande på sikt blir den största vinsten av lokala kultursatsningar.

Det var främst av detta sistnämnda skäl som högskolan i Örebro i samarbete med dåvarande styrelsen för Uppsala högskoleregion bestämde sig för att undersöka intresset för en kurs om den tidiga finska migrationen till den krisdrabbade bergslagskommunen Hällefors. Resultatet överträffade alla förväntningar. I den kommun som utpekats som den där befolkningen har de sämsta akademiska traditionerna registrerades 79 deltagare till en två terminer lång kvartsfartskurs. Inför starten av den andra terminen kvarstår ett sextotal deltagare, som nu under handledning och med stöd av metodseminarier skall omsätta sina nyvunna teoretiska insikter i egna undersökningar. Vi kan tänka oss ett par komplementär förklaringar till denna framgång.

För det första är det uppenbart att ämnet intresserar en bred allmänhet i de skogsfinska områdena. Som framgår av förslaget har Ludvika kommun redan bestämt sig för att följa Hällefors exempel och från flera andra håll har man till högskolan i Örebro uttryckt önskemål om hjälp att starta likartade verksamheter: Lindesberg, Torsby och Hassela.

För det andra bygger kursens inriktning och uppläggning på en tioårig erfarenhet av lokalhistorisk breddverksamhet inom projektet Örebro Historia. Vid högskolan i Örebro finns en väl utarbetad – och i akademiska sammanhang mycket ovanlig – kompetens att ta tillvara och utveckla de

ofta omfattande men osystematiska kunskaper som återfinns bland en heterogen samling "amatörforskare".

Kursen i Hällefors är emellertid bara en del – om än central – i det Finnskogsprojekt som sedan hösten 1987 bedrivs vid högskolan i Örebro. Projektet har också ambitionen att fungera som en träffpunkt för de enskilda forskningsinsatser kring den skogsfinska problematiken som utförs runt om i Norden. Därför har ett mycket omfattande kontaktnät upprättats med svenska, norska och finska forskare och institutioner. Det stora intresset för det symposium i ämnet som högskolan med stöd av Nordiska rådet arrangerar 21–23 september i Hällefors indikerar ett utbrett behov av samordning och erfarenhetsutbyte på detta forskningsfält. För högskolan i Örebro har de nordiska kontakterna bl. a. medfört början till ett organiserat samarbete med universitetet i Tammerfors, där erfarenheterna från vår lokalhistoriska breddverksamhet spelar en viktig roll.

Högskolan i Örebro vill sammanfattningsvis uttala ett kraftfullt stöd för medlemsförslaget i Nordiska rådet om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen. Vi vill också påminna om den resurs högskolan i Örebro kan komma att utgöra i en sådan satsning.

Örebro den 28 juli 1988

Anders Stening

Thord Strömberg

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR):

Den skogsfinska kulturen erbjuder, som påpekas i medlemsförslaget, forskningsuppgifter av intresse. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) stöder det förslag till inrättande av ett Finnskogarnas forsknings- och utbildningscentrum som föreligger. HSFR menar vidare i likhet med förslagsställarna att den skogsfinska kulturen bör ses som en gemensam nordisk angelägenhet och finner förslaget om ett internordiskt engagemang vara en god lösning.

Stockholm den 21 juli 1988

Bo Särilvik

Torsten Augrell

Nordiska museet:

I förslaget påpekas mycket riktigt att det inom modern forskning ägnats föga uppmärksamhet åt det historiska migrationsfenomenet utflyttningen från de finska centrala granskogsområdena till motsvarande delar i Sverige och Norge. De senaste åren har dock flera fältseminarier och symposier om skogsfinnarnas kultur i Skandinavien anordnats och därigenom har en bro slagits mellan äldre och nyare forskning. Ett annat viktigt konstaterande i förslaget är att de särdrag som gjort den skogsfinska kulturen unik och haft betydelse för gruppens etniska identitet innesluter vitala problemställningar, vilka kan ha stor aktualitet för de processer som pågår idag med anknytning till invandring från Finland till Sverige överhuvudtaget.

Våra källor och befintliga kunskaper om den historiska invandringen är mera betydande än vad som kommer till uttryck i forskningsrapporter och publikationer. Det finns idag en rad frågeställningar som kan appliceras på framtagen information av äldre datum med vetenskapligt värde. Samtidigt kan man ur detta material härleda moderna och angelägna problemställningar relevanta för migrationsforskningen i allmänhet.

För Nordiska museet har aktualiserandet av de planer (främst de med forskningsmässig anknytning), som utvecklats i förslaget om ett Finnskogsgarnas forsknings- och utbildningscentrum i Hällefors, en icke oväsentlig betydelse. I museet finns ett stort dokumentationsmaterial (i form av texter, föremål, teckningar, fotografier och nedtecknade melodier) av ytterst hög kvalitet som berör de svenska skogsfinnarnas kultur som den tedde sig under 1800-talet. Bland museets tjänstemän fanns det tidigare flera forskare (varav Nils Keyland är den namnkunnigaste) som har gjort betydande insatser vid utforskandet av skogsfinnarnas kultur. Inom museets förlagsverksamhet avspeglas också detta intresse med bl. a. utgivning av två vetenskapliga produkter ägnade helt åt skogsfinnarna.

Slutligen kan också påpekas att inom museets dokumentations- och forskningsprogram vad gäller invandrarkulturer, finns det inslag som rör finsk invandring – det gäller finnarna i Hällefors efter 1945. I ett pågående externt projekt som rör företags- och samhällsomvandlingen i bl. a. Hällefors under efterkrigstiden studerar en tjänsteman vid museet den kulturella gemenskapen och identiteten i bruksorten. Här utgör de finska invandrarna en väsentlig grupp.

Med hänvisning till vad som nämnts ovan ser Nordiska museet mycket positivt på medlemsförslaget om stöd till forskning angående den skogsfinska kulturen. Vi ser också fram emot utvecklandet av forskningsinformation mellan professionella och amatörforskare och hoppas i sammanhanget få fram nya perspektiv på vårt befintliga, äldre material.

Stockholm den 15 augusti 1988

Mátyás Szabó

T. f. styresman

Folkbildningsförbundet:

Folkbildningsförbundet tillstyrker förslaget om stöd till en försöksverksamhet med forskning om den skogsfinnska kulturen.

I sammanhanget vill förbundet påpeka att amatörforskning och "gräv där du står-cirklar" inom studieförbunden kan vara värdefulla komplement till forskning inom detta område.

Stockholm den 24 oktober 1988

Folkbildningsförbundet

Peter Engberg

Enligt uppdrag

Susanne Ljung

Medlemsförslag

om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken

(Väckt av Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Lilli Gyldenkilde, Sakari Knuuttila, Grethe Lundblad och Lena Öhrsvik)

BILAGA I

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan:

Barn och barnfamiljers behov är viktiga intresseområden för ett välfärdssamhälle och familjepolitiken är ett kraftfullt styrinstrument för jämlikhetssträvanden. Självklart är den politiska viljan avgörande för hur dessa frågor drives, men behovet av basala kunskaper om familjernas historiska och aktuella levnadsförhållanden är därför inte mindre väsentlig. Forskning på området pågår också på många håll i Norden, dock i huvudsak med begränsade målsättningar och populationer. Enstaka samnordiska projekt pågår, t. ex. BASUN-projektet och Nordiska hälsovårdshögskolans (NHV) projekt om barns hälsa.

Från det sistnämnda, som har en bred socialpolitisk infallsvinkel, har redan publicerats en rad rapporter, som jämför och analyserar förhållanden i de nordiska länderna, t. ex. om barns hälsa, om samhälleligt stöd åt handikappade barn, om familjen i välfärdsstaten (doktorsavhandling). Flera andra rapporter är på väg, t. ex. om barn och barnfamiljer i Norden, om handikappade barn i välfärdssamhället och om barn och livskvalitet i Norden.

Erfarenheterna från dessa och andra studier visar att det redan finns mycket kunskap om barn, t. ex. när det gäller sjukdom och död, det sociala arvet, lekmiljö, skolmiljö. Vad som saknas på dessa områden är framför allt samordning och därmed möjligheter att jämföra länderna. Dessutom saknas nästan helt forskning ur ett barn- och ett helhetsperspektiv. Resultaten från studierna visar också klart att det finns anledning att skilja på kvantitativa och kvalitativa mått; det är med andra ord inte självklart att barns välbefinnande stimuleras genom att ge föräldrarna bättre ekonomi och social service. I alla händelser är det inte tillräckligt.

En fortsättning av NHV:s projekt planeras därför att inriktas ännu mer på kvalitativa aspekter av välfärden samt på barn i vissa riskmiljöer.

Kunskaperna från projekten används redan i NHV:s reguljära undervisning, framför allt i kursen i socialpediatrik, som riktar sig till olika yrkeskategorier som i de nordiska länderna sysslar med barn, t ex läkare, sjuksköterskor, psykologer, socialarbetare, lärare, tandläkare och lekterapeuter.

För genomförandet av de förslag som i remissen riktas till Nordiska ministerrådet kan NHV således att i sin egenskap av samnordisk institution med ett redan aktivt engagemang på området, komma att spela en viktig roll både som samordnare av nordiska projekt och som centrum för spridning av resultaten i sin utbildning av olika personalgrupper.

Göteborg den 29 augusti 1988

Lennart Köhler

Professor, rektor

Nordiske socionomforbunds samarbejdskomite (NSK):

NSK er enig i, at spørgsmålet om børn og børnefamiliernes opvækstvilkår samt udviklingen i socialpolitikken er meget væsentligt at få behandlet på et fælles nordisk plan. Bl. a. den internationale kongres har vist, at der er en socialpolitisk udvikling i verden bort fra de færdige løsnings model, men i retning af at mennesket skal have større medspil i løsning af sine sociale problemer. Den debat er ikke i tilstrækkelig grad kommet igang på nordisk plan. De nordiske lande har med deres erfaringer inden for velfungerende velfærdssamfund ansvar for at tage del i denne debat.

NSK finder det betydningsfuldt, at det sker en beskrivelse af småbørnsfamiliernes vilkår i Norden. En sådan beskrivelse er af afgørende betydning for en bred debat mellem de forskellige faggrupper, der arbejder med småbørnsfamilier, brugerne og politikere inden for socialpolitik. NSK skal pege på, at beskrivelserne kommer til at omfatte såvel den faktiske dagligdag som de optimale forhold, lovgivning og socialpolitiske tiltag giver mulighed for. Endelig vil det være af betydning, at arbejdsmarkedets og fagbevægelsens rolle for småbørnsfamilier bliver beskrevet.

Det bliver i de nordiske lande forsket i sociale forhold, men egentlig forskning inden for socialt arbejde og det sociale arbejdes påvirkningsmuligheder savner efter NSK's opfattelse en tilstrækkelig forskningsmæssig bevågenhed. NSK vil anbefale initiativet om erfaringsudveksling og samarbejde mellem de nordiske forskningscentre omkring børn og børns opvækstvilkår. NSK skal dog foreslå, at erfaring fra praktisk arbejde

trækkes ind i forskningen således, at der forskes i praktisk socialt arbejde og dets udvikling. Dette vil sikre den nødvendige vekselvirkning mellem forskere og praktikere.

Endvidere skal NSK anbefale, at praktikere deltager i planlægningen af forskningsindsats. Det er vigtigt for den fremtidige udvikling af det sociale arbejde, at forskningen bliver tættere relateret til de problemer, barnet, børnefamilierne og den praktisk arbejdende socialrådgiver står over for i dagligdagen.

I vurderingen af, hvordan de nordiske lande hjælper børn og børnefamilierne med særligt behov, skal NSK fremhæve, at vurderingen også kommer til at omfatte eksempler fra familiernes dagligdag og fra det praktiske behandlingsarbejde. Beskrivelsen af eventuelle forskelle mellem lovens bogstav og de praktiske muligheder, som familierne reelt kan gøre brug af, er nødvendig for at forstå børns og børnefamiliers vilkår.

NSK finder det vigtigt – og spændende – at der i de nordiske lande bliver taget fat på en målsætningsdebat. I de nordiske socionomforbund pågår der en debat om behovet for en ændret målsætning. Fra det daglige arbejde er nordiske socionomer bevidste om, at færdigsyede løsninger og institutioner på mange måder kan lamme brugerne af de sociale servicefunktioner. Der er behov for en socialpolitik, som styrker brugeren, styrker det lokale samfund og det sociale samspil.

NSK er interesseret i at arbejde videre med de problemer, som forslaget lægger op til. NSK kan være til rådighed for Nordisk Råd med hensyn til at foreslå ressourcepersoner og erfaringsområder, som kan beskrive de problemer, som NSK her har peget på.

Det er vigtigt for NSK at fremhæve, at interessen for projektet sker ud fra den socialpolitiske interesse og for det sociale arbejdes udvikling, som er en vigtig hjørnesteen i alle de nordiske landes socionomforbunds faglige arbejde.

København, den 29. august 1988

Kurt Eriksen
Formand

Danmark

Socialministeriet:

Den danske regering lægger stor vægt på at forbedre børn og unges livskvalitet samt at styrke børnefamiliernes stilling i samfundet.

Et udvalg under Socialministeriet afgav således i februar 1988 en betænkning indholdende en prioriteret plan bl. a. om udearbejdende foræld-

res mulighed for at passe deres syge børn, forbedrede fripladsregler i daginstitutioner, større forældreindflydelse i daginstitutioner og mulighed for at udføre forsøgs- og udviklingsarbejde inden for dagtilbudsområdet.

Endvidere kan oplyses, at den danske regering i marts 1988 har udsendt en handlingsplan til fremme af børns vilkår, som bygger på følgende generelle mål for børnepolitikken:

- børn skal have en stabil og tæt kontakt til deres forældre,
- de skal kunne leve som børn,
- børn skal kunne tage del i samfundslivet,
- børn skal også have ansvar, og
- børn skal kunne leve et sundt liv.

Hertil kommer, at der for nylig er nedsat et udvalg, der skal revurdere bistanndslovens regler om børn og unge, særlig med henblik på retssikkerheden. Udvalget forventes at afslutte sit arbejde i løbet af 2 år.

Endvidere er nedsat et tværministerielt udvalg under Socialministeriet, som har til opgave at følge de enkelte ministeriers lovforslag og andre initiativer med henblik på at forbedre børns dagligdag og skabe større helhed i børns dagligdag.

Det danske socialministerium er åbent over for et fælles nordisk projekt i den beskrevne retning for at stryke indsatsen indenfor børne- og familiepolitik, således som det også er fremlagt i det nordiske samarbejdsprogram for social- og sundhedssektoren. Af prioritetringsmæssige grunde skal forslaget dog vurderes i nøje sammenhæng med andre forslag i nordisk regie.

København, den 29. august 1988

Lis Witsø

Amtsrådsforeningen i Danmark:

I den anledning skal Amtsrådsforeningen meddele, at man ikke har bemærkninger til forslaget. Idet der ikke har været lejlighed til at forelægge sagen for Amtsrådsforeningens politiske organer vil man eventuelt vende tilbage til sagen.

København, den 29. august 1988

Niels Finnemann

Den Almindelige Danske Lægeforening:

En lægelig arbejdsgruppe under Lægeforeningens hygiejnekomité har for nylig foretaget en analyse, som viser, at den manglende sundhed blandt børn og unge først og fremmest skyldes psyko-soziale problemer i forbindelse med manglende socialt netværk og dårlig trivsel i skole, institution eller hjem. Lægeforeningen anbefaler en udbygget og oprustet forebyggende indsats over for børn og unges samlede livssituation. Børn og unge bør behandles som hele mennesker med krav på et meningsfuld og sammenhængende liv inden for rammerne af de voksnes samfund.

Lægeforeningen kan således tilslutte sig medlemsforslaget, herunder de dele af det, som tager sigte på overordnet socialmedicinsk kortlægning og erfaringsudveksling. Sundhedsvæsenet bør også rette sine ydelser mod befolkningsgrupper.

København, den 9. september 1988

Claës Hagström

Kommunernes Landsforening:

Kommunernes Landsforening kan til det samlede forslag udtale, at landsforeningen ikke har bemærkninger til dette, men at landsforeningen kan tilslutte sig forslaget hovedsigte om at forstærke forskningen om børnefamiliernes vilkår og om at forstærke udbyttet af de erfaringer og informationer, der gøres i forskningen og i arbejdet med børn og børnefamiliernes vilkår i de nordiske lande.

Får Nordisk Råd, i den videre behandling af forslaget, behov for konkrete oplysninger vedrørende danske, kommunale forhold, er landsforeningen gerne behjælpelig med at fremskaffe sådanne.

København, den 6. juni 1988

Eske Groes

Ole T. Andersen

Skole og Samfund:

Det fremsendte medlemsforslag indeholder mange positive og vigtige tanker, intentioner og forslag, der alle skønnes at kunne medvirke til opnåelse af målet "Medborgarnas Norden". Således kan Skole og Samfund anbefale de fremførte henstillinger og rekommandationer videresendt fra Nordisk Råd til Nordiske ministerråd, med følgende bemærkning:

Foreningen ønsker at pege på vigtigheden af, at også undersøgelser/kortlægninger – med det formål at mindske uligheder i nordiske børns muligheder for at opnå lige adgang til undervisning og uddannelse – indgår i materialet.

København, den 20. august 1988

Heino Benzen
Landsformand

Peter Bach
Sekreteriatsleder

Børne- og Ungdomspædagernes Landsforbund har i skrivelse den 19 september 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Socialpolitisk Forening:

Foreningen hilser med glæde at denne emnekreds er taget op af rådet.

På grundlag af kendskab til de drøftelser om denne emnekreds, som mange af foreningens medlemmar er involveret i, skal vi trække en række områder frem, som det efter foreningens mening vil være af betydning, at rådet indrager i sit arbejde med forslaget. Der vil på grund af emnekredsens omfang være tale om et begrænset udvalg af de synspunkter, der kan komme på tale.

- Samfundet må sende klare signaler om sin holdning til børnepolitiske spørgsmål. Det indebærer for eksempel, at der hvert år i trontalen kommer en børnepolitisk udtalelse, ligesom der ved alle lovudkast, der kan berøre børnenes og familiernes verden i bredeste forstand, skal tages stilling til, om de vil være til gavn for børnene.
- Spørgsmålet om et børneombud eller en lignende foranstaltning skal afklares.
- Da der ikke er noget, der tyder på, at familien som opvækstmiljø vil bryde sammen, skal dens isolation og økonomiske bundethed løsnes, så den i højere grad kan disponere frit og derved give børnene mindre fastlåste opvækstvilkår. Familien hviler i for høj grad på aftaler, der er

for lidt fællesskab i den, hvilket gør den mindre stabil – til skade for børnene.

- Spørgsmålet om barselsorlovens omfang og fordeling bør tages op. En væsentlig forlængelse kan betyde en svækkelse af kvindens frigørelse. En anden mulighed er omsorgsdage, der kan fordeles på forældrene efter behov og over et længere åremål, hvorved også pasning af syge børn kan klares.
- Over for den skeptiske holdning til institutioner – herunder daginstitutioner – må det fastholdes, at det store og i mange tilfælde velfungerende institutionssystem med den nuværende samfundsstruktur ikke kan afvikles foreløbigt. De skal udvikle sig fra at være lukkede ’’østersinstitutioner’ til at være ’’netinstitutioner’’, åbnet mod lokalsamfundet, på linje med og i samarbejde med forældrerne og alle de øvrige tilbud. I institutionerne skal det enkelte barn ikke have kontakt til for mange voksne. Det skal holdes fast i en voksenkontakt, hvor det får opgaver at løse. Undervisningsprogrammer er dog mindre væsentlige.
- Problemerne omkring arbejdsløses børn på daginstitutioner må løses fleksibelt.
- De forældre, der klarer at have børnene hjemme i stedet for at anbringe dem uden for hjemmet, samt de familier, der har børn i familiepleje, skal aflastes, for eksempel gennem aflastningsinstitutioner.
- Spørgsmålet om børns sygdom skal tages op, ikke mindst i forbindelse med daginstitutionerne, hvor børn er syv gange mere syge end hjemme-passede børn.
- Ikke alene medarbejdernes specialiserede viden skal anvendes i forbindelse med arbejdet med børn, men for eksempel også børns egen og forældreinitiativer, men være åbent for dem, selv om det kan være besværligt.
- Det ydre rammer, som lokalmiljøerne rummer, skal udnyttes bedre. Det gælder skoler, sognegårde, daginstitutioner m. v.

Ovenstående punkter hører hjemme i det samfund, vi kender i dag. Det vil utvivlsomt ændre sig hurtigt, for eksempel som følge af informatikken, og i denne sammenhæng må vi prøve at tænke længere end vore forudsætninger. Der vil imidlertid stadig være brug for fokus på lokalsamfundet og for at gå på tværs – ikke alene af sektorgrænser, men også af faggrænser og generationsgrænser og på tværs af skellet mellem privat og offentligt – alt sammen for at tjene barnets tarv.

København, den 26. august 1988

På forretningsudvalgets vegne

H. C. Rasmussen

Landsformand

Børnesagens fællesråd:

Børnesagens fællesråd har med glæde gennemgået medlemsforslaget til Nordisk Råd: "Om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken." Forholdene, som de er beskrevet, er også Fællesrådets opfattelse af børns vilkår i Danmark, og vi ser frem til, at de stillede forslag bliver fremsat i Nordisk Råd.

Valby, den 10 august 1988

Børnesagens fællesråd

Inger Engberg

Formand

De Danske Husmoderforeninger (DDH):

I erkendelse af, at for at kunne forbedre børn og unges forhold i dagligdagen, er det nødvendigt at tilbyde forældrene (og her især mødre) tryghed indenfor økonomien, god social service og støtte.

Dette emne har været DDH's store arbejdsområde i mange år. Derfor kæmper vi, som Norges Husmorforening for en forhandlingsret. Vi er Danmarks største kvindeforening og kan derfor kræve at blive hørt.

Vi mener, at det er en demokratisk rettighed, at DDH nu efter næsten 70 års arbejde for at forbedre kernefamiliens vilkår, har forhandlingsret i sager, som vedrører den gruppe mennesker, som plejer og passer deres børn, handicappede og ældre udenfor institutioner. Da denne gruppe desværre bliver mindre og mindre, kræver vi at få indflytelse på deres problemer.

DDH mener, dette kan opnås ved bl. a.

at skabe ligestilling mellem børnefamilierne uanset valg af pasningsform. Se vedlagte skitseforslag (*Bihang*).

Sikkerhed for de unge forældres tilbagevenden til arbejdsmarkedet efter at have passet deres børn i nogle år gennem *garanteret* efteruddannelse.

Støtte til de nye forældre gennem sundhedsplejersker o. lign. især i den første tid. Mange unge forældre er selv vokset op uden den traditionelle søskenderolle og står held fremmed over for et lille barns krav og behov. Oplysning gennem tilbud om kurser.

Angående lovgivningen om tvangsfjernelser. Socialministeren har nedsat et udvalg for at se på børneres rettigheder i disse sager, som der er alt for mange af. Nordisk Råd bør underrettes om resultatet fra dette udvalgs arbejde.

København, den 22. august 1988

Anita Juncker-Jørgensen

Landsformand

En skitseoplæg vedr. en ydelse til familier med børn fra 0–6 år

1. Familyeydelse bør være i størrelsesordenen:
 kr. 45 000 til hvert barn fra 0 (1/2)–2 år
 kr. 30 000 til hvert barn fra 3–6 år,
 bemærkning: 1/2 år: de mødre, som modtager barseldagpenge eller fuld løn i barselsorlovperioden etc.
 0 år: de mødre, som er på bistandshjælp, er studerende etc.
 Begrundelse: beløpet må være rimeligt stort, så forældrene/forældreparten stilles overfor et *rimeligt* frit valg mellem forældre- eller institutionspasning.
2. som bør være skattepligtig,
 begrundelse: de stærkeste skuldre bør bære mest.
3. men samtidig ikke så stor, at det bliver en *økonomisk* fortjeneste at gå hjemme.
 Bemærkning: det tænkes her såvel på *førmindskede materielle udgifter* som besparelser ved reparationer og vedligeholdelse, men ikke på *glæden* derved.
4. Der skal ydes fuld betaling for institutionspasning,
 begrundelse: når familien får et større beløb til hvert barn, må de samtidig spare det offentlige for de væsentligste udgifter til småbørnspasning.
5. som er skattefradragberettiget op til børneydelsens beløb,
 5. begrundelse: derved vil forældrene blive stærkt interesserede i såvel billige som gode institutioner.
6. samfundets tilskud til institutioner bortfalder i princippet.
 begrundelse: brugerbetaling.

Ekstrakt af rapport om 3–14 års børns ønsker, fremkaldt gennem en design-in proces.

Udarbejdet til Socialministeriet til brug for arbejdet i Udvalget om børns dagligdag af MAA, Ph. D. Aase Eriksen, København.

 Dette er en beskrivelse af børns ønsker om, hvad de helst vil foretage sig, før de begynder i skole og derefter efter skoledagens afslutning. Det er ikke en videnskabelig rapport.

Design-in processen er en del af den brugermedbestemmelsesproces, som Aase Eriksen har udarbejdet og anvendt i mange planlægnings- og byggeprojekter. For vidt at komme ind på detalierne i denne proces ved denne lejlighed, men den består af en række på hinanden følgende aktiviteter og består af flere faser. Nøgleordene i processen er at lære at se, forstå, handle og bruge fantasien.

Opgaven

Formålet var at finde frem til ønsker om dagtilbud for børn i alderen 3–14 år. 180 børn blev adspurgt. Man udvalgte børn i videst mulig omfang ved en geografisk og socioøkonomisk spredning. 3 kommuner udvalgtes:

Hirtshals kommune, som provinsby med opland

Århus kommune, som storby

Lyngby-Tårnbæk kommune, som forstad.

Gruppering i den enkelte kommune:

- 3–6 årige: 10 børn i daginstitution eller dagpleje
10 børn hjemme
- 7–10 årige: 10 børn i fritidshjem eller skolepasning
10 børn hjemme
- 11–14 årige: 10 børn i fritidshjem, fritidsklubb eller miniklub
10 børn hjemme.

Det var afsat en dag til processen i hver kommune. Hver aldersgruppe deltog i ca 2 timer, dog lidt kortere for de 3–6 årige.

Skolen blev valgt som det mest neutrale sted for disse design-ins. Skoledirektøren i hver kommune udvalgte skolen/skolerne, som derefter fandt børnene. Det vist sig vanskeligere at finde børn, som blev passet i hjemmet, jo nærmere man kom til storbyen, men børnene blev fundet.

De større børn fik tre spørgsmål til besvarelse skriftligt. I aldersgruppen 7–10 år kunne børnene også vælge at besvare disse spørgsmål mundtligt.

Spørgsmålene:

1. Hvad vil du helst gøre, når skoledagen er sluttet
  2. Hvem vil du helst være sammen med efter skole
- Hvor vil du helst være efter skole.

De yngste børn snakkede i en gruppe, og begyndte derefter at tegne meget hurtigt.

Tegneopgaven var: Tegn det dejligste sted, du kender og hvor du helst vil være, eller tegn dit drømmested, som kan være et rigtigt sted eller et fantasisted.

Resultaterne

Som nævnt må man kun se disse resultater som en pejling af børns ønsker og behov.

3–6 årige:

De ønsker, som går igen i alle grupperne på dette alderstrin, er ønsker om at lege med dyr, med sand og vand, og om at være ude i naturen.

Det mest påfaldende i denne gruppe er de mange varierede og specifikke ønsker, som blev fortalt og tegnet af børnene i Hirtshals kommune.

De dejligste steder var for dem ofte en hule, som fandtes et sted, der genspejlede deres daglige miljø (hjemmet). Et andet dejligt sted, som blev nævnt var besøg hos bedsteforældrene.

7–10 årige:

Børnene i denne aldersgruppe vil hjem, spise, slappe af og lege. Hulen er et af de vigtigste væresteder. Mange af disse børn ønsker også at besøge deres bedsteforældre.

Ved siden af venner og bedsteforældre vil de også gerne være sammen med dyr.

11–14 årige:

Disse børn gentager de samme ønsker om at komme hjem efter skole, spise, slappe af og være alene. De ønsker ro og stilhed.

Af sport interesserer svømning og lign. individuelle sportsgrene.

Konklusioner

Som det tidligere har været nævnt, er dette ikke en videnskabelig rapport, og konklusionerne vedrører primært de 7–14 årige.

De fremtrædende træk i de 7–14 åriges ønsker var, at de næsten alle

ville hjem efter skole, hjem, spise og slappe af, hjem til ro og stilhed. De ønskede at være alene for en tid. Disse ønsker var lige stærke hos børn, som blev passet ude, som hos børn der blev passet hjemme.

Derefter ville de gerne være sammen med en ven eller venner. De ville også gerne lege med en ven eller venner hjemme hos sig selv eller hos en ven. De ønskede at være ude i naturen, i skov, have, sø eller ved strand og vand. I nogle tilfælde ønskede de at være alene med dyr. Udover deres venner var bedsteforældrene dem, som børnene helst ville være sammen med.

Det er også påfaldende, at ønsket om at komme hjem syntes at være ønsket om at komme til stedet og ikke ønsket om at komme hjem til mor eller far. Af alle børnene var der kun et par, som udtrykte dette ønske. Selv de børn, som kom hjem til et tomt hus eller lejlighed, syntes at få tilfredsstillet behovet for tryk og ro.

Det er også interessant at bemærke, at kun to børn nævnte ønsket om at se TV eller video. De ønsker, de havde om leg, var i de fleste tilfælde ustruktureret leg.

Dette betragter man som et behov for at komme væk fra de organiserede gruppeaktiviteter og den forjagede dag på skolen. Disse manglende ønsker om at komme til fritidshjem eller fritidsklub, giver en pejling om nogle mangler ved daginstitutionerne med hensyn til at støtte børns behov.

Familiens Genforening og Foreningen for Ligestilling mellem Børnefamilierne:

Samfundet er afhængig af de familier, der bærer samfundet. Det er et nordisk synspunkt i den internationale samfundsdebat, at folket bærer samfundet.

Da folket består af familier, som det folkelige fællesskabs mindste enhed, bliver samfundet afhængig af, hvordan disse små folkelige fællesskaber, familierne, er.

De nordiske lande har undergået store forandringer i dette århundrede, som resten af verden.

I omstillingen fra et landbrugsland til et handels- og industriland er det stillet store krav til det danske folk, som til det øvrige nordiske folk.

Det danske folk og den danske familie har skullet klare ansvaret for de gamle, de syge og for næste generations opdragelse.

Det har ikke altid været lige nemt for den enkelte familie, derfor har man vedtaget i fællesskab med andre at tage sig af de gamle og af de syge. Familien har altså overladt dette til folkelige organisationer, kirkelige eller humanitære bevægelser eller kommunale og statslige organer.

Det har været en klar tendens til, at alderdoms og- sygeforsorg er blevet overladt samfundet eller det offentlige, mod at familierne betalte sig fra det i skat.

Det samme har været tilfældet med skolegang. Det offentlige eller samfundet har i de fleste tilfælde overtaget denne funktion fra familien. Således at den enkelte familie har måttet sende deres børn til en skolegang, hvis åndelige grundlag flertallet har bestemt, med fare for at der skulle opstå generationskløfter og anden fremmedgjorthed mellem forældre og børn i en familie.

Dette mønster er for Danmarks vedkommende dog ikke så stift. Mod at

betale 15 % af børnenes skolepenge direkte, samtidig med at familien på ligefod med andre familier betaler folkeskolen, kan familien selv danne en friskole sammen med ligesindede, så familierne selv har indflydelse på deres børns skolegang. Selv bestemmer hvilket åndeligt udgangspunkt skolen skal have. Et bredt humanistisk, som folkeskolen, et bredt kristent, som f. eks. den Grundtvig-Koldske friskole, eller andre åndelige udgangspunkter, alt efter hvad forældrene synes.

På trods af den økonomiske forskelsbehandling fra det offentlige side, der rammer familier, der vælger grundskole efter familiens egen overbevisning. Går alligevel ca 10 % af alle grundskoleelever i friskoler.

I Holland har man en lang demokratisk frihedstradition. Her har man 100 % skatteyderbetalt grundskole, uanset om man vælger den skole, hvor det offentlige har bestemt det åndelige grundlag, eller man vælger en alternativ grundskole, hvor man selv har bestemt det åndelige grundlag i overensstemmelse med familiens grundholdning. I Holland går 70 % i alternative grundskoler, calvinske, katolske, Lutheranske, eller med et politisk eller humanitært grundlag. Af det kan man se, at den økonomiske ramme som samfundet sætter, kan have indflydelse på forældrenes valg af skoleform til deres børn.

Det har den også, når det gælder familiens omsorg for de små børn.

Familiens omsorg for børnene

Medens de gamle og de syge i familien som regel er myndige personer, forholder det sig anderledes med børnene.

Her har forældrene forældremyndigheden. Det vil sige, at det er forældrene, der har ansvaret for børnenes opdragelse og undervisning. Når det gælder børnenes uddannelse og undervisning, har de fleste forældre uddelegeret en stor del af deres ansvar til grundskolen, enten til folkeskolen eller en eller anden form for friskole. Netop fordi det drejer sig om undervisning, skal barnet være skolemodent, før det kommer i skole, og det forventes, at lærerne har nogle faglige forudsætninger, som gør dem i stand til at undervise børn. Børnenes egentlige opdragelse og pasning, medens de er under den skolemodne alder, er et meget centralt område i familiens liv. Det er i denne periode, grundlaget for familiens tro og kultur bliver givet videre til næste generation.

I denne periode kan børnene lide skade for livet, hvis de ikke har et trygt og stabilt forhold til deres far og mor.

Et forhold der ikke er et professionelt ansættelsesforhold, med risiko for tryknedstøb, når den ansatte skrifter arbejde, eller forældrene flytter barnet til en anden pasning.

Med et forhold der bundet i forældrenes ubetingede ansvar for børnene, så børnene mærker, de ikke kan sælges for penge, eller andre fordele. Forældrenes kærlighed og omsorg kan ikke erstattes af selv den bedste institution eller pasningsordning.

Men i de tilfælde hvor forældrene er forhindret i at vise denne kærlighed og omsorg for barnet, er det vigtigt, at der er nogle gode institutioner eller pasningsordninger, som delvist kan bøde på det. Det gælder f. eks., hvis forældrene hellere vil passe deres udeerhverv, medens børnene er helt små, så skal der være ordentlige vuggestuer eller dagpleje til rådighed.

Eller hvis der har vist sig, at forældrene vanrøgter deres børn, så skal der også være mulighed for at komme ind med alternative pasningsformer. Debatten om kønnenes ligestilling har medført, at samfundet i meget stor

udstrækning er kommet de forældre i møde, der har villet prioritere deres udeerhverv og deres uddannelse højere end selv at stå for børnenes opdragelse og pasning, medens de er små.

Derved er man kommet til at forskelsbehandle børneforældre, så man ved sociale tilskud til alle børnefamiliers børnepasning, når den foregik udenfor hjemmets rammer, har påvirket en stor del af børnefamilierne til at lade deres børn passe ude.

Det var måske værd at undersøge, om ikke mange børne- og ungdoms-problemer bundede i, at forholdet til forældrene er blevet løsnet for tidligt, og forsøgt overført på en professionel, der naturligvis ikke kan give den samme kærlighed og tryghed og identitetsfølelse, som forældrene kan.

Ligeledes er det betænkeligt, at børnene ikke får så god mulighed som ellers for at blive opdraget i familiens tro og kultur, hvis ikke familien frit kan vælge mellem forskellig former for børnepasning ud fra forskelligt åndeligt grundlag.

Megen apati og åndelig fattigdom kan føres tilbage til en for ringe forbindelse mellem forældre og børn i den tidlige barndom. Kærlighed og Ånd kan ikke købes for penge eller bevillinger.

Det offentliges forskelsbehandling af børnefamilierne

Som sagt er børnenes egentlige opdragelse og pasning i de senere år blevet uddelegeret til vuggestuer, børnehaver, fritidshjem og skolepasningsordninger m. m., så både far og mor kan deltage i erhvervsarbejde og uddannelse, medens børnene er små.

Dette har mange årsager. Dels har det været hensynet til kønnenes ligestilling, dels har mange forældre været nervøse for at slippe taget i arbejdsmarkedet, medens børnene var små, og der har været for ringe mulighed for deltidspasning af børn og deltidsarbejde, dels har det privatøkonomisk været en fordel for mange børnefamilier f. eks. at modtage 87 % i offentlig støtte til at få deres barn passet i vuggestue, så familien kunne få to indtægter. (I følge Hvidbog om Børnefamiliernes økonomiske vilkår side 30, 1987) betaler forældrerene ca 13 % af de samlede udgifter til vuggestuepasning på 102 000 kr om året, resten ca 88 000 kr eller ca 87 % betaler det offentlige.

Når det offentlige på denne måde ved sin tilskudspolitik tilskynder til at lade børnene passe i daginstitutioner m. m., er det en kraftig medvirkende årsag til det stærkt stigende skattetryk de sidste årtier. Dette skattetryk rammer de laveste indtægter forholdsvis hårdt, f. eks. en børnefamilie, der skal leve af en indtægt, fordi en af forældrene passer børnene. Bl. a. dette skattetryk har fristet eller lokket mange børnefamilier til at overlade deres børn til offentlig pasning, medens de begge gik på arbejde for at klare den høje skat, f. eks. ved at investere i god bolig, så der kom nogle skattefradrag. Boligen, der på mange måder så blev familievenlig indrettet, kunne desværre kun bruges i weekenden af børnene, fordi de var nød til at blive passet ude, for at der kunne blive råd til boligen.

Men på trods af skattetryk og forskelsbehandling fra det offentliges side er der stadig mange børnefamilier, der lever for en løn, uden at den anden hverken får bistandshjælp eller arbejdsløshedsunderstøttelse. De gør det for selv at passe og opdrage deres børn.

Tager vi den gruppe forældre med, der modtager arbejdsløshedsunderstøttelse eller bistandshjælp som indtægt nr 2 i familien. Så vil man blandt dem finde mange, som glæder sig over, at deres uheldige situation i det mindste giver dem mulighed for selv at passe deres børn.

For mange børnefamilier er den enes status som bistandsmodtager eller arbejdsløs en stille protest mod et stift offentligt system, der forsøger at forvride grundlaget for forældrenes frie valg af pasnings- og opdragelsesform for deres børn.

Familiens Genforening og Forening for Ligestilling mellem Børnefamilierne:

I Danmark rejser der sig med jævne mellemrum røster, der taler om, at forældrene selv burde bestemme, hvordan de vil have, deres børn skal passes og opdrages, når vi lever i et frit demokratisk samfund. "Familiens Genforening, Forening for ligestilling mellem Børnefamilierne" er en forening, der de sidste 2-3 år har forsøgt at være talerør for disse røster.

Vi er i de forløbne år kommet med nogle forslag til politikerne om emnet.

Jeg vil nedenfor ridse nogle hovedpunkter op.

A. Det er vor hensigt, at det offentlige system skal blødgøres, så forskellige slags familier kan trives på lige fod.

B. At dette skal gøres uden, at den forældre, der vælger udeerhverv og uddannelse frem for selv at passe og opdrage deres børn, bliver ringere stillet. De skal have samme vilkår som nu.

C. Reformforslagene skal så vidt muligt hvile i sig selv, så det offentlige ikke kommer af med mere end de ca 11 milliarder man i 1986 brugte på at støtte familier, der lod deres børn passe af det offentlige (Hvidbogen side 6).

D. Reformforslagene skal ikke gøre daginstitutioner m. m. overflødige men mere familievenlige og mere forbrugervenlige.

E. Reformerne skal indføres i en sådan takt så der ikke bliver arbejdsløshed blandt pædagogerne.

F. De børnefamilier, der har brug for støtte og hjælp fra offentlige pasningstilbud, skal stadigvæk have denne mulighed.

Forslag 1

Samfundet undlader at opkræve 20 000 kr pr barn i skat. I første omgang for de 0-6-årige, hvis skolepasningsordningerne bliver almindelige, så også for de årgange, der bliver omfattet af denne ordning.

Er der ikke skat at trække persontilskuddet pr barn i, udbetales beløbet til familien f. eks. til bistandsmodtagere og familier med stor gæld.

Når samfundet ikke støtter sig så hårdt på børnefamilierne, så er det meningen, børnefamilierne til gengæld giver afkald på en tilsvarende støtte fra det offentlige.

Familietydelsen på ca 5 000 kr om året + ca 15 000 kr i offentlig støtte til udepasning = 20 000 kr.

Herved vil det offentlige tilskud til f. eks. en vuggestueplads falde fra ca 88 000 kr om året til ca 73 000 kr om året, børnehaver fra ca 38 000 kr til ca 23 000 kr om året.

Konsekvenser af forslag 1

For den familie, der vælger at fortsætte med udeerhverv eller uddannelse begge to, vil forslaget ikke betyde nogen ændring.

De 20 000 i skatteletelse pr barn kan bruges til den øgede forældrebetaling til daginstitutioner m. m. på ca 15 000 kr + til at erstatte familietydelsen på ca 5 000 kr pr barn.

For det offentlige vil det være en udgiftneutral reform, hvis blot tilstrækkelig med forældre vil vælge selv at passe deres børn.

Ca hver 4 børnefamilie, skal vælge at lade en af forældrene gå hjem til børnene. Så vil det offentlige spare udbygning af daginstitutioners sektoren for at få alle børn på venteliste passet. De ville kunne overtage de pladser børnene, der kommer hjem til forældrene, efterlader. Samfundet vil spare arbejdsløshedsunderstøttelse og bistandshjælp til dem, der kan overtage de ledige pladser på arbejdsmarkedet efter de forældre, der gør hjem til børnene.

For den familie, der selv vil passe sit barn, betyder det, at der bliver ca 15 000 kr skattefrit mere pr barn at gøre godt med.

For det nære miljø i og omkring familien, vil det betyde enormt, at en af forældrene bruger sin arbejdskraft til at få hjemmet og nabofællesskabet med de flere voksne og børn, der nu er kommet hjem, til at fungere. Børnene får den voksenkontakt, som mange undersøgelser har vist, de mangler med deres forældre, og familien, bliver en bedre fungerende enhed. Det folkelige fællesskab styrkes, fordi det jo består af familier, der nu bliver mere selvstændige og myndige.

Forslag 2

Forslag 1 tilpasses til kommunerne, så kommunen får mulighed for at lette den kommunale skattebyrde for børnefamilierne. F. eks. i form af en check på et beløb kommunen vil undlade at opkræve pr barn, mod at kommunen så tager op til maximumgrænsen for, hvad den må forlange af forældrene, 35 % af driftudgifterne til offentlig pasning.

Konsekvenser af forslag 2

Kommunen vil kunne afskaffe ventelisterne i kommunen ved at begynde at lave ligestilling mellem børnefamilierne i stedet for at skulle bygge sig ud af problemet.

Kommunen vil have et styringsinstrument, som kan holde ventelisten på 0.

De børnefamilier, der helst vil passe og opdrage deres børn selv, får større mulighed for det, og kan på den måde vise solidaritet med de familier, der gerne vil have det offentlige til at passe deres børn.

Forslag 3

Der skal indføres en orlovsordning uden løn, medens en af forældrene passer deres børn selv.

I øjeblikket har f. eks. skolelærere mulighed for en orlovsordning uden løn i 3 år ret til at komme tilbage til arbejdet igen efter endt arbejde. Denne ordning må kunne indføres flere steder i det offentlige og forlænges ud over de 3 år.

Samtidig må der være mulighed for efteruddannelse.

Får arbejdsgiveren en rimelig frist f. eks. 1 år vil ordningen også fungere på mange store arbejdspladser, og især indenfor arbejde af mindre kompliceret art.

Forslaget må gerne suppleres med øget mulighed for deltidsarbejde, så forældrene ikke behøver at slippe taget fuldstændigt i arbejdsmarkedet, samtidig med at de måske deles om at passe deres børn.

Konsekvenser af forslag 3

Flere forældre ville turde slippe taget i arbejdsmarkedet, medens børnene var små til gavn for familien og børnene, når de vidste, de kunne komme igang igen.

Arbejdsmarkedet ville få en arbejdskraft, der var udviklet og harmonisk af det kreative og udviklende arbejde med at passe hjem og børn.

Der ville heller ikke opstå så mange sygedag på grund af børnene. Ligesom livskvaliteten ville være større hos forældrene, når de ikke var presset ind i en situation, hvor de var splittet mellem hensynet til børn og familie og hensynet til udeerhvervet.

Der ville blive færre ofre i ligestillingskampen end nu, hvor de forældre, der gerne vil passe deres børn selv, er blevet ofret af den politik, der har lokket og og presset forældrene ud på arbejdsmarkedet ved hjælp af tilskud og mangelfuld adgang til orlov og deltids arbejde.

Forslag 4

Mere fleksibel offentlig pasning.

At det i højere grad end nu blev muligt at få børn passet deltids i institutionerne på tider, som passede forældrene.

At arbejdsløse fik mulighed for selv at passe deres børn, og alligevel stod til rådighed for arbejdsmarkedet. Det offentlige skulle så til gengæld sikre, at der var plads i en pasningsordning, når den arbejdsløse fik arbejde.

At forældre kunne få passet søskende hos en dagplejemor, også selv om det ældste af børnene var ældre end 3 år.

At dagplejemødre hos kommunen ikke behøvede at have fire og fem børn, men måske kun et eller to børn, så disse stillinger kunne bruges af familier, der gerne vil have mulighed for at passe deres egne børn, sammen med fremmede.

Konsekvenser af forslag 4

Mere forbrugervenlige institutioner.

Større frihed for familier der er arbejdsløse til selv at passe deres børn og en lettelse af presset på de offentlige pasningsordninger. Større muligheder for de familier, der hellere vil have deres børn passet under hjemlige forhold hos en dagplejemor.

Mulighed for at få legekammerater til enebørn og lignende ved at blive dagplejemor.

Forslag 5. Frie daginstitutioner

Forskellig åndelig baggrund for daginstitutionspasningen m. m.

Mulighed for forældre for selv at oprette pasningsordninger heltids eller deltids ud fra det åndelige grundlag den forældregruppe der oprettede det havde. De skulle så behandles på ligefod med de pasningsordninger, der blev oprettet af det offentlige.

Forældrene måtte så selv ansætte personale, som kunne være andre forældre uden faglig uddannelse eller faguddannede.

Forældre skulle selv kunne vælge daginstitution og dagplejemor til deres barn, hvor dette er muligt.

Det skulle ikke som nu være en hindring for at få en bestemt dagplejemor, at man kendte hende i forvejen, som det har været i Odense i en årrække.

Konsekvenser af forslag 5

Mere familievenlige pasningsordninger, hvor børnene bliver passet i familiens ånd, og ikke risikere at blive splittet mellem hjem og pasningsordning.

Forslag 6. Enlige forsørgere

Overalt, hvor der i det foregående er blevet talt om børnefamilier, er familien blevet defineret som mindst en voksen og et barn i husstanden. Dvs. alt hvad der hidtil er sagt, er også sagt med hensyn til de enlige forsørgere.

De vil også få gavn af de foregående 5 forslag.

Men udover hvad der gælder for børnefamilier i almindelighed, har de den særlige situation, at de er enlige forsørgere.

Det gør, at de vil have lidt vanskeligere ved at få mulighed for selv at passe deres børn, hvis der er det, de vil.

Derfor kunne man føre ligestillingen lidt længere igennem for dem, hvis man specielt ønskede at hjælpe denne gruppe.

I stedet for under forslag 1 at lette deres skat med 20 000 kunne man f. eks. gøre det med 35 000 for børn i 0 til 2 årsalderen og 30 000 kr for børn til 6 års alderen. Samtidig med at de så gav afkald på en tilsvarende støtte til offentlig pasning.

Det offentlige tilskud til vuggestuepasning ville så gå ned fra ca 88 000 kr til ca 53 000 kr, for børnehaver fra ca 38 000 kr til ca 13 000 kr, samtidig med at familiedelsen så heller ikke behøvedes.

Konsekvenser af forslag 6

Enlige forsørgere ville ved hjælp af et halvdagsarbejde få store muligheder for at være meget sammen med deres børn, da man skal huske på, at de 35 000 kr skal komme den enlige forsørger til gode uanset om hun betaler skat eller ej.

Ovenstående 6 forslag vil nærme samfundets ordninger til en tilstand, hvor der var ligestilling mellem børnefamilierne. Så forældrene mere frit end nu kan vælge pasningsform for deres børn. Hvad enten de vil have dem passet ude, eller de selv vil passe og opdrage dem. Jeg mener også, at denne ligestilling bliver gennemført på en sådan måde at forudsætningerne A, B, C, D, E og F bliver opfyldt. F. eks. vil de forældre, der stadig helst vil have passet deres børn af det offentlige, medens de begge passer deres udeerhverv, ikke blive ringere stillet økonomisk.

Odense, den 30. august 1988

Werner Elof Sørensen

Sognepræst

Pædagogisk Medhjælper Forbund (PMF):

Jeg har med stor interesse læst forslaget om øget nordisk indsats for børne- og familiepolitikken, samt diskuteret den med Forbundets Standard/Norm Sekretariat og Forretningsudvalget. Her blev forslaget støttet.

Pædagogisk Medhjælper Forbund organiserer ufaglærte medarbejdere

på daginstitutioner, og børne-familiepolitikken har et meget konkret udgangspunkt i vores daglige arbejde.

Vi er fuldstændig enig i, at forskningen på området kan og skal styrkes. I alt for mange tilfælde bliver det politiske slagord, som styrer opfattelserne om hvad samfundet kan tilbyde barnet og hvilken betydning, de voksne som er i direkte kontakt med barnet, tilbydes.

Specielt passagen på side 3, hvor der skrives, at forskningen burde være med til at vise fremkommelige veje mod en bedre politik på området, er interessant for PMF. I den forbindelse mener vi, at det er vigtigt, at børn og unges fritidssituation behandles. Daginstitutioner ses af mange politikere ofte som et nødvendigt og finansielt dyrt onde, som skal sikre forældres mulighed for arbejde. Svenske undersøgelser har vist, at daginstitutioner har en positiv effekt på børnenes udvikling.

København, den 27. oktober 1988

Lars Kristian Larsen

Forbundssekretær

Finland

Statens ungdomsråd:

Den allmänna principen inom barn- och familjepolitik bör vara den att de planerade åtgärderna stöder en mångsidig välfärd för barnet i samhället. För att tillgodose detta har varje land i Norden sin egen lagstiftning, som bör utnyttjas av de övriga länderna. Med tanke på barnet har Finland exempelvis en framstegsvänlig familjelagstiftning och barnskyddslag.

Framställningarna i medlemsförslaget om att utöka den barn- och familjepolitiska forskningen är värda att understödjas. Det är viktigt att effektivisera den gemensamma nordiska forskningen och att göra jämförelser mellan olika praxis i länderna. Exempelvis en kartläggning av familjepolitiska intressen samt frågor i anknytning till det sociala skyddet för föräldrar som utför deltidsarbete och sammankopplingen mellan arbets- och familjeliv tarvar vidare undersökningar.

Innan man fattar beslut om nya undersökningar och utredningar bör man dock kartlägga de existerande projekten. Bland annat i Nordiska ministerrådet färdigställs denna höst ett projekt med anknytning till omhändertagande av barn, och ett projekt som utrett barnens ställning i nusamhället har mynnat ut i en första delrapport. Även inom ungdomsforskningen är det nordiska samarbetet livligt: man ger ut publikationer, man arrangerar symposier och som bäst bygger man upp ett nordiskt nät av ungdomsforskare. Vid ett kontaktmöte som hölls i Helsingfors under våren mellan de nordiska ungdomsbyråerna och ungdomsråden fastslogs även att det vore

viktigt att inrätta ett koordinerande organ inom ungdomsforskningen för att göra samarbetet permanent.

Framställningen i medlemsförslaget om att utarbeta en gemensam målsättning för att förbättra ställningen för barnfamiljer är som sådan värd att understöda, men torde vara svår att förverkliga. Däremot är det lättare och viktigare att skapa gemensamma normer i sådana vardagliga frågor som direkt anknyter till barnets väl. Exempel på detta är frågorna om omhändertagande av barn.

Helsingfors den 29 augusti 1988

Harri Hiltunen
Viceordförande

Raili Kosonen
Sekreterare

Folkhälsan:

Medlemsförslaget tar upp ett angeläget behov, då det efterlyser insatser för barn och ungdomar samt deras familjer. Det är förvisso ingen nyhet att stora behov finns inom detta område, men eftersom stora brister fortfarande finns både när det gäller ekonomiska och personresurser och i utbildningshänseende, är det värdefullt att man fäster uppmärksamhet vid dessa behov i ett auktoritativt forum som Nordiska rådet.

Vad gäller de principer för förbättring och utveckling som förslaget uttrycker finns det knappast något att invända. Det första levnadsårets betydelse för barnets utveckling är ovedersäglig och ekonomisk och social trygghet för familjen under föräldraledighetstiden vore mycket viktig för föräldrarnas kraft och förmåga att ge barnet omsorg och trygghet. Likaså är det viktigt att föräldrarna efter denna period har möjlighet att välja ett arbets- och dagvårdsarrangemang, som ger barnet trygga, långvariga människorelationer och föräldrarna reell möjlighet att välja mellan att arbeta heltid, deltid eller att själva vårda barnet.

Också en ökad satsning på forskning inom området och samarbete mellan de nordiska länderna är viktig. Samtidigt är det dock skäl att redan nu fästa uppmärksamhet vid hur förefintliga forskningsresultat mera effektivt kunde beaktas i samhällsplaneringen, t ex i utbildningen av lärare och forskollärare, vilka nämns i förslaget, också hälsovårdspersonal inom skolor och barnrådgivning. Ett ökat tvärfackligt samarbete mellan pediatrik och ungdomsmedicinsk, barn- och ungdomspsykiatrisk, psykologisk, social och pedagogisk sakkunskap kunde underlätta möjligheterna att berika den egna verksamheten med kunskap och erfarenheter som forskningen inom ett annat närstående område inhämtat. Likaså kunde tvärvetenskaplig forskning och också praktiskt samarbete mellan olika yrkesgrupper

vara ägnade att berika och effektivera verksamheten. Teamarbete är en självklarhet inom t ex den barn- och ungdomspsykiatriska samt ungdomsmedicinska sektorn. En utveckling av samarbetet mellan närstående yrkesgrupper kunde t ex vara stöd åt lärarna i form av handledning, vilket sedan länge är praxis för terapipersonal och också daghems- och förskolepersonal.

Medlemsförslaget är allmänt till sin utformning och överlåter åt forskare och experter att närmare definiera konkreta behov och planera åtgärder. Detta är säkert realistiskt. Emellertid förefaller de rekommendationer förslaget ger till Nordiska ministerrådet rätt anspråkslösa – det är fråga om att kartlägga och utvärdera nu rådande situationer och ta initiativ till forskningssamarbete och bara i punkt 4) talas om att utarbeta en målsättning att stödja barnens utveckling genom ekonomisk trygghet och social service. En kartläggning av den nu rådande situationen är säkert det första steget, men eftersom vi vet att otillfredsställda behov inom barn- och familjepolitiken finns, vore en hemställan om ökade resurser för hemvård och dagvård, forskning, utbildning, skolväsende samt social- och mentalvård nödvändig. En del kan säkert åstadkommas genom en effektivare planering och organisering av verksamheten, men utan ett kraftfullt uttryckande av resursbehov som finns, är risken stor för att inte heller denna framställning kommer att leda till konkreta förbättringar. Om däremot den i medlemsförslaget uttryckta hemställan är avsedd att skapa en bas för en senare konkret och detaljerad framställning om behovet av tilläggsresurser, kan den ha en viktig betydelse för ett bättre nordiskt samhälle för barn, ungdomar och deras familjer.

Helsingfors den 16 augusti 1988

Samfundet folkhälsan i svenska Finland r.f.

Ole Wasz-Höckert

Ordförande

Leif Martelin

Föreståndare för
tonårspolikliniken

Ålands landskapsstyrelse:

— — — meddela att landskapsstyrelsen anser att barn- och familjepolitiken måste betraktas som en av kärnfrågorna i 90-talets socialpolitik. I det föreliggande medlemsförslaget initierade åtgärder kunde härvid ge en god

teoretisk bas och ny stimulans för konkreta åtgärder på det lokala planet, varför medlemsförslaget förordas.

Mariehamn den 31 augusti 1988

Sune Eriksson
Lantråd

Bengt Linde
Socialchef

Pelastakaa lapset ry – Rädda barnen rf:

Vi anser att Nordiska rådets medlemsförslag om ökning av nordiska åtgärder i barn- och familjepolitiken är motiverat och behandlar barns och barnfamiljers ställning och behov på ett vitt omfattande sätt.

Det behövs en omfattande forskning inom familjepolitiken i dess olika aspekter. Den borde framför allt fästa uppmärksamhet vid barnfamiljernas yttre förutsättningar att klara sig i dagens samhälle. I förslaget har anförts forskning om barnfamiljers bostadsförhållanden, föräldrarnas deltagande i arbetslivet och användande av fritiden. De berörda aspekterna anser vi ha en central ställning i familjepolitisk forskning.

Många av de i förslagen nämnda målsättningarna har i Finland inskrivits i lagen om barnskydd (683/1983). Lagstiftningen i Finland har en tidsenlig målsättning men medlen för dess förverkligande är bristfälliga. För att nå målen borde vi få forskningsresultat som kunde ge nya samhällliga lösningsmodeller.

I Rädda barnen rf:s verksamhet konfronteras vi ofta med de symptom, som härrör sig från barns svåra uppväxtförhållanden och familjernas stressituationer.

Vi anser, att det avsnitt i förslaget som behandlar ovannämnda problem är väl formulerat. Barnfamiljernas stressituationer ökar och vi tror att forskning om dem kommer i framtiden att ha en allt större betydelse.

Forskningsresultaten borde enligt förslaget föras vidare till de yrkesgrupper, som i sitt arbete kommer i direkt kontakt med barn och ungdomar. I dagens läge är förmedlingen av forskningsresultat och kunskap närmast slumpmässig. Forskningsresultaten borde framställas på ett åskådligt sätt och också leda till konkreta förverkligningsmodeller. Nya resultat borde kontinuerligt förmedlas till ovannämnda yrkesgrupper.

Skapandet av allmänna familjepolitiska riktlinjer i Norden är väl motive-

rat och önskvärt. Samarbete, som har den målsättningen, möjliggör vitt omfattande forskning och utnyttjande av sakkunskap över riksgränserna.

Helsingfors den 30 augusti 1988

Rädda barnen rf.

Christina Fagerström

Verksamhetsledare

Päivi Kaukoranta

Tf. jurist

Mannerheims barnskyddsförbund:¹

I förslaget konstateras att familjepolitiken är ett område där nordiska medborgerliga rättigheter ännu inte föreligger. Förslagsställarna har uppenbarligen uppställt som sitt mål att harmonisera familjepolitikens målsättningar och att förbättra i synnerhet barns och familjens ställning. När man försöker uppnå detta mål borde man enligt förslaget först intensifiera den samnordiska forskningen kring barn och familj.

Förslaget harmonierar med Mannerheims barnskyddsförbunds verksamhets idé och aktiva forskningsverksamhet. Förbundet anser att initiativet är viktigt och tillstyrker det varmt.

De nordiska länderna bildar en kulturellt och ekonomiskt enhetlig gemenskap, där familjernas förhållanden, behov och problem är mycket likartade. Även ur denna synvinkel är det viktigt att forskningsbehoven tillgodoses enhetligt.

Förslagets konkreta innehåll utgöres av punkterna 1–4 i förslagets slut. Beträffande dem föreslår förbundet att följande skall beaktas:

Förslagets motiveringar synes ge uttryck för att målet är att omedelbart igångsätta nya forskningsprojekt. Detta är förstås naturligt i fortsättningen, men först borde man i varje nordiskt land skyndsamt samla ihop de redan befintliga forskningsresultaten. Sådana finns i en stor utsträckning, och samnordiska undersökningar pågår. Situationen i Norden har kartlagts t. ex. i s. k. BASUN-projekt² och i jämförande akademiska studier om barnfamiljernas ställning, bl. a. bostadsförhållanden. Enligt vårt förbund är det inte aktuellt att utveckla nya forskningsprojekt förrän de tillgängliga forskningsresultaten har sammanställts och bearbetats.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

² Som bekant, har man i projektet "Barndom, Samhälle och Utveckling i Norden", vilket är till sin natur en samnordisk jämförande undersökning, gjort 1: en översikt över de existerande forskningsresultaten under de senaste tio åren samt 2) en fältstudie om (5-åriga) barns vardag. Projektens resultat har redovisats i sex verk.

Mannerheims barnskyddsförbund betraktar det som nödvändigt att utreda vad man vet om ifrågavarande sektor och – framför allt – vad man inte vet. Endast på detta sätt kan brister i kunskaperna samt outforskade delområden lokaliseras. Härigenom kan överlappande undersökningar undvikas och en kumulering av forskningsresultaten främjas. Efter denna basutredning borde ny forskning inriktas på de sektorer som ännu inte kartlagts.

Uppenbart är att man finner svar på flera frågor i punkterna 1–3 genom att sammanställa de redan befintliga forskningsresultaten. De luckor som kommer fram bör fyllas genom en bestående kartläggning av situationen, vilken skall initieras snabbt efter basutredningen. Enligt behov kan Mannerheims barnskyddsförbund vara koordinator av sådan kartläggning.

Den i förslagets punkt 2 nämnda idén om en gemensam planering av forskningsinsatser är inte endast vettig och värd att understödvas men även nödvändig. Som första steg kunde man genomföra ett samnordiskt seminarium för planering av barn- och familjeforskning. Mannerheims barnskyddsförbund är för sin del berett att bistå vid arrangerandet av sådant seminarium.

Punkt 4 i förslaget avser utarbetandet av gemensamma målsättningar för att barnfamiljernas ställning skall kunna förbättras.

Detta förtjänar stöd speciellt med anledning av den snabba strukturomvandling som alla nordiska länderna undergår. Fastställandet av gemensamma mål förutsätter dock en långsiktig och välplanerad beredningsprocess, där politiker, forskare och representanter för organisationer på området från alla nordiska länderna deltar.

Forskning bör inte planeras enbart med tanke på forskningsmiljöernas egna intressen utan för att tjäna det samhälleliga beslutsfattandet, som tar sikte på att förbättra medborgarnas, deras familjers och barns ställning. Detta för sin del förutsätter att centrala problem utväljes som forskningsobjekt samt att forskningsresultaten sammandras och populariseras. Forskarna och politikerna har ännu inte funnit varandra. Familjepolitiskt beslutsfattande har ofta skett separat från forskningsresultaten.

Mannerheims barnskyddsförbund anser att Nordiska rådet och speciellt ministerrådet är det forum dit forskningsresultaten och förslagen till praktiska åtgärder bör föras. På detta sätt kan bl a de målsättningar som avses i förslagets punkt 4 omvandlas i rekommendationer till konkreta åtgärder och föras in i det nationella beslutsfattandet – som sker såväl hos politiker som inom familjer.

Vårt förbund förhåller sig positivt till det som uttalats i motiveringsdelen samt i förslagets 4 punkter. Vår förhoppning är att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att påskynda och koordinera den tvärvetenskapliga forskningsverksamheten samt initiera samnordiska forskningsprojekt. Mannerheims barnskyddsförbund anser att man i fortsättningen borde inrätta en bestående sektion som ovannämnda uppdrag

skulle åläggas. Innan sådan sektion inrättas borde man först åstadkomma en särskild arbetsgrupp. Den borde bestå av två representanter från varje nordiskt land och få i uppdrag att igång sätta samnordisk forskningsverksamhet.

Helsingfors den 31 augusti 1988

Mannerheims barnskyddsförbund

Kauko Kouvalainen

Ordförande för centralförvaltningen

Jaakko Itälä

Verksamhetsledare

Finlands stadsförbund:

– – – fokuseras viktiga frågor som berör i stort sett alla nordiska familjer. Alla insatser genom vilka man kan förbättra barnens levnadsvillkor återverkar positivt långt in i framtiden, och för i allmänhet också med sig välbefinnande för de vuxna.

Stadsförbundet understöder de förslag som presenteras, men framhåller dock följande:

Förslag 1

För närvarande pågår en samnordisk undersökning om barns livsvillkor i Norden, det s. k. BASUN-projektet. Resultaten av denna undersökning bör studeras innan man sätter i gång en ny, liknande undersökning.

Förslag 2

På Nordiska ministerrådets initiativ har det i flera år planerats nordisk utbildning av personal inom socialtjänsten. Målet håller nu på att nås. NOPUS (Nordiskt projekt för utveckling av socialtjänsten) kommer under 1988–1990 att anordna samnordisk utbildning bland annat kring temat "Framtidsbilder och livskvalitet för barn och unga i Norden". För temats behandling ansvarar Norge och det är meningen att utbildningen skall kombineras med forskning och utvecklingsprojekt i alla nordiska länder.

Förslag 3

De gemensamma projekt som gäller förbättring av livsvillkoren för barn som är handikappade och som kräver särskild vård och omvårdnad, är enligt Statsförbundets centralbyrås uppfattning särskilt angelägna.

Förslag 4

På senare år har särskilt i Finland många nya lagar tillkommit, som syftar till att förbättra familjernas och barnens ställning. Lagstiftningen är

innehållsmässigt rätt likartad i de övriga nordiska länderna. Det vore därför särskilt viktigt att följa upp hur de nya lagarna fungerar och att vid behov vidta åtgärder för att stödja barn och familjer i ett tillräckligt tidigt skede, innan det uppstår kriser.

Helsingfors den 7 september 1988

Pekka Alanen

Vice verkställande direktör

Maija Strandström

Sekreterare för
sociala ärenden

Suomen kunnallisliitto (Finlands kommunförbund) och Finlands svenska kommunförbund:

Enligt medlemsförslaget råder det ännu mellan de nordiska länderna stora skillnader i barn- och familjepolitiken. För att rätta till denna omständighet föreslås, att Nordiska rådet gör en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna. Medlemsförslaget omfattar också ett initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor samt en utvärdering av hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras föräldrar som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd. Dessutom föreslås att det utarbetas en gemensam målsättning för hur de nordiska välfärdssamhällena kan medverka till att stimulera barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och god social service.

En utredning av de i medlemsförslaget nämnda frågorna och vidtagande av åtgärder för att förbättra och förenhetliga barnens och barnfamiljernas ställning är något att eftersträva. Mellan de nordiska länderna sker i allt större omfattning flyttningar från ett land till ett annat. Redan anpassningen till nya levnadsförhållanden kan leda till problem av många slag. Ett barn utsätts för en ännu större påfrestning än en vuxen vid flyttning till en ny också språkligt annorlunda miljö. Sålunda är en strävan till uppväxtförhållanden som motsvarar barnets och hans familjs behov att rekommendera.

Många av de saker som nämns i medlemsförslaget har till nu utretts i form av samnordiska projekt. Resultaten av projekten måste naturligtvis sammanställas så att inte onödiga dubbla undersökningar och utredningar görs. Dessutom torde det finnas sådana undersökningar och utredningar

som gjorts på försorg av Förenta Nationerna och som kan ha betydelse också för det i medlemsförslaget åsyftade arbetet.

Helsingfors den 15 augusti 1988

Suomen kunnallisliitto

Mikko Jokela

Verkställande direktör

Olli Kerola

Byråchef

Finlands svenska kommunförbund

K-J Brunström

Direktör

Erik Nylund

Sektionschef

Kommunala samarbetsnämnden har vid möte den 4 augusti 1988 förklarat sig positiv till medlemsförslaget.

Rädda Barnen:

Rädda Barnen, Ålands distrikt r.f. omfattar medlemsförslaget i de nämnda punkterna och ser fram emot kraftfulla initiativ för att föra in barns rättigheter och barns perspektiv i centrum av den politiska debatten. Åtgärder för förbättrande av barnfamiljernas levnadsvillkor medverkar givetvis till bättre uppväxtförhållande för barnen.

Mariehamn den 25 augusti 1988

Anna-Lena Dreijer

Ordförande

Marita Eriksson

Verksamhetsledare

Föreningen Hem och Skola vid Övernäs skola r.f. har i skrivelse den 29 augusti 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið):¹

Skønt de fleste af de punkter, der nævnes i forslaget, ikke hører under sundheds- og forsikringsministeriets arbejdsområde, men derimod under undervisningsministeriet og socialministeriet, så mener ministeriet, at det her drejer sig om et bemærkelsesværdigt forslag, som er værd at støtte.

Reykjavík, 8. juli 1988

Guðmundur Bjarnason

Páll Sigurðsson

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet:

Departementet har med interesse lest det ovennevnte medlemsforslaget og ser det som svært positivt at Rådet tar opp spørsmål vedrørende barne- og familiepolitikk.

Vi vil imidlertid gjøre oppmerksom på at det allerede har blitt gjennomført Nordiske forskningsprosjekt med direkte relevans i forhold til rekommandasjon 1 og 3. Vi vil i denne sammenhengen henvise til Hjørdis Kaul og Berit Brandths prosjekt "Lov og Liv. En sammenlikning av omsorgspermisjonene i Norden" og til Turid Vogt Grindes prosjekt "Samfunnets respektive familiens ansvar for barna". Disse prosjektene omfatter ikke hele problemområdet som er foreslått i de to rekommandasjonene, men belyser viktige delområder.

Vi vil også henvise til "Handlingsplan for det nordisk likestillingsarbeidet" del 3. som omhandler temaet kombinasjon av familieliv og arbeidsliv. Forhold som her blir tatt opp har stor relevans i forhold til de foreslåtte rekommandasjoner. Det blir etter departementets mening derfor viktig å se disse i forhold til hverandre.

Oslo, 22. september 1988

Etter fullmakt

Tove Friisø

Bente Jansen

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Sosialdepartementet:

Sosialdepartementet er enig i at den nordiske innsatsen innen barne- og familiepolitikken bør styrkes og at medlemsforslaget i denne sammenheng kan ha mye for seg.

Forøvrig er det etablert en del samarbeidstiltak innen dette feltet på nordisk plan.

Turid Vogt Grinde er i ferd med å avslutte prosjektet "Samfunnets respektive familiens ansvar for barna" i regi av Nordisk Ministerråd. Dette prosjektet har hatt som mål å øke kunnskapene om barn og barnevern i nordisk perspektiv.

Videre er det etablert en nordisk forskergruppe knyttet til Jens Qvotrups prosjekt "Barndom som sosialt fenomen". Prosjektet finansieres av Nordisk Ministerråd og tar sikte på å fremskaffe komparative data om barns leveår blant annet i de nordiske land.

For å øke kompetanser blant personell som arbeider innen barne- og ungdomssektoren er det igangsatt et nordisk etterutdanningskurs. Dette kurset vil blant annet gjennom flere fellessamlinger frem til 1990 ta opp til drøftelse oppvektskår og sosialpolitiske prioriteringer i fremtidens Norden.

Vi vil også nevne at det etter initiativ fra det nordiske generaldirektørmøtet skal etableres en nordisk kontaktgruppe innen barneområdet med deltakelse fra de respektive sosialstyrelsene og Sosialdepartementet i Norge. Dette vil antakelig bedre det løpende samarbeidet innen barne- og familiepolitikken.

Oslo, 19. desember 1988

Etter fullmakt

Øystein Opdahl

Reidunn Faksvåg

Sverige**Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ):**

Som svar på remissen överlämnar härmed UHÄ yttranden från universitetet i Stockholm, Linköping, Göteborg och Umeå samt högskolorna i Örebro och Östersund (*se nedan*).

För egen del vill UHÄ särskilt understryka vikten av insatser för att samla och sprida redan tillgängliga forskningsresultat så att de därigenom

kommer till nytta inom bl. a. de grundutbildningar som förbereder för arbete med barn och ungdom och inom samhällsplanerande verksamhet.

Stockholm den 19 september 1988

Gunnar Brodin

Eva Telenius

Statens ungdomsråd har i skrivelse den 18 augusti 1988 förklarat sig avstå från att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

Stockholms universitet, centrum för masskommunikationsforskning:

Att värna om barns och ungdomars behov, bl. a. genom en förbättrad och mer jämställd familjepolitik, ekonomiskt, socialt och kulturellt, är av yttersta vikt för såväl de unga och föräldrarna själva som för samhället.

Forskningen kan göra stora insatser här, avseende barns, ungdomars och föräldrars situation, hur barn och unga upplever omvärlden ur sitt perspektiv osv. Vi instämmer i att sådan forskning är ett eftersatt område. Det handlar dels om att satsa mer på forskningen, dels på att nå ut bättre med den som redan finns, till föräldrar, samhällsplanerare, lagstiftare, forskollärare, lärare, personal till fritidsgårdar, kulturarbetare och andra som arbetar med barn och barns villkor.

Viktiga forskningsfrågor som omnämns i förslaget avser barn, ungdomar och massmedier. Vi vill understryka att betydelsen av dessa frågor ökar i och med masskommunikationens spridning i samhället. En allt större del av kulturen i vid bemärkelse utgörs av massmedieinnehåll. Massmedieanvändningen har blivit den aktivitet svensken ägnar mest tid efter sömn (Gahlin, 1983) och när en genomsnittlig svensk 15-åring slutar grundskolan idag har han eller hon ägnat medierna långt mer tid (15–16 000 timmar) än han eller hon tillbringat i skolan (9–10 000 timmar). Trots att forskning om barn, ungdomar, massmedier och kultur utförts och utförs vid i Sverige huvudsakligen Publik- och programforskningsavdelningen vid Sveriges Radio, Sociologiska institutionen vid Lunds universitet och Centrum för masskommunikationsforskning vid Stockholms universitet, har den ändå varit blygsam kvantitativt sett i förhållande till motsvarande vuxenforskning (v Feilitzen, 1977; v Feilitzen, Filipson, Rydin & Schyller, under publ). I de övriga nordiska länderna är denna barn- och ungdomsforskning också eftersatt.

För att ta tillvara resurserna på olika sätt och utföra bättre forskning är en nära samverkan och ett tätare erfarenhetsutbyte mellan de nordiska forskningsmiljöerna mycket angelägen. Detta är emellertid inte nödvändigtvis liktydigt med vare sig tonvikten på kartläggning eller på gemensam planering. Att genom teoretiskt kvalificerade tolkningar och analyser försöka förstå och förklara och inte bara deskriptivt kartlägga barns och ungdomars förhållanden är nödvändigt för att kunna anvisa framkomliga vägar till ett samhälle som bättre främjar barns och ungas utveckling vilket anges som ett mål i förslaget. Forskningen bör dessutom inte likriktas eller centraliseras utan i stället utveckla en mångfald och bredd, kompletterad av tvärvetenskapliga och internordiska komparationer och en rik och öppen kommunikation mellan olika forskningsriktningar. Vi bejakar alltså kravet på ökade forskningsresurser men ifrågasätter tendensen att ensidigt betona behoven av kartläggande forskning och av samordnad forskningsplanering.

Stockholm den 22 augusti 1988

Cecilia v. Feilitzen

Johan Fornäs

Stockholms universitet, historiska institutionen:

Historiska institutionen ställer sig positiv till de fyra förslag som Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet.

Punkt 2, att ta initiativ till erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till gemensam planering av forskningsinsatser, framstår som mest väsentlig för Historiska institutionens vidkommande.

Ett nordiskt samarbete mellan forskare som arbetar med barn och barns uppväxtvillkor i ett historiskt perspektiv har redan inletts och ytterligare stöd till detta är att välkomna.

Stockholm den 19 augusti 1988

På prefektens uppdrag

Birgit Persson

Högskolelektor

Stockholms universitet, pedagogiska institutionen:

Pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet instämmer i allt väsentligt i Nordiska rådets medlemsförslag om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken (A 832/s).

I förslaget framhålls att föräldrar bör ha rätt till betald ledighet från arbetet under barnets första levnadstid samt att en ordnad barnomsorg måste finnas tillgänglig när förvärvsarbetet återupptas. I förslaget påpekas också att detta är väsentligt ur jämställdhetssynvinkel. Det förefaller dock vara så att förslagsskrivarna ser relativt begränsat på jämställdhetsproblematiken – även om de framhåller att "en dålig familjepolitik . . . konserverar ojämlikhet mellan könen". Ur pedagogiska institutionens synvinkel är det dessutom angeläget att påpeka att en "föräldraledighet" som kan, och bör, utnyttjas av de vuxna av bägge könen ger bättre betingelser för barnens utveckling i jämställdhetshänseende än en där endast ena könet kan utnyttja "ledigheten".

Pedagogiska institutionen är, självfallet, också mycket positiv till förslaget att förstärka forskningen om barns och ungdomars situation och anser att samtliga, i förslaget nämnda, områden är väsentliga. Att forskningsresultatet är viktigt att "föra ut" påpekas också i förslaget. Ur pedagogiska institutionens synvinkel hade det dock varit rimligt att även detta påpekande fått status av hemställansparagraf i skrivelsen. Även om vi, som sagts, är positiva till en förstärkning av forskningen förtjänar det påpekas att det de facto redan finns väsentlig nordisk forskning vars resultat inte nått ut. Detta skulle kunna ske genom exempelvis en samtidig förstärkning av resurser för "popularisering".

Stockholm den 19 augusti 1988

Åke W. Edfeldt

Uppsala universitet, centrum för barnkunskap:

Centrum för barnkunskap vid Uppsala universitet har tillkommit för att söka skapa samverkan mellan enstaka barnforskare inom olika discipliner, för att ta initiativ till forskning inom eftersatta områden samt för att sprida forskningsresultat och "forskningsanknyta" personalutbildningar inom barnomsorgsområdet. Under det senaste året har Centrum t. ex. organiserat två internordiska forskarsymposier: ett om barnintervjumetodik och ett om lek, båda med deltagare från olika vetenskapsgrenar inom medicin, humaniora och samhällsvetenskap. En "enstaka kurs" om barnomsorgens och förskolans historia och ett antal endagars seminarier i olika ämnen för

barnomsorgspersonal och lärarutbildare har genomförts. För närvarande planeras ett större forsknings- och utvecklingsprojekt om lek, som avser att engagera lärarutbildningar och barnomsorgspersonal i sex län. Centrum ger också ut en tidskrift "Kunskap om barn", som riktar sig till barnomsorgspersonal och utkommer 2 gånger om året i en upplaga om ca 1 000 ex.

Svårigheten med att göra symposier och samverkansprojekt är av ekonomisk art. Centrums egna resurser är små och de potentiella deltagarna i internordiska forskarsymposier saknar inte sällan egna forskningsmedel, de flesta är forskarstuderande för vilka resekostnaderna ter sig betydande. Det ovannämnda leksymposiet kunde t. ex komma till stånd endast genom att Centrum i omedelbar anslutning till de anordnade två utbildningsdagar om lek för lärare, lärarutbildare och annan personal inom barnomsorgen, vid vilka symposiedeltagarna ledde seminarier. Arvodet för medverkan i utbildningsdagarna betalade alltså deras kostnader för resa och uppehälle för symposiet. Förslaget om ekonomiskt stöd till erfarenhetsutbyte och samarbete mellan nordiska forskarcentra och enskilda nordiska forskare är därför synnerligen välkommet.

Centrum vill peka på några typer av insatser, som kan vara värdefulla:

1. Nordiska forskarkurser beträffande (a) forskningsmetodiska problem. Ett redan nämnt exempel är metodik vid barnintervjuer. Ett annat är observationsmetoder vid studiet av barn. Någon modern litteratur inom dessa områden existerar inte. (b) olika forskningsteman. Förslagsställarna pekar t. ex. på analyser av hur innehållet i TV och video uppfattas av och påverkar barn, hur barn upplever familjekonflikter etc. Centrum anser att forskarkurser i betydande grad kan bidra till tvär- eller mångvetenskapligt forskarsamarbete.

2. Internordiska symposier. Inom Nordisk förening för pedagogisk forskning – NFPF – som har ca 500 medlemmar och bl. a. utger tidskriften "Nordisk pedagogik" finns ett nätverk för barnforskare i pedagogik. Nätverket anordnar årligen minst ett internordiskt symposium men självfallet behandlar detta i huvudsak enbart pedagogiska frågor. Nätverkets ambitioner på längre sikt är naturligtvis att söka skapa större forskningsprojekt och egna publiceringsfora. (Det finns ingen internordisk facktidsskrift inom området). Ett antal forskare med specialiteten barnhistoria har nyligen etablerat ett liknande nätverk. En medicinsk förening för barnforskning existerar, som har ett symposium vart tredje år. Vad som erfordras är dock ett nätverk av barnforskare från *olika* discipliner. Antalet forskare inom området är inte stort och i många fall är problemen och frågeställningarna inte alltför disciplinavhängiga. Möjligheterna att skapa sådana nätverk, som i sin tur kan ta ansvar för att starta samverkansprojekt av olika slag, är naturligtvis beroende av att de potentiella intressenterna kan träffas och finna det värdefullt att fortsätta kontakten. Därför är det önskvärt att symposier inom barn- och familjeforskning prioriterades vid utdelning av nordiska forskningsmedel.

Centrum för barnkunskap har intresse av ett nära samarbete mellan de centra för barnkunskap, som finns i Sverige, eller håller på att etableras samt med barntemainstitutionerna i Linköping. Kanske vore *ett första steg* på vägen mot ett intensivare internordiskt samarbete att Universitets- och högskoleämbetet i Sverige och motsvarande organ i övriga Norden tog initiativ till samarbetskonferenser för berörda institutioner inom resp. land.

Uppsala den 14 oktober 1988

Karl-Georg Ahlström
Föreståndare, prof. i pedagogik

Högskolan i Örebro:

Högskolan i Örebro har tagit del av förslag och rekommendationer till Nordiska ministerrådet kring ökade forskningsinsatser och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna i fråga om småbarnsfamiljernas förhållanden och deras behov av särskilt stöd. Högskolan instämmer i de lagda förslagen med följande tillägg.

Utöver de påpekanden om speciella faktorer, som påverkar barns och ungdomars uppväxtmiljö och behovet av forskning kring dessa vill vi föreslå följande.

De allt mer frekventa familjeformerna – ”styvfamiljer” och ensamförälderfamiljer – och deras konsekvenser för barns utveckling borde ägnas forskningsresurser. I det sammanhanget vill vi hänvisa till ”Styvfamiljer. En artikelserie ur Svenska Dagbladet” (SvD 1988) som belyser problematiken.

Med den ökade flykting- och invandrarströmmen till de nordiska länderna skulle vi också vilja föreslå forskningsresurser för att utvärdera de krav ett flerkulturellt samhälle ställer på god social service och ekonomisk trygghet för samtliga familjer.

För högskolans del känns det ytterst angeläget att resultat av forskning inom föreslagna områden snabbt förs ut i grundutbildningen inte bara till blivande lärare utan kanske än mer till blivande socialarbetare. Likaså bör olika former av påbyggnadsutbildning och handledarutbildning inom högskolans olika ämnesområden ha stor nytta av en utvidgad kunskap.

Örebro den 25 augusti 1988

Haluk Soydan

Harriet Jakobsson

Universitetet i Linköping:

Det remitterade ärendet har inom universitetet tillställts temarådet, utbildnings- och forskningsnämnden för Hälsouniversitetet (UFO-HU) och utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning ((UFO-L) för yttrande. Inkomna yttranden från temarådet och UFO-HU överlämnas härmed (*se nedan*). Yttrandena avser i första hand att-sats nr 2 i medlemsförslaget, dvs den som handlar om initiativ till erfarenhetsutbyte och samarbete mellan nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor med sikte på en gemensam planering av forskningsinsatser. De innebär ett klart tillstyrkande av det framlagda medlemsförslaget och pekar både på skäl till ytterligare forskning på ett antal områden och på konkreta möjligheter till ett utvidgat nordiskt samarbete.

Rektorsämberet vill för egen del stryka under remissinstansernas synpunkter samt peka på att Tema Barn som är i färd med att byggas upp vid universitetet – ett arbete som bl. a. tar sig uttryck i att de två första professurerna just är på väg att fördes med sina första innehavare – framstår som ett sådant centrum för forskning om barn som ett mera omfattande nordiskt samarbete kan baseras på.

Linköping den 7 september 1988

På rektorsämberets vägnar

Curt Karlsson

Universitetet i Linköping, temarådet:

Förslaget måste betraktas som synnerligen välkommet. För några år sedan etablerades Centrum för barneforskning i Trondheim. I år startar Tema Barn sin verksamhet vid universitetet i Linköping. En forskning kring barn håller på att byggas upp i Danmark. Det är synnerligen angeläget att dessa nya forskningsansatser – med ett barnperspektiv som främsta kännetecken – kan utvecklas i ett nära och fruktbart samarbete. Ett forskningssamarbete om barn och barns villkor i Nordiska rådets regi bör kunna bli synnerligen fruktbart med de nya förutsättningar som "barnforskningsinstitutionerna" ger. Också i överföringen av kunskaper från forskarsamhället till olika barnintressenter bör ett nordiskt samarbete kunna ge mycket. Ett exempel på sådan kunskapsöverföring med forskare från flera nordiska länder som föredragshållare är det årliga arrangemanget Östergötlands barndagar. Som framgår av det bifogade programmet medverkar i årets barndagar flera norska forskare.

Även i ett internationellt sammanhang bör nordiska barnforskare genom samarbete kunna betyda mycket för att förbättra barns villkor. År 1987

genomförde Centrum för barneforskning i Trondheim en betydelsefull internationell konferens "Growing into a Modern World". Konferensen var i osedvanligt hög grad inriktad på barn i tredje världen. Det borde vara en angelägen uppgift för Nordiska rådet att medverka till att de kunskaper om barns villkor som samlas genom forskning bl. a. vid de nordiska "barnforskningsinstitutionerna" förs ut i världen genom att de nordiska länderna ges möjlighet att ordna konferenser av samma slag som "Growing into a Modern World".

Linköping den 1 september 1988

På temarådets vägnar

Göran Graninger

Forskningsledare

Universitetet i Linköping, utbildnings- och forskningsnämnden:

Utbildnings- och forskningsnämnden delar förslagsställarnas åsikter om en utvidgad forskning, samt ett utökat forskningssamarbete.

Förslagsställarnas intresse av att få till stånd en forskning inriktad mera på att söka de positiva betingelserna för barns utveckling än på så kallad eländesforskning överensstämmer väl med intentionerna bakom den barn-temainstitution, som hösten 1988 startar sin tvärvetenskapliga verksamhet vid universitetet i Linköping. Även Hälsouniversitetet representerar med sin utåtriktade profil och problemorientering en sådan hållning.

Från dessa utgångspunkter skulle en lång rad relevanta frågeställningar kunna grupperas, där såväl frågor ur samhällsperspektiv som ur barn- och familjeperspektiv kan inrymmas.

Samhällsförändringarnas effekter på barn och familj. De framtida samhällsförändringarna och deras konsekvenser för familjeliv och barns villkor borde rimligen studeras bättre och på ett annat sätt än vad som hittills skett i de nordiska länderna. Här kan förbättrade statistiksystem och longitudinella studier vara av stor betydelse.

När man börjar använda ett nytt läkemedel, studeras eventuella biverkningar noga. Vid allvarliga biverkningsrisker dras alltid dessa läkemedel in, även om de i sig är effektiva. Sociala reformer och snabba samhällsförändringar utsätts sällan för motsvarande prövningar. Barns psykiska utveckling och välbefinnande är en förutsättning för ett samhälles framtid. Att följa de eventuella "biverkningarna" av social förändring på barnen borde vara en viktig del av samhällsplaneringen.

Barns hälsa och miljö. Vi vet numera genom omfattande studier, att psykisk och fysisk sjuklighet och dödlighet har nära samband med "social förankring" och tillgång till stödjande sociala nätverk. (Turner 1983). Det tycks vara graden av upplevt stöd som är viktigast, framförallt det känslomässiga stödet. Detta innebär att individen känner att man bryr sig om och älskar honom, att han är uppskattad och värdesatt, att han känner sig tillhöra en grupp med ömsesidiga förpliktelser och där han kan lita på att andra ställer upp om det behövs, dvs de upplevelser som en välfungerande familj kan förmedla till sina medlemmar.

Speciellt stressmotståndskraftiga barn som har vuxit upp i dåliga miljöer, har åtminstone haft någon vuxenidentifikationsfigur och rollmodell. Det kan ha varit någon utanför familjen men även bra skolmiljö har exempelvis visat sig neutralisera dåliga hemförhållanden (Rutter 1979). Kunskapen om detta är fortfarande bristfällig och har inte speciellt studerats i nordiska sammanhang.

Barns uppväxt i våra dagar utmärks av färre varaktiga och djupa relationer än tidigare. Hur påverkar detta våra barn?

Barn påverkas via mediautbudet och får all världens katastrofer "rakt in i vardagsrummet" via TV. Hur påverkar detta barns värderingar och vuxenlivet?

Utvärdering av samhällets stödsystem. Som tidigare påpekats, har tyvärr en systematisk utvärdering av socialpolitiska reformer varit sparsamt förekommande. En utvärdering genom samverkan av de nordiska länderna är i sig rationell. Kulturella skillnader finns men är på många områden inte större än att en planmässig samverkan och arbetsfördelning sannolikt skulle ge ett bättre underlag för barn- och familjepolitiken än vad nu vanligen finns. Därigenom skulle man erhålla tillräckligt underlag för analys av specifika och viktiga frågeställningar exempelvis på de sociala och medicinska områdena. Vi har lyckats sänka spädbarnsdödligheten i Sverige till den lägsta i världen. Men vi har inte lyckats sänka frekvensen av psykiska beteendevikelser under de sista 30 åren, trots olika sociala, pedagogiska och politiska reformer. Vi behöver mera forskning i överensstämmelse med förslagsställarnas intentioner för att förstå varför.

Linköping den 23 augusti 1988

På utbildnings- och forskningsnämndens vägnar

Per Bjurulf

Louise Norrmén

Lunds universitet, institutionen för barn- och ungdomspsykiatri:

I ett medlemsförslag till Nordiska rådet föreslås att Nordiska rådet skall rekommendera det Nordiska ministerrådet att göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna. Man föreslår också att initiativ skall tas till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till en gemensam planering av forskningsinsatser samt utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd. Man vill därefter utarbeta en gemensam målsättning för hur de nordiska välfärdssamhällena kan medverka till att stimulera barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och god social service.

I förslaget påpekas att viktiga områden av barns uppväxtmiljöer inte belysts av den forskning som finns. Påpekar att i våra snabbt föränderliga samhällen har man en otillräcklig kunskap om hur olika företeelser i barnens närmiljö påverkar på deras uppväxtvillkor och psykiska och sociala utveckling. Bl. a. påpekar man att mera kunskaper behövs då det gäller hur barn upplever TV och video, inte minst våldsinslagen i dessa. Barns lekmiljö och den typ av leksaker som barn leker med samt biltrafiken är också områden som nämns i förslaget. De här områdena rör framför allt vanliga barn men man påpekar också att barn som växer upp under svåra familjeförhållanden eller under andra svåra sociala omständigheter behöver särskild uppmärksamhet. Man påpekar framför allt att man har mycket litet kunskap när det gäller hur sociala nätverket kan utvecklas till stöd för barn som befinner sig i svåra stresssituationer.

De förslag som framförs är viktiga. Man vet att ca 17% av barn och ungdomar i Sverige har olika typer av psykiska störningar, en mindre del av dessa, 2–3% mycket allvarliga störningar. Visserligen vet man mycket om barns uppväxtvillkor i Sverige men det är viktigt att fortlöpande följa utvecklingen. Särskilt bör beaktas ganska nya fenomen t. ex. det alltmer ökade videoutbudet, dataspelen och nya former av leksaker. För alla dessa tre kategorier av sysselsättningar för barn och ungdomar har man påtalat i massmedia att de ofta har starka våldsinslag. Visserligen har barn alltid lekt med krigsleksaker men såväl våldsvideo som TV-spel och nya krigs- och rymdleksaker är mer raffinerade och förföriska än forna tiders enkla krigsleksaker. Man har också menat att ett intensivt och ensidigt lekande med dessa kommer att ha en större inverkan på barns tillvänjning till våldsamma lösningar av konflikter och mellanmänskliga relationer än tidigare. Kunskapen är mycket liten på detta område, det är viktiga fält att utforska. Barns förmåga att klara en skilsmässa, anpassningen hos barn i de allt större invandrargrupperna, den stora gruppen utländska adoptivbarns tonårsanpassning är andra ganska utforskade områden. Jämförande studier i Norden av olika sätt att bemöta barn med svåra sociala beteendevikelser saknas också, trots att man här skulle ha ett intressant fält för

jämförelser då man satsar på olika typer av lösningar i de nordiska länderna.

Förslagen som framförts verkar därför synnerligen viktiga och jag föreslår därför fakultetsstyrelsen att stödja dessa.

Lund den 9 september 1988

Marianne Cederblad

Professor i barn- och ungdomspsykiatri

Göteborgs universitet, institutionen för socialt arbete:

Vi vill inledningsvis stödja förslaget till Nordiska rådet om vikten av att samordna och stärka det nordiska samarbetet kring såväl generell familjepolitik som forskning kring barns uppväxtvillkor med de motiv som redan framgår i förslaget.

Alltför ofta har både forskare, politiker och professionell vårdpersonal mer kunskap och större förtrogenhet om vad som sker i utomnordiska länder och är mindre insatta i de familjepolitiska debatter som förs och kunskapsproduktion som finns i de näraliggande nordiska grannländerna, vilket är beklagligt ur många synpunkter bland annat p g a att många av de problem som berör barn och ungdom i Norden är så likartade. En viktig anledning att fokusera just småbarnsfamiljer är dessutom att man i nordisk skilsmässoforskning konstaterat att de samlevnadskonflikter som resulterat i skilsmässa uppstått tidigt, dvs. vid övergången till föräldraskap.

Förslagställarna avslutar i sin skrivelse med en uppsamling i fyra punkter kring nordiska insatser som bör initieras av Nordiska ministerrådet. Eftersom innehållet, som redan påpekats, är mycket omfattande är det viktigt att noggrant tänka igenom hur dessa punkter bör prioriteras alternativt förhålla sig till varandra för att arbetet skall bli ett meningsfullt resultat och få den effekt som avses.

Enligt vår mening torde det mest konstruktiva vara att prioritera punkt 2, dvs. erfarenhetsutbyte mellan nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor, och punkt 3 att utvärdera hur man i de nordiska länderna hjälper barn och familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd.

Kanske är det faktiskt denna grupp familjer och barn som bör stå i centrum med tanke på den starka och snabba sociala utslagning som idag blir resultatet för barnens del när vi lever i ett samhälle som kräver allt mer av sk jagstyrka för att "överleva" i både skolsystemet och i arbetslivet. Men så gott som all forskning hitintills visar tyvärr att det är ingen enkel sak att bryta det sk sociala arvet. Vi stödjer dock till fullo förslaget om fortbildning kring "barn i riskzonen" förlagd till Nordiska hälsovårdshög-

skolan. Det är oerhört betydelsefullt att lyfta fram och sprida de viktiga erfarenheter som redan finns mellan de nordiska länderna.

Inom varje nordiskt land finns redan en hel del forskning inom de områden som förslagställarna har önskemål om. Det är dock i dagsläget svårt t. o. m. inom varje enskilt land att få överblick över befintlig kunskap och pågående kunskapsproduktion, eftersom just forskning kring både barn och kring familjer är utspridd på en rad olika institutioner både inom universitetet i form av intressanta metodutvecklingsprojekt ute på sociala fältet. En del av de kunskapsbehov som efterlyses, t ex om videovåld finns redan viktiga frågeställningar besvarade (t ex Lunds universitet). Ansatsen kring vissa av de problem som skissas bör i första hand vara att sprida redan befintlig kunskap inom Norden – till politiker och socialt verksamma yrkesgrupper. Det är således opinionsbildning baserad på vetenskapliga rön mer än ny forskning som erfordras.

Detsamma gäller kunskap kring barn och familjer i riskzonen, där det finns en rad intressanta och mer eller mindre framgångsrika metodutvecklingsprojekt inom t. ex. barnpsykiatri och socialtjänsten. Problemet är i första hand att få den kunskap som redan finns överförd till praktiska verksamheter, bl. a. genom förstärkning av personalresurser etc. Samma gäller den offentliga barnomsorgen. Man behöver i vissa avseenden inte i första hand förnyad forskning. Det räcker med att avläsa konkreta siffror i köerna efter daghemsplatser! Politisk vilja mer än forskning är vad som erfordras på just den punkten.

En aspekt som inte klart specificeras men som ligger underförstått i begreppet familj och jämställdhet är fädernas roll vad gäller familjeansvar och föräldraskap. En av de stora frågorna enligt vår mening är vilka möjligheter familjer idag har att kombinera och organisera arbetsliv och familjeliv för att tillgodose sina barns behov. I det här sammanhanget kommer också ensamstående föräldrars situation in i bilden som en speciellt psykosocialt sårbar grupp. Familjepolitiskt är denna grupps behov också mycket viktig att fokusera. Detsamma gäller kontakten far-barn efter skilsmässa, där man vet från olika utredningar att en stor grupp barn i Norden mister kontakten med sina fäder. Nordiska rådet har dock redan tagit initiativ till samordnade insatser kring frågor som rör mannen och mansrollen som behöver vidareutvecklas.

Till stor nytta för hur det nordiska samarbetet kan organiseras och utvecklas torde också de erfarenheter vara som redan finns i det nordiska projektet om parforskning.

Göteborg den 24 augusti 1988.

Göteborgs universitet
Institutionen för socialt arbete

Lisbeth Johnsson
Prefekt

Göteborgs universitet, linjenämnden för utbildningar inom barnomsorgen:

Nämnden ger sitt oreserverade stöd till föreslagna åtgärder rörande nordisk samverkan inom forskning om barn och barns uppväxtvillkor och inom barn- och familjepolitik.

Det finns inom forskningen, inte minst i Europa i övrigt, ett stort intresse för denna form av samordnade och komparativa studier (jfr t. ex. Vienna Centre). Förutsättningarna för sådan forskning – och för ett utnyttjande av forskningens resultat – är kanske speciellt goda i Norden, då samhällsförhållanden, familjepolitik m. m. i de nordiska länderna karakteriseras av stora likheter, men också av viktiga skillnader.

I sammanhanget kan också nämnas att bl. a. institutionen för pedagogik vid Göteborgs universitet redan tidigare engagerat sig i internordiska studier (t. ex. vad gäller ensamföräldrarnas situation och förskolans mål och innehåll) och att goda förutsättningar för en utvidgning av detta engagemang föreligger.

Göteborg den 9 augusti 1988

På linjenämndens uppdrag

Hilding Sjödén

Utbildningsledare

Umeå universitet har i skrivelse den 7 september 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Högskolan i Östersund:

Högskolan i Östersund är angelägen om gemensamma forskningsinsatser inom Norden. Vi tror också på gemensam planering inom sociala området i viktiga frågor, där en samordnad planering är möjlig.

Barn- och familjepolitik är ett område där vi kan se att en samordning av forskning och planering skulle kunna vara intressant.

Inom institutionen för socialvetenskap och humaniora har just startats ett forskningsprojekt inom området, som vi hoppas kunna presentera resultatet av under 1989/90. Vi är också intresserade av att utöka forskningsinsatserna inom området.

Vi ställer oss alltså bakom punkterna 1–4 som föreslås i motionen till Nordiska rådet.

Östersund den 1 september 1988

Ulla-Britta Stenström-Jönsson

Studierektor

Inst. för socialvetenskap och humaniora

Rädda Barnen:

Rädda Barnen har med intresse tagit del av medlemsförslaget om ökade nordiska insatser inom barn- och familjepolitiken. I förslaget tecknas en bakgrund som spänner över många väsentliga familjepolitiska frågor. Ett nordiskt erfarenhetsutbyte innebär en stimulans både av den nationella och den samnordiska debatten.

De familjepolitiska frågorna är väsentliga att diskutera i ett nordiskt forum eftersom man valt delvis lika, delvis olika familjepolitiska lösningar i de olika nordiska länderna. Dessutom berör de på djupet så många människors vardag.

Rädda Barnen välkomnar de fyra förslagen om ett utökat och fördjupat samarbete mellan de nordiska länderna i barn- och familje frågor.

Kartläggningen av småbarnsfamiljernas förhållanden görs och bör ytterligare göras i respektive land. Det intressanta i ett nordiskt perspektiv är i stället jämförelserna ur vilka erfarenheter kan hämtas både för de samnordiska nationella debatterna. Försök av det slaget har gjorts på senare år t. ex. i BASUN-projektet, vilket redovisades på Rädda Barnens Barndagar 1988. Vidare har ett jämförande projekt genomförts av Statskontoret beträffande kostnader i Norden för barnomsorg, t. ex. en studie som givit upphov till en hel del debatt.

En gemensam nordisk planering av forskningsinsatser av olika forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor vore angelägen. Problemet är dock att de nationella resurserna på området är klart otillräckliga. Det gäller både fasta resurser (professorer, forskningsgrupper etc) och anslag för forskningsprojekt.

Ett första krav som måste ställas är en utökning av forskningskapaciteten på området. Det är t. ex. orimligt att det ännu inte finns någon professur med familjepolitisk inriktning när familjepolitiken tar så stor andel av respektive statsbudget i anspråk.

Barnomsorgsforskningen är till exempel helt otillräckligt utvecklad i förhållande till den betydelse barnomsorgsfrågorna har för barnen, deras föräldrar, personal, den skattebetalande allmänheten och för politikerna. Många beslut måste tas på otillfredsställande dåligt kunskapsunderlag.

En nära samverkan mellan de nordiska länderna förutsätter dock gemensamma nordiska utbildningsinsatser. Vissa kunskaper, normer och värderingar bör bli mer allmänna inom de olika nordiska yrkesgrupper som arbetar med barn- och familje frågor.

Den Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg är ett utomordentligt exempel på hur de nordiska länderna kan arbeta med högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Rädda Barnen anser därför att en nordisk socialhögskola skulle kunna inrättas för att på liknande sätt ge gemensam högre social utbildning i nära kontakt med forskning, till Nordens socialarbetare.

Att inom Nordiska hälsovårdshögskolans ram arrangera enstaka fortbildningskurser kring "barn i riskzonen" som förslagsställarna föreslår, ser Rädda Barnen således som en otillräcklig insats.

Viss gemensam nordisk fortbildning och vidareutbildning för barnomsorgspersonal, i första hand förskollärare och fritidspedagoger skulle också vara angelägen. På dessa områden har både Norge och Danmark hunnit betydligt längre än Sverige.

Detta förslag bör prövas i samma positiva anda som de föregående.

Barns utveckling kan naturligtvis stimuleras genom en god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och en god social service men det är inte tillräckligt. En god familje- och socialpolitik är hörnstenar i ett samhällsbygge som gynnar barnen. Barnens och de ungas situation behöver dock uppmärksammas i betydligt fler sammanhang än som sker idag. Till exempel i bostadspolitiken, arbetsmarknadspolitiken, miljöpolitiken, flyktingpolitiken.

Förslaget har en god ambitionsnivå som borde kunna överföras till andra samhällsområden till stöd för barn och unga.

Stockholm den 31 augusti 1988

Rädda Barnen

Thomas Hammarberg

Generalsekreterare

Svenska kommunförbundet:

Familjepolitiken har sedan lång tid tillbaka varit en huvudpunkt i den politiska debatten i vårt land. Även om synen på familjestödets inriktning och konkreta utformning i flera avseenden går isär råder idag en bred politisk enighet om barn- och familjepolitikens alldeles särskilda betydelse för välfärdssamhällets fortgång. Vi tror oss dela en sådan grundsyn med våra nordiska grannar.

Trots en likartad grundsyn, och även om likheterna mellan våra länder i många avseenden redan är stora, finns det, som förslagsställaren framhåller, betydande skillnader inom väsentliga områden. Inte minst inom barnomsorgsområdet, som nyligen varit föremål för en jämförande studie, har stora skillnader iakttagits mellan våra nordiska länder. (Barnomsorg i Norden – kostnader, kvalitet och styrning, Statskontoret 1987).

Självfallet är olikheter mellan våra länder till en del utslag av kulturella och samhällsideologiska skillnader som också fortsättningsvis är värda att slå vakt om.

Alldeles uppenbart finns det emellertid områden där ett fördjupat erfa-

renhetsutbyte och samarbete kan ge många värdefulla bidrag till det fortsatta familjepolitiska reformarbetet i Norden. Det samarbete som inom ramen för den nordiska kontaktkommittén etablerats inom barnomsorgsområdet är ett exempel på hur forskning och andra erfarenheter fått en bred spridning bland kommunala barnomsorgsarbetare i hela Norden.

Förbundets styrelse ser därför positivt på medlemsförslagets initiativ till ett ökat nordiskt samarbete inom barn- och familjepolitiken och förutsätter att eventuella förslag till åtgärder blir föremål för bred diskussion i särskild ordning.

Reservation anfördes av m-ledamöterna, *se nedan*.

Stockholm den 2 september 1988

Svenska kommunförbundet

Lars Eric Ericsson

Reservation

av Ella Tengbom-Velander, Ing-Britt Nygren, Jonas Wallin, Lennart Hedquist och Karl-Axel Svenningsson (samtliga m).

Vi anser att styrelsens yttrande bort ha följande lydelse.

''Kartläggning, utvärdering och erfarenhetsutbyte rörande barnfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna är positivt och kan tydliggöra effekten av olika typer av insatser i tekniskt och ekonomiskt relativt jämställda länder. Samhällsvetenskaplig forskning av detta slag kan ge de olika länderna ett gott underlag för bedömning av den egna familjepolitiken i varje land.

Den fjärde punkten i förslaget 'att därefter utarbeta en gemensam målsättning för hur de nordiska välfärdssamhällena kan medverka till att stimulera barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och social service' ger intryck av att fungera som en beställning på slutsatser i forskningsprojektet.

Moderata samlingspartiet anser att det bör vara upp till varje land att bestämma hur man skall utveckla familjepolitiken för att stimulera barns utveckling. Nordiska rådet bör därför inte utarbeta en gemensam målsättning enligt punkt 4.''

Landstingsförbundet:

De barn som får växa upp i Norden har ett bättre utgångsläge i jämförelse med barnen i många andra länder. Detta exemplifieras bl. a. av den låga spädbarnsdödligheten och den höga medellivslängden. Trots det materiella

välståndet har det dock visat sig att många barn, unga och deras familjer inte mår psykiskt och socialt bra.

Även om det finns stora likheter mellan de nordiska ländernas sociala välfärdssystem, nätverk och förebyggande verksamhet finns också stora skillnader. En jämförelse mellan ländernas system samt barns och ungas såväl fysiska som psykiska och sociala välbefinnande skulle kunna ge värdefullt underlag för bl. a. samhällsplanering och förebyggande arbete i de enskilda länderna och i ett gemensamt nordiskt arbete.

Landstingsförbundet anser att det är viktigt att ta vara på och använda den samlade kunskap som finns i Norden för att förbättra situation och möjligheter för barnen och deras föräldrar. Förbundsstyrelsen ansluter sig därför till det synsätt och den inriktning som redovisas i medlemsförslaget.

En gemensam målsättning för arbete med barns och föräldrars villkor i Norden skulle i alla länderna kunna lyfta fram och därmed också stimulera barns utveckling, situation och behov av social trygghet och omvårdnad.

Landstingsförbundet ställer sig även positivt till förslaget som innebär en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna. I gruppen småbarnsföräldrar inkluderar Landstingsförbundet också flyktingbarnen och deras familjer.

I kartläggningen är det viktigt att redogöra för den förebyggande verksamhetens organisation, uppbyggnad och innehåll i de olika länderna. Nordiska hälsovårdshögskolan bör kunna utgöra en viktig resurs i ett gemensamt nordiskt arbete för ökade insatser inom familjepolitiken.

Stockholm den 1 september 1988

Landstingsförbundet

Gunnar Hofring

Walter Slunge

Svenska läkaresällskapet:

I medlemsförslaget hemställes att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna, att ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor, att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och familjer, som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd samt att därefter utarbeta en gemensam målsättning för stimulans av barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och god social service. De tre förstnämnda förslagen faller inom Svenska läkaresällskapets kompetensområde.

Med ökade kunskaper om de faktorer som påverkar barns utveckling till vuxna har det även uppstått många nya frågeställningar, vilket kan exemplifieras av det följande.

Den fysiska utvecklingen och mognaden varierar mellan olika barn och mellan könen. Av en svensk undersökning (Gunilla Westin-Lindgren, Physical and mental development in Swedish urban school-children, Stockholm 1979) framgår att spridningen kan vara mycket stor. Flickor mognar före pojkar och går in i kroppspuberteten ca 2 år före pojkarna. Vid övergången mellan skolans mellan- högstadium kan skillnaden mellan den biologiskt äldsta (som är en flicka) och den biologiskt yngste (som är en pojke) vara hela 7 år, trots att det rör sig om kronologiskt jämgamla barn.

När det gäller frågan om utvecklingspsykologin saknas kunskaper om eventuella skillnader i 'utvecklingsförlopp'. Följer samtliga barn den 'utvecklingspsykologiska' kronologin eller finns även här skillnader mellan och inom könen? Kan i sin tur eventuella skillnader och variationer i den normala utvecklingsgången av personligheten också innebära att olika barn är olika känsliga för påfrestningar i miljön, inom och utom familjen, och av skador, sjukdomar eller andra stressfaktorer? Kan eventuella sådana skillnader också finnas bland barn ur samma familj? Om så är fallet kan 'nya' kunskaper erhållas om hur exempelvis social utslagning borde förebyggas.

Uppkomna frågor och problem kan emellertid också vara följden av den utveckling som sker i ett modernt samhälle och som leder till att nya och annerlunda krav kommer att ställas på den uppväxande generationen.

Under efterkrigsperioden har det skett en närmast ofattbar utveckling av kunskapsvolymen inom de flesta kunskapsområdena. Kraven på barns och ungdomars skolprestationer har därigenom också kommit att öka. Detta innebär också, att utslagningen från skolan tenderat att framstå som ett socialt problem av stor betydelse. Hur skall den skola se ut, där barnen kan omhändertagas på ett sådant sätt, att eventuella skillnader i förutsättningar inte behöver leda till utslagning och ojämlikhet?

En annan sådan fråga som uppstått är hur barn som invandrar med sina familjer till Skandinavien utvecklas med hänsyn till de kulturella skillnader som kan föreligga.

Sammanfattningsvis finner Svenska läkaresällskapet, att en skandinavisk multicenterstudie, där ovanstående och andra frågeställningar kunde belysas, vore av utomordentligt intresse. Multicenterstudien borde då genomföras som ett interdisciplinärt samarbete, där barn- och ungdomspsykiatri, pediatrik, psykologi, pedagogik och företrädare för sociologi och

socialt behandlingsarbete skulle utgöra kärnan och till sig knyta representanter för exempelvis socialmedicin, kriminologi och rättspsykiatri.

Stockholm den 23 augusti 1988

För Svenska läkaresällskapet

Harry Boström

Ordförande

Hans O Hallander

Sekreterare

Sveriges socionomförbund hänvisar i en skrivelse den 30 augusti 1988 till yttrande av den 29 augusti 1988 från Nordiska socionomförbundens samarbetskommitté (se ovan).

Riksförbundet Hem och Skola (RHS):

Förslaget syftar till att kartlägga småbarnsfamiljernas situation, samordna och stärka forskningen om barns uppväxtvillkor och därmed stimulera familjepolitiska åtgärder. Ett viktigt inslag är att via den offentliga debatten och genom undervisning, ge föräldrarna en fastare grund att stå på när det gäller att välja vad som är bra eller mindre bra för deras barn.

RHS tillstyrker förslaget.

Inom vårt eget arbetsfält – föräldrarna och skolan – finns ett nordiskt samarbete. Det har gett oss många erfarenheter och impulser. Trots att våra länder historiskt och kulturellt står varandra nära, ser vi ofta olika lösningar på likartade problem. System kan ibland vara hinder för utveckling. Det kan då vara bra att pröva frågan i förhållande till andra länder, där synsättet är annorlunda även om man inte alltid kan överföra lösningar från ett land till ett annat, är vår erfarenhet att dialogen medför omprövning av egna ställningstaganden och inspirerar till nytänkande.

Bifogade artikel i BARN 5/88 illustrerar detta¹.

I samband med att Nordiska ministerrådet utarbetade förslag till ny handlingsplan för det nordiska kultursamarbetet, framförde de nordiska föräldraorganisationerna förslag om att elev- och föräldrainflytande i skolan skulle bli föremål för en studie. De nordiska länderna har olika tradition

¹ Här ej tryckt.

och styrsystem för skolan. Föräldrarnas möjlighet till engagemang och påverkan skiljer sig också, dels beroende på organisatoriska skillnader, dels genom olika inställning till föräldrars roll i samarbetet om barns fostran och utbildning. Vi har inte kunnat återfinna vårt förslag i den handlingsplan som nyligen fastställts av Nordiska rådet.

Med exemplen ovan har vi velat illustrera, att vi ser ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och information som ett bra sätt att utveckla barn- och familjepolitiken i de enskilda nordiska länderna. En rad intressanta forskningsprojekt pågår. Det kanske allra viktigaste är att föra ut resultaten så att de blir tillgängliga för de breda grupperna, samtidigt som de ger underlag och stöd för politiska beslut.

Stockholm den 6 september 1988

Riksförbundet Hem och Skola

Bengt Andersson

Förbundssekreterare

Svenska facklärarförbundet (SFL):

I Nordiska rådet har under våren 1988 väckts ett medlemsförslag om ökade nordiska instatser inom barn- och familjepolitiken. Förslaget har av den svenska delegationen inom Nordiska rådet i Sverige sänts på remiss till ett antal myndigheter, verk och organisationer. Bland de sistnämnda återfinnes Sveriges fritidspedagogers förening (SFF).

SFF är en av flera riksföreningar inom Svenska facklärarförbundet (SFL), som förutom fritidspedagoger också organiserar förskollärare, barn- och ungdomslärare, metodiklärare i bl. a. förskolläro- och fritidspedagogutbildningarna samt många andra lärargrupper på samtliga stadier inom det svenska utbildningsväsendet. SFL företräder dessa lärargrupper i alla fackliga sammanhang – alltså även som remissinstans – varför SFL av SFF övertagit besvarandet av den aktuella remissen.

SFL har tagit del av innehållet i det aktuella medlemsförslaget och koncentrerar sitt yttrande till att gälla undertecknarnas i fyra att-satser koncentrerade hemställan. SFL tillstyrker i princip vad som hemställs i de fyra avslutande att-satserna men vill samtidigt starkt framhålla vikten av att nya tillägg görs i den sista att-satsen beträffande "en gemensam målsättning för hur de nordiska välfärdssamhällena kan medverka till att stimulera barns utveckling". Enligt SFL:s uppfattning saknas här ytterst väsentliga delar när det gäller att stimulera barns utveckling nämligen de pedagogiska aspekterna. De bör här uttryckas i en komplettering till vad som sägs om god ekonomisk trygghet och god social service för barnfamiljerna så att att-satsen i sin helhet kommer att få följande lydelse:

att därefter utarbeta en gemensam målsättning för hur de nordiska välfärdssamhällena kan medverka till att stimulera barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och god social service samt en god pedagogisk verksamhet i form av förskola för alla förskolebarn och i form av skola och fritidshemsverksamhet för alla skolbarn i åldrarna 7-12 år.

Dessa för barns allsidiga utveckling så viktiga komplement till hemmet i dagens samhälle bör naturligtvis också omnämnas i den text som i förslaget föregår de att-satser som utgör förslagsställarnas hemställan.

Stockholm den 29 augusti 1988

Svenska facklärarförbundet

Lars Erik Klason

Kanslichef

Birgitta Samuelsson

Ombudsman

Riksförbundet BRIS – Barnens Rätt i Samhället:

Förslaget berör en mängd samhällsfaktorer som har stor betydelse för barns uppväxtvillkor i vår tid. Enligt vår uppfattning berörs större delen av de samhällsföreteelser som är av störst betydelse för barnen. Vi anser att den koppling mellan förvärvsarbete/ekonomi – möjligheter till barnomsorg och jämställdhet som förs fram är av central betydelse i alla diskussioner om barns uppväxtvillkor.

I ett samhälle under snabb utveckling förändras förutsättningarna för den enskilde individen att fungera som förälder från generation till generation. Enskilda familjer genomgår en dynamisk utveckling och separationer är vanliga. En för barnen avgörande fråga blir hur deras mödrar och fäder fungerar som föräldrar såväl inom kärnfamiljen som i en styvfamilj efter en eventuell separation. Detta är inte minst betydelsefullt för tonåringar. Vi tror att en analys av vuxnas möjligheter och svårigheter i föräldrarollen i de nordiska länderna idag skulle vara av stor betydelse. På den skulle man kunna grunda förslag till framtida åtgärder för att stödja föräldrar och för att få ett bra samspel mellan insatser som förväntas bli gjorda inom familjen respektive tas om hand av samhället.

I detta sammanhang vill BRIS gärna aktualisera den debatt om barns politiska ställning som under senare år förts i Sverige. Förslag har framförts om att varje individ, således även barn, vid allmänna val skall representeras av en röst. Föräldrarna skulle tillsammans, eller genom att dispo-

nera en halv röst var, representera barnet vid val. Anledningen till detta förslag är det faktum att barnets uppväxtförhållanden allt mer kommit att bero på direkta samhällsinsatser och inte, som tidigare, till övervägande delen på förhållandena i familjen. Det synes därför rimligt att varje barns intresse i det politiska maktspelet motsvaras av en inflytandeandel som motsvarar barnets andel av den totala befolkningen. BRIS stödjer grundtankarna i detta förslag och anser att detta vore värt att vidare utreda.

Förvisso stödjer BRIS det aktuella medlemsförslaget om en intensifierad forskning om barns och ungdomars situation. Av stor betydelse är att man inte bara försöker finna olika riskfaktorer utan även, såsom påpekas i förslaget, vilka förhållanden i samhället eller familjen som kan stärka de friska sidorna hos barnet och därigenom bidra till en positiv utveckling även om påfrestningar finns.

Gemensamma diskussioner om tillgängliga forskningsresultat skulle säkerligen kunna bidra till förbättrade insatser för barnen. Vi skulle välkomna om detta kunde göras på samnordisk bas. Av stor betydelse är att man vid sådana konferenser eller seminarier försöker att föra gemensamma diskussioner med representanter för forskare, människor som arbetar med barn, politiker och representanter för frivilliga organisationer som arbetar med barnfrågor.

Sammanfattningsvis finner vi att medlemsförslagets intensioner ligger i linje med de principer som BRIS arbetar efter. De förslag som läggs fram är omfattande och behöver naturligtvis utarbetas ytterligare. Vi vill ge vårt starka stöd åt att vi på detta sätt försöker arbeta för en nordisk samsyn och att dessa viktiga frågor förankras på regeringsnivå. P. g. a. problemens vidd är det viktigt att man försöker åstadkomma en bred satsning och inte endast fragmenterade insatser.

Stockholm den 26 september 1988

Bengt Höjer

Ordförande BRIS Mitt
Styrelseledamot i riksförbundet BRIS

I efterhand inkommet yttrande

Sverige

Socialstyrelsen:

Vidare anser man i förslaget att forskningen om barns och ungdomars situation bör förstärkas och ett antal områden nämns som särskilt angelägna.

Bakgrunden är att man vill nå mer enhetliga rättigheter för barn och deras familjer i Norden. Ett område där nordiska medborgerliga rättigheter ännu inte föreligger är enligt förslagsställarna familjepolitiken. Stora skillnader menar man råder emellan de nordiska länderna t. ex. i synen på rätten till ledighet från arbete för vård av barn samt möjlighet till barnomsorg och annan social service.

Utifrån det perspektiv som förslagsställarna ger är naturligtvis en kartläggning av barnfamiljernas förhållande viktig. Även om en hel del redan finns gjort på detta område är det av stort intresse att få en överskådlig sammanställning av de familjepolitiska insatserna i de nordiska länderna. Kartläggningen borde då inte bara omfatta de faktiska insatser som förekommer utan också försöka belysa hur de i realiteten utnyttjas.

Det andra förslag om att initiera erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor är också av stort intresse. Det är kanske det förslag som på sikt kommer att visa sig mest verkningsfullt. Även om det i och för sig inte helt saknas samarbete inom barnforskningen i Norden så är forskningsområdet som sådant relativt nytt. Uppbyggnadsarbete av tematiskt inriktad forskning om barn och barns villkor pågår i flera nordiska länder. Det vore därför av mycket stort värde om Nordiska ministerrådet bidrog till att initiera ett utökat forskningssamarbete på barnforskningens område i Norden. Väsentligt i detta sammanhang är att också försöka utveckla formerna för nordisk forskningssamverkan.

Det är även en angelägen uppgift att utvärdera de hjälp- och stödinsatser som riktas till barn och deras familjer som behöver särskilt stöd. Ett viktigt syfte med detta bör vara att få underlag för en mera systematisk metod- och kunskapsutveckling.

Att forskningen om barns och ungdomars situation bör förstärkas anser även socialstyrelsen. De områden som nämns i förslaget är angelägna. Men det gäller naturligtvis att inte bara initiera ett antal projekt inom angelägna områden. En forskningskompetens måste också byggas upp från

grunden inom området. Den stora frågan gäller därför finansieringen och möjligheten att skapa tjänster och villkor som forskare kan livnära sig av och utvecklas inom.

Stockholm den 16 februari 1989

Carl-Anders Ifvarsson

Olle Asplund

Medlemsförslag

om utökat fordonstekniskt samarbeite

(Väckt av Olle Östrand samt Lennart Andersson, Lahja Exner, Mats Nyby och Oddrunn Pettersen)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordisk Trafikskoleunion (NTU):

Nordisk Trafikskoleunion är ett internordiskt förbund som har till ändamål att verka för ett nordiskt samarbeite i frågor rörande den yrkesmässiga utbildningen av motorfordonsförare och för en harmonisering av trafiklagstiftningen i de nordiska länderna samt understödja samarbeite både inom trafikskoleförbunden och övriga förbund som arbetar för ökad trafik-sikkerhet.

Vi understöder därför till fullo alla förslag till enhetliga nordiska bestämmelser fastän vi inser att frågan måste behandlas i många instanser med tanke på Finlands nuvarande östimport, Sveriges bilexport med alla de fordringar som importörerna har samt Danmarks EG-anslutning.

Med tanke på miljökraven på fordonen och att miljöfrågan i allmänhet aktualiseras allt mer, understöder vi vidareutveckling av frågan.

Helsingfors den 7 september 1988

Börje Fagerholm
Generalsekreterare

Nordisk union for alkoholfri trafik (NUAT):

Nordisk union for alkoholfri trafik (NUAT) gir sin støtte til medlemsforlaget.

NUAT finner det merkelig at de enkelte land ikke synes å ha interesse for en samordning på de kjøretøyt tekniske områder. Utnevnelse av representanter i Nordisk Bilteknisk Komite bør etter vår mening kunne skje på

en måde som ivaretar det overordnede mål, nemlig samordning. Både tekniske krav til køretøjer, miljøkrav, spesielle sikkerhedskrav m. v., er typiske eksempler på områder som de nordiske land med fordel kan arbejde sammen om.

Vi vil også peke på krav til tilleggsudstyr som selges for ettermontering. Det samme gjelder krav ved ombygging av biler.

Med bakgrunn i foranstående og det som forslagsstillerne selv skriver, vil vi støtte forslaget. Etter vår mening viser forslaget klart at det er samme innstilling på tvers av landegrensene både når det gjelder miljøvern, trafikksikkerhet og teknisk standard.

Oslo, 14. juni 1988

Nordisk union for alkoholfri trafikk

Gunnar Apeland

Generalsekretær

Danmark

Justitsministeriet:

Efter forslaget skal der arbejdes for, at det biltekniske samarbejde forbedres og får en større gennemslagskraft, ligesom man skal udrede forudsætningerne for ensartede bestemmelser ved typegodkendelse og periodisk kontrol af køretøjer.

For så vidt angår spørgsmålet om periodisk syn af køretøjer har Nordisk Bilteknisk Komité i december 1987 afsluttet et projekt om kortlægning af bestemmelserne for periodisk syn i de nordiske lande. Projektet afsluttedes med en rapport fra Transportøkonomisk Institut, Oslo, der bl. a. konkluderer, at der er en betydelig forskel i omfanget af periodisk syn i de respektive lande.

Danmark har senest i januar 1988 lempet reglerne for periodisk syn af en række køretøjer. Man har ingen aktuelle planer om i øvrigt at ændre reglerne for periodisk syn, og ser ingen mulighed for ensartede bestemmelser om periodisk syn, medmindre de øvrige nordiske lande måtte være indstillet på regler svarende til de danske.

Det tilføjes, at der for tiden i EF behandles et direktivforslag med regler for periodisk syn.

For så vidt angår spørgsmålet om typegodkendelse fremgår det af bemærkningerne til forslaget, at forslaget har som målsætning, at typegodkendelse i et land automatisk skal medføre, at køretøjet er godkendt i de øvrige nordiske lande.

Et typegodkendelsessystem som det beskrevne, der i øvrigt i princippet svarer til EF's målsætning om en EF-standardtypegodkendelse, forudsæt-

ter, at der er overensstemmelse mellem de respektive landes krav til køretøjers indretning og udstyr. Justitsministeriet skal i den forbindelse fremhæve, at Danmark på dette område i vid udstrækning er forpligtet til at følge de bestemmelser, der fastsættes i EF-regie. Forudsætningen for et fælles nordisk typegodkendelsessystem vil derfor bl. a. være, at de øvrige nordiske lande fastsætter regler svarende til de gældende EF-bestemmelser.

København, den 20. juni 1988

Kaspar Linkis

Trafik- og Kommunikationsministeriet har i skrivelse den 10 juni förklarat sig inte ha några bemärkningar i anledning av medlemsförslaget.

Forenede danske motorejere (FDM):

FDM kan tiltræde, at det køretøjstekniske samarbejde blandt de nordiske lande forbedres og fremmes, og at der bør skabes ensartede bestemmelser og vilkår for typegodkendelser og bilinspektion. Vi må dog samtidig understrege, at vi finder det særdeles vigtigt og nødvendigt, at samarbejdet og de ensartede bestemmelser etableres på et fælles europæisk niveau og ikke kun for de nordiske lande.

Danmark er forpligtet til det europæiske samarbejde som følge af vort medlemskab af EF, og af hensyn til den kommende hurtigt accelererende tekniske udvikling finder vi det af stor betydning, ikke blot for det daglige arbejde, men også helt generelt, at et samarbejde – naturligtvis også omfattende de øvrige medlemslande af Nordisk Råd – etableres på europæisk basis og også gerne snarest muligt.

København, den 9. mai 1988

Mogens Johansen
Afdelingschef

Finland

Trafikministeriet:

Trafikministeriet konstaterar högaktningfullt följande i sitt utlåtande:

I princip borde de fordonstekniska bestämmelserna i Norden vara så samordnade som möjligt. Dessutom, om skillnaderna i förhållanden inte kräver något annat, borde de utarbetas så långt som möjligt på basen av

E-bestämmelser. NBK utgör ett lämpligt forum för att skapa en gemensam nordisk ståndpunkt i ECE.

Medlemsförslagets författare har rätt i att trots den ovannämnda principen har inte alla nordiska länder intresse i att förverkliga NBKs rekommendationer. Detta orsakas av många anledningar:

- man kan inte vänta på ett gemensamt förslag när trafiksäkerhetsskäl eller t. ex. politiska eller andra interna tryck förutsätter ett snabbt beslut.
- ärendet berör inte något nordiskt land eller det är inte aktuellt; i detta fall kan orsaken även vara bristen på nationella resurser för förberedningsarbetet.
- nationell lagstiftning har ett försteg framför det gemensamma nordiska förslaget, varvid det finns ingen återgång,
- nationella avgivare av utlåtanden och beslutsfattare (regeringen, riksdagen) opponerar mot förslaget.

Miljöbestämmelser har tills vidare inte behandlats i NBK. Det beror dels på att trafikmyndigheterna inte har beslutanderätt i alla länder och dels på att NBK underlyder NTR, och sålunda borde tyngdpunkten i NBKs verksamhet vara i trafiksäkerhet.

Trots detta har de nordiska länderna (åtminstone Sverige, Norge och Finland) kommit i praktik till samma lösning i fråga om fordons avgasbe- gränsningar. Trots EC-hinder torde Danmark sträva till samma lösning. Miljöbestämmelsernas detaljer behandlas dessutom också i den s. k. Stockholmgruppen, vars kärna består av de nordiska länderna, även om bl. a. Kanada eller USA deltar i gruppen. För att undvika dubbelarbete torde det inte vara någon anledning till att behandla miljöfrågor även i NBK.

Nordiska Ämbetsmannakommittén för Transportfrågor (NÄT) har en miljöarbetsgrupp, som utarbetar som bäst en allmän framställning av de nordiska trafikmyndigheternas miljöpolitik. P. g. a. utredningen har man till syfte att hålla ett gemensamt möte mellan NÄT och Ämbetsmannakommittén-miljö (ÄK-miljö) i slutet av året, där man skall diskutera dessa organs samarbete och möjliga gemensamma forskningsprojekt. Det är möjligt att denna process skall leda till en viss omorganisering av miljöfrågornas behandling i nordiskt trafiksamarbete.

Gemensam typbesiktning har inte kunnat åstadkommas av den naturliga anledningen, att fordonsbestämmelser i olika nordiska länder avviker från varandra. Området ger dock möjligheter till gemensamt arbete så, att typbesiktningen, som har utförts i ett nordiskt land, skulle godkännas i andra länder i den mån, som bestämmelserna i ifrågavarande landet är antingen samma eller de saknas. Detta förutsätter att man tillsätter en specialarbetsgrupp under NBK. Nyttan av ett ömsesidigt typbesiktningsgodkännande är ändå tvivelaktig, eftersom p. g. a. olika bestämmelser är bilarna, som levereras till olika nordiska länder, olika. Av konkurrensskäl

utrustar de flesta biltillverkare sina bilar endast med de konstruktioner och tillbehör, som är nödvändiga i exportlandet.

Årsbesiktningarna är relativt liknande i Norden, men eftersom bilarna huvudsakligen används i registreringslandet beroende bl. a. på skattebestämmelser, torde frågan inte ha samnordisk betydelse.

I sammandrag av det ovanstående konstaterar trafikministeriet, att en rekommendation, som överensstämmer med medlemsförslaget, från Nordiska rådet till Nordiska ministerrådet inte kan leda till betydande framsteg.

Helsingfors den 5 maj 1988

Juhani Korpela
Kanslichef

Ismo Koskinen
Sekreterare för internationella ärenden

Miljöministeriet:

Frågor i anslutning till avgasbestämmelserna har redan länge behandlats i bilavgasgruppen, som underlyder nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor. Sedan år 1984 har dessa frågor också behandlats i den så kallade Stockholmsgruppen, i vars arbete EFTA-länder, Nederländerna, Tyska Förbundsrepubliken, Liechtenstein, Canada och Förenta Staterna har deltagit i. Miljöministrarna i de flesta av de deltagande länderna undertecknade sommaren 1985 en deklaration om målen för avgasbestämmelserna. Norge, Sverige och Finland har beslutat genomföra dessa mål i lagstiftningen, och Danmark strävar mot samma mål.

Målsättningen i fråga om bekämpningen av bullret från motorfordonen behandlas likaså i bilavgasgruppen, som är underställd den nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor. Gruppen färdigställde i maj 1988 en utredning om skärpning av bullerbestämmelserna för motorfordon i Norden.

På basis av ovanstående anser miljöministeriet att den i medlemsförslaget avsedda rekommendationen om ökat samarbete inte är behövligt ur miljövärdssynvinkel.

Helsingfors den 15 juni 1988

Olli Ojala
Avdelningschef, överdirektör

Maija Pietarinen
Överinspektör

Automobilförbundet r. f.:

– Enhetlighet efterlyses främst då det gäller personbilar och motorcyklar. Den yrkesmässiga trafiken är ej beroende av skillnaderna, men om man vill skapa en enhetlig konkurrensituation inom det nordiska området då torde det vara nyttigt med samordning.

– I tekniskt hänseende torde det ej finnas några hinder för samordning. Det är lagarna och förordningarna som skapar motsättningarna.

– Om man verkligen vill utveckla en teknisk samordning borde det i Finland finnas en beredskap att vid behov justera Fordonsförordningen samt trafikministeriets beslut om verkställighet av Fordonsförordningen.

Enligt Automobilförbundets uppfattning är ett fordonstekniskt samarbete mellan de nordiska länderna till gagn för samtliga parter.

Helsingfors den 29 juni 1988

Automobilförbundet r. f.

Heimo Jaakkola

Verkställande direktör

Martti Piltz

Avdelningschef

Motorfordonsbyrån:

Såsom av medlemsförslaget framgår följer de fordonstekniska bestämmelserna idag till största delen, och framför allt då det gäller viktigare detaljer, internationella bestämmelser. Det borde därför vara möjligt för de nordiska länderna att i huvudsak införa sinsemellan likartade bestämmelser.

I och med att de fordonstekniska kraven blir likartade i de nordiska länderna torde även en typbesiktning eller kontrollbesiktning utförd i annat nordiskt land kunna godkännas, i vissa fall dock kanske efter en kompletterande kontroll. En förutsättning för detta är dock att man i Finland frångår det nuvarande systemet där typbesiktningen utnyttjas som ett importhinder för speciellt begagnade motorfordon.

De föreslagna åtgärderna skulle i många fall underlätta såväl för myndigheter som för allmänhet, och speciellt för Åland som inte har resurser att utföra typbesiktningar skulle möjligheten att utnyttja typbesiktning utförd i annat nordiskt land vara till stor fördel.

Ulf Lillie

Trafikinspektör

Lastbilsförbundet:¹

Av lastbilar registrerade i början på 1987 var ca 65% tillverkade i Norden (Sisu, Volvo och Scania). Även i andra nordiska länder är marknadsandelen av nordiska lastbilar betydande. Också av släpvagnarna, som finns registrerade i Norden och som används till godstransporter är största delen tillverkade i de nordiska länderna. Allt detta gör att det vore ändamålsenligt att sträva efter så enhetliga tekniska bestämmelser som möjligt. Enhetligheten skulle vara till fördel både för tillverkare, försäljare och köpare inom det nordiska marknadsområdet. Den alltmer ökande fordonstrafiken mellan de nordiska länderna talar också för harmonisering av fordonstekniska bestämmelser.

I nordiska länder avviker i dag de fordonstekniska bestämmelserna från varandra i flera olika punkter såsom största mått och vikt, broms- och ljusbestämmelser m. m. Eftersom beslut om största tillåtna mått och vikt i olika länder fattas med hänsyn till vägnätets beskaffenhet och konstruktion, avstånden, betydelsen av vägtransporter för näringslivet samt trafikpolitiska lösningar, är det osannolikt att man inom de närmaste åren når någon gemensam lösning.

Däremot vad det gäller andra fordonstekniska bestämmelser tror vi att det är avsevärt lättare att ställa enhetliga krav, särskilt om man tar hänsyn till det faktum, att redan i dag tillämpas allmänt ECE:s fordonstekniska bestämmelser. Med hänvisning till ovanstående stöder Suomen Kuorma-autoliitto r.y. Nordiska rådets strävanden att förbättra fordonstekniskt samarbete mellan länderna samt att utarbeta gemensamma bestämmelser beträffande typ- och årsbesiktning.

Helsingfors den 16 juni 1988

Suomen Kuorma-autoliitto r.y.

Seppo Sainio

VD

Markku Maukonen

Avdelningschef

Island

Trafikministeriet (Samgönguráðuneytið):²

Ministeriet skal påpege, at man ikke har mulighed for indholdsmæssigt at vurdere dette medlemsforslag, idet tilsynet med motorkøretøjers tekni-

¹ Yttrandet översatt från finska.

² Yttrandet översatt från isländska.

ske udstyr ikke hører under trafikministeriet, men justitsministeriet. For øvrigt er man af den opfattelse, at det her drejer seg om et nyttigt forslag.

Reykjavík, 27. juni 1988

P.m.v.

Halldór S. Kristjánsson

Foreningen af islandske motorejere (Félag íslenskra bifreiðaeigenda):¹

Forslaget drejer sig om udvidet nordisk teknisk samarbejde i forbindelse med motorkøretøjer.

Foreningen forholder sig positivt til forslagens indhold.

Reykjavík, 15. juni 1988

Jónas Bjarnason

Adm. direktør

Norge

Samferdselsdepartementet *hänvisar i skrivelse den 14 juli 1988 till yttrande av den 14 juli 1988 från Vegdirektoratet (se nedan).*

Vegdirektoratet:

Vi mener det er positivt at dette tas opp og utredes da det er nyttig å få belyst forskjellene i regelverkene i de nordiske landene innen disse områdene. Det vil også være nyttig å se på rutiner og prosedyrer knyttet til godkjenningsordningene. Når det gjelder periodisk kontroll m. v., er dette på nytt utredet av biltilsynsutvalget 1987 der det er fremmet forslag til hvordan denne kontrollen bør gjennomføres framover. Konkrete forslag til opplegg vil bli satt fram i Vegdirektoratets forslag til Norsk Veg- og Vegtrafikkplan, 1990–93.

Vi tror det foreløpig er vanskelig å komme fram til likt regelverk og ens rutiner og prosedyrer for typegodkjenning og periodisk kontroll innen Norden. Hovedproblemet er ulik klassifisering av kjøretøyene p. g. a. ulike

¹ *Yttrandet översatt från isländska.*

avgiftsbestemmelser mv. Av denne grunn er ikke f. eks. en varebil samme slags bil i alle landene. Prinsipielle syn på sikkerhetsnivå mv. har også vært noe forskjellige. Det kan imidlertid tenkes at det er mulig å komme et stykke på vei med for eksempel felles godkjenning av deler av kjøretøy samt deler og komponenter til kjøretøy.

Fra Vegdirektoratets side er vi positive til forslaget og vil støtte dette.

Oslo, 4. juli 1988

Vegtrafikkavdelingen

Klaus Borch

Fung. avdelingsdirektør

Ivar Fjeldberg

Kongelig norsk automobilklub (KNA):

— — og må si oss enig i at det er behov for en øket grad av standardisering av bilenes tekniske utførelse. Det ville være en fordel om myndighetenes representanter ved rådsmøtene innhentet synspunkter fra fagmiljøer (f. eks. STI og bilorganisasjonene) i god tid før møtene, slik at man fikk tatt opp aktuelle ting i denne forbindelse.

Vårt inntrykk er at det hittil har vært diskutert lys, bremses, eksosutslipp etc. når det gjelder typegodkjenning, mens vi ville ønske å fokusere mer på betjeningsmessige funksjoner som plassering av kontakt for signalthorn, utforming av låsene for sikkerhetsbelter, dørlåsenes funksjoner etc. Ved å bringe inn disse momentene, burde det være mulig å oppnå fruktbare resultater av et nordisk bilteknisk samarbeid.

Oslo, 1. august 1988

Kongelig norsk automobilklub

Paul T. Anderson

Bilteknisk sjef

Norges automobil-forbund:

Norges Automobil-Forbund er av den oppfatning at det burde være mulig å oppnå såvel økonomiske som praktiske fordeler gjennom et inten-

sivert bilteknisk samarbeid i Norden. Vi vil derfor støtte det fremsatte forslag.

Oslo, 7 juni 1988

Norges automobil-forbund teknisk avdeling

Hans H. Gravdal

Teknisk sjef

Trygg trafikk:

Trygg Trafikk ser positivt på medlemsforslaget om økt bilteknisk samarbeid i Norden, og anbefaler at det blir igangsatt et nordisk utredningsarbeid for felles bestemmelser for typegodkjenning og kjøretøykontroll m. v.

Oslo, 26. mai 1988

Leif Agnar Ellevset

Direktør

Per Helljesen

Kontorsjef

Motorførernes avholdsforbund (MA):

Med bakgrunn i den nærhet og åpenhet som ellers preger samarbeide og sameksistens i Norden, er MA av den oppfatning at de respektive landene har et omfattende interessefellesskap. Dette gjelder ikke minst på det biltekniske området, hvor flere hensyn taler for en størst mulig samordning.

Så vidt vi kan se er det i hovedsak samme innstilling på tvers av landegrensene, både når det gjelder miljøhensyn, trafikksikkerhet og teknisk standard. Dermed skulle det være mulig å enes om både tekniske spesifikasjoner og teknisk standard.

Videre pågår en utstrakt biltrafikk landene i mellom, og ikke sjelden ser man at nordboerne tar arbeide og bopel i et naboland for kortere eller lengre tid. I slike tilfeller medbringes ofte kjøretøyet, noe som tilsier at det er svært fordelaktig med en samordning av biltekniske krav. Et annet moment er at de nordiske lands bilmarkeder hver for seg er forholdsvis små. For bilprodusentene vil derfor avvikende krav bety små serier og større kostnader. En samordning av spesifikasjonskravene kan derfor medføre besparelser til fordel for forbrukerne.

MA går derfor inn for at det biltekniske samarbeidet mellom de nordiske landene forbedres og får større gjennomslagskraft. Likedan går vi også inn for en utredning av mulighetene for likelydende bestemmelser for typegodkjenning og teknisk etterkontroll.

Oslo, 9. juni 1988

Motorførernes avholdsforbund

Gunnar Apeland

Direktør

Johan Tore Solberg

Servicesjef

Sverige

Trafiksäkerhetsverket:

Det nordiska arbetet med likartade regler inom fordonsområdet sker inom ramen för Nordisk Bilteknisk kommitté (NBK). Genom att t. ex. Danmark ingår i EG kan dock vissa låsningar finnas som inte går att bortse ifrån. Helt generellt kan sägas att gemensamma fordonsregler idag måste vara så internationellt anpassade som möjligt med hänsyn till handeln över gränserna. Kravet på att ta bort nationella särregler, vilket då naturligtvis även gäller rent nordiska, ökar för varje år. Dock kan speciella förhållanden, t. ex. vårt klimat, innebära att just speciella nordiska regler inom vissa områden har ett berättigande.

För Sveriges del är ambitionen den att anpassa de regler, som NBK kommit överens om, så snart det är praktiskt möjligt.

Borlänge den 27 juni 1988

Åke Ljungberg

Statens naturvårdsverk:

– – – I detta yttrande behandlas medlemsförslaget endast med avseende på miljökraven.

Det fordonstekniska samarbetet inom Norden bedrivs främst inom Nordisk bilteknisk kommitté (NBK), som bland annat består av representanter från föreskrivande myndigheter inom fordonsområdet. Naturvårdsverket är föreskrivande myndighet enligt bilavgaslagstiftningen men deltar inte i NBK. Bilavgasfrågor behandlas heller inte i NBK. När det gäller buller

arbetar man inom NBK med ett förslag till enhetliga föreskrifter för motorredskap. I övrigt har bullerfrågor inte tagits upp på senare tid.

Miljökrav på fordon behandlas emellertid i andra samarbetsorgan.

I Nordiska bullergruppen (NBG), under Ämbetsmannakommittén för Miljövårdsfrågor, har nyligen utarbetats ett förslag till skärpta krav beträffande bulleremission från motorfordon. Förslaget innehåller en strategi för hur det av de nordiska miljöministrarna uttalade s. k. 80 dBA-målet (dvs. att ingen fordonskategori skall få bullra mer än 80 dBA) skall kunna uppnås. Förslaget har överlämnats till Nordiska ministerrådet och förväntas behandlas där under juni 1988. Om förslaget accepteras bör det kunna ligga till grund för ett gemensamt nordiskt internationellt agerande och till enhetliga framtida bulleremissionskrav inom Norden. Förslaget behöver följas upp med detaljföreskrifter avseende certifiering och kontroll.

I Nordiska bilavgasgruppen inskränker sig behandlingen av avgaskrav för bilar till ömsesidigt utbyte av information och erfarenheter om den praktiska hanteringen. Något arbete med förslag till enhetliga avgaskrav pågår inte i den gruppen. Sådant arbete sker däremot i den s. k. Stockholmsgruppen, som består av representanter från tio länder, däribland Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Stockholmsgruppen arbetar man bland annat med att utforma ramdokument ("Master Documents") som bildar gemensamma utgångspunkter för nationella föreskrifter på bilavgasområdet. Ett ramdokument har tidigare utformats avseende avgaskrav för personbilar. För närvarande pågår ett motsvarande arbete avseende lastbilar och bussar.

När det gäller miljökrav på fordon bedrivs således sedan lång tid tillbaka inom NBG och Stockholmsgruppen ett intensivt arbete som syftar till att åstadkomma likartade bestämmelser i bland annat de nordiska länderna.

Ambitionsnivåerna när det gäller dagens kravnivåer och bestämmelser för certifiering och kontroll varierar mellan de nordiska länderna. Danmarks medlemskap i EG är en orsak till detta, men där finns också andra skillnader. Om samordningsarbetet i första hand skulle syfta till en harmonisering av bestämmelserna, finns det risk för att ambitionsnivån baseras på en "minsta gemensamma nämnare". Det är därför viktigt att harmonisering av miljökrav diskuteras med utgångspunkt i behoven av miljöförbättringar. I NBG och Stockholmsgruppen bedrivs arbetet med denna utgångspunkt. Naturvårdsverket anser därför att arbetet med att åstadkomma likartade miljökrav på fordon i de nordiska länderna även fortsättningsvis bör bedrivas inom dessa organ.

Sammanfattningsvis anser naturvårdsverket i likhet med förslagsställarna att fordonstekniskt samarbete mellan de nordiska länderna är viktigt.

När det gäller miljökrav sker redan ett intensivt samarbete, främst inom andra organ än NBK.

Solna den 6 juni 1988

Valfrid Paulsson

Göran Friberg

AB Svensk bilprovning (ASB):

Sammanfattning

AB Svensk bilprovning (ASB) delar förslagsställarnas uppfattning att de föreskrivande myndigheterna i respektive land bör i ökad omfattning om-sätta NBKs förslag till föreskrifter. Man bör emellertid vara klar över att utrymmet för specifika nordiska föreskrifter inom fordonsområdet är mycket begränsat.

En ökad harmonisering av föreskrifterna inom fordonsområdet skapar förutsättningar för samverkan och förenklingar inom provnings- och kontrollområdet. Som ett första led kan man tänka sig att provningsresultat accepteras över gränserna. Det är enligt ASBs mening lämpligt att man här anpassar sig till de system och former som är under utveckling inom EG och EFTA.

Allmänt

Den ändrade inriktning, som arbetet inom NBK fått under senare år, synes vara helt riktigt. En nordisk samverkan i det internationella arbetet inom ECE ger en ökad tyngd åt de nordiska synpunkterna och ökar möjligheterna till påverkan.

Nordiska föreskrifter i form av tillägsregler bör förekomma endast när särskilda skäl föreligger, t. ex. krav på frysskydd i pneumatiska bromssystem. Specifika nordiska föreskrifter bör vara begränsade till områden som har speciell betydelse för de nordiska länderna, t. ex. regler om beskaften hos dubbdäck.

Enhetliga bestämmelser för typ- och kontrollbesiktning

I december 1987 utkom en rapport "Kjøretøy – kontroll i nordiske land", utarbetad av Transportøkonomisk Institutt. Rapporten, som redovisar den periodiska fordonskontrollen i Norden, visar att den tekniska kontroll som utförs, i väsentliga delar är lika, medan däremot periodiciteten varierar högst avsevärt. Enligt ASBs mening är det tveksamt om det finns förutsättningar att samordna den periodiska fordonskontrollen i Norden i fråga om periodiciteten.

När det gäller typbesiktningen bör förutsättningarna vara betydligt bättre

re. Man bör arbeta för ett internationellt gångbart system. Då sådant arbete redan pågår inom EG/EFTA synes det lämpligt att detta får utgöra grund för en eventuell nordisk insats inom detta område.

Vällingby den 17 juni 1988

AB Svensk bilprovning

Kurt Hugosson

Motormännens riksförbund (M):

Vi vill samtidigt passa på att nämna att förbundet under en följd av år på olika sätt försökt verka för enhetliga internationella fordonsbestämmelser. Även om stora framgångar nåtts, finns det fortfarande betydande skiljaktigheter i fordonsbestämmelserna inom de nordiska länderna. Kan Nordiska rådet driva denna fråga så att harmoniseringar av reglerna påskyndas och det blir enhetliga typbesiktningar inom alla de nordiska länderna, hälsar förbundet detta med tacksamhet.

Stockholm den 9 juni 1988

Motormännens riksförbund

Bo Lundgren

Verkst. direktör

Börje Henningsson

Teknisk chef

Motorbranschens riksförbund:

Fordonsbestämmelser blir allt mer en internationell anläggning. I framtiden torde bl. a. samarbetet inom EG verka för att arbetet med fordonsbestämmelser allt mer internationaliseras. MRF har dock inga invändningar att göra mot att nordiska bestämmelser utfärdas i vissa sammanhang. Det är dock av yttersta vikt att dessa bestämmelser inte ges sådan utformning att de stör internationaliseringssträvandena inom EG när det gäller såväl miljörelaterade åtgärder som fordonsbestämmelser.

Gemensamma krav för typgodkännande och ett gemensamt nordiskt godkännande skulle vara av stort värde. Därigenom skulle arbetsbördan hos de godkännande myndigheterna minskas och en viss konkurrens skapas vilket säkert skulle innebära en totalt högre servicenivå.

Den största vinsten med ett utökat nordiskt fordonstekniskt samarbete kan dock göras när det gäller bestämmelser för tunga fordons mått och vikter. I dag råder en bekymmersam situation som skapar stora problem och onödiga kostnader för den gränsöverskridande transporten av framför allt rundvirke.

Stockholm den 15 juni 1988

Motorbranschens riksförbund

Kurt Lagerstam

Gunnar Elmgren

Sveriges arbetsledareförbund (SALF):

SALF har inget att invända emot de förslag som getts uttryck för i
att-satserna.

SALF ser det som en styrka om de nordiska länderna kan ha enhetliga
bestämmelser i fråga om typ- och kontrollbesiktning av fordon. Detta
synes speciellt angeläget när det gäller kontakter och jämförelser med
övriga europeiska länder. Ett utökat fordonstekniskt samarbete mellan de
nordiska länderna synes också vara till nytta både för ägare och tillverka-
re.

Med anledning av vad ovan sagts tillstyrker SALF medlemsförslag
A 833/t.

Stockholm den 10 juni 1988

Sveriges arbetsledareförbund
Förhandlingsavdelningen privata sektorn

Anders Eriksson

Bilindustriföreningen – AB bilstatistik:

Förslaget innehåller två separata, men besläktade delar:

- 1) ett förslag att förstärka aktiviteterna för att skapa en harmonisering av
bestämmelser för fordon inom Norden;
- 2) ett förslag att utreda förutsättningarna för enhetliga regler för besiktning
av fordon.

Föreningen stöder förslaget att förbättra och förstärka harmoniserings-
strävandena inom Norden. En sådan harmonisering måste dock, vilket
också påpekas i förslaget, förankras i internationella föreskrifter för att få

full genomslagskraft. Härvid torde de nordiska länderna kunna lämna värdefulla bidrag till ECE-arbetet. Avvikande nordiska fordonsbestämmelser kan ej accepteras eftersom de skulle få karaktären av nordiska handelshinder. Den nordiska marknaden är som regel alltför liten för att kunna tillåta från omvärlden avvikande fordonskrav.

Föreningen stödjer även det andra förslaget. Ett enhetligt nordiskt system för typbesiktningar måste dock sannolikt inkludera dels enhetliga administrativa regler, dels ett system för ömsesidigt accepterande av godkännanden utfärdade i de nordiska länderna (d. v. s. ett typgodkännande utfärdat i t. ex. Norge skall utan ytterligare besiktning eller ny anmälan accepteras även i t. ex. Sverige).

Ett system för nordiskt typgodkännande av fordon skulle kunna utformas på olika sätt. Vi ser följande möjligheter:

- a) Om en fullständig harmonisering av bestämmelser inte kan uppnås, så kan man tänka sig att t. ex. Sverige
  - accepterar ett typgodkännande utfärdat i något annat nordiskt land om godkännande förutom de nationella kraven i utfärdarlandet, även täcker de svenska särkraven;
  - accepterar ett basgodkännande, vilket täcker enbart de områden där fullständig överensstämmelse råder mellan nationella bestämmelser i Norden, med tillägg av en nationell besiktning i Sverige för de punkter som tillkommer i Sverige utöver basgodkännandet.
- b) Om vi förutsätter att harmoniseringsprocessen i Norden kommer så långt att de bestämmelser, vilka gäller för fordon, blir identiska så borde ett nordiskt typgodkännande vara mindre problematiskt.

Vi tror att ett första steg mot ett gemensamt nordiskt system för ömsesidigt accepterande av typgodkännande av fordon, är att de berörda nordiska myndigheterna enas om ett gemensamt formulär för typbesiktningens anmälan. Detta formulär skall då beakta nationella önskemål vad gäller t. ex. uppgifter som behövs för fiskala bedömningar.

Stockholm den 29 juni 1988

Curt Nordgren

Medlemsförslag

om upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Den rådgivande komité för allmennkulturell virksomhet (RKK):

Den rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet har på sitt møte den 27. mai 1988 diskutert medlemsforslaget A 835/k om opprettelsen av et nordisk oversettelsessenter i Vasa, medlemsforslaget A 841/k om en nordisk stipendordning for skjønnlitterær oversetting og medlemsforslaget A 834-k/ om opprettelsen av et barneboksinstittutt for de små språkområdene.

Økt kjennskap til nordisk litteratur i et annet nordisk land er en viktig del av det nordiske fellesskapet. RKK er av den oppfatning at økte bevilgninger til oversettelse av nordisk litteratur er å foretrekke framfor opprettelse av en ny nordisk institusjon.

Hva angår stipendordning for oversettere av nordisk litteratur, er det viktig å kunne arbeide i et faglig miljø rundt om i de nordiske land. Stipendordning for oversettere kan også uten tvil bidra til styrking av kjennskapen til nordisk litteratur i oversettelse.

En av de viktigste oppgavene i nordisk samarbeid er styrking av de små språkområdene i Norden. Språket er grunnlaget for folkenes identitet. Litteratur på de berørte språkene er nødvendig for å bevare dem og det må arbeides for å rette på "den alvorlige situation, som de små sprogområder befinner sig i". (A 834/k:1).

RKK er derimot av den overbevisning at et barneboksinstittutt for de små språkområdene ikke bidrar til løsning på denne "alvorlige situation".

København, den 17. august 1988

Pekka Gronow
Leder for RKK

Nabolandslitteraturkommittén:

Nabolandslitteraturkommittén vill understryka vikten av att de framtida litteraturkonsumenterna – barnen – redan som små får mulighed og dermed motivation att läsa litteratur på sitt första eller andra språk.

Som ett led i detta arbete är det för det första nödvändigt att stödja og stimulera författare att skriva ny barnlitteratur på färöiska, grönländska og samiska og för det andra att stimulera till översättning till dessa språk.

Kommittén har inte anledning att i detta skede uttala sig om behovet av att inrätta ett nordiskt barnboksinstitut för de små språkområdena. Där- emot vill kommittén som sin bestämda uppfattning framhålla vikten av att bidragsordningar utvecklas og styrks för flera utgivningar på de små språken, både vad gäller litteratur på originalspråk og i översättning. Detta kan realiseras så att förlag og andra utgivare får ett betydande produktionsstöd utöver det stöd som kan beviljas till författare/översättare.

Köpenhamn den 1 juli 1988

För Nabolandslitteraturkommittén

Jon Eldar Einejord

Ordförande

Nordisk Forfatterråd:

Forslaget om et børnebogsinstitut for de små sprogområder blev fremsat på mødet for nordiske skolebibliotekarer i Torshavn på Færøerne i 1986. Temaet på mødet var situationen for de små sprog i Norden. Medlemmer fra Sámi Girjecálliid Searvi (den samiske forfatterforening), forfatterforeningerne fra Grønland og Færøerne var inviteret til mødet.

På dette møde kom det frem, at der kun er skrevet lidt for børn og unge på de små sprog. For at et sprog skal kunne overleve, er det vigtigt, at der findes skriftligt materiale. Det er endvidere vigtigt for børn og unge fra de små sprogområder at have litteratur på deres eget sprog. Samtidig med, at de bør have kendskab til andre sprog og kulturer. Derfor er distribution af børne- og ungdomslitteratur på de små sprog vigtig.

Af de bøger, som er skrevet på de små sprog, er kun få oversat til andre nordiske sprog. Bøger, som er skrevet på et af de små sprog, bliver sjældent oversat til andre sprog i de små sprogområder.

Formålet med et børnebogsinstitut er, at det skal være et centrum for al børne- og ungdomslitteratur fra de små sprogområder.

Det er også tænkt som et kontakt- og formidlingscenter for børne- og ungdomslitteratur på de små sprog. På Færøerne blev det foreslået, at dette institut også kunne have ansvaret for distribution og oversættelse af børne- og ungdomslitteratur på de små sprog.

Andre aktuelle opgaver for børnebogsinstituttet ville være at formidle information om børne- og ungdomslitteratur fra de små sprogområder. – At have kontakt med aktuelle organisationer og institutioner i de små sprogområder og Norden i øvrigt.

Desuden vil det være vigtigt med samarbejde om børne- og ungdomslitteratur i Norden og andre lande.

København, den 22. august 1988

For Nordisk Forfatterråd

Hans Hansen

Den nordiske Arbejdsgruppe om Barn & Kultur:

De nordiske sprog og nordisk kultur i det hele taget er udsat for et stadigt stigende pres og konkurrence fra påvirkninger udefra. På baggrund af denne udvikling må det anses for væsentligt at værne om og styrke den identitet, som de nordiske landes sprog og skriftkultur udgør i al deres mangfoldighed.

Forskningsresultater fra de senere år peger entydigt på, at netop børn er de mest åbne og dermed også de mest modtagelige for påvirkninger udefra. Men samtidig er børn de mindst rustede til at bearbejde og forstå denne massive mængde af påvirkninger. Den nordiske arbejdsgruppe om børn og kultur må derfor hilse medlemsforslaget om oprettelse af et børnebogsinstitut for de små sprogområder velkomment og kan anbefale, at et institut af denne karakter etableres indenfor en overskuelig fremtid.

Arbejdsgruppen vil i den forbindelse gerne understrege, at der er et stort behov for at styrke tilbuddet af børnelitteratur i *alle* sprogområder i Norden i det hele taget, og at der er behov for tiltag, som kan stimulere produktionen af original børnelitteratur på de forskellige sprog også udover den eksisterende nabolandsstøtteordning til oversættelse mellem landene.

En fælles institution for børnelitteratur i de små sprogområder vil kunne bidrage til den nødvendige styrkelse af børnelitteraturen i disse områder ved:

- – at stimulere til produktion af original børnelitteratur på de pågældende sprog,
- – at opbygge en komplet samling børnelitteratur på de pågældende sprog, og i tilknytning hertil
- – at indsamle relevant litteratur på andre nordiske sprog,
- – at løse dokumentations- og bibliografiske opgaver, samt forestå informations- og anden formidlingsvirksomhed på området,
- – at gennemføre selvstændig forskning og bibliotekarisk vejledning af forskere og studerende i de nordiske lande, samt

– at indgå i og om muligt selv afholde kurser og seminarer vedrørende de små sprogområders børnelitteratur.

En sådan virksomhed bør ske i samarbejde med børnebogsinstitutterne i de øvrige nordiske lande, og der bør derfor opbygges en struktur og en række funktioner for instituttet, som tilgodeser et sådan samarbejde og udveksling af erfaringer.

Afslutningsvis skal arbejdsgruppen udtrykke sine forhåbninger om etableringen af et børnebogsinstitut for de små sprogområder, og gruppen står i den forbindelse gerne til rådighed med informationer og erfaringer såfremt det måtte ønskes.

København, den 12. august 1988

Sigrídur R. Sigurdadóttir
Ordfører

Jan Helmer-Petersen
Sekretær

Danmark

Undervisnings- og forskningsministeriet og kulturministeriet:

Undervisnings- og Forskningsministeriet og Kulturministeriet bemærker, at der ikke på nuværende tidspunkt og grundlag er taget stilling til mulighederne for en eventuel fremtidig prioritering af spørgsmålet om oprettelse af et børnebogsinstitut for de små sprogområder inden for det nordiske Kulturbudget.

Indhentede svar fra Bibliotekstilsynet og Arbejdsgruppen om børn og kultur (*se nedan*).

København, den 1. september 1988

(Ej Sign.)

Bibliotekstilsynet:

På baggrund af følgende argumenter vil Bibliotekstilsynet gerne støtte forslaget:

Det er først og fremmest vigtigt, at man bl. a. gennem udgivelse af flere bøger kan sikre bevaring af de små sprogområders eget sprog.

Det er dernæst vigtigt, at børn og unge i de småsprogområder så tidligt som muligt, sikres et bredt tilbud på deres eget sprog. I lighed med de tilbud, der gives til børn i de større sprogområder, bør der være et bredt

tilbud til alle børn på alle alderstrin. Problemet kendes fra andre minoritetsgrupper, hvor man også må gøre en ekstraordinær indsats for at sikre det brede tilbud.

Et børnebogsinstitut for de små sprogområder vil kunne stimulere til større produktion af litteratur i de små sprogområder og dermed fremme ovenstående formål.

Sidst skal der gøres opmærksom på, at det ville være rimeligt at bede Nunatta Aguagaateqarfia, Det grønlandske Landsbibliotek, og Føroya Landsbokasavn, Landsbibliotek for Færøerne, om en udtalelse, da et kommende børnebogsinstitut for disse sprogområder vil skulle have en tæt kontakt med disse to biblioteker.

København, den 8. august 1988

Birgit Sørensen
Bibliotekskonsulent

Danmarks Biblioteksforening:

Det er en kendsgerning, at sproget er grundlag for tilegnelsen af et lands kultur. Børnelitteraturen er begrebs- og sprogdvklende og middel til identifikation for børn samt egnet til samvær med voksne – højtlesning giver kontakt mellem generationerne.

Et børnebogsinstitut kan danne grundlag for forskning i børnelitteratur ved at opbygge en historisk samling af børnebøger og en samling med sekundær litteratur. Børnebogsinstituttet vil samtidig blive det faglige bagland for professionelt arbejde med børnelitteraturen eksempelvis for børnebibliotekarer, børnebogs kritikere, lærere, skolebibliotekarer og studerende.

Danmarks Biblioteksforening kan af ovennævnte grunde støtte forslaget om oprettelse af et børnebogsinstitut for de små sprogområder i Norden.

Valby, den 19. august 1988

Bent Sørensen
Formand, borgmester

Den Danske Forlæggerforening har i skrivelse den 30 augusti 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Danmarks Skolebiblioteksforening:

Danmarks Skolebiblioteksforening vil gerne påpege, at oprettelsen af et fælles børnebogsinstitut for de små sprogområder i Norden kan have stor betydning for det enkelte sprogs bevarelse, fordi et sådant institut blandt andet kan

- støtte udgivelsen af ny litteratur på det enkelte sprog,
- tillrettelægge en koordinering af udgivelse af børnelitteratur på sprog fra de små sprogområder,
- kanalisere og eventuelt forvalte nationale støtteordninger,
- registrere tilgængelig børnelitteratur på de enkelte sprog,
- formidle og eventuelt organisere oversættelse af god børnelitteratur til sprogene i de små sprogområder og
- støtte og stimulere forskning i børnelitteratur fra de små sprogområder.

Danmarks Skolebiblioteksforening mener, at sprogene fra de små sprogområder, på trods af deres forskellighed, må have mange identiske problemer, der bedst løses i fællesskab.

Et fælleskab, som et børnebogsinstitut, som det skitserede, vil være med til at styrke.

København, den 28. juni 1988

P. f. v.

Ib Juul

Formand

Ove Frank

Forretningsfører

Danmarks Lærerforening

Foreningen kan herefter anbefale initiativet med den pædagogiske begrundelse, at det er vigtigt for alle børn, at de får mulighed for en grundig sprog- og begrebsudvikling på deres modersmål, før de eventuelt lærer fremmedsprog.

Her har børnebogen en naturlig plads såvel i hjemmet som i skolen.

København, den 22. august 1988

Martin Rømer

Hans Ole Frostholm

Arbetsgruppen om Børn og Kultur:

– – – skal Arbejdsgruppen om Børn og Kultur henvise til vedlagte udtalelse fra Den nordiske arbejdsgruppe om børn og kultur, idet man helt kan tilslutte sig de argumenter, overvejelser og forslag, som den nordiske gruppe fremlægger (*se ovan*).

København, den 5. august 1988

På arbejdsgruppens vegne

Jan Helmer-Petersen

Sekr. f. arbejdsgruppen

Finland

Äidinkielen opettajain liitto (Modersmåslärarnas förbund i Finland):¹

De små språkområdenas möjligheter att utgiva tillräckligt mångsidig litteratur på sitt eget modersmål är dåliga. Speciellt bör man vinnlägga sig om barns och ungas möjligheter att få bekanta sig med litteraturens värld samt med sin egen och hela den nordiska kulturella grundvalen genom sådan litteratur som ursprungligen skrivits på modersmålet eller översatts till modersmålet.

Med hänvisning till motiveringarna i medlemsförslaget framhäver vi att verksamheten vid ett institut som eventuellt upprättas kunde även ge samekulturen i Finland den hjälp som behövs. Samekulturen har fortlöpande lidit brist på litteratur och annat material på samiska även i skolundervisningen.

Vi vill påpeka att man i medlemsförslaget av någon anledning inte nämner Finlands regering när man anger de håll, till vilka resolutionen med krav på upprättande av ett barnboksinstitut riktades.

Äidinkielen opettajain liitto anser att förslaget om upprättande av ett barnboksinstitut i enlighet med medlemsförslaget förtjänar fullt stöd.

Helsingfors den 9 augusti 1988

Äidinkielen opettajain liitto

Risto Kaipainen

Ordförande

Mervi Murto

Verksamhetsledare

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Suomen kirjailijaliitto ry – Finlands författarförbund:¹

Suomen kirjailijaliitto noterar med tillfredsställelse strävandena att finna lösningar på problem med utgivningen av litteratur, speciellt barnlitteratur på modersmålet, i de små språkområdena.

På basen av erfarenheter i Finland tror vi att upprättande av ett barnboksinstitut kunde vara en dellösning för befrämjandet av saken. Ifall ett sådant institut upprättas på Färöarna, som i och för sig är en mest förtju-sande ort, finns en risk för praktiska problem i institutets verksamhet på grund av de stora avstånden mellan ifrågavarande små språkområden.

Suomen kirjailijaliitto önskar dock att innan man upprättar ett barnboks-institut borde man studera andra medel för att göra litteratur på eget språk bättre tillgänglig i de små språkområdena.

Helsingfors den 23 augusti 1988

Suomen kirjailijaliitto ry

Päivi Liedes

Verksamhetsledare

Pohjola-Norden:

Vi finner att förslagsställarna är ute i ett mycket angeläget ärende. De små språkområdenas situation inom den nordiska litteraturen kräver sär-skild uppmärksamhet och uppmuntran. Detta gäller både utgivningspro-blem inom det egna språkområdet och information om och översättning av småspråklitteraturen i det övriga Norden.

Mycket viktigt är att göra den nordiska litteraturen tillgänglig, om det så är fråga om stora eller små språk, även om problemet är störst för de små språkens vidkommande. Vårt förbund, som ömmar för nordisk littera-turspridning i Finland, har ansett det allra viktigast att effektivisera infor-mations- och distributionskanalerna inom befintliga ramar, dvs. den ser-vice som folkbiblioteken kan ge. Med detta för ögonen körde verksamhe-ten vid några s. k. nordiska litteraturcentra igång år 1988.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Som litteraturcentra i Finland fungerar följande stadsbibliotek: Åbo (Danmark), Kuopio (Island), Esbo (Norge), Jakobstad (Färöarna) och Rovaniemi (Grönland). Biblioteken upprätthåller en samling bestående av litteratur som behandlar landet eller självstyrelseområdet på originalspråket och i översättningar. Alla litteraturcentra betjänar hela landet med fjärrlån och publicerar förteckningar över det tillgängliga materialet. Samlingarna byggs upp genom inköp och donationer. Meningen är att även förmedling av utställningar, tidningar, ljudinspelningar och videogram skall ingå i verksamheten.

Det är ännu för tidigt att analysera vad detta system kommer att innebära för populariseringen av dansk, norsk, isländsk, färöisk och grönländsk litteratur, som alla företräder en smal sektor inom bokutbudet i Finland, men mycket är vunnet redan om den publik som är särskilt intresserad nu kan betjänas bättre än förut.

Mot bakgrunden av det nu väckta medlemsförslaget skulle vi föredra att satsa på informativa insatser och en förbättrad distribution under utnyttjande av förefintliga kanaler än på etablerandet av en särskild gemensam institution för de små språkområdenas barnböcker. Ett intensifierat samarbete mellan barnboksinstitutioner i Norden som redan existerar borde uppmuntras. "Nätverksmodellen" har även den fördelen att man försäkrar sig om att åtgärderna bättre förankras i de olika länderna genom de nära kontakterna till övriga institutioner i resp. land som kommer i fråga.

För Finlands vidkommande kan vi peka på barnboksinstitutet i Tammerfors och den finlandssvenska barnboksinstitutionen vid Åbo Akademi. En intensifierad samverkan mellan institutioner av detta slag i hela Norden borde ha en positiv inverkan för lösningen av de problem för de små språkområdena som behandlas i medlemsförslaget och skapa större förståelse för dessa runt om i Norden.

En kombination av ett utbyggt samarbete mellan institutioner inriktade på barnböcker samt ett system för utökad service och distribution av böcker i Norden överhuvud, däribland givetvis barnböcker, finner vi att borde leda till det bästa resultatet för även de små språkområdenas barnböcker.

Vid lösningen av de svårigheter som anknyter till bokutgivning och litterär verksamhet i de små språkområdena bör särskild uppmärksamhet fästas vid barnböckerna med tanke på dessas identitetsstärkande betydelse. De existerande stödordningarna bör beakta detta och vid behov ägna barnböckerna särskild omsorg.

Av det ovan anförda framgår att vi är ense med förslagsställarna om att särskilda åtgärder för främjandet av barnboksutgivningen i de små språkområdena är angelägna, men att vi föredrar satsningar med tillhjälp av

existerande institutioner och kontaktnät framom etablerandet av en särskild institution för ändamålet.

Helsingfors den 25 augusti 1988

Gustav af Hällström
Verkst. dir.

Pohjola-Nordens ungdomsförbund r. f.:

De små språkgrupperna vi har i Norden i dag är i likhet med de stora språkgrupperna en del av Norden; vår historia och vårt kulturarv. Och likväl som de är en del av den nordiska helheten betyder t. ex. deras språk lika mycket för dem som vårt modersmål betyder för oss.

För att dessa små språkgrupper skall få den språkliga stimulans de behöver utgör litteraturen, både barn- och vuxenlitteraturen, ett utmärkt medel.

Att grunda ett barnboksinstitut av den modell som föreslås i initiativet är en god idé, som Pohjola-Nordens ungdomsförbund stöder. Kostnaderna torde inte bli orimliga, och platsen/lokaliteterna finns redan.

Finansieringen bör skötas dels via nationella bidrag och dels via bidrag från t. ex. Nordiska ministerrådet.

Pohjola-Nordens ungdomsförbund önskar dock framföra att även om grundandet av ett dylikt barnboksinstitut är befogat så bör man inom det nordiska samarbetet följa en behärskad linje när det gäller grundandet av nya institutioner. Därför är det säkert skäl att även i detta fall utreda om det finns möjlighet att grunda barnboksinstitutet i samband med någon redan existerande institution av liknande karaktär.

Helsingfors den 10 augusti 1988

Pohjola-Nordens ungdomsförbund r. f.

Mikael Aalto
Förbundsordförande

Rovaniemen kaupunginkirjasto — Lapin maakuntakirjasto (Rovaniemi stadsbibliotek — Litteraturcentra för grönländsk litteratur):

— — — ställer sig positivt till förslaget om upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena.

Vad gäller de samiska språkområdet vill biblioteket framhåva, att utgivningen av samisk litteratur, speciellt barnlitteratur, inte givits tillräckligt

med resurser. T. ex. tillgång till läromedel på samiska i Finland är helt otillfredsställande. Samisk litteratur trycks i så små upplagor, att inkomsterna aldrig kan täcka kostnaderna. På grund av bristen på medel är det vanligt att ett färdigt manuskript på samiska måste vänta på den slutgiltiga publiceringen i flera år. Den finska staten borde stöda publiceringen av samisk litteratur med helt andra insatser än hittills.

Biblioteket ställer sig positivt till medlemsförslaget och tror, att upprättandet av ett barnboksinstitut vore till nytta särskilt för Färöarna och Grönland. Beträffande den samiska litteraturen anser vi det nödvändigt att skapa ett permanent stödssystem i varje land samt på samnordisk nivå.

Rovaniemi den 12 augusti 1988

Kaarina Luodelahti

Bibliotekschef

Stadsbiblioteket i Jakobstad:

Frågan om ett barnboksinstitut för de små språkområdena är mycket angelägen. Det är viktigt att barnboken lyfts fram. Det handlar om ett projekt med syfte att bevara den nordiska identiteten i varje land och i varje språkområde. Enligt initiativet skulle ett barnboksinstitut för den färöiska, grönländska och samiska barnlitteraturen grundas på Färöarna.

Det bör dock noteras, att de tre kulturerna står rätt så långt från varandra. Barnboks- och barnbiblioteksverksamheten bör ju vara så folknära som möjligt.

Innan ett beslut om ett barnboksinstitut för de små språkområdena i Norden fattas, bör några frågor utredas, nämligen:

- vilken funktion och vilka framtidsplaner har barnboksinstitutet i Tammerfors, vad kan detta barnboksinstitut göra för den samiska barnboken
- vilken funktion och vilka framtidsplaner har barnboksinstitutet vid Åbo Akademi, intill institutionen för biblioteksvetenskap och informatik, här finns i huvudsak finlandssvensk barnlitteratur
- vilken funktion och vilka framtidsplaner har barnboksinstitutet i Stockholm, kan det svenska barnboksinstitutet ta hand om samisk barnlitteratur i Sverige
- finns motsvarande barnboksinstitut i Danmark och Norge?

Stadsbiblioteket i Jakobstad fungerar i dag som centrum för färöisk litteratur i Finland. Tills vidare finns en liten samling färöisk barnlitteratur, men med åren växer samlingen.

I stadsbiblioteket i Rovaniemi finns Lapponica-samlingen, som omfattar också grönländsk och samisk barnlitteratur.

Man frågar sig, är det bra att splittra de små språkområdena eller på vilket sätt kan man vid de stora, redan i dag fungerande barnboksinstitutionen uppmärksamma och stöda barnboken i de små språkområdena.

Dessutom kan det vara viktigt att integrera de små språkområdenas barnbokssamlingar i de stora språkområdenas barnboksinstitut för att effektivisera informationen om de små språkområdenas barnlitteratur.

Initiativet till att lyfta fram de små språkområdenas barnlitteratur är mycket gott. Det finns många sätt att effektivisera nuvarande nätverk och system inom biblioteksvärlden. I biblioteksverksamhetens tjänst står automationen. Samarbetsmodeller kan utarbetas.

Det bör undersökas huruvida de små språkområdenas barnlitteratur bättre kan lyftas fram

- inom ramen för nuvarande system med nordiska litteraturcentra dvs. utveckla systemet också i de övriga nordiska länderna
- inom ramen för de existerande barnboksinstitutionen i de nordiska länderna
- inom ramen för en verksamhet som innebär ytterligare uppsjälkning av barn- och vuxenlitteratur i de olika språkområdena enligt den modell initiativtagarna till förslaget tänkt sig.

Jakobstad den 11 augusti 1988

Birgitta Aurén
Biblioteksdirektör

Kuopio stadsbibliotek:¹

I fråga om barn- och ungdomslitteratur är omständigheterna i de små språkområdena synnerligen svåra. Det gäller identiteten i dessa områden, vilken till en stor del bygger på det egna språket och den egna litteraturen.

Eftersom litteratur på modersmålet i de små språkområdena nuförtiden utkommer i en relativt ringa omfattning behövs åtgärder för att man skall kunna avhjälpa den allvarliga situationen speciellt genom att förstärka utgivningen av litteratur på modersmålet även i de till folkmängden små språkområdena.

Upprättande av ett barnboksinstitut för de små språkområdena skulle vara en välkommen åtgärd för lösandet av ifrågavarande problem.

Med hänvisning till Er begäran om yttrande anser vi att upprättande av

¹ Yttrandet översatt från finska.

ett barnboksinstitut på Färöarna för de små språkområdena i Norden är en ändamålsenlig lösning i ifrågavarande ärende.

Kuopio den 10 augusti 1988

Kuopio stadsbibliotek

Eila Jalkanen

Direktör för biblioteksväsendet

Katri Räsänen

Biträdande direktör för
biblioteksväsendet

Island

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 28 juli 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet:

Kultur- og vitenskapsdepartementet vil støtte tanken om særlige stimulerings tiltak for å få utgitt egnet litteratur for barn og ungdom innenfor det færøyske, grønnlandske og samiske språkområde. Det er viktig for de små språkområdene i Norden at de unge aldersgrupper har rimelig adgang til å lese skjønnlitteratur på sitt eget skriftspråk. Det må være en naturlig oppgave for det nordiske kultursamarbeidet å stimulere framveksten av både original og oversatt barnelitteratur på disse språkene.

Vi mener likevel at det bør være mulig å oppnå dette ved økt satsning innenfor allerede etablerte nordiske samarbeidstiltak, f. eks. de faste støtteordninger som finnes for oversettelse av nordisk nabolandslitteratur, for samisk kultursamarbeid, eller for barnekultur. Det vil være naturlig å tillegge Ministerrådets framtidige fagkomité for litteratur- og biblioteksspørsmål et overordnet ansvar i denne forbindelse.

En økt produksjon av barnebøker på minoritetsspråkene vil møte svært ulike problemer avhengig av hvilket språk det gjelder. Det mest rasjonelle må derfor være å behandle hvert enkelt språkområde for seg. En felles nordisk institusjon for barnebokproduksjon på samtlige nordiske minoritetsspråk antar vi vil måtte bli en upraktisk og kostnadskrevenende løsning.

Kultur- og vitenskapsdepartementet vil støtte tanken om et økt nordisk samarbeid for å stimulere utgivelse av barnebøker for de små språkområ-

dene. Men vi er i tvil om opprettelsen av en særskilt institusjon er den mest rasjonelle og hensiktsmessige måte å løse denne oppgaven på, og vi kan derfor ikke støtte medlemsforslaget i den foreliggende form.

Oslo, 18. august 1988

Etter fullmakt

Olav Nyhamar

Byråsjef

Hans Berg
Førstekonsulent

Norsk kulturråd:

Norsk kulturråd vil slutte seg til tanken om å styrke barnebokas stilling på Grønland, Færøyene og i de samiske områdene. Samproduksjon og felles utspill overfor bokutgivere, massemedia, forskningsmiljøer og politiske myndigheter vil bidra til å sikre bokproduksjonen i disse små språkområdene.

Forutsetningen for å realisere denne tanken er økte nasjonale og nordiske bevilgninger til honorering av forfattere og illustratører og til produksjon av barnebøkene. Utgivelsene på disse små språkene hemmes av mangelen på kapital hos forlagene i de aktuelle områdene. Med disse reservasjonene vil Norsk kulturråd gi sin støtte til forslaget om å opprette et felles organ som kan bidra til å styrke barnebokas stilling i de små språkområdene – evt. i samarbeid med den nye nordiske litteraturkomiteen under Nordisk Ministerråd.

Oslo, 19. september 1988

Halvdan Skard

Mari Finess

Norgga sámiráđđi (Norsk sameråd):

Norsk sameråd er tilfreds med det engasjement som medlemmer i Nordisk Råd viser ved å fremme ovennevnte forslag. Samiske litteraturarbeidere har i en tid arbeidet for å fremme samisk litteraturarbeid og sett viktigheten av et samarbeid med andre små språkgrupper.

For bevaring og styrking av små språkgrupper er det nødvendig med ulike tiltak og betydelig offentlig støtte. Opprettelse av et barneboks-institutt er et viktig bidrag i dette arbeidet.

Samiske barn og ungdom får i dag et dårlig litteraturtilbud, dels p. g. a. mangelfull litteratur på sitt morsmål og fordi små språkgrupper oftest blir nedprioritert til fordel for majoritetsspråkets litteratur, billedbøker, TV, video m. v.

Nordisk litteratur-samarbeid er viktig faktor for utvikling og styrking av små språkgrupper.

Nordisk Råd har også tidligere vist velvilje og engasjement overfor små språkgruppene interesser, ved bl. a. tildeling av rådets litteraturpris, noe som Norsk sameråd finner positivt.

Litteraturen vil i alle sammenheng være et middel til å styrke språk- og kulturbevisstheten hos et folk og opprettelse av felles nordisk barnebok-institutt anses å være en felles satsing hvis formål er å styrke små språk-gruppene identitetsfølelse.

Norsk sameråd slutter seg til forslaget om et barnebok-institutt for de små språkområdene og ber om at dette arbeidet oppmuntres og får sin fortjente støtte.

Karasjok, 27. juli 1988

Per E. Klemetsen

Avd. leder

Elen Sara Guttorm

Sverige

Skolöverstyrelsen (SÖ):

Skolöverstyrelsen (SÖ) tillstyrker medlemsforslaget till Nordiska rådet om att upprätta ett barnboks-institut för de små språkområdena: Grönland, Färöarna och de samiska språkområdena.

Som framhålls i forslaget krävs det en någorlunda jämn och stadig bokutgivning på modersmålet för att bevara skriftspråket och säkerställa tillgången på litteratur. Och detta är i sin tur en förutsättning för att även de små språkområdena skall kunna försäkra sig om ett eget språk och en egen identitet.

SÖ vill också betona barn- och ungdomslitteraturens stora betydelse för läsundervisningen och för barns och ungdomars läsutveckling. Läsning är en färdighet som kräver stora mängder av övning, både i inlärningsfasen och senare när färdigheterna stabiliseras och utvecklas. Det är läslusten

som är drivkraften i läsundervisningen, och därför behöver både barn och ungdomar riklig tillgång till bra barn- och ungdomslitteratur. Tillgången på bra böcker är således en betydelsefull faktor för barns och ungdomars läsutveckling och för att de skall fortsätta att vara bokläsare även efter avslutad skolgång.

Det är således en angelägen uppgift att stimulera och underlätta utgivningen av barn- och ungdomslitteratur för berörda språkområden. Genom samarbete med barnboksinstitutionen i de nordiska länderna kan också ett barnboksinstitut för de små språkområdena få stöd i sitt arbete.

Stockholm den 7 juni 1988

Erland Ringborg

Per Settergren

Statens ungdomsråd har i skrivelse den 18 augusti 1988 förklarat sig avstå från att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

Svenska barnboksinstitutionen:

Som man kunde vänta sig skiljer sig existerande barnboksinstitution kraftigt från varandra vad gäller tillkomst, målsättning och arbetssätt. Gemensamt för dem alla är emellertid någon form av dokumenterande och insamlande funktion (av böcker, manuskript, klipp etc.) kombinerade med en mer eller mindre vittsyftande informerande och litteraturfrämjande verksamhet. Det kan redan här slås fast att ingen institution – inte ens i utvecklingsländer – är så helt inriktad på produktion av barnlitteratur som den som nu föreslås förlagd till Färöarna. Tvärtom brukar dokumentationen i allmänhet anses som nödvändig bas för det utåtriktade och litteraturfrämjande arbetet. I annat fall kan man knappast tala om något institut utan snarare en subventionerad förlagsverksamhet.

Vi känner också skepsis inför det planerade projektets strikt nordiska prägel. Kommer t. ex. den sovjetiska delen av Sameland att lämnas utanför och bör inte de grönländska barnens litteraturförsörjning snarare samordnas med inuitbarnens i Canada? Man kan vidare fråga sig om Tórshavn, med sina svåra kommunikationer, överhuvud är lämplig lokalisering av en institution av det här slaget.

Utgående ifrån att dessa frågor kan ges tillfredsställande svar övergår vi till att ge några praktiska synpunkter på hur verksamheten praktiskt kunde

igångsättas. Vi förutsätter då att det som åsyftas i det aktuella medlemsförslaget är ett regelrätt institut och inte enbart en av nordiska rådet stödd barnboksutgivning.

Den första uppgiften bör, enligt vårt förmenande, vara att kartlägga den insamlade och dokumenterande verksamhet som redan pågår på flera håll. (T. ex. för Sameland på biblioteken i Kárásjåga och Rovaniemi, för Färöarna på stadsbiblioteket i Tórshavn och Danmarks pedagogiska bibliotek i Köpenhamn, för Grönland på nationalbiblioteket i Godthåb/Nuuk.) Man bör naturligtvis också undersöka vad som gjorts och görs på området inom de redan existerande nordiska barnboksinstituterna (förutom vårt eget det norska i Oslo och det finska i Tammerfors). Syftet skulle då vara att fastställa hur långt arbetet kommit, vilka nya insatser som behövs och i vilken mån respektive bibliotek i fortsättningen kunde stödja det nya institutet, bl. a. genom att bidra till uppbyggnaden av dess historiska samlingar.

Motsvarande inventering behövs också i de skapande och producerande leden, så att man får en samlad bild av de insatser som faktiskt görs för att stimulera till nyutgivningar. Självfallet måste man här arbeta tillsammans med de nordiska författar- och konstnårsorganisationerna samt förlagen. Emellertid måste även förmedlarna – dvs. lärare och barnbibliotekarier, ev. även bokhandlarna, engageras, inte minst för de insatser dessa kategorier kan göra i framtiden för spridningen av den litteratur som förhoppningsvis blir resultatet av alla ansträngningar.

Dessa inventeringar borde alltså vara det nya institutets första uppgift och löpa parallellt med uppbyggnaden av samlingar och kontaktnät. Under denna period – förslagsvis 3–5 år – krävs ett hårt och målmedvetet arbete, och vi vill därför varna för en alltför knapp medelstilleddning – alla barnboksinstitutets verkligt stora problem. Det räcker med andra ord inte att erbjuda lokaler och signalera positiva förväntningar; uppbyggnaden och den fortsatta driften fordrar väl tilltagen budget och kvalificerad personal.

Under uppbyggnadsperioden bör flera konferenser och arbetsseminarier hållas på internordisk basis, inte nödvändigtvis i Tórshavn men givetvis arrangerade och administrerade av institutet. Här kan till en början de redan existerande nordiska barnboksinstituterna bidra med råd och personkontakter. Med berörda parter bör diskussioner också inledas om hur produktion och utgivning av ny barnlitteratur på de berörda språken bäst stimuleras och stöds. När verksamheten sedan tagit form kan administrationen av författar- och konstnårsstipendier samt utgivningsstöd självklart utgöra en viktig del av institutets reguljära arbete.

Sammanfattningsvis:

Vi ställer oss tveksamma till hela projektets strikt nordiska prägel och till lokaliseringen till Tórshavn. Om man trots allt beslutar att inrätta ett institut rekommenderar vi

- att det ges insamlade och dokumenterande uppgifter vid sidan av den utgivningsbefrämjande och litteraturspridande

- en uppbyggnadsperiod om 3–5 år då man målmedvetet inventerar vad som gjorts på området, bygger upp samlingar och kontaktnät samt inleder konstruktiva samarbeten med såväl skapande som producerande och förmedlande yrkeskategorier
- tillräcklig ekonomisk rörelsefrihet och väl kvalificerad personal.

Stockholm den 11 augusti 1988

Sonja Svensson
Föreståndare

Lena Törnqvist
Bibliotekarie

Sveriges allmänna biblioteksforening (SAB):

SAB anser att barnkulturen i Norden behöver stärkas och stödjas i alla sina former. Barns rätt till sitt modersmål betyder bland annat en kontinuerlig tillgång på litteratur. Språket är redskapet för att bygga sin identitet. Det är därför en viktig uppgift att garantera och verka för en levande litteratur på alla språk.

Förslaget till ett barnboksinstitut för de små språkområdena är ett sätt att förverkliga detta och det är därför betydelsefullt att barnboksinstitutet inrättas.

Ett barnboksinstitut för de små språkområdena skulle inte bara kunna garantera en bokutgivning utan också inspirera till översättningar av nordisk barn- och ungdomslitteratur mellan de nordiska språken.

I ett samarbete mellan Nordens barnboksinstitut och andra organisationer ser SAB stora möjligheter att stärka barnkulturens ställning i Norden.

Lund den 8 augusti 1988

För Sveriges allmänna biblioteksforening

Jan Nyberg
Kanslichef

Svenska bokläggareforeningen hänvisar i skrivelse den 29 september 1988 till yttrande av den 11 augusti från Svenska barnboksinstitutet (se ovan).

Sveriges lärarförbund har i skrivelse den 7 juli 1988 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Medlemsförslag

om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa

(Väckt av Gustav Björkstrand samt Esko Aho, Anneli Jäätteenmäki och Mats Nyby)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Den rådgivende komité for allmenkulturell virksomhet (RKK):

Den rådgivende komite for allmenkulturell virksomhet har på sitt møte den 27. mai 1988 diskutert medlemsforslaget A 835/k om opprettelsen av et nordisk oversettelsessenter i Vasa, medlemsforslaget A 841/k om en nordisk stipendordning for skjønnlitterær oversetting og medlemsforslaget A 834/k om opprettelsen av et barneboks-institutt for de små språkområdene.

Økt kjennskap til nordisk litteratur i et annet nordisk land er en viktig del av det nordiske fellesskapet. RKK er av den oppfatning at økte bevilgninger til oversettelse av nordisk litteratur er å foretrekke framfor opprettelse av en ny nordisk institusjon.

Hva angår stipendordning for oversettere av nordisk litteratur, er det viktig å kunne arbeide i et faglig miljø rundt om i de nordiske land. Stipendordning for oversettere kan også uten tvil bidra til styrking av kjennskapet til nordisk litteratur i oversettelse.

En av de viktigste oppgavene i nordisk samarbeid er styrking av de små språkområdene i Norden. Språket er grunnlaget for folkenes identitet. Litteratur på de berørte språkene er nødvendig for å bevare dem og det må arbeides for å rette på "den alvorlige situation, som de små sprogområder befinner sig i" (A 834/k).

RKK er derimot av den overbevisning at et barneboks-institutt for de små språkområdene ikke bidrar til løsning på denne "alvorlige situation".

København, den 17. august 1988

Pekka Gronow
Leder for RKK

Nordisk språksekretariat:

Språksekretariatet ser gjerne at den eksisterende ordningen med støtte til oversettelse og utgivelse av nordisk nabolandslitteratur blir utbygd ved at det blir opprettet en nordisk stipendordning for skjønnlitterær oversettelse. En slik ordning vil stimulere oversettelse av verdifull nordisk litteratur og dermed gjøre det lettere for flere nordboer å ta del i det nordiske kulturfelleskapet. Av språklige grunner bør stipendiene fortrinnsvis gis til oversettelse til og fra de ikke-skandinaviske språkene finsk, færøysk, grønlandsk, islandsk og samisk. Stipendene bør utbetales direkte til oversetterne, slik at de kan brukes til studiereiser, litteratur, teknisk utstyr osv.

Språksekretariatet ser også positivt på at det blir avsatt egne midler til sammenkomster, møter, o.l. for folk som oversetter mellom språkene i Norden. På slike møter kan oversettere fra forskjellige nordiske land ta opp felles problemer for eksempel i forbindelse med et forfatterskap, en bestemt genre eller oversettelse til og fra ett språk.

For øvrig mener Språksekretariatet at det bør legges avgjørende vekt på hva oversetterne selv mener om denne saken.

Oslo, 23. juni 1988

Allan Karker

Formann

Ståle Løland

Sekretariatssjef

Nordiska språk- och informationscentret:¹

Nordiska språk- och informationscentret anser att den föreslagna stipendieordningen för skönlitterära översättare kommer att stimulera översättningen av nordisk litteratur. Med hjälp av den nya stipendieordningen kunde man öka antalet översatta skönlitterära verk, höja översättningarnas kvalitet samt bereda översättarna möjlighet att finansiera studieresor, facklitteratur, etc. Centret poängterar att man vid stipendieutdelningen borde prioritera översättningar från finska, isländska, samiska, färöiska och grönländska, eftersom skönlitteratur på dessa språk inte är speciellt känd i övriga Norden. För att i allmänhet öka intresset för nordisk litteratur borde man undersöka möjligheterna att göra litteraturen på andra nordiska språk mera likställd med litteraturen på det egna språket, speciellt i skolundervisningen.

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

Nordiska språk- och informationscentret anser att ett översättarcentrum, lokaliserat till Vasa kunde vara ett lämpligt komplement till den översättar- och tolkutbildning som Vasa högskola erbjuder. En större grupp översättare samlade vid ett center får stimulans från varandra via dagliga kontakter. Centret konstaterar ändå att översättarna behöver även en levande kontakt med sina arbetsspråk. Det är svårt för en översättare som översätter från isländska till danska att ha levande kontakter med sina arbetsspråk i Finland. En bilateral relevant språkmiljö torde i detta sammanhang vara gynnsammare. Med hänvisning till detta borde man närmare undersöka hur de i medlemsförslaget omnämnda översättarcentra i Tyskland, Frankrike osv. garanterar de levande språkkontakterna. Därtill borde man kartlägga möjligheterna att placera mindre översättarenheter vid redan existerande nordiska institutioner med relevant teknisk utrustning i de områden där det talas finska, isländska, samiska, grönländska och färöiska.

Helsingfors den 12 augusti 1988

Lars Nyström

Ordförande i styrelsen
för Nordiska språk- och
informationscentret

Marja-Liisa Karppinen
Direktör för Nordiska språk-
och informationscentret

Nabolandslitteraturkommittén:

Nabolandslitteraturkommittén är enig med förslagsställarna om att arbets- och stipendiemöjligheterna för översättare av nordisk skönlitteratur väsentligt kunde förbättras genom större och flera resestipendier.

Nabolandslitteraturkommittén vill inte i detta skede ta ställning till behovet av ett eventuellt nordiskt översättarcentrum. Enligt vår åsikt bör man först utreda om det är ekonomiskt förnuftigt att satsa på att skapa en ny institution med avsevärda årliga utgifter eller om det vore mera fruktbart att ordentligt utöka de nuvarande översättarstipendierna. Det nu rådande stödet för översättning av grannlandslitteratur har visat sig vara alltför litet och kunde lätt utökas utan några byråkratiska merkostnader, eftersom det redan existerar ett väl fungerande fördelningsorgan.

När det gäller de små språkområdena har vår erfarenhet visat att den avgörande flaskhalsen är bristen på ett tillräckligt produktionsstöd, som kunde medverka till att böckerna inom de små språkområdena (Färöarna, Grönland och det samiska området) verkligen kunde komma ut.

Vi förhåller oss positiva till en förbättring av de skönlitterära översättarnas arbetsvillkor, men anser att formerna för en ny nordisk stipendieordning ännu bör utredas, så att de ökade ekonomiska satsningarna gör maximal nytta.

Köpenhamn den 1 juli 1988

För Nabolandslitteraturkommittén

Jon Eldar Einefjord
Ordförande

Nordiska Författarrådet:

Nordiska Författarrådet ser gärna att de skönlitterära översättarnas arbetsmöjligheter förbättras. Längre resestipendier på 3–6 månader, som föreslås i medlemsförslaget är säkert en riktig lösning, men då borde de kunna förverkligas i alla nordiska länder.

Vi ställer oss tveksamma till grundandet av en helt ny nordisk institution för översättare. Den årliga fasta budgeten kommer att kräva betydande summor, som enligt vår mening kunde ges direkt som arbets- och resestipendier till översättarna. De olika nordiska kulturcentra som redan finns kunde lämpligen fungera som stipendiatplatser, utan att man behövde skapa en ny institution i bara ett land.

Köpenhamn den 13 juni 1988

Nordisk Forfatterråd

Hans Hansen

Nordiska akademikerrådet:¹

Nordiska akademikerrådet förhåller sig positivt till tanken på att förbättra arbetsvillkoren för översättare av nordisk skönlitteratur. Översättning är ett krävande jobb som inte alltid avlönas till sitt fulla värde.

Däremot anser vi att Nordiska ministerrådet bör utreda om det är mest ändamålsenligt att skapa en helt ny stipendieordning, eller om man kunde utveckla den verksamhet som redan sker inom ramen för den nordiska "nabolandslitteraturkommittén".

Likaså ställer vi oss något tveksamma till tanken på ett nordiskt översättarcentrum, en ny nordisk institution med nya byråkratiska kostnader.

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundandet av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

Nordiska akademikerrådet anser att Nordiska ministerrådet nogå bör utreda hur de medel som satsas på översättningar av nordisk skönlitteratur kan ge maximal utdelning för det nordiska samarbetet.

Helsingfors den 24 augusti 1988

Mona Hemmer
Generalsekreterare

Danmark

Kulturministeriet:

Etablering af et oversættelsescenter i Norden med tilhørende stipendieordning er en af de foranstaltninger, som kan overvejes for at gavne bogens situation.

Virksomheden i et eventuelt center bør imidlertid ikke kun omfatte inter-nordiske oversættelser, men også oversættelse fra nordiske til andre, herunder europæiske sprog. Dette vil kunne bidrage til et bedre kendskab til nordisk litteratur i lande uden for Norden.

Der vil være adskillige steder i Norden, som vil være egnede til at huse et eventuelt oversættelsescenter og det vil derfor være præmaturl allerede nu at opprioritere Vasa.

Med baggrund i den i 1988 vedtagne nordiske kulturhandlingsplan er der pr. 1 januar 1989 nedsat en nordisk litteratur- og bibliotekskomite, som bl. a. skal undersøge og rådgive på det nordiske bogområde som helhed. Forsøget om en etablering af et oversættelses- og en stipendieordning bør indgå i komiteens undersøgelses- og prioriteringsarbejde.

København, den 6. januar 1989

P.m.v.

E.b.

Lasse Lindhard
Fuldmægtig

Den Danske Forlæggerforening har i skrivelse den 30 augusti 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Dansk Forfatterforening:

Oversættergruppen kan fuldt ud tilslutte sig de synspunkter, der er fremsat i skrivelser af 13. juni 1988 fra Dansk Forfatterforenings formand

Hans Hansen til Nordisk Råds Præsidium i Stockholm, at det ikke er tilstrækkeligt med de allerede eksisterende 3–6 måneders rejsestipendier, men at der er et stigende behov for flere både rejse- og arbejdsstipendier til oversættere inden for de nordiske lande og ikke mindst, hvor det drejer sig om minoritetssprog. Ligeledes stiller man sig tvivlende over for tanken om endnu en nordisk, økonomisk-tyngende institution.

Til gengæld vil jeg gerne slå til lyd for nogle flere konferencer, afholdt i nordiske lande men iblandet andre sprog, således at berøringsfladerne, erfaringsgrundlaget og kulturformidlingen og -forståelsen bliver gjort bredere på længere sigt, men stadig centreret om og med udgangspunkt i samtlige nordiske sprog.

På den nordiske oversætterkonference i Helsingfors i dagene 13.–15. oktober omkring oversætteres trængte økonomi i forhold til deres arbejdsindsats var det glædeligt at blive orienteret om færøske og samiske forhold, men det var sørgmodigt at konstatere, at de ikke selv havde kunnet sende repræsentanter formentlig af økonomiske grunde. Island var fyldestgørende repræsenteret. Ingen talte om Grønland.

Det kan uden overdrivelse konstateres, at det bliver mere og mere påtrængende med flere legater til både forfattere og oversættere, og til at en oversætter kan arbejde sammen med sin forfatter.

Til foreløbig orientering kan det nævnes, at jeg netop er tilbage fra en rejse til universitetet i Fairbanks Alaska, hvor et nyistandsat og -indrettet oversætter-forfatterhus, The Nordic House som Fairbanks har døbt det, er til rådighed fra januar 1989. En kulturel samarbejdsaftale bliver snart underskrevet mellem universitetet og Dansk Forfatterforening, men den dækker hele Alaska og samtlige nordiske lande. Man er meget interesseret i et tæt knyttet samarbejde, også med Dansk Kunstnerråd og Dansk Filminstitut.

Det humanistiske fakultet rummer 18 institutter for bl. a. fremmede sprog, hvor der undervises i dansk sprog, nordisk litteratur og kultur af den danske lektor, og i oversættelse fra de fire andre hovedsprog; for journalistik historie, antropologi, sociologi; det rummer kunstakademiet, m. m. I Alaska tales engelsk, men der findes 21 indfødte sprog.

Der var en konference på Eskimologisk Institut i København fra 17.–20. oktober med flere deltagere fra universitetet i Fairbanks. Michael Krauss havde møde med Hans Hansen og undertegnede. Foruden den allerede eksisterende samarbejdsaftale mellem Københavns og Fairbanks universitet, underskrevet i 1986, bliver der formentlig indgået endnu en aftale mellem disse to universiteter og McGill-universitetet i Canada.

Hans Hansen har en omtale af The Nordic House i "Forfatteren", august 1988/6, som jeg følger op med en mere uddybende artikel i december-nummeret af bladet.

København, den 4. november 1988

Mona Moltke

Finland

Finlands översättar- och tolkförbund:^{1, 2}

Finlands översättar- och tolkförbund noterar med tillfredsställelse, att man inom Nordiska rådet vill bidra till att bekantgöra litteratur skriven på nordiska språk och därigenom stöda även översättarens arbete som intar en nyckelroll i sammanhanget. Detta är ytterst viktigt i dagens förlagspolitiska situation, där det kommersiella trycket hotar möjligheterna att publicera framför allt översatt kvalitetslitteratur.

Översättning av skönlitteratur är skapande och krävande verksamhet, som i allmänhet inte garanterar ens basutkomst för utövaren. Samhällets och institutionernas stöd är således nödvändigt.

Översättaren av skönlitteratur arbetar hemma och måste själv bekosta både sin utrustning (t. ex. textbehandlingsutrustning som numera blir alltmer nödvändig) och sin sociala trygghet. På egen bekostnad måste hon också upprätthålla sina språkkunskaper och kunskapen om kulturerna inom de områden där hennes arbetspråk talas samt finansiera faktainsamling både i hemlandet och utomlands för varje uppdrag.

I en del länder som t. ex. Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike har man velat ge stöd åt översättarna genom att upprätta permanenta översättarcentra, där översättarna kan arbeta vissa perioder. Erfarenheterna är mestadels positiva, men problemet för t. ex. Strälen i Västtyskland är att den för en utländsk översättare ligger så avsides från alla inspirerande kulturcentra, som är så viktiga för faktainsamlingen och personliga kontakter.

Förslagen som nu väckts vid Nordiska rådet syftar till att förbättra arbetsmöjligheterna för nordiska översättare och underlätta kontakterna dem emellan. Samtidigt som FÖTF stöder dessa strävanden, vill förbundet lämna följande synpunkter på förslagen:

1. Medlemsförslag om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa

Finlands översättar- och tolkförbund anser, att man med hänsyn till alla tillhörande synpunkter bör noga överväga ett så omfattande projekt som ett permanent översättarcentrum.

Ifall Nordiska rådet efter sina utredningar kommer fram till att grundande av översättarcentrum i något av de nordiska länderna vore önskvärt, måste man samtidigt se till att projektet inte i framtiden kommer att begränsa översättarnas individuella förutsättningar för arbete. FÖTF anser att den mest naturliga och ändamålsenliga placeringssorten skulle vara

¹ Yttrandet översatt från finska.

² Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundandet av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

någon av de nordiska huvudstadsregionerna, alltså i Finland Helsingfors med omnejd. Med sina bibliotek och andra institutioner erbjuder huvudstadsområdet redan idag alla möjligheter för anskaffning av information.

Man måste dock komma ihåg, att översättarna arbetar framför allt hemma med sin egen utrustning och sitt eget bibliotek. De finska översättarna skulle knappast behöva översättarcentrumets utrymmen mer än för de seminarier och sammankomster som skulle arrangeras där oavsett om centrumet ligger i Helsingfors eller Vasa. Med andra ord borde man kartlägga i vilken mån översättarna i de andra nordiska länderna skulle vara beredda att stanna på ett och samma ställe i Finland (eller i något annat av de nordiska länderna).

Om man genom det nordiska samarbetet vill verkligen förbättra arbetsförhållanden för de skönlitterära översättarna, det mest effektiva och förmodligen även det mest ekonomiska alternativet vore att utveckla ett fungerande stipendiesystem. Genom det skulle stödet fylla ett verkligt behov.

2. Medlemsförslag om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning

Som ovan konstaterats stöder Finlands översättar- och tolkförbund alla åtgärder som förbättrar arbetsförhållandena för de skönlitterära översättarna. Det mest effektiva och ändamålsenliga sättet är ett fungerande stipendiesystem. Detta skulle garantera

- att yrkeskunniga översättare kan koncentrera sig på krävande uppdrag,
- företa resor för anskaffning av information och fakta för uppdraget och
- vistas regelbundet i kulturområdet där det främmande språket av hennes arbetsspråk talas för att upprätthålla och förbättra sina kunskaper.

Enligt förbundet kan man inte ställa villkoret för rese- och arbetsstipendier, att de måste utnyttjas för att vistas på ett och samma, förutbestämt ställe som alltid förblir det samma. Genom stipendier borde man stödja översättaren att arbeta på ett för henne mest ändamålsenliga ställe, vilket i första hand utgörs av hennes egna arbetslokaler, i andra hand bör man ge stöd åt sådana resor både i hemlandet och utomlands som uppgiften kräver men som enbart översättaren bestämmer.

FÖTF föreslår, att Nordiska rådet skulle utreda översättningsbehovet av litteratur skriven på nordiska språk samt vilka resurser de påtalade projekten skulle behöva. Förbundet anser att översättning av skönlittera-

tur och översättarna skulle bäst bli betjänta av en sådan stipendieordning, varifrån översättningsstipendiet skulle villkorslöst riktas till verkliga, i ansökan preciserade behov.

Helsingfors den 11 augusti 1988

På uppdrag av
Finlands översättar- och tolkförbund r. f.

Markku Mannila
Ordförande för 1:a sektionen av FÖFT
(översättare av skönlitteratur)

Finlands svenska författareförening r. f.:

Finlands svenska författareförening förhåller sig positiv till tanken på att förbättra det litterära utbytet mellan de nordiska länderna. Vi är också beredda att stöda tanken på ett översättarcentrum i Vasa. Frågan är dock om det är förnuftigt att skapa en ny nordisk institution med höga kostnader för byråkrati, eller om det vore möjligt att utnyttja någon av de redan existerande institutionerna i Vasa med omnejd, t. ex. någon folkhögskola eller den tolk- och översättarutbildningslinje som redan finns vid Vasa högskola. Det vore enligt vår mening förnuftigast att utreda på vilket sätt man kan utnyttja den nuvarande kapaciteten i Vasa med en eventuell påbyggnad, utan att skapa någon ny kostnadskrävande institution.

Helsingfors den 10 augusti 1988

Finlands svenska författareförening r. f.

Ingmar Svedberg
Ordförande

Mette Jensen Sundholm
Sekreterare

Finlands författarförbund r. f.:¹

Finlands författarförbund ser gärna att de skönlitterära översättarnas arbetsmöjligheter förbättras.

Vi ställer oss tveksamma till grundandet av en helt ny nordisk institution för översättare. Den årliga fasta budgeten kommer att kräva betydande

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

summor som enligt vår mening kunde ges direkt som arbets- och resestipendier till översättarna. De olika nordiska kulturcentra som redan finns kunde lämpligen fungera som stipendiatplatser, utan att man behövde skapa en ny institution i bara ett land.

Det skulle säkert vara nyttigt med mera anslag för den nordiska översättningsverksamheten. Lämpligen kunde man kanalisera ökade anslag direkt till den s. k. Nabolandslitteraturstöttekommittén, vilket inte skulle kräva något nytt nordiskt organ eller extra utgifter för administration.

Med ovannämnda reservationer stöder vi gärna tanken på en ny eller utvidgad nordisk stipendieordning för översättning av ny, yngre nordisk skönlitteratur.

Helsingfors den 23 augusti 1988

Päivi Liedes
Verksamhetsledare

Informationscentralen för Finlands litteratur:¹

Informationscentralen för Finlands litteratur vill inledningsvis uttrycka sin glädje över att Nordiska rådet genom dessa två medlemsförslag, utsända för utlåtande hos Finska litteratursällskapet och andra berörda organisationer och institutioner, har betonat vikten av att förbättra översättarnas situation i Norden, i syfte att ytterligare stärka översättningsverksamheten mellan de nordiska länderna.

Efter att ha tagit del av medlemsförslagen och bekantat sig med utlåtanden från de finländska översättar- och författarorganisationerna, samt med beaktande av en drygt tio år lång verksamhet för spridning av finländsk litteratur utomlands, vill Informationscentralen för Finlands litteratur framföra följande:

1. *Beträffande förslaget om ett nordiskt översättarcentrum i Vasa* vill vi med stöd av våra erfarenheter i likhet med Finlands översättar- och tolkförbund betona vikten av rörlighet över gränserna, med de möjligheter till kontakter och materialanskaffning osv., som en dylik rörlighet innebär. Informationscentralen har under årens lopp med medel beviljade från undervisningsministeriet arrangerat ett stort antal studie- och arbetsresor för översättare i olika länder (antalet professionella översättare är idag 120). Översättarnas reaktioner och de uppnådda resultaten pekar entydigt

¹ *Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.*

på vikten av att även i fortsättningen prioritera detta slag av stödverksamhet. Ett nytt fast översättarcentrum skulle inte tillfredsställa detta enligt vår mening centrala behov hos översättarna. Eftersom det existerar fungerande metoder för utbildning och nyrekrytering av översättare föreslår vi, att man utvidgar och förbättrar den verksamhet som redan finns. Detta skulle även innebära en inbesparing av kostnader.

2. *Beträffande en ny nordisk stipendieordning* vill vi betona betydelsen av den redan existerande "Nabolitteraturstötteordningen" samt Nordiska rådets litteraturpris, som var på sitt sätt utmärkt väl främjar de nordiska böckernas förmedling över gränserna. Vid olika expertmöten har man fäst uppmärksamheten vid vissa brister hos de ovannämnda systemen. Man har dels yrkat på ökade anslag, dels frågat sig om inte till exempel facklitteraturen och dramalitteraturen kunde inkluderas bland de understödda projekten. Man har även efterlyst större resurser och fler initiativ för en marknadsföring, inte bara av den prisbelönade boken, utan också av övriga kandidater.

Vi understöder dessa synpunkter, men vill samtidigt framhålla, att inget nordiskt system fungerar mekaniskt och automatiskt, bakom det behövs ett stort mått av initiativrikedom och planering, även på det nationella planet.

Ett förstärkande av existerande nordiska stödordningar ser vi som desto mer motiverat, som man i Finland lägger den största vikt vid de nordiska översättningarnas betydelse som en kanal ut till Europa.

Helsingfors den 26 september 1988

Informationscentralen för Finlands litteratur

Esko Häkli
Ordförande

Marja-Leena Rautalin
Generalsekreterare

Island**Undervisningsministeriet (Menntamálaráðuneytið):^{1, 2}**

Undervisningsministeriet hilser forslag velkommen, som har til hensigt at lette arbejdet med oversættelser og bidrage til mere ligestillede forhold blandt de nordiske sprogområder med hensyn til introduktion af litteratur. Ministeriet er på nuværende tidspunkt ikke rede til at tage stilling til på hvilken måde, dette bedst gøres.

Ministeriet minder om, at der allerede nu findes stipendier til uddeling for udgivelse af oversættelser af nordisk litteratur.

Reykjavík, 28. juli 1988

P. m. v.

Árni Gunnarsson

Pórunn J. Hafstein

Norge**Kultur- og vitenskapsdepartementet:**

Departementet stiller seg i utgangspunktet positiv til en stipendordning for oversettelse av skjønnlitteratur fra nabolandene, bl. a. under henvisning til handlingsplanen for nordisk kulturelt samarbeid, som legger stor vekt på økt bok- og litteratursamarbeid i Norden. Den eksisterende støtteordning for oversettelse av nabolandslitteratur har også vist at det er betydelig behov for oversettelse av skjønnlitteratur, ikke minst når det gjelder litteratur fra og til de små språkområder.

Det vil være nødvendig å vurdere en eventuell stipendordning i sammenheng med øvrige tiltak innenfor litteratursamarbeidet, med sikte på mest mulig praktiske og rasjonelle administrative løsninger. Vi viser i denne sammenheng til handlingsplanens forslag om en Nordisk litteratur- og bibliotekskomiteé, som vil få et overordnet ansvar for det nordiske samarbeidet på dette området.

Oslo, 19. september 1988

Etter fullmakt

Olav Nyhamar

Byråsjef

Hans Berg

Førstekonsulent

¹ Yttrandet översatt från isländska.

² Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning. Översatt från isländska.

Norsk kulturråd:¹

Norsk kulturråd stiller seg positivt til forslag som kan bidra til at det leses mer nabolandslitteratur i Norden, og til at arbeids- og studieforholdene for oversettere bedres.

Etter søknad fra Norsk Oversetterforening bevilget rådet i 1984 midler til oppretting av et norsk oversettersentrum. Dette er blitt et aktivt samlingssted for oversetterne, som ofte sitter relativt isolert i sitt daglige arbeid.

At det nå foreslås et nordisk senter for oversettere, hvor man kan møtes og arbeide sammen i et nordisk fellesskap, synes umiddelbart positivt. Likevel vil rådet stille seg tvilende til behovet for opprettelse av en ny, nordisk institusjon. Det synes som man ville kunne få mer ut av de samme midlene dersom man i stedet for å satse på lengre opphold for fem–seks utvalgte oversettere, innkalte flere oversettere og forfattere til kortere kurs og seminarer. Disse burde kunne legges til allerede eksisterende nordiske fellesinstitusjoner. Også flere nordiske reise- og arbeidsstipend ville kunne gi oversettere anledning til å oppholde seg i lengre tid ved interessante studiesteder i Norden, bl. a. i Vasa.

Norsk kulturråd vil støtte medlemsforslagets tanker rundt andre prosjekter som kan bidra til at vi i større grad blir oppmerksomme på hva som skjer på litteraturfeltet i Norden. Økte bevilgninger till Nabolandslitteraturkomiteens arbeid vil være ett viktig bidrag.

Oslo, 19. september 1988

Halvdan Skard

Mari Finess

Den norske forfatterforening har i skrivelse den 29 augusti 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Sverige

Kommerskollegium:

Kollegiet tillstyrker förslaget om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa, men ifrågasätter om det bör vara förbehållet skönlitterära översättare.

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundandet av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

En stor del av de översättningar som görs mellan de nordiska språken, i synnerhet mellan svenska och finska, avser översättning av facktexter. Den tvåspråkiga staden Vasa är förutom högskolestad med utbildning för facktextöversättare även residensstad i Vasa län. Staden är därigenom ett administrativt centrum för en stor tvåspråkig region och har dessutom såväl rådstuvurätt och hovrätt som stora industrier och andra företag.

För en person som ofta översätter handlingar av administrativ, juridisk eller ekonomisk art vore det en stor fördel att under några månader kunna vistas vid centret. Översättaren kunde då ha kontakt med högskolan, göra studiebesök i domstolar, hos administrativa organ och bland tvåspråkiga större och mindre industrier och andra företag.

Stockholm den 11 augusti 1988

Enligt kommerskollegiets beslut

Eva-Kristina Ohlson

Statens kulturråd:

Förslagsställarna framhåller att ett betydande arbete ägnas åt att öka intresset inom Norden för litteratur på andra nordiska språk än det egna. Enligt förslaget skulle grundandet av ett nordiskt översättarcentrum vara ett sätt att ytterligare effektivisera arbetet på området.

Kulturrådet vill för sin del betona vikten av att inom det nordiska språkområdet öka och fördjupa intresset för den nordiska litteraturen. Tillgången på kvalificerade översättningar är därmed givetvis av avgörande betydelse. Ett utökat och resultatriktat nordiskt engagemang i denna fråga ter sig således såsom angeläget.

Det kan emellertid ifrågasättas om inrättandet av ett nordiskt översättarcentrum är den mest effektiva åtgärden. En institution i enlighet med föreliggande förslag utgör ett avsevärt administrativt åtagande, vilket i sin tur innebär att en stor del av satsade medel åtgår till denna del av verksamheten.

Det vore därför, enligt kulturrådets mening, en mer målinriktad och flexibel åtgärd att inrätta ett antal nordiska arbets- och vistelsestipendier för översättare. En sådan nordisk översättarfond kan t. ex. kanaliseras genom för ändamålet lämplig institution i respektive land.

Kulturrådet föreslår således att Nordiska rådet, i stället för ett nordiskt översättarcentrum i Vasa, prövar att inrätta en nordisk översättarfond i enlighet med ovanstående handlägningsförslag.

Stockholm den 15 augusti 1988

Göran Löfdahl

Torbjörn Thörngren

Föreningen auktoriserade translatörer (FAT):¹

Nordiska rådets presidium har berett Föreningen auktoriserade Translatörer FAT tillfälle att yttra sig över båda dessa förslag. FAT vill gärna använda möjligheten att framföra några synpunkter på förslagen.

FAT är en sammanslutning av översättare som efter noggrann prövning av den språkliga kompetensen och av den allmänna lämpligheten erhållit kommerskollegiums auktorisation som translatörer. Translatörerna arbetar huvudsakligen med facktextöversättningar, främst med texter som skall ha juridisk giltighet. Det händer naturligtvis också att translatörer sysslar med skönlitterär översättning, men detta är mera undantag än regel.

Även om translatörerna yrkesmässigt är inriktade på en annan typ av textmaterial än de skönlitterära översättarna är vi synnerligen medvetna om behovet av åtgärder som kan höja kvaliteten i översättningsverksamheten, förbättra både den internordiska språkförståelsen allmänt och öka intresset för litteraturen på andra nordiska språk – dock inte endast för skönlitteraturen.

Vi har vidare sedan lång tid tillbaka medverkat i olika översättarseminarier och varit involverade i arbetet för att få till stånd översättarutbildning på högskolenivå här i Sverige. Nu finns ju också sedan den 1 juli 1986 ett särskilt tolk- och översättarinstitut, knutet till Stockholms universitet.

Mot denna bakgrund torde vår principiella inställning framgå ganska klart:

- rätt utvecklad kommer helt säkert tanken på ett översättarcentrum i Vasa att vara till stor nytta för nordiska översättare, samt
- en stipendieordning att skapa bättre ekonomiska möjligheter för översättare mellan de nordiska språken.

Det kan enligt vår uppfattning dock vara angeläget att något närmare utreda den bästa formen för det planerade centrumet i Vasa.

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundandet av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

Om man stannar för planen att t. ex. låta en författare och hans/hennes översättare till de andra nordiska språken samarbeta som stipendiater på detta översättarcentrum bör dock garantier ges översättarna i fråga att de översättningar de arbetar med faktiskt också antas av något förlag. Det är en utmärkt sak om en översättare får arbeta med stöd av ett stipendium som ger fri bostad och arbetsrum samt vissa arbetsredskap, men om inget kontrakt finns på att hans översättning skall antas och betalas av ett förlag, kan stipendiet bli ett förlustbringande företag för översättaren. Det måste m. a. o. finnas en samordning även inom den nordiska förlagsvärlden för att systemet skall ge önskat resultat.

Om översättarcentrumet planeras med en relativt högavlönad föreståndare och med administrativ personal samt med "gästhemspersonal" blir driften av centrumet ganska dyrbar. Man skulle då åtminstone önska att verksamheten på detta centrum kan breddas och komma flera översättare till del. En verksamhet i form av seminarier med varierande teman – med möjlighet för flera översättare att under en kortare tid samlas för diskussion om en eller flera författares texter eller om ett eller flera översättningsproblem skulle med säkerhet ha både en stimulerande och en kvalitetshöjande effekt.

Vi har inom FAT rätt omfattande erfarenhet av översättarseminarier – främst svensk-finska seminarier – som i och för sig är av stor nytta både för nödvändig yrkesmässig förkovran och för givande kontakter med andra kolleger. Det stora problemet har varit och är fortfarande att enskilda översättare i mycket ringa utsträckning har råd att betala dyrbara deltagaravgifter, hotellvistelser – förutom resor – och därför inte kan ta del av denna i övrigt goda form av utvecklande fortbildning.

Om man nu med Nordiska rådets förslag skulle kunna få fram dels ett permanent översättarcentrum för översättning mellan nordiska språk – gärna även för facktextöversättare utöver dem som sysslar med renodlad skönlitterär översättning – vore det ett betydande steg framåt för översättarna och för det nordiska samarbetet på detta område.

Om man därutöver kunde vidareutveckla planerna på en stipendieordning så att det ekonomiska stödet inte stannar endast inom en relativt liten krets av skönlitterära översättare utan kan nå en vidare krets av yrkesöversättare och även erbjuda ett bredare utbud av utvecklande diskussioner, skulle Nordiska ministerrådets ekonomiska satsning i ännu högre grad fungera som verklig stimulans inom den nordiska översättningens område.

Bromma den 23 juli 1988

För Föreningen auktoriserade translatorer

Solfrid Söderlind

Ordförande

Sveriges författarförbund:

– – – Efter att ha begrundat förslaget anser vi det oklokt att binda stora resurser i en fast institution. I stället kunde motsvarande resurser med fördel användas till att arrangera kortvariga kurser, konferenser och seminarier kring översättning och detta på olika orter inom Norden.

Stockholm den 17 juni 1988

Sveriges författarförbund

Anna Pyk

Vice ordförande

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) har i skrivelse den 15 juni 1988 meddelat att samarbetsnämnden beslutat att icke avge något eget yttrande i anledning av medlemsförslaget.

Medlemsförslag

om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden

(Väckt av Gustav Björkstrand och Elisabeth Rehn samt Ilkka-Christian Björklund, Anneli Jäätteenmäki och Kimmo Sasi)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska tulladministrativa rådet:

Den nordiska överenskommelsen om beskattning av resgoods och skattefri försäljning på flygfälten mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige (art. 3) syftar till att harmonisera exportförsäljningen i resandetraffiken, och utgår från att taxfree-varorna är endast avsedda att medföras som resgoods.

Frågan gäller en långvarig och fortfarande allmän godkänd praxis som understötts av bl. a. Tullsamarbetsrådet (CCC, 102 medlemsländer). Tullsamarbetsrådets tekniska kommitté har senast år 1985 tillbakavisat förslaget om en ändring av denna praxis. Ärendet har behandlats av Nordiska rådet (A 580/s/80 och A 691/t/84) men i dess ställningstaganden har man inte beslutat sig för en utvidgning av taxfree-försäljningen. Samarbetsorganet för de nordiska tulladministrationerna NTR har enligt protokollet från mötet i Kalmar år 1985 fattat ett negativt beslut i frågan.

Skattefri försäljning i ankomsttraffiken har inte i något skede framförts såsom alternativ till alkoholserveringen och minutförsäljningen i flygplanen, varför den föreslagna proceduren inte skulle avlägsna de nackdelar och riskmoment som förorsakas av att alkohol transporteras med flyg. Veterligen har inte något flygbolag genom egna åtgärder gått in för att minska de nackdelar och riskmoment som ingår i förslaget. Sådana åtgärder kunde vara t. ex. upphörande med alkoholservering och -försäljning under flygresan eller utvecklande av nya förpackningar som är av annat material än glas. Först när flygbolagen har gått in för dessa åtgärder att förbättra flygsäkerheten, som de själva har möjlighet att fatta beslut om, får de argument som framförs i förslaget verklig trovärdighet.

Ett godkännande av förslaget skulle i själva verket endast leda till en ökad försäljning av skattefri alkohol. Utvecklingen inom bl. a. Europeiska gemenskapen håller snarare på att gå i en motsatt riktning, d. v. s. mot en minskad försäljning av skattefri alkohol, eftersom EG har enligt den s. k. vita boken beslutat att upphöra med skattefri försäljning i trafiken inom sitt område år 1992. Det är sannolikt att det från EG:s håll då framförs krav gentemot EFTA att man även inom dess område borde minska den skattefria försäljningen på motsvarande sätt.

Med hänvisning till ovan framförda skäl har NTR inte ansett det finnas orsak till att ändra sin negativa inställning från år 1985 angående det medlemsförslag av samma innehåll som då behandlades.

Helsingfors den 13 juni 1988

Jermy Laine

Generaldirektör, ordförande för Nordiska tulladministrativa rådet

Scandinavian airlines system (SAS):

SAS ställer sig positivt till detta förslag, främst då det tjänar som ytterligare service för de passagerare, som inte hunnit köpa vid sin avresa. Vi anser det också innebära fördelar för turism samt att det positivt påverkar bränsleekonomin.

SAS finner det dock viktigt att i detta sammanhang påpeka att volymerna när det gäller inresa till Norden troligen blir relativt blygsamma jämfört med volymerna vid försäljning vid avresa.

Orsakerna härtil är dels att prisnivån i Norden på grund av höga koncessionsavgifter är föga konkurrenskraftig för många passagerare som reser in från ickenordiska länder, dels att passagerare vid inresa ofta är psykologiskt inställda på att komma vidare till sitt egentliga slutmål snabbast möjligt. Detta bör få konsekvenser för en eventuell praktisk lösning, innebärande mesta möjliga användning för redan befintliga butiker.

När det gäller avresa har man däremot, trots SAS nedkortade incheckningstider, ett visst behov av att fördriva tiden inom transitområdet under väntan på avgång. Av denna anledning menar vi att det är omöjligt att tänka sig enbart försäljning vid ankomst.

Bromma den 29 april 1988

Scandinavian Airlines System
SAS Trading

Leif Håkansson
Director SAS Tax-Free

Danmark

Trafik- og kommunikationsministeriet:

Trafik- og Kommunikationsministeriet har indhentet udtalelser fra Told- og Afgiftsdepartementet og Industriministeriet. Vi kan herefter afgive følgende udtalelse:

Som tilkendegivet af toldmyndighederne i 1984, da et lignende forslag blev fremsat, forudsætter indrømmelse af afgiftsfritagelse i henhold til gældende lovgivning, at de indkøbte varer udføres af landet. Afgiftsfrit lufthavnssalg bygger på dette eksportprincip, som ville blive gennemhullet ved salg til ankomende passagerer.

EF-kommissionens generaldirektorat XV har i 1984 meddelt dels at afgiftsfrit salg i Danmark til indrejsende flypassagerer vil stride imod 6. momsdirektivs regler om, at varer, der ikke eksporteres, skal pålægges moms, dels at det er en forudsætning for rejsegodsdirektiverne, at varerne ikke købes på indrejselandets territorium, idet et sådant køb ikke kan betragtes som et køb uden for landets grænser.

Heller ikke ud fra lufthavns-mæssige synspunkter er der anledning til at anlægge nogen ændret vurdering i dag. Som tilkendegivet i kommentarerne til medlemsforslaget i 1984 er Københavns lufthavn, som interessen i alt væsentligt må knytte sig til, ikke indrettet – og vil heller ikke kunne indrettes – til at muliggøre afgiftsfrit salg til ankomende passagerer.

En indpasning af sådant salg i lufthavnens ankomstområde er af pladsmæssige årsager ganske udelukket. I overensstemmelse med de overordnede retningslinier for lufthavnens udbygning er transithalområdet netop blevet udvidet som led i lufthavnens forbedring af forholdene for afrejsende passagerer. Afgiftsfrit salg til ankomende passagerer i dette område, der selvsagt ikke er dimensioneret til sådan ekspedition, ville gå på tværs af alle igangværende bestræbelser på at forbedre servicestandarden i Københavns lufthavn og kan ikke komme på tale.

Statens Luftfartsvæsen har udtalt, at luftfartsvæsenet ikke er bekendt med flyvesikkerhedsmæssigt kompromitterende ulykkestilfælde. Gennemførelse af forslaget kunne måske reducere mængden af kabinebagage, hvilket ville være en fordel ved nødevakueringer.

Forbrugerrådet har efter henvendelse fra Industriministeriet tilkendegivet sin støtte til en løsning som foreslået i medlemsforslaget. Forbrugerrådet lægger i den forbindelse vægt på både de sikkerhedsmæssige aspekter og den konkurrencefremmende effekt af forslaget.

København, den 20. juni 1988

Hanne Bek

Fuldmægtig

Danmarks Turistråd:

De i forslaget nævnte positive argumenter for at købe toldfri varer i indrejselufthavnen i stedet for i afgangslufthavnen er vi enige i, og argumenterne dækker vort synspunkt.

Vi henviser iøvrigt til vor besvarelse af 18/12-84 vedrørende samme sag.¹

København, den 26. maj 1988

Poul Erik Jensen
Vice direktør

Danmarks Rejsebureau Forening har i skrivelse den 8. juni 1988 forklarat sig stødja medlemsforslaget.

British Airways:

Vi har desværre ikke været i stand til at finde frem til nogen tidligere korrespondance ang. flypassagerers mulighed for at købe Tax-free varer ved ankomsten til destination.

Vi har videregivet sagen til vort hovedkontor i London og kan informere Dem om, at flyselskaberne normalt ser positivt på muligheden for at flypassagererne kan købe Tax-free varer ved indrejsen. Begrundelseerne for dette er de samme, som er nævnt i Deres medlemsforslag A 836/t.

Vi vil være positivt stillet overfor en sådan udvikling og håber at dette brev har været til hjælp for Dem.

København, den 19. august 1988

British Airways PLC.
Lloyd Paxton MBE
Manager Denmark & Iceland

Lufthansa har i skrivelse den 3 juni 1988 forklarat sig stødja medlemsforslaget.

¹ Se Nordisk Råd, 34. sess., Supplement, sak A 691/t.

Conair:

Forslagsstillerne fremfører flere forskellige indbyrdes uafhængige "fordele" som argument for forslaget. Conair deler *ikke* forslagsstillernes opfattelse, hvilket bl. a. formentlig skyldes, at der er stor forskel på rute- og charterfly, når det gælder salg af toldfrie varer.

Transport af store varemængder:

Intet luftfartsselskab vil transportere noget ombord som ikke er lønsomt og transporten af de store mængder toldfri varer er blot udtryk for en sund forretning som skaber omsætning og beskæftigelse ikke bare hos luftfartsselskabet, men hos producenter og leverandører i alle led.

Sikkerheden:

Intet rutefartsselskab vil transportere noget ombord som indebærer en væsentlig sikkerhedsrisiko, og luftfarten er i forvejen omfattet af strenge sikkerhedsforskrifter. At trafiksikkerheden skulle forbedres, hvis forslaget gennemføres, er et rent postulat.

Brændstof besparelser:

Fortjenesten ved det toldfrie salg ombord overstiger flere hundrede gange den brændstofbesparelse der ville kunne opnås ved ikke at have de toldfrie varer med.

Kabinepersonalet:

Kabinepersonalets opgaver er dels af sikkerhedsmæssig og dels af salgs- og servicemæssig art.

Sikkerhedsmæssigt kræves der kun 1 kabinebesætningsmedlem per 50 passagerer, men for at opfylde de service- og især salgsmæssige funktioner, er kabinepersonalet ofte dobbelt så stort. Dette gælder f. eks. i Conair's Airbus fly, hvor der beskæftiges 12 kabinebesætningsmedlemmer, men myndighederne kræver kun 6 per flyvning. Såfremt det toldfrie salg ombord blev afskaffet (hvilket ville være resultatet af forslagens gennemførelse) ville kabinepersonalet naturligvis blive reduceret tilsvarende. Forslagets gennemførelse ville med andre ord betyde afskedigelse af halvdelen af luftfartsselskabernes kabinepersonale, foruden et meget stort antal ansatte i cateringvirksomheder. Nogen "underlætning" af kabinepersonalets arbejde vil således heller ikke komme på tale.

Indrejsestationens indtægter:

Afgørende er naturligvis *hvem* der får de øgede indtægter. Så længe salget sker ombord i flyet vil konkurrencen mellem luftfartsselskaberne (det gælder især charterselskaberne, hvor der er fri priskonkurrence) sikre, at *hele fortjenesten kommer passagererne til gode i form af lavere billetpriser.*

Dette vil ikke ske såfremt fortjenesten fremkommer hos lufthavnen eller et koncessioneret selskab på jorden.

Konklusion:

En gennemførelse af forslaget vil medføre højere flybilletpriser og dermed mindsket trafik. Forslaget vil desuden medføre en halvering af beskæftigelsen blandt kabinepersonale og en stærk reduktion af andet personale indenfor luftfartsområdet, bl. a. som følge af den mindskede trafik.

Conair må derfor stærkt fraråde en gennemførelse af medlemsforslaget.

København, den 19. maj 1988

Erling Brodersen
Koncerndirektør

Maersk Air:

Maersk Air har haft lejlighed til at vurdere forslaget, og må meddele, at vi ikke finder forslaget brugbart, af følgende grunde:

- 1) Forslaget vil være i strid med hele grundlaget for toldfrit salg, som er baseret på forplejning ved udenrigsrejser.
- 2) Begrundelsen for forslaget, der bl. a. henviser til flysikkerheden, kan næppe dokumenteres.
- 3) En eventuel reduktion af det toldfri salg, vil øge sædepriserne, da indtægten fra toldfrit salg delvist dækker driftudgifterne.

Såfremt De ønsker yderligere uddybning af vore synspunkter, står vi gerne til rådighed.

København, den 15. juni 1988

Maersk Air
Jens Grabow
Passagerservicechef

Sterling Airways A/S:

Som charterselskab er vi helt afhængige af indtægterne fra det toldfrie salg ombord. Vi er derfor imod forslaget, som vil indebære en yderligere monopolisering af handelen med spiritus i Norden. I kraft af mindre konkurrence øgede omkostninger for passagerne – både direkte for varerne – og indirekte for rejsens pris på grund af manglende salg ombord.

Der henvises i forslaget til flysikkerheden. Hertil kan vi blot svare, at alle krav til denne naturligtvis overholdes. Iøvrigt er mængden af brændbar alkohol helt forsvindende i forhold til mængden af brændstof.

I parentes bemærket er indrejsebutikken dog ingen garanti for, at der ikke findes spiritusflasker ombord i flyene, idet der stadig vil være gæster, som køber deres ration på destinationen.

I forslaget henvises også til en aflastning av kabinpersonalets arbejde ombord. Det er teoretisk rigtigt, men konsekvensen i praksis vil være færre jobs. For Sterlings vedkommende vil det betyde 150 færre jobs ombord, plus de indirekte følger for lager- og administrationspersonale.

Vor rekommendation til Nordisk Råd må derfor være, ikke at bruge tid på dette forslag, men tværtimod koncentrere sig om forslag, der er til gavn for alle forbrugere i de nordiske lande.

Dragør, den 8. juni 1988

Sterling Airways A/S

Jørn Pedersen

Cabin Services

Kabinpersonaleforeningen af 1966:

Vi skal oplyse, at vi ud fra et sikkerhedssynspunkt finder, at forslaget bør nyde fremme.

Dels er en stor del af varene brandbare væsker, dels ved vi erfaringsmæssigt, at passagerer ved evt. evakuering meget ofte bruger tid på at sikre sig deres varer, hvilket både sinker evakueringen og udsætter slidskerne for punktering.

Kastrup, den 30. maj 1988

Cabin Attendants Union

Per Espersen

Formand

Finland

Finansministeriet:

Medlemsförslaget är inte nytt. Ärendet har tidigare behandlats i Nordiska rådet (A 580/s och A 691/t), men något ställningstagande beträffande utvidgningen av den skattefria försäljningen har inte tagits. Finansministe-

riet hänvisar till de synpunkter som ministeriet framfört i sina tidigare utlåtanden och önskar högaktningsfullt dessutom anföra följande.

Nuvarande praxis, enligt vilken resande har rätt att ut ur landet föra skattefritt alkoholdrycker, tobaksvaror och övriga varor baserar sig på internationellt vedertaget bruk inom den indirekta beskattningen, enligt vilket export är skattefri och skatt uppbärs i importlandet på basen av ikraftvarande stadganden. Flygtrafikens skattefria varor jämföras i den avgående utlandstrafiken med export och med förnödenheter införskaffade för resans behov samt vid den ankommande trafiken med hemkomstgåvor inköpta i utlandet.

Rätt att inom vissa gränser införa skattefria varor baserar sig å ena sidan på vedertaget bruk för befrämjande av internationell turism och å andra sidan på strävan att förenkla tullbevakningen. Möjligheten att göra skattefria inköp vid inresa skulle innebära en principiell rätt till inköp av nämnda varor på den grund att resande har varit utomlands.

Hänvisande till internationell praxis förhåller sig finansministeriet fortfarande negativt till skattefri inköpsmöjlighet vid inresa. En dylik ändring skulle otvivelaktigt leda till transporttekniska förbättringar inom flygtrafiken, men de synpunkter som framförts för en ändring av nuvarande praxis är inte tillräckliga enligt finansministeriets åsikt, utan en bättre lösning vore att helt slopa den skattefria försäljningen vid resa inom Norden. Beträffande slopande av den skattefria försäljningen hänvisas till finansministeriets tidigare utlåtanden i frågan.

Den allmänneuropeiska trenden går mot begränsning eller slopande av den skattefria försäljningen varvid EG strävar till att harmonisera medlemsländernas skattelagstiftning senast 1992 så att det interna resandet inom området inte längre berättigar till skattefria inköp. Motsvarande ändring vid resa inom Norden eller mellan EFTA- och EG-området kan eventuellt aktualiseras inom de närmaste åren.

På basen av ovan anförda synpunkter understöder finansministeriet inte medlemsförslaget.

Helsingfors den 21 juni 1988

Ulla Puolanne

Minister

Sven Långström

Föredragande

Trafikministeriet:¹

Trafikministeriet har studerat det i referensen nämnda medlemsförslaget och konstaterat följande i sitt utlåtande:

¹ Yttrandet översatt från finska.

Trafikministeriet ställer sig positivt till förslaget att utreda möjligheterna till skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa i de nordiska länderna.

Trafikministeriet förenar sig i de motiveringar som ligger bakom förslaget och anser att det även med tanke på kundservicen är viktigt att kunna sälja skattefria varor för flygpassagerare vid inresa inom Norden. Detta skulle även förbättra flygsäkerheten eftersom behovet att transportera stora mängder alkoholdrycker i kabinutrymmen på passagerarflygplan skulle minska. Även inkomsterna för skattefri försäljning skulle öka avsevärt med anledning av det nya arrangemanget.

Trafikministeriet förutsätter dock att möjligheterna till skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden inte har som följd att man ifrågasätter den hävdvunna försäljningen för avresande passagerare.

Helsingfors den 14 juni 1988

Juhani Korpela
Kanslichef

Ismo Koskinen
Sekreterare för
internationella ärenden

Social- och hälsovårdsministeriet:

Social- och hälsovårdsministeriet stöder i princip de förslag som gäller begränsning av skattefri försäljning i samband med flygresor i Norden.

Inköp av skattefria varor på inresestationerna för flygresor skulle sannolikt öka flygsäkerheten på det sätt som anförs i förslaget, åstadkomma besparingar i kostnaderna för transporter av bränsle och varor samt öka försäljning av dessa varor på inresestationerna.

Dessutom önskar social- och hälsovårdsministeriet framföra följande med anledning av det nu aktuella medlemsförslaget.

Då frågan senaste gång behandlades inom Nordiska rådet hänvisades bl. a. till att de nuvarande tullbestämmelserna, enligt vilka förutsättningen för skattefrihet är export av varor, baserar sig på det internationella tull-samarbetsrådets (Customs Co-operation Council) ståndpunkt och motsvarar sålunda den internationella utvecklingen på området. Tullförvaltningen anser också att man bör stöda alla sådana internationella initiativ som avser att allmänt begränsa eller avskaffa skattefrihet i samband med utrikesresorna. Detta berör i synnerhet högt beskattade varor, såsom alkoholdrycker och cigaretter, vilkas användning det nuvarande systemet är ägnat att avsevärt öka.

Det är också skäl att konstatera att möjligheten att köpa skattefria varor på ändstationerna inte nödvändigtvis avhjälpes eller ens väsentligt minskar de egentliga problem som tagits fram i förslaget. Om varorna i fråga t. ex. är billigare i avgångslandet än i en skattefri affär på flygfältet i återkomstlandet, köps produkterna i regel i varje fall redan före flygfärden.

Man har i flera sammanhang fäst uppmärksamhet vid den skattefria försäljningen och dess undantagsställning inom utrikestrafiken samt krävt att den skall begränsas eller avskaffas. Europeiska gemenskapen har planerat att den skattefria försäljningen inom den interna trafiken inom gemenskapen skall avslutas under år 1992. Denna praxis gäller som sådan inte Finland och de övriga nordiska länderna, men efter detta torde det endast vara en tidsfråga när de nordiska länderna också kommer att samordna sin beskattningspraxis med EG-länderna.

Social- och hälsovårdsministeriet konstaterar att en betydande del av anskaffningarna av skattefria varor utgörs av alkoholdrycker. Det faktum att priserna på alkoholdrycker i de nordiska länderna är relativt höga och det att utrikesresorna betydligt ökat har haft till följd att införseln av skattefria alkoholdrycker i samband med flygresor blivit en väsentlig del-faktor i denna form av turism. Priserna på alkoholdrycker är av alkoholpolitiska skäl rätt höga i de nordiska länderna. Man har på detta sätt försökt reglera konsumtionen av alkohol. Andelen så kallad turistsprit av konsumtionen kan regleras enbart genom att begränsa den mängd sprit man per resa får införa i landet. Då antalet utrikesresor kraftigt ökat håller andelen turistsprit inom totalkonsumtionen på att öka och tenderar också att delvis undantränga det inköp av alkoholdrycker som annars skulle ske i hemlandet.

Med beaktande av ovan nämnda faktorer skulle det enligt social- och hälsovårdsministeriets uppfattning vara motiverat att ytterligare begränsa den skattefria införseln av alkoholdrycker i enlighet med nuvarande synsätt i de flesta nordiska länder. Även tullpolitiska omständigheter talar för en begränsning av den skattefria införseln av alkoholdrycker.

Helsingfors den 31 augusti 1988

Tarja Halonen
Minister

Karl Johan Krokfors
Sekreterare för inter-
nationella ärenden

Centralen för turistfrämjande:

Utlåtande beträffande medlemsförslaget om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden

Centralen för turistfrämjande understöder medlemsförslaget om skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa inom Norden, emedan förverkligandet av den skattefria försäljningen vid inresa skulle förbättra flygsäkerheten, minska bränslekostnaderna och även öka flygpassagerarnas komfort.

Helsingfors den 21 juni 1988

Bengt Pihlström

Direktör

Tomy Ylkänen

Forskningschef

Alko:

Ur Alkos synpunkt sett förefinns inte några hinder för förverkligandet av det föreslagna systemet. Enligt vår uppfattning förefinns tillräckliga skäl att också för Finlands del eftersträva en kartläggning av möjligheterna till skattefri försäljning vid inresan.

Helsingfors den 6 juni 1988

Oy Alko AB

Heikki Koski

Jaakko Alto

Mariehamns flygstation:

Luftfartsstyrelsen har i en skrivelse av den 7.12.1984 till Nordiska rådet, Finlands delegation, samt i ett utlåtande till Trafikministeriet av den 29.8.1985 tagit ställning i ifrågavarande ärende.

Av ovannämnda skrivelser framgår att försäljning av skattefria varor till inresande eller avresande, ur luftfartsstyrelsens synvinkel främst utgör en flygsäkerhetsfråga.

Luftfartsstyrelsen konstaterar att flygsäkerhetsaspekter otvivelaktigt stöder skattefri försäljning till flygpassagerare vid inresa men att nämnda ställningstagande icke lett till resultat.

Mariehamn den 6 maj 1988

Åke Lingonblad

Flygplatschef

Suomen Lentoemäntä ja Stuerttiyhdistys ry.:

Vi hänvisar till de argument som framlägges i medlemsförslaget (A 836/t) och förordar skattefria försäljning på inresestationen.

Helsingfors den 21 juni 1988

Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttiyhdistys

Erik Ilander

Finnair¹:

Möjligheten att göra inköp vid avresan är vedertagen praxis i utrikestrafiken och några ändringar i detta sammanhang bör inte göras. Också tidsmässigt kan inköpen bäst göras vid avresan.

En utvidgning av den skattefria försäljningen också till inresande passagerare är ägnat att förbättra passagerarservicen. Finnair Oy förhåller sig därför positivt till en utredning av ärendet enligt medlemsförslaget. Då avsikten inte är att ändra på tullbestämmelsernas importbegränsningar, inverkar ej förslaget på mängden importerade skattefria varor och inte heller på totalkonsumtionen av alkohol i Norden.

Betydelsefullt är dock att de redan nu höga och alltjämt stigande koncessionsavgifterna medför att prisnivån i Norden är på en dyr nivå. Därav följer, att denna form av intresse för resenärer, som anländer från land utom Norden.

Helsingfors den 10 juni 1988

(Ej sign.)

Island

Trafikministeriet hävisar i brev av den 27 juni 1988 till yttrande av den 7 januari 1988 över medlemsförslag A 691/t om skattefria försäljning för flygpassagerar vid inresa inom Norden (se Suppl. 34:e sessionen)

Icelandair (Flugleiðir):²

Fra Icelandairs side behøver dette forslag ikke megen omtale, og dets vedtagelse og senere gennemførelse ville medføre en betydelig forbedring.

¹ Yttrandet översatt från finska.

² Yttrandet översatt från isländska.

Her skal nævnes forskellige grunde:

1. Megen håndbagage i flykabiner er en risikofaktor. Det vides, at hvis det bliver nødvendigt pludseligt at forlade maskinen, kan håndbagage forsinke eller direkte hindre passagerer i at komme fra borde. Fragil håndbagage skaber større risiko for passagererne.
2. Man må regne med, at på en ordinær flyvetur indenfor Norden medbringer passagererne mindst 250 til 350 kg toldfri spiritus. Transporten af denne spiritus koster hvert år store beløb.
3. Det at kunne købe toldfrie varer på bestemmelsesstedet er både bekvemt og til fordel for passagererne, og alene det faktum burde være begrundelse nok for forslaget.

Vi giver naturligvis – hvis ønsket – gerne yderligere oplysninger om vore erfaringer og håber, at man kontakter os, hvis der er behov for det.

Reykjavík, 20. juli 1988

Pétur J. Eiríksson
Marketingschef

Ædruelighedsrådet (Áfengisvarnaráð):¹

Rådet anser og har altid anset det for umotiveret at give dem, der har mulighed for eller er nødt til at rejse udenlands, mulighed for at købe spiritus billigere end de, der bliver hjemme. Billig spiritus bidrager til øget forbrug og dermed øget skade – og den skade må skatteborgeren betale. Toldfrit salg af spiritus er derfor ulogisk.

Ædruelighedsrådet påpeger endvidere, at Altinget fornylig har vedtaget frit salg af alkoholisk øl i Island. Hovedargumenterne for denne vedtagelse var, at der skulle herske ligheder for alle vedrørende tilladelse til køb af øl. I fortsættelse heraf er det derfor logisk at ophæve de privilegier, nogle har til at kunne købe spiritus meget billigere end andre.

Under henvisning til dette foreslår ædruelighedsrådet, at de islandske repræsentanter i Nordisk Råd kæmper for afskaffelsen af de privilegier, som indeholdes i medlemsforslaget, idet det da også er i overensstemmelse med viljen hos flertallet af altingsmedlemmerne.

Reykjavík, 20. maj 1988

Olafur Haukur Arnason

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Sverige

Socialstyrelsen:

Den 20 december 1984 besvarade socialstyrelsen en remiss med likartat innehåll som det nu aktuella. I detta remissvar sades bl. a. följande:

Socialstyrelsen ifrågasätter överhuvudtaget om skattefria resandeförsel skall tillåtas. I likhet med vad samordningsorganet för alkoholfrågor anför i sin rapport om alkoholpolitiken (DsS 1980:10, s 88) kan socialstyrelsen inte se något förnuftigt motiv för att en resande skall få skattefrihet för alkoholdrycker av det enda skälet att ha företagit en utlandsresa.

I stället för att diskutera formerna för införseln bör vägar sökas för att begränsa införseln överhuvudtaget avseende både flyg- och färjetrafik.

Socialstyrelsen har inte funnit skäl att ändra inställning i frågan. Tvärt om har motiven för att begränsa den skattefria försäljningen vid utlandsresa ökat i styrka i och med antagandet av WHO:s hälsopolitiska program Hälsa för alla år 2000. Sverige har i likhet med flera andra länder antagit som nationellt mål på alkoholområdet att sänka den totala alkoholkonsumtionen med 25 % fram till år 2000. Även beträffande tobak är målet att kraftigt begränsa konsumtionen.

Den skattefria alkohol- och tobaksförsäljningen utgör en relativt stor del av konsumtionen av dessa varor i Sverige. Slopandet av denna försäljning skulle därför bidra till att målen uppnås.

Huruvida inreseförsäljning skulle förbättra förhållandena som är förknippade med alkoholdryckerna ombord på flygplanen synes ytterst bero på prissättningen på inresestationen jämfört med priserna vid avresan och priserna ombord.

Ett slopande av den skattefria försäljningen vid utlandsresa skulle förutom att tjäna de flesta av förslagsställarnas syften även tjäna hälsopolitiska syften.

Socialstyrelsen vill för sin del uttrycka önskemål om slopande av den skattefria försäljningen inom Norden i såväl flyg- som färjetrafik. Detta skulle kunna utvidgas och samordnas med genomförandet av den inre marknaden inom EG som uppgetts kunna få till följd att den skattefria försäljningen upphör mellan länderna inom EG.

Ett dylikt initiativ inom ramen för det nordiska samarbetet skulle socialstyrelsen hälsa med tillfredsställelse.

Stockholm den 16 juni 1988

Maj-Britt Sandlund

Hans Agnéus

Generaltullstyrelsen:

Generaltullstyrelsen hänvisar till sitt yttrande 1979-03-29 i samma fråga. Yttrandet till skatteutskottet bif. (se Bihang) Styrelsen vill härutöver göra följande kommentar.

Tullsamarbetsrådets rekommendation 1960 har varit föremål för förnyade diskussioner, senast i slutet av 1985. Vid dessa diskussioner som föranleddes av en framställning av lufttransportorganisationen inom EG – talade åtskilliga delegationer, inklusive observatörer från EG, för en restriktiv tillämpning av rekommendationen att försäljningen skulle få ske endast för export. Den tekniska kommittén inom CCC avvisade önskemålet om försäljning vid ankomst efter utlandsresa.

Generaltullstyrelsen vill slutligen hänvisa till de överväganden som förekommer inom EG beträffande den skattefria försäljningen. Som ett led i etablerandet av EG:s inre marknad kan reglerna komma att ändras, vilket kan få återverkningar för de svenska bestämmelserna.

Möjligheterna och metoderna för kontrollen är beroende bl. a. av vilka regler som gäller i vår närmaste omvärld. I nuvarande läge bör också av detta skäl några genomgripande ändringar inte göras.

Generaltullstyrelsen
Karl-Evert Rydberg

Eva Andersson

BIHANG**Yttrande till riksdagens skatteutskott om skattefri försäljning av varor på flygplats**

Sedan länge gäller i Sverige – liksom i andra länder – vissa lättnader i tull- och skattehänseende för resande som kommer hit från utrikes ort. Lättnaderna gäller såväl för inresande utlänningar som för inom landet bosatta som återvänder hem från utlandet. Rätt till viss fri införsel har också tagits in i olika internationella överenskommelser.

Syftet med lättnaderna är givetvis inget annat än att resande såvitt möjligt skall kunna fritt passera gränserna med normal reseutrustning och vissa andra personliga effekter i rimlig omfattning – häri inbegripet rusdrycker och tobaksvaror.

Förmånen av tull- och avgiftsfrihet för sistnämnda varor utnyttjas som bekant intensivt av den resande allmänheten, främst beroende på att dessa eljest högbeskattade varor kan anskaffas i obeskattat skick. Anledningen till att rusdrycker och tobaksvaror finns att köpa i obeskattat skick på exempelvis flygplan och fartyg är att varorna inte beskattats i utförsellandet. Det torde vara en allmänt vedertagen skatteteknisk princip att varor, som utföres från ett land och sålunda inte konsumeras där, är befriade från beskattning. Det är viktigt att klargöra att systemet med tax-free shop

anknyter till denna princip. Tull- och avgiftsfriheten för varor som säljes i tax-free shop gäller sålunda normalt endast under förutsättning att varorna utföres. För Sveriges vidkommande framgår detta av bl. a. 27 § tullagen (1973:670).

De förtjänstillfällen som öppnats genom resandetullfriheten och möjligheten att sälja obeskattade rusdrycker och tobaksvaror till utresande har noga tillvaratagits och så småningom fått närmast absurda konsekvenser. Det finns sålunda många färjelinjer som inte skulle bära sig utan inkomster från den skattefria försäljningen. Likaså har tax-free shopinstituten blivit av orimligt stor ekonomisk betydelse för flygintressenterna. Färska exempel på detta förhållande visar bifogade två tidningsurklipp.¹

Det är uppenbart att staten undandras skatteinkomster genom skattefriheten för försäljning av sådana högbeskattade varor som rusdrycker och tobak. Det som vidare är påfallande är att berörda trafikföretag kan sägas ha delvis övertagit den statliga beskattningsrätten genom att ta ut i förhållande till sitt eget inköpspris mycket höga priser på sprit och tobak. Det bör också observeras att det enbart är utlandsresenärerna som gynnas av skattefriheten medan landets samtliga invånare får delta i finansieringen av skattefriheten, d. v. s. statsverkets skatteförlust.

Den av Hans Pettersson framlagda motionen innebär i klartext att den som företagit en utrikes resa skulle på grund därav vara berättigad att vid hemkomsten till Sverige köpa vissa kvantiteter rusdrycker och tobaksvaror i obeskattat skick. Det är uppenbart att motionären inte beaktat att resandetullfriheten endast avser att underlätta resandetrafiken genom att i rimlig utsträckning möjliggöra fri införsel av sådana personliga effekter som normalt behövs på en resa. Motionären synes i stället uppfatta tull- och avgiftsfriheten som ett skatteprivilegium som automatiskt tillkommer den som företagit en utrikes flygresa även om varorna anskaffas sedan resan avslutats. Med det synsättet kunde den resande vid hemkomsten likaväl tilldelas kuponger som berättigade honom att hos systembolag och i vissa tobaksaffärer inköpa sprit- och tobaksvaror till tull- och avgiftsfria priser.

Vid bedömningen av motionen måste även beaktas att riksdagen vid olika tillfällen riktat invändningar mot systemet med skattefri proviantering och tax-free shops. Skatteutskottet har också uttalat att utskottet förutsätter att regeringen bevakar alla möjligheter att nå internationella överenskommelser om begränsningar eller avveckling av skattefri proviantering. Utskottet har också funnit det angeläget att ansträngningar göres för att lösa problemen med den obeskattade resandeförseln.

Ett genomförande av motionärens förslag skulle innebära att Sverige skulle införa ett system som flertalet andra länder inte ansett lämpligt att använda. Som medlem av Internationella tullsamarbetsrådet (Customs Cooperation Council) har Sverige i likhet med flertalet andra medlemsländer år 1960 godkänt en av Rådet antagen rekommendation, som bl. a. rekommenderar att försäljning i tax-free shops skall begränsas till resande som avreser till utlandet med båt eller flyg. Ett enda västeuropeiskt land har reserverat sig mot rekommendationen, nämligen Island, som är ett av de få länder som tillåter ankomstförsäljning.

Om Sverige bryter mot rekommendationen och tillåter ankomstförsäljning kan man vänta sig kritik från andra länder. Från finsk och norsk sida har man redan under hand framfört sina bekymmer för konsekvenserna om Sverige ändrar reglerna.

¹ Här ej bifogade.

Av ovan anförda skäl hemställer generaltullstyrelsen att motionen avslås av utskottet.

Stockholm den 29 mars 1979

Generaltullstyrelsen

Lennart Eriksson

Siv Holmsten

Riksskatteverket (RSV):

Enligt gällande regler kan de skattskyldiga som redovisar dryckesskatt till RSV i sina deklarationer bl. a. göra avdrag för skatt på drycker som har utförts ur landet eller har förts till svensk frihamn för annat ändamål än att förbrukas där eller har lagts upp på tullager som inrättats för förvaring av proviant eller, såvitt avses starköl, har levererats för försäljning i exportbutik.

Vin- och spritcentralen är endast skattskyldig för spritdrycker och vin som levereras till systembolagen. Något avdrag för skatt på export är därför inte aktuellt.

Skattskyldiga som redovisar tobaksskatt till RSV kan i sina deklarationer bl. a. göra avdrag för skatt på varor som lagts upp på tullager som inrättats för förvaring av proviant, eller utförts ur riket såsom proviant på fartyg eller luftfartyg eller levererats för försäljning i exportbutik. Dessutom kan avdrag göras för skatt på varor som utförts ur riket eller förts till svensk frihamn för annat ändamål än att förbrukas där.

De som är skattskyldiga för särskild varuskatt på tekniska preparat samt choklad- och konfektyrvaror kan i sina deklarationer till RSV bl. a. göra avdrag för skatt på varor som har förts ut ur landet eller till svensk frihamn för annat ändamål än att förbrukas där eller har lagts upp på tullager inrättat för förvaring av proviant.

Om förslaget om skattefri försäljning för flygpasserare vid inresa inom Norden skulle genomföras måste avdragsmöjlighet ges även för varor som levererats för försäljning i svenska tax-free butiker avsedda för inresande flygpasserare.

Skattetekniskt borde en sådan avdragsmöjlighet inte medföra några problem. RSV har därför inget att erinra mot förslaget.

Solna den 8 juni 1988

Lennart Grafberg

Monica Lindvall-Falck

AB Vin- och spritcentralen har i skrivelse den 13 juni 1988 förklarat sig icke ha något att erinra mot förslaget.

Sveriges turistråd:

De skäl som i medlemsförslaget angetts för revidering av nu gällande regler utgör en god grund för åtgärder. Tullbestämmelserna bör därför om möjligt ändras så att varorna blir skattefria även om de köps på inrese-flygplatsen.

Det aktuella förslaget gäller enbart vid resa inom Norden. Sveriges Turistråd har givetvis inga invändningar mot att en sådan ändring görs, men ser samtidigt gärna att de nya reglerna konsekvent kunde genomföras i all utrikes flygtrafik. Turistrådet hoppas därför att Nordiska rådet utåt kan verka i detta syfte.

Stockholm den 13 juni 1988

Ulf Åberg
Verkställande direktör

Medlemsförslag

om utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker

(Väckt av Gustav Björkstrand samt Ilkka-Christian Björklund, Anneli Jä-
ätteenmäki och Kimmo Sasi)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska akademikerrådet:

Nordiska akademikerrådet finner området väl lämpat för nordiskt sam-
arbete. Civilingenjör- och ingenjörutbildningen är tillräckligt likartad för
att programvara skall vara användbar i fler än ett land. Tillgången till god
programvara för utbildningsändamål är begränsad och framtagning bör
stimuleras.

För att verkligt relevant programvara skall kunna tas fram bör framför
allt berörda högskolor och andra utbildningsinstitutioner vara represente-
rade i projektet.

Nordiska akademikerrådet tillstyrker medlemsförslaget utgående från
att det självfallet även avser utbildning av civil/diplomingenjörer.

Helsingfors den 24 augusti 1988

Mona Hemmer
Generalsekreterare

Nordens fackliga samorganisation, NFS:

NFS konstaterar – i likhet med förslagsställarna – att datateknologin
tillämpas på allt fler områden. Även inom undervisningsväsendet används
datorer i allt större utsträckning, vilket ger goda möjligheter till att höja
undervisningens kvalitet och resultat. NFS ser också klara förutsättningar
till att ytterligare förbättra och utveckla dessa möjligheter, varför vi till-
styrker förslaget om ett särskilt nordiskt projekt inom området tekniker-
och ingenjörutbildning. Vi anser också att projektarbetet kan utvidgas till
andra lämpliga utbildningsområden.

NFS förutsätter att projektet genomförs i nära kontakt med de fackliga organisationerna och vill hänvisa till att flera av våra medlemsorganisationer är starkt engagerade i dessa frågor på nationell nivå.

Stockholm den 11 augusti 1988

Nordens fackliga samorganisation

Sune Ahlén

Generalsekreterare

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU):

NAU anser att medlemsförslaget är korrekt och behövligt samt samtycker till den i medlemsförslaget beskrivna problembilden. I de olika nordiska länderna har den dataassisterade ingenjör- och teknikerutbildningen utvidgats betydligt under de senaste åren. I de nordiska länderna råder det framför allt brist på dataprogramvara som behövs vid teknikernas och ingenjörernas grund- och kompletterande utbildning och programvaran fordrar ett fortsatt och vittomfattande utvecklingsarbete.

Enligt NAU:s åsikt utförs i de nordiska länderna mycket dubbelarbete i brist på koordination vid framställningen av utbildningsprogramvara. Detta, trots att tekniken är ett sådant delområde som är gemensamt över språkgränserna.

För att man skall kunna uppnå en minimering av mångdubbelt arbete och samtidigt göra utbudet mångsidigare anser NAU det nödvändigt att igångsätta det i medlemsförslaget framlagda projektet enligt medlemsförslaget.

NAU fäster även uppmärksamheten vid behovet av flexibilitet med anledning av de nationella utbildningssystemens olikheter.

Helsingfors den 8 augusti 1988

Nordiska unionen för arbetsledare,
tekniska funktionärer och andra chefer

Esko T. Aro

Generalsekreterare

Nordisk forum for datastøttet læring:

Vid ett möte i Trondheim 25–26 maj 1988 konstituerades Nordisk forum for datastøttet læring.

Denna förening utgör en naturlig fortsättning av konferensen Nordisk konferens för datorstödd utbildning som ägde rum på Kungliga tekniska högskolan i Stockholm 2–5 juni 1987.

Utgående från de önskemål som framkom under denna konferens författade professor Rolf Lenschow – rektor för universitetet i Trondheim – en PM angående nordiskt samarbete inom området datorstödd utbildning.

Lenschow skriver i denna:

”Det er svært arbeidskrevende å fremme datastøttet læring. En må på dette nivå være innstilt på å lage mye av programvaren ved hjelp av fagekspertisen ved universiteten innen hvert enkelt fagfelt. Dersom man kan komme så langt at man innen de enkelte felter og i et samarbeid kan lage og utveksle læremodeller, vil man i Norden kunne få en hurtigere utvikling enn hva ellers er mulig.

Norden har en potensiell størrrelse som er stor nok til å hevde seg ovefor EG og Nord-Amerika som hver for seg stadig kjører frem nye initiativ for å utnytte den raske utvikling innen informasjonsteknologi. Her kommer pedagogisk datastøttet læring stadig sterkere inn. Sannsynligvis vil dette bli det sterkeste nye innslaget i kompetanseoppbygging i skoleverket og næringslivet.

Bare dersom aktiviteten i Norden har et høyt nivå og et betydelig omfang, vil man i Norden kunne utveksle og dra nytte av utviklingen i EF, USA og Japan.”

Vid ett møte i Trondheim utsågs en styrelse att leda Forums verksamhet till det första medlemmötet som beräknas hållas i samband med nästkommande Nordisk konferens för datastøttet læring som kommer att hållas i Trondheim 19–22 juni 1989.

Genom att tre av styrelsens sju ledamöter även ingår i SEFI:s (The European Society for Engineering Education) arbetsgrupp för Computer Aided Engineering Education kan utvecklingen inom EG bevakas. Likaså ges genom denna arbetsgrupp möjligheter för länder som icke är medlemmar i EG att delta i projekt för vilka gruppen erhåller bidrag från sådana EG-samarbetsprojekt som t. ex. COMETT. (Ett sådant projekt pågår för närvarande förlagt till Open University i England.)

Stadgar för föreningen kommer att utarbetas till hösten 1988 och då kommer även inbjudan till medlemskap att utsändas till de nordiska högskolorna.

Som framgår av de bifogade handlingarna¹ är avsikten bland annat att föreningen önskar fungera som kunskapsbas och referensorgan för den typ av spridning av programvara som efterlyses i remissen från Nordiska rådet.

¹ Här ej tryckta.

De aktiviteter som här kan komma i fråga är:

- a) Elektroniska post- och datakonferenser
- b) Konferenser
- c) Projektdatabas
- d) Utsändning av nyhetsbrev
- e) Samverkan med PACE
- f) Distansundervisning
- g) Arbetsgrupper inom olika ämnesområden och miniseminarier inom dessa områden
- h) Utarbetande av programvara i projektgrupper.
- i) Inrättande av ett "nordiskt COMETT".

Speciellt vill Forum framhålla behovet av ett "nordiskt COMETT", dvs. möjligheter att finansiera gemensamt nordiskt utvecklingsarbete inom dessa områden. Lämpligt organ för handläggning av detta torde vara Nordisk Ministerråd. Nordisk forum for datastøttet læring kan därvid fungera som referensorgan vid bedömning av ansökningar.

Stockholm den 11 augusti 1988

Göran Karlsson
Ordförande

Danmark

Undervisnings- og Forskningsministeriet:

— — — kan støtte, at projektet igangsættes. Der er herved ikke foretaget en prioritering af forslagens gennemførelse og økonomiske konsekvenser.

København i august 1988

(Ej sign.)

Dansk Arbejdsgiverforening:

— — — at vi principielt støtter initiativer, som er med til at finde nye veje med hensyn til uddannelsesmetoder, som er mere rationelle, ressourcebeholdende og effektive.

Det fremsendte materiale giver efter vor opfattelse ikke helt tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, om initiativer i Nordisk Råds regi er den mest hensigtsmæssige måde at fremme datastøttet undervisning af ingeniører og teknikere på. Det fremgår blandt andet ikke af forslaget, hvilken ressourceindsats man forestiller sig lagt i projektet, samt hvor langt man i de respektive lande er inden for området.

Vi kan oplyse, at Jernets arbejdsgiverforenings ingeniørudvalg i relation til den foreliggende sag har gjort os opmærksom på, at der foreligger edb-baseret materiale fra England til uddannelse og videreuddannelse af ingeniører, og at dette materiale vil blive nøje vurderet i den kommende tid.

På hele den baggrund er det klart, at vi er meget interesserede i at blive holdt ajour om projektets videre gang.

København, den 16. august 1988

Dansk Arbejdsgiverforening

Ilona Abrahamsen

Teknisk Landsforbund:

Teknisk Landsforbund har flere år aktivt arbejdet med den nye teknologi. Det gælder både med hensyn til teknologien selv, men også med hensyn til uddannelse og efteruddannelse.

Det er Teknisk Landsforbunds opfattelse, at den nye teknologi i stor udstrækning mangler at slå igennem i de enkelte teknikeruddannelser. Det er også forbundets erfaring, at et særligt vanskeligt område er udviklingen af undervisnings-programmer.

I den anledning har Teknisk Landsforbund deltaget i flere forsknings-programmer, dels for at sikre at der er tilstrækkelig viden til rådighed for teknikerne, og dels for at få de aspekter frem, som skal anvendes i undervisningen.

Teknisk Landsforbund skal derfor tilslutte sig det fremsatte forslag, og skal samtidig give tilsagn om at stille sig til rådighed ved udviklingen.

København, den 24. august 1988

Lise Skanting

Forretningsfører

Dansk Ingeniørforening:

Indledningsvist skal udvalget bemærke, at det naturligvis er principielt positivt over for nordisk samarbejde. På det pågældende område tvivler udvalget dog på, at det konkrete finske forslag – i betragtning af den meget

hurtige udvikling på området – vil kunne føre til resultater, der vil være på højde med den udvikling, der foregår på læreanstalterne.

Udvalget kan derfor ikke støtte forslaget.

København, den 19. november 1988

Torben Hvidegaard

Finland

Arbetskraftsministeriet:¹

Det är livsviktigt för den nordiska produktionsverksamheten och sysselsättningen att länderna hör till den teknologiska utvecklingens främsta led på det egna know-how-området. Därför förhåller sig arbetskraftsministeriet positivt till alla nordiska samarbetsprojekt som avser att främja den nya teknologin. Om resurserna sammanslås kan de höga utvecklingskostnaderna fördelas på flera betalare, vilket möjliggör även för de små länderna ett sådant utvecklingsarbete som annars inte vore möjligt. Datatekniken är ett centralt delområde i detta sammanhang och det är viktigt att dess senaste utvecklingstrender beaktas också i utbildningen. På grund härav intar arbetskraftsministeriet en positiv inställning till detta medlemsförslag av Nordiska rådet.

Helsingfors den 11 juli 1988

Lauri Korpelainen

Vid förfall för kanslichefen,
avdelningschef

Ilse Koli

Byråchef

Skolstyrelsen:¹

Det krävs stora andliga och materiella resurser för att på nationell nivå producera dataprogramvara som kan användas i utbildningssammanhang eller som är utarbetad för undervisningsändamål. Det har därför visat sig vara ändamålsenligt att länder vars utbildningssystem är nära besläktade samarbetar kring dessa frågor.

Det nordiska samarbetet vid produktion av dataprogramvara för grundskolor, gymnasier och lägre yrkesinriktad utbildning har redan en mångårig tradition. Dataprogramgruppen, som underlyder Nordiska ministerrådet, har gjort ett värdefullt arbete genom att utbilda programmakare, skapa standarder och inlösa nationell programvara för spridning i Norden.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Tillsvidare har det inte funnits gemensamma produktionsprojekt kring programvaran, men ett interaktivt videoprogram är aktuellt.

Skolstyrelsen ser det som en naturlig förutsättning på det påbörjade samarbetet att utsträcka verksamheten även till tekniker- och ingenjörsutbildningen. Att producera en så preciserad dataprogramvara, som avses i medlemsförslaget, skulle emellertid förutsätta ett grundligt förarbete, i vilket läroplanerna för tekniker- och ingenjörsutbildningen i de olika länderna skulle kartläggas och de gemensamma behoven tas fram. Först sedan en dylik kartläggning gjorts, kan man enligt skolstyrelsens uppfattning fatta beslut om att igångsätta ett projekt för produktion av dataprogramvara. Samtidigt vore det skäl att undersöka om man redan på annat håll utarbetat program för detta ändamål, vilka kunde anpassas för nordiska förhållanden.

Skolöverstyrelsen önskar betona att en programproduktion enligt det inlämnade förslaget är ett så omfattande projekt, att beslutet om dess förverkligande tål förberedas grundligt kanske t. o. m. som ett separat planeringsprojekt.

Helsingfors den 12 augusti 1988

Vesa Lyytikäinen
Avdelningschef

Martti Apajalahti
Överinspektör

Yrkesutbildningsstyrelsen:

-----
1. Allmänt

Dataprogramgruppen som verkar i samband med Nordiska ministerrådet har i några år arbetat med uppgifter att främja och utveckla produktionen av datorstödda undervisningsprogram i Norden. Arbetet har redan gett erfarenheter av samarbete i utvecklingen av datorstödd undervisning (utbildning av lärare och programmakare, programproduktion, utarbetande av tillämpningsgeneratorer – MOSAIKK, utveckling av produktionsmodeller för programvara m. m.).

Vissa framsteg har gjorts inom verksamheten, speciellt i utbildningen av lärare och programmakare och i utvecklandet av produktionsmodeller för programvara. Svårigheter har uppstått bl. a. på grund av maskinvarans olika standarder. Därtill har arbetet försvärats av språkproblem.

Erfarenheterna av samarbetet bör utnyttjas också i eventuella nya samarbetsprojekt.

Produktionen av programvara – speciellt den för datorstödd undervisning – är så pass dyr, att en hopslagning av små resurser ger bättre resultat än om alla arbetar var för sig. Av denna orsak bör t. ex. nordiskt samarbete understödjas. Inriktningen av de gemensamma resurserna bör noggrant övervägas.

Om inte samtliga berörda parter kan bidra med något till det gemensamma, räcker intresset för samarbete emellertid inte till hos alla: Finland är vanligen den mottagande parten och har på grund av otillräckliga resurser för egen del inte kunnat ge sitt bidrag till gemenskapen. Tillräckliga nationella resurser bör fås för ett eventuellt samarbete. Om situationen förblir likadan som den är nu, då det t. o. m. är frustrerande och ofta resultatlöst att skaffa pengar för resor är det meningslöst att gå med i samarbetet.

Lärare måste utan besvär kunna frigöras från undervisningsarbetet för tidsbundna samarbetsprojekt. Projektarbetet kräver så länge det pågår också heltidspersonal. Det går inte att ordna vid sidan av och utöver lärarnas och/eller tjänstemännens egna arbeten. Också universitet från alla nordiska länder borde fås med i samarbetet. Likaså bör de utvecklings-skolor för informationsteknik som håller på att inleda sin verksamhet (de tekniska läroanstalterna i Uleåborg och Kotka, Oulun teknillinen oppilaitos och Kotkan teknillinen oppilaitos samt Ekenäs tekniska läroanstalt) nära anknytas till det nordiska samarbetet.

2. *Samarbete inom programvaruproduktion och -anskaffning*

Produktionen av krävande yrkestillämpningar och ännu mera upprätthållandet kräver ofta summor t. o. m. i miljonklassen. Av denna anledning torde det inte löna sig att inleda produktion ens i form av ett projekt speciellt som det på marknaden redan finns och hela tiden kommer mera motsvarande kommersiella program.

Målet för yrkesutbildningen är att ge studerandena sådana färdigheter att de snabbt kan lära sig de metoder som tillämpas och använda de arbetsredskap som utnyttjas i arbetslivet. Detta främjas av att arbetslivets redskap och metoder redan under utbildningstiden utnyttjas i mån av möjlighet. CAD- eller andra yrkestillämpade program som producerats enkom för undervisning är inte i detta hänseende tillräckligt bra för ändamålet. Skillnaden mellan de maskin- och programvaror som används i de olika nordiska länderna är stor.

De yrkesinriktade programtillämpningar som finns på marknaden utvecklas hela tiden i snabb takt. Också den programvara som är avsedd enbart för undervisningsändamål bör motsvara den senaste utvecklingen. Det kräver att personal binds vid underhållsarbete, vilket inte torde vara ändamålsenligt.

Yrkesutbildningsstyrelsen föreslår att samarbetet utökas på sådana områden där det finns speciella behov av att utveckla den datorstyrda undervisningen och där resultatet medför största möjliga nytta.

Dylika områden är bl. a:

- Produktionen av CAI-program för allmänna ämnen (språk, matematik, fysik, kemi m. m.)
- Anskaffning och eventuellt utveckling/produktion av CAI-program som arbetsredskap för lärare och programmakare

- Anskaffning av sådana program för undervisning som inte finns att få i Norden
- Produktion av simulatorprogram samt produktion av arbetsredskapsprogram för produktionen av simulatorprogrammen
- Åtgärder för att påverka priset på maskin- och programvara för krävande yrkestillämpningar så att dessa blir tillgängliga för läroanstalterna (en stor nordisk marknad torde inverka på priset).

Helsingfors den 12 juni 1988

Jorma Pöyhönen
Generaldirektör

Veli Taskinen
Överinspektör

Tekniska läroanstalten i Helsingfors:¹

Under utlåtande varande medlemsförslag behandlar det för tillfället mest centrala problemfältet inom den tekniska undervisningen – utvecklingen av data-assisterad utbildning.

Statsrådet har den 19.5.1988 godkänt ett utvecklingsprogram för den tekniska utbildningen under perioden 1989–1991 och däri försäkrat, att för CAD/CAM-undervisning erforderlig datorapparatutrustning ävensom i undervisningen erforderliga CNC-maskiner anskaffas till samtliga tekniska läroanstalter, vilka utbildar ingenjörer.

Enligt utvecklingsprogrammet utrustas de läroanstalter vilka utbildar specialister i datateknik, dvs. tekniska läroanstalter vilkas utbildning syftar till tekniska uppgifter inom området datorteknik, med ännu effektivare apparatur, vilket torde innebära EWS-stationer. Ifall mellanstadiet utvecklingsprogram verkligen förverkligas, innebär det till denna del ett avsevärt steg framåt inom den tekniska undervisningen.

Effektiv användning av apparaturen förutsätter, att ett tillräckligt antal för undervisningsändamål lämpliga tillämpningsprogram representerande olika områden står till buds. Så är inte fallet nu, varför det under behandling varande medlemsförslaget torde avse en korrigerig av just detta faktum. Läroanstalten finner förslaget, att man strävar till att framtaga för undervisningsändamål lämplig programvara inom ramen för det nordiska samarbetet, utmärkt.

De för industriella tillämpningar avsedda programmen är i allmänhet så omfattande, att de normala undervisningsdatorerna är otillräckliga. Ej heller är det enligt läroplanerna tillbudsstående antalet veckotimmar tillräckligt. I dessa fall bör man utarbeta förenklade versioner, såsom redan

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

gjorts inom vissa områden. Läroanstalten har redan utnyttjat sådana "skolversioner", såsom framgår av bifogade nyligen publicerade rapport. Enär utvecklingen inom området är synnerligen accelererad, kommer vidareutveckling och aktualisering av programvaran att innebära kontinuerligt arbete.

Med hänvisning till medlemsförslagets slutkonstaterande angående en utvidgning av verksamheten, önskar läroanstalten poängtera, att det inom de olika områdena för datateknik finns ett flertal uppgifter, där ett nordiskt samarbete kunde vara till gagn för alla medlemsländer enskilt ävensom för gemenskapen som helhet.

Enligt läroanstaltens uppfattning kunde exempelvis följande frågor tänkas vara föremål för ett nordiskt samarbete: val av skandinaviskt alfabet och nomenklatur, överenskommelse om datorspråk i vilka ges undervisning inom olika områden, standardisering av gränssnitt, standardisering av de vanligast förekommande kretskortformaten, överenskommelse om datorer som används.

Helsingfors den 21 september 1988

Aulis Eskola

Rektor

Ålands landskapsstyrelse:

Landskapsstyrelsen instämmer i konstaterandena i förslaget att bristen på programvara lämpad för undervisningsändamål är en delorsak till svårigheterna att tillräckligt effektivt utnyttja datorbaserade arbetsstationer inom den teknologiska undervisningen samt att bristande nationella resurser kan vara grundorsaken därtill. Avsevärda ansträngningar görs dock både nationellt och gemensamt inom olika samnordiska projekt, av vilka en del samordnas av Dataprogramgruppen.

Landskapsstyrelsen noterar att Åland saknar representation i ovan nämnda projekt vilket har åtminstone den konsekvensen att ingen programvara som utarbetas för den teknologiska undervisningen kan beakta Ålands särställning som ett svenskt självstyrt område i Finland.

Samtidigt önskar landskapsstyrelsen peka på att även andra regioner i Norden kan ha motsvarande svårigheter att få sina behov tillgodosedda i projekt som utvecklar programvara för undervisningen.

Landskapsstyrelsen understöder förslaget att ytterligare åtgärder vidtas för att ta fram dataprogramvara för den datorstödda och datorbaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden.

Landskapsstyrelsen ser däremot med en viss tvekan på medlemsförslagets modell för projektet och föreslår att Nordiska rådet i stället skulle

förstärka resurserna för den redan nu välfungerande Dataprogramgruppen och ge den i särskilt uppdrag att i samarbete med bl. a. Nordiska industrifonden sammanställa information om och själv låta utarbета programvara och datorspecifikationer för tekniker- och ingenjörsutbildningen.

Med hänvisning till det ovan sagda beträffande Ålands och andra små regioners behov av representation i nordiska utvecklingsprojekt önskar landskapsstyrelsen framföra sin beredvillighet att utse en egen representant i den nordiska Dataprogramgruppen för att bl. a. inom det nyligen inrättade Ålands teknologicentrum aktivt kunna medverka i nordiska och nationella projekt för utveckling och utvärdering av programvara för undervisningen.

Mariehamn den 23 augusti 1988

May Flodin
Vice lantråd

Börje Karlsson
Utbildningschef

Tekniska läroverket i Helsingfors:

Det medlemsförslag om att igångsätta ett projekt för att få fram programvara för att stöda den tekniska utbildningen i Norden är lovvärt.

Varje strävan till Nordiskt samarbete bör understödас, speciellt då det gäller samarbete inom undervisningssektorn.

Förutom att projektet kunde hjälpa till att få fram och distribuera ersättningsprogram för ofta dyra kommersiella sådana, kunde dess uppgift vara att understöda nya former av data-assisterad undervisning.

En ny intressant undervisningsmetod är interaktiv video. Denna kräver emellertid en så stor arbetsinsats att ett litet lands resurser knappast räcker till för att garantera ett tillräckligt stort utbud.

Vi understöder alltså varmt detta projekt.

Helsingfors den 1 juni 1988

Tekniska läroverket i Helsingfors

Henrik Wolff
Rektor

Suomen teknillinen seura – Tekniska föreningen i Finland:

Data-assisterad undervisning är en synnerligen viktig del av ett mångformat undervisningssystem som hela tiden håller på att utvecklas. En data-

assisterad undervisning passar synnerligen väl för det teknikområde som föreslås i medlemsförslaget.

Vi önskar dock poängtera att bristen på undervisningsmaterial inom utbildningen på högskolenivå är minst lika stor som tekniker- och ingenjörsutbildningen. Därför föreslår vi att projektet utvidgas till att även omfatta diplomingenjörsutbildningen.

Samtidigt föreslår vi, att då dylikt material färdigställs, redan tillgänglig sakkunskap utnyttjas, t. ex. den som finns vid de tekniska högskolorna. Därtill står, om så önskas, våra föreningars sakkunskap till förfogande.

Helsingfors den 23 augusti 1988

Suomen teknillinen seura STS ry.

Matti Kaario

Verksamhetsledare

Tekniska föreningen i Finland r. f.

Frej Gustafsson

Verksamhetsledare

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Vi understöder varmt ovan rubricerade medlemsförslag.

Förslaget är ett gott exempel på konkret nordiskt samarbete där man relativt snabbt kan få resultat som är nyttiga för alla nordiska länders utbildningsväsen och näringsliv.

Utvecklingen inom datatekniken är så snabb och resurskrävande, att samlade nordiska resurser krävs för tillräckliga resultat. En samnordisk programvara för utbildningsändamål kan också för sin del indirekt underlätta nordisk industriell integration då ingenjörer och tekniker i ökande omfattning "talar samma språk" också inom datatekniken.

Den största nyttan uppnås ifall man utnyttjar eventuellt liknande europeiskt samarbete inom EG och/eller EFTA.

Helsingfors den 15 augusti 1988

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Ingvar Melin

Island

Islands Ingeniørforening (Verkfræðingafélag Íslands):¹

— — — Kultur- og undervisningsudvalget stiller sig positivt overfor det medlemsforslag, som har været fremlagt i Nordisk Råd och drejer sig om at forøge udvalget af dataprogrammer til brug ved undervisning af ingeniører og teknikumingeniører.

I de seneste år er det sket en voldsom udvikling af datateknikken, og samtidig hermed er udbredelsen og brugen af EDB forøget kraftigt, ikke mindst indenfor ingeniørernes arbejdsområder. Man må regne med, at denne udvikling vil fortsætte i de kommende år, og at ingeniører i stadig stigende grad vil benytte sig af computere til at løse tekniske opgaver. Det er derfor vigtigt, at denne udvikling genspejles i den polytekniske undervisning, og at ingeniørstuderende under uddannelsen får øvelse i brugen af computere til at løse mangeartede opgaver.

Hvis Nordisk Råd støtter udarbejdelsen af dataprogramvare til brug ved den polytekniske undervisning anser kultur- og undervisningsudvalget det for betydningsfuldt, at en del af denne udarbejdelse finder sted her i landet, idet forholdene på visse områder er anderledes her i landet end i de øvrige nordiske lande. Desuden kan et sådant arbejde styrke undervisningsinstitutionerne her i landet og ingeniørstanden som helhed.

Reykjavík, 12. august 1988

Jón Ingimarsson
Formand for VFÍ

Islands teknikerforening (Tæknifræðingafélag Íslands):¹

— — — skal vi pointere følgende. Islands teknikerforening giver sin fulde støtte til og anbefaler på det kraftigste det fremkomne forslag om øget brug af datateknik ved uddannelse af ingeniører og teknikere.

Reykjavík, 12. august 1988

For Islands teknikerforening

Kristín Guðmundsdóttir

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Norge**Kultur- og vitenskapsdepartementet:**

Databasert undervisning spiller en viktig rolle innenfor de teknologiske fagområder. Denne undervisningsform krever imidlertid relativt store investeringer i maskinutstyr, programvare og kompetanseoppbygging av lærerpersonale. I Norge er det blitt lagt vekt på å anskaffe utstyr og programvare etter hvert som bevilgningene gir mulighet for det, bl. a. for å kunne ta i bruk CAD/CAM-teknikken i undervisningen. Videre har Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF) bevilget midler til kurs for lærere ved universitet og høyskoler.

Departementet stiller seg positiv til medlemsforslaget og mener at et nordisk samarbeid på dette området vil kunne få stor betydning, ikke minst for utviklingen av dataprogramvare når det gjelder utdanningen av ingeniører og teknikere.

Eventuelle samarbeidstiltak på dette området bør i nødvendig grad sees i sammenheng med allerede eksisterende nordisk samarbeid innenfor data-teknologi og programvareproduksjon, jf. virksomheten under Den nordiske dataprogramgruppen.

Oslo, 2. september 1988

Etter fullmakt

Olav Nyhamar

Byråsjef

Hans Berg

Førstekonsulent

Norsk arbeidsgiverforening hänvisar i skrivelse den 7 september 1988 till yttrande av den 11 augusti 1988 från Svenska arbetsgivareföreningen (se nedan).

Norges ingeniørorganisasjon – NITO:

Anvendelsen av EDB og EDB-programmer er en del av dagliglivet til yrkesaktive ingeniører. Dette omfatter hele spekteret fra tekstbehandling til avanserte beregninger innefor forskning og utvikling.

Yrkesforberedelsen gjennom ingeniørutdanningen er helt avhengig av at høyskolene har det nødvendige materiell og programvare.

Et samarbeide på nordisk plan for å gjøre tilgangen på programvare

bredere og bedre vil, etter vår oppfatning, styrke utdanningstilbudet samtidig som det gir en vesentlig bedre ressursutnyttelse.

Det vil glede oss om medlemsforslaget får tilslutning fra Nordisk Råd.

Oslo, 4. juli 1988

Norges ingeniørorganisasjon – NITO

Jan Abrahamsen

President

Anth. B. Nilsen

Generalsekretær

Sverige

Universitets- og högskoleämbetet (UHÄ):

Behoven av lokalprogramvaror for utbildningsändamål är stora och utvecklingskostnaderna är höga, varför satsningar där flera länder går samman är angelägna. Svårigheterna att ta fram bra program är dock stora. UHÄ anser principiellt att utveckling av undervisningsmaterial och andra hjälpmedel i undervisningen bör initieras av de högskolor som skall använda dem. Det är på högskolans institutioner som sakkunskap finns och utan ett inledande engagemang från deras sida är risken stor att även bra program inte kommer till användning. Ingenjör- och teknikerutbildningarnas behov är inte så specifika att program specialframtagna för dem behövs. Snarare bör i internationella projekt principer utvecklas för hur datorprogram avsedda för undervisningsändamål kan tas fram, varefter de enstaka programmen för de olika ämnesområdena produceras nationellt eller lokalt.

UHÄ finner dock att en kartläggning av befintliga kommersiellt tillgängliga program och av det utvecklingsarbete inom området som eventuellt bedrivs vid olika högskolor i Norden kan vara av intresse.

Stockholm den 2 november 1988

Camilla Modéer

Matts Håstad

Skolöverstyrelsen (SÖ):

Till Nordiska rådet har medlemmar av rådet väckt förslag om utveckling av dataassisterad utbildning av ingenjörer och tekniker. Förslaget innebär också att Nordiska rådet skall rekommendera Nordiska ministerrådet att

under medverkan av bl. a. Nordiska industrifonden (NIF) igångsätta ett projekt för att ta fram sådan programvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden. SÖ har av utbildningsdepartementet anmodats avge yttrande i ärendet.

SÖ anser att det är viktigt, att det tidigt införs avancerade program för teknisk ritning, konstruktion och bearbetning samt för beräkning och simulering i de tekniska utbildningarna i gymnasieskolan och komvux. SÖ har bl. a. tillsammans med utbildningsdepartementets dataprogramgrupp drivit ett par projekt för att studera olika problem i samband med användningen av avancerad teknisk programvara i teknisk utbildning.

I det nämnda projektet har man studerat införande av CAD-programvara redan i årskurs 1 på teknisk linje i gymnasieskolan. Man har i dessa sammanhang använt kommersiellt tillgängliga program för persondatorer. För att underlätta undervisningen har dessa programvaror anpassats genom att de försetts med särskilt utvecklade gränssnitt (tilläggsprogramvara) mot användaren (eleven). Denna typ av programvara brukar benämnas "skal".

Svårigheten med modern CAD-programvara är att den för den ovane användaren inledningsvis innehåller alltför många funktioner. Det vanligaste problemet är att användaren förrirrar sig bort i delar av programvaran, som sällan används eller som kräver en speciell kompetens. Detta borde tala för särskilda introduktionsprogramvaror, men det visar sig att eleven efter en relativt kort tid har kunskaper för mer avancerade funktioner och skulle i så fall tvingas övergå till en annan programvara.

Ett bättre sätt är att direkt arbeta med en avancerad programvara, som har ett skal, vilket i skilda nivåer ger tillgång till olika många funktioner i systemet. En elev kan på den första nivån göra enkla konstruktioner och därefter, då han är mogen för detta, övergå till högre nivåer med tillgång till fler funktioner för vidare bearbetning. Detta kan genomföras utan att eleven behöver lära sig en ny programvara och utan att det grundarbete som gjorts på lägre nivåer måste göras om.

SÖ ställer sig tveksam till utveckling av särskilda programvaror för undervisningen inom det tekniska området. Erfarenheten från olika dataprojekt visar, att undervisningen når mycket längre om den följer med i den teknik som utvecklas i näringslivet. En koncentration till vissa programvaror kan dock vara viktig för att utveckling av pedagogiskt material skall underlättas.

I de tidigare nämnda projekten har det visat sig, att det inte är en fördel att presentera CAD-ritning som enbart en automatiserad manuell ritning. Sättet att rita med hjälp av CAD-program skiljer sig markant från att rita manuellt. Det finns resultat som tyder på att elever, som är duktiga i manuell ritning, ibland har svårare att ta till sig den nya tekniken än elever utan denna erfarenhet. Det visar sig också att datorvana och erfarenhet av moderna program för fri ritning underlättar inläringen av CAD-programvara.

För att höja nivån på den tekniska utbildningen räcker det inte med att enbart lära eleverna använda CAD-program. Det behövs också undervisning med hjälp av olika beräkningsprogram, simuleringsprogram etc. (CAE-programvara). Teknikerns och ingenjörens sätt att arbeta måste eftersträvas i undervisningen. Gamla undervisningsmetoder måste ersättas med metoder där datorteknik används.

I SÖ:s utvärderingar av datorutrustning och programvara för gymnasieskolan har CAD-programvara testats i nätsystem med avancerade persondatorer. Det har vid dessa tester visat sig vara möjligt att i klassrumsmiljö med 15 arbetsstationer tillämpa CAD-programvara. Flertalet gymnasieskolor har hårdvarumässiga förutsättningar att introducera CAD-programvara tidigt i den tekniska utbildningen. Mycket avancerad utrustning för vissa typer av utbildningar finns i s. k. tekniska centra på många håll i landet. Organisation och utrustningsnivå varierar dock mellan olika centra.

Ett problem i samband med införande av ny teknik är att många lärare känner sig osäkra inför den nya tekniken samt saknar relevant fortbildning. Införandet av ny teknik i undervisningen aktualiserar också frågan om ändrade kursplaner, eftersom kursmoment i undervisningen måste läggas till, förändras eller försvinna.

I SÖ:s arbete rörande dataundervisning i skolan och vuxenutbildningen kommer de frågor som rör undervisningen inom det tekniska området att finnas med. Detta innebär att SÖ kommer att arbeta med uppgifter som syftar till:

- att anpassa komersiell programvara för undervisning med hjälp av särskilda skal eller på annat sätt,
- att utvinna pedagogisk erfarenhet för att ge undervisningen ett modernt innehåll,
- att stödja utveckling av läromedel av olika slag,
- att utreda vilka moment en modern teknisk utbildning bör innehålla samt
- att utveckla särskilda fortbildningskurser för fortbildare och lärare.

Enligt SÖ:s uppfattning, som framgått av det tidigare, är det inte lämpligt att utveckla särskild CAD/CAM-programvara för undervisning inom det tekniska området.

Stockholm den 30 juni 1988

På skolöverstyrelsens vägnar

Anders Franzén

Leif Davidsson

Arbetsmarknadsstyrelsen:

— — — Arbetsmarknadsstyrelsen delar uppfattningen om behovet av en utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker för att åstadkomma en så rationell utbildning som möjligt. Snabb, teknisk förändring påkallar undervisningsformer, som smidigt kan underlätta en snabb anpassning till arbetsmarknadens efterfrågan på kompetens. Arbetsmarknadsstyrelsen ser därför positivt på initiativet att igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden.

Solna den 5 september 1988

Erika Thelning

Märtha Axman

Naturvetenskapliga forskningsrådet har i skrivelse den 16 juni 1988 meddelat att man avstår från att yttra sig, då ärendet väsentligen faller utanför rådets verksamhets- och ansvarsområde.

Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA):

IVA anser att ett utökad nordisk samarbete kring utveckling av databaserade arbetsstationer för undervisningsändamål är mycket önskvärda. Framställning av datorprogram för undervisning kräver stora resursinsatser. Det är därför, som det påpekas i medlemsförslaget, omöjligt för de enskilda nordiska länderna att inom rimlig tid få fram kraftfulla undervisningsprogram.

Under slutet av 1970-talet genomfördes ett lyckat nordiskt samarbetsprojekt inom detta område. Forskningsprojektet gick under namnet GMP/projektet (geometrisk produkt modellering). Samarbetet skedde under medverkan av Nordiska industrifonden, NIF, och de olika länderna representerades av Kungliga tekniska högskolan, KTH, i Sverige, Norges tekniska högskola, NTH, SINTEF och Sentral institut i Norge, Statens tekniska forskningscentral, VTT i Finland och Danmarks Tekniska högskola.

I Sverige har forskning och utveckling fortsatt med nationella resurser bl. a. inom STUs ramprogram och som ett speciellt insatsområde. Vid KTH pågår ett projekt "CAD/CAM med produktmodeller och artificiell intelligens" med ca 10 forskare under ledning av docent Torsten Kjellberg. Dessutom är en professur i Datorsystem för konstruktion och tillverkning under tillsättning.

Även de övriga högskolorna bedriver forskning och utveckling inom området. Professor Hans Andersin vid Tekniska högskolan i Helsingfors har kontaktat KTH och är intresserad av ett samarbete. Andra intressanta partner skulle kunna vara professor Öyvind Björke och Karsten Jacobsen vid NTH.

I Institutets för verkstadsteknisk forskning regi genomförs framförallt industriinriktade projekt. ASEA Brown Boveri, SKF och Bofors är exempel på företag engagerade i utvecklingen. Inom en överskådlig framtid kommer huvuddelen av allt konstruktionsarbete att ske med datorer. Det är då väsentligt att de blivande konstruktörerna har en adekvat utbildning.

Vid de tekniska högskolorna kan forskarna använda forskningsresultaten direkt i undervisningen. De kan därvid använda de datorprogram som utvecklats inom forskningsprojekten. Däremot är steget långt till att utforma allmänt tillgängliga program, som kan användas av andra utbildningsanstalter som regionala högskolor och gymnasier. Det går inte att bara distribuera program till en annan läroanstalt, stora resurser krävs för att anpassa programmen till standardutbildning. Det måste därför sättas in stora resurser för att utveckla datorprogram direkt avsedda för utbildning.

Det finns således ett stort behov av nordiskt samarbete såväl inom forskningen som utvecklingen av standardprogram för undervisning.

Stockholm den 10 augusti 1988

Ingenjörsvetenskapsakademien

Hans G. Forsberg

Verkställande direktör

Elisabeth Ferm

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF):

Av de investeringar som industrin i dag gör har uppemot 50% informationsteknologisk anknytning. I de olika systemen CAD/CAM, telefonväxlar, elektronisk post etc. har datorn en central roll. Såväl datorerna som själva systemen blir allt kraftfullare och mer sofistikerade. Parallellt med att komplexiteten ökar blir i de flesta fall systemen mera användarvänliga.

Det är viktigt att den moderna tekniken kan tillämpas redan på utbildningsstadiet. Med hänsyn till den snabba utvecklingen inom det aktuella området är det i regel omöjligt för de enskilda utbildningsanordnarna att arbeta med autentiskt materiel. Man är i regel hänvisad till att informera om principer och till att öva på laboratoriemodeller.

När det gäller CAD/CAM-tekniken är det lite annorlunda. Där är det inte bara systemet i sig som är intressant. Där vill man utnyttja datorkraften till

att konstruera och ta fram produktionsvariablerna för olika projekt. För att det skall bli realistiskt krävs att tekniken utnyttjas på samma sätt som i företagen. Undervisningen i ämnen som konstruktion och produktion förändras genom detta högst avsevärt.

Föreningen är därför tveksam till för undervisning speciellt tillrättalagda dataprogram för CAD/CAM. Naturligtvis går det att ta fram demonstrationsprogram men det är tekniker och ingenjörer ej betjänta av. Större utbildningsanstalter måste kunna investera i egna arbetsstationer för CAD/CAM där realistiska körningar blir möjliga. Det är viktigt att dygnets "alla" timmar utnyttjas för dessa utrustningar. CAD/CAM är ett hjälpmedel som räknestickan, handboken och ritbrädet en gång var.

Mindre utbildningsanstalter kan lösa sitt behov av CAD/CAM-teknik genom samarbetsavtal med teknikcenter eller närliggande företag som har infört tekniken.

SAF anser det är orealistiskt att på nordisk basis ta fram speciella undervisningsprogram för CAD/CAM-tekniken. Sådana program blir mycket dyra och svåra att hålla uppdaterade. Föreningen är också mycket tveksam till att det går att uppnå den typ av spin-off-effekt som förslaget talar om. Det har hittillsvarande erfarenheter av produktion av datorprogram för undervisningsändamål visat.

Stockholm den 11 augusti 1988

Svenska arbetsgivareföreningen

Gunnar Westermark

Torsten Lundgren

Sveriges civilingenjörsförbund (CF):

Sammanfattningsvis finner CF förslaget att under medverkan av bl. a. Nordiska industrifonden igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden som utomordentligt bra och tillstyrker det.

Tillgången till god programvara för utbildningsändamål är mycket begränsad och framtagning bör stimuleras. Det är relativt kostsamt att producera programvara.

Civilingenjör- och ingenjörutbildning är tillräckligt likartad för att programvaran skall vara användbar i fler än ett land.

Området är således väl lämpat för nordiskt samarbete.

Stockholm den 21 juni 1988

Sveriges civilingenjörsförbund

Sven Magnusson

Håkan Nilsson

Ingenjörförbundet TLI:

Ingenjörförbundet TLI finner det värdefullt att ha beretts tillfälle att lämna synpunkter på rubr.

Förbundet vill föreslå att orden: "inom industrin" utgår ur andra styckets sista mening. Motiveringen är att CAD/CAM-teknik redan i dag användes även inom andra verksamhetsområden.

Förslaget som bedömes som angeläget tillstyrkes i övrigt.

Stockholm den 12 augusti 1988

Ingenjörförbundet TLI

Göthe Andersson

1:e v. ordf.

Medlemsförslag

om ökad viseringsfrihet för utländska medborgare som är bosatta i Norden

(Väckt av Lahja Exner samt Dorte Bennedsen, Arne Gadd, Eiður Guðnason, Åsa Solberg Iversen, Riitta Järvisalo-Kanerva, Sakari Knuutila, Kaj Poulsen och Bernhardt Tastesen)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordisk utlendingsutvalg:

Spørsmålet om visumfrihet for ikke-nordiske statsborgere bosatt i Norden har vært drøftet i Nordisk utlendingsutvalg flere ganger tidligere. Det er allerede innført lettelser ved reiser innen Norden for en del kategorier av ikke-nordiske statsborgere som er fast bosatt i et nordisk land. Det kreves ikke visum for innehavere av reisebevis for flyktninger og normalt heller ikke for innehavere av fremmedpass utstedt av nordisk myndighet.

En ytterligere lettelse er innført ved at det ikke kreves visum eller pass for mindreårige utenlandske borgere som er bosatt i et nordisk land, og som reiser inn i et annet nordisk land i forbindelse med en gruppereise slik som skolareise, idrettsarrangement og lignende.

For ordens skyld nevnes også at visumpliktige utlendinger som blir statsborgere i et nordisk land selvfølgelig er fritatt for krav om pass og visum.

Sverige er positiv til å innføre visumfrihet også for visumpliktige, ikke-nordiske statsborgere med nasjonalitetspass, som er fast bosatt i et nordisk land (permanent opphållstillstand).

Representantene for de øvrige nordiske land har pekt på at det knytter seg visse sikkerhetsmessige betenkeligheter til forslaget, men vil løpende vurdere spørsmålet.

Oslo, 19. oktober 1988

Arild Kjerschow
Direktør

Danmark**Indvanderrådet:**

Indvanderrådet ser yderst positivt på Nordisk Råds forslag om at afskaffe viseringspligten for ikke-nordiske medborgere, som er bosat i Norden. En øget viseringsfrihed vil således gøre det betydelig lettere for indvandrerne i Norden at bevæge sig omkring i de nordiske lande, en bevægelsesfrihed, som for indvandrerne i høj grad er ønskelig.

København, den 23. juni 1988

Dorte Broen

Sekretær for Indvanderrådet

Direktoratet for Københavns Kommunale Skolevæsen:

— — — at man ser positivt på forslaget af hensyn såvel til skolevæsenets fremmedsproglærere som ikke-nordiske elever, der i forbindelse med kurser, møder, skolerejser, lejrskoler m.v. skal til de øvrige nordiske lande.

København, den 2. august 1988

Hans Jensen

Carsten Hansen

Dansk Flygtningehjælp:

Dansk Flygtningehjælp lægger i sin indsats med integrering af flygtninge i det danske samfund vægt på, at flygtningene får en fornemmelse af Danmark, ikke kun som en afgrænset del af Europa, men i særdeleshed som en integreret del af Norden. Man forsøger at bibringe flygtningene en forståelse for de kulturelle, politiske og økonomiske bindinger mellem de nordiske lande. Et væsentligt element i at bibringe flygtningene denne forståelse er ved at de frit kan rejse i de nordiske lande.

Konventionsflygtninge (K-flygtninge), som får et konventionspas, kan i henhold til den europæiske aftale om ophævelse af visa for flygtninge af 20. april 1959 rejse frit til Danmark, Island, Norge og Sverige, da disse lande har tiltrådt den nævnte aftale. De facto flygtninge (F-flygtninge), som får et fremmedpas, kan indrejse til alle de nordiske lande uden visum, hvis den pågældende har gyldig opholdstilladelse i det land, som har udfærdiget rejselegitimationen og har haft en sådan tilladelse i mindst 1 år.

Det fremlagte forslag vil således for flygtninge betyde, at K-flygtninge fremover vil kunne rejse til Finland uden visum, og de facto flygtninge vil straks ved udstedelsen af fremmedpas kunne rejse uden visum til samtlige nordiske lande. Dansk Flygtningehjælp vil anse det for en væsentlig lettelse for flygtninge i Norden, hvis de således frit kan besøge de øvrige lande.

Dansk Flygtningehjælp skal endvidere bemærke, at Nordisk Råd i forbindelse med det fremlagte forslag kunne overveje, om flygtninge eventuelt efter nogle års ophold med gyldig opholdstilladelse i et af de nordiske lande kunne opnå arbejds- og opholdstilladelse i et af de andre lande. Det ville således give flygtningene en bedre mulighed for fuldt ud at udnytte deres kunnen og erhvervs erfaringer til glæde både for flygtningene selv og det omgivne samfund.

København, den 19. juli 1988

Arne Piel Christensen
Generalsekretær

Finland

Justitieministeriet:

I medlemsförslaget föreslås att de nordiska länderna skall upphäva sitt visumtvång för utländska medborgare som stadigvarande vistas i något av de nordiska länderna. Enligt justitieministeriets uppfattning föreligger inga hinder för förslaget. Det förutsätter dock att lagstiftningen på området ändras i Finland.

Det bör i detta sammanhang konstateras att, även om visumtvånget är huvudregel enligt gällande lag i Finland, har Finland avskaffat visumtvånget genom avtal om visumfrihet med många länder. Medborgarna i dess länder kan alltså redan nu besöka Finland utan visum.

Helsingfors den 20 juni 1988

Pekka Nurmi
T.f. avdelningschef,
biträdande avdelningschef

Leena Vettenranta
T.f. lagstiftningsråd

Inrikesministeriet:¹

För att kunna förhindra internationell brottslighet, i synnerhet terrorism och illegal narkotikahandel, bör myndigheterna fortfarande ha möjlighet att även på förhand bli underrättade om de resor som ur kontrollsynvinkel intressanta personer gör i Finland och i de nordiska länderna. Viserings- tvånget för vissa länders medborgare är en väsentlig del av myndigheter- nas kontrollmöjligheter. En ökad viseringsfrihet skulle minska dessa möj- ligheter i motsvarande grad. Inrikesministeriet anser att det inte finns skäl för att öka viseringsfriheten för andra länders medborgare som är bosatta i de nordiska länderna. Beträffande det att en resa skulle bli omöjlig av ekonomiska eller byråkratiska skäl, såsom det anges i medlemsförslagets motivering, konstaterar ministeriet att visum i Finland utfärdas avgiftsfritt och att eventuella utgifter utgör bara en bråkdel av resans totalkostnader och att de därigenom inte kan bli ett hinder för resandet samt att en sakenlig byråkrati naturligtvis ansluter sig till anskaffandet av visum.

Samtidigt konstaterar ministeriet att medlemsförslaget i fråga (A 839/j) även har behandlats i Nordiska utlänningsutskottet och att Norges företrä- dare kommer att avge Nordiska utlänningsutskottets yttrande till Nordiska rådet.

Helsingfors den 21 juli 1988

Olli Urponen
Polisöverdirektör

Matti Bäckman
Vik. byråchef

Norge**Justis- og politidepartementet:**

Justisdepartementet vil, i samråd med *Kommunaldepartementet*, be- merke:

Det er i tråd med overordnede innvandringspolitiske målsettinger at innvandrere så langt som mulig bør bli reelt likestilt med den øvrige befolkning, jfr. St-meld, nr. 39 (1987–88) Om innvandringspolitikken.

I tråd med dette er det allerede innført visumfrihet ved reiser innen Norden for en del kategorier av ikke-nordiske borgere som er fast bosatt i et nordisk land. Det kreves ikke visum for innehavere av reisebevis for flyktninger og normalt heller ikke for innehavere av fremmedpass utstedt

¹ Yttrandet översatt från finska.

av nordisk myndighet. Ytterligere lettelse er innført ved at det ikke kreves visum eller pass for mindreårige utenlandske borgere som er bosatt i et nordisk land, og som reiser inn i et annet nordisk land i forbindelse med en gruppereise, slik som skolereise, idrettsarrangement og lignende. For ordens skyld nevnes også at visumpliktige utlendinger som blir statsborgere i et nordisk land selvfølgelig er fritatt for krav om pass og visum.

I likhet med flere av de øvrige nordiske land finner man imidlertid av sikkerhetsmessige hensyn på det nåværende tidspunkt ikke å kunne gå inn på en ordning med generell visumfrihet for utenlandske borgere fast bosatt i Norden. Spørsmålet vil dog være gjenstand for løpende vurdering.

Oslo, 28. juli 1988

Etter fullmakt

Berit Fosheim

Avdelingsdirektør

Peter Blom

Byråsjef

Sve r i g e

Rikspolisstyrelsen:

Frågan om att införa viseringsfrihet inom Norden för icke-nordbor som har permanent uppehållstillstånd eller motsvarande i ett nordiskt land har vid flera tillfällen diskuterats i det nordiska utlänningsutskottet, senast vid mötet i Bergen i början av juni 1988.

Den svenske representanten har därvid framfört synpunkter liknande de som finns i förevarande förslag. De övriga länderna är emellertid betänksamma på grund av säkerhetsmässig hänsyn, men de är villiga att på nytt överväga frågan vid behov.

Rikspolisstyrelsen vill för sin del, från de utgångspunkter styrelsen företräder, ansluta sig till de övriga nordiska ländernas inställning.

Stockholm den 26 juli 1988

Rikspolisstyrelsen

Ulf Karlsson

Hans Rosenqvist

Generaltullstyrelsen har i skrivelse den 14 juli 1988 förklarat sig icke ha något att erinra i anledning av medlemsförslaget.

Medlemsförslag

om samordnade åtgärder för att förbättra utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet

(Väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Ylva Annerstedt, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Mikko Elo, Riitta Järvisalo-Kanerva, Mirja Ryyänen, Kimmo Sasi, Valgerður Sverrisdóttir och Marjatta Väänänen)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska ungdomskommittén:

Den nordiska ungdomsstödordningen har inrättats med tanke på ungdomens betydelse i arbetet på att förstärka och bygga ut det nordiska samarbetet nu och i framtiden.

Nordiska ungdomskommittén fördelar medel till nordiska samarbetsprojekt av både riksomfattande och lokal/regional natur. Dessutom beviljar kommittén stöd till organisatoriskt samarbete i syfte att stärka förutsättningarna för ungdomsorganisationernas nordiska samarbete. Med detta stöd skall kommittén bidra till att öka kunskapen om och förståelsen av kulturella, politiska och sociala frågor bland ungdomen i de nordiska länderna.

Kommittén stödjer primärt organisationerna och deras samverkan vad gäller frivilligt ungdomsarbete och har därför inte ansett sig kunna ge hög prioritet åt samarbetsprojekt som kan betecknas som rent utbildningssamarbete. Det är heller inte möjligt för kommittén att ge ett aktivt stöd för praktikantutbyte eller annat utbyte på arbetsmarknaden. Kommittén ser därför positivt på initiativ som Nordjobb och den nya studentutbytesordningen Nordplus. Kommittén anser det vara viktigt att det skapas förutsättningar för ett permanent praktikantutbyte och vill i detta sammanhang framhäva den positiva insats som gjorts av Föreningen Norden. Kommittén vill också understryka vikten av att utbytesordningarna byggs ut till att omfatta allt fler ungdomsgrupper som t. ex. skolelever och icke organiserad ungdom.

Kommittén har i sitt arbete även kunnat notera behov av att det nordiska samarbetet på ungdomsområdet får en mer internationell prägel. Kommit-

tén har i sin bevillningspolitik i mån av möjlighet försökt beakta detta behov och i flera fall stött på projekt som behandlat internationella frågor. Med nutida ungdoms allt mer internationella orientering ser kommittén det som en viktig uppgift att vid sidan av det nordiska intresset stödja initiativ som syftar till att förbättra ungdomens engagemang i internationellt samarbete. Kommittén har därför även hållit sig orienterad om de nya europeiska ordningarna mot bakgrund av önskemål om att öka den nordiska ungdomens möjligheter att delta i internationellt utbyte.

Köpenhamn den 24 juni 1988

För Nordiska ungdomskommittén

Astrid Thors

Ordförande

Nordiska akademikerrådet:

Nordisk Akademikerråd, NAR, er som samarbejdsorganisation for de nordiske akademikerorganisationer i sig selv et udtryk for medlemsorganisationernes specifikke nordiske samhørighed i deres generelle internationale orientering. Det gælder i almindelighed internationalt samarbejde de akademiske professioner imellem, og det gælder i særdeleshed samarbejdet mellem forskere og forskningsinstitutioner mellem akademiske lærere over landegrænserne, både bilateralt og gennem internationale organisationer og mellem udøverne af liberale, akademiske erhverv.

NAR lægger vægt på, at det i den nordiske kulturhandlingsplan vedtagne nordiske program "for lærere, uddannelsessøgende og studerende", NORDPLUS, realiseres som et velfungerende system, som bl. a. garanterer studenterne effektiv meritoverførsel fra nordiske værtsuniversiteter til studierne ved moderuniversitetet. NAR anser NORDPLUS for at være et godt udgangspunkt for en fælles nordisk satsning, der også gennem arbejdsdeling og specialisering kan højne kvaliteten i forskning og undervisning og dermed øge de nordiske landes muligheder for at indgå i et øget europæisk samarbejde. Dersom NORDPLUS tildeles tilstrækkeligt med ressourcer til planlægning samt udveksling af lærere og studenter, vil det kunne fremme en almindeligt udbredt tillid til det nordiske uddannelsessystem som sådant overfor europæiske integrationstiltag, og samtidig vil NORDPLUS kunne fungere som et pilotprojekt på vejen ud mod en videregående nordisk deltagelse i den europæiske integration.

NAR ser således med interesse på, at Nordisk Råd vedtager medlemsforslaget, og NAR skal anbefale, at forslaget gennemføres som foreslået i et samarbejde med de berørte interesseorganisationer.

Helsingfors den 12 september 1988

Mona Hemmer
Generalsekretare

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU):

NAU anser att utvecklandet av utbildnings- och praktikantutbytet är viktigt. Tekniken är speciellt internationell, företagen verkar i allt större grad på internationell nivå och därför berörs det tekniska området speciellt av utbytesbehovet. En betydande del av medlemskåren inom NAU:s medlemsorganisationer arbetar dagligen med uppgifter av internationell karaktär.

Särskilt för Finlands del påpekar NAU, att inom det internationella utbytet och projekten deltar i allt större grad personer med teknikerutbildning, varför även denna utbildning borde anknytas till det internationella praktikantutbytet. Detta stöder sig även på, att teknikerutbildningen är en utbildning på institutnivå och vid jämförelse har man konstaterat att den motsvarar ingenjörsutbildningen i vissa länder.

NAU konstaterar dock, att trots differenserna vad examenstitlarna beträffar i de olika länderna, får detta inte utgöra ett hinder för tillfredsställelandet av behoven föranledda av det praktiska arbetslivet.

NAU anser att förberedandet av ett internationellt godkännande av examen på högskole- och institutnivå är positivt. Härvid bör man utgå från det kommensurabla visavi utbildningen och inte titlarnas analogi. Principen vid utgångspunkten för samordnandet av yrkesutbildningen bör vara att höja miniminivån och den allmänna nivån, inte tvärtom.

Vid utvecklandet av utbildnings- och praktikantutbytet bör man acceptera ömsesidighetens princip för att alla parter skall dra nytta av utbytet.

För de nordiska länderna är det synnerligen viktigt att hålla portarna öppna mot världen i synnerhet mot den Europeiska gemenskapen, därför bör allt det stöd ges åt verkställandet av medlemsförslaget, som Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet kan ge. Under det fortsatta arbetet är NAU redo att ställa all den sakkunskap till projektets förfogande, som NAU:s organisationer välrepresenterande den tekniska branschen inhämtat i de olika nordiska länderna.

Av denna orsak förhåller sig NAU positivt till förbättrandet av samarbetet i Norden då det är fråga om utbildnings- och praktikantutbyte. NAU

stöder också medlemsförslaget, som tar sikte på, att Nordiska ministerrådet skall handla sålunda, att man gemensamt kraftigt kunde effektivisera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

Helsingfors den 8 augusti 1988

Nordiska unionen för arbetsledare,
tekniska funktionärer och andra chefer

Esko T. Aro
Generalsekreterare

Danmark

Undervisnings- og forskningsministeriet:

— — — at man ønsker at styrke de nordiske landes mulighed for at deltage i de europæiske samarbejdsprogrammer inden for forskning og uddannelse.

Spørgsmålet om deltagelse i Erasmus og Comett programmerne for andre lande er af Undervisnings- og Forskningeminister Bertel Haarder taget op overfor den græske formand med henblik på en drøftelse på et kommende møde den 23. november 1988 (EF-Undervisningsministrene).

Med henvisning til bemærkningerne i forslaget om iværksættelse af en analyse af, hvorledes samarbejdet inden for Norden yderligere bør udvikles i forhold til de nævnte EF-programmer skal det tilføjes, at et sådant arbejde vil kunne indgå i de foranstaltninger, som iværksættes i Nordisk Ministerråds Sekretariat med henblik på at følge og vurdere udviklingen inden for EF i relation til det nordiske samarbejde.

København i november 1988

(Ej sign.)

Dansk Arbejdsgiverforening:

Det ses fra dansk side gerne, at der undersøges muligheder for samarbejde vedrørende uddannelses- og praktikantudveksling.

København, den 14. juli 1988

Dansk Arbejdsgiverforening

Ilona Abrahamsen

Gymnasieelevernes landsorganisation:

GLO har diskuteret forslaget på et hovedbestyrelsesmøde, og finder at intentionerne i forslaget bestemt bør arbejdes videre på, og vi giver vores fulde støtte til det videre arbejde.

Iøvrigt kan det oplyses, at GLO er særdeles interesseret i Nordisk Råds arbejde på det uddannelsespolitiske område, og gerne udtaler sig/kommer med ideer, hvis Nordisk Råd finder det ønskeligt.

København, den 14. august 1988

Andreas Berggreen

Landsformand, GLO

Danske Studerendes Fællesråd:

Danske Studerendes Fællesråd forholder sig positiv til en udveksling af praktikanter og studerende, både overfor Norden og overfor andre lande. Målsætningen for sådanne udvekslingsordninger bør være, at den unge får mulighed for at højne sine menneskelige såvel som videnskabelige kvalifikationer i forhold til en bredere udvikling af individet, hvilket vil sætte vedkommende i stand til mere kritisk at forholde sig til sin omverden og dermed opnå en større forståelse for dens sammenhænge. De Europæiske Fællesskabers målsætning falder ikke sammen med vor.

COMETT stiler efter at øge samarbejdet mellem erhvervslivet og de tekniske uddannelser. Konsekvenserne er mangesidige, idet programmet griber ind i forhold til den eksisterende forskning og undervisning på institutionerne. På forskningssiden er konsekvenserne en stigende mængde bestillingsforskning og dermed en afhængighed af ekstern finansiering, som vil skævvride den danske forskning, da disse midler primært skal bruges til i forvejen opprioriterede områder som f. eks. bioteknologi. COMETT vil altså på længere sigt mindske den frie forskning og gøre den mere målrettet mod erhvervslivets kortsigtede behov.

Denne skævvridning ville også give sig udslag i forhold til uddannelsernes indhold. Vi frygter, at nogle af de mere teoretisk funderede uddannelser vil gå i retning af at blive mere redskabsorienterede.

ERASMUS har målsætningen at skabe en europæisk-sindet intelligentsia, dvs. positive overfor De europæiske Fællesskaber og dermed skabe en basis for en større bevægelighed af arbejdskraften. Desuden lægger den op til opbygningen af et internuniversitært netværk via den gensidige anerkendelse af eksamensbeviser. DSF mener, at det allerede eksisterende interuniversitære netværk med lande fra hele verden vil blive indsnævret, ligesom netværket indenfor EF-landene, der udmærket har kunnet trives uden ERASMUS, lider samme kranke skæbne. Den gensidige anerkendel-

både i Danmark og i Fællesskabet som helhed. I virkeligheden peger ERASMUS på en harmonisering af uddannelserne. DSF frygter, at det vil medføre en afkorting af uddannelserne på dansk plan og dermed et lavere fagligt niveau.

YES, udveksling af praktikanter, der ikke omfattes af COMETT og ERASMUS, er ikke så langt fremskredent som de øvrige programmer for ungdommen i De europæiske Fællesskaber. YES har ligesom ERASMUS målsætningen at skabe en europæisk-sindet befolkning, ergo pro EF.

Både YES og ERASMUS retter sig mod ganske få unge, og begge programmer vil i deres konsekvens føre til elitarisme, hvor de ikke-udvekslede vil stilles ringere end de udvekslede. Dette skyldes, at der kun er afsat forsvindende midler til finansiering af projekterne. Alene institutionernes omkostninger i forbindelse med den langvarige administration af YES og ERASMUS (den mangleddede beslutningsproces, oversættelser til ti sprog m. m.) overstiger langt det afsatte stipendiebeløb.

Danske Studerendes Fællesråd ser desuden med undren på, at ungdoms- og uddannelsesområdet omfattes af EF's politik; dette er et tiltag, der ikke kan begrundes i Romtraktaten ved Danmarks tiltræden i 1973. Romtraktaten var udelukkende et økonomisk samarbejde og skulle ikke omfatte områder som uddannelsespolitik, kulturpolitik, udenrigspolitik, kønspolitik, seksualpolitik o. a.

Endvidere er det en indskrænkning af programmernes perspektiver, at De europæiske Fællesskaber under betegnelsen "europæisk bevidsthed og samhørighed" kun medregner visse vesteuropæiske, kapitalistiske lande (nemlig EF's medlemsstater), mens Norden, EFTA-landene og statshandelslandene, der alle i høj grad har bidraget til udviklingen af den europæiske kultur og økonomi ned gennem historien, ikke omfattes af ERASMUS, COMETT og YES's formålsparagraffer.

De Europæiske Fællesskabers projekter er ikke løsningen for medlemsstaternes studerende. Disse projekter er formelle løsningsplaner, der ikke svarer til deres karakter. Som sådan er bevillinger til de studerendes uddannelsesforløb af et gode, men målsætningen i ERASMUS er for uklar. I praksis har ERASMUS opløst gamle programmer, fordi der ikke fandtes midler til aftaler indenfor EF-området – pengene tildeles i stedet COMETT og ERASMUS. Af disse midler går kun ca 2% til udveksling af "friløbere" (studerende uden kontraanerendt eksamensbevis), mens resten bevilges til universitetsstuderende, hvis donor- og modtageruniversitet har indgået aftaler om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser; dvs. 98% af ERASMUS-bevillingerne anvendes til harmonisering af uddannelserne.

Overfor ERASMUS, COMETT og YES står de nordiske samarbejdsprogrammer NORDPLUS og NORDJOB. NORDPLUS og NORDJOB bevilger støtte til studerende, som vil rejse indenfor Skandinavien; forudsætningen for udnyttelsen af det interuniversitære net er ikke anerkendelse af eksamensbeviser, men accept af landene forskelle til udnyttelse som et

gode og ikke en udjævning som i Fællesmarkedet.

Endvidere er DSF bekymret over den mangelfulde procedure ved udarbejdelsen af programmerne under EF. De studerende, der jo udgør programmernes objekt, har ikke været inddraget i forhandlingerne, hverken individuelt eller gennem deres organisationer.

Samlet mener Danske Studerendes Fællesråd, at udveksling af studenter og praktikanter under forudsætning af sikringen af ordnede levevilkår (bolig, økonomi, sociale kontakter) er af et gode. Dog er DSF særdeles skeptisk overfor de Europæiske Fællesskabers procedure- og indholdsmæssige udformning af ERASMUS, COMETT og YES. Bi- (og til en vis grad desuden multi-) laterale aftaler kan åbne op for verden, der som bekendt er større end EF's medlemsstater. Vi anbefaler derfor Nordisk Råd at indgå aftaler på bilateralt plan med EFs medlemsstater og andre lande udenfor EF på alle niveauer, hvor der skulle være behov for dette.

Vi takker for Nordisk Råds henvendelse. I fald yderligere oplysninger ønskes, bedes De kontakte os igen.

København, den 12. juli 1988

Erik Thau

Finland

Arbetskraftsministeriet:

I medlemsförslaget hänvisas till Europeiska gemenskapens utbildnings- och praktikerprogram COMETT (samarbetet mellan näringslivet och högskolorna för utvecklande av teknologiutbildning), ERASMUS (utbyte av högskolestuderande) och YES (ungdomsutbyte) samt framförs nordiska koordineringsåtgärder för att främja och försnabba samarbetet med EG angående utbildning och praktikantutbyte.

COMETT-programmet och speciellt dess delprogram, som är avsett för anordnande av praktik för studerande från ett land vid företag i ett annat land, är av väsentlig betydelse för det internationella praktikantutbyte som arbetskraftsministeriet anordnar.

Genom arbetskraftsministeriets förmedling praktiserar ca. 1.200 personer årligen utomlands, av vilka ca. 2/3 i EG-länder. Bland de enskilda länderna är Förbundsrepubliken Tyskland den största mottagaren, med nästan en tredjedel av alla praktikanter.

Av praktikantgrupperna må som den centralaste nämnas den grupp som består av studerande inom den tekniska branschen. Praktiken sker i numerärt avseende reciprokt per land. Denna praktikantgrupp kanaliseras via den internationella organisationen IAESTE (the International Association for the Exchange of Students for Technical Experience). I egenskap av ett av organisationens grundarländer har Finland deltagit i verksamheten allt

sedan 1948. Det må nämnas att IAESTE-organisationen omfattar ca. 50 länder, alla de nordiska länderna och EG-länderna inbegripna. En del EG-länder har kanaliserat enskilda utbyten via IAESTE i form av COMETT:s delprogram. I år utbyter vårt land 350 IAESTE-praktikanter; största delen med EG-länderna. Via den internationella organisationen AIESEC för ekonomi studerande sker också ett mycket omfattande praktikantutbyte.

Det ovannämnda COMETT-delprogrammet är ett värdefullt alternativ också för finländska praktikanter. Speciellt till engelsk- och tysktalande länder söker det sig flera lämpliga praktikanter än vad det finns platser till buds inom ramen för det nuvarande systemet. Ett eventuellt deltagande i COMETT-programmet innebär också deltagande i finansieringen av programmet, varför man bör bereda sig på kostnader.

Av det internordiska praktikantutbytet har man fått erfarenheter speciellt i och med Nordjobb-projektet, som genomförs som ett samarbete mellan arbetsgivarna, föreningarna Pohjola-Norden och arbetsmarknadsmyndigheterna. För närvarande är utbyte, som gäller enskilda studieområden, under beredning. I projektet deltar också Nordiska ministerrådet, som beviljat anslag för detta ändamål. Motsvarande samarbete har fått till stånd även vad gäller utbyte av studerande, vilket delvis direkt ansluter sig till det praktikantutbyte som riktar sig till samma målgrupper. Nya möjligheter beträffande utbyte av studerande erbjuder NORDPLUS-stipendiesystemet, som redan kommit i gång.

Det är uppenbart att intresset för utlandspraktik och studier utomlands är liknande hos studerande och unga personer med yrkesutbildning i de olika nordiska länderna. Efterfrågan på praktik- och studiemöjligheter har ständigt ökat i dessa länder, samtidigt som de ungas beredskap att använda sig av dem också har ökat.

Utbildningsfrågorna inklusive utbytesprogrammen har behandlats inom EFTA/EG-samarbetet. Man kan anse det mycket sannolikt att det för EFTA-länderna öppnas möjligheter att delta i COMETT:s andra skede, som startar 1990. Man torde diskutera de praktiska frågorna i slutet av detta år eller i början av nästa år. Tidtabellen är så pass brådskande att beredningen förutsätter omedelbara konkreta åtgärder.

Arbetskraftsministeriet anser det viktigt att EFTA fortsätter sina förhandlingar med EG om samarbetet beträffande utbildnings- och praktikprogram samt program för utbyte av ungdomar. Likaså anser ministeriet det vara viktigt att dessa frågor diskuteras på nordisk nivå. Koordinering skulle på ett naturligt sätt lämpa sig för Nordiska ministerrådet.

COMETT-programmet har som sitt centrala mål att främja teknologisk know-how och teknologisk utbildning. Endast en del av de unga som söker praktikantplatser hör till kretsen av detta program. Därför anser arbetskraftsministeriet det viktigt att praktik- och ungdomsprogrammen granskas ur en bred synvinkel. Man bör sträva efter att utveckla alla utbytessys-

tem och att avlägsna hindren för de ungas rörlighet, bl. a. genom att underlätta förfarandena gällande arbetstillstånd.

Det vore viktigt att Nordiska ministerrådets sekretariat hade samlade uppgifter om de olika nordiska ländernas nuvarande bilaterala utbytessystem och om de erfarenheter man fått av dessa system samt om praktikbehoven. En möjlighet vore att för detta ändamål starta ett utredningsprojekt, i vilket främst olika länders undervisnings- och arbetsmarknadsmyndigheter, arbetsmarknadsparter samt representanter för läroanstalter och studerande skulle delta.

Helsingfors den 15 juli 1988

Lauri Korpelainen

Vid förfall för kanslichefen,
avdelningschef

Ilse Koli

Byråchef

Åbo akademi:

Som det konstateras i det ovannämnda medlemsförslaget är den pågående integrationen inom Europeiska gemenskapen synnerligen omfattande och aktiv. För Finland är det särskilt viktigt att kunna delta i utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

Åbo akademi kan understöda medlemsförslaget. Högskolorna bör dock i ett tidigt skede beviljas tillräckligt med resurser för internationellt utbildnings- och praktiksamarbete. Internationellt samarbete är ytterst resurskrävande beträffande såväl personella som materiella resurser.

Åbo den 27 juli 1988

Caj-Gunnar Lindström

Rektor

Tom Jokinen

Studiesekreterare

Tammerfors universitet:¹

Tammerfors universitet ger sitt varma stöd åt medlemsförslaget. Det program på högskoleområdet som igångsatts inom EG innebär en stor utmaning för skolmyndigheterna och enskilda högskolor när det gäller att intensifiera det nordiska samarbetet och utveckla en mer omfattande inter-

¹ Yttrandet översatt från finska.

nationell samverkan. En organisering av samarbetet på utbildningsområdet har en på många sätt gynnsam inverkan på det ekonomiska samarbetets utveckling samt på att man kan följa med i den internationella handeln och i näringslivets utveckling. För att de nordiska länderna så tidigt som möjligt skall kunna bli delaktiga i ifrågavarande EG-funktioner förutsätts en omfattande beredning på olika nivåer, och en sådan beredning borde sättas i gång skyndsamt.

Trots att det europeiska samarbetet på högskoleområdet har långa historiska traditioner, har det internationella utbytet mellan högskolor i ökande grad inriktats utanför Europa under de senaste åren, speciellt till Förenta Staterna. Att samarbetet utvecklas i Västeuropa kan inte innebära en inskränkning av utbytet med andra länder utan ett öppnande av nya europeiska möjligheter med beaktande av de kunskaper och erfarenheter av de redan fungerande utbytesprogrammen som står till disposition vid planeringen av samarbetets former, innehåll, förfaringssätt och finansieringsprogram.

Universitetet betraktar det nordiska samarbetet i frågor om utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet som viktigt för att man koordinerat skall kunna överenskomma om principer och förfaringssätt då man söker tillträde till högskoleprogram inom EG.

Tammerfors den 12 augusti 1988

Tammerfors universitet

Raijo Raivola

Prorektor

Matti Jussila

Byråchef

Kuopio universitet:

Universitetet ställer sig mycket positivt till att utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet mellan högskolorna i Norden och inom Europeiska gemenskapen förbättras. Det föreslår att de nordiska länderna skall främja och påskynda projektet genom förhandlingar både bilateralt med EG och mellan EFTA och EG.

Utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet måste ses som en bred helhet som inte får begränsa sig till endast handel och teknik, där samarbetet redan i viss mån har blivit verklighet. Ett lyckat samarbete förutsätter också att parterna i utbytet ges tid att anpassa sig till olika språk-, kultur- och miljöförhållanden. Detta problem är ju av underordnad betydelse i det internordiska utbytet.

Då utbildnings- och praktikantutbytesarrangemangen i många länder är bristfälligt samordnade borde man till en början noggrant utreda hur administrationen beträffande utbytet är organiserat i de ifrågavarande länderna.

Kuopio den 17 augusti 1988

Juhani Kärjä
Rektor

Anitta Etula
Biträdande
sekreterare

Helsingfors handelshögskola:

Det är synnerligen viktigt att, såsom i medlemsförslaget framförts, koordinerat försnabba utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG anser Helsingfors handelshögskola. Åtgärder bör ovillkorligen innefatta de i förslaget nämnda analyserna av hur samarbetet inom Norden i fortsättningen skall utvecklas utgående från ovannämnda EG-program, samt av innehållet i och förverkligandet av ett västeuropeiskt samarbete. Det centrala i dessa åtgärder är dock tillräckliga finansieringsgarantier. Därför är en analys av kostnader och finansieringsmöjligheter för ett täckande och fungerande samarbete en väsentlig del av samsarbetsåtgärder.

Helsingfors den 9 augusti 1988

Arvi Leponiemi
Rektor

Maini Mannerkoski
Byråchef

Svenska handelshögskolan:

— — — önskar högskolan uttrycka sin tillfredsställelse över att initiativ tagits med sikte på ett konkret samarbete i dessa frågor. Ett utökat samarbete är även helt i linje med de åtgärder som påbörjats inom ramen för NORDPLUS-programmet, vilket högskolan helhjärtat stöder.

Helsingfors den 16 juni 1988

Alf-Erik Lerviks
Rektor

Margareta Grahn
Föredragande

Ålands landskapsstyrelse:

Landskapsstyrelsen som i ärendet hört Ålands yrkesutbildningsråd har äran avge följande yttrande:

Liksom i fråga om elevutbytesverksamhet i lägerskolform finner landskapsstyrelsen utvecklandet av utbildnings- och praktikantutbytessamarbete angeläget för Åland. Medlemsförslaget förespråkar arbete i den riktningen och förordas av landskapsstyrelsen. Möjligheten för åländsk ungdom att få praktik även inom Norden vore speciellt intressant och borde samtidigt utredas.

Mariehamn den 8 juli 1988

Sune Eriksson
Lantråd

Börje Karlsson
Utbildningschef

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Vi understöder varmt ovan rubricerade medlemsförslag.

Det är för de nordiska länderna ytterst viktigt att i så stor utsträckning som möjligt bli delaktig i den europeiska integrationen i alla dess former så att inga onödiga hinder uppstår eller blir kvar mellan den och EG.

Utbildnings- och praktikantutbytet är områden där utsikterna för ett framgångsrikt nordiskt samarbete är stora, och där nyttan för de nordiska ländernas näringsliv och invånare också är stora. Omvänt skulle det försämra de nordiska ländernas möjligheter att hävda sig i Västeuropa att bli lämnade utanför denna del av det europeiska samarbetet. I detta sammanhang bör man också utveckla de nordiska arrangemangen Nordjobb och Nordplus och undersöka möjligheterna att inlemma dem i ett större europeiskt sammanhang.

Vi är beredda att på olika sätt medverka till förverkligandet av intentionerna i medlemsförslaget.

En samordnad nordisk aktivitet utgör en god bas för ett utvidgat samarbete mellan EFTA-länderna och ger också större tyngd i relationen med EG.

Helsingfors den 15 augusti 1988

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Ingvar Melin

Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC):

Inom den Europeiska gemenskapen pågår en omfattande verksamhet för förbättrande av det tekniska och vetenskapliga kunnandet i Europa. I Finland och i de övriga nordiska länderna är man samtidigt oroad för att studie- och praktikantmöjligheterna i EG-länderna för studerandena i de nordiska länderna kommer att minska till följd av denna utveckling. Vi ser ifrågavarande initiativ som en del av denna allmänna farhåga.

Integreringsutvecklingen i Europa innebär samtidigt en utmaning att förstärka det nordiska samarbetet i bl. a. utbildningsfrågor. Nordjobb-programmet, som ökar praktikantutbytet, har funnits i några år och i år har man för avsikt att inleda ett Nordplus-program för utbyte av studerande i de nordiska länderna. De nordiska tekniska högskolorna har också utvecklat en teknik för utbyte av studerande i branschen.

Huvudvikten i de europeiska och nordiska samarbetsprogrammen i utbildningsfrågor har i första hand legat på teknikens område och också då särskilt på ett utbyte av erfarenheter på högskolenivå. Ett stort behov av europeiskt och nordiskt utbildningssamarbete finns enligt vår åsikt också inom andra utbildningsområden, som i fortsättningen borde beaktas mer än hittills. På samma sätt har yrkesutbildningen av unga på institutnivå – för att inte tala om den hela tiden ökande yrkesutbildningen av vuxna – fått för litet uppmärksamhet i diskussioner, planer och åtgärder.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi, att

1. åtgärder vidtas på basis av initiativet och att
2. uppmärksamhet också fästs på andra än tekniska utbildningsområden samt att
3. diskussionerna utvidgas att omfatta också yrkesutbildning på institutnivå och yrkesutbildning av vuxna.

Helsingfors den 15 augusti 1988

Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC)

Pekka Merenheimo

AKAVA:¹

Internationaliseringen och utvidgningen av handel och utvecklingssamarbete kräver både ökade och mer mångsidiga språkkunskaper samt kännedom om främmande kulturer och seder. Det behövs dessutom kunskaper om andra länders närings- och samhällsstrukturer. Resurserna för vuxenutbildning och forskning bör ökas och en större del av dem inriktas på utbildning och forskning i utlandet. Det internationella utbytet av lärare

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

och forskare bör kraftigt och systematiskt utbyggas. Den aktuella internationella vuxenutbildning som sker i hemlandet bör utvidgas med hjälp av informationsteknologi.

AKAVA anser att både Finland och de andra nordiska länderna bör beredas tillfälle att delta i utbildning och forskning samt praktikant- och specialistutbyte inom Europeiska gemenskapen. Det är viktigt att de nordiska länderna inte bara strävar till att vara mottagande parter i internationaliseringssträvandena inom utbildningen, utan även aktivt strävar till att öka sina egna insatser i samarbetet.

AKAVA stöder förslaget att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

Helsingfors den 27 maj 1988

Raimo Lehtinen
Ordförande

Olli Saariaho
Planeringschef

Finlands studentkårers förbund:

Finlands studentkårers förbund ser som viktigt att utöka den finländska ungdomens möjligheter till vistelse utomlands. I synnerhet bör de finländska studerandenas möjligheter till studier utomlands väsentligt förbättras. Ett steg i denna utveckling är de i medlemsförslaget nämnda programmen COMETT, ERASMUS och YES. Förhandlingar om Finlands möjlighet att medverka i dessa projekt har redan inletts och bör intensifieras.

Finlands studentkårers förbund ser ändå inte detta som tillräckligt. Faran med dessa projekt är att vi invaggar oss i en falsk känsla av internationalisering. Internationaliseringen av vårt land kan och får inte begränsas enbart till kontakter med EG. Ett annat problem som Finlands studentkårers förbund vill poängtera är att dessa projekt koncentrerar sig enbart till vissa yrkesområden. Finlands studentkårers förbund anser det som viktigt att alla studerande, oberoende av disciplin, bereds möjligheter till denna form av utbyte.

Ett faktum är dock att vårt lands utbildningsväsende inte ännu är moget för dessa projekt. Man bör hålla i minnet att ett ökat utbyte av studerande också ställer vårt högskoleväsende inför en mängd nya problem. Till en början bör åtminstone följande frågor lösas:

För det första borde man tillämpa en större flexibilitet då det gäller att godkänna studieprestationer som avlagts vid en annan högskola, såväl inom Finland som utomlands. Detta har visat sig vara ett mycket svårlös-

ligt problem redan mellan de finländska högskolorna. Dels är det fråga om onödig inflexibilitet, som kan överkommas då inställningarna förändras, dels är det, då det gäller vissa utländska högskolor, fråga om mera allvarliga aspekter, som har att göra med kvaliteten på våra utbildningsprogram.

För det andra borde våra högskolor aktivt utöka utbudet av undervisning på främmande språk. Härvid bör man ingalunda koncentrera sig enbart på undervisning på engelska, utan man bör också eftersträva andra, men samtidigt realistiska lösningar.

För det tredje ställs vi genom ett ökat studentutbyte inför en rad studie-sociala problem. Utbytet kräver ökade satsningar både med tanke på studiestöd och studentbostadsproduktion. Det är otänkbart att våra inhemska bostadsköer utvecklas till internationella bostadsköer. Vi måste klara av att placera en betydligt större grupp utländska studerande än för närvarande, och i bostäder som kan mäta sig med internationell standard.

I praktiken kan ett utökat studentutbyte stöta på en mängd problem. Eftersom det ligger i Finlands studentkårers förbunds intresse att medverka till en reell förbättring av internationaliseringen av våra högskolor, ser vi som vår uppgift att påpeka, att förslagsgivarnas inställning till projekten verkar tämligen oproblematiske.

Emedan Finlands medverkan kan säkras tidigast fr. o. m. 1990, borde de närmaste åren användas till att kreativt problematisera och analysera projektens eventuella icke-önskvärda effekter. Enligt Finlands studentkårers förbund får målet med utbytet inte bli en likriktning av utbildningen i de berörda länderna, vilket på vissa områden t. o. m. kunde innebära en sänkning av standarden. Tvärtom bör man eftersträva en bättre utbildning genom en kombination av de olikheter och möjligheter som de specifika dragen i olika länders utbildningssystem erbjuder. Som ett första steg i detta arbete borde man omedelbart påbörja en kritisk utvärdering av de erfarenheter man fått i de länder där programmen redan igångsatts.

Finlands studentkårers förbund ställer sig i princip positivt till att man på nordiskt plan inleder ett samarbete i dessa frågor. Vi föreslår att man inom ramen för detta samarbete koncentrerar sig på en kritisk granskning av projekten visavi deras inverkan på utbildningen såväl på det nordiska som på det nationella planet.

Huvudvikten inom det nordiska samarbetet bör dock fästas vid ett lyckat igångsättande och genomförande av Nordplus.

Helsingfors den 26 augusti 1988

Finlands studentkårers förbund r. f.

Ebba Dähli
Ordförande

Pauli Kivipensas
Vice ordförande

Island**Undervisningsministeriet (Menntamálaráðuneytið)¹:**

Undervisningsministeriet er positivt indstillet overfor ovennævnte forslag. Ministeriet har nogen kendskab til EF-landenes samarbejde i undervisningsspørgsmål og anser det for en stor fordel for de nordiske lande, som ikke er medlemmer af EF, at følge med udviklingen og arbejde for at skabe muligheder for deltagelse, både tosidede og i samarbejde indenfor EFTA.

Reykjavík, 6. juli 1988

P.m.v.

Árni Gunnarsson

Sólrún Jensdóttir

Norge**Kommunal- og arbeidsdepartementet:**

Forslaget går i korthet ut på at Nordisk Ministerråd skal fremme tiltak som får de nordiske landene, i samarbeid med interesseorganisasjoner, til å forsere utdannings- og praktikantutvekslingssamarbeidet med EF.

EF-kommisjonen har iverksatt tre ulike handlingsprogram for utdanning og utveksling: ERASMUS, YES og COMETT. Dette er tre program av varierende omfang. Disse programmene gjelder kun for medlemslandene i EF. Men indirekte vil de også ha betydning for Norge. Norge har overfor EF uttrykt interesse for å delta i ovennevnte programmer. Også spørsmålet angående gjensidig godkjenning av eksamensvitnemål fra både høgskole- og yrkesutdanning er av stor betydning for Norge. Dette er også problemstillinger som tas opp i EF/EFTA-sammenheng.

Norske arbeidsmarkedsmyndigheter ser klart betydningen av et godt samarbeid på utdannings- og utvekslingssiden med EF. Dette vil ha en direkte betydning for konkurransevnen i norsk næringsliv, og dermed også stor betydning for sysselsettingen og fleksibiliteten i arbeidsmarkedet.

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Vi støtter derfor medlemsforslag A 840/k om samordnede tiltak for å forbedre samarbeidet om utdannings- og praktikantutveksling.

Oslo, 29. august 1988

Etter fullmakt

Kari Moxness

Fung. ekspedisjonssjef

Kjellaug Tørstad

Kultur- og vitenskapsdepartementet:

Kultur- og vitenskapsdepartementet stiller seg positiv til forslaget og viser til av MR (kultur- og undervisningsministrene) har vært spesielt opptatt av forholdet til EF og tilpasning av nordiske prosjekter på undervisningsområdet, f. eks. NORDPLUS og NORDJOB, til tilsvarende stipend programmer i EF:s regi.

Medlemsforslaget gjelder også yrkesutdanning på videregående skoles nivå. Vi har derfor oversendt saken till Kirke- og undervisningsdepartementet 15. juli 1988, som vil avgi separat uttalelse.

Oslo, 21. september 1988

Etter fullmakt

Olav Nyhamar

Byråsjef

Hans Berg

Førstekonsulent

Norsk arbeidsgiverforening hänvisar i skrivelse den 7 september 1988 till yttrande av den 23 augusti 1988 från Svenska arbetsgivareföreningen (se nedan).

Norsk studentunion (NSU):

NSU anser utveksling av studenter og praktikanter for å være et viktig bidrag i arbeidet med å høyne bevisstheten om vitenskapens ansvar i verden.

Grunnleggende kriterier for denne virksomheten må imidlertid være at den ikke blir et redskap for kortsiktige økonomiske interesser, samt at studentene selv har innflytelse på utformingen av programmene.

De kritiske kommentarene NSU vil reise i forhold til både COMETT og ERASMUS, er i all hovedsak begrunnet ut fra disse to forholdene. (NSU vil ikke kommentere YES-programmet, da det omfatter ungdom og ikke studenter).

ERASMUS

Erasmus har som overordnet målsetning å styrke EF:s konkurransevne i forhold til markedsrivalene Japan og USA, samt forberede EF på det åpne markedet i 1992. En slik vektlegging av det økonomiske nyttehensynet ved utveksling, bryter med NSU:s syn på internasjonalisering. I stedet for å åpne for et større samkvem med ikke-europeiske land, f. eks. den tredje verden, fører derimot dette lett til en befesting av det vestlige hegemoni i verdenssammenheng.

Nok et ankepunkt mot Erasmus er de implikasjoner som vil følge av utbygging av et inter-universitetsnett (Aktion 2 i ERASMUS-prosjektet). Dette vil innebære etablering av felles-europeiske eksamensmodeller, felles gradssystem og andre fellestrekk ved utdanningen.

En slik ensretting av fagene mot en felles europeisk modell vil fjerne en del av betingelsen for internasjonalisering; nemlig at fag og studier skal være forskjellig og at slike forskjeller gjensidig høyner kvaliteten på studiene.

I stedet for å ensrette forskjellige grader og studiemodeller, bør en etter NSU:s mening legge seg på en liberal godkjenninglinje for immatrikulering og godkjenning av utenlandske eksamener og studiemodeller.

COMETT

Intensjonene bak dette programmet er å bedre fornyelsen og bruk av teknologi gjennom europeisk samarbeid mellom universiteter og økonomiske foretak. Private interesser vil i stor grad være premissleverandører for arbeidet som utføres i COMETT:s regi.

NSU stiller seg svært skeptisk til at næringslivets behov skal diktere og dermed beslaglegge store ressurser innen forskning og undervisning ved institusjonene. Det er etter vår oppfatning viktig å ivareta forskning og undervisning ved institusjonene. Det er etter vår oppfatning viktig å ivareta forskningens frie stilling, og en utvidet bruk av, og tvang til, ekstern finansiering vil true denne. I COMETT er det f. eks. ikke satt noe tak på den private finansieringen, derimot er dette gjort med den offentlige finansieringen.

Både ERASMUS og COMETT har etter NSU:s mening utelatt å ta hensyn til en rekke brennbare spørsmål. Videre har studentene som gruppe blitt utelukket fra arbeidet med utformingen av programmene. Generelt sett har det vært liten vilje til å ta opp studentenes synspunkter og erfaringer. Dessuten er stipendiene for få, og dette kan meget vel gi seg utslag i

skjev rekruttering til programmene. (Disse merknadene kan også rettes mot NORDPLUS, det nordiske utvekslingsprogrammet).

For å motvirke en skjev rekruttering, må det arbeides for å fjerne økonomiske og faglige hindringer for den enkelte student. Dette må også få følger for inntaket av studenter fra den tredje verden. Her er praksisen i dag meget streng, og mye av grunnen til denna praksisen er mangelen på saksbehandlere ved institusjonene.

Et siktemål for Norge bør være å ta imot like mange studenter som det vi sender ut. Dette vil være helt i tråd med et av formålene med internasjonalsisering, og oppfyller intensjonen om studentutveksling og forskningssamarbeid med alle deler av verden. Således er det med en viss undring vi merker at myndighetene er mer opptatt av forholdet til EF enn av forholdet til studenter fra den tredje verden. Med en tilknytning til EF:s utvekslingsprogrammer, kan studenter fra andre land bli skadelidende da disse ikke omfattes av programmene.

Avslutningsvis mener NSU at utveksling som omfatter studenter og praktikanter er et verdifullt foretak, forutsatt at de betingelsene vi har nevnt sikres. Imidlertid kan vi vanskelig se at ERASMUS og COMETT oppfyller disse. Vi vil derfor henstille til Nordisk Råd om å arbeide for endring av disse programmene, eller prioritere de programmene som ikke rammes av de kritiske merknader vi her har nevnt.

Vi takker for muligheten til å uttale oss, og vi er behjelpelig med ytterligere opplysninger om dette ønskes.

Oslo, 19. august 1988

For Norsk studentunion

Torgeir Aarvaag Stokke

Leder

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ):

UHÄ har under de senaste åren mycket nära följt utvecklingen inom EG av i första hand ERASMUS-programmet men också COMETT-programmet. Bl. a. har UHÄ, som har ansvar för frågor rörande ekvivalering av högre utbildning, haft möjlighet att sända observatörer till de regelbundet återkommande mötena mellan de s.k. National Academic Recognition Information Centers (NARIC) som finns inrättade i EG-länderna. Åt dessa NARIC-möten har uppdragits att behandla uppkommande praktiska frågor avseende studerandeutbytet inom ERASMUS. Framför allt behandlas vid dessa möten ekvivalensproblem, som måste lösas för att utbyte överhu-

vidtaget skall kunna äga rum i den omfattning och på de villkor som ERASMUS-programmet förutsätter.

Även för utbytet inom Norden krävs att praktiska frågor, inte minst på ekvivalensområdet, kan lösas. Detta blir ju en av huvuduppgifterna inom NORDPLUS. UHÄ förutsätter att NORDPLUS därigenom också kan bli en för de nordiska länderna gemensam kontaktyta mot EG-länderna i dessa hänseenden.

Enligt UHÄ:s mening blir det allt viktigare att internationaliseringsprocessen inom den högre utbildningen fortlöper effektivt. Under de senaste åren har kontakterna med olika europeiska länder kommit i förgrunden. Vad som sker ute i Europa måste på ett konstruktivt sätt påverka vår egen planering. Sverige bör inrikta sina strävanden på att, då det är möjligt, ingå i ERASMUS-programmet. Denna mening kommer UHÄ att framföra i sin anslagsframställning för budgetåret 1989/90.

Stockholm den 12 augusti 1988

Lillemor Kim

Carl-Axel Axelsson

Skolöverstyrelsen (SÖ):

Skolöverstyrelsen (SÖ) ser positivt på ett ökat internationellt utbildnings- och praktikantutbytessamarbete och kan därför tillstyrka detta förslag, som gäller ett forcerat samarbete mellan de nordiska länderna och EG.

SÖ har på uppdrag av regeringen utarbetat ett handlingsprogram för skolans internationalisering, vilket bifogas.¹ Programmet ingår i anslagsframställan för 1989/90 och behandlar såväl solidaritets- som näringslivs- och överlevnadsaspekter.

Utbildnings- och praktikantutbyte har hittills huvudsakligen varit en fråga för enskilda personer eller skolor. SÖ ser emellertid med tillfredsställelse på beslutet om inrättande av ett informations- och dokumentationscentrum vid Svenska institutet och har här ett regeringsuppdrag att konkretisera skolans möjligheter att utnyttja det.

I övrigt kan nämnas att SÖ tillsammans med andra myndigheter ingår i en arbetsgrupp med uppgift att bl. a. kartlägga begrepp och funktioner kring bedömnings-, värderings- och prövningsarbetet när det gäller utländska utbildningar och yrkeskompetens. Denna arbetsgrupp har i dagarna lagt fram en första rapport.

¹ Här ej tryckt.

Mot bakgrund av SÖ:s ställningstagande att främja skolans internationa-
lisering på många olika fronter tillstyrker SÖ medlemsförslaget.

Stockholm den 22 augusti 1988

Jan Thulin

Birgit Grender

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Arbetsmarknadsstyrelsen är positiv till förslaget om att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

Solna den 22 augusti 1988

Kjell Sundberg

Monica Robin

Svenska arbetsgivareföreningen (SAF):

Svenskt näringsliv anser det vara av största vikt att Sverige kommer med i EG:s olika utbildningsprogram. Långt framskridna förhandlingar har även lett till att EFTA-länderna torde komma att erbjudas delta i det av EG nyligen presenterade utbildningsprogrammet COMETT II, när dess andra etapp startar i januari 1989. Förhoppningsvis utmynnar fortsatta förhandlingar i ett motsvarande erbjudande att delta i det europeiska studentutbytet inom EG-programmet ERASMUS.

Det är angeläget att Nordiska ministerrådet bevakar hur utbildnings-, forsknings- och praktikantutbytesfrågor på bästa sätt samordnas inom Norden. Dessa åtgärder bör emellertid inte avgränsas till att enbart avse ett utbyte mellan de nordiska länderna utan arbetet bör enligt vår mening fortlöpande samordnas med motsvarande arbete inom EFTA. Vi föreslår att NORDPLUS, som startar i höst, öppnas även för Schweiz och Österrike. Ett sådant EFTA-projekt kan komma att underlätta förhandlingarna om EFTA-ländernas deltagande i pågående och kommande EG-program på utbildningsområdet.

Stockholm den 23 augusti 1988

Svenska arbetsgivareföreningen

Gunnar Westermarck

Birgitta Laurent

Elevorganisationen i Sverige:

För det första tror Elevorganisationen i Sverige generellt att all form av kulturella och personliga kontakter mellan ungdomar från olika nationer är någonting positivt som bör främjas. Vid "vanliga" kontakter människor emellan utbyts erfarenheter, åsikter och allmänna livsperspektiv. Vid kontakter som sker där båda parter är från olika nationer med ofta mycket skiftande kulturer blir dessa mänskliga impulser någonting som vidgar de enskilda individernas perspektiv, och kan därigenom bidra till en ökad förståelse mellan folken samt en kunskapssocial utveckling av de enskilda individerna.

För det andra är det – ur det allmänna ekonomiskt-samhälleliga perspektivet – särskilt viktigt att lyfta fram utbytet studenter emellan. Detta gäller inte främst den i sig mycket viktiga "tåguffarverksamheten" (el. YES inom EG), utan det gäller i synnerhet systemet med utbytes/gäststudenter (ERASMUS).

Vidare anser Elevorganisationen i Sverige att ett kraftigt utökat utbyte av studenter inom Europa i sig är viktigt för att skapa en motvikt till de stora skaror – i alla fall i Sverige – av studerande som åker till USA för att kunna studera utomlands.

Elevorganisationen i Sverige vill, som en konsekvens av ovanstående, här klart markera vikten av att stora ansträngningar görs för att förmå den Europeiska gemenskapen att ta med även EFTA-anslutna nationers studerande och ungdomar i de olika utbytesverksamheterna. Som ungdoms- och studerandeorganisation ser vi givetvis detta främst ur ungdomars ögon. Vi vill inte att de svenska ungdomarna skall gå miste om de enorma möjligheter som erbjuds genom att t.ex. studera i Paris, samtidigt som deras danska vänner i det närmaste kan välja att studera var de vill i hela västvärlden! Vi vill dock markera att vi även ser ett samhällsekonomiskt perspektiv på utbytesverksamheten. Främst COMETT, men även ERASMUS, kommer att få betydelse för kunskapsreakapitalutvecklingen i de nationer som deltar i projekten.

Elevorganisationen i Sverige anser också att det är viktigt att höja de allmänna språkkunskaperna bland medborgarna. I exempelvis Sverige kan det stora flertalet av de som genomgått vår grundskoleutbildning tala en relativt bra engelska. Språkkunskaperna i tyska, franska och spanska ligger däremot på en alltför låg nivå. Vi tror att en ökad integration och utbytesverksamhet med den Europeiska gemenskapen kan påverka detta.

Elevorganisationen i Sverige vill lyfta fram att just de nordiska länderna *gemensamt* gör en framstöt för att få med de EFTA-anslutna länderna i EG:s ungdoms- och studerandeutbytesverksamhet – det nordiska perspektivet behövs i EG!

Avslutningsvis hoppas vi att en möjlighet till ett utbyte mellan ungdomar och studenter inte bara stannar på EG-nivå, även om just de projekt vi här behandlar är EG:s egna. För att ytterligare vidga försöken med utbytesverksamhet anser vi att Nordiska rådet bör rekommendera Nordiska ministerrådet att se över om frågan om utbildnings- och praktikantsamarbete kan ske på ytterligare bredare basis i Europarådets regi. Vi tror nämligen på den s. k. Europatanken och vi hoppas att utvecklandet av den i sig så betydelsefulla Europeiska gemenskapen inte kommer att skapa nya gränser och nya hinder för de europeiska folken att mötas. En utbytesverksamhet inom de till Europarådet anslutna staterna skulle också på sikt kunna utvecklas till ett utbyte av studenter och forskare mellan öst och väst – ett bidrag till fred och avspänning i den delade kontinenten Europa!

Med stöd av det vi ovan anfört kan Elevorganisationen i Sverige tillstyrka det i förslaget framförda yrkandet, samtidigt som vi hoppas att Nordiska rådet beaktar de övriga synpunkter och förslag som vi här framfört.

Stockholm i augusti 1988

För Elevorganisationen i Sverige

Mats Andersson

Förbundsstyrelseledamot

Sveriges förenade studentkårer:

SFS utgångspunkter

SFS ser mycket positivt på att internationalisering av den högre utbildningen nu uppmärksammas i så hög grad och att Nordiska rådet engagerar sig i dessa frågor. Även i dagens debatt uppfattas dock ofta internationalisering som ett tillägg och inte som en integrerad del av grundutbildningens undervisning inom högskolan – har man tid och ekonomiska resurser ordnar man en studieresa eller skickar några enstaka studerande utomlands. Det är i sammanhanget viktigt att komma ihåg att internationalisering ingår i målen för den högre utbildningen. Högskolelagens andra paragraf klargör att en målsättning för den högre utbildningen är att främja "förståelse för andra länder och internationella förhållanden".

SFS menar att ett övergripande syfte med internationalisering måste vara att studerande, lärare och forskare ser sig själva och sitt land ur ett större perspektiv och får en beredskap att sätta nationella förhållanden och ämnesspecifika kunskaper i ett globalt sammanhang.

Student- och praktikantutbyte

Det är idag en mycket liten andel av de högskolestuderande som får en möjlighet att studera i annat land. SFS arbetar för ett utvecklat utbildnings-

och praktikantutbyte. För att uppnå detta krävs inte bara att Sverige får delta i olika bi- och multilaterala utbytesprogram utan vi måste också, på ett bättre sätt, ta emot utländska studerande och praktikanter i vårt eget land. Högskolor, universitet och studentkårer måste få resurser för en bättre informations- och mottagningsverksamhet. Vidare måste svenska företag ställa praktikplatser till förfogande. En översyn bör också göras av de regler som gäller för att erhålla arbets- och uppehållstillstånd för praktikanter och gäststuderande.

EG:s satsningar

SFS anser tillsammans med de neutrala och västeuropeiska ländernas studentorganisationer att EG-programmen bör öppnas för även icke-EG-anslutna länder. SFS menar att det är fel att avgränsa vetenskapligt samarbete och utbyte på det sätt som EG gör. Det är vidare viktigt att utveckla utbytet med andra länder; med Östeuropa och tredje världen. SFS anser det olyckligt att det svenska utbytet idag är så helt dominerat av utbyte med USA och Storbritannien.

SFS är tveksam till en alltför långtgående harmonisering av utbildningen. Utgångspunkten för hur vi planerar vår utbildning måste vara att garantera att utbildningen har så god kvalitet och ligger på så hög vetenskaplig nivå som möjligt. Detta betyder inte att vi inte har en hel del att lära av andra länder. Exempelvis är den svenska grundutbildningen mycket kort i förhållande till hur det ser ut i våra nordiska grannländer.

Åtgärder

Vi har inget att invända mot de åtgärder som nämns i förslaget. Vi vill dock påpeka att den analys som föreslås i medlemsförslaget borde ha gjorts redan när EG fattade beslut om ERASMUS och COMETT. SFS vill också framföra behovet av att Nordiska rådet koncentrerar sig på att först och främst se till att det nordiska utbytesprogrammet NORDPLUS kommer att fungera. I det arbetet återstår mycket att göra. SFS hoppas också att de studerande får en möjlighet att delta i detta arbete.

Stockholm den 2 augusti 1988

Charlotte Svensson

Ordförande

Medlemsförslag

om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning

(Väckt av Anneli Jäätteenmäki samt Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Mikko Elo, Riitta Järvisalo-Kanerva, Mirja Ryyänen, Valgerður Sverrisdóttir och Marjatta Väänänen)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Den rådgivande komité for allmennkulturell virksomhet (RKK):

Den rådgivende komité for allmennkulturell virksomhet har på sitt møte den 27. mai 1988 diskutert medlemsforslaget A 835/k om opprettelsen av et nordisk oversettelsessenter i Vasa, medlemsforslaget A 841/k om en nordisk stipendordning for skjønnlitterær oversetting og medlemsforslaget A 834/k om opprettelsen av et barneboks-institutt for de små språkområdene.

Økt kjennskap til nordisk litteratur i et annet nordisk land er en viktig del av det nordiske fellesskapet. RKK er av den oppfatning at økte bevilgninger til oversettelse av nordisk litteratur er å foretrekke framfor opprettelse av en ny nordisk institusjon.

Hva angår stipendordning for oversettere av nordisk litteratur, er det viktig å kunne arbeide i et faglig miljø rundt om i de nordiske land. Stipendordning for oversettere kan også uten tvil bidra til styrking av kjennskapen til nordisk litteratur i oversettelse.

En av de viktigste oppgavene i nordisk samarbeid er styrking av de små språkområdene i Norden. Språket er grunnlaget for folkenes identitet. Litteratur på de berørte språkene er nødvendig for å bevare dem og det må arbeides for å rette på "den alvorlige situation, som de små sprogområder befinner sig i" (A 834/k: 1).

RKK er derimot av den overbevisning at et barneboks-institutt for de små språkområdene ikke bidrar til løsning på denne "alvorlige situation".

København, den 17. august 1988

Pekka Gronow
Leder for RKK

Nabolandslitteraturkommittén:

Nabolandslitteraturkommittén är enig med förslagsställarna om att arbets- och stipendiemöjligheterna för översättare av nordisk skönlitteratur väsentligt kunde förbättras genom större och flera resestipendier.

Nabolandslitteraturkommittén vill inte i detta skede ta ställning till behovet av ett eventuellt nordiskt översättarcentrum. Enligt vår åsikt bör man först utreda om det är ekonomiskt förnuftigt att satsa på att skapa en ny institution med avsevärda årliga utgifter eller om det vore mera fruktbart att ordentligt utöka de nuvarande översättarstipendierna. Det nu rådande stödet för översättning av grannlandslitteratur har visat sig vara alltför litet och kunde lätt utökas utan några byråkratiska merkostnader, eftersom det redan existerar ett väl fungerande fördelningsorgan.

När det gäller de små språkområdena har vår erfarenhet visat att den avgörande flaskhalsen är bristen på ett tillräckligt produktionsstöd, som kunde medverka till att böckerna inom de små språkområdena (Färöarna, Grönland och det samiska området) verkligen kunde komma ut.

Vi förhåller oss positiva till en förbättring av de skönlitterära översättarnas arbetsvillkor, men anser att formerna för en ny nordisk stipendieordning ännu bör utredas, så att de ökade ekonomiska satsningarna gör maximal nytta.

Köpenhamn den 1 juli 1988

För Nabolandslitteraturkommittén

Jon Eldar Einejord

Ordförande

Nordiska språk- och informationscentret¹:

Nordiska språk- och informationscentret anser att den föreslagna stipendieordningen för skönlitterära översättare kommer att stimulera översättningen av nordisk litteratur. Med hjälp av den nya stipendieordningen kunde man öka antalet översatta skönlitterära verk, höja översättningarnas kvalitet samt bereda översättarna möjlighet att finansiera studieresor, facklitteratur, etc. Centret poängterar att man vid stipendieutdelningen borde prioritera översättningar från finska, isländska, samiska, färöiska och grönländska, eftersom skönlitteratur på dessa språk inte är speciellt känd i övriga Norden. För att i allmänhet öka intresset för nordisk litteratur borde man undersöka möjligheterna att göra litteraturen på andra

¹ *Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.*

nordiska språk mera likställd med litteraturen på det egna språket, spesielt i skolundervisningen.

Nordiska språk- og informationscentret anser att ett översättarcentrum, lokaliserat till Vasa kunde vara ett lämpligt komplement till den översättar- og tolkutbildning som Vasa högskola erbjuder. En större grupp översättare samlade vid ett center får stimulans från varandra via dagliga kontakter. Centret konstaterar ändå att översättarna behöver även en levande kontakt med sina arbetspråk. Det är svårt för en översättare som översätter från isländska till danska att ha levande kontakter med sina arbetspråk i Finland. En bilateral relevant språkmiljö torde i detta sammanhang vara gynnsammare. Med hänvisning till detta borde man närmare undersöka hur de i medlemsförslaget omnämnda översättarcentra i Tyskland, Frankrike osv. garanterar de levande språkkontaktarna. Därtill borde man kartlägga möjligheterna att placera mindre översättarenheter vid redan existerande nordiska institutioner med relevant teknisk utrustning i de områden där det talas finska, isländska, samiska, grönländska och färöiska.

Helsingfors den 12 augusti 1988

Lars Nyström

Ordförande i styrelsen för Nordiska
språk- og informationscentret

Marja-Liisa Karppinen

Direktör för Nordiska språk- og informa-
tionscentret

Nordisk språksekretariat:

— — — Språksekretariatet stiller seg skeptisk til forslaget om å opprette et permanent nordisk oversettersentrum. Etter Språksekretariatets mening vil det være bedre med en fleksibel ordning der en utnytter eksisterende nordiske kultursentrer som Hanaholmen, Voksenåsen, Schæffergården, Hässelby slott og Nordens Hus. Disse institusjonene kan tilby bolig og arbeidsrom slik at en gruppe oversettere kan opholde seg der samtidig og arbeide med felles prosjekter. De har også bibliotek, nødvendig teknisk utstyr osv. Ved å utnytte de nordiske kultursentrene oppnår en den store fordelen det er for oversetterne å komme til det aktuelle språklige og kulturelle miljøet. Samtidig vil en slik ordning være billigere enn å opprette en ny nordisk institusjon.

For øvrig mener Språksekretariatet at det bør legges avgjørende vekt på hva oversetterne selv mener om denne saken.

Oslo, 23. juni 1988

Allan Karker

Formann

Ståle Løland

Sekretariatssjef

Nordiska akademikerrådet¹:

Nordiska akademikerrådet förhåller sig positivt till tanken på att förbättra arbetsvillkoren för översättare av nordisk skönlitteratur. Översättning är ett krävande jobb som inte alltid avlönas till sitt fulla värde.

Däremot anser vi att Nordiska ministerrådet bör utreda om det är mest ändamålsenligt att skapa en helt ny stipendieordning, eller om man kunde utveckla den verksamhet som redan sker inom ramen för den nordiska "nabolandslitteraturkommittén".

Likaså ställer vi oss något tveksamma till tanken på ett nordiskt översättarcentrum, en ny nordisk institution med nya byråkratiska kostnader.

Nordiska akademikerrådet anser att Nordiska ministerrådet nog bör utreda hur de medel som satsas på översättningar av nordisk skönlitteratur kan ge maximal utdelning för det nordiska samarbetet.

Helsingfors den 24 augusti 1988

Mona Hemmer
Generalsekreterare

Nordiska författarrådet:

Nordiska författarrådet ser gärna att samarbetet mellan nordiska författare och översättare kunde intensifieras och utvidgas. Inom ramen för redan existerande nordiska institutioner borde det vare möjligt att – med hjälp av tilläggsanslag – ordna kortare gemensamma seminarier för författare och översättare.

Det skulle säkert vara nyttigt med mera anslag för den nordiska översättningsverksamheten. Lämpligen kunde man kanalisera ökade anslag direkt till den s. k. Nabolandslitteraturstøttekommittén, vilket inte skulle kräva något nytt nordiskt organ eller extra utgifter för administration.

Med ovannämnda reservationer stöder vi gärna tanken på en ny eller utvidgad nordisk stipendieordning för översättning av ny, yngre nordisk skönlitteratur.

Köpenhamn den 13 juni 1988

Nordisk Forfatterråd

Hans Hansen

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundandet av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

Danmark

Kulturministeriet:

Etablering af et oversættelsescenter i Norden med tilhørende stipendieordning er en af de foranstaltninger, som kan overvejes for at gavne bogens situation.

Virksomheden i et eventuelt center bør imidlertid ikke kun omfatte inter-nordiske oversættelser, men også oversættelse fra nordiske til andre, herunder europæiske sprog. Dette vil kunne bidrage til et bedre kendskab til nordisk litteratur i lande uden for Norden.

Der vil være adskillige steder i Norden, som vil være egnede til at huse et eventuelt oversættelsescenter og det vil derfor være præmaturlt allerede nu at opprioritere Vasa.

Med baggrund i den i 1988 vedtagne nordiske kulturhandlingsplan er der pr. 1 januar 1989 nedsat en nordisk litteratur- og bibliotekskomite, som bl. a. skal undersøge og rådgive på det nordiske bogområde som helhed. Forsøget om en etablering af et oversættelses- og en stipendieordning bør indgå i komiteens undersøgelses- og prioriteringsarbejde.

København, den 6. januar 1989

P.m.v.

E. b.

Lasse Lindhard

Fuldmægtig

Den Danske Forlæggerforening har i skrivelse den 30 augusti 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Dansk Forfatterforening:¹

Oversættergruppen kan fuldt ud tilslutte sig de synspunkter, der er fremsat i skrivelse af 13. juni 1988 fra Dansk Forfatterforenings formand Hans Hansen til Nordisk Råds Præsidium i Stockholm, at det ikke er tilstrækkeligt med de allerede eksisterende 3–6 måneders rejsestipendier, men at der er et stigende behov for flere både rejse- og arbejdsstipendier til oversættere inden for de nordiske lande og ikke mindst, hvor det drejer sig om minoritetssprog. Ligeledes stiller man sig tvivlende over for tanken om endnu en nordisk, økonomisk-tyngende institution.

¹ *Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k omgrundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.*

Til gengæld vil jeg gerne slå til lyd for nogle flere konferencer, afholdt i nordiske lande men iblandet andre sprog, således at berøringsfladerne, erfaringsgrundlaget og kulturformidlingen og -forståelsen bliver gjort bredere på længere sigt, men stadig centreret om og med udgangspunkt i samtlige nordiske sprog.

På den nordiske oversætterkonference i Helsingfors i dagene 13.–15. oktober omkring oversætteres trængte økonomi i forhold til deres arbejdsindsats var det glædeligt at blive orienteret om færøske og samiske forhold, men det var sørgmodigt at konstatere, at de ikke selv havde kunnet sende repræsentanter formentlig af økonomiske grunde. Island var fyldetgørende repræsenteret. Ingen talte om Grønland.

Det kan uden overdrivelse konstateres, at det bliver mere og mere påtrængende med flere legater til både forfattere og oversættere, og til at en oversætter kan arbejde sammen med sin forfatter.

Til foreløbig orientering kan det nævnes, at jeg netop er tilbage fra en rejse til universitetet i Fairbanks Alaska, hvor et nyistandsat og -indrettet oversætter-forfatterhus, The Nordic House som Fairbanks har døbt det, er til rådighed fra januar 1989. En kulturel samarbejdsaftale bliver snart underskrevet mellem universitetet og Dansk Forfatterforening, men den dækker hele Alaska og samtlige nordiske lande. Man er meget interesseret i et tæt knyttet samarbejde, også med Dansk Kunstnerråd og Dansk Filminstitut.

Det humanistiske fakultet rummer 18 institutter for bl. a. fremmede sprog, hvor der undervises i dansk sprog, nordisk litteratur og kultur af den danske lektor, og i oversættelse fra de fire andre hovedsprog; for journalistik, historie, antropologi, sociologi; det rummer kunstakademiet, m. m. I Alaska tales engelsk, men der findes 21 indfødte sprog.

Der var en konference på Eskimologisk Institut i København fra 17.–20. oktober med flere deltagere fra universitetet i Fairbanks. Michael Krauss havde møde med Hans Hansen og undertegnede. Foruden den allerede eksisterende samarbejdsaftale mellem Københavns og Fairbanks universitet, underskrevet i 1986, bliver der formentlig indgået endnu en aftale mellem disse to universiteter og McGill-universitetet i Canada.

Hans Hansen har en omtale af The Nordic House i "Forfatteren", august 1988/6, som jeg følger op med en mere uddybende artikel i december-nummeret af bladet.

København. den 4. november 1988

Mona Moltke

Finland

Informationscentralen för Finlands litteratur:¹

Informationscentralen för Finlands litteratur vill inledningsvis uttrycka sin glädje över att Nordiska rådet genom dessa två medlemsförslag, utsända för utlåtande hos Finska litteratursällskapet och andra berörda organisationer och institutioner, har betonat vikten av att förbättra översättarnas situation i Norden, i syfte att ytterligare stärka översättningsverksamheten mellan de nordiska länderna.

Efter att ha tagit del av medlemsförslagen och bekantat sig med utlåtanden från de finländska översättar- och författarorganisationerna, samt med beaktande av en drygt tio år lång verksamhet för spridning av finländsk litteratur utomlands, vill Informationscentralen för Finlands litteratur framföra följande:

1. Beträffande förslaget om ett nordiskt översättarcentrum i Vasa vill vi med stöd av våra erfarenheter i likhet med Finlands översättar- och tolkförbund betona vikten av rörlighet över gränserna, med de möjligheter till kontakter och materialanskaffning osv., som en dylik rörlighet innebär. Informationscentralen har under årens lopp med medel beviljade från undervisningsministeriet arrangerat ett stort antal studie- och arbetsresor för översättare i olika länder (antalet professionella översättare är idag 120). Översättarnas reaktioner och de uppnådda resultaten pekar entydigt på vikten av att även i fortsättningen prioritera detta slag av stödverksamhet. Ett nytt fast översättarcentrum skulle inte tillfredsställa detta enligt vår mening centrala behov hos översättarna. Eftersom det existerar fungerande metoder för utbildning och nyrekrytering av översättare föreslår vi, att man utvidgar och förbättrar den verksamhet som redan finns. Detta skulle även innebära en inbesparing av kostnader.

2. Beträffande en ny nordisk stipendieordning vill vi betona betydelsen av den redan existerande "Nabolandslitteraturstøtteordningen" samt Nordiska rådets litteraturpris, som var på sitt sätt utmärkt väl främjar de nordiska böckernas förmedling över gränserna. Vid olika expertmöten har man fäst uppmärksamhet vid vissa brister hos de ovannämnda systemen. Man har dels yrkat på ökade anslag, dels frågat sig om inte till exempel facklitteraturen och dramalitteraturen kunde inkluderas bland de understödda projekten. Man har även efterlyst större resurser och fler initiativ för en marknadsföring, inte bara av den prisbelönade boken, utan också av övriga kandidater.

Vi understöder dessa synpunkter, men vill samtidigt framhålla, att inget nordiskt system fungerar mekaniskt och automatiskt, bakom det behövs ett stort mått av initiativrikedom och planering, även på det nationella planet.

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

Ett förstärkande av existerande nordiska stödordningar ser vi som desto mer motiverat, som man i Finland lägger den största vikt vid de nordiska översättningarnas betydelse som en kanal ut till Europa.

Helsingfors den 26 september 1988

Informationscentralen för Finlands litteratur

Esko Häkli
Ordförande

Marja-Leena Rautalin
Generalsekreterare

Finlands översättar- och tolkförbund^{1, 2}:

Finlands översättar- och tolkförbund noterar med tillfredsställelse, att man inom Nordiska rådet vill bidra till att bekantgöra litteratur skriven på nordiska språk och därigenom stöda även översättarens arbete som intar en nyckelroll i sammanhanget. Detta är ytterst viktigt i dagens förlagspolitiska situation, där det kommersiella trycket hotar möjligheterna att publicera framför allt översatt kvalitetslitteratur.

Översättning av skönlitteratur är skapande och krävande verksamhet, som i allmänhet inte garanterar ens basutkomst för utövaren. Samhällets och institutionernas stöd är således nödvändigt.

Översättaren av skönlitteratur arbetar hemma och måste själva bekosta både sin utrustning (t. ex. textbehandlingsutrustning som numera blir alltmer nödvändig) och sin sociala trygghet. På egen bekostnad måste hon också upprätthålla sina språkkunskaper och kunskapen om kulturerna inom de områden där hennes arbetsspråk talas samt finansiera faktainsamling både i hemlandet och utomlands för varje uppdrag.

I en del länder som t. ex. Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike har man velat ge stöd åt översättarna genom att upprätta permanenta översättarcentra, där översättarna kan arbeta vissa perioder. Erfarenheterna är mestadels positiva, men problemet för t. ex. Strålen i Västtyskland är att den för en utländsk översättare ligger så avsides från alla inspirerande kulturcentra, som är så viktiga för faktainsamlingen och personliga kontakter.

Förslagen som nu väckts vid Nordiska rådet syftar till att förbättra arbetsmöjligheterna för nordiska översättare och underlätta kontakterna dem emellan. Samtidigt som FÖTF stöder dessa strävanden, vill förbundet lämna följande synpunkter på förslagen:

1. Medlemsförslag om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

² *Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundandet av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.*

Finlands översättar- och tolkförbund anser, att man med hänsyn till alla tillhörande synpunkter bör noga överväga ett så omfattande projekt som ett permanent översättarcentrum.

Ifall Nordiska rådet efter sina utredningar kommer fram till att grundande av översättarcentrum i något av de nordiska länderna vore önskvärt, måste man samtidigt se till att projektet inte i framtiden kommer att begränsa översättarnas individuella förutsättningar för arbete. FÖTF anser att den mest naturliga och ändamålsenliga placeringssorten skulle vara någon av de nordiska huvudstadsregionerna, alltså i Finland Helsingfors med omnejd. Med sina bibliotek och andra institutioner erbjuder huvudstadsområdet redan idag alla möjligheter för anskaffning av information.

Man måste dock komma ihåg, att översättarna arbetar framför allt hemma med sin egen utrustning och sitt eget bibliotek. De finska översättarna skulle knappast behöva översättarcentrumets utrymmen mer än för de seminarier och sammankomster som skulle arrangeras där oavsett om centrumet ligger i Helsingfors eller Vasa. Med andra ord borde man kartlägga i vilken mån översättarna i de andra nordiska länderna skulle vara beredda att stanna på ett och samma ställe i Finland (eller i något annat av de nordiska länderna).

Om man genom det nordiska samarbetet verkligen vill förbättra arbetsförhållanden för de skönlitterära översättarna, vore det mest effektiva och förmodligen även det mest ekonomiska alternativet att utveckla ett fungerande stipendiesystem. Genom det skulle stödet fylla ett verkligt behov.

2. Medlemsförslag om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning

Som ovan konstaterats stöder Finlands översättar- och tolkförbund alla åtgärder som förbättrar arbetsförhållanden för de skönlitterära översättarna. Det mest effektiva och ändamålsenliga sättet är ett fungerande stipendiesystem. Detta skulle garantera att yrkeskunniga översättare

- kan koncentrera sig på krävande uppdrag,
- kan företa resor för anskaffning av information och fakta för uppdraget och
- kan vistas regelbundet i kulturområdet där det främmande språket av hennes arbetspråk talas för att upprätthålla och förbättra sina kunskaper.

Enligt förbundet kan man inte ställa villkoret för rese- och arbetsstipendier, att de måste utnyttjas för att vistas på ett och samma förutbestämda ställe som alltid förblir det samma. Genom stipendier borde man stödja översättaren att arbeta på ett för henne mest ändamålsenliga ställe, vilket i första hand utgörs av hennes egna arbetslokaler, i andra hand bör man ge stöd åt sådana resor både i hemlandet och utomlands som uppgiften kräver men som enbart översättaren själv bestämmer.

FÖTF föreslår, att Nordiska rådet skulle utreda översättningsbehovet av litteratur skriven på nordiska språk samt vilka resurser de påtalade projekten skulle behöva. Förbundet anser att översättning av skönlittera-

tur och översättarna skulle bäst bli betjänta av en sådan stipendieordning, varifrån översättningsstipendiet skulle villkorslöst riktas till verkliga, i ansökan preciserade behov.

Helsingfors den 11 augusti 1988

På uppdrag av
Finlands översättar- och tolkförbund rf.

Markku Mannila
Ordförande för I:a sektionen av FÖTF
(översättare av skönlitteratur)

Finlands författarförbund r. f.:¹

Finlands författarförbund ser gärna att de skönlitterära översättarnas arbetsmöjligheter förbättras.

Vi ställer oss tveksamma till grundandet av en helt ny nordisk institution för översättare. Den årliga fasta budgeten kommer att kräva betydande summor, som enligt vår mening kunde ges direkt som arbets- och resestipendier till översättarna. De olika nordiska kulturcentra som redan finns kunde lämpligen fungera som stipendiatplatser, utan att man behövde skapa en ny institution i bara ett land.

Det skulle säkert vara nyttigt med mera anslag för den nordiska översättningsverksamheten. Lämpligen kunde man kanalisera ökade anslag direkt till den s. k. Nabolandslitteraturstøttekommittén, vilket inte skulle kräva något nytt nordiskt organ eller extra utgifter för administration.

Med ovannämnda reservationer stöder vi gärna tanken på en ny eller utvidgad nordisk stipendieordning för översättning av ny, yngre nordisk skönlitteratur.

Helsingfors den 23 augusti 1988

Päivi Liedes
Verksamhetsledare

Finlands svenska författareförening r. f.:

När det gäller tanken på en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning håller vi med förslagsställarna om att det finns skäl att förbättra översättarnas kontakter med författarna och med respektive översättarland. De nuvarande nordiska resestipendierna för författare och översättarna

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundandet av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

re är klart otillräckliga med hänsyn till det behov som föreligger. Också här kan man emellertid fråga sig om det är rationellt att skapa en ny stödordning eller om man kunde utvidga och förbättra den verksamhet som redan sker inom ramen för den nordiska "Nabolandslitteraturstøttekommittén". Det skulle dock samtidigt vara nyttigt med flera stipendier för kulturjournalister och litteraturkritiker, eftersom det inte räcker bara med nya och bättre nordiska översättningar av grannlandslitteraturen – det är minst lika viktigt att öka informationen om nordisk skönlitteratur i original och i översättning för att intresset för att läsa nordisk skönlitteratur skall utökas och fördjupas.

Helsingfors den 10 augusti 1988

Finlands svenska författareförening rf

Ingemar Svedberg
Ordförande

Mette Jensen Sundholm
Sekreterare

Island

Undervisningsministeriet (Menntamálaráðuneytið):¹

Undervisningsministeriet hilser forslag velkommen, som har til hensigt at lette arbejdet med oversættelser og bidrage til mere ligestillede forhold blandt de nordiske sprogområder med hensyn til introduktion af litteratur. Ministeriet er på nuværende tidspunkt ikke rede til at tage stilling til på hvilken måde, dette bedst gøres.

Ministeriet minder om, at der allerede nu findes stipendier til uddeling for udgivelse af oversættelser af nordisk litteratur.

Reykjavík, 28. juli 1988

P. m. v.

Árni Gunnarsson

Pórunn J. Hafstein

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundande av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning. Översatt från isländska.

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet:

Departementet kan ikke uten videre støtte forslaget om opprettelse av et nordisk oversettelsesentrum. Det er tvilsomt om en særskilt nordisk institusjon for denne oppgaven vil få den tilsiktede effekt. Den vil dessuten bli kostnadskrevende. De meget ulike problemer og behov som foreligger ved oversettelser til og fra samtlige nordiske språk, synes lite egnet for en sentralisert løsning.

Oversettelse av nabolandslitteratur er imidlertid en viktig nordisk oppgave og overveielser bør gjøres med sikte på gjennom egnede tiltak å bedre situasjonen for oversettere av skjønnlitteratur, jf. forslaget om en nordisk stipendordning.

Oslo, 19. september 1988

Etter fullmakt

Olav Nyhamar

Byråsjef

Hans Berg
Førstekonsulent

Norsk kulturråd:¹

Norsk kulturråd stiller seg positivt til forslag som kan bidra til at det leses mer nabolandslitteratur i Norden, og til at arbeids- og studieforholdene for oversettere bedres.

Etter søknad fra Norsk Oversetterforening bevilget rådet i 1984 midler til oppretting av et norsk oversettelsesentrum. Dette er blitt et aktivt samlingssted for oversetterne, som ofte sitter relativt isolert i sitt daglige arbeid.

At det nå foreslås et nordisk senter for oversettere, hvor man kan møtes og arbeide sammen i et nordisk fellesskap, synes umiddelbart positivt. Likevel vil rådet stille seg tvilende til behovet for opprettelse av en ny, nordisk institusjon. Det synes som man ville kunne få mer ut av de samme midlene dersom man i stedet for å satse på lengre opphold for fem–seks utvalgte oversettere, innkalte flere oversettere og forfattere til kortere kurs og seminarer. Disse burde kunne legges til allerede eksisterende nordiske

¹ *Yttrande avser medlemsförslagen A 835/k om grundandet av ett nordiskt översät-
tarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär
översättning.*

fellesinstitusjoner. Også flere nordiske reise- og arbeidsstipend ville kunne gi oversettere anledning til å oppholde seg i lengre tid ved interessante studiesteder i Norden, bl. a. i Vasa.

Norsk kulturråd vil støtte medlemsforslagets tanker rundt andre prosjekter som kan bidra til at vi i større grad blir oppmerksomme på hva som skjer på litteraturfeltet i Norden. Økte bevilgninger til Nabolandlitteraturkomiteens arbeid vil være ett viktig bidrag.

Oslo, 19. september 1988

Halvdan Skard

Mari Finess

Den norske forfatterforening har i skrivelse den 29 augusti 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Sverige

Kommerskollegium:

Kollegiet tillstyrker även förslaget om en nordisk stipendieordning. I Sverige finns, i motsats till vad förhållandet är exempelvis i Finland, ytterst få översättare som är anställda hos myndigheter och organisationer. En frilansöversättare i Sverige har knappast möjlighet att på egen bekostnad vistas någon längre tid i ett annat land. Kollegiet anser därför att de föreslagna stipendierna bör kunna utdelas även till facktextöversättare som arbetar på frilansbasis.

Stockholm den 11 augusti 1988

Enligt kommerskollegiets beslut

Eva-Kristina Ohlson

Föreningen auktoriserade translatorer (FAT):¹

Nordiska rådets presidium har berett Föreningen Auktoriserade Translatorer FAT tillfälle att yttra sig över båda dessa förslag. FAT vill gärna använda möjligheten att framföra några synpunkter på förslagen.

FAT är en sammanslutning av översättare som efter noggrann prövning

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 835/k om grundandet av ett nordiskt översättarcentrum i Vasa och A 841/k om en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

av den språkliga kompetensen och av den allmänna lämpligheten erhållit kommerskollegiums auktorisation som translatorer. Translatorerna arbetar huvudsakligen med facktextöversättningar, främst med texter som skall ha juridisk giltighet. Det händer naturligtvis också att translatorer sysslar med skönlitterär översättning, men detta är mera undantag än regel.

Även om translatorerna yrkesmässigt är inriktade på en annan typ av textmaterial än de skönlitterära översättarna är vi synnerligen medvetna om behovet av åtgärder som kan höja kvaliteten i översättningsverksamheten, förbättra både den internordiska språkförståelsen allmänt och öka intresset för litteraturen på andra nordiska språk – dock inte endast för skönlitteraturen.

Vi har vidare sedan lång tid tillbaka medverkat i olika översättarseminarier och varit involverade i arbetet för att få till stånd översättarutbildning på högskolenivå här i Sverige. Nu finns ju också sedan den 1 juli 1986 ett särskilt tolk- och översättarinstitut, knutet till Stockholms universitet.

Mot denna bakgrund torde vår principiella inställning framgå ganska klart:

- rätt utvecklad kommer helt säkert tanken på ett översättarcentrum i Vasa att vara till stor nytta för nordiska översättare, samt
- en stipendieordning att skapa bättre ekonomiska möjligheter för översättare mellan de nordiska språken.

Det kan enligt vår uppfattning dock vara angeläget att något närmare utreda den bästa formen för det planerade centrumet i Vasa.

Om man stannar för planen att t. ex. låta en författare och hans/hennes översättare till de andra nordiska språken samarbeta som stipendiater på detta översättarcentrum bör dock garantier ges översättarna i fråga att de översättningar de arbetar med faktiskt också antas av något förlag. Det är en utmärkt sak om en översättare får arbeta med stöd av ett stipendium som ger fri bostad och arbetsrum samt vissa arbetsredskap, men om inget kontrakt finns på att hans översättning skall antas och betalas av ett förlag, kan stipendiet bli ett förlustbringande företag för översättaren. Det måste m. a. o. finnas en samordning även inom den nordiska förlagsvärlden för att systemet skall ge önskat resultat.

Om översättarcentrumet planeras med en relativt högavlönad föreståndare och med administrativ personal samt med "gästhemspersonal" blir driften av centrumet ganska dyrbar. Man skulle då åtminstone önska att verksamheten på detta centrum kan breddas och komma flera översättare till del. En verksamhet i form av seminarier med varierande teman – med möjlighet för flera översättare att under en kortare tid samlas för diskussion om en eller flera författares texter eller om ett eller flera översättningsproblem skulle med säkerhet ha både en stimulerande och en kvalitetshöjande effekt.

Vi har inom FAT rätt omfattande erfarenhet av översättarseminarier –

främst svensk-finska seminarier – som i och för sig är av stor nytta både för nödvändig yrkesmässig förkovran och för givande kontakter med andra kolleger. Det stora problemet har varit och är fortfarande att enskilda översättare i mycket ringa utsträckning har råd att betala dyrbara deltagaravgifter och hotellvistelser – förutom resor – och därför inte kan ta del av denna i övrigt goda form av utvecklande fortbildning.

Om man nu med Nordiska rådets förslag skulle kunna få fram dels ett permanent översättarcentrum för översättning mellan nordiska språk – gärna även för facktextöversättare utöver dem som sysslar med renodlad skönlitterär översättning – vore det ett betydande steg framåt för översättarna och för det nordiska samarbetet på detta område.

Om man därutöver kunde vidareutveckla planerna på en stipendieordning så att det ekonomiska stödet inte stannar endast inom en relativt liten krets av skönlitterära översättare utan kan nå en vidare krets av yrkesöversättare och även erbjuda ett bredare utbud av utvecklande diskussioner, skulle Nordiska ministerrådets ekonomiska satsning i ännu högre grad fungera som verklig stimulans inom den nordiska översättningens område.

Bromma den 23 juli 1988

För Föreningen auktoriserade translatorer

Solfrid Söderlind

Ordförande

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) har i skrivelse den 15 juni 1988 meddelat att samarbetsnämnden beslutat att icke avge något eget yttrande i anledning av medlemsförslaget.

Medlemsförslag

om en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare

(Väckt av Olof Jansson samt Ilkka-Christian Björklund, Mikko Elo, Karl-Gunnar Fagerholm, Ivar Hansen, Anneli Jätteenmäki, Wiggo Komstedt och Ole Gabriel Ueland)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska akademikerrådet (NAR):

Nordiska akademikerrådet, NAR, har i ett flertal fall stött på författningsmässiga problem då det gäller rörlighet inom den offentliga sektorn i Norden. En stor del av våra akademiskt utbildade medlemmar har ju utbildningar som främst passar för tjänster inom den offentliga sektorn.

Problemen har t. ex. gällt långtidsutbildade makor/makar till personer som på grund av arbete inom en nordisk koncern eller en nordisk organisation flyttat till ett annat nordiskt land. Det har även gällt återvändare, som givit upp sitt ursprungliga medborgarskap.

NAR hänvisar i detta sammanhang till det betänkande som i Finland nyligen sammanställts av arbetsgruppen för utlänningars behörighet i tjänsten. Arbetsgruppen föreslår att den finländska lagstiftningen om utländska medborgares behörighet för statliga och kommunala tjänster justeras, så att utländska medborgare i regel kan utnämnas till dylika tjänster.

Arbetsgruppen motiverar sitt förslag med det ökade internationella samarbetet inom handel, kultur och offentlig förvaltning. Enligt arbetsgruppen förbättras den offentliga förvaltningens förutsättningar att främja det internationella samarbetet, om man kan välja utländska medborgare till offentliga tjänster. På så sätt kan man inom den offentliga förvaltningen utnyttja utlänningarnas språkkunskaper och erfarenheter. Den principiella utgångspunkten är dock att man väljer den för tjänsten mest lämpliga.

Nordiska akademikerrådet anser att den finländska arbetsgruppens förslag och synpunkter generellt är värda att understödjas, och även tillämpas i andra nordiska länder, där problemställningen är relevant.

NAR ställer sig positivt till åtgärder för att etablera en fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare, men betonar att frågan bör ses i ett större sammanhang.

Helsingfors den 12 september 1988

Nordiska akademikerrådet

Mona Hemmer

Generalsekreterare

Danmark:

Justitsministeriet:

Det fremgår af forslaget, at medlemmerne af Nordisk Råd ønsker, at nationale krav om indfødsret for, at landmålere kan udøve deres virksomhed, bør fjernes. For Danmarks vedkommende følger det af § 1, stk. 2, nr. 1 i lov om landinspektørvirksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 390 af 12. juli 1977, at kun personer, der har dansk indfødsret, kan beskikkes som landinspektør.

Forarbejderne til loven indeholder ikke bidrag til belysning af begrundelsen for indfødsretskravet, jf. Folketingstidende 1962-63, Tillæg A, sp. 509 og Tillæg B sp. 797. Spørgsmålet, om kravet kunne fastholdes over for EF-borgere efter Danmarks medlemskab af EF, er behandlet i "Danmark og De europæiske Fællesskaber", 4. supplerende redegørelse, 1972 i bilag 8/2, redegørelse for forholdet mellem den danske lovgivnings krav om indfødsret, bopæl eller hjemsted i Danmark og reglerne i De europæiske Fællesskaber. I redegørelsen anføres s. 387 under gennemgangen af lovregler inden for Landbrugsministeriets område:

"35. Efter § 1 i lov nr. 220 af 31. maj 1963 kræver beskikkelse som landinspektør indfødsret. Der foreligger endnu intet forslag til etableringsdirektiv for landinspektørvirksomhed, og danske landinspektører er formentlig omfattet af forbeholdet i EEC-traktatens art. 55 om udøvelse af offentlig myndighed."

EØF-traktatens art. 55 bestemmer, at virksomhed, som varigt eller lejlighedsvis er forbundet med udøvelse af offentlig myndighed i en medlemsstat, i den pågældende stat ikke er omfattet af traktatens regler om fri etableringsret, herunder forbudet mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet. Endvidere kan Rådet med kvalificeret flertal undtage visse hverv fra bestemmelserne i kapitlet om etableringsret.

Landinspektørvirksomhed er ikke omfattet af noget direktiv om liberalisering af etableringsadgangen. Erhvervet er således direkte undtaget fra

den liberalisering, der blev foretaget ved direktiv 67/43 om liberalisering af bl. a. selvstændig virksomhed inden for ejendomshandel og administration, jf. direktivets art. 2, stk. 1. Efter at Ef-domstolen i nogle domme fra 1974 erklærede traktatens art. 52 og 59 umiddelbart anvendelige, er enhver form for erhvervsøkonomisk aktivitet principielt liberaliseret, uden at vedtagelse af direktiver er nødvendig, medmindre virksomheden er omfattet af art. 55.

Rækkevidden af traktatens art. 55 kan give anledning til tvivl, men bestemmelsen omfatter efter EF-domstolens afgørelse i sag 2/74 (Domsamlingen 1974, s. 631) deltagelse i udøvelse af f. eks. dømmende myndighed, men ikke virksomhed som advokat, ej heller hvis lovgivningen foreskriver advokattvang, dvs. at advokater altid skal repræsentere parterne i en retssag.

Det fremgår af lov om landinspektørvirksomhed, at landinspektører har eneret på at udføre matrikulært arbejde. Loven fastsætter særlige habilitetskrav til landinspektører og indfører et disciplinærsystem. Efter § 8 finder straffelovens §§ 150–152 og §§ 154–157 om visse forbrydelser i offentlig tjeneste tilsvarende anvendelse på praktiserende landinspektører.

Justitsministeriet er på den baggrund tilbøjelig til at antage, at landinspektørvirksomhed kan anses for omfattet af art. 55. Konsekvensen heraf er, at boligministeren ikke med sikkerhed har hjemmel i § 5 i lov om Danmarks tiltrædelse af EF til at bortse fra indfødsretskravet i landinspektørlovens § 1.

Selv om der ikke er pligt til at fjerne indfødsretskravet i forhold til EF-borgere, er der dog heller ikke noget til hinder for, at Matrikeldirektoratet kan beslutte at søge opnået hjemmel til at dispensere fra indfødsretskravet. I nyere lovgivning, der regulerer udøvelsen af særlige erhverv, er der således jævnlige indsat en hjemmel for ministeren til at fravige indfødsretskravet. Som eksempel kan nævnes lov nr. 266 af 22. maj 1986 om vagtvirkomhed, hvor det i § 3, stk. 2 er bestemt, at lovens krav om dansk indfødsret og bopæl i Danmark "bortfalder i det omfang dette har hjemmel i international aftale eller ved bestemmelser fastsat af justitsministeren". Så vidt det er Justitsministeriet bekendt, forekommer det ikke i erhvervslove af denne karakter, at indfødsretskravet kun opgives i forhold til nordiske statsborgere. Hvis indfødsretskravet ikke anses for uomgængeligt nødvendigt, bør det ophæves også i forhold til EF-borgere.

Sammenfattende er Justitsministeriet tilbøjelig til at antage, at det gældende indfødsretskrav i lov om landinspektørvirksomhed er begrundet i hensyn, der i forhold til EØF-traktaten ville gøre det muligt at opretholde kravet. Justitsministeriet har imidlertid intet at indvende mod, at landinspektørloven ændres, således at boligministeren eller Matrikeldirektoratet får mulighed for at dispensere fra indfødsretskravet. Såfremt Matrikeldirektoratet og Boligministeriet finder, at kravet kan opgives i forhold til

statsborgere fra de øvrige nordiske lande, bør kravet efter Justitsministeriets opfattelse også ophæves i forhold til statsborgere fra EF-lande.

København, den 31. august 1988

P.m.v.

E.b.

K. Hagel-Sørensen

Arbejdsministeriet:

Arbejdsministeriet skal gøre opmærksom på, at der for arbejdskraftens frie bevægelighed indenfor Norden blandt andet gælder den begrænsning, at der kan fastsættes nationale bestemmelser vedrørende ansættelse af udenlandske statsborgere i offentlig tjeneste jvf. punkt 7 (d) i protokollen til Overenskomsten af 6. marts 1982 om fælles nordisk arbejdsmarked.

Det er Arbejdsministeriets generelle synspunkt, at arbejdskraftens frie bevægelighed principielt bør kunne udnyttes af alle kategorier af arbejdstagere, og at der i tilknytning til reguleringen af arbejdskraftens frie bevægelighed i videst muligt omfang bør sikres at en uddannelse, der er gennemført i et land, kan bruges ved arbejde i et andet land.

Arbejdsministeriet har endvidere det generelle synspunkt, at der ikke på nordisk plan bør gælde mere restriktive regler/praksis for offentlige ansættelser end hvad der følger af EF-retten. Man skal i denne forbindelse henvise til den i De Europæiske Fællesskabers Tidende for den 18. marts 1988 optrykte meddelelse fra EF-kommissionen "Fri bevægelighed for arbejdstagere og adgang til stillinger i den offentlige administration i medlemsstaterne – Kommissionens indsats i forbindelse med anvendelsen af artikel 48, stk. 4 EØF-traktaten". Det bemærkes, at stillinger som landinspektører næppe indgår i de kategorier af stillinger, der er omfattet af Kommissionens foranstaltninger (jvf. andet afsnit på side 2 i meddelelsen).

Man kan oplyse at spørgsmålet om en revision af pkt. 7 (d) i protokollen til den nordiske overenskomst for tiden er genstand for indledende overvejelser i regi af Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg (NAUT), der har ansvaret for gennemførelsen af overenskomsten.

Med hensyn til den i medlemsforslaget foreslåede rekommandation mener Arbejdsministeriet, at man fra regeringsside skal støtte, at Nordisk Ministerråd anmodes om at overveje en revision af pkt. 7 (d) i overenskomsten om fælles nordisk arbejdsmarked.

København, den 27. juli 1988

P.m.v.

E.b.

Niels Ole Andersen

Matrikeldirektoratet:

Direktoratet har modtaget bemærkninger fra *Arbejdsministeriet* og fra *Justitsministeriet* med henblik på en fælles besvarelse. Kopi af Arbejdsministeriets udtalelse af 27-7-1988 og justitsministeriets udtalelse af 31-8-1988 vedlægges. (*Se oven*).

Spørgsmålet om fri bevægelighed for landmålere indenfor Norden til at få beskæftigelse i Danmark ses i det følgende i forhold til:

1. regler, der begrænser adgangen til ansættelse af udenlandske landmålere i offentlig tjeneste i Danmark, og
2. regler, der begrænser adgangen til at udføre matrikulære arbejder m. v. i Danmark.

Ad 1.

Mulighederne for ansættelse af landmålere indenfor den offentlige sektor følger almindelige regler, hvor begrænsninger for udlændinge formentlig kun gælder ved ansættelse som tjenestemand. Specielle regler gælder ved ansættelse af landinspektører i chefstillinger indenfor det statslige matrikelvæsen i Sønderjylland, hvor der kræves beskikkelse som landinspektør. Det samme er tilfældet for så vidt angår stillingerne som chef for matrikelvæsenet i Københavns og Fredriksberg kommuner. Med hensyn til beskikkelseskravenes nationale begrænsninger henvises til ad 2.

Ud over kravene ved tjenstemandsansættelse og beskikkelseskravene ses der ikke at være nationale regler, der begrænser ansættelsen af udenlandske landmålere i offentlig tjeneste i Danmark.

Det bemærkes, at virksomhed som praktiserende landinspektør antages for omfattet af EØF-traktatens art. 55, jf. besvarelsen ad 2. Virksomheden stilles således lige med udøvelse af offentlig myndighed og vil dermed falde ind under art. 48, stk. 4, i EØF-traktaten om undtagelser fra princippet om fri bevægelighed for arbejdstagere indenfor Fællesskabet.

Matrikeldirektoratet kan tilslutte sig Arbejdsministeriets generelle synspunkt, at arbejdskraftens frie bevægelighed principielt bør kunne udnyttes af alle kategorier af arbejdstagere, og at der i tilknytning til reguleringen af arbejdskraftens frie bevægelighed i videst muligt omfang bør sikres, at en uddannelse, der er gennemført i et land, kan bruges ved arbejde i et andet land.

Matrikeldirektoratet kan ligeledes tilslutte sig Arbejdsministeriets generelle synspunkt med hensyn til, at der ikke på nordisk plan bør gælde mere restriktive regler/praksis for offentlige ansættelser, end hvad der følger af EF-retten.

Ad 2.

Matrikulært arbejde i Danmark må efter bestemmelserne i landinspektørloven (lovbekendtgørelse nr. 390 af 12. juli 1977) kun udføres af privat

praktiserende landinspektører og deres assistenter. Det er en forudsætning, at de pågældende personer har beskikkelse som landinspektør. I betingelserne for at opnå landinspektørbeskikkelse indgår krav om dansk indfødsret og om dansk landinspektørleksamen samt krav om, at landinspektøren efter bestået eksamen skal have en 3-årig praktisk matrikulær uddannelse, normalt hos en privat praktiserende landinspektør. Et eksemplar af landsinspektørloven vedlægges.¹

Som det fremgår af Justitsministeriets besvarelse, bestemmer EØF-traktatens art. 55, at virksomhed, som varigt eller lejlighedsvis er forbundet med udøvelse af offentlig myndighed i en medlemsstat, i den pågældende stat ikke er omfattet af traktatens regler om fri etableringsret, herunder forbudet mod forskelbehandling på grundlag af nationalitet. Endvidere kan Rådet med kvalificeret flertal undtage visse hverv fra bestemmelserne i kapitlet om etableringsret.

Landinspektørvirksomhed er ikke omfattet af noget direktiv om liberalisering af etableringsadgangen. Erhvervet er således direkte undtaget fra den liberalisering, der blev foretaget ved direktiv 67/43 om liberalisering af bl. a. selvstændig virksomhed inden for ejendomshandel og administration, jf. direktivets art. 2, stk. 1. Efter at EF-domstolen i nogle domme fra 1974 erklærede traktatens art. 52 og 59 umiddelbart anvendelige, er enhver form for erhvervsøkonomisk aktivitet principielt liberaliseret, uden at vedtagelse af direktiver er nødvendig, medmindre virksomheden er omfattet af art. 55.

Rækkevidden af traktatens art. 55 kan give anledning til tvivl, men bestemmelsen omfatter efter EF-domstolens afgørelse i sag 2/74 (Domsamlingen 1974, s. 631) deltagelse i udøvelse af f. eks. dømmende myndighed, men ikke virksomhed som advokat, ej heller hvis lovgivningen foreskriver advokattvang, dvs. at advokater altid skal repræsentere parterne i retssag.

Det fremgår af lov om landinspektørvirksomhed, at landinspektører har eneret på at udføre matrikulært arbejde. Loven fastsætter særlige habilitetskrav til landinspektører og indfører et disciplinærsystem. Efter § 8 finder straffelovens §§ 150–152 og §§ 154–157 om visse forbrydelser i offentlig tjeneste tilsvarende anvendelse på praktiserende landinspektører.

Justitsministeriet er på den baggrund tilbøjelig til at antage, at landinspektørvirksomhed kan anses for omfattet af art. 55. Konsekvensen heraf er, at boligministeren ikke med sikkerhed har hjemmel i § 5 i lov om Danmarks tiltrædelse af EF til at bortse fra indfødsretskravet i landinspektørlovens § 1.

Matrikeldirektoratet tilslutter sig Justitsministeriets opfattelse af, at landinspektørvirksomhed må antages for at være omfattet af art 55.

Direktoratet er imidlertid indstillet på at søge landinspektørloven ænd-

¹ Här ej tryckt.

ret, så boligministeren får hjemmel til at dispensere fra indfødsretskravet på en sådan måde, at kravet bortfalder i det omfang, dette har hjemmel i international aftale eller ved bestemmelser fastsat af boligministeren. Kravet om indfødsret vil i medfør af en sådan hjemmel også kunne ophæves i forhold til statsborgere fra de øvrige nordiske lande.

For så vidt angår kravet om "dansk landinspektørexamen" vil dette blive erstattet af et krav om "landinspektørexamen" i overensstemmelse med det kommende, evt. allerede vedtagne EØF-direktiv om gensidig anerkendelse af højere uddannelser. Forslag om ændringer i landinspektørloven forventes fremsat for Folketinget i 1989 samtidig med forslag til en ny udstykningslov. Det omtalte ændringsforslag vil være indeholdt heri.

København, den 8. september 1988

Sune Holst

Fuldmægtig

Den Danske Landinspektørforening:

I denne anledning kan indledningsvis oplyses, at Den danske Landinspektørforening kan støtte konklusionen (indstillingen), som den fremgår af ovennævnte Medlemsforslag.

Til belysning af sagen skal samtidig oplyses følgende:

Generelt er landinspektører idag med baggrund i en meget "bred" uddannelse beskæftiget inden for alle områder omkring fast ejendoms regulering både i privat og offentlig regi.

Matrikulært arbejde, dvs. fastsættelse og ændring af ejendomsgrænser, f. eks. ved udstykning og lign., udføres, når bortses fra Sønderjylland samt Københavns og Frederiksberg kommuner, af Praktiserende Landinspektører og deres ansatte landinspektører med beskikkelse. Disse har i henhold til lov om landinspektørvirksomhed, Landbrugsministeriets lovbekendtgørelse nr. 390 af 12. juli 1977, eneret til at udføre matrikulært arbejde. Arbejdet udføres af landinspektørforretninger og er et liberalt erhverv.

For at kunne nedsætte sig som sig som praktiserende landinspektør skal man være meddelt beskikkelse af boligministeren (tidligere landbrugsmi- nisteren) som landinspektør.

Ret til at få meddelt beskikkelse som landinspektør har enhver, som

- 1) har dansk indfødsret
- 2) ikke er umyndiggjort, under lavværgemål eller har sit bo under konkursbehandling,
- 3) har bestået dansk landsinspektørexamen og
- 4) i mindst 3 år efter landinspektørexamen har deltaget i udførelsen af

almindeligt forekommende matrikulære arbejder ved ansættelse hos en praktiserende landinspektør, i et statslandinspektørkontor (benævnt amtslandinspektørkontor i ovennævnte lov) i Sønderjylland, i matrikelvæsenet i Københavns kommune eller i matrikelvæsenet i Fredriksberg kommune.

Der er intet til hinder for, at en landinspektør fra øvrige nordiske lande kan tage ansættelse hos en praktiserende landinspektør og deltage i det meget forskellige arbejde, som pågår i et landinspektørfirma.

Vedkommende kan dog ikke med baggrund i sin uddannelse opnå beskikkelse som landinspektør og således ikke opnå ret til selvstændigt at udføre matrikulært arbejde.

Et væsentligt antal landinspektører er i dag ansat i staten, amtskommuner og primærkommuner inden for et meget bredt arbejdsfelt. De fleste dogs på områder, der har tilknytning til fast ejendoms regulering.

Når bortses fra enkelte chefstillinger inden for Sønderjyllands, Københavns og Fredriksberg kommunes matrikelvæsen forudsætter offentlig ansættelse som landinspektør ikke, at man har beskikkelse som landinspektør.

Som det også er gældende for de fleste andre på Akademikernes ansættelsesområde, ansættes landinspektører på disse områder som hovedregel på overenskomstvilkår. Ansættelse som tjenestemand finder alene sted på chefniveau. Det vil i det store hele sige fra og med ansættelse i kontorschefstillinger.

Offentlig overenskomstansættelse af landinspektører fra øvrige nordiske lande skulle umiddelbart være mulig. Tjenestemandsansættelse på statsområdet kræver derimod, at man er dansk statsborger, jfr. grundlovens bestemmelser.

Det er dog ikke ukendt på AC-området, at man også ansættes på overenskomstvilkår i visse chefstillinger.

Et tredje hovedbeskæftigelsesområde for landinspektører er i anden privat virksomhed, som f. eks. fotogrammetriske firmaer, entreprenørvirksomhed og lign.

Intet synes umiddelbart at være til hinder for, at landinspektører fra øvrige nordiske lande kan tage beskæftigelse på dette område.

Endelig kan oplyses, at visse af de lovbestemte forudsætninger for at kunne blive beskikket som landinspektør formentlig må ændres i fortsættelse af, at man i EF måtte vedtage direktivforslaget om gensidig anerkendelse af eksamensbeviser.

Såfremt Nordisk Råd måtte have behov for yderligere oplysninger i sagen, stiller foreningen sig naturligvis gerne til rådighed.

København, den 30. august 1988

Kjeld Lohmann Schøler
Sekretariatschef

Amtsrådsforeningen i Danmark har i skrivelse den 4 november 1988 förklarat sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Finland

Justitieministeriet:

Justitieministeriet tillstyrker förslaget och konstaterar att det håller på att förverkligas för Finlands del om de stadganden som begränsar utländska medborgares behörighet för statliga och kommunala tjänster ändras så som arbetsgruppen för utlänningars behörighet för tjänster (KB 1988: 2) föreslår. I betänkandet föreslås att lagstiftningen om utlänningars behörighet för statliga och kommunala tjänster (bl. a. 84 § regeringsformen) ändras så att utländska medborgare i regel kan utnämnas till sådana tjänster. Finskt medborgarskap skall i princip krävas endast av sådana ledande tjänsteinnehavare i staten och kommunalförvaltningen som utövar en betydande offentlig makt.

Ett förslag till regeringsproposition om utlänningars behörighet för tjänster bereds för närvarande vid finansministeriet. Enligt uppgift kommer regeringen att avlåta propositionen till riksdagen hösten 1988.

Helsingfors den 22 augusti 1988

Leif Sevón
Avdelningschef

Leena Vettenranta
Tf. lagstiftningsråd

Jord- och skogsbruksministeriet:

— — — att det inte från jord- och skogsbruksministeriets sida finns hinder för att avge en sådan rekommendation som avses i medlemsförslaget A842/s, vilket gäller gemensam nordisk arbetsmarknad för lantmätare.

Enligt jord- och skogsbruksministeriets uppfattning är det möjligt att genomföra en gemensam nordisk arbetsmarknad inom den offentliga förvaltningen för lantmäteripersonal i kartverksuppgifter och i andra rent tekniska uppgifter. Beträffande uppgifterna för en förrättningsingenjör, vilka kan jämföras med uppgifterna för en domare, bör däremot av en medborgare i ett annat nordiskt land förutsättas en tillräcklig kännedom om lagstiftningen i vederbörande land.

Helsingfors den 22 augusti 1988

Matti Kekkonen
Avdelningschef

Raimo Vajavaara
Överinspektör

Arbetskraftsministeriet:

Så som det även i motiveringarna till medlemsförslaget konstateras, utgör stadgandena om medborgarskap, vilka gäller offentliga befattningar och tjänster, det huvudsakliga hindret för utvecklandet av en gemensam, fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare. Det är sålunda fråga om ett omfattande problem, som allvarligt stör utvecklingen av den internordiska arbetsmarknanden.

Arbetskraftsministeriet anser att det är viktigt att i revideringssyfte genomgå föråldrade och obehövlige stadganden om medborgarskap som berör offentliga tjänster. Frågan har ofta varit uppe inom det nordiska arbetsmarknads- och migrationssamarbetet. För Finlands del sker det en väsentlig förbättring, ifall de förslag som gjorts av den s. k. arbetsgruppen för tjänstebehörighet genomförs. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande våren 1988. Arbetsgruppen föreslår att de tjänster vilkas skötsel förutsätter finskt medborgarskap skall fastslås separat. Arbetskraftsministeriet anser att det är viktigt att snabbt genomföra arbetsgruppens förslag.

Man har ingått nordiska överenskommelser om vissa yrkesgruppers gemensamma arbetsmarknad (för grundskollärare samt inom sjuk- och hälsovården samt inom djurskötseln). Enligt arbetskraftsministeriets åsikt har överenskommelserna, i det man varit i avsikt av en totalreform, förbättrat situationen vad dessa områden beträffar. Det vore ändå förnuftigare om man i framtiden strävade efter att de olika länderna i likhet med Finland i helhet skulle förnya sina stadganden om medborgarskap i stället för att sträva efter separata överenskommelser. Efter det att en totalreform har genomförts, kunde man börja lösa problemen i anslutning till skötseln av uppgifterna inom enskilda yrkesgrupper, såsom lantmätaruppgifterna. Ett av de besvärligaste problemen är examinas motsvarighet, där man måste framskrida huvudsakligen enligt yrkesgrupp. Som bäst utreds läget bl. a. inom elbranschen.

Det må i detta sammanhang nämnas att man som bäst håller på att skapa en gemensam arbetsmarknad för fria näringsidkare, utgående från Nordiska rådets rekommendation. NAUT ansvarar för koordineringen av arbetet.

Arbetskraftsministeriet ämnar också i framtiden hålla medborgarskapsfrågorna centralt framme såväl inom arbetsmarknads- som migrationsarbetet.

Till slut fäster arbetskraftsministeriet uppmärksamhet vid att man inom EC kommit avsevärt längre vad gäller arbetet att avveckla stadgandena om medborgarskap än vad man kommit i Norden. Eftersom alla de nordiska länderna verkar anse det mycket viktigt att deras medborgare, åtminstone vad gäller en del yrkesgrupper, på ett smidigt sätt har möjlighet att arbeta i EC-länderna, förutsätter detta i sin tur att också de egna restriktionerna

genomgås för revidering med avseende på EC-ländernas medborgare. Sålunda verkar det uppenbart att man vid avvecklandet av de nordiska restriktionerna i framtiden blir tvungen att allt kraftigare beakta den europeiska synvinkeln.

Helsingfors den 15 juli 1988

Lauri Korpelainen

Vid förfall för kanslichefen, avdelningschef

Ilse Koli

Byråchef

Finska kommunförbundet (Suomen kunnallisiitto):

Såsom av medlemsförslaget framgår utgör detta ärende endast en del av det problemkomplex som hänför sig till rätt att utöva offentlig makt, vilket oftast är förbehållet endast personer som har medborgarskap i ifrågavarande land.

Gällande lagstiftning i Finland ställer inga hinder för anställning av nordiska lantmätare inom kommunalförvaltningen. Regeringsformens 84 § har i praktiken tolkats så, att principen enligt vilken endast finsk medborgare kan utöva offentlig makt i Finland också gäller kommunala tjänster. Principen är klart uttryckt i normalförslaget till tjänstestadga för kommunalt anställda (7 §). Person som antas till kommunal tjänst bör vara finsk medborgare. Då skötseln av en kommunal tjänst inte förutsätter utövande av offentlig makt, kan till tjänsten antas en person som inte är finsk medborgare. I enlighet med detta har de flesta kommuner stadfäst sin egen tjänstestadga. Arbetsavtalsenlig befattning kan besättas med person som inte är finsk medborgare.

Med avseende på befattningarna har saken mera ingående behandlats i det betänkande som avgetts av arbetsgruppen för utlänningars tjänstebehörighet, KB 1988: 2, där man framför förslag om ett tillägg till kommunallagens 75 § enligt vilket det som är stadgat i tjänstestadgan om utlänningars behörighet till kommunala tjänster skulle vara gällande. I betänkandet föreslås vidare en revidering av normalförslaget till tjänstestadga så, att utländsk medborgare kan antas till alla kommunala tjänster med undantag av ledande tjänster inom kommunalförvaltningen. Med ledande tjänster avses här förutom kommundirektör och biträdande kommundirektör ledande tjänstemän inom de olika förvaltningsgrenarna såsom t ex kommuningenjörer, planläggningsingenjörer eller kommunarkitekter som leder kommunens fastighetsplanering och byggnadsverksamhet.

I sitt utlåtande den 3.3. 1988 om nämnda betänkande omfattade Suomen kunnallisliitto i huvudsak framställningarna i betänkandet och betonade vikten av en självständig beslutanderätt för kommunerna med avseende på en revidering av tjänstestadgorna. En revidering av normalförslaget till tjänstestadga för kommunalt anställda är än så länge inte aktuell.

Enligt vår åsikt skall lantmätteriingenjörernas behörighet till kommunala tjänster behandlats så som behörighet till kommunala tjänster i allmänhet och speciellt ledande tjänster inom kommunalförvaltningen behandlas. Till denna del är de förslag som framförts av arbetsgruppen för utlänningars tjänstebehörighet lämpliga för ett fortsatt beredande av saken i Finland. Saken blir aktuell i samband med en revidering av kommunallagen och normalförslaget till tjänstestadga för kommunalt anställda.

I princip anser vi det önskvärt, att de stadganden som begränsar möjligheterna till en fri nordisk arbetsmarknad lindras eller elimineras. Såvida Nordiska rådet ger en rekommendation i saken är vi beredda att medverka till ett förverkligande av rekommendationen i kommunalförvaltningen.

Helsingfors den 28 juli 1988

Soumen kunnallisliitto

Eero Koivukoski

Vice verkställande direktör

Timo Linkola

Överingenjör

Finlands stadsförbund:

I Finland har städernas fastighetsingenjörer rätt att göra lantmäteriför rättningar (32 § L om skifte inom planläggningsområdet och 15 § F om skifte inom planläggningsområdet) som innebär att offentlig makt utövas. Regeringsformens 84 § har tolkats så att principen om att endast finska medborgare kan utöva offentlig makt i Finland också gäller för kommunala tjänster. Principen framgår att normalförslaget till tjänstestadga för kommunalt anställda (7 §). Personer som antas till kommunala tjänster bör vara finska medborgare. I sådana fall då handhavandet av en kommunal tjänst inte förutsätter att offentlig makt utövas, kan en person som inte är finsk medborgare anställas. De flesta städer har stadfäst sin tjänstestadga i enlighet härmed. Befattningar med arbetsavtal kan däremot besättas med personer som inte är finska medborgare.

Då det gäller befattningar har frågan behandlats mera utförligt i det betänkande som avgetts av arbetsgruppen för utlänningars tjänstebehörig-

het, kom. bet. 1988: 2. I detta föreslås ett tillägg till 75 § kommunallagen, som går ut på att det som stadgas i tjänstestadgan om utlänningars behörighet för kommunala tjänster, skall gälla. Vidare föreslås det att normalförslaget till tjänstestadga revideras såtillvida, att utländska medborgare kan antas till alla kommunala tjänster, fränsett ledande tjänster inom kommunalförvaltningen. Med ledande tjänster avses här förutom kommundirektör och biträdande kommundirektör, ledande tjänstemän inom de olika förvaltningsgrenarna, såsom t. ex. kommuningenjörer, planläggningsingenjörer och kommunarkitekter som förestår den kommunala fastighetsplaneringen och byggandet.

I sitt utlåtandet 4.3.1988 om nämnda betänkande framhöll Finlands stadsförbund att arbetsgruppens förslag är riktigt och att det bygger på uppfattningar som redan länge rått och på förändringar i samhällsutvecklingen. I utlåtandet underströk förbundet också principen om kommunal självstyrelse, enligt vilken varje kommun med beaktande av de lokala förhållandena själv bör få avgöra utlänningars behörighet i den kommunala tjänstestadgan.

Finlands stadsförbund anser att lantmäteringenjörers behörighet för kommunala tjänster skall behandlas på samma sätt som behörighet för kommunala tjänster i allmänhet. Till denna del är de förslag som arbetsgruppen för utlänningars tjänstebehörighet framfört lämpade för en fortsatt beredning i Finland. Frågan blir aktuell i samband med att kommunallagen och normalförslaget till tjänstestadga för kommunalt anställda revideras.

Finlands stadsförbund anser det i princip vara önskvärt att stadgandena som begränsar möjligheterna till en fri nordisk arbetsmarknad lindras.

Helsingfors den 24 augusti 1988

Finlands stadsförbund

Jussi-Pekka Alanen

Verkställande direktör

Alf Henriksson

Jurist

Finlands svenska kommunförbund:

Såsom av medlemsförslaget framgår utgör detta endast en del av det problemkomplex som hänför sig till rätt att utöva offentlig makt, vilket oftast är förbehållet endast de som har medborgarskap i ifrågavarande land.

Finlands svenska kommunförbund har i sitt utlåtande över betänkandet som avgivits av arbetsgruppen för utlänningars tjänstebehörighet (KB 1988: 2) framfört att tiden är mogen för att slopa kravet på finskt medborgarskap som en allmän tjänstebehörighet för kommunala tjänsteinnehavare. I samma utlåtande har förbundet framfört att stadgandena om vilka kommunala tjänster, som förutsätter finländskt medborgarskap, borde intas i kommunallagen och att detta krav endast skulle gälla kommundirektör och stadsdirektör.

För alla andra kommunala tjänster skulle inte krav på finländskt medborgarskap uppställas. Alltså kan en lantmätare från annat nordiskt land som annars kan anses kompetent och lämplig, härefter i kommunerna fungera som stadsgeodet, fastighetsingenjör, planläggningsingenjör mfl. för vilka lantmätarutbildning uppställts som kompetenskrav.

Beträffande motsvarande tjänster inom den statliga lantmåteriförvaltningen kan Finlands svenska kommunförbund inte uttala sig.

Helsingfors den 25 april 1988

Finlands svenska kommunförbund

K-J Brunström

Henrik Wickström

Kommunernes Centralorganisation (Samband íslenskra sveitarfélaga) har i skrivelse den 22 september 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Kommunal- og arbeidsdepartementet har ingen merknader til dette forslaget.

Vi vil likevel bemerke at det i dag er mange grupper i arbeidslivet som ikke kan benytte seg av et fullt felles nordisk arbeidsmarked. Det gjelder spesielt for mange ansatte innen den offentlige sektor hvor f. eks. bare utdanning fra nasjonal utdanningsinstitusjon blir godtatt eller hvor det er krav om statsborgerskap.

Prinsippielt mener vi at man bør tilstrebe å få fjernet flest mulig av de barrierer som hindrer et fullt fritt nordisk arbeidsmarked.

Oslo, 29. august 1988

Etter fullmakt

Kari Moxness

Fung. ekspedisjonssjef

Kjellaug Tørstad

Landbruksdepartementet:

Landbruksdepartementet er interessert i at det etableres et felles nordisk arbeidsmarked for landmålere under forutsetning av at det faglige nivå blir opprettholdt. Etter vår mening bør tiden nå være inne for å sette i gang arbeidet med å myke opp lov- og regelverket i den retning.

Oslo, 14. september 1988

Etter fullmakt

Almar Sagelvmo

Leif Forsell

Miljøverndepartementet:

På Miljøverndepartementets område, dvs i hovedsak Statens kartverk, oppfattes ikke dagens regler som en hindring for å tilsette landmålere fra annet nordisk land.

Ut fra en videre nasjonal vurdering, vil departementet støtte arbeidet for et felles, fritt arbeidsmarked for landmålere i Norden. Fra norsk side er det ønskelig å få flere søkere fra andre nordiske land til ledige stillinger.

Oslo, 30. august 1988

Etter fullmakt

Helge Onsrud

Kjell Blomseth

Norges landbrukshøgskole, Institutt for landmåling og institutt for jordskifte og arealplanlegging:

Vi oppfatter begrepet "lantmätare" å svare til vårt begrep jordskiftekan- didat. Norske jordskifte kandidater har gjennom Norges Jordskiftekan- didatforening (NJKF), faglig gruppe av NIF, et nordisk samarbeid med svenske og finske "lantmätare" og danske "landinspektörer" og utdan- ningen i de nordiske land er noenlunde tilsvarende. Vi regner med at ulik lovgivning i de nordiske land om formelle krav til personer som kan inneha offentlige stillinger, kan harmoniseres, slik at ikke det skal være noen hindring for et felles, fritt arbeidsmarked. Når det gjelder utdanningen, er den for den del som omfatter den tekniske landmåling, noenlunde tilsva- rende. Dvs. at jordskifte kandidater, lantmätare og landinspektörer har omlag samme kompetanse i den tekniske landmåling når det er tatt hoved- fag i landmåling/geodesi/fotogrammetri. Lovgivningen vedrørende jord- skifte/jordfordeling/lantmåteri/arealplanlegging er noe ulik i de nordiske land. Men det lar seg gjøre å lese inn et pensum for det land det gjelder og avlegge en prøve ved høgskole eller universitet i vedkommende land. Dette har vært gjennomført i Norge.

Konklusjon: Vi støtter forslaget om et felles, fritt arbeidsmarked for landmålere (jordskifte kandidater, lantmätare og landinspektører) i de nor- diske land.

Ås, 3. august 1988

For Institutt for landmåling

Inge Revhaug

For Institutt for jordskifte
og arealplanlegging

Gunnar Balle

Norges jordskifte kandidatforening – faglig gruppe av NIF:

Norges jordskifte kandidatforening – faglig gruppe av NIF har, gjennom deltakelse i "Lantmätarnas nordiska ombudsmannaråd" sammen med representanter fra Danmark, Finland og Sverige, gått inn for og vært med på å arbeide for et felles nordisk arbeidsmarked for landmålere.

Det initiativ som er tatt i og med Medlemsforslag A 842/s hilses derfor med glede, og vi håper at den videre behandling i Nordisk Råd vil føre til opphevelse, eller i det minste en svekkelse av de forfatningsmessige hind- ringer for et felles nordisk arbeidsmarked for landmålere.

Vi beklager ellers at p. g. a. ferie m. v. har Deres brev blitt liggende ubesvart.

Trondheim, 15. august 1988

Aarstein Waade
Nordisk viseombudsmann

Sverige

Överbefälhavaren, operationsledningen:

Eftersom tjänstemän inom det svenska lantmäteriväsendet ej sällan får del av uppgifter av betydelse för rikets säkerhet, är det enligt ÖBs uppfattning nödvändigt att dessa personer är pålitliga från säkerhetssynpunkt. Detta krav är synnerligen starkt för de tjänstemän som är sysselsatta med lantmäteriverkets flygfotogafering för kartlägningsändamål och den därpå följande bildbehandlingen ett högt sekretesskrav kan även föreligga för de arbeten lantmäteriverket utför åt försvarsmakten.

ÖB är införstådd med de från arbetsmarknadssynpunkt positiva effekterna av en gemensam nordisk arbetsmarknad, och vill med anledning härav ej avstyrka föreliggande förslag. ÖB är dock angelägen att rutiner utarbetas vid respektive lantmäterimyndighet för att förhindra att lantmätare som icke är svenska medborgare får kännedom om svenska militära anläggningar eller totalförsvarsviktiga områden i övrigt. Det kan därför vara lämpligt att lantmäteriverket i samråd med ÖB närmare reglerar verksamheten och inom vilka geografiska områden den nordiska arbeidskraften skall verka. Vissa områden är direkt olämpliga för utländska medborgare att verka i med hänsyn till rikets säkerhet.

ÖB finner således mot bakgrund av ovannämnda ej anledning att avstyrka förslaget under förutsättning att ett högt sekretesskydd kan upprätthållas för militära eller andra totalförsvarskänsliga förhållanden en lantmätare kan få kännedom om i sin verksamhet.

Stockholm den 22 juli 1988

Ulf Samuelson
Chef för operationssektion 5

Stefan Ryding-Berg

Lantmäteriet:

Lantmäteriet är i princip för en fri nordisk arbetsmarknad. Inför ställningstagande i detta ärende vill LMV peka på två frågor av betydelse.

Den ena gäller kvalifikationskrav och den andra rör skyddsklassning av vissa tjänster.

Lantmätarnas yrkeskompetens grundas i stor utsträckning på kunskaper om den jordpolitiska lagstiftningen. Denna lagstiftning är av förklarliga skäl olika inom respektive land. En förutsättning för att kunna uppehålla flertalet lantmätartjänster är därför att lantmätare från ett annat nordiskt land besitter den kompetens som erfordras.

Vissa tjänster inom Lantmäteriet är skyddsklassade vilket bl a innebär krav på svenskt medborgarskap för att komma ifråga för anställning. Dessa tjänster är främst tekniskt kvalificerade arbetsuppgifter inom kartografi och datahantering och främst koncentrerade till Kart- och produktionsavdelningarna vid LMV samt de regionala enheterna i Luleå, Karlstad, Malmö och Karlskrona. Skyddsklassning gäller också för lantmätarbefattningar – oftast chefsbefattningar – vid läns- och lokala enheter där man återkommande samverkar med försvaret eller inom områden där det finns ett stort antal försvarsfastigheter med anläggningar för mobilisering och krigsanvändning.

Vid eventuell anställning av lantmätare från de nordiska grannländerna skall beslut prövas från säkerhetsskyddssynpunkt med hänsyn till vilka arbetsuppgifter anställningen avser. Detta är en normal procedur som tillämpas även för svenska medborgare.

Under hänsynstagande till ovan sagda tillstyrker Lantmäteriet en gemensam fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare.

Gävle den 15 juni 1988

Jim Widmark

Svenska kommunförbundet har i skrivelse den 17 juni 1988 meddelat att man avstår från att yttra sig i ärendet.

Sveriges lantmätareförening (SLF):

SLF har i samarbete med sina nordiska systerföreningar undersökt vilka möjligheter lantmätare har att arbeta i de nordiska grannländerna därvid framkom att det för närvarande finns regler som förhindrar en fri arbetsmarknad. Hindren är av två slag:

- Examen från det egna landets högskola krävs;
- Medborgarskap/inhemsk nationalitet krävs;

Kravet på examen är befogat beträffande den juridiska delen av lantmätarutbildningen. I övrigt torde utbildningarna vara likvärdiga. Möjlighet bör därför inrättas att genom kompletterande studier (självstudier, distansundervisning) inhämta denna del av utbildningen.

Kravet på medborgarskap/nationalitet försvårar avsevärt en rörlig arbetsmarknad och bör slopas. De säkerhetsaspekter som gör restriktioner nödvändiga, bör istället kunna tillgodoses inom ramen för den personkontroll som ändå måste göras vid tillsättning av vissa befattningar.

En fri och rörlig arbetsmarknad är väsentlig för en yrkeskår som är så specialiserad som lantmätarna. Yrket är relativt konjunkturkänsligt, då verksamheten i stor utsträckning är knuten till markexploatering och bygande. Möjligheten att kunna röra sig fritt över en större arbetsmarknad ökar tillfällena för en högt utbildad och specialiserad yrkeskår att utöva sitt yrke. Ökad rörlighet ger lantmätarkåren en bredare erfarenhet och därmed också ökad kunskap.

SLF finner det angeläget att de hinder för en fri arbetsmarknad som finns snarast undanröjs och tillstyrker därför motionen.

Stockholm den 27 augusti 1988

För Sveriges lantmätareförening

Åsa Knutson
Ordförande

Medlemsförslag

om gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden

(Väckt av Kimmo Sasi samt Gustav Björkstrand, Elis Hetemäki-Olander, Anneli Jäätteenmäki, Anna-Kaarina Louvo, Helge Adam Møller, Hans Nyhage, Arne Skauge, Ingrid Sundberg, Sten Svensson och Marjatta Väänänen)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

De nordiske arbejdsgiverforeninger:

Det foreslås heri, at der gennemføres et nordisk studium for at afdække mulighederne for at iværksætte en fælles indsats for at øge fleksibiliteten på de nordiske arbejdsmarkeder.

Med forslaget henvises til bl. a. OECD's tidligere rapporter om dette tema og til de drøftelser, der i EF føres inden for rammerne af den sociale dialog.

Vi skal som svar på henvendelsen oplyse, at Dansk Arbejdsgiverforening finder det positivt, om der i lyset af disse aktiviteter gennemføres et studium af de begrænsninger i mulighederne for omstilling og vækst på de nordiske arbejdsmarkeder, som skyldes en for ringe grad af fleksibilitet.

Vi deltager endvidere gerne i drøftelserne om såvel en nærmere afgrænsning af et sådant projekt som i den efterfølgende dialog med de øvrige berørte parter.

København, den 5. september 1988

Poul Erik Pedersen

Nordens fackliga samorganisation (NFS):

Förslagsställarna vill att "Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk studie i vilken det utreds möjligheter-

na för att omforma, vid behov avskaffa, sådan lagstiftning och avtalsreglering som omotiverat försvårar nödvändig flexibilitet på arbetsmarknaden och sporrar i detta sammanhang berörda intressegrupperingar till en dialog i frågan på nordisk nivå.”

NFS finner det synnerligen anmärkningsvärt att sådana utomparlamentariska metoder – att självsvåldigt ”avskaffa” eller ”omforma” parlamentariskt fattade beslut – skall komma från parlamentarikerna själva. Om exempelvis avtal eller lagstiftning i något av de nordiska länderna syftar till att reglera visst ärendes handläggning avseende någon arbetsmarknadsfråga skall således inte hänsyn eller anpassning tagas härtill utan i stället ”vid behov avskaffas” berörda avtal eller lag.

Det är inom en rad skilda områden, enligt NFS’ mening, mycket angeläget att arbeta för en väl fungerande arbetsmarknad. Medlemsförslaget verkar emellertid inte i denna riktning. I stället behövs bl a en väl utbyggd och flexibel arbetsmarknadsutbildning och en väl fungerande offentlig arbetsförmedling. En förändrad arbetsmarknad och den teknologiska utvecklingen kommer att medföra att många anställda blir tvungna att byta anställning och yrkesinriktning. Det är heller inget tvivel om att denna utveckling kommer att skapa stora problem om inte de anställdas trygghet och säkerhet ges hög prioritet.

NFS skulle sätta större värde på om dessa problem blev föremål för studie eller utredning och avstyrker därför medlemsförslag A 845/s.

Stockholm den 1 september 1988

Nordens fackliga samorganisation

Sune Ahlén
Generalsekreterare

Nordiska akademikerrådet (NAR):

Nordiska akademikerrådet, NAR, är medvetet om att man i Nordiska ministerrådets regi gör utredningar som bl a gäller arbetskraftens rörlighet.

Styrningsgruppen för högre utbildning har i enlighet med intentionerna i den nordiska kulturhandlingsplanen beslutat att utreda befintliga hinder för en gemensam nordisk arbetsmarknad inom högre utbildning.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet, NAUT, utreder omfånget och innehållet i reglerna om arbetskraftens fria rörlighet inom EG jämfört med överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad.

Någon särskild ny studie behövs därför inte.

Eftersom frågan om arbetskraftens rörlighet i Norden och i hela Europa i allt högre grad berör långtidsutbildade grupper och deras examensbehörig-

het, bör även Nordiska akademikerrådet som är samarbetsorgan för de långtidsutbildades intresseorganisationer beredas tillfälle att delta som part i det utrednings- och utvecklingsarbete inom Nordiska ministerrådet som gäller arbetskraftens rörlighet.

Helsingfors den 12 september 1988

Nordiska akademikerrådet

Mona Hemmer
Generalsekreterare

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU) har i skrivelse den 31 augusti 1988 förklarat sig avstå från att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

Danmark

Arbejdsministeriet:

Den danske regering tillægger omstillingsparathed i erhvervslivet meget stor vægt som forudsætning for økonomisk vækst. I den forbindelse er fleksibilitet på arbejdsmarkedet af afgørende betydning.

I erkendelse af, at fleksibilitet på arbejdsmarkedet er et meget komplekst problem, er der indenfor Arbejdsministeriets område iværksat forskningsprojekter, der belyser denne problemstilling eller aspekter heraf, både nationalt og på nordisk plan under NAUT's forskningsudvalg.

Man skal således gøre opmærksom på, at der i NAUT's forskningsudvalg planlægges at iværksætte et forskningsprojekt om fleksibilitet på arbejdsmarkedet i flere nordiske lande. Dette projekt tager også OECD's rapport som udgangspunkt.

Et studie, som det foreslåede, vil imidlertid dække helt andre perspektiver, og kan anbefales.

København, den 16. september 1988

(Ej sign.)

Sundhedsministeriet:

Sundhedsministeriet er enig i, at et fleksibelt internationalt arbejdsmarked er en væsentlig forudsætning for en fortsat økonomisk udvikling.

Særligt for personalegrupperne indenfor sundhedsvæsenet kan Sundhedsministeriet oplyse, at Danmark dels i forhold til de øvrige nordiske lande, dels i forhold til EF – og dermed i betydeligt omfang i forhold til OECD-landene, dels i forhold til de enkelte lande i øvrigt har fastlagt regelsæt, der tilstræber en øget international udveksling af arbejdskraft på sundhedsområdet.

Reglerne er fastlagt under nødvendigt hensyn til, at der her typisk er tale om professioner (læger, tandlæger, sygeplejersker, jordemødre m. fl.) for hvem der kræves er bestemt fagligt kvalifikationsniveau, hvorfor erhvervsudøvelsen ofte er reguleret ved lov igennem særlige autorisationsordninger.

a.

Det nordiske arbejdsmarked for sundhedsprofessioner er reguleret i en overenskomst af 25. august 1981 indgået mellem samtlige nordiske lande, herunder senest Island. Efter overenskomsten har de nordiske lande aftalt gensidig godkendelse af erhvervsudøvelse for foreløbigt ca. 18 vigtige personalegrupper indenfor sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet. Godkendelsen sker på trods af, at professionernes indhold og retlige regulering ofte er forskellige i de enkelte nordiske lande. Landene er enige om at tilstræbe en høj grad af ligestilling på området, således at sundhedspersonalet frit efter de almindeligt gældende nordiske arbejdsmarkedsregler kan søge erhverv i et af de øvrige nordiske lande.

Til at følge overenskomstens område er der nedsat en nordisk embedsmandsgruppe, som har til opgave at vurdere og om nødvendigt ajourføre området bl. a. med henblik på tilvejebringelse af en fortsat fleksibilitet på området.

b.

På *EF-området* har Danmark som medlemsland tilsluttet sig særlige direktiver for foreløbigt 4 sundhedsprofessioner (læger, tandlæger, sygeplejersker og jordemødre), hvorefter medlemslandene er forpligtet til at anerkende dels eksamensbeviser dels personer, som opfylder særligt i direktiverne foreskrevne minimumskrav med hensyn til uddannelsernes indhold og varighed.

Direktiverne tilstræber også her at arbejdsmarkedet så vidt muligt gøres mere fleksibelt på sundhedsområdet specielt for at tilgodese et frit arbejdsmarked for vandrende lønmodtagere. På grund af den større forskel mellem EF uddannelserne er anerkendelsesreglerne i EF mere specificerede end de nordiske regler.

Kommissionen for europæiske Fællesskaber har senest i juni 1988 fremlagt et direktivforslag, hvorefter medlemslandene generelt skal godkende alle professioner med en vis offentlig regulering, hvortil adgangskravet er på studentereksamensniveau og uddannelseslængden er mindst 3 år. Direktivet – der altså endnu ikke er endeligt vedtaget i Rådet m. v. – omfatter enkelte sundhedsuddannelser.

c. Danmark har ligesom de øvrige nordiske lande optaget bestemmelser i de respektive love, hvorefter personer med sundhedsuddannelser fra andre lande, herunder udenfor de under a og b nævnte, kan få deres uddannelsesprofession godkendt efter en individuel vurdering. Også her vises en vis fleksibilitet, idet man bl. a. kan godkende udenlandske uddannelser på betingelse af, at de gennemfører kortere praktiske ansættelsesforløb, hvilket under visse omstændigheder kan udføres i Danmark.

Som bekendt har Nordisk Ministerråd netop iværksat en bred indsats til belysning og iværksættelse af initiativer til større integration af Norden i EF/EFTA (jf. udenrigsministerens skrivelse af 29. august 1988 (j. nr. 39. c. 5. b/14) til alle ministre).

Under hensyn til at de nordiske lande allerede på sundhedsområdet har iværksat ordninger, der tilstræber en høj grad af fleksibilitet for arbejdskraften på arbejdsområdet samt til at Nordisk Råd i øvrigt har iværksat en bred og dybtgående undersøgelse af Nordens integration i det europæiske fællesskab, finder Sundhedsministeriet ikke, at der på nuværende tidspunkt er behov for at iværksætte den i medlemsforslaget indeholdte undersøgelse til udbygning af fleksibilitetsmulighederne på det nordiske arbejdsmarkedsområde.

København, den 16. september 1988

Steen Loiborg

Finland

Inrikesministeriet:

De i medlemsförslaget framförda allmänna motiveringarna för behovet att utöka flexibiliteten på arbetsmarknaden är som sådana godtagbara. Ur förslaget framgår emellertid inte tillräckligt klart vad som i detta sammanhang avses med flexibilitet. I motiveringarna hänvisas till den diskussion som förs inom OECD och EG och därvid omnämns bl. a. behovet att säkra en möjligast hög utbildning och god anpassningsförmåga på arbetsmarknaden. I medlemsförslaget nämns inte alls den regionala rörligheten, som ändå allmänt uppfattas som en väsentlig del av flexibiliteten på arbetsmarknaden. Då man diskuterar och undersöker flexibiliteten på arbetsmarknaden borde man enligt inrikesministeriets åsikt inte glömma dess verkningar på andra samhällspolitiska, bl. a. regionalpolitiska mål. Då man t. ex. strävar att öka arbetskraftens regionala rörlighet borde eventuella effekter på befolknings- och arbetskraftsutvecklingens regionala balans beaktas.

I medlemsförslaget berörs inte närmare vad utökandet av flexibiliteten på arbetsmarknaden skulle innebära i ett nordiskt sammanhang. Hänvisningarna till utvecklingen inom OECD och EG och till dessa ekonomiska sammanslutningars ställning som de nordiska ländernas största utlandsmarknader ger intryck av ett förhållandevis stort åtgärdsbehov. Enligt inrikesministeriets uppfattning är emellertid flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden redan nu rätt god. De olika arbetsmarknadsorganisationerna och deras nordiska samarbetsorgan torde ha den bästa uppfattningen av de konkreta åtgärdsbehoven. Tänkbara utredningsämnen kunde vara examensgiltigheten i de nordiska länderna, det nordiska tjänstemannabytet samt de internationella organisationernas och storföretagens rekryteringspolitik.

Inrikesministeriet anser, att den föreslagna nordiska studien inte borde startas förrän dess innehåll och användningsändamål preciserats. Igångsättandet av mycket allmänt hållna studier ökar inte nödvändigtvis det nordiska samarbetets trovärdighet. Inrikesministeriet vill också understryka, att särskilt i sådana undersökningar som behandlar arbetskraftens regionala rörlighet bör de regionalpolitiska synpunkterna eftertryckligen beaktas.

Helsingfors i augusti 1988

Erkki Laatto
Avdelningschef

Veijo Ojala
T.f. byråchef

Social- och hälsovårdsministeriet¹:

Internationaliseringen är och kommer även under de närmaste åren att vara en faktor som intensivt ändrar arbetslivet såväl i Finland som i de andra nordiska länderna. Även om detta medlemsförslag närmast gäller stadganden inverkar de kraftigt även på den enskilda arbetsplatsens och arbetstagarens nivå. Inverkningarna syns i arbetsvillkoren, kraven på yrkeskunnsighet och utbildning, ledningpraxis och företagskultur. Härigenom ansluter de sig till förutsättningarna för själva arbetet och till arbetstagarnas yrkesmässiga och individuella utvecklingsmöjligheter och välbefinnande.

Institutet för Arbetshygien i Finland har i egna undersökningar och i samarbete med Statens tekniska forskningscentral och Arbetarskyddsfonden utrett ibruktagandet av en annan aktuell ändringsprocess, den nya teknologin, samt dess inverksningar inom olika industribranscher och servi-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

ceyrken. Ett omfattande treårigt forskningsprogram om de nya datateknologiska tillämpningarnas tekniska, organisatoriska och sociala villkor håller på att bli färdigt. Dessa undersökningar har tydligt visat att ju mer helhetsbetonat och bättre ändringarna har planerats och ju mer behärskat de har förverkligats, desto bättre har resultatet varit vad beträffar arbetets produktivitet och kvalitet samt arbetstagarnas välbefinnande. En rationell tillämpning av datateknologin sammanhänger även med ökad flexibilitet av olika slag i organiseringen av arbetet samt med ett behov att ändra den befintliga avtalspraxisen och normerna.

Även internationaliseringen och det krav på flexibilitet på arbetsmarknaden som den medfört förutsätter således förutom ändringar i stadganden även många slags aktiva utvecklingsåtgärder av individen och arbetsplatsen ävensom en förmåga att snabbt anpassa sig till den nya situationen. Under dessa omständigheter handlar medlemsförslaget ur framtidens synvinkel om en viktig ämneskrets, som har inverkningskraft även på arbetsplatsnivån. Den föreslagna utredningen är enligt social- och hälsovårdsministeriets uppfattning på sin plats, för att man på arbetslivets olika nivåer tillräckligt tidigt skulle kunna förutse kommande ändringar.

Social- och hälsovårdsministeriet anser att den nordiska sociala trygghetskonventionen är en viktig faktor när det gäller att undanröja hinder mellan de nordiska länderna. För närvarande utreds den sociala trygghetskonventionens eventuella utvidgning även till tjänsterna inom social- och hälsovården. I en bakgrundsutredning beträffande den eventuella utvidgningen av konventionen i fråga har särskild uppmärksamhet fäst vid konventionens artikel 4 (jämställdhetsprincipen) och 6 (huvudregeln om den lagstiftning som skall tillämpas).

Senast i slutet av 1970-talet har man gjort en omfattande utredning om hälsovårdspersonalens utbildning, regleringen av dess yrkesutövning och andra motsvarande omständigheter i de enskilda nordiska länderna. Ifrågasvarande utredning ledde till att överenskommelserna om godkännandet av hälsovårdspersonalen att utöva sin verksamhet i de enskilda nordiska länderna utvidgades till flera yrken inom hälsovården än tidigare. En samnordisk arbetsgrupp uppföljer den nya utvidgade överenskommelsens inverkningskraft. Därigenom har arbetsmarknaden inom hälsovården, sjukvården och på veterinärområdet långt integrerats mellan de nordiska länderna, varför t. ex. förhandlingarna om undanröjande av gränserna mellan dessa och andra europeiska länder borde göras på en samnordisk bas.

Eftersom det även i Finland kan finnas onödigt stränga normer ur den gemensamma arbetsmarknadens synvinkel vad beträffar sådana yrken eller situationer som blir utanför ovannämnda samnordiska överenskommelser kan det föreslagna utredningsarbetet enligt social- och hälsovårdsministeriets uppfattning anses vara begrundat.

Avslutningsvis vill social- och hälsovårdsministeriet konstatera att tillräckliga möjligheter borde ges även arbetsmarknadsorganisationerna för

att delta i undersökningen eftersom det mellan berörda organisationer kan finnas olika synpunkter.

Helsingfors den 19 september 1988

Helena Pesola

Social- och hälsovårdsminister

Karl Johan Krokfors

Sekreterare för
internationella ärenden

Arbetskraftsministeriet:

Flexibiliteten på arbetsmarknaden har redan i flera år utgjort ett forskningstema för det nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT). Bl. a. i det nordiska arbetsmarknadspolitiska åtgärdsprogrammet från 1985 konstateras att ett av huvudområdena för NAUT:s projektverksamhet kommer att vara kartläggning av formella hinder för rörligheten mellan de nordiska länderna, och att i samarbete med undervisningsmyndigheterna försöka förbättra möjligheterna att utveckla ländernas yrkes- och arbetsmarknadsutbildning för att minska de kvalifikationsmässiga barriärerna. Också utredningen "Nordbors rättigheter i Norden" (NU 1985: 6) har inom NAUT lett till flera forsknings- och utvecklingsprojekt för att minska hindren för flexibiliteten.

I anslutning till ämnesområdet har NAUT finansierat projektet "Arbetslöshetens struktur". Detta utgör en del av ett större svenskt projekt, där man utreder arbetsmarknadens organisering. I det av NAUT föreslagna projektprogrammet för 1989–1990 ingår undersökningen "Flexibilitet på de nordiske arbeidsmarkeder". Genom undersökningen ämnar man utreda arbetskraftens rörlighet mellan och inom företagen.

I projektprogrammet ingår även undersökningen "1990-talets arbetsmarknad i Norden". Genom undersökningen kommer man att utreda bl. a. arbetsmarknadens anpassningsmekanismer och de faktorer som inverkar på den relativa lönestrukturen.

Om arbetsmarknadspolitikens område kan man ännu konstatera att ILO har gjort en utredning som gäller Sverige, "Unemployment and labour market flexibility". Motsvarande utredning om Finland har också påbörjats.

Inom arbetsmarknadspolitiken har man således redan både gjort och håller man på att inleda flera utredningar om flexibiliteten. Grundfrågan i dessa är sammanjämkningen mellan den flexibilitet som en föränderlig produktionsstruktur förutsätter och mellan individens trygghet. NAUT har vid sina diskussioner om forskningsresultaten och de åtgärder dessa förut-

sätter ansett det vara viktigt att gå igenom den i medlemsförslaget avsedda lagstiftnings- och avtalsnormeringen för att man skall kunna avveckla onödiga hinder.

Vid sidan av forskningsarbetet håller NAUT som bäst på med att koordinera ett beredningsarbete, som gäller den nordiska arbetsmarknaden för s. k. "fria näringsidkare". Utgående från det gjorda utredningsarbetet har man till föremål för liberaliseringsarbetet tagit några yrkesgrupper med näringsidkare (bl. a. advokater, fastighetsmäklare och revisorer), för vilka man försöker skapa en fri arbetsmarknad på samma sätt som för vissa lönearbetargrupper (bl. a. hälsovårdspersonal och grundskollärare). Enskilda tjänstemannakommittéer sköter om beredningsarbetet inom sina respektive områden och NAUT koordinerar hela arbetet.

Det gjorda utredningsarbetet har på nationell nivå redan lett till åtgärder bl. a. i Finland, där man helt nyligen fått färdigt ett kommittébetänkande om betydande lindring av medborgarskapsbestämmelserna vad gäller innehavande av offentliga tjänster.

Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) träffar arbetsmarknadsparterna årligen i samband med ministermötet. Härvid kan man behandla de frågor som intresserorganisationerna tar upp. Före NAUT:s vårmöte träffar intresseorganisationerna ordförandena för NAUT och dess utskott, varvid man kommer att diskutera verksamhetens framtida inriktning utgående från den s. k. C2-planen samt projektprogrammet för följande år. Vid NAUT:s vårmöte kommer ordföranden att redogöra för intresseorganisationernas synpunkter.

Arbetskraftsministeriet stöde det i medlemsförslaget framförda forskningsförslaget. Det är fråga om en omfattande programhelhet där man undersöker många förvaltningsgrenar. För att precisera den omfattande helheten är det nödvändigt att göra en förundersökning och i samband med denna eventuellt anordna ett gemensamt möte för myndigheter, intresseorganisationer och politiker. Arbetskraftsministeriet är redo att stödja projektet och medverka till att detta område ges en allt större vikt i NAUT:s verksamhet.

Då arbetsmarknadssektorn under de senaste åren ändå hört till de sektorer vilka erhållit en kraftigt minskad finansiering då det gällt det nordiska samarbetet, är man sannolikt tvungen att lämna också en del av de ovan framförda forskningsprojekten om flexibilitet ogenomförda eller uppskjuta genomförandet till en senare tidpunkt. Ifall man i Nordiska rådet anser forskningen kring flexibiliteten viktig, hoppas arbetskraftsministeriet sålunda att denna forskning även beviljas anslag.

Helsingfors den 15 juli 1988

Lauri Korpelainen

Vid förfall för kanslichefen, avdelningschef

Ilse Koli
Byråchef

Ålands handelskammare:

Handelskammaren har inget att invända emot att en nordisk studie utförs, i vilken möjligheterna att omforma eller avskaffa bl. a. lagstiftning som omotiverat försvårar nödvändig flexibilitet på den nordiska arbetsmarknaden utreds.

Mariehamn den 17 augusti 1988

Ålands handelskammare

Thorvald Eriksson
Ordförande

Harry Jansson
Verkst. dir.

Ålands landskapsstyrelse:

Landskapsstyrelsen ställer sig positiv till att den i medlemsförslaget föreslagna studien genomförs.

För att underlätta för ungdomar och studerande att förkovra sig på den nordiska arbetsmarknaden önskar landskapsstyrelsen att det i den föreslagna studien även skulle utredas möjligheten till skattelättnader för ovan nämnda personer som tillfälligt arbetar i annat nordiskt land. Förslagsvis kunde alla studerande och ungdomar som tillfälligt arbetar i annat nordiskt land erhålla liknande skatteförmåner som de som erhåller arbete via Nordjobb.

Mariehamn den 30 augusti 1988

May Flodin
Vice lantråd

Tor-Erik Söderlund
Överinspektör

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund välkomnar förslagsställarnas initiativ och ställer sig mycket positivt till de tankegångar som framförs i förslaget. Flexibiliteten på arbetsmarknaden är ett begrepp som "alla talar om men ingen gör någonting åt". En orsak kan vara att man vanligen inte närmare definierar vad man egentligen avser med ökad flexibilitet.

Därför kan det vara bra att samnordiskt kartlägga brister på arbetsmark-

nadsflexibilitet och göra upp konkreta planer och förslag till hur dessa kan avskaffas. Den processen förverkligas sedan närmast på ett nationellt plan i form av avreglering, decentralisering av beslutsfunktioner, reallokering av resurser, öppnande av nya informations- och kommunikationskanaler etc.

Då man först kartlägger vilka typer av ökad flexibilitet som avses skall en central utgångspunkt vara en förbättring av företagens möjligheter att snabbt anpassa sig till de allt snabbare förändringarna i deras situation beträffande bl. a. marknader, konkurrensläge och teknologisk utveckling. Detta vore för sin del ägnat att förbättra de nordiska ekonomiernas internationella konkurrensförmåga och därmed både företagens och löntagarnas ställning.

Bl. a. följande delområden av arbetsmarknaden är sådana där en ökad flexibilitet är särskilt önskvärd:

- De normer i lagar och avtal som reglerar arbetskraftens användning, t. ex. de som gäller arbetstidens längd och förläggning, och arbetskraftens interna rörlighet mellan olika arbetsuppgifter,
- arbetskraftens geografiska och yrkesmässiga rörlighet,
- arbetsförmedlingens förmåga att sammanföra lediga arbetsuppgifter och arbetssökande,
- utbildningens innehåll och inriktning i relation till arbetsmarknadens behov.

Mot ovanstående bakgrund understöder vi alltså förslaget om en nordisk studie av möjligheterna till ökad flexibilitet på arbetsmarknaden och är för egen del beredda att medverka till dess genomförande.

Helsingfors den 2 september 1988

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

(Oläsl. namn)

Industrins centralförbund:

I motiveringarna till förslaget hänvisas bl. a. till Dahrendorf-rapporten och likaså till OECD:s strukturutredningar. Också BIAC:s och TUAC:s gemensamma promemoria har omnämnts i motiveringarna. Alla ovan nämnda har uppmärksammats av ICF, och man har samtidigt i stor utsträckning förenat sig med de synpunkter som framförts i rapporterna. Till Dahrendorf-rapporten har hänvisats bl. a. i ICF:s senaste diskussionsmemorandum "Teollisuus ja työvoima" (Industrin och arbetskraften). Detta memorandum ingår som bilaga till utlåtandet. ICF har även i andra sammanhang, såsom i memorandumet "Teollisuus ja integgaatio" (Industrin

och integrationen) betonat betydelsen av de nordiska ländernas samarbete och EFTA–EG-samarbetet också i arbetskrafts- och utbildningsfrågor. Också detta memorandum medföljer som bilaga till utlåtandet.

Det är skäl att framhålla, att förutsättningen för ett framgångsrikt internationellt samarbete i arbetskraftsfrågor framför allt är ett aktivt grepp och utvecklandet av vårt eget lands arbetskrafts- och utbildningspolitik. Att främja den yrkesmässiga geografiska rörligheten och förbättra arbetsförmedlingens funktionsförmåga är centrala sektorer av arbetskraftspolitiken vilka är i behov av åtgärder.

ICF understöder medlemsförslaget om att göra undersökningen. Av förslaget framgår emellertid inte klart, huruvida det är fråga om en strävan att öka flexibiliteten mellan de nordiska länderna eller även med tanke på en större region. Det vore viktigt, att man i utredningen också mer grundligt beaktar EFTA–EG-kontakterna.

Helsingfors den 22 augusti 1988

Industrins centralförbund

Paavo Grönlund

Island

Socialministeriet (Félagsmálaráðuneytið)¹:

I redegørelsen med medlemsforslaget gøres der opmærksom på nogle rapporter fra OECD og redegøres i let fattelige vendinger for konklusionerne i dem, som synes at være, at arbejdsmarkedet nødvendigvis må tilpasse sig de ændringer, som følger med brugen af ny teknik.

Ministeriet mener, at målsætningerne for undersøgelser, som forslaget indholder, ikke defineres godt nok. Desuden mener ministeriet, at undersøgelsesmateriale er meget vidtgående. Det er ministeriets vurdering, at hvis forslaget gennemføres, vil det her komme til at dreje sig om en langvarig og dyr vurdering.

Selvom ministeriet indser nødvendigheden af gennemførelsen af en sådan undersøgelse, som har lignende målsætning, som medlemsforslag A 845/s, ville det være en fordel, hvis problemerne blev nærmere defineret, så omfanget afgrænsedes nøjere.

Reykjavík, 7. september 1988

P. m. v

Gylfi Kristinsson

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Norge**Kommunal- og arbeidsdepartementet:**

Kommunal- og arbeidsdepartementet støtter forslaget om en nordisk studie som skal baseres på de rapporter som OECD har utarbeidet angående fleksibilitet og strukturtilpasning. Vi anser dette som viktig fordi norske arbeidsmarkedsmyndigheter prioriterer sterkt å få til en økt fleksibilitet i arbeidsmarkedet. Større fleksibilitet er viktig for å få til den nødvendige omstilling i nærings- og arbeidsliv.

Oslo, 29. august

Etter fullmakt

Kari Moxness
Avdelingsdirektør

Kjellaug Tørstad

Næringsdepartementet:

Næringsdepartementet stiller seg positivt til forslaget fra Nordisk Råd om å gjennomføre en studie for å utrede mulighetene for tiltak for å bedre fleksibiliteten innen det nordiske arbeidsmarkedet. Etter departementets oppfatning vil dette kunne stimulere den økonomiske veksten i Norden.

Oslo, 25. august

Etter fullmakt

Christofer Owe
Ekspedisjonssjef

Toril Railo
Underdirektør

Norsk arbeidsgiverforening hänvisar i skrivelse den 13 september 1988 till yttrande av den 30 augusti 1988 från Svenska arbetsgivareföreningen (se nedan).

Sverige**Socialstyrelsen:**

På hälso- och sjukvårdens område finns en omfattande nationell reglering av t. ex. yrkesbehörighet, som motiveras av hänsynen till vårdkvalitet och patientsäkerhet. De överenskommelser mellan de nordiska länderna som successivt utvidgats i syfte att skapa fri rörlighet mellan staterna, innefattar numera de flesta yrkesgrupperna på vårdområdet. Hälso- och sjukvårdspersonalens möjligheter att söka och få anställning inom Norden är föremål för långtgående förenklingar. Under 1980-talet har också olika internordiska fora följt tillämpningen av den nordiska överenskommelsen samt arbetat för att undanröja de hinder mot arbetskraftsrörlighet som funnits på hälso- och sjukvårdens område. De formella hinder för fast anställning i annat nordiskt land som fortfarande kvarstår, begränsas huvudsakligen till kravet på kunskaper som författningar och föreskrifter av betydelse för yrkesutövningen i fråga.

Enligt socialstyrelsens uppfattning har en betydande flexibilitet uppnåtts på hälso- och sjukvårdens område. Kraven på författningskunskap kan svårligen undvaras med tanke på de skillnader i bl a organisatoriskt hänseende som trots allt återfinns mellan de nordiska länderna.

Vad som anförts ovan hindrar inte att det vore värdefullt med en översyn av de formella hinder som eventuellt försvårar rörligheten av arbetskraft mellan de nordiska länderna inom olika arbetsmarknadssektorer. Socialstyrelsen tillstyrker därför ifrågavarande medlemsförslag.

Stockholm den 31 augusti 1988

Enligt socialstyrelsens beslut

Leif Gudmundson

Industriförbundet:

Enligt den arbetsfördelning som gäller mellan de centrala näringslivsorganisationerna i Norden behandlas arbetsmarknadsfrågor av arbetsgivareföreningar. Förbundet får därför i första hand hänvisa till arbetsgivarorganisationernas remissvar.

För egen del är förbundet positivt till förslaget. Den nordiska arbetsmarknaden har visat sig vara en värdefull tillgång för den nordiska industrin. Åtgärder som kan öka dess flexibilitet bör ytterligare öka värdet. Förbundet vill dock framhålla att samtidigt som det är viktigt att slå vakt om den fria nordiska arbetsmarknaden är det nu viktigt att sträva efter en friare europeisk arbetsmarknad. En överenskommelse mellan EFTA eller

de nordiska länderna och EG om fri rörlighet för personer framstår som en angelägen sak för svensk industri. I första hand för att säkerställa möjligheterna att utnyttja nyckelpersonal inom internationella koncerner på ett så effektivt sätt som möjligt. På sikt finns även en risk för arbetskraftbrist inom svensk industri som t. ex. bör kunna avhjälpas med en ökad arbetskraftsinvandring från EG. För rådets kännedom bifogas en skrivelse rörande "etableringsrätt" för nyckelpersoner i första hand i ett europeiskt perspektiv¹.

Stockholm den 30 augusti 1988

Sveriges industriförbund

Thomas Hagdahl

Kristofer Erlandsson

Svenska arbetsgivareföreningen

Förslaget gäller, enligt rubriken, gemensamma åtgärder för att utöka flexibiliteten på den nordiska arbetsmarknaden. Detta är förvisso en angelägen uppgift. Som förslaget är utformat ges emellertid ingen fingervisning om vilket slags flexibilitet som avses. Det kan exempelvis gälla åtgärder för att

- underlätta geografisk och yrkesmässig rörlighet
- snabbare förändra sysselsättningsskapande åtgärder
- snabbare förändra innehåll i olika utbildningar för att svara mot yrkeslivets behov
- öka flexibiliteten i avtalsförhandlingarna på arbetsmarknaden, etc.

När man talar om att öka flexibiliteten på arbetsmarknaden, kan det således vara ett mycket stort spektrum av åtgärder som avses. SAF föreslår därför att de områden som främst avses bli föremål för den nordiska studien anges. Föreningen bedömer det som en alltför omfattande och tidskrävande uppgift att göra en heltäckande kartläggning. Eftersom såväl utveckling som strukturanvändning går i en allt snabbare takt, menar SAF att det är angeläget att prioritera de åtgärder som främst hindrar en ökad flexibilitet. Hit hör, enligt vår uppfattning, svårigheterna att snabbt och smidigt förändra utbildningssystemet.

Stockholm den 30 augusti 1988

Svenska arbetsgivareföreningen

Gunnar Westermark

Maria Nygren

¹ Här ej tryckt.

Medlemsförslag

om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden

(Väckt av Elver Jonsson samt Svein Alsaker, Margareta Andrén, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Knud Glønborg, Åsa Solberg Iversen, Sakari Knuuttila, Inga Lantz, Jacob Lindenskov, Anna-Kaarina Louvo, Agnar Nielsen, Barbro Nilsson, Óli P. Guðbjartsson och Ernst Wroldsen)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD):

— — — Det ifrågavarande medlemsförslaget tar upp många olika insatsområden och utmynnar i sex olika förslag. I sitt yttrande önskar nämnden ta upp endast sådana som har direkta beröringspunkter med nämndens arbetsområde.

Målsättningen att sänka konsumtionen av alkohol i Europa med 25 % under tidsperioden 1980–2000 utgår ifrån tankegången att totalkonsumtionen av alkohol har betydelse för omfattningen av skadeverkningar. Detta perspektiv har erhållit vetenskapligt underlag. Inom Norden har NAD initierat ett forskningsprojekt (SAS-projektet) som belyser flera spörsmål på området i dessa länder. Tankegången innebär emellertid inte att alkoholproblemen vore likartade i de olika nordiska länderna eller att det vore möjligt att angripa problemen med samma medel. De nordiska länderna skiljer sig i den strategi som tillämpats för att begränsa alkoholkonsumtionen eller skadeverkningarna. Valet har stått mellan t. ex. betoning av prisinstrument, begränsning av försäljnings- och serveringsställen, information m. m. Därför skiljer sig också regelsystemen t. o. m. mellan de varandra mest lika länderna klart ifrån varandra liksom också den praktiska hanteringen av alkoholpolitiska frågor. Vidare visar konsumtionsutvecklingen sedan 1980, att de fem nordiska länderna utvecklats olika: i en del har den gått ner, i andra har den ökat. Det finns även aktuella händelser som pekar på ytterligare svårigheter. Som exempel kan nämnas det isländska beslutet att från och med mars 1989 göra ölet tillgängligt i Island – ett beslut som inte torde underlätta arbetet med att sänka totalkonsumtionen av alkohol med 25 % från år 1980 till år 2000. I det här sammanhanget är det

också viktig å nemne, at EG-samarbetets harmoniseringsmål 1992 steller opp grænser for Danmarks medverkan i eventuelle samordnede strævanden, liksom det med all sannolikhet också kommer at påverka de fyra øvrige nordiske lænderna. NAD har sålunda vid sitt senaste møte tillsatt en spesiell arbeidsgruppe for øvervåganden om internationaliseringens og EG-harmoniseringens effekter på alkoholområdet og hoppas at detta arbete ger resultat till nytta for det nordiske samarbeidet.

Sett i perspektivet av de ovan beskrivna forholdene, å ena sidan ulike alkoholpolitiske åtgårdssystem og forutsætninger for åtgårder, å andra sidan ulike behov av mer eller mindre gjennomgripande åtgårder for at sænke konsumtionsnivåen for at oppnå den europeiske målsætningen, torde ett samordnet aksjonsprogram vara mindre læmpet at svare på de aktuelle problemene.

Forslaget om at opprette alkoholfrie zoner er en metode som anvendes i hanteringen av alkoholspørsmålet. De fleste i medlemsforslaget oppregnet zoner torde dock omgirdas av tradisjoner og værdinger som skiljer de nordiske lænderna, og t. o. m. regioner inom dem ifrån varandra. Opprettandet av spesifikke alkoholfrie zoner torde sålunda kråve ansenlig forarbeide og diskussioner innan det kunde realiseres. Dessa aspekter liksom åven många av de oppslag som framføres i medlemsforslaget hoppas nemnden kunna beakta og utvekkle vidare i sitt arbete under de nærmest kommende åren.

Helsingfors den 29 augusti 1988

For Nordiske nemnden for alkohol- og drogforskning

Eckart Kùhlhorn

Ordførende

Pia Rosenqvist

Forskningssekretære

NUAT—Nordisk Union for Alkoholfri Trafik:

Alkoholbruk utgjør vårt alvorligste selvpåførte helse- og sosiale problem. Hvert år skjer 100 000 sykehusinnleggelseser på grunn av alkoholrelatert skade -og sykelighet. Over 60 000 mennesker skades hvert år på grunn av alkohol. Og disse tall gjelder bare for Norge. Ingen andre forhold, bortsett fra hjerteinfarkt, tar flere leveår enn alkohol. Mishandling av ektefelle skjer i 70–80 % av tilfellene under påvirkning av alkohol. I de øvrige nordiske land har vi den samme utvikling. Når alkohol blir lettere tilgjengelig, øker forbruket. Og resultatet er mer alkoholrelatert skade og sykelighet. WHO har med bakgrunn i den kunnskap vi har om sammenhengen mellom totalforbruk og skader, bedt medlemslandene om å arbeide for en forbruksreduksjon i hele befolkningen på 25 % innen år 2000. En slik

målsetting må ikke bare bli talemåter, men resultere i konkret politisk handling. NUAT er derfor glad for det initiativ som er tatt i medlemsforslag A 846/s om en sterkere samordnet innsats for minsket alkoholmisbruk i Norden. Et slikt initiativ er helt nødvendig om målsettingen om en 25 % forbruksreduksjon skal bli en realitet.

NUAT støtter derfor forslaget om å utarbeide et aksjonsprogram for å oppfylle WHO's mål om en 25 % forbruksreduksjon innen tusenårsskiftet. I et slikt program må det settes opp delmålsettinger for hvor langt man skal komme i 1993, 1995 osv. Om målsettingen ikke er innfridd, må alkoholpolitiske tiltak iverksettes. At slike initiativ kan tas på nordisk plan, vil styrke de tiltak som iverksettes både enkeltvis og samlet.

NUAT støtter også forslaget om alkoholfrie soner i samfunnet. Vi tror det er viktig å understreke at enkelte situasjoner/forhold i samfunnet bør være rusfrie. Alkohol bør ikke brukes i trafikken, på sjøen, i samvær med barn og ungdom, i arbeidslivet. Samtidig er det viktig å stimulere aktivt til rusfrie omgangsformer, ved at alkoholfrie tilbud utbygges. Særlig viktig er det å gi ungdom fritidstilbud som er alkoholfrie, og at disse tilbud er konkurransedyktige med mer kommersielle fritidsaktiviteter.

NUAT støtter også forslaget om å gjøre alkoholspørsmålet til et særlig innsatsområde innen FN og de ulike særorganisasjoner. Forslaget vil gjøre samarbeid om ulike alkoholpolitiske tiltak over landegrensene mer naturlig. I en tid preget av mobilitet og sterk ekspansjon på telesatelitt-området, blir det avgjørende å få til et samarbeid internasjonalt.

NUAT støtter også forslaget om en felles promillelovgivning for de nordiske land, så lenge siktepunktet er å få til en alkoholfri trafikk. Ut fra dagens kunnskap blir innføringen av en nullgrense særlig viktig. En slik grense vil hindre spekulasjon i hvor mye alkohol man kan bruke på forhånd. Selv ved små mengder alkohol er kjøreferdighet, årvåkenhet, konsentrasjon m. m. redusert. Forslag om en felles promillelovgivning må ikke brukes som argument for å svekke den lovgivning som allerede er i de enkelte land. Forslaget om å få innført utåndingsprøver som er så gode at domstolene kan akseptere prøveresultatene som sikre nok for rettssikkerheten er viktig. Samlet vil det bidra til å øke oppdagelsesrisikoen, fordi flere promillekontroller kan gjennomføres.

NUAT støtter også forslaget om en promillegrense til sjøs, og finner det riktig at grensen ikke settes høyere enn det som gjelder i vegtrafikken. De mange alkoholrelaterte ulykker med fritidsbåter er i seg selv en god nok argumentasjon.

Oslo, 29. august 1988

Nordisk Union for Alkoholfri Trafikk

Gunnar Apeland

Generalsekretær

Danmark**Sundhedsministeriet:***ad 1*

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at udarbejde et tidsbestemt handlingsprogram til opfyldelse af WHO's mål om en 25 %'s nedsættelse af alkoholforbruget inden år 2000.

Sundhedsministeriet arbejder i øjeblikket med en forebyggelsesplan. Indsatsen til forebyggelse af skader som følge af brug af alkohol vil være et betydningsfuldt led i en forebyggelsespolitik.

Sundhedsministeriet planlægger endvidere at nedsætte et udvalg, der skal skabe overblik over indsatsen på alkoholområdet, herunder de private organisationers indsats. Det er tanken, at dette udvalg skal komme med forslag til tilrettelæggelsen af og målgrupper for en fremtidig politik på alkoholområdet.

Blandt andet på denne baggrund synes det tvivlsomt, om der for tiden er det fornødne grundlag for at indlede overvejelser om et fælles aktionsprogram. Hertil kommer de forskelle der er mellem Danmark og de øvrige nordiske landes opfattelse af mål for og midler i alkoholpolitikken.

ad 2

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at oprette et antal alkoholfrie zoner.

Forslaget om at oprette såkaldte alkoholfrie zoner berører forhold, hvor der i udgangspunktet formentlig vil være en rimelig grad af enighed, men hvor der på det konkrete niveau vil være forskellige vurderinger og traditioner - såvel på det nationale, som på de regionale og lokale niveauer - for de midler, der vil kunne bringes i anvendelse. En eventuel videreudvikling af den hensigt, der er indeholdt i forslaget, vil i givet fald kræve et ikke ubetydeligt forarbejde og diskussioner.

ad 3

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at arbejde, for at alkoholspørgsmålet bliver et særskilt indsatsområde inden for FN og de forskellige særorganisationer.

Overvejelser om at intensivere og institutionalisere det internationale governmentale samarbejde om alkoholspørgsmål forudsætter, at behovet for dette, og mål og midler i et sådant arbejde bliver gjort til genstand for en nærmere udredning og forhandling i Danmark.

Fra dansk side vil man principielt ikke stille sig afvisende over for medlemsforslagets pkt. 3 om, at alkoholspørgsmålet bliver et særligt tiltagsområde inden for FN og særorganisationer. At jævnføre dette spørgsmål med at FN har en særlig organisation m. h. t. narkotikaspørgsmål er

dog vel nok at gå for vidt. Det bør også have i erindring, at FN befinder sig i en finansielt overordentlig vanskelig situation, hvilket nødvendiggør en streng prioritering af indsatsområderne. FN's *eventuelle* arbejde med spørgsmålet bør derfor kanaliseres via allerede eksisterende organer, hvor man kan pege på den sociale kommission under ECOSOC.

ad 4

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at arbejde for en fælles trafiklovgivning, som ansporer til en alkoholfri trafik.

I medlemsforslaget foreslås det også, at ministerrådet skal virke for en ny fælles lovgivning vedrørende spiritus- og promillekørsel, og det anføres i den forbindelse, at man bør arbejde frem mod en ny laveste promillegrænse.

Der er for tiden ikke fællesnordiske regler på dette område, idet mindsteværdien for ulovlig alkoholpromille efter de faste promillegrænser i Danmark er 0,81 ‰, medens den i de øvrige nordiske lande er 0,5 ‰.

En første forudsætning for at støtte en nedsættelse af den faste promillegrænse må være, at en sådan nedsættelse vil medføre et fald i antallet af alkoholrelaterede ulykker. Det danske Justitsministerium har til sagen oplyst, at der ikke foreligger dokumentation for eller sandsynliggørelse af, at dette vil være tilfældet.

Spørgsmålet om en fællesnordisk promillegrænse i Norden har senest været drøftet i forbindelse med en handlingsplan for sikrere trafik i Norden, som blev fremsat af ministerrådet og vedtaget på Nordisk Råds session i Oslo i marts 1988.

Handlingsplanen indeholder følgende afsnit om promillegrænserne i Norden:

”I de nordiske länderna förs nationellt diskussioner om promillegränserna i trafikken. Dessa diskussioner förs med delvis olika utgångspunkter beroende på ländernas kulturella särdrag vad gäller alkoholpolitik m. m. Med hänsyn till de önskemål som lagts fram om harmonisering av promillegränserna i Norden planerar NTR att om möjligt låta NKT göra en undersökning av sammanhanget mellan promillegräns och andelen alkoholrelaterade olyckor.”

Efter handlingsplanens vedtagelse har Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (NKT) ansøgt Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR) om midler til at gennemføre en sådan undersøgelse, og det må forventes, at NTR vil imødekomme ansøgningen fra NKT.

Færdselssikkerhedskommissionen forventes i løbet af efteråret 1988 at afgive betænkning om en færdselssikkerhedspolitisk handlingsplan for de kommende år. Der kan ikke på nuværende tidspunkt siges noget om, hvad denne handlingsplan vil indeholde vedrørende promillegrænser, men spørgsmålet om en lavere promillegrænse end den i dag gældende må forventes at blive berørt.

Man kan derfor ikke for tiden støtte denne del af forslaget, men finder i stedet at måtte anbefale, at man afventer resultatet af den ovennævnte undersøgelse, før der tages stilling til spørgsmålet om at nedsætte promillegrænsen.

ad 5

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at ny teknik vedrørende luftudåndingsprøve afprøves med henblik på at gøre alkoholundersøgelser hurtigere og sikrere.

I medlemsforslaget foreslås det endvidere, at man prøver ny teknik vedrørende f. eks. luftudåndingsprøve med henblik på at gøre alkoholpromilleundersøgelser hurtigere og sikrere. Det danske Justitsministerium har hertil oplyst, at Danmark gennem det nordiske samarbejdsorgan for trafikspørgsmål (SANT) nøje har fulgt det svenske udviklingsarbejde omkring apparatur og procedure samt gennemførte forsøg til brug for en svensk/norsk stillingtagen til spørgsmålet om anvendelse af alkoholudåndingsprøver som bevismiddel i spiritussager. Ligeledes er det norske lovgivningsarbejde på området blevet fulgt. Efter det foreliggende vil såvel Sverige som Norge i løbet af kortere tid påbegynde en gradvis ibrugtagning af apparatur til brug ved alkoholudåndingsprøver.

Som udgangspunkt er dansk politi ligeledes interesseret i anvendelse af alkoholudåndingsprøver i spiritussager, men det findes dog rettest, at afvente de erfaringer, der nu vil blive draget i Norge og Sverige i forbindelse med den nævnte ibrugtagning, inden der tages egentlige initiativer på området.

ad 6

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at der til søs skal gælde samme regler som til lands angående promillegrænser og trafikskader.

I den danske søfartslovgivning er der allerede regler, som paralleliserer den danske straffelovs bestemmelser vedrørende beruselse. Det tilføjes i den forbindelse, at der i den danske sølov – i lighed med tilsvarende bestemmelser i færdselsloven og luftfartsloven – er hjemmel til for så vidt angår i skibsføreren at kriminalisere beruselse i tjenesten til søs uafhængigt af en eventuel sket søulykke. Tilsvarende gælder for den øvrige besætnings vedkommende.

Den danske Søfartsstyrelse har oplyst, at uanset at man i et vist omfang har søgt at tage hensyn til søens særlige forhold, har man ønsket at kriminalisere det forhold, at en sømand, der udfører arbejde om bord i en stilling af væsentlig betydning for sikkerheden, nyder spiritus eller andre rusmidler i et sådant omfang, at han er ude af stand til at udføre sin tjeneste på fuldt betryggende måde. Det er formålet med bestemmelsen, at den af domstolene fulgte ret strenge praksis i færdselssager også følges her.

Under henvisning til ovenstående finder man ikke anledning til at skær-

pe den allerede på området eksisterende danske lovgivning, idet denne findes at være tilstrækkelig.

Det tilføjes, at der ikke for så vidt angår danske forhold ses nogen tendens i antallet af spiritussager til søs, der skulle kunne motivere en mere restriktiv lovgivning på området, idet det eksempelvis kan oplyses, at søfartsmyndighederne i Danmark i perioden 1980–87 kun har kendskab til 13 tilfælde af spiritussejlads med fritidsfartøjer.

Sammenfattende skal det fra dansk side således bemærkes, at behovet for Nordisk Samarbejde om bekæmpelse af alkoholmisbrug for tiden findes at være tilstrækkeligt tilgodeset ved det samarbejde, der allerede foregår via de sædvanlige kanaler.

København, den 18. oktober 1988

Merete Balslev

Amtsrådsforeningen i Danmark:

— — — skal Amtsrådsforeningen tilkendegive, at foreningen har sympati for bestræbelser på at forebygge eller begrænse skadevirkninger af alkoholmisbrug.

Amtsrådsforeningen afstår imidlertid fra at fremkomme med bemærkninger til de fremsatte forslag, men Amtsrådsforeningen ser dog gerne eventuelle konkretiserede udmøntninger af forslagene inden for amternes ansvarsområde forelagt til udtalelse.

København, den 18. oktober 1988

P. f. v.

E. b.

John Sørensen

Kommunernes Landsforening:

Landsforeningen har den 1. juni 1988 modtaget medlemsforslag A 846/s om en samordnet indsats for at mindske alkoholforbruget i Norden. For at reducere både alkohol- og narkotikaforbruget i såvel arbejdslivet som fritiden, peges der i forslaget på, at tyngdepunktet i en indsats må ligge i det forebyggende arbejde.

For at reducere alkoholforbruget og øge den almene forståelse til at mindske totalforbruget og dermed forebygge både misbrug og skader foreslås:

- at udarbejde et tidsbestemt aktionsprogram til opfyldelse af WHO's mål om en 25 pct. nedsættelse af alkoholforbruget inden år 2000,
- at fokusere på arbejdslivet, trafik, børne- og ungdomsårene, alkoholmisbrugere og gravide som "alkoholfrie zoner",
- at gøre alkoholspørgsmål til et særskilt interesseområde indenfor FN-systemet og indenfor de forskellige særorganisationer,
- at arbejde for en fælles trafikpolitik omkring alkohol mod en nedsættelse af promillegrænserne,
- at afprøve ny teknik vedr. luftudåndingsprøver for at gøre spirituskontrollen hurtigere og mere sikker samt at gøre de promillegrænser der gælder for trafikken på land gældende til søs.

I den anledning skal man meddele at Kommunernes Landsforening kan tilslutte sig et program med en sådan vægt på den forebyggende indsats.

Herudover kan det oplyses, at opgavefordelingen på alkohol- (og også narkotika) området er tilrettelagt med en række centrale instanser på statsligt niveau. Under sundhedsministeriet findes Alkohol- og Narkotikarådet, der bl. a. har til opgave at medvirke til at koordinere samfundets samlede indsats til bekæmpelse af alkohol- og narkotikamisbruget.

Under justitsministeriet findes Rådet For Større Færdselssikkerhed samt Rådet For Trafiksikkerhedsforskning, der bl. a. i samarbejde med Alkohol- og Narkotikarådet har til opgave at koordinere den samlede indsats på området.

Amtskommunerne har ansvaret for den egentlige behandling og kommunerne understøtter behandlingen med råd, vejledning og økonomisk bistand efter bistandsloven.

Det kan endvidere oplyses at der allerede i mange amter og kommuner gøres en aktiv indsats på området.

København, den 16. september 1988

Thorkild Simonsen

E. Krarup

Den Almindelige Danske Lægeforening:

Lægeforeningen finder, at de sundhedsmæssige og sociale følger af misbrug af alkohol er betydelige. Det er derfor afgørende, at der findes et tilstrækkeligt antal behandlingsmuligheder samtidig med, at forebyggelsen af misbrugspræget adfærd sikres. Det fremlagte medlemsforslag vedrører forebyggelse, herunder en mindsning i antallet af personer, som i fremtiden vil lide af misbrug og dertil knyttede lidelser.

Medlemsforslagets seks dele kan i det store hele relateres i Verdenssundhedsorganisationens WHO's målprogram "Sundhed for alle år 2000",

som i målsætning nr. 17 om sundhedsskadelig adfærd nævner, at der i 1995 skulle være en afgørende reduktion i sundhedsskadelig adfærd, så som misbrug af alkohol og farmaceutiske produkter, brug af ulovlige droger og farlige kemiske substanser samt risikopræget kørsel og voldelig adfærd. Opnåelsen af dette mål kan på afgørende vis opnås gennem udvikling af integrerede programmer, der tager sigte på at reducere alkoholforbruget og forbruget af andre farlige stoffer med mindst 25 % i år 2000.

For så vidt angør enkelte dele af medlemsforslaget, eksempelvis oprettelsen af alkoholfrie samfundszoner, skal man pege på følgende:

For at opnå tilslutning til målsætningen vil det være nødvendigt at ikke blot ændre generelle samfundsmæssige holdninger, men også subkulturers holdninger til brug af alkohol. Som et led heri vil det formentlig være af afgørende betydning, at profylaktiske skridt kan opfattes seriøst, hvilket bl.a. være afhængigt af, hvilke muligheder samfundet vil have for at erkende uønsket adfærd.

København, den 9. september 1988

Claës Hagström

Danmarks Motorbåds Union:

Vi har et meget tæt samarbejde med tilsvarende organisationer i de øvrige nordisk lande, og har derfor ofte drøftet alkoholproblemet til søs.

Vores helt klare opfattelse er imidlertid, at der er en væsentlig forskel på størrelsen af problemet i Danmark og i de øvrige nordiske lande.

Vi føler ikke, at alkoholproblemet er noget alarmerende problem blandt vore danske fritidssejlere, idet vi som danskere har et meget mere afslappet forhold til alkohol, end tilfældet er med vore nordiske venner.

I Danmark er det et helt normalt syn, når man går en tur rundt i en dansk fritidshavn, at se fritidssejlerne hygge sig med en bid brød med snaps og øl til. Det falder helt naturligt for en dansker.

I de øvrige nordiske lande, har man en helt anden holdning til "at nyde spiritus".

Man sidder ikke i fritidshavnene og hygger sig i bådene med spiritus på bordet, dette er lidt uværdigt at vise, f. eks. sin nabo, at man "drikker". Det store forbrug foregår derfor til havs, og dette forhold øger risikoen for ulykker, der kan relateres til "et spiritusforbrug".

Alkohol er efter vores opfattelse kun i meget ringe grad medårsag til en ulykke blandt danske fritidssejlere til søs.

M. h. t. spiritussens skadelige virkninger på sjæl og legeme er problemet selvkært det samme, om man er dansk fritidssejler eller fritidssejler i de øvrige nordiske lande.

Problemet "spiritus og sejlad" føler vi helt klart er størst i Sverige og Finland.

I Norge er problemet også større end i Danmark, men det kan måske henføres til problemet "Hjemmebrænderi", som er meget udbredt i Norge.

Generelt er vi helt enige med gruppen om, at problemet omkring forbruget af spiritus og narkotiske midler er stort i hele Norden.

Skal der ændres på dette, skal der ske noget drastisk. Vi tror ikke på, at man kan formindske forbruget ved hjælp af afgifter, idet vi her i Danmark har let adgang til "billig spiritus" syd for vores grænse, for ikke at nævne, at vi eksporterer dansk øl til Tyskland, hvorefter danskerne henter det hjem igen til billigere priser, end man skal give herhjemme.

"Det indre marked" giver vel heller ikke vores lovgivning frie hænder, til at pålægge spiritus den afgift, man måske kunne tænke sig.

M. H. T. narkotika er det vores opfattelse, at det ikke hjælper noget, at man blot sætter kræfterne ind på at fange "forhandlerne", det er forbrugernes antal, man skal have reduceret, så forsvinder "forhandlerne" af sig selv.

For hver "forhandler", der pågribes og straffes, er der straks en anden, der tager over.

Vi føler, at vores "narkotikapolitik" overfor forbrugerne er alt for blødsøden.

Der skal tages alt for mange hensyn, og ofte, og det er det farligste, har man indtrykket af, at de, der skal tage sig af problemet, slet ikke er interesseret i at problemerne bliver løst effektivt under hensyntagen til deres eget "levebrød".

Vi ønsker Nordisk Råd held og lykke med det gode initiativ, og stiller os til rådighed med råd og vejledning. Ligeledes stiller vi spaltepads i vort medlemsblad Motor/Søsport til Nordisk Råds rådighed for råd og meddelelser, der skal udbredes blandt danske fritidssejlere.

Vejle, den 5. september 1988

DMU – danske fritidssejlere

Allan Christensen

Formand

Forenede Danske Motorejere (FDM):

— — — skal vi meddele at FDM, på det foreliggende grundlag, ikke kan afgive nogen udtalelse. Vi skal i denne forbindelse henvise til "Vejkantundersøgelsen" foretaget af Rådet for Trafiksikkerhedsforskning, og selvom der allerede nu foreligger en lang række delresultater og delkommentarer,

vil vi foretrække at tage stilling til dette meget vigtige område, når resultatet af "Vejkantundersøgelsen" foreligger i sin helhed.

Lyngby, den 31. oktober 1988

FDM
Mogens Johansen
Afdelingschef

Finland

Justitieministeriet:

De stadganden om trafikfylleri som i dag gæller i de olika nordiska länderna uppvisar många likheter men också väsentliga skillnader. Dessa stadganden är resultatet av den historiska utvecklingen i vart och ett land om också lagberedningen, i synnerhet under senaste tid, i stor utsträckning har dragit nytta av de andra nordiska ländernas lösningar och erfarenheter. I Finland går gränsen för straffbart rattfylleri vid 0,5 promille, vilket också är den vanligaste gränsen i de nordiska länderna. Dessutom har helykterheten godkänts som en principiell, men inte straffrättslig, regel i vägtrafiken. Grunderna för att sänka gränsen under 0,5 promille har utretts i Finland. Tillräckliga skäl för detta har inte ansetts finnas.

Påföljderna för rattfylleribrott är relativt olika i de olika nordiska länderna. Det är inte heller möjligt att få till stånd en enhetlig straffpraxis i de nordiska länderna i fråga om någon viss brottstyp.

Medlemsförslagets idé om trafiken som en alkoholfri zon bör i princip understödjas. Den kunde godkännas i samma mening som principen om helykterhet i trafiken har godkänts i Finland. Däremot är tanken på en enhetlig lagstiftning om rattfylleribrott uppenbart orealistisk.

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja prövandet av ny teknik rörande t. ex. utandningsprov i avsikt att göra nykterhetskontrollerna snabbare och säkrare.

I Finland är utandningsprov utförda med synnerligen modern apparatur mycket vanliga. Syftet med dessa utandningsprov, vilkas antal nu uppgår till över en miljon per år, är emellertid att fungera som s. k. screening-prov. På basis av dem avgörs om det är skäl att ta blodprov. Enligt lagen är chaufförerna förpliktade att när som helst lämna utandningsprov.

Straffbarheten grundar sig i Finland emellertid på alkoholhalten i blodet. I princip kan resultatet av ett utandningsprov lika väl som vittnesutlåtanden om ett kliniskt rusbeteende vara indiciebevis på blodets alkoholhalt. I Finland har man i viss mån övervägt möjligheten av att inte ta blodprov utan nöja sig med utandningsprov i vanliga rattfyllerifall. Ett sådant sy-

stem, som skulle påskynda rattfylleriundersökningen och främja trafikövervakningen, förefaller emellertid inte aktuellt i Finland under den närmaste framtiden.

I medlemsförslaget föreslås det att Nordiska rådet skall rekommendera Nordiska ministerrådet att tillråda att samma regler som tillämpas på land avseende promillegränser och påföljder i trafiken skall gälla även till sjöss.

I Finland infördes promillegränsen 1,5 för sjötrafiken år 1976. Promillegränsen är sekundär: också ett lindrigare rus kan leda till straff.

Finlands erfarenheter av promillegränsen för sjötrafiken är motstridiga. Å ena sidan har gränsen främjat övervakningen och sjötrafiken har, eventuellt till följd av den ökade övervakningen, blivit nyktrare. Å andra sidan har gränsen lett till missuppfattningen att det till sjöss är tillåtet med lindrigare rus än 1,5 promille. Upprepade krav på en lägre gräns har framförts.

I vissa sammanhang har det föreslagits att gränsen skall slopas. Alkoholens inverkan på trafiksäkerheten är en annan till sjöss än på land. I sjötrafiken kan man inte såsom i vägtrafiken ange en entydig gräns för alkoholhalten i blodet vid vilken risken för olyckshändelser väsentligt ökar. Alkoholens betydelse varierar avsevärt beroende på situationen, fartygen o. dyl. Därför kan samma tänkesätt som med framgång har tillämpats på vägtrafiken inte som sådant överföras på sjötrafiken. Inte heller i Finland har det funnits planer på att tillämpa samma promillegränser på sjötrafiken som på vägtrafiken. — Maximistraffet för fylleri i sjötrafik är emellertid nog i Finland det samma som för grovt rattfylleri.

Helsingfors den 29 september 1988

Jan Törqvist

Lagstiftningsdirektör

Hannu Takala

Lagstiftningsråd

Trafikministeriet:¹

I Nordiska rådets ovannämnda medlemsförslag har föreslagits sex olika åtgärddär genom vilka alkoholens skadeverkningar enligt förslagsställarna kan minskas. I det följande kommenteras förslagen närmast med tanke på främjande av nykterhet i vägtrafiken.

¹ Yttrandet översatt från finska.

1. Minskning av alkoholkonsumtionen

Omfattningen av alkoholens skadeverkningar beror på volymen av alkoholens totalkonsumtion. Att minska denna är sålunda sannolikt den effektivaste vägen att minska av alkohol förorsakade trafikolyckor. För denna del kan förslaget sålunda antas.

2. Upprättande av alkoholfria zoner

I förslaget konkretiseras inte närmare vad en alkoholfri zon exempelvis i trafiken skulle innebära. Om förslaget går ut på att totalt utrota alkoholen från trafiken så måste det bedömas som orealistiskt. Så länge som alkohol finns tillgänglig kommer den också att ha skadeverkningar som i trafiken yppar sig som olyckor. Orealistiska målsättningar bör inte ställas; en realistisk målsättning vore att minska alkoholbruket och öka nykterheten i trafiken.

Förslaget torde dock kunna tas i beaktande vid planering av framtida, eventuellt samnordiska trafiksäkerhetskampanjer.

3. Alkoholfrågan i FN

Förslaget har inget omedelbart samband med nykterheten i trafiken.

4. Samnordisk trafiknykterhetslagstiftning

När det gäller rattfylleriet har Finland, Norge och Sverige en rätt enhetlig lagstiftning. Exempelvis är promillegränsen i samtliga dessa länder 0,5. I Danmark är gränsen däremot 0,8 såsom i ett antal central- och sydeuropeiska länder. Att nedsätta promillegränsen i Finland är inte aktuellt och saken hör till justitieministeriets verksamhetsområde. I princip bör på trafiksektorn alltid eftersträvas så enhetliga bestämmelser som möjligt.

5. Bestämmande av blodets alkoholhalt på basen av utandningsluft

Till följd av att analyseringsapparaterna har blivit tillräckligt precisa är det numera möjligt att mäta blodets alkoholhalt direkt på basen av utandningsluften enklare än genom ett blodprov. Proceduren är också snabbare och behöver mindre arbetskraft. Förslaget bör sålunda i princip understödas. Dess förverkligande förutsätter dock rätt stora anskaffningar av apparatur. Saken hör närmast till inrikes- och justiteministeriernas verksamhetsområde.

6. Promillegränsen till sjöss

Trafikministeriet anser det som angeläget att de bestämmelser som med hänsyn till nykterheten gäller i landtrafiken utsträcks även att avse trafiken till sjöss. Saken hör dock till justitieministeriets verksamhetsområde.

Helsingfors den 24 augusti 1988

Juhani Korpela
Kanslichef

Markku Lehtinen
Konsultativ tjänsteman

Social- och hälsovårdsministeriet¹:

Social- och hälsovårdsministeriet betraktar det i princip eftersträvansvärt att man i de nordiska länderna fram till år 2000 försöker förverkliga det av Världshälsoorganisationen (WHO) uppställda målet att minska alkoholkonsumtionen med 25 %. Det må konstateras i detta sammanhang att man i Finlands program Hälsa för alla fram till år 2000 har satt som mål att reducera alkoholkonsumtionen med 25 % i enlighet med WHO:s rekommendation.

Med beaktande av de nordiska ländernas olika alkoholpolitiska system, alkoholpolitiska klimat och konsumtionsvanor samt de målsättningar som sammanhänger med alkoholkonsumtionens reglering torde det inte åtminstone på en kort sikt vara realistiskt att bedöma att man på nordisk nivå skulle kunna åstadkomma ett enhetligt program som skulle tillfredsställa samtliga länderna. Enligt social- och hälsovårdsministeriets uppfattning är det emellertid ur enskilda länders synvinkel vettigt att ställa upp sådana gemensamma mål, trots att det kan vara svårt att gemensamt godkänna medlen. Ministeriet konstaterar samtidigt att erfarenheterna av de nordiska ländernas samarbete för en minskning av narkotikaproblem är härvidlag uppmuntrande. Det första nordiska narkotikapolitiska programmet godkändes redan i början av 1980-talet.

I medlemsförslaget föreslås att alkoholfria zoner skall upprättas i samhället. Som exempel därpå har framlyfts vissa riskgrupper och samhällssektorer där alkoholbruket lätt förorsakar skador. I överensstämmelse med förslaget torde alla vara ense om att det skulle vara viktigt att ingripa i alkoholbruket speciellt inom vissa grupper, såsom t. ex. ungdomar, blivande mammor, trafikanter och de som är med i arbetslivet. Social- och hälsovårdsministeriet anser att upprättandet av alkoholfria zoner kan i och

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

för sig vara en åtgärd i rätt riktning, även om denna som sådan inte är en ny åtgärd från alkoholpolitikens synpunkt.

Även tidigare har alkoholfrågans position i FN-systemet varit före inom Nordiska rådet. Traditionellt har man ansett att alkoholfrågan inom FN-systemet skall höra till hälsovårdens, dvs. Världshälsoorganisationens (WHO) saklista. Inom WHO har beaktandet av alkoholproblem dock inte tillsvidare, trots de nordiska ländernas aktivitet, lett till ett önskvärt resultat, dvs. till ökade resurser för skötandet av alkoholfrågan med tillräcklig pondus.

Social- och hälsovårdsministeriet anser det som begrundat att betrakta som mål att alkoholbruket och dess skadeverkningar hör till WHO:s verksamhetsområde och att de nordiska länderna tillsammans skall uttryckligen försöka förstärka Världshälsoorganisationens ställning som ett organ inom FN-systemet som behandlar alkoholkonsumtionen samt olägenheter i samband med den.

Parallellt med ovan nämnda strävanden borde man även försöka förstärka de övriga internationella organisationerna och organen både innanför och utanför FN-systemet. Under de allra senaste åren har man i Internationella arbetsorganisationens (ILO) verksamhet på nordiskt initiativ fäst uppmärksamhet vid de problem som alkoholmissbruket föranleder i arbetslivet. Erfarenheterna av det arbete som igångsatts på ILO:s åtgärd är uppmuntrande.

Social- och hälsovårdsministeriet är berett att understöda alla sådana åtgärder genom vilka man försöker åstadkomma drogfri trafik. Ministeriet har inte några anmärkningar mot att samnordiska åtgärder intensifieras i syfte att öka trafiknykterheten ävensom nykterheten på sjön samt för att harmonisera stadgandena. Ministeriet hänvisar i detta sammanhang till det nordiska handlingsprogrammet Säkrare trafik i Norden (*B 75Ä/t*), som antogs vid Nordiska rådets 36:e session 1988.

Helsingfors den 8 september 1988

Social- och hälsovårdsministeriet

Tarja Halonen

Minister

Karl Johan Krokfors

Sekreterare för Internationella ärenden

Ålands landskapsstyrelse:

— — — meddela att landskapsstyrelsen omfattar medlemsförslagets skrivning att "det finns starka humanitära, sociala, medicinska och ekonomiska skäl att pressa tillbaka totalkonsumtionen av alkohol" och att "det klara

sambandet mellan bruk och missbruk ger vid handen att lägre totalkonsumtion leder till färre alkoholskadade". Erfarenheten har visat att sporadiska och isolerade åtgärder varit otillräckliga för att möta dagens trend mot ökande alkohol- och drogkonsumtion. Landskapsstyrelsen förordar därför de i medlemsförslaget upptagna rekommendationerna.

Mariehamn den 31 augusti 1988

Sune Eriksson
Lantråd

Bengt Linde
Socialchef

Finlands nykterhetsorganisationers förbund r.y. har i skrivelse den 11 juli 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Folkhälsan:

Samfundet Folkhälsan stöder i princip Nordiska rådets medlemsförslag om en samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden. På grund av såväl socialmedicinska som ekonomiska och humanitära skäl är det nödvändigt att med alla medel söka få igång en nedgång av totalkonsumtionen av alkohol. Alkoholbruket i Finland visar fortsatt en stigande trend. Enligt vår uppfattning kan endast ett samhällsingripande på bred bas som bygger på ett tvärsektoriellt samarbete få igång denna process. Ett brett samarbete i Norden som sträcker sig över landgränserna och som omfattar såväl myndigheter som medborgarrörelser av olika slag behövs. För detta behövs ett konkret handlingsprogram, där de olika åtgärderna stöder varandra. Processen måste innebära en omvärdering av attityderna till alkohol i samhället framförallt bland de vuxna. Vi ser därför inrättandet av alkoholfria zoner som ett första steg i denna process.

Särskilt önskar Samfundet Folkhälsan dessutom betona betydelsen av att man på alla nivåer och inom alla samhällssektorer satsar på det förebyggande och hälsofrämjande arbete som måste utgå från en helhetssyn på hälsa, livsstil och miljö. Folkhälsan bedriver inom ramen för sitt friskvårdsprogram hälsoupplýsning som även omfattar förebyggande av användningen av beroendeframkallande medel. Vi önskar framhålla medborgarorganisationerna som en resurs som når mycket breda befolkningsgrup-

per och utgår från att det föreslagna aktionsprogrammet planeras och förverkligas som ett samarbete mellan myndigheter och organisationer.

Helsingfors den 16 augusti 1988

Samfundet Folkhälsan i svenska Finland r.f.

Ole Wasz-Höckert

Ordförande

Per-Erik Isaksson

Verkställande direktör

Mannerheims barnskyddsförbund:¹

Problemet med alkoholmissbruk är stora i Finland. Detta gäller även missbruk av narkotika och läkemedel samt den skadliga verkan av dem. Nordiska rådets medlemsförslag om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden är både välkommet och värt allt stöd. Mannerheims barnskyddsförbund stöder de sex åtgärdsförslagen i slutet av medlemsförslaget med följande kommentarer:

1. Vi förhåller oss positiva till att målet om en 25%-ig minskning av alkoholkonsumtion till år 2000 uppställs.

2. Punktens idé om drogfria zoner är till varje pris värd att rekommendera och på sätt och vis nyckelåtgärd i hela frågan. Aspekten om att zonerna inte avser geografiska zoner utan funktionella är lyckad i sin realism. Mannerheims barnskyddsförbund vill särskilt betona vikten av att upprätta områden, vars mål är att utöver gravida och ammande mödrar skydda även barn och ungdom.

3. För hela frågan vore det mycket gynnsamt om alkoholfrågorna skulle bli ett särskilt insatsområde inom självaste FN och dess organisationer. Därför skall punktens idé absolut stödjas.

4. Målet bör utan tvekan vara alkoholfri, drogfri och läkemedelsfri trafik. Vi förhåller oss förbehållslöst positiva även till detta mål.

5. Nuvarande undersökningsmetoder med blodprov och kliniska tester behövs naturligtvis. Trots det är det klart att ny teknik för t. ex. luftutandningsprov bör prövas och utvecklas.

6. Det är inte önskvärt med avvikande promillegränser i lagstiftningen. Därför stödjer vårt förbund harmonisering av reglerna för trafiken både på land och till sjöss.

Mannerheims barnskyddsförbund ställer sig mycket positivt till Nordiska rådets samordnade insats för att minska missbruk av alkohol och andra

¹ Yttrandet översatt från finska.

droger. Genom dessa insatser bygger vi också ett barnvänligare och sundare samhälle för både barnens och de vuxnas bästa.

Helsingfors den 12 oktober 1988

Mannerheims barnskyddsförbund

Kauko Kouvalainen
Ordförande i centralstyrelsen

Jaakko Itälä
Verksamhetsledare

Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet):¹

Medlemsförslaget handlar om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden. Utgångspunkten är strävan att uppnå WHO's mål om reduktion av alkoholkonsumtionen med 25 procent fram till år 2000. Målsättningen är att begränsa den totala konsumtionen, att upprätta alkoholfria zoner på vissa områden i samhället, att åstadkomma säkrare trafik och att engagera folkrörelserna. I detta sammanhang föreslås några enskilda åtgärder för att dessa målsättningar skall kunna uppnås (6 åtgärder).

Målsättningarna i medlemsförslaget är förenliga med socialpolitiken i Finland. I synnerhet i hälsopolitiken betonas en minskning av alkoholkonsumtionen även genom åtgärder av den typ som framförs i medlemsförslaget. Bl. a. regeringens hälsopolitiska redogörelse till riksdagen (26.3.1985) innehåller ett ställningstagande (6), enligt vilket den totala konsumtionen av alkohol skall minskas och olika befolkningsgruppers förmåga att behärska alkoholbruket skall förstärkas. I ställningstagandet framhävs även den betydelse som uppfostrings- och upplysningsverksamheten samt samarbetet mellan myndigheter och organisationer har. Uppmärksamhet fästes även vid vikten av att höja priserna på alkoholdrycker samt vid en återhållsam utvidgning av distributionsnätet.

Suomen kunnallisliitto (finska kommunförbundet) understöder WHO's målsättningar och den socialpolitik som Finlands stat genomför för att minska missbruket av alkohol. Medlemsförslaget motsvarar ovannämnda målsättningar. Också de enskilda åtgärderna i medlemsförslaget går i samma riktning. En ingående bedömning av åtgärderna och ett ställningstagande till dem skulle dock förutsätta en mer omfattande utredning än vad man föreslagit. Av denna anledning anser vi att deras genomförande på nordisk

¹ Yttrandet översatt från finska.

nivå inte torde vara möjligt förrän ovannämnda utredningar gjorts av behöriga statliga myndigheter.

Helsingfors den 5 augusti 1988

Suomen kunnallisliitto

Pentti Vataja
Avdelningschef

Taisto Ahvenainen
Jurist

Finlands svenska kommunförbund:

Finlands svenska kommunförbund stöder de intentioner som ligger bakom ovan nämnda medlemsförslag – att minska de samhällsproblem vi har idag som följd av alkoholmissbruk. Däremot ställer sig förbundet tveksamt till överdrivna skärpningar av förbud mot alkoholanvändning och därtill anslutna straffpåföljder. Enligt förbundets uppfattning är de nuvarande promillegränserna i trafiken realistiska och ändamålsenliga.

Genom snabbare och säkrare teknik för luftutandningsprov kunde trafiknykterheten sannolikt förbättras avsevärt från nuvarande situation. För att få genomslagskraft borde denna teknik göras så billig, att ekonomiska faktorer inte skulle hindra de bilförare som har anledning att kontrollera sin egen kondition från att hålla sig med egen utrustning.

När det gäller att påverka opinionerna i fråga om alkoholbruk önskar förbundet understryka folkrörelsernas möjligheter och betydelse. Samtidigt bör rusmedelsfrågan givetvis fortlöpande på ett effektivt sätt beaktas i den hälsofostran som fortlöpande sker via hälsovårdssystemet och skolans undervisning.

Frågan om varför Jeppe super har tillsvidare förblivit en av mänsklighetens olösta gåtor. Drastiska åtgärder i form av tvång och rigorösa restriktioner i syfte att förhindra alkoholbruk har ofta lett till andra ännu svårare samhällsproblem. Förbundet anser därför att man i denna fråga bör avancera med sans och måtta, och främst genom förebyggande åtgärder i olika sammanhang och fortlöpande upplysningsverksamhet rikta in sig på de bakomliggande orsaker som gör att en del människor hemfaller till överdrivet alkoholbruk.

Helsingfors den 6 september 1988

Finlands svenska kommunförbund

K.J. Brunström
Direktör

Helge Hansson
Sektionschef

Automobilförbundet:

De nordiska länderna torde höra till de mest trafiknyktra länderna i världen, men det oaktat är alkoholen – såsom framgår av medlemsförslaget – även i dessa länder ett allvarligt trafikproblem. Det har visat sig svårt att finna nya effektiva medel för att minska rattonykterheten och denna fråga har även i Finland nyligen utretts än en gång. Enligt färskas undersökningar utgör de rattonyktra, som ständigt upprepar sitt brott, en synnerligen svår grupp. Endast frihetsstraff synes hindra dem från att köra i alkoholpåverkat tillstånd.

Automobilförbundet anser ett samarbete mellan de nordiska länderna för att minska trafiknykterheten viktigt. Förbundet har tidigare gjort en framställning om fastställande av 0,3 promille som gräns för påföljd för rattonykterhet och är sålunda till denna del på samma linje som förslagsställarna. Vi understöder även samnordiska ansatser för att utveckla tekniken för nykterhetskontroller.

Vårt förbund har i något sammanhang konstaterat, att straffpåföljden vid rattonykterhet är delvis alltför lindrig. Vi har framkastat till övervägande bl. a. offentliga skamstraff, såsom publicering av namnet på rattonyktra i tidningarna.

Helsingfors den 29 augusti 1988

Automobilförbundet r.f.

Asko Sahrakorpi
Ordförande

Heimo Jaakkola
Verkställande direktör

Finlands läkarförbund:

Medlemsförslaget tar upp ett aktuellt problem och dess målsättningar är värda understöd. Då man försöker minska skadeverkningarna av alkoholbruket bör man direkt försöka begränsa totalkonsumtionen – såsom föreslås i motionen. I förslaget nämns WHO:s mål om reducering av alkoholkonsumtionen med 25 procent fram till år 2000. Som mål är ett klart procenttal säkert motiverat även om målsättningen i Finlands motvarande program inte är lika noggrant preciserad.

I medlemsförslaget föreslås upprättande av nationella alkoholfria zoner i samhället. Läkarförbundet finner inte uttrycket så lyckat, utan anser att

man snarare borde understryka strävan till behärskat alkoholbruk i olika situationer.

I syfte att förbättra trafiksäkerheten är det skäl att fortgående effektivisera upplysningen om att alkohol och trafik inte passar ihop. I trafikövervakningen skall all vetenskaplig och teknisk utveckling på området utnyttjas. Läkarförbundet anser det viktigt att olika trafikformer genom stadganden och påföljder i detta avseende försätts i en likvärdig ställning.

Helsingfors den 23 augusti 1988

Finlands läkarförbund

Santero Kujala

Biträdande verksamhetsledare

Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r. f:

I förslaget har båtlivet jämförts med biltrafik, trots att dessa icke är jämförbara. Inom fritidsbåtsektorn handlar det i ökande grad om boende ombord, någonting som närmast kan jämföras med stugsemester. Beroende på båtarnas storlek kan vistelsen ombord omfatta allt från flera veckor till enkla övernattningar och weekendturer. Större båtar skall på grund av förändrade väderleksförhållanden kunna flyttas under pågående samvaro ombord. Det går ej heller att säkert fastställa vem som seglat eller kört en sådan båt. Det båtliv som utövas med mindre, öppna båtar omfattar fiske, nöjesturer, sport och användning av båten som kommunikationsmedel. Redan denna bild av fritidsbåtars användning torde göra det klart att det vore olyckligt att försöka pressa in båtlivet i samma ramar som vägtrafiken.

Båtlivet är spritt över alla vattenområden i respektive länder, vilket gör att trafiken ej, på några undantag när, går att jämföra med vägtrafiken. Detta faktum gör även all jämförelse av övervakningsmöjligheterna orimlig.

Fritidsbåtars olycksfrekvens torde enligt tillgänglig statistik vara rätt olika i de nordiska länderna. Detta tycks ha ett direkt sammanhang med i vilken utsträckning statsmakterna i respektive länder har satsat på båtsäkerhetspropaganda. Generellt sett kan knappast påstås, att ett ökat båtliv eller snabbare båtar skulle kraftigt ha ökat antalet sjöolyckor ej heller kan man åtminstone i Finland konstatera ett ökat vattenskidåkande.

Starkt trafikerade vatten, oftast i närheten av större bosättningscentra, utgör givetvis en olycksfallsrisk, även om dessa leder också är bäst och lättast att övervaka av polis- och andra myndigheter. Alkoholen som olycksfaktor inom fritidsbåtsektorn har under en följd av år varit utmär-

kande för de olyckor, som inträffat på våra insjövatten, varvid det oftast handlat om att en ensam man i berusat tillstånd fiskat och fallit överbord, fjärran från allt vad övervakning och information heter.

Under en följd av år har frivilliga organisationer med stöd av bl.a. Alko bedrivit propaganda i Finland för att motarbeta bruk av alkohol i samband med båtliv. Som tidigare nämnts har statsmakterna, i motsats till vad som varit fallet i de övriga nordiska länderna ej deltagit i finansiering av upplysningsarbetet.

Sammanfattningsvis framför Finnboat som sitt utlåtande följande:

- på grund av båtlivets helt annorlunda karaktär kan samma regler som tillämpas på land avseende promillegränser och påföljder icke gälla till sjöss
- ett helt "drogfritt" båtliv kan ej övervakas och det är ej heller i övrigt av behovet påkallat genom att trafikmiljön är betydligt friare med större möjligheter att tidsmässigt reagera riktigt och genom båtlivets allt ökande karaktär av boende
- skapandet av en gemensam linje siktande till minskat alkoholbruk i kombination med båtliv vore möjlig och önskvärd beroende på den ökande besöksfrekvensen till grannländerna. Denna linje borde egentligen omfatta alla Östersjöstater
- ett för de nordiska länderna gemensamt aktionsprogram för minskat alkoholbruk inom båtlivet kunde utarbetas. Programmet skulle finansieras av statsmakterna och genomföras med hjälp av såväl myndigheter som medborgarorganisationer.

Helsingfors den 31 augusti 1988

Båt- och motorföreningen i Finland Finnboat r.f.

Bjarne Nordgren
Verkställande direktör

Finlands rederiförening:

---

1. Allmänt

Ur medlemsförslagets motivering framgår att förslagsställarna, med hänvisning till social- och miljöutskottets betänkande i ärendet, i alkoholfrågan framför radikalare och från ministerrådets förslag till nordiskt samarbetsprogram för hälso- och socialsektorn (*B 81/s*) avvikande åtgärder. I förslaget framförs konkreta åtgärder för minskat alkoholbruk, medan ministerrådets förslag syftar till att minska skadeverkningarna av alkoholmissbruk.

Målsättningen i de båda i och för sig behjärtansvärda förslagen är densamma; metoderna som anförs för att uppnå målet avviker emellertid klart från varandra. Rederiföreningen anser sig inte inneha någon direkt alkoholpolitisk sakkunskap, men förhåller sig emellertid skeptisk till ändamålsenligheten i medlemsförslaget då det till en viss grad baserar sig på förbud och restriktioner. Däremot anser föreningen att ministerrådets inställning med tonvikten lagd på pedagogiska åtgärder, kontrollfunktioner och sociala insatser för att uttryckligen minska skadeverkningarna av alkoholmissbruk bättre lämpar sig för det fördomsfria och liberala klimat som råder i Norden.

Rederiföreningen anser att de i medlemsförslaget framförda målsättningarna är ett steg i rätt riktning. I synnerhet de förslag som gjorts för att befärma sjösäkerheten kan helt och fullt understödjas.

2. Synpunkter framförda i medlemsförslagets motivering angående skattefria försäljning av alkohol

I medlemsförslagets motivering har den skattefria försäljningen av alkohol ombord på passagerarfartygen tagits fram på ett sätt som kräver vissa korrigeringar och specificeringar. En del påståenden har framförts i form av fakta fastän något sakligt underlag som skulle stöda dessa påståenden knappast kan påvisas. Det har påståtts, att den skattefria försäljningen av alkohol år för år skulle ha kommit att spela en allt större roll som delfinansieringskälla för olika rederier. Formuleringen i påståendet ger vid handen att intäkterna av den skattefria alkoholförsäljningen som en delfinansieringskälla för passagerar- och passagerarfartygsrederierna skulle fortsättningsvis proportionellt ha ökat. Såvitt vi vet är detta inte korrekt, tvärtom har den skattefria försäljningens proportionella andel minskat. Däremot är det sant att trafikvolymen har ökat, vilket krävt en märkbart större passagerar- och lasttransportkapacitet. I takt med den ökade trafiken har den skattefria alkoholförsäljningen uttryckt i absoluta mängder ökat. En expanderande trafik, ökade varutransporter och ökad transportkapacitet liksom också ett ökat resande har av samhället betraktats som en till övervägande del positiv företeelse. Någon inblandning i förutsättningarna för trafikens skötsel och utveckling borde inte ske utan att åtgärdernas följdverkningar samtidigt beaktas.

Enbart passagerarfärjetrafiken mellan Finland och Sverige samt de finländska kryssningsfartygen sysselsätter direkt en fartygspersonal på flera tusen anställda. Dessa fartygs avkastning av skattefria alkoholprodukter, dvs. skillnaden mellan försäljnings- och inköpspris torde uppgå till 300–400 miljoner mark. Vid beräkning av avkastningen har varken löne- eller kapital- och driftskostnader avdragits. Ifall man önskar beräkna skattebortfallet, bör man först kalkylera i vilket land anskaffningarna skulle beskattas för att dubbelbeskattning skall kunna undvikas. Därefter bör man begrunda hur ifrågakvarande konsumtion skulle komma att inrikta sig

och hur stor skatten skulle komma att vara. Enligt vår åsikt kunde en strävan att öka staternas inkomster med några hundra miljoner mark i skatteintäkter leda till följande:

1. Minst hälften av fartygen som trafikerar mellan Finland och Sverige skulle tas ur trafik som olönsamma.

2. Last- och passagerartransportkapaciteten skulle minska vilket skulle inverka förhöjande både på frakterna och hotell- och restaurangkostnaderna för resan.

3. Trafiktätheten skulle försvagas.

4. Personalen på de ur trafik tagna fartygen skulle bli arbetslös eller erhålla ett sämre avlönat arbete i land.

5. I och med att trafikens lönsamhet försvagades, kunde följden vara att de nordiska rederiernas konkurrensförmåga till den grad försämras att de inte längre vore i stånd att bibehålla sin position på ett område där konkurrens från tredje länder kan bli ett faktum. Dessa skulle kanske operera med lägre personalkostnader, utländsk personal och eventuellt med tonnage som inte sköts eller kan övervakas på samma sätt som ansvarskännande nordiska redare har skött trafiken. Hela den nordiska sjöpersonalens systerorganisation kan vara i riskzonen och trafikens tillförlitlighet ifrågasättas.

6. Förutom bland den direkt drabbade sjöpersonalen, kan brist på arbete även uppstå inom nordiska varv, tvätterier, skeppshandlare, städfirmor, olika underleverantörer och servicefirmor. Någon utredning över hur stora personalmängder som skulle drabbas har inte utförts, men det torde röra sig om flera tusen personer. Det bör även observeras, att största delen av de i trafik varande fartygen är byggda i Finland.

7. Ifall hälften av fartygen tas ur trafik kommer samhället att förlora hundratals miljoner mark i hamn- och farledsavgifter även om nämnvärda minskningar i hamn- och farledsinvesteringar inte kan göras.

8. Minskad trafik skulle innebära ett avbräck för hamnstädernas allmänna affärsverksamhet i form av minskad kundkrets närmast inom hotell- och restaurangbranschen. För samhället skulle detta i sin tur innebära ett bortfall av skatteintäkter.

Stockholms handelskammare och Stockholms hamn har låtit utföra en knapphändig utredning enligt vilken de passagerare som linjerederierna 1987 transporterat från Finland till Sverige under vissa förutsättningar kan antas ha använt ca 1,3 miljarder kronor i Stockholm. Utredningen är visserligen alltför begränsad och preliminär för att kunna publiceras. Det gäller i alla fall konsumtionsströmmar, vilkas betydelse för hamnstäderna är avsevärd även om någon grundläggande utredning inte gjorts. I trafiken mellan Finland och Sverige transporterades år 1987 med passagerarbilfärjorna 7,6 miljoner passagerare. Det rör sig således om mycket stor trafik.

9. Det vore knappast möjligt att en alkoholskattelagstiftning gällande fartyg under nordisk flagg kunde utsträckas till att omfatta andra länders fartyg, vilka härigenom skulle erbjudas konkurrensförmåner i sina försök att komma in på den nordiska marknaden.

Dessa följdverkningar är helt sannolika emedan avkastningen från den skattefria alkoholförsäljningen torde överstiga rederiernas totala vinst.

Då ovannämnda följdverkningar beaktas kan man konstatera, att ett påstående om "skattebortfall" inte borde framföras i lättsam ton.

Efter det att följdverkningarna utretts, borde man begrunda hur dessa passagerare som rederierna har förlorat kommer att inrikta sin konsumtionskapacitet. En liten del av passagerarna skulle kanske övergå till flyget mellan Finland och Sverige, medan sannolikt största delen helt skulle slopa resorna mellan Sverige och Finland och inrikta sig på resor till Europa, kanske Södernresor och en del skulle resa i hemlandet eller göra restaurangbesök. I samtliga fall skulle alkoholkonsumtionen sannolikt fortfarande spela en roll, varför det ur alkoholpolitisk synpunkt vore svårt att förklara att en dylik förändring skulle minska konsumtionen – allra minst på Södernresorna, där de nordiska skattemyndigheterna helt skulle gå miste om skattepengarna. Alkoholkonsumtionen kunde också söka sig till länder, där prisnivån på alkoholdrycker understiger den i nordisk fartygs- trafik rådande nivå. Endast en ringa andel av konsumtionen kan antas komma att överflyttas på beskattningsbar konsumtion i Norden, varför påståendet om skattebortfall inte har några som helst trovärdiga motive- ringar och dylika ensidiga påståenden i detta sammanhang inte borde få förekomma.

Med beaktande av Finlands geografiska läge torde emellertid den största förlusten av en eventuell förändring för Finlands del komma att vara de försvagade transportförbindelserna. Ur finsk synpunkt borde man sålunda p. g. a. trafik- och samhällspolitiska orsaker skarpt motsätta sig alla sådana planer som går ut på att ändra reglerna för skattefri försäljning på fartyg i utrikesfart. Genom försämrade förbindelser borde Finland inte isoleras från Västeuropa.

Med undantag av bulktransporter sker ca 40 % av den finska utrikeshandels varutransporter, enligt varuvärde beräknat, med passagerarbilfärjor. Det är således inte fråga om någon marginalföreteelse utan en för vårt land ytterst central aspekt. Täta trafikförbindelser har varit och kommer i allt högre grad att vara en förutsättning för s. k. nyexport, dvs. för långtförädlade, värdefulla produkter, som närmast transporteras som ro-ro-gods och som i enlighet med förhärskande JOT-tänkande (just on time) förutsätter täta, snabba, tidtabellsenliga och tillförlitliga transporter.

Finland är redan på grund av sitt geografiska läge ett avsidet beläget land och landets internationella trafikförbindelser borde inte ytterligare försvagas i stöd av ett ur luften taget påstående om skattebortfall. Påståendet om skattebortfall är felaktigt, den ändring som föreslagits i beskattningsreglerna gällande fartyg i utrikestrafik skulle förändra konsumtionsvanorna, dvs. konsumtionen skulle överflyttas från passagerarfartygen eventuellt närmast till Södernresor och ingalunda bli en i Norden beskattningsbar intäkt.

Med kännedom om alkoholens biverkningar är det förståeligt att man i samhället strävar till att begränsa dess användning. Erfarenheterna av förbudslagen och övriga alltför långt gående begränsningar visar emellertid att dylika åtgärder knappast är värda att prövas. Vad alkoholpolitiken gäller må det ytterligare konstateras att hos oss övervakas näringen på basen av den i Finland rådande alkohollagstiftningen och lagstiftningen gällande inkvarterings- och näringsrörelse, vilket inte är fallet t. ex. i Södern. De övervakande myndigheterna torde vara relativt tillfredsställda med rederiernas verksamhet. I takt med ökade inkomster har även konsumtionsvanorna förändrats. På de moderna färjorna har enligt vår erfarenhet passagerarnas beteendemönster liksom också deras alkoholvanor ändrats i en märkbart positiv riktning. De moderna fartygens förbättrade allmänna utrymmen har haft en klart positiv inverkan på beteendemönstret. Konsumtionen av svagare drycker har ökat på bekostnad av starkare varor.

3. Sammandrag

Rederiföreningen anser att åtgärder som vidtas för att minska alkoholens skadeverkningar är värda att understödjas. Däremot är föreningen av den åsikten att ett förverkligande av den i medlemsförslagets motivering framförda tanken på att slopa passagerarfartygens skattefria försäljning inte alkoholpolitiskt skulle komma att få en sådan betydelse som förslagsställarna avsett. Konsekvenserna kunde bli ytterst negativa och omfattande. I det ovanstående har vi försökt motivera varför man med beaktande av trafik- och näringspolitisk hänsyn inte bör ta en dylik risk.

Helsingfors den 7 september 1988

Finlands rederiförening r.f.

Per Forsskåhl

Ålands redarförening r.f.:

Utan att formellt intaga ställningen av ett remissorgan i detta ärende, dristar vi oss att självmant inkomma med rättelser av två uppenbara sakfel i den argumentering som framförs i medlemsförslaget och som direkt riktar sig mot rederierna.

Vi tar inte ställning till medlemsförslaget i övrigt enär vårt utlåtande inte inbegärts.

Sakfel 1. (sida 3 i medlemsförslaget)

Förslagsställarna hävdar, att den skattefria alkoholen för varje år kommit att spela en allt större roll som del av finansieringskälla för de olika rederierna.

Vi önskar inledningsvis påpeka att skattefria alkoholförsäljning förutom i färjetrafiken även förekommer i flygtrafiken, vilken trafik synes undandragit sig förslagsställarnas uppmärksamhet. Vi vågar påstå, att den skattefria alkoholförsäljningen i flygtrafiken har en proportionellt större andel av varuomsättningen än i färjetrafiken.

Påståendet att den skattefria alkoholförsäljningen för varje år kommit att spela en allt större roll som del av finansieringskälla för rederierna är missvisande.

Vi vill först understryka, att tax free-handeln är ett nödvändigt villkor för passagerar- och bilfärjetrafikens och kryssningsverksamhetens bestånd på nuvarande kapacitetsnivå och till nuvarande låga transportkostnader mellan Finland och Sverige. Särskilt med hänsyn till integrationsutvecklingen inom Västeuropa kommer de transportekonomiska argumenten att växa i tyngd. Detta innebär följande:

- 1) krav på låga fraktpolis per transporterad enhet
- 2) regelbunden och snabb färjetrafik året om
- 3) täta hamnanlöp
- 4) mångsidiga sjötransportmedel
- 5) i och med den täta och snabba åretom trafiken krävs det ett tonnage som ständigt kan förnyas för att möta de ökande miljökraven och minska belastningen på naturen.

Under år 1987 reste 8,33 miljoner passagerare sjövägen mellan Finland och utlandet. Ökningen jämfört med år 1986 (8,05 miljoner passagerare) var 3,5%. 1/3 av denna tillväxt orsakades av den ökade kryssningsverksamheten. Passagerarantalet har under de senaste åren kontinuerligt vuxit med 2–4% per år och tillväxten synes fortsätta t. o. m. ännu kraftigare. Rutterna mellan Finland och Sverige svarade år 1987 för 89,8% av det totala antalet passagerare.

Under år 1987 transporterade finska passagerar- och bilfärjorna styckegods om 2,7 miljoner ton. Detta utgör 81,1% av den totala mängden exporterat och importerat styckegods på finska fartyg.

På passagerar-bilfärjorna mellan Finland och Sverige transporterades år 1987 dessutom mellan Mariehamn och Åbo/Nådendal 270 319 passagerare, 53 309 personbilar, 2 163 bussar, 9 241 lastbilar med släpvagn och 3 824 containrar. Lastbilarna, släpvagnarna och containrarna innehöll sammanlagt 98 715 ton last.

Hela tax free-försäljningen utgör 1/3 av färjerederiernas omsättning. Denna försäljning är således ett livsnödvändigt villkor för att ovannämnda krav i framtiden skall kunna uppfyllas. Alternativet är statliga subventioner. Resultatet av en sådan politik kan skärskådas genom att granska trafiken mellan Svenska fastlandet och Gotland.

Om vi nu betraktar tax free-handelns uppbyggnad närmare framgår det att den skattefria alkoholförsäljningens relativa andel av varuomsättningen ombord under hela 1980-talet avtagit överlag. Tax free-försäljningen i dag

är mer diversifierad och mångsidigare. Vi kan med fog påstå, att alkoholförsäljningen och den totala alkoholkonsumtionen ombord proportionellt begränsats under årens lopp. Denna utveckling står således i samklang med den allmänna alkoholpolitiska linjen i Finland och Sverige att begränsa den totala konsumtionen. Vi vill även framhålla att få alkoholutskänkings- och försäljningsställen i land är så välkontrollerade och reglerade som de ombord på våra färjor.

Härtill kommer att alkoholkonsumtionen ombord är avsevärt mer socialare till sin form än motsvarande konsumtionsmönster i land. Detta bevisas bl. a. av de obefintliga ordningsstörningar ombord; våra färjor klarar sig med två ordningsvakter fastän passagerarantalet kan närma sig 2 000. Hur många ordningsvakter behöver en offentlig tillställning i land med samma deltagarantal?

Ett socialare konsumtionsmönster visavi alkoholen är även ett mål för Finlands officiella alkoholpolitik. Också till denna del utgör den skattefria alkoholförsäljningen ombord tvärtom en stödjepunkt för den alkoholpolitiska kontrollen. Alkoholmissbruket förekommer i allmänhet inom hemmets lyckta dörrar där kontrollen är obefintlig, icke i färjornas snabbköp och restauranger.

Utvecklingen beträffande de moderna passagerar-bilfärjorna följer två linjer:

1) En strävan till att erbjuda passagerarna billiga sjötransporter. Nordiska rådet har ju tidigare uttalat målsättningen att underlätta resandet mellan de nordiska länderna för de nordiska medborgarna. Ett slopande av den skattefria försäljningen skulle innebära betydliga biljettprisförhöjningar och färre avgångar.

En strävan att erbjuda passagerarna under färden högklassig service och mångsidiga upplevelser (god underhållning, intressanta menyer, ett mer varierat alkoholutbud där vinerna har en central ställning, naturupplevelser). Rederierna eftersträvar således ett rekreativspaket under resan där alkoholen endast ingår som en valbar del. Sett ur rederiernas synvinkel är en berusad passagerare därför ett misslyckande i detta uppsåt. En berusad passagerare är en dålig passagerare.

2) En strävan att erbjuda ett alltmer integrerat Norden och Västeuropa ett transportekonomiskt förmånligt och snabbt färdmedel och ett transporttekniskt mångsidigt och effektivt tonnage.

Dessa två huvudlinjer stöder varandra. Tax free-handeln är en av förutsättningarna som möjliggör denna utveckling. Det skattebortfall som den skattefria försäljningen åsamkar staten väger lätt mot de samhällsekonomiska vinster detta transportsystem skapar.

Härutöver vill vi understryka det orimliga i att utpeka den skattefria alkoholförsäljningen såsom huvudsyndabocken för alkoholvanornas utbredning dels med hänvisning till vad vi tidigare har anfört om dess andel och trenderna inom färjetrafiken, dels mot bakgrunden av att den skatte-

fria alkoholförsäljningens andel av den totala registrerade alkoholförsäljningen i land är marginell.

Alkoholförsäljningen vid Alko-affären i Mariehamn som betjänar cirka 22 000 *invånare* steg år 1987 till ett värde av 30,7 miljoner mark. Alkoholförsäljningen för ett fartyg i trafik mellan Finland och Sverige som under år 1987 hade över 500 000 *passagerare* hade ett värde av cirka 40 milj. mark.

Våra passagerarkategorier utgörs inte av alkoholmissbrukare. En alkoholmissbrukare torde inte göra sig besväret att genomföra en 24 timmars kryssning i akt och mening att utfå sin skattefria alkoholranson. I det fall han gjorde en dylik uppköpsresa torde färdkostnaderna högeligen överstiga den vinst han skulle utfå genom inköp av tax free-alkohol jämfört med landpriserna.

Uppköpen i färjornas tax free-snabbköp är inte tillnärmelsevis så koncentrerade till alkohol såsom fallet är när samma konsument besöker Alko eller Systemet. Även detta avvikande köpmönster ombord stöder till sin del den officiella alkoholpolitikens mål att få till stånd ett sundare och mindre tabubelagt förhållande till alkoholen.

Med hänvisning till vad vi ovan sagt vågar vi påstå, att den skattefria alkoholförsäljningen ombord till sin del utgjort och fortsättningsvis utgör ett stöd för den officiella alkoholpolitiska linjen i Finland.

Sakfel 2. (sida 3 i medlemsförslaget)

Förslagsställarna hävdar, att en annan aspekt av tax free-handeln är att den används av olika alkoholagenter för att introducera nya produkter i Norden. Detta leder enligt förslagsställarna till en utbredning av alkoholvanorna och står därmed i strid med de intressen som de olika länderna har för sin alkoholpolitik.

Detta påstående är synnerligen komplext.

För det första har den finska alkoholpolitiska linjen alltsedan 1960-talet i samband med liberaliseringen av alkohollagstiftningen strävat till att bryta ned det ensidiga dryckesmönstret som varit förhärskande genom införande av alternativa alkoholdrycker, huvudsakligen olika viner samt utländska ölsorter. Man har ansett att ett bredare dryckessortiment även differentierar och höjer nivån på själva dryckesmönstret.

Önskar förslagsställarna nu en återgång till ett sortiment bestående av Koskenkorva jämte ett par inhemska starkölsmärken?

Vi anser, att även till denna del stöder färjornas skattefria alkoholförsäljning med dess breda och varierande sortiment den allmänna alkoholpolitiska linjen. Inte ens monopolföretagen i Finland och Sverige utövar en så omfattande märkesupplysningsverksamhet som förekommer i färjornas tax free-handel. Ännu orimligare blir förslagsställarnas åsikt i denna fråga mot bakgrunden av att EG på 1990-talet knappast godkänner en dylik "alkoholprotektionism" som förespråkas i medlemsförslaget. Vi vågar således hävda, att alkoholvanorna ingalunda utbredds genom ett rikligare

dryckessortiment utan differentieras, vilket ändrar konsumtionsmönstret till det bättre.

De nordiska länderna har olika intressen bakom sin förda alkoholpolitik. Alkoholforskaren Kettil Bruun beskrev skillnaderna enligt följande: År 1917 valde Finland, Sverige, Norge och Danmark olika alternativ för sin alkoholpolitik. Danmark slog då in på den skattelinje som man drivit sedan dess och genom vilken man dolt alla sina alkoholpolitiska motiv i skattefrågorna, Finland gick den totala förbudsvägen, Norge gick in för ett partiellt förbud och Sverige adopterade den individcenterade synen, Bratt-systemet. Norge lämnade sin partiella förbudslinje 1927 och Finland det totala förbudet 1932. Finland fick en mycket stark maktkoncentration vad gäller alkoholpolitiken i ett statsmonopol. Efter detta hände inte så mycket på alkoholpolitikens område innan man i Sverige 1955 lämnade Bratt-systemet. Detta hade att göra med en liberaliseringsprocess som slog igenom på 1950- och 1960-talen och som i Finland 1969 innebar en tvär vändning och övergång till en ganska liberal alkohollagstiftning.

Den svenska, norska och finska alkoholpolitiken har således mycket gemensamt, men under de senaste årtionden kan Sverige och Norge sägas ha intagit en restriktivare hållning än Finland, medan det mellan Danmark och de tre övriga nordiska länderna råder en skiljelinje som inte kan utplånas ens med stöd av det starka Nordiska rådet, som Bruun uttrycker sig i denna fråga.

Man kan således inte, såsom förslagsställarna låter påskina, tala om entydiga gemensamma intressen bakom de nordiska ländernas alkoholpolitik. Detta beror på alkoholens skiftande ställning i respektive lands kultur genom åren. Skillnaderna förekommer än i dag.

Slutsats

Med hänvisning till det ovan anförda kan det konstateras, att den officiella alkoholpolitikens mål att begränsa den totala konsumtionen står i samklang med de refererade proportionella förskjutningar i tax free-handelns struktur ombord som skett under 1980-talet.

Den skattefria alkoholförsäljningen ombord stöder för sin del även de allmänna alkoholpolitiska strävandena till ett mer differentierat konsumtionsmönster, genom sitt varierande sortiment och den konsumentupplysande verksamhet som ingår i försäljningen. Köpvanorna hos passagerarna i tax free-snabbköpen bygger mer på överväganden och planering än då samma personer gör sina alkoholuppköp i land. Även detta köpmönster eftersträvas i vår gällande alkoholpolitik. Alkoholkonsumtionen ombord är avsevärt socialare än vid motsvarande tillställningar i land. Inlänkandet av alkoholkonsumtionen som ett bielement i stället för huvudsyftet i mänskligt umgänge har ju länge varit ett delmål för finsk alkoholpolitik. I relation till passagerargenomströmningen (över 8 miljoner 1987) uppnår värdet på den försålda skattefria alkoholen inte tillnärmelsevis de försäljningssiffror

som de lokala Alko-affärerna på land med samma köparpotential uppvisar. Detta statistiskt verifierbara sakförhållande understryker det snedvridna i att angripa den totalt sett marginella alkoholförsäljningen ombord, en försäljning som tvärtom bättre än landförsäljningen uppfyller de eftersträvarvärda och allmänt godkända mål som den officiella alkoholpolitiken uppställt.

Mariehamn den 19 oktober 1988

Ålands redarförening r.f.

Justus Harberg

Verkst. direktör

Mariehamns stad har genom protokollsutdrag av den 31 augusti 1988 låtit meddela, att nykterhetsnämnden framhåller att också Åland bör arbeta för att förslaget verkställs och att nykterhetsnämnden framhåller att den 25 % minskningen av alkoholkonsumtionen också gäller Åland.

Motorförarnas helnykterhetsförbund r.f., Ålandsavdelningen:

-----

1. Ett aktionsprogram för att minska alkoholkonsumtionen med 25 % är bra. Härvid bör bl.a. följande instrument användas:

- Folkörelsernas kunnande bör utnyttjas på det pedagogiska planet.
- Tax-freehandeln bör begränsas.
- Prisinstrumentet bör utnyttjas i större utsträckning.
- Tillgängligheten bör begränsas.
- Alkoholpriset bör frikopplas från levnadskostnadsindex.

2. Zonerna är viktiga, men för oss framstår trafiken, barn och ungdoms-åren samt de blivande mammorna som de viktigaste, eftersom här andra och oskyddade parter drabbas.

3. Detta skulle säkert innebära att större resurser kanaliseras för att bekämpa alkoholkonsumtionen.

4. Här har MHF redan länge kämpat för en 0%-linje.

5. Resurser och teknik för en åtminstone tidvis massivare övervakning är önskvärd.

6. Med ökande fritidstrafik och många gånger mycket snabba båtar är detta näst intill självklart.

Slutligen vill vi poängtera det olämpliga i att statliga monopolbolag, med kraftiga vinstintressen, sköter övervakning, tillståndsgivning och upplysningsverksamhet.

Mariehamn den 13 augusti 1988

MHF-avdelningen på Åland

Christer Strand

Vice ordförande

Sven Pettersson

Kassör

Ålands nykterhetsförbund r.f.:

-----
1. 25 % minskning till år 2000

Vi anser att detta mål är bra men att den alkoholpolitiska situationen har liberaliserats istället för att den skulle blivit striktare, men självklart stöder vi detta och vill även påpeka att den 25 % minskningen även skall gälla Åland.

2. Att upprätta alkoholfria zoner i samhället

ÅNF håller med om att det finns vissa områden där det absolut borde vara alkoholfritt, arbetslivet, trafiken, barn och ungdomsåren, de av alkohol redan utslagna och de blivande mammorna.

3. Att verka för att alkoholfrågan blir ett särskilt insatsområde inom FN

4. Att verka för en ny trafiknykterhetslagstiftning som syftar till en drogfri trafik. Vi inom ÅNF har länge arbetat för att få 0-gränsen eller så lågt som möjligt.

5. Att ny teknik rörande t.ex. luftandningsprov provas i avsikt att göra nykterhetskontroller snabbare och säkrare.

6. Att samma regler som tillämpas på land avseende promillegränser och påföljder i trafiken rekommenderas att gälla även till sjöss.

Mariehamn den 30 augusti 1988

Lennart Sundblom

Ordförande

Kaj Backas

Sekreterare

Island

Sundheds- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytluð):¹

Ministeriet har undersøgt forslaget og mener, at et øget samarbejde på Nordisk Råds foranledning indenfor området om alkoholspørgsmål kunne have betydelig indflydelse på udviklingen af disse spørgsmål her i landet og støtter derfor forslaget.

Reykjavík, 8. juli 1988

Guðmundur Bjarnason

Páll Sigurðsson

Norge

Justis- og politidepartementet har i skrivelse den 12 september 1988 forklarat sig ikke ha något att erinra i anledning av medlemsförslaget.

Sosialdepartementet:

Vedlagt følger uttalelse fra Rusmiddeldirektoratet (*se nedan*), som er departementets faglige rådgiver. Departementet har i og for seg ingen merknader til direktoratets kommentarer, men vil likevel få presisere følgende momenter:

– Stortinget behandlet i vårsesjonen St. meld. nr. 17 (1987–88) Alkohol og Folkehelse. Av innstilling S. nr. 156 (1987–88) fra Sosialkomiteen og behandlingen i Stortinget går det fram at det er stor prinsipiell og tverrpolitisk enighet om hovedlinjene i den politikken som presenteres i meldingen. Det er bred enighet om at hovedmålet for alkoholpolitikken må være å redusere skadene mest mulig, at en hovedoppgave bør være å legge til rette for et lavere forbruk av alkohol, og at tiltak derfor må rettes mot hele befolkningen. Det ble videre slått fast at en må ta i bruk flere virkemidler samtidig, idet det er den samlede effekten av tiltakene som har betydning.

– En viss grad av restriksjoner er nødvendig dersom de formulerte mål skal nås. Bare gjennom en gjennomgripende endring i drikkemønstrene vil en kunne få bukt med problemkomplekset. Slik forbruket er fordelt i befolkningen, vil alle konsumenter således måtte bli berørt.

¹ Yttrandet översatt från isländska.

– Opplysningstiltak og restriksjoner må gå hånd i hånd. Den viktigste opplysningsoppgaven blir faktisk å begrunne nødvendigheten av restriksjoner, slik at så mange som mulig forstår og er villig til å akseptere de begrensninger som pålegges. Det overordnede mål for departementet er en vesentlig bedring av den norske helsetilstanden i åra som kommer.

– I nevnte stortingmelding er alle de satsningsområder som medlemsforslaget viser til, omtalt og behandlet. Når det gjelder f. eks. "alkoholfrie soner" er dette allerede dels regulert – og med stor tilslutning i den norske befolkningen – gjennom lovverk og etablerte normer i arbeidslivet. Dessuten bevilger Stortinget årlig tilskudd til opprettelse av rusfrie miljøer. Det har vært foretatt skoloring særlig av helsestasjonspersonell når det gjelder forholdet graviditet og rusmidler, slik at bl. a. helsestasjoner for mor og barn pr. idag er kunnskapsmessig rustet til å ta opp og å møte problemet. For gravide kvinner med rusproblemer finnes det i regi av kommuner og fylker flere tiltak som skal bidra til å lette deres livssituasjon. Det arbeides med å videreutvikle disse tiltakene. Departementet ønsker i forbindelse med budsjettarbeidet å styrke de alkoholfrie miljøer. Departementet mener med henvisning til Stortingets behandling av St. meld. nr. 17 (1987–88) at det er stor grad av samsvar mellom synspunkter i medlemsforslag A 846/s og departementets ansvars- og innsatsområder.

Når det spesielt gjelder punkt 3 i forslaget vil vi minne om at de nordiske helse- og sosialministre på sitt møte i Reykjavik i juni 1986 vedtok at de nordiske land skulle gå inn for å styrke arbeidet med alkoholspørsmål innenfor FN-systemet. Dette har vært fulgt opp både innenfor FN's Kommisjon for sosialpolitisk utvikling og de inter-regionale konsultasjoner om sosialpolitisk utvikling som ble gjennomført i 1987 i FN's regi. Dette arbeidet vil fra norsk side bli videreført i tilknytning til forberedelsene til neste møte i Kommisjonen i mars 1989. Det er Sosialdepartementet som ivaretar Norges medlemskap i Kommisjonen.

Vi vil forøvrig bemerke at det språklig ikke er fullstendig samsvar mellom den svenske og norske teksten. I medlemsforslaget heter det "... minsket alkoholmisbruk", mens det i den norske teksten heter "... mindre alkoholmisbruk". Departementet er av den oppfatning at begrepene ikke er synonyme og at det svenske begrepet bør legges til grunn.

Oslo, 21. september 1988

Etter fullmakt

Thomas Mauritzen

Øystein Opdahl

Rusmiddeldirektoratet:

Rusmiddeldirektoratet ser med tilfredshet på at det nå reises et medlemsforslag om samordnet innsats for minsket alkoholbruk i Norden der forslagene retter seg mot noen av de alkoholpolitiske hovedområdene.

Direktoratet har av tidsmessige grunner ikke kunnet gjennomgå fullt ut de beskrivende deler av medlemsforslaget, men de prinsipper som forslaget baserer seg på for områdene 'begrense den totale konsumpsjonen', 'alkoholfrie soner', 'sikrere trafikk' og 'engasjere folkeorganisasjoner' kan vi gi vår fulle tilslutning. Etter direktoratets oppfatning vil en måloppfyllelse av medlemsforslaget på slike områder kunne gi en betydelig folkehelsegevinst og trygging av den sosiale velferden i Norden.

Til de enkelte forslag skal direktoratet bemerke:

1. Direktoratet støtter forslaget om å få utarbeidet et tidsbestemt: aksjonsprogram for reduksjon av det totale alkoholforbruket i overensstemmelse med anbefalingen fra WHO-Europaregion. I denne sammenheng er det vesentlig å vurdere begrensningstiltak både overfor det registrerte og det uregistrerte forbruket. Av stor betydning vil det også være å kunne følge EF's opplegg for avvikling av det tax-frie salget av alkoholvarer også innenfor det nordiske området.

2. Forslaget om å 'opprette' alkoholfrie soner vil etter direktoratets oppfatning kreve en egen strategisk utredning der virkemidler som lovgivning, holdningsbearbeiding og atferdsendringer av alkoholvaner såvel som tilskuddordninger kan vurderes både i et nasjonalt og et nordisk samarbeidsperspektiv.

3. Om forslaget til å arbeide for at alkoholområdet kan bli et særskilt innsatsområde innen FN-systemet og dets særorganisasjoner, ville direktoratet ha sett det som en vesentlig fordel om det ble utarbeidet en plan for hvordan et slikt innsatsområde kunne etableres og vedlikeholdes. Fra vår side vil det i første omgang være av sentral betydning at WHO's kapasitet kunne økes vesentlig.

4. Direktoratet kan gi sin tilslutning til medlemsforslagets punkt 4 og 5 og har ingen merknader.

Direktoratet vil peke på at det finnes ulike kontaktformer for informasjons- og metodeutvikling på det primærforebyggende området mellom nasjonale institusjoner, men det er et stort savn at dette ikke har fått noe organisatorisk uttrykk som f. eks. Kontaktmannsorganet for narkotika og Nordisk handlingsplan mot narkotika innenfor Nordisk Råd. Det ville være en fordel om også slike forhold kunne tas opp i det aksjonsprogram som er foreslått i medlemsforslagets punkt 1.

Oslo, 28. juli 1988

Stein Berg

Knut T. Reinås

Den norske lægeförening har i skrivelse den 31 augusti 1988 förklarar sig stödja medlemsförslaget.

Avholdsfolkets landsnemnd:

Vi vil gjerne få uttrykke anerkjennelse til forslagsstillerne, som her tar opp et helt sentralt tema. Vi deler deres bekymring for de meget store alkoholproblemene, og ser at det er behov for en langt mer aktiv politikk enn i dag i hele Norden hvis vi skal oppnå målet om å redusere det samlede alkoholforbruket med minst 25% innen år 2000. Dette hovedmålet må få høy prioritet innenfor helse- og sosialpolitikken.

Nordisk råd må føle en forpliktelse til å øve innflytelse på medlemslandene i denne sammenhengen. Særlig er det viktig at vårt nordiske samarbeidsorgan tar initiativ til å stoppe eller redusere flommen av ikke skattlagt alkohol som kommer inn i de nordiske land gjennom nordisk og internasjonalt reiseliv. Det er ingen ting i veien for spesielle nordiske tiltak. Det er bare privatøkonomiske interesser som hindrer en fornuftig lovgivning på dette området.

Forslaget tar også opp en serie delmål som kort beskrevet går ut på å frita en del nærmere definerte situasjoner fra alkoholbruk. Vi er enige i at de situasjoner som er valgt, er meget viktige, og at det vil bidra kraftig til å redusere akutte alkoholproblemer om normene for å være edru er sterke i typiske risikosituasjoner, under graviditet og i samvær med mindreårige. Dette kan vi oppnå med en kombinasjon av positiv holdningsdannelse, støtte til rusfrie miljøaktiviteter og gjennom håndhevelse av bestemmelser mot å ferdes i trafikken til lands og til vanns i påvirket tilstand.

De oppstilte mål er ikke urealistiske dersom man har vilje til å ta problemene på alvor og bruke en omfattende kombinasjon av virkemidler. Avholdsfolkets Landsnemnd har i mange år studert bruken av edruskapspolitiske virkemidler. Våre konklusjoner er nedfelt i to programmer, som vi tillater oss å legge ved. Det ene har vi kalt "Rusfritt samspill år 2000". Her har vi tegnet et scenario som baserer seg på en halvering av alkoholforbruket innen år 2000. Vi har også listet opp de virkemidlene vi tror må til for å nå et slikt mål. Det andre er "Edruskapspolitisk program for stortingsvalgperioden 1989–1993" der vi anbefaler norske politikere hva som bør gjøres på kort sikt. Vi tror hovedpoengene i begge programmene er relevante over hele Norden.

Vi støtter varmt det framsatte forslaget, og ber om at ministerrådet gjør tilsvarende anbefalinger overfor regjeringene.

Oslo, 29. juni 1988

Avholdsfolkets landsnemnd

Lyder Johs. Verne

Helge Kolstad

Arbeidslivets komité mot alkoholisme og narkomani (AKAN):

AKAN's virksomhet er i hovedsak rettet mot arbeidsmiljøet og vi ser positivt på medlemsforslagets henvisning til at arbeidsmiljøene skal være en av de alkoholfrie sonene. Det er viktig at en også tar med andre rusmidler slik at sonene blir rusfrie.

AKAN vil understreke viktigheten av å prioritere dette arbeidet på Nordisk plan og innenfor det enkelte land. Utviklingen i arbeidslivet fører til større krav til edruskap, og skal en både beholde de skanser en har og stå i mot økt forbruk i fritiden må myndighetene innlede samarbeid med de store hovedorganisasjonene slik at det blir et direkte engasjement innenfor det enkelte arbeidsmiljø.

Erfaringer i Norge ved AKAN-arbeidet viser at samarbeidet i mellom arbeidstakerorganisasjonene, arbeidsgiverorganisasjonene og Staten har gitt et praktisk grep om spørsmålet som gir resultater.

Særlig viktig vil dette samarbeidet bli når det gjelder rehabilitering av arbeidstakere som ikke holder seg til spillereglene om et rusfritt arbeidsmiljø. Den tekniske utvikling innen for arbeidsmiljøene kan føre til at arbeidslivet vil avvise rusmiddelbrukere i økende grad, med det resultatet at offentlige midler blir nyttet til passive tiltak som trygdeytelser og pensjonsytelser. Ved økt satsing fra myndighetenes side og et engasjement fra arbeidslivets egen organisasjon vil samfunnet spare store økonomiske ressurser.

Til orientering kan vi opplyse at AKAN i november d. å. inviterer til en Nordisk konferanse for hovedorganisasjonene i Norden og statlige representanter i Oslo. Hensikten med konferansen er å få utviklet et forum hvor en kan utveksle erfaringer som er gjort innenfor arbeidsmiljøene i Norden.

AKAN skulle ønske at Nordisk Råd ville påvirke bruken av ressursene slik at en etterprøving av dette arbeidet som foregår innenfor arbeidsmiljøene kunne systematiseres og brukes videre i dette arbeid.

Ønsker man å holde arbeidsmiljøene som rusfrie soner må arbeidet flyttes inn i arbeidsmiljøene og styres av hovedorganisasjonene i arbeidslivet, men med aktiv økonomisk deltakelse fra myndighetenes side.

Oslo, 22. august 1988

Arbeidslivets komite mot alkoholisme og narkomani

Tor Rønning

Daglig leder

Sverige

Rikspolisstyrelsen:

Rikspolisstyrelsen har – utifrån de intressen som styrelsen har att tillvarata – inte några invändningar mot förslagen sådana de återgivits på sid 5 och 6 i den remitterade handlingen.

Styrelsen finner inte skäl att gå in närmare på de motiveringar som anges som bakgrund till förslagen men kan för sin del inte underlåta att påpeka att det finns en hel del hinder – av både nationell och internationell karaktär – att övervinna innan förslagen kan realiseras.

Kopia av remissyttrande som styrelsen har inhämtat från polismyndigheten i Helsingborg bifogas härjämte (*se nedan*).

Stockholm den 3 augusti 1988

Rikspolisstyrelsen

Ulf Karlsson

Sven-Bruno Nordenström

Socialstyrelsen:

Socialstyrelsen arbetar f. n. med ett idéprogram, som ska ligga till grund för en mer detaljerad och konkret plan för att minska alkoholkonsumtionen i Sverige med 25 % fram till år 2000.

Idéprogrammet utgör första delen i ett program om tre delar. Del 1 avser ett mer generellt inriktat alkoholpolitiskt program. Del 2 syftar till att diskutera tidiga insatser – sekundärpreventiva insatser – för högkonsumenter och personer som befinner sig i riskzonen till ett mer omfattande alkoholbruk. Del 3 slutligen avser tertiärpreventiva insatser för den grupp alkoholmissbrukare som har kontakt med socialtjänstens vård och behandling.

I programmet kommer att läggas stor vikt vid folkhälsoperspektivet, där alkoholfrågan ges en vidare innebörd med utgångspunkt i den s. k. totalkonsumtionsmodellen. Med hänsyn till omfattningen och konsekvenserna av alkoholbruket utifrån ett samhälleligt perspektiv måste alkoholfrågan ges hög prioritet när det gäller primärpreventiva insatser.

De diskussioner som förts inom styrelsen i samband med utarbetande av förslaget till idéprogram visar på en hög grad av överensstämmelse med de förslag som finns i det remitterade medlemsförslaget. Konkreta nationella program är viktiga i arbetet för att minska totalkonsumtionen, i vilka hänsyn kan tas till särdrag i alkoholkulturen. Alkoholkulturen har dock de senaste årtiondena alltmer internationaliserats och präglats av kontinenta-

la dryckesmönster jämsides med att multinationella alkoholintressen gjort sig mer gällande. För att nå verklig framgång med ett alkoholpolitiskt program är det nödvändigt att nationella strategier kopplas till internationella. Det bör ske på det nordiska planet inom Nordiska rådets ram, men också på ett vidare internationellt plan. Här spelar naturligtvis FN och WHO en ledande roll.

En samordnad nordisk insats av det slag som föreslås skulle vara ett starkt stöd för nationella program. Socialstyrelsen tillstyrker således det framlagda förslaget.

Stockholm den 20 september 1988

Enligt socialstyrelsens beslut

Ulf Malmström

Helsingborgs polisdistrikt:

Polismyndigheten konstaterar inledningsvis att någon gemensam grundsyn hos de nordiska länderna vad gäller alkoholfrågor ej finns idag. Redan detta förhållande undergräver förutsättningarna för en samordnad insats på området. Såvitt gäller förhållandet mellan Sverige och Danmark är synen på alkoholen väsensskild. Dessa förhållanden får dock inte utgöra hinder för att försöka närma de olika ländernas syn till varandra. Polismyndigheten ser särskilt allvarligt på ungdomens "internationella" alkoholbruk som är särskilt markant i Helsingborg-Helsingörområdet. Enligt polismyndighetens uppfattning bör alla initiativ, som är ägnade att minska alkoholbruket stödjas. Förslaget tillstyrkes således i sin helhet.

Helsingborg den 13 juli 1988

Polismyndigheten

Krister Jacobsson

T.f. polismästare

Svenska kommunförbundet:

Det råder politisk enighet i landet om att ett samband råder mellan ett lands totalkonsumtion av alkohol och dess andel alkoholskadade individer. Skadorna kan ses – så som rådets förslagsställare anger – från humanitära, socialmedicinska och inte minst ekonomiska perspektiv. En naturlig konsekvens av detta är att totalkonsumtionen av alkohol måste minska vilket riksdagen också beslutat.

Under 80-talet har ett ökat medvetande om alkoholens negativa effekter ägt rum. Åtskilliga kommuner har antagit drogpolitiska program sedan kommunens ansvarsområden och möjligheter att sätta in åtgärder setts över. Det drogpolitiska tänkandet har knappast avmattats utan snarare accentuerats i samband med smittspridningen av HIV/AIDS. I flera av de "zoner" som Nordiska rådets förslagsställare nämner pågår utbildnings- och informationsarbete i avsikt att nedbringa alkoholkonsumtionen. Vad beträffar de narkotikapolitiska insatserna kan kort sägas att dessa för närvarande är omfattande i kommunerna.

I Nordiska rådets medlemsförslag föreslås konkreta gemensamma nordiska åtgärder för framtiden. En sådan konkret åtgärd är att verka för gemensam trafiklagstiftning som syftar till en drogfri trafik. Svenska kommunförbundet delar förslagsställarens uppfattning om värdet av att en sådan lagstiftning kommer till stånd. Även övriga förslag är viktiga att beakta vid det fortsatta gemensamma alkoholpolitiska arbetet inom Norden.

Stockholm den 2 september 1988

Svenska kommunförbundet

Lars Eric Ericsson

Svenska läkaresällskapet:

Trots att alkoholproblemen och medvetenheten om dem varierar avsevärt mellan de nordiska länderna, anser Svenska läkaresällskapet att Norden är ett lämpligt område för samordnade insatser av det slag som medlemsförslaget tar sikte på.

I anslutning till de enskilda förslagen önskar Sällskapet göra följande mer specifika kommentarer.

1. Förslaget att utarbeta ett aktionsprogram för att minska alkoholkonsumtionen är värt allt stöd. Som förslagsställarna framhåller är det nödvändigt att förståelsen från allmänhetens sida ökar för åtgärder som syftar till att minska totalkonsumtionen för att därigenom förebygga både missbruk och skador. Läkaresällskapet noterar särskilt att man uppmärksammat behovet av att vid sidan av de offentliga myndigheterna engagera de många folkrörelserna som medarrangörer.

Svenska läkaresällskapet har under en följd av år ägnat intresse åt att sammanställa och sprida medicinska och vetenskapliga fakta om alkoholorisker och vill särskilt framhålla följande dokumentation:

a) Allmänt möte vid 1977 års riksstämma över ämnet "Alkoholskador inom kroppssjukvården (Nytt från Läkaresällskapets Riksstämma 1977, sid 6-22)¹

b) Svenska läkaresällskapets skrivelse till Riksbankens Jubileumsfond 1985-10-25 med principiella synpunkter på alkoholpolitiken¹

c) Läkardagarna i Örebro 1986 över ämnet "Problemet alkohol", publicerad i Svenska läkaresällskapets Handlingar, Band 95, häfte 4, 1986¹

d) Berzeliussymposier:

– Alcohol and the developing brain, 1984 (Raven Press)

– Brain reward systems and abuse, 1985 (Raven Press)¹

e) Övrigt (utredning ang gamma-GT mm)¹

Inom Sällskapet finns såväl en särskild specialistsektion för medicinska alkoholfrågor som en central kommitté inrättad för att behandla alkoholfrågor i ett övergripande program. Kommittén har upprättat ett arbetsprogram (maj 1988) med bl. a. följande punkter:

- att medverka vid kartläggning av medicinska skador
- att organisera en workshop för att dokumentera effekten av tidigare begränsningar
- att i samband härmed även diskutera frågan om uppläggning av ett projekt rörande inköpsbegränsningar samt uppläggning av en socialmedicinsk utvärdering av en sådan
- att bearbeta sjukvårdspersonalens informationsbehov bl. a. rörande alkoholstatistik och tidigdiagnos
- att etablera kontakt med andra organisationer

2. Angående förslaget om alkoholfria zoner finner Sällskapet arbetslivet, trafiken, barn- och ungdomsåren samt graviditets- och amningsperioden som synnerligen väl valda områden. De har generell karaktär och en förståelse för drogfrihet inom dessa områden torde kunna förankras hos folkflertalen. Av annan karaktär är zonen "de av alkohol redan utslagna". En sådan punkt kan i detta sammanhang skymma att programmet främst siktar till en sänkning av totalkonsumtionen.

4–6. Trafiksäkerhet är ett område, som särskilt väl lämpar sig för nordisk samordning. Svenska läkaresällskapet har i tidigare yttrande icke ställt sig principiellt avvisande till en 0,0 promillegräns men har pekat på en rad praktiska svårigheter. Däremot har läkaresällskapet avstyrkt, att alkoholutandningsprov används som bevismedel intill dess att säkrare underlag presenterats.

¹ Här ej tryckt.

Sammanfattningsvis ställer sig Svenska läkaresällskapet bakom förslaget om samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden och är även berett att inom sitt kompetensområde medverka i ett aktionsprogram.

Stockholm den 23 augusti 1988

För Svenska läkaresällskapet

Harry Boström

Ordförande

Hans O Hallander

Sekreterare

Sveriges läkarförbund:

Sammanfattning

Sveriges läkarförbund kan i huvudsak ställa sig bakom de rekommendationer till Nordiska ministerrådet som anges i förslaget.

Synen på alkoholbruk och på alkoholrestriktioner är olika i de nordiska länderna. I ett samnordiskt arbete bör man inledningsvis analysera de problem som kan uppstå med ett förslag till gemensamma åtgärder. För att åtgärderna skall få effekt är det också väsentligt att skillnaden mellan denna och folkflertalets åsikter inte blir så stor att en besvärande dubbelmoral uppstår.

Förbundet vill understryka vikten av ökade insatser då det gäller hälsofostran för ungdomar. I det följande pekas på brister i det nuvarande systemet, och förslag lämnas till intensifierad utbildning.

Slutligen lämnar förbundet vissa kommentarer rörande alkohol och fosterskador.

Alkohol och ungdomar

Skall man kraftfullt satsa på att minska alkoholbruket och därmed sammanhängande missbruk måste ungdomen vara en viktig målgrupp. För det första är de mera sårbara för alkohol, och för det andra utgör de föräldrar i nästa generation.

Skolan spelar en viktig roll när det gäller hälsofostran för ungdomar vilket också finns inskrivet i läroplanen för grundskolan. Efter de senaste 10 årens nedgång i alkoholkonsumtion bland ungdomar finns nu rapporterade tendenser till ett ökat bruk av såväl alkohol som narkotika under det senaste året i Sverige.

Följande brister i det nuvarande systemet bör behandlas i nordiska och svenska projekt i syfte att minska alkoholbruk och missbruk bland ungdom.

1. Föräldrar måste engageras på ett helt annat sätt än vad som hittills har skett. Det är viktigt att föräldrar lär sig riskerna med ungdomars alkoholbruk, lär sig hur man uppmärksammar ett ökat missbruk och lär sig hur man gör om man påträffar sina ungdomar påverkade etc.

2. Metoder och arbetsformer måste utvecklas för att nå ungdomar under den sena ungdomsperioden, 15–20 år. I Sverige finns ingen systematiserad undervisning kring droger, alkohol etc under gymnasietadiet. Under militärtjänstgöring är det också rimligt med sådan undervisning. Det är trots allt under den senare delen av ungdomsåren som alkoholbruket tilltar, familjens sociala kontroll minskar, och ungdomarna själva får en bättre ekonomi. Den alkoholfostran som de kan ha fått under de tidiga tonåren är inte längre relevant. Det finns till och med studier utomlands som pekar på att långtidseffekterna av alkoholundervisning under de tidiga tonåren tycks vara att ungdomar känner att "bara jag väntar lite så är det OK".

3. Metodvärdering och metodutveckling kring alkoholundervisning behöver intensifieras.

4. Samarbetet med ungdomsorganisationer när det gäller alkoholfrågor och alkoholundervisning måste intensifieras. Det finns all anledning att anta att alkoholinformation driven av ungdomarna själva har större genomslagskraft än den som ges av vuxenvärlden.

Alkohol och fosterskador

Eftersom andelen missbrukande personer är relaterad till totalbruket, är en generell minskning av alkoholbruket viktig även för att skydda det ofödda fostret. Uppenbara skador på foster uppträder vid hög alkoholkonsumtion under stora delar av graviditeten. De svåra skadorna erhåller man hos en begränsad kvinnopopulation, som dock sannolikt ökat något under de senaste decennierna i samband med att en utjämning av alkoholvanorna mellan män och kvinnor skett. Andelen kvinnor med alkoholism eller begynnande alkoholism anges till mellan 2–4 % av kvinnopopulationen.

Erfarenheterna från Sverige under det senaste decenniet visar dock att incidensen av svår medfödd alkoholskada har minskat under perioden 1976–1983 från 1/600 levande födda till 1/2400 levande födda. Detta innebär en minskning under 10 år till 25 % av ursprungsnivån. En viss minskning av totalkonsumtionen av alkohol skedde i landet under denna period, men huvuddelen av minskningen måste tillskrivas den upplysningsverksamhet som bedrivits i massmedia, och framför allt det arbete som lagts ned vid barnvårds- och mödravårdscentralerna samt i socialtjänsten med information och stöd till gravida kvinnor som löper risk att överkonsumera alkohol. Upplysning om alkoholens skadeverkningar på foster ingår nu som en del i barnmorskans introduktionssamtal med nygravida kvinnor vid första besöket på mödravårdscentralen. Läkare, barnmorskor, sjuksköterskor och socialtjänstpersonal har utbildats för att handlägga dessa pro-

blem. Denna verksamhet måste ständigt underhållas med återkommande utbildning och massmediainformation.

Stockholm den 31 augusti 1988

Sveriges läkarförbund
Utredningsavdelningen

Ulf Schöldström

Robert Wahren

Nykerhetsrörelsens landsförbund (NLF):

De i medlemsförslaget framförda synpunkterna om alkoholbrukets negativa effekter på samhället delas helt av Nykerhetsrörelsens landsförbund. De effekter som alkoholbruket ger på såväl lång som kort sikt kan inte skjutas åt sidan i de olika ländernas parlament. Samtidigt visar erfarenheterna att de intressen som driver alkoholhanteringen är gränsöverskridande, varför insatser inom exempelvis regioner som Norden är utomordentligt värdefulla.

Medlemsförslaget framhåller betydelsen av att ett aktionsprogram inrättas för att pressa tillbaka totalkonsumtionen av alkohol. Detta förslag är av yttersta vikt och bör skyndsamt komma till stånd enligt NLFs uppfattning.

I förslaget framförs också en rad konkreta åtgärder. NLF ställer sig bakom dessa men vill stryka under följande:

1. Prisinstrumentet måste utnyttjas mer effektivt i samtliga nordiska länder. I länder där alkoholpolitiken inriktas på att begränsa konsumtionen är priset en viktig regulator av konsumtionen. Det är dock nödvändigt att priserna höjs ofta och mer än konsumentprisindex, vilket är en förutsättning för att pressa tillbaka konsumtionen.

2. Tillgängligheten av alkohol är en betydelsefull faktor för konsumtionens storlek.

Under senare år har möjligheten att köpa alkohol ökat runt om i Norden. Antalet restauranger med serveringstillstånd har ökat drastiskt och detta kan ses som en följd av den teori som hävdar att det är bättre att dricka alkohol på restaurang än i hemmiljö, allt för att öka kontrollen av drickandet. Erfarenheterna är inte helt entydiga men de ökade serveringstillstånden har bl. a. lett till förskjutningar i dryckesmönstret mellan olika varor och olika konsumentgrupper.

En annan effekt av alkoholkonsumtionen på restaurang – åtminstone i Sverige – är att bråk, våldsamheter och misshandel förekommer på gatorna och på angränsande områden till serveringsställena. Detta innebär att

otryggheten ökar bland befolkningsgrupper och NLF menar att detta är ett utomordentligt starkt skäl för en mera restriktiv tillståndspolitik.

3. Under benämningen *icke registrerad konsumtion* förekommer den i förslaget nämnda taxfree-alkoholen. Det finns dessutom en avsevärd produktion av sk snabbviner i samtliga nordiska länder med undantag av Finland, där dessa är förbjudna.

Det är anmärkningsvärt att åtgärder inte vidtagits mot dessa verksamheter av flera skäl.

* Flera av de nordiska länderna har som en principiell inställning att privat vinstintresse så långt som möjligt bör elimineras från alkoholhanteringen,

* statsmakterna förlorar årligen stora summor i form av skattebortfall,

* de åldersgränser för inköp som finns för alkohol åsidosätts helt åtminstone när det gäller inköp av snabbvinsatser.

När det gäller taxfree-alkoholen och Nordiska rådet har ärendet varit föremål för behandling vid ett antal tillfällen men någon rekommendation har man inte enats om.

NLF är medveten om de mycket stora ekonomiska intressen som finns, inte minst i resebranschen och rederinäringen, men anser att det är hög tid att de nordiska länderna medverkar till, dels att ingen alkohol får införas skattefritt till Norden, dels att den skattefria alkoholen avskaffas i trafiken mellan de nordiska länderna.

4. Det är väsentligt att den seriösa alkoholforskningens rön får genomslag i det politiska beslutsfattandet. Ett exempel är de erfarenheter som vunnits på trafiksäkerhetsområdet. I medlemsförslaget anges att ca en tredjedel av de trafikdödade i Norden har sitt ursprung i alkoholrelaterade olyckor.

Genom tekniska landvinningar har den ursprungligen i Norge instiftade 0,5 promillegränsen tjänat ut. Med numera helt säkra mätmetoder kan man utan att rättsäkerheten sätts ur spel, ha en markant lägre gräns. NLFs hållning är att alkohol och fordonstrafik överhuvudtaget inte hör samman, varför gränsen för trafikonykterhet i framtiden bör sättas till 0,0 promille eller så nära 0 som möjligt, allt med hänsyn till rättsäkerheten.

En motsvarande lagstiftning bör införas vid all sjöfart och vid spårbunden trafik.

5. Behovet av forskning inom det alkoholpolitiska fältet föreligger fortfarande. Det är inte minst viktigt med jämförande studier mellan de länder som har en restriktiv alkoholpolitik och de länder som har en något mera passiv hållning i förhållande till alkoholpolitiska metoder. För att utveckla, den redan i och för sig framgångsrika nordiska forskningen, bör ytterligare resurser ställas till förfogande. Detta sker lämpligen inom ramen för NAD, Nämnden för Alkohol- och Drogforskning.

6. För att på sikt minska alkoholskadorna, vilket inte kan ske utan en drastisk sänkning av alkoholkonsumtionen, måste en rad åtgärder vidtas i

samverkan mellan nationer.

WHO:s rekommendation om att medlemsländerna skall minska sin konsumtion med minst 25% av alkohol fram till år 2000 talar sitt tydliga språk om de effekter på hälsan som alkoholbruket har i vårt världssamhälle.

I flera av de nordiska länderna finns erfarenheter som är överförbara även till andra socioekonomiska och kulturella förhållanden. De nordiska länderna bör avveckla all export av alkohol och aktivt motverka upp- och utbyggnad av en alkoholmarknad i första hand i utvecklingsländerna. Export av alkohol eller system för produktion och distribution bör avvecklas omgående.

Med tillägg av ovanstående rekommenderar Nykterhetsrörelsens landsförbund Nordiska rådets presidium att tillstyrka de i medlemsförslaget framförda synpunkterna.

Stockholm den 29 augusti 1988

Nykterhetsrörelsens landsförbund

Göran Magnusson

Ordförande

Svenska båtunionen (SBU):

I sin egenskap av riksfrämjandeorganisation för båtlivet i Sverige är Svenska båtunionen (SBU) en folkrörelse, som bland annat verkar för ett hänsynsfullt uppträdande på sjön och för båtlivets anpassning till mänskliga, miljö och samhälle.

SBU vill inledningsvis ansluta sig till förslagsställarnas övergripande målsättning att nedbringa alkoholkonsumtionens skadeverkningar i allmänhet. Trots detta finner SBU det inte vare sig ändamålsenligt eller önskvärt att så sker genom införande av samma trafiknykterhetslagstiftning till sjöss som nu gäller för trafiken på land.

Vår bestämda uppfattning är, att den i Sverige redan nu gällande lagstiftningen på detta område väl tillgodoser kravet på effektivt verkande regler mot trafiknykterhet till sjöss. Sjölagens 325 §, som även är tillämplig på fritidsbåtar, har så sent som den 2 juli 1986 erhållit ändrad lydelse, innebärande en precisering av ansvarsfrågan. Även den från samma tidpunkt gällande "nya" sjötrafikförordningen innehåller en allmän regel med krav på nykterhet, svarande mot sjölagens straffregel.

Det finns också skäl påpeka, att sjölagens 325 § har betydligt vidsträckt tillämpningsområde än trafikbrottslagens. Regeln i sjölagen gäller sålunda inte endast den, som för fartyget, utan också andra personer, vilka fullgör uppgifter ombord väsentliga för säkerheten till sjöss. Till skillnad

från den trafiknykterhetslagstiftning, som gäller till lands och där endast kan tillämpas på motordrivna fordon, gäller sjölagen alla slags fartyg/farkoster som t. ex. segelbåtar, roddbåtar, segelbrädor, jollar m. m.

Att utöver denna lagstiftning införa en promilleregler kommer enligt SBU:s uppfattning icke att medföra någon nykterhetsbefrämjande effekt. För tillämpningen av en sådan promilleregler skulle även krävas övervakningsresurser i en omfattning, som är helt orealistisk. Enligt SBU:s mening är det inte meningsfullt att införa anvarsregler i en lagstiftning, vars efterlevnad inte går att övervaka. I de tusentals insjöar, där en mycket stor del av fritidsbåtbeståndet finns, är övervakningen praktiskt taget obefintlig.

Båtlivets speciella villkor skapar även helt andra förutsättningar för tillämpningen av en promillelagstiftning till sjöss i förhållande till landtrafik. Risker för olyckor och dess följder på grund av alkoholpåverkan är betydligt mindre till sjöss än i landtrafik. Därför får det anses mindre straffvärt att i sådant tillstånd föra båt än att föra motorfordon. Detta synsätt omfattas även av svenska domstolar.

En annan väsentlig skillnad är att det stora antalet övernattningsbara fritidsbåtar, som då de är förtöjda eller uppankrade måste anses som bostad. Vid sådana tillfällen kan det rimligtvis inte anses förbjudet att förtära alkohol ombord. Även om alkoholförtäring skett i en sådan förtöjd båt, kan t. ex. väderförhållandena nödvändiggöra en förflyttning av båten till en bättre skyddad plats. Detta skulle då kunna medföra brott mot en promillegräns.

Vid bedömningen av den olycksrisk som båtlivet medför måste beaktas, att själva sjötrafiken, dvs förflyttningen på vattnet, är en mycket viktig men tidsmässigt relativt liten del av det totala båtlivet.

Förslagsställarnas påstående att "sjöolyckor har kraftigt ökat under senare år" saknar grund, då det gäller svenska förhållanden. Enligt det i Sverige verksamma Sjösäkerhetsrådet, vars uppgift är att med inriktning på fritidsbåttrafiken verka för sjösäkerhet, visar olycksstatistiken för 1987, att alkoholpåverkan förekommit i 63 % av antalet kända fall med omkomna vid fritidsbåtolyckor. För 1986 var motsvarande andel 43 %, men för 1985 var andelen 64 %. Det bör i detta sammanhang observeras, att antalet omkomna vid fritidsbåtolyckor minskat, trots det kraftigt ökade antalet fritidsbåtar. Antalet omkomna 1986 var 60 personer och 1987 54 personer. År 1977, då antalet fritidsbåtar var mindre än hälften så stort, var antalet omkomna 110 personer.

Enligt Räddningstjänstkommitténs betänkande EFFEKTIV RÄDDNINGSTJÄNST SOU 1986:77 framgår, att

"... det starkt stigande antalet fritidsbåtar har inte medfört någon tendens till ökning av antalet insatser för fritidsbåtar." (sid 141–142)

Denna begränsning eller nedgång i antalet sjöolyckor kan till stor del förklaras av att det inom svenska båtorganisationers ram bedrivits och alltfjänt bedrivs ett omfattande informations- och utbildningsarbete. Detta

har bland mycket annat lett just till förbättrat sjömanskap och ökat riskmedvetande hos fritidsbåtfolket.

Vid studium av den nordiska olycksstatistiken framgår, att Finland redovisar det största antalet olyckor 1987 samt att det i 82 % av dessa fall förekommit alkoholpåverkan.

Av intresse i detta sammanhang är, att det just i Finland finns en promillelagstiftning till sjöss av den typ, som medlemsförslaget innehåller. Svenska båtunionen finner här ett visst stöd för sin tidigare uttalade uppfattning, att en promilleregel inte medför någon nykterhetsbefrämjande effekt.

Som ytterligare stöd för denna uppfattning vill SBU hänvisa till av lagutskottet avgivna betänkanden över ett flertal motioner till Sveriges riksdag i samma fråga.

Av här ovan anförda skäl vill Svenska båtunionen sålunda bestämt motsätta sig införandet av den föreslagna lagstiftningen, vilken skulle medföra "att samma regler som tillämpas på land avseende promillegränser och påföljder i trafiken rekommenderas att gälla även till sjöss".

Unionen är dock i övrigt beredd att med olika medel verka för ökad nykterhet till sjöss.

Stockholm den 30 augusti 1988

Svenska båtunionen – SBU

Lars von Malmberg
Ordförande

Medlemsförslag om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker för läshandikappade

(Väckt av Mikko Elo samt Margrete Auken, Knud Glønborg, Riitta Järvisalo-Kanerva, Anneli Jäättteenmäki, Barbro Nilsson, Jette Pors och Mirja Ryyänen)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordisk Råd, Sosial- og miljøutvalget:

Utskottet noterar, att förslaget kan ses som en uppföljning av rådets rekommendation nr 22/1979 angående utredning av behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur. Rekommendationen avskrevs av rådet 1983 då den rekommenderade utredningen företagits och ansågs visa att utgivning av lättläst litteratur av olika skäl måste vara nationellt förankrad samt att grunden för ett nordiskt samarbete på området borde vara att det i varje land finns nationell produktion av sådan litteratur. Behovet av samarbete torde sålunda tillgodoses genom direkta kontakter och erfarenhetsutbyte mellan berörda parter.

Social- och miljøutskottet tillstyrkte det ursprungliga medlemsförslaget (A 531/k) och framhöll tre typer av samsarbetsinsatser som kan bli aktuella: 1) samarbete omkring lättläst litteratur i egentlig mening, dvs litteratur för barn och vuxna med lässvårigheter, (s k ordblinda), 2) utgivning av litteratur för synhandikappade, antingen storstilta böcker eller böcker i punkt-skrift samt 3) tillrättalagd litteratur för personer med språkliga läshinder, t. ex. döva eller utvecklingsstörda. I det tilltänkta samarbetet hade enligt utskottet Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) en naturlig plats. Nämnden framhöll i sitt yttrande att behovet av lättläst litteratur var stort men att skilda handikappgrupper ställde skilda krav på utformningen av sådan litteratur.

Utskottet noterar, att nämnden även uttalat sig om det nu aktuella medlemsförslaget och därvid framhållit, att förslaget tar upp en viktig handikappfråga för kulturpolitiken i Norden. Nämnden har därför inga invändningar mot att utreda möjligheterna till ett samarbete om produktion och översättning av lättläst litteratur. NNH är också beredd att senare värdera konkreta förslag i frågan.

Utskottet noterar, att ett visst nordiskt samarbete inom lättläst litteratur inlets i form av erfarenhetsutbyte och gemensamma projekt. Utskottet kan på grundval av medlemsförslagets framställning ej bedöma om det är erforderligt att utföra den föreslagna utredningen inom kultursektorn. Utskottet vill dock erinra om de möjligheter den snabba utvecklingen av datatekniken, som skett under de år som gått sedan rekommendationen antogs, ger NNH har i andra sammanhang påpekat datateknikens stora möjligheter att förbättra villkoren för handikappade. Samtidigt som utskottet noterar, att ett nordiskt samarbete redan förekommer vill utskottet erinra om de möjligheter som den nya tekniken kan erbjuda för billigare framställning av lättlästa böcker. Detta kan ge möjlighet att gå ett steg vidare i det nuvarande samarbetet.

Stockholm den 11 oktober 1988

För social- och miljöutskottet

Marjatta Väänänen

Förman

Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH):

Medlemsförslaget tar upp en viktig handikappfråga för kulturpolitiken i Norden. Nordiska nämnden för handikappfrågor (NNH) har därför inga invändningar mot förslaget att utreda möjligheterna att inom kultursektorn sätta igång ett samarbete om produktion och översättning av lättläst litteratur. NNH är också beredd att i ett senare skede värdera konkreta förslag i frågan.

Bromma den 2 september 1988

Nordiska nämnden för handikappfrågor

Enligt uppdrag

*Finn Petré*n

Kanslichef

Nordisk Samarbejdskomité for Synskadede:

Indenfor vort specielle handicapområde er situationen i dag præget af, at et stigende antal blinde eller stærkt svagsynede er multihandicappede, og en del af disse tillægshandicap medfører læsevanskeligheder af forskellig karakter.

Der findes derfor forskellige grupper af blinde og stærkt svagsynede der kan have interesse i et øget udbud af let-læste bøger, og vi skal meget anbefale, at indsatsen på dette felt forstærkes evt. gennem en fælles nordisk indsats.

Vi skal henlede opmærksomheden på, at blinde og stærkt svagsynede med behov for let-læste bøger må kunne vælge mellem udgivelser produceret i storskrift, punktskrift eller på lydbånd.

København, den 5. september 1988

Sven Jensen
Formand

Danmark

Kulturministeriet:

Så vidt det er ministeriet bekendt, er der allerede indledt et nordisk samarbejde på dette område. En stillingtagen må derfor afvente en evaluering af erfaringer og resultater af dette arbejde. Spørgsmålet bør i øvrigt indgå i det arbejde omkring byens stilling som helhed, som den pr. 1. januar 1989 nedsatte nordiske litteratur- og bibliotekskomiteé udfører.

København, den 6. januar 1989

P. m. v.

E. b.

Lasse Lindhard
Fuldmægtig

Direktoratet for Folkeskolen og Seminarer m.v.

Det er direktoratets opfattelse, at der er behov for et samarbejde på nordisk plan til fremme af produkten af letlæste bøger samt til oversættelse af allerede eksisterende letlæst litteratur.

Direktoratet kan støtte forslaget, der vil forbedre mulighederne for brug af litteratur for en stor gruppe mennesker, der ellers ville være afskåret fra dette kulturtilbud.

Direktoratet ønsker at pege på, at også barnlitteraturen bør være omfattet af projektet.

København, den 3. oktober 1988

P.d.v

Hans-Jørn Pedersen

Den Danske Forlæggerforening har i skrivelse den 30 augusti 1988 meddelat, att man noterat medlemsförslagets innehåll.

Dansk Forfatterforening:

Dansk Forfatterforenings bestyrelse er enig med forslagsstillerne i, at der er et stort behov for støtte til produktion og ikke mindst støtte til oversættelse af letlæst litteratur.

Bestyrelsen har undret sig over, at der ikke i forslaget tekst vedr. målgrupper er peget på de ordblinde. Denne gruppe trænger, i alle fald i Danmark, i høj grad til opmærksomhed og aktiv indsats.

København, den 22 september 1988

Hans Hansen

Danmarks Biblioteksforening:

Bestyrelsen har følgende bemærkninger til forslaget:

- samarbejdet om produktionen af letleste bøger forekommer hensigtsmæssigt, da målgruppen er forholdsvis beskeden og oplagene tilsvarende, så fælles udnyttelse af illustrationer, bogbind m.v. vil være resourcesparende.
- nyt udredningsarbejde forekommer unødvendigt – problemkomplekset er tidligere undersøgt.
- projektet bør umiddelbart kunne iværksættes i et samarbejde mellem interesserede forlag.
- med en mindre forhøjelse af kontoen for støtte til oversættelse af nabolandslitteratur bør projektet kunne modtage støtte herfra.

Valby, den 15. september 1988

Bent Sørensen

Formand, borgmester

Danmarks Lærerforening:

Foreningen kan herefter anbefale initiativet, da der er et udækket behov for bøger, der er udformet med særlig hensyn til svage læsere.

Foreningen kan oplyse Den Danske Delegation om, at der i Danmark er

et non-profit forlag, Lærereforeningernes Materialudvalg, der har erfaring i udarbejdelse af letlæste bøger til svage læsere og indvandrere.

Der vedlægges oplysninger om Lærereforeningernes Materialeudvalg.¹

København, den 24. november 1988

Martin Rømer

Tom Henriksen

Landsforeningen af Læsepædagoger:

Jeg vil ikke undlade at gøre opmærksom på, at det vedlagte medlemsforslag "om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker" har chokeret mig noget.

Mine spontane overvejelser var at tage telefonen og ringe til en eller anden, der havde ansvaret for et sådant forslag.

Men da jeg af natur er et roligt gemyt, lod jeg være og sendte i stedet brevet til udtalelse forskellige steder, hvor man i et par menneskealdre har arbejdet med emnet "Produktion av lättlästa böcker" i Danmark.

Jeg skal sørge for at kordinere de svar, der kommer, men vil ikke undlade allerede på nuværende tidspunkt at bemærke, at det pågældende forslag er udtryk for en overvældende massiv uvidenhed om, hvad der er sket i Danmark – og i øvrigt i dele af det øvrige Norden.

Så vidt jeg kan skønne, er man blevet inspireret af en meget lille gruppe, overvejende biblioteksorienterede folk, der arbejder med produktion af letlæste bøger til åndssvage, intelligenshandicappede, der har meget store generelle indlæringsvanskeligheder – eller hvad man nu skal kalde det.

Ud fra denne meget snævre synsvinkel er medlemsforslaget udformet.

Det bunder i bedste fald i en massiv uvidenhed.

Jeg er faktisk stadig chokeret.

Holte, den 30. august 1988

Mogens Jansen

Formand

Det første afsnit i medlemsforslaget er i bedste fald naivt og i alle tilfælde mindst 25 år efter den viden, vi har i dag.

Man kunne for 25 år siden – næsten – beskrive letlæsningsbøger på denne forenkede måde, der i dag ikke vil blive accepteret: Hele indholds- og begrebsaspektet er end ikke nævnt – og såvel letlæste som sværtlæste

¹ Här ej tryckt.

bøger drejer sig nu engang om *indhold*. Sprog og visuelle forhold er væsentlige, men disse 'dele' af en bog kan ikke stå ene.

Det, der hedder forhåndsviden, "forforståelsen", alt det, som læseren spontant skal mobilisere ved læsningen – og som den enkelte bog kan gøre det vanskeligere eller lettere at få frem, er heller ikke nævnt i forslaget. Og det er det mest afgørende for, om en bog er letlæst.

En uddybelse: Korte sætninger kan være en lettelse i noget læsestof; men telegramstil er ekstremt svært at læse. Og det, vi i Danmark kalder "lix-lette" bøger, er ofte sætninger med for mange punktummer; det er direkte vanskeligt at læse. – Virkeligheden er meget mere kompleks, end det her fremstilles.

At tale om enkel sprogstruktur som noget afgørende, er ikke fuldstændig forkert. Men det er unægtelig en *facet*, der her nævnes.

Der er udsendt en række officielle, danske ministerielle betænkninger om såvel letlæsningsproblemer som om problemer med bøgernes visuelle udformning.

Der kan blandt andet peges på de vedlagte "lix-betænkninger" fra 1971; 1976; 1983¹. Der er i Danmark i officielt regi nedsat et *permanent* lix-udvalg, der til stadighed holder visse sider af lærebøgers, børnebøgers, mange ungdomsbøgers og nogle voksenbøgers sprog 'under kontrol' – ikke med det formål at censurere, men for at vejlede. Denne lixning foregår i officielt regi. Og i andre nordiske lande lix'es der, omend ikke så systematisk.

Der er udsendt to betænkninger om bøgernes visuelle form. En i 1958 "Vejledning i fremstilling af skolebøger" og en i 1987 "Det synlige sprog"¹ At lade som om dette er ukendt, er absurd.

Afsnit 2 i medlemsforslaget forstår jeg slet ikke. – Med mindre man da har valgt at *definere* en speciel målgruppe, der *ikke* svarer til målgruppen for letlæsningslitteratur i Danmark – eller for en sags skyld til målgruppen i den engelsk- og tysktalende verden.

Men måske ligger problemet her: Man taler ud fra relativt få personer, ret afgrænsede grupper, men hæfter dette på *hele* gruppen af læsehandicappede.

I afsnit 3 opregnes, at Sverige er kommet længst med udgivelsen af letlæsningslitteratur. Det er påstand uden mening.

Siden 1940'erne har der systematisk, regelmæssigt og på såvel ren kommerciel basis som via specialforlag, der støttes på forskellig vis, været udsendt letlæsningslitteratur på dansk. Der har endog været en dansk 'eksport' af denne litteratur, såvel til de nordiske lande som til andre lande i Europa.

I 1983 blev det opregnet, hvorledes den danske letlæsningslitteratur var

¹ Här ej tryckta.

vokset over en periode. Kopi af en artikel vedlagt. Bemærk tallene i figur 1, der kun udgør et *udvalg* af den eksisterende letlæsningslitteratur.¹

Det er ikke ét forlag eller én gruppe personer, der har arbejdet med dette emne. – Det er tværtimod vanskeligt at finde danske børnebogsforlag og lærebogsforlag, der ikke har udgivet sådan litteratur.

Siden 1950'erne har den såkaldte "Frlæsningsliste" været udsendt, og den udsendes stadig. Listen udkommer hvert andet år. Seneste nummer er 18. reviderede udgave. – – –

"Landscentralen for Undervisningsmidler" i Danmark udsender også hvert andet år et katalog over specialundervisningsmateriale, hvori der er mængder af letlæste bøger. – – –

En række publikationer er udsendt om letlæste bøger – jeg kan alene henvise til, at "Landsforeningen af Læsepædagoger" i den sidste halve snes år ganske systematisk og hvert år har udsendt et af sine numre som særnummer netop om emner i forbindelse med det pågældende emne. Titlerne på disse særnumre er:

Læservenlig litteratur 1, 2 og 3 i 1977, 1979, 1980.

Sprog, billede tekst – og den første læsning, 1981. Sprog, billede, tekst – og skolens mellemtrin, 1982. Sprog, billede, tekst – og skolens ældste trin, 1983.

Fremtidens fagbog på skolens mellemtrin, 1984. Fremtiden fagbog på skolens ældste trin, 1985. Fremtidens fagbog på skolens yngste trin, 1986. Fremtidens fagbog – og de læsehandicappede, 1987.

Fjerde og nederste afsnit på side 1 fortæller om et virkelig godt initiativ, der udførtes i 1988 i Oslo, og som blev videreført i København i dette forår. Det var *godt*, at dette blev arrangeret.

Jeg var selv med. Det var engagerede mennesker, der mødtes.

Det her kommenterede medlemsforslag afspejler i bedste fald et snævert udsnit af de mange synspunkter, der *kan* anlægges på emnet.

*

Den rekommendation, der til sidst foreslås, er helt uden grundlæggende argumentation – hvis den da skal udføres på de i udredningen foreslåede præmisser.

Et forslag, der er så snævert i sit udgangspunkt, eller som bygger på en så ensidig information, har ikke mening i noget system, det være sig nationalt, nordisk eller internationalt.

*

For god ordens skyld skal nævnes, at jeg har drøftet denne rekommendation med danske forlagsfolk, der end ikke ville besvare brevet – "Det er jo helt ude i tovene!", var en venlig bemærkning.

Jeg har drøftet det med ``Landsforeningen af Læsepædagoger``s bestyrelse, boglisteudvalg, redaktionsgruppe og i forretningsudvalget.

Jeg overtalte hvert sted folk til, at vi sendte et svar – da jeg principielt ønsker at svare på breve, jeg får.

Endelig har jeg drøftet brevet med forskere fra Danmarks pædagogiske Institut, der har arbejdet med emnet siden 1955, hvor instituttet blev oprettet.

Jeg er nødt til at sige, at ovenstående bemærkning er venligere over for medlemsforslaget end de bemærkninger, jeg har mødt.

Holte, den 21. september 1988

Mogens Jansen

Finland

Skolstyrelsen:

Som mål för grundskolans modersmålsundervisning har uppställts att eleven lär sig att läsa aktivt och selektivt och kritiskt ta ställning till vad han läser, uppskattar ordkonst och förstår litteraturens betydelse för individen och för folket. Att utveckla läsfärdigheten är ett viktigt mål i alla årskurser. Ordkonst ingår i undervisningen på alla stadier. Eleven kommer först i kontakt med litteraturen genom att lyssna, men i och med att läsfärdigheten utvecklas handleds han i att självständigt välja sin lektyr. Eleverna tränas i att söka och välja litteratur. Stegvis försöker man fördjupa elevens förmåga att förstå ordkonst.

I litteraturundervisningen är målet att eleven läser litteratur aktivt till nytta och glädje för sig själv, att eleven har en mångsidig litteraturkännedom, att han begrundar och tar ställning till det han läser och att han förstår och uppskattar ordkonsten.

I grundskolans specialundervisning är målen samma som ovan, men grunderna för arbetet bestäms enligt elevernas förmåga och behov. Också i specialundervisningen är målet att göra eleven så intresserad av att läsa att han därigenom kan utöka sina kunskaper och få rekreation och att läsintrasset blir en bestående vana hos honom. Som ett medel för att uppnå detta nämns lättläst litteratur.

I grundskolans specialundervisning på deltid och klassformade specialundervisning finns det elever som har svårt att uppnå ovannämnda mål. Vid sidan av anpassning av undervisningsmålen och användning av olika metoder för inläring av läsfärdighet, är det viktigt att läromedlen till sin nivå och art motsvarar undervisningens krav. Lättläst litteratur är ett viktigt medel i läsfärdighets- och litteraturundervisningen. För närvarande har vi för lite av sådan litteratur, eftersom den blir dyr och upplagorna är små. Lärarna har inte tillräckliga kunskaper om möjligheterna att använda

lättläst litteratur och den lättlästa litteraturen har ännu inte nått alla som skulle behöva den. Även utbytet av erfarenheter om möjligheterna att använda lättläst litteratur är otillräcklig såväl på nationell som på nordisk nivå.

Med anledning av det ovan sagda förenar sig skolstyrelsen med Nordiska rådets medlemsförslag och anser det synnerligen viktigt att man inom ramen för rådets kulturverksamhet inleder produktion och översättning av lättläst litteratur och utbyte av erfarenheter rörande användningsmöjligheterna.

Helsingfors den 21 september 1988

Vesa Lyytikäinen
Avdelningschef

Pirkko Virtanen
Överinspektör

Ålands landskapsstyrelse:

Litteraturproduktion är i sig kostsam, även vid stora upplagor. Då en bok avsedd för en liten avnämargrupp ges ut, är produktionskostnaden per enhet avsevärt större, vilket kan påverka beslut om utgivning eller ej i negativ riktning. Detta kommer även till synes i utgivningen av exempelvis lättlästa böcker: i Sverige ca 200 lättlästa utgåvor, i Finland ca 10 titlar, i vardera fallet en bråkdel av bokutgivningen. Initiativet till nordiskt samarbete vid utgivning av lättläst litteratur är värt att stöda; även landskapsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget.

Mariehamn den 29 september 1988

May Flodin
Viceletråd

Börje Karlsson
Utbildningschef

Finlands biblioteksforening¹:

Vi anser att förslaget är värt att tillstyrkas och tror att det kommer att förbättra lättlästa böckers ställning i allmänhet. I biblioteken har man tillsvidare inte fått många erfarenheter av lättlästa böcker, men på basen av dessa erfarenheter kan det konstateras att det behövs mera lättlästa böcker. De få titlar som nu är tillgängliga används flitigt.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Språket är naturligtvis det största hindret för nordiskt samarbete beträffande lättlästa böcker. Detta obeaktat torde det finnas möjligheter för samarbetet. I synnerhet böckernas typografiska skick och övriga utstyrsel kan förbättras även över språkgränserna. På basen av erfarenheterna hittills förefaller det som om man vid en gemensam produktion av lättlästa böcker borde koncentrera sig på sådana böcker som passar för handikappade av så många typer som möjligt och för andra som läser lättlästa böcker. Tydliga former borde fastställas för samarbetet för att det skulle leda till konkreta resultat i stället för att vara tal utan handling.

Helsingfors 19 oktober 1988

Finlands biblioteksörening

Pentti Lahti-Nuutila

Ordförande

Tuula Haavisto

Verksamhetsledare

Finlands översättar- och tolkförbund¹:

Finlands översättar- och tolkförbund r. y. betraktar det inte som nödvändigt att ge lättlästa böcker separat stöd utan anser att lättlästa böcker bör omfattas av det allmänna stödet åt litteratur.

Helsingfors den 30 september 1988

Finlands översättar- och tolkförbund r. y.

Leena Vallisaari

Ordförande

Finlands svenska författareörening r. f.:

Finlands svenska författareörening ser i princip positivt på alla initiativ till att utge flera lättlästa böcker för den minoritet som består av lindrigt synskadade, åldringar och sjukhuspatienter som kan tillgodogöra sig de lättlästa böckerna. På grund av de ganska små upplagorna blir de lättlästa böckerna dyra att producera och vi hälsar därför med tillfredsställelse ett nordiskt samarbete inom detta fält. Vi understöder gärna medlemsförslaget att utreda möjligheterna till en nordisk samproduktion av lättlästa böcker samt översättning av nordisk lättläst litteratur till de olika språken. För att undgå att skapa en ny byråkrati och organisation kunde man

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

lämpligen låta nya medel för översättning kanaliseras via Nabolandelitteraturstøttekommittén som ju redan existerar och fungerar.

Helsingfors den 30 september 1988

Finlands svenska författareförening r. f.

Ingmar Svedberg

Ordförande

Mette Jensen Sundholm

Sekreterare

Finlands författarförbund har i skrivelse den 10 oktober 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Förbundet utvecklingshämning r.y.:

Förbundet utvecklingshämning vill generellt konstatera att den finska delegationens medlemsförslag är ett viktigt och aktuellt förslag om att med hjälp av nordiskt samarbete ställa lättläst litteratur till förfogande för allt flere personer med begåvningshandikapp.

Förbundet utvecklingshämning har själv aktivt varit verksamt när det gäller att producera och översätta lättläst material och litteratur genom att publicera eget material och översätta nordisk lättläst litteratur. År 1980 tillsatte styrelsen för Förbundet utvecklingshämning en arbetsgrupp för lättläst litteratur. Arbetsgruppens uppgift var att kartlägga och klargöra situationen för lättläst litteratur. I den inofficiella arbetsgruppen för lättläst litteratur som fungerat från och med år 1985 har Förbundet utvecklingshämning varit aktivt verksamt tillsammans med de andra gruppmedlemmarna för att föra framåt det lättlästa språket.

Det nu väckta medlemsförslaget om nordiskt samarbete i produktionen av lättlästa böcker är enligt Förbundet utvecklingshämning viktigt med tanke på att utöka och kvalitativt förbättra lättläst material. Förbundet utvecklingshämning understöder den finska delegationens motion.

Helsingfors den 19 september 1988

Kehitysvammaliitto-Förbundet utvecklingshämning r.y.

Heikki Helminen

Ordförande

Jaakko Jylhä

Verksamhetsledare

Centralförbundet för barnskydd:

Samhällets förändring i riktning mot ett informationssamhälle som kräver språklig kompetens är uppenbar. På grund av sjukdom, handikapp eller migration har inte alla samhällsmedlemmar förmåga att förstå ett till strukturen eller innehållet komplicerat språk. För att de skall kunna slå vakt om sina rättigheter bör de ha en möjlighet att få sådan skriftlig information som de kan läsa och förstå. Läsiintresset bör också kunna tillgodoses för varje medborgare.

Produktionen och utgivningen av lättlästa böcker befinner sig i rätt stor utsträckning i begynnelsestadiet i alla de nordiska länderna utom i Sverige. De potentiella konsumenterna av lättlästa böcker bildar en ganska liten grupp även om man beaktar hela Norden. Detta innebär att ett nordiskt samarbete i fråga om lättlästa böcker för barn och vuxna erbjuder funktionella och ekonomiska fördelar när det gäller produktion, tryckning och övrigt utbyte av erfarenheter i branschen.

Av nämnda orsaker anser Centralförbundet för barnskydd att det är viktigt att möjligheterna till samarbete i fråga om lättläst litteratur utreds i Nordiska ministerrådet på rekommendation av Nordiska rådet och att samarbetet kan inledas snarast möjligt, såvida ministerrådets utredning rekommenderar det.

Helsingfors den 26 september 1988

Heikki Koski
Ordförande

Kalle Justander
Verksamhetsledare

Invalidförbundet rf:

Invalidförbundets medlemmar utgör ingen egentlig målgrupp för lättlästa böcker. En del av våra medlemmar skulle dock ha nytta av lättläst material, i synnerhet av intresse- och servicematerial. Det finns ett uppenbart behov i Finland av lättlästa böcker.

Ett nordiskt samarbete för utbyte av erfarenheter i samband med lättläst litteratur är angeläget. Likaså är det motiverat att utreda i vilken grad och vilket slag av lättläst litteratur som kan produceras och översättas i samarbete.

Invalidförbundet finner förslaget att utreda möjligheterna till nordiskt samarbete i frågor som gäller lättläst litteratur ändamålsenligt och anser att åtgärderna enligt förslaget bör vidtas.

Helsingfors den 28 september 1988

Invalidförbundet rf

Matti Savola
Verksamhetsledare

Tuulikki Reinikainen
Avdelningschef

Förbundet de utvecklingsstördas väl r.f.:

Frågan om lättläst litteratur är viktig och kräver särskild uppmärksamhet i varje nordiskt land. Resurser för lättläst litteratur bör få samma uppmärksamhet som informationsteknik för synskadade redan nu får. Mottagargrupperna är till storlek och behov ungefär jämbördiga.

FDUV önskar vidare framhålla att nordiskt samarbete är speciellt viktigt inom detta område, eftersom gemensamma satsningar kan spara in nationella medel, utan att slutresultatet på nationell nivå försämras. Speciellt den svenskspråkiga minoriteten i Finland är, då det gäller lättläst, i behov av nordiskt samarbete.

FDUV har som svenskspråkig organisation en naturlig kapacitet för att vara en viktig länk i den experimenterande verksamheten på området.

Helsingfors den 27 september 1988

Förbundet de utvecklingsstördas väl r.f.

Mikael Lindholm
Verksamhetsledare

Finlands specialpedagogiska förbund rf. (SEL):

Finlands specialpedagogiska förbund rf. stöder initiativet att i nordiskt samarbete utge lättläst litteratur. Vårt förbunds medlemmar har i sitt dagliga arbete upplevt bristen av dylikt material. Många har använt svenskspråkigt eller självtillverkat material. Publiceringen har inte lyckats närmast på grund av för små upplagor.

Lättläst litteratur är till nytta för alla elever inom specialundervisningen, och om Ert initiativ förverkligas, tjänar det elevgrupper från förskola till gymnasiestadiet. Vi önskar Er framgång.

Helsingfors den 17 september 1988

SEL-Finlands specialpedagogiska förbund

Matti Rekki

Ordförande

Leena Hirvioja

Sekreterare

Ruskeasuon koulu (Brunakärr skola)¹:

Brunakärr skola, som sedan 1.8.1988 fungerar som en statlig för rörelsehindrade barn avsedd särskola, har för närvarande 135 svårt handikappade barn och unga. En stor del av eleverna har svåra kommunikations- och inlärningssvårigheter, varför behovet av lättlästa böcker är kort sagt avsevärt. Förslaget om igångsättning av nordiskt samarbete som del av befrämjandet av lättläst litteratur är således mest rekommendabelt.

I skolarbetet behövs förstas tydliga läroböcker samt annan mångsidig facklitteratur. De kommersiella förlagen synes inte ha tillräckliga möjligheter att för specialundervisning utge sådana böcker på grund av deras ringa avsättning. Särskild uppmärksamhet borde även fästas vid utarbetandet av arbetsböcker och dylikt material för att de till storleken och ombrytningen skulle vara lämpliga t. ex. för den som använder skrivmaskin samt för motoriskt handikappade elever.

Behovet av lättläst skönlitteratur torde inte vara så stort som behovet av facklitteratur, eftersom allt flera bandinspelningar kan köpas och lånas. Dessutom borde en god lättläst bok vara högklassig till formen och innehållet ävensom i konstnärligt hänseende för att den skulle inspirera till spontan läsning. Finska språkets struktur, som avviker från de skandinaviska språkens struktur, torde även försvåra översättningen.

Vid redigeringen av lättlästa tidningar samt vid planeringen av även annan lättläst kommunikation syns ett nordiskt samarbete och utbyte av erfarenheter vara ett nyttigt förfarande.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Det torde vara självklart att samhället bör anvisa ännu mera medel till det i medlemsförslaget nämnda nordiska samarbetet samt till produktionen och spridningen av inhemsk lättläst litteratur.

Helsingfors den 19 september 1988

På vägnar av planeringsgruppen för Ruskeasuon koulu (Brunakärr skola)

Raija Vihavainen

Speciallärare för barn med läs-
och skrivsvårigheter

Ålands handikappförbund:

Ålands handikappförbund ställer sig positivt till förslaget och föreslår samtidigt att Nordiska rådet skulle utreda möjligheterna att hålla en nordisk central där de som använder lättlästa böcker kunde få reda på var det finns lättlästa böcker och i vilken omfattning samt på vilket språk.

Mariehamn den 30 september 1988

Göran Hansen

Ordförande

Gunn Forsman

Sekreterare

Island

Islands forfatterforening (Rithöfundasamband Íslands):¹

Forfatterforeningen glæder sig over dette forslag og håber, at det bliver vedtaget. Et lignende forslag var til diskussion på de nordiske forfatterforeningers årsmøde både i Helsingfors efteråret 1987 og i foråret i Reykjavík og blev enstemmigt vedtaget, hvilket forfatterforeningen havde sin andel i.

Reykjavík i oktober 1988

Islands forfatterforening

Rannveig G. Ágústsdóttir

Generalsekretær

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet støtter dette forslaget. Vi mener at et slikt samarbeid har store fordeler ut fra en faglig og økonomisk vurdering.

Dersom produksjon av spesielt tilrettelagt litteratur kan være et felles ansvar innen Norden, vil det bety en økning av den faglige kompetansen. En bevisst tenkning omkring produksjon av lettleste bøker, også for voksne leseretarderte, er fremdeles i en begynnelsesfase. Et stort fagmiljø av forfattere, illustratører, bibliotekarer, pedagoger og forleggere som kan utveksle erfaringer vil være nødvendig for en videre utvikling.

Et samarbeid vil også føre med seg at oversettelse og produksjon av bøker kan foregå samtidig. Det vil kunne minske produksjonskostnader og en vil få flere og billigere bøker.

En slik samproduksjon må likevel ikke resultere i en ensretting av disse bøkene i innhold (miljøbeskrivelse o. l.) og sjanger. Også for de leseretarderte må tilbudet være så variert som mulig.

Oslo 19. oktober 1988

Etter fullmakt

Torbjørge Jæger
Byråsjef

Synnøve Skjong

Kultur- og vitenskapsdepartementet:

Produksjon av lettlest litteratur for lesehandikappede er et område som burde egne seg godt for nordisk samarbeid. Det vil kunne virke stimulerende, legge til rette for en bedre utnyttelse av ressurser og øke mulighetene for løpende kontakt og erfaringsutveksling mellom landene.

Utredningen bør ha som forutsetning at et samarbeid på dette området i alt vesentlig skal foregå direkte mellom berørte forlag og andre faglige instanser i det enkelte land. Nordisk ministerråd kan likevel følge opp saken, om nødvendig med noe økonomisk støtte til virksomheten.

Departementet stiller seg positiv til den foreslåtte utredning.

Oslo, 24. oktober 1988

Etter fullmakt

Olav Nyhamar
Byråsjef

Hans Berg
Førstekonsulent

Norsk kulturråd:

Norsk kulturråd stiller seg positiv til forslag som kan bidra til et bedre litteraturtilbud til lesehandikappede og vil støtte medlemsforslaget om å foreta en utredning om mulighetene for et nordisk samarbeid om produksjon og oversettelse av lettlest litteratur samt utveksling av erfaringer i arbeidet.

Oslo, 19. september 1988

Halvdan Skard

Karin Bakken

Den norske forleggerforening:

At det er behov for denne type bøker, kjenner vi til fra kontakt med berørte organisasjoner. Noen av våre medlemsforlag har gitt ut lettleste bøker av den type som beskrives i forslaget, og det har vært kontakt med biblioteksektoren for å få utgitt flere.

Vi ser derfor positivt på at det foretas en utredning som kan vurdere om det er grunnlag for et samarbeide over landegrensene i Norden med tanke på å dekke det behov det er for slike bøker. Vi vil imidlertid peke på at det i utredningsutvalget bør finnes representanter både fra forlags- og bibliotek-siden.

Oslo, 4. oktober 1988

Den norske forleggerforening

Paul Martens Røthe

Adm. dir.

Den norske forfatterforening har i skrivelse den 3 oktober 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Norsk Bibliotekforening:

Forslaget om et nordisk samarbeid om produksjon av lettlestbøker er meget positivt og aktuelt. Det er hevet over enhver tvil at produksjonen av lettlest litteratur, iallfall her i Norge, er meget mindre enn det behovet tilsier, og vi hilser derfor forslaget med glede. Utgivelse av spesielt tilrettelagt litteratur er meget arbeidskrevende både teknisk og faglig. Det kreves bl. a. kunnskaper og innsikt i de forskjellige lesehandikappedes situasjon,

og det er derfor nødvendig å nyttiggjøre seg all den ekspertise som finnes i Norden.

Det er mange grupper som har behov for spesielt tilrettelagt litteratur – leseretarderte, hjerneskadede, afasipasienter m. m. Denne litteraturtypen er også svært nyttig for fremmedarbeidere og innvandrere som skal lære nordiske språk.

Oslo, 11. november 1988

Etter fullmakt

Gro Langeland

Sekretær

S v e r i g e

Statens handikappråd:

Den lättlästa litteraturen, både böcker och tidningar, är en betydelsefull kulturpolitisk och handikappolitisk insats. Behoven inom området är stora. De är inte på långt när tillgodosedda. Statens handikappråd anser, att området är väl lämpat för gemensamma nordiska åtgärder. Rådet tillstyrker därför förslaget. Därvid vill rådet betona, att den föreslagna utredningen bör innefatta en bedömning i vilka avseenden nordiskt samarbete skulle förbättra insatserna inom området för olika grupper människor med funktionshinder.

Stockholm den 7 oktober 1988

För statens handikappråd

Gustav Persson

Gerd Ekholm

Handikappinstitutet:

Handikappinstitutet har mycket liten erfarenhet av lättlästa böcker. Inom hjälpmedelsområdet, Handikappinstitutets huvudsakliga ansvarsområde, har vi däremot i skilda sammanhang upplevt behov av lättläst litteratur men främst kanske lättläst information, bl. a. bruksanvisningar m. m. för hjälpmedel. I hjälpmedelsfrågor har vi vidare ett omfattande nordiskt samarbete.

Handikappinstitutet ser positivt på förslaget att utreda ett nordiskt samarbete beträffande produktion av lättläst litteratur och eventuellt också annan information.

Bromma den 27 oktober 1988

Jan-Peter Strömgren

Informationschef

Skolöverstyrelsen (SÖ):

SÖ har haft ansvar för den svenska utgivningen av lättlästa böcker mellan åren 1968–1988. Under denna tidsperiod har ett spirande nordiskt erfarenhetsutbyte i frågan utvecklats. Den första kontakten togs 1972 då SÖ inbjöd de nordiska biblioteksmyndigheterna m. fl. berörda till en överläggning om ett nordiskt samarbete i arbetet med lättlästa böcker.

Detta initiativ följdes sedan av en representativ och mycket brett upp-
lagd nordisk konferens 1977 om lättläst litteratur vilken anordnades av SÖ
och Nordens folkliga akademi i Kungälv. Vid båda dessa tillfällen utarbeta-
des förslag till Nordiska rådet om nordiskt samarbete kring de lättlästa
böckerna. Liknande förslag har också väckts senare.

Frågan är således inte ny. Som framgår har nordiskt samarbete beträffande produktion och översättning av lättläst litteratur tidigt upplevts som angeläget i den svenska utgivningen.

Uppskattningsvis har ett femtontal svenska LL-böcker översatts till andra nordiska språk. Några få danska och norska är översatta till svenska.

Som ett led i ett nordiskt samarbete om lättläst litteratur är möjligheterna till regelbunden kontakt mellan berörda inom respektive land givetvis av stort värde. Detta kan ske i form av seminarier, konferenser eller i andra lämpliga former.

SÖ vill utifrån detta starkt tillstyrka förslaget om en utredning som på sikt gör det möjligt att starta ett kontinuerligt samarbete om lättläst litteratur i Norden.

Stockholm den 20 september 1988

Anders Franzén

Barbro Carlsson

Statens kulturråd:

Sammanfattning

Statens kulturråd föreslår Nordiska rådet att tillstyrka motionärernas förslag beträffande nordiskt samarbete om lättläst litteratur.

Allmänt

Såväl produktions- som distributionsvillkoren för lättlästa böcker skiljer sig mycket åt i de olika nordiska länderna. Sverige intar en särställning genom sitt relativt omfattande statliga stöd till såväl LL-böcker som läromedel för förståndshandikappade, medan det i några länder finns ytterst små stödbelopp och ingen regelbunden utgivning av lättlästa böcker. Vidare har de största satsningarna i Sverige, till skillnad mot övriga länder, gjorts på lättläst litteratur för vuxna.

Frågan om ett förbättrat nordiskt erfarenhetsutbyte när det gäller lättläst litteratur har bl. a. behandlats vid två konferenser (Oslo 1986 och Köpenhamn 1988), då kulturrådet har fått möjlighet att delta. Redan tidigare har visst samarbete förekommit, dels i form av gemensamma nordiska konferenser om biblioteksverksamhet och litteraturförsörjning för läshandikappade, dels genom överföring av enstaka titlar från ett språk till ett annat.

Medlemsförslaget

Nordiska ministerrådet föreslås utreda möjligheterna till ett nordiskt samarbete beträffande produktion, översättning och erfarenhetsutbyte beträffande lättläst litteratur. Kulturrådet instämmer i förslaget och föreslår att frågan behandlas efter följande utgångspunkter.

Litteratur som framställs i undervisningssyfte, dvs. i första hand läromedel, och litteratur för s. k. fritidsläsning bör särskiljas på grund av de olika förutsättningar som råder för dessa två kategorier. Vidare bör uppmärksammas att lättläst litteratur läses av personer med mycket skilda behov och förutsättningar. Förutom de grupper som nämns i medlemsförslaget (utvecklingsstörda, barndomsdöva, afatiker) kan nämnas vuxna personer med läs- och skrivsvårigheter. Dessa har i Sverige alltmer börjat fråga efter LL-böcker.

Utredningen bör undersöka former för ett löpande utbyte/försäljning av enstaka titlar, t. ex. i anslutning till någon bokmessa. Detta är en fråga som främst berör förlagen. Men man bör dock observera att en direkt översättning av böckerna i regel inte är möjlig, eftersom många av de lättlästa böckerna bygger på att läsaren känner igen sig. Däremot kan exempelvis en del böcker med omfattande bildmaterial, som är dyra att framställa med fördel "tolkas" till andra språk.

Utredningen bör vidare utarbeta former för ett återkommande nordiskt "idéforum" för författare, konstnärer, utgivare m. fl. berörda. Detta bör

inlemmas i det organ inom Nordiska ministerrådet som i framtiden skall ansvara för bok- och biblioteksfrågor inom rådet.

Erfarenhetsutbytet kan också gälla frågor som rör talversioner av lättlästa böcker med olika inläsningshastigheter, dramatisering, musikinslag m. m.

I Sverige provas olika former av marknadsföring och distribution av LL-böcker, via bokombud, bibliotek m. m. Eftersom svårigheterna att nå läshandikappade läsare är betydande, borde ett erfarenhetsutbyte på det området vara givande.

Stockholm den 10 oktober 1988

Göran Löfdahl

Birgitta Modigh

Sveriges allmänna biblioteksforening (SAB):

Det finns i dag ca 225 LL-böcker i Sverige. Det finns behov av en betydligt större produktion. Böckerna bör vara av varierande svårighetsgrad – från mycket lättlästa till mer avancerade. Vid ett nordiskt produktionsarbete bör uppmärksammas att valet av bilder är betydelsefullt. För många begåvningshandikappade är det av vikt att känna igen sig på bilderna, varför det inte alltid kan vara möjligt att direktöversätta texten. Däremot bör texten till en bok med många bilder kunna tolkas till respektive modersmål och produktionskostnaderna därmed bli lägre.

Förutom de i medlemsförslaget nämnda avnämargrupperna bör uppmärksammas vuxna personer med läs- och skrivsvårigheter.

Erfarenhetsutbytet bör, förutom produktionen av LL-böckerna, också gälla talversioner av dessa, t. ex. de specialinläsningar som produceras i Sverige.

Viktigt är också att uppmärksamma marknadsföringen och distributionen av LL-böckerna.

Lund den 21 oktober 1988

För Sveriges allmänna biblioteksforening

Jan Nyberg

Kanslichef

Svenska bokförläggareföreningen:

I förslaget omnämns Sverige som det land som kommit längst med utgivningen av lättläst litteratur. I Sverige finns en statlig stödordning för lättlästa böcker och Stiftelsen för lättläst nyhetsinformation svarar för verksamheten. Vidare fungerar enligt vad vi erfarit samarbetet väl beträffande denna utgivning mellan svenska förlag och de övriga nordiska länderna. Den svenska ordningen skulle kunna stå modell för övriga nordiska länder och vi ifrågasätter därför behovet av en särskild utredning av möjligheterna.

Föreningen ber att i detta sammanhang få framföra ett förslag om att södet till översättningar, Nabolandsstøtten, utvidgas till att omfatta även lättlästa böcker.

Stockholm den 27 oktober 1988

Mona Hallén

Sveriges författarförbund:

Behovet av ett samarbete på de lättlästa böckernas område är uppenbart och har påtalats under mycket lång tid. Att nu ett medlemsförslag väcker frågan i Nordiska rådet hälsar SFF med stor tillfredsställelse. Vi hoppas att den föreslagna utredningen utan längre tidsutdräkt skall komma med förslag som skall kunna få positiva effekter för dem som behöver lättläst litteratur.

Stockholm den 20 september 1988

Sveriges författarförbund

Peter Curman
Förbundsordförande

Handikappförbundens centralkommitté (HCK):

HCK stödjer ett nordiskt samarbete som kan leda till en ökad produktion av lättlästa böcker. Som Nordiska rådet konstaterar har den lättlästa litteraturen liten spridning och utgivningen är dyrbar. Kan man genom gemensamt arbete inom Norden öka produktionen och samtidigt höja kvaliteten skall den möjligheten självfallet tas tillvara.

HCK förutsätter att i detta nordiska samarbete även samverkan med handikapprörelsen genom HNR (Handikappförbundens nordiska råd) skall ingå.

Stockholm den 12 oktober 1988

Handikappförbundens centralkommitté
– 27 handikappförbund i samverkan –

Barbro Carlsson
Ordförande

Alf G Ericsson
Kanslichef

Medlemsförslag om en nordisk bokserie

(Väckt av Elsi Hetemäki-Olander samt Margrete Auken, Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Anker Jørgensen, Ólafur G. Einarsson, Jan P. Syse och Karin Söder)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordisk Kulturfond:

Nordiska kulturfondens styrelse beviljade vid möte i december 1987 500 000 DKK till Bok & Bibliotek i Göteborg för etablering av en nordisk bokklubb. Samtidigt ställde styrelsen ytterligare högst 500 000 DKK i utsikt mot att bidragsmottagaren redogör för användningen av de redan beviljade medlen och erfarenheterna av det utförda planeringsarbetet. De beviljade medlen får inte användas för driftskostnader. Styrelsen har klart markerat att tilläggsanslag senare inte kan förväntas.

Bokklubben har väckt ett brett intresse. Ett stort antal artiklar och notiser har förekommit i den nordiska dagspressen med uppgifter om bokklubben som idé och dess uppläggning.

Bokklubben skall komma ut med fyra bokpaket om året. Varje paket skall innehålla minst tre böcker, både klassiker och alster av nu levande författare, primärt sådana böcker som kandiderat för Nordiska rådets litteraturpris. En förutsättning för den framtida verksamheten är att medlemsantalet blir så stort att bokklubben kan drivas utan offentligt stöd.

Inom Nordiska rådet har nyligen väckts ett medlemsförslag (A 848/k) om en nordisk bokserie. I förslaget nämns att frågan om ett nordiskt bibliotek diskuterats inom Nordiska rådet och även av bokförläggarna. I medlemsförslaget nämns däremot inte, att Nordiska kulturfonden satsat medel för att få igång en nordisk bokklubb, trots att projektet omtalats både i dagspressen och i fondens årsberättelse till Nordiska rådet.

Det är beklagligt att det inte av medlemsförslaget framgår att ett annat nordiskt samarbetsorgan redan satsat på ett liknande projekt. Det föreslagna nordiska biblioteket skall nämligen också innehålla både klassiker och böcker av nu levande författare med anknytning till Nordiska rådets litteraturpris. Serien skall byggas upp av utgivningar, som de skilda förläggar-

na står för. En väsentlig skillnad är dock att det nordiska biblioteket skulle åtnjuta fortlöpande stöd från det offentliga genom stöduppköp av 500 ex av varje utgåva i serien, medan bokklubben skall drivas utan offentligt stöd.

Dessa stöduppköp skulle enligt medlemsförslaget fördelas på bibliotek i de skilda nordiska länderna. I övrigt innebär förslaget i och för sig ingen garanti för förbättrad distribution över gränserna, eftersom böckerna ges ut som sedvanliga förlagsprodukter. Bokklubben riktar sig också direkt till enskilda medlemmar och bidrar därmed till att öka bokförmedlingen över gränserna.

Medlemsförslaget har sänts på remiss till ett antal samnordiska och nationella organ. Bland dessa återfinns emellertid inte Bok & Bibliotek i Göteborg eller den redan etablerade Bokklubben Norden. Däremot har förslaget sänts för yttrande till nordiska bokförlag, som skulle dra fördel av förslaget om det genomförs.

Det är viktigt att de medel som står till förfogande för samnordiska ändamål utnyttjas rationellt. Ett genomförande av medlemsförslaget skulle innebära att samnordiska medel splittras på två likartade projekt.

För att främja koordineringen av det nordiska samarbetet är det vidare viktigt att de ansvariga samnordiska organen håller sig orienterade om varandras verksamhet, något som också Nordiska rådet understrukit vid behandlingen av den aktuella handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet. Det har inte skett vid utformningen av det aktuella medlemsförslaget.

Medlemsförslaget om en nordisk bokserie kan framkalla en konkurrenssituation, som knappast är fruktbar. Det förefaller omedelbart som om det hade varit mer naturligt att avvakta den nordiska bokklubbens utveckling och först om det skulle visa sig, att bokklubben inte kan klara sig ekonomiskt på egen hand, överväga hur eventuella offentliga nordiska medel skulle satsas för att främja bokintresset och bokdistributionen i Norden.

Ovanstående framförs med förhoppningen om att det skall vara av värde för Nordiska rådets fortsatta behandling av medlemsförslaget.

Köpenhamn den 26 augusti 1988

Svend Jakobsen
Styrelsens ordförande

Nordisk språksekretariat:

Nordisk språksekretariat støtter forslaget om en nordisk bokserie. Det vil bedre mulighetene for å distribuere nabolandslitteratur og dermed fremme språkforståelsen og kulturfellesskapet i Norden.

Språksekretariatet ser positivt på at bøkene skal distribueres både på originalspråket og i oversettelse til de andre språkene i Norden. Originalversjonene vil være til glede for innvandrere og andre som behersker eller studerer vedkommende språk. De kan også bidra til å stimulere interessen for disse språkene blant folk som ikke kjenner dem fra før.

Samtidig bør bøkene være tilgjengelige på et skandinavisk språk. Det vil sikre en bred leserkrets og dessuten styrke det nordiske språkfelleskapet.

For å unngå ressursløsning er det viktig at den nordiske bokserien blir sett i sammenheng med den eksisterende Bokklubben Norden. Som kjent har Bokklubben Norden fått en betydelig bevilgning fra Nordisk kulturfond. Det vil være svært beklagelig om disse pengene skulle være bortkastet. De to tiltakene bør derfor samordnes best mulig.

Oslo, 12. oktober 1988

For Allan Karker (formann)

Ståle Løland

Sekretariatssjef

Nabolandslitteraturkommittén:

Kommittén ser i princip positivt på alla initiativ i syfte att stimulera bokdistributionen och litteraturintresset i Norden. Medlemsförslaget om en nordisk bokserie/ett nordiskt bibliotek kommer emellertid samtidigt som ett annat likartat initiativ realiseras, nämligen Bokklubben Norden.

Inledningsvis konstateras i medlemsförslaget, att Nordiska rådet behandlat frågan om etablering av ett nordiskt bibliotek. Kommittén har för sin del inte kunnat dokumentera att rådet skulle ha behandlat en sådan fråga mer konkret innan medlemsförslaget lades fram. Vidare hänvisas till att nordiska bokförläggare "redan tidigare" skulle ha diskuterat liknande förslag. Förslagen har dock inte t. ex. vid de seminarier och konferenser kring frågan om förbättrad bokdistribution, som arrangerats de senaste 10–15 åren, senast på Hanaholmen i Finland i maj 1987, och där förlagen varit företrädna, haft anledning att lägga fram förslag om ett "nordiskt bibliotek", åtminstone inte förslag som skulle ha lett fram till några konkreta åtgärder.

Däremot framfördes från annat håll under seminariet på Hanaholmen tanken om inrättande av en nordisk bokklubb. Idén konkretiserades i en ansökan till Nordiska kulturfonden, som i december 1987, beviljade Bok & Bibliotek i Göteborg 500 000 DKK för etablering och marknadsföring av en sådan klubb. Samtidigt ställdes ytterligare högst 500 000 DKK i utsikt mot förnyad ansökan, vari kostnaderna för och erfarenheterna av det första halvårets planeringsarbete skulle redovisas.

Den nystartade Bokklubben Norden presenterades på bok- och biblioteksmässan i Göteborg i augusti 1988. Denna presentation hade föregåtts av ett stort antal tidningsartiklar och -notiser alltsedan Nordiska kulturfondens beslut hade fattats. Bokklubben skall ge ut fyra bokpaket om året med tre böcker i varje paket. Dessa skall representera såväl nu levande som "klassiska" författare. Av de nu levande författarna skall primärt sådana böcker väljas, som kandiderat till Nordiska rådets litteraturpris. Utöver böckerna får klubbens medlemmar ett medlemsblad, ordlistor m. m. Bokklubben riktar sig till både enskilda och institutioner, såsom bibliotek och skolor.

Parallellt med att bokklubben nu etableras och marknadsförs läggs Nordiska rådets förslag om en nordisk bokserie fram. Förslaget bär tydligt präglet av att vara förankrat i förlagskretsar. Bokserien föreslås få en sammansättning som förefaller vara en kopia av bokklubbens: böcker av nu levande författare med anknytning till Nordiska rådets litteraturpris och "klassiker". Serien skall årligen omfatta ett 30-tal böcker, som ges ut av de enskilda förlagen, men med en enhetlig typografi. I medlemsförslaget äskas medel för bl. a. engångsutgifter för etablering av serien och löpande bidrag på drygt 600 000 DKK årligen för stöduppköp av 31 titlar i 500 exemplar var för distribution till nordiska bibliotek.

Utöver böcker på originalspråket skulle i den föreslagna bokserien även utges översättningar. Beträffande denna del av medlemsförslaget bör nämnas, att ministerrådet redan 1975 inrättat en särskild stödordning för översättning av nordisk litteratur till andra nordiska språk. Denna stödordning administreras av ett av ministerrådet särskilt tillsatt organ, f. n. Nabolandslitteraturkommittén. Det är naturligtvis välkommet med ökade resurser för att göra nordisk litteratur tillgänglig både på originalspråk och i översättning. Det får emellertid inte innebära, att stödet till etablerade ordningar minskas, varken reellt eller nominellt. Vill man utveckla stödet till översättning och inte splittra resurserna förefaller det vara mer rationellt med ökade satsningar på den verksamhet, som ministerrådet redan etablerat och som förefaller att fungera tillfredsställande.

Det är kommitténs uppfattning att medlemsförslaget i alltför hög grad påminner om den bokklubb, som redan satts igång, och den verksamhet med översättningsstöd, som redan bedrivs. Dessutom förutsätter den föreslagna bokserien i motsättning till bokklubben ett fortlöpande och betydande offentligt stöd genom garanterat köp av böcker för distribution till biblioteken. Bokklubben däremot skall med Nordiska kulturfondens engångsbidrag för etablering kunna drivas utan fortsatt offentligt stöd. Det bör också nämnas att bokklubben skall basera sin verksamhet på en medlemskrets som rekryteras i samtliga nordiska länder och därmed nå ut över gränserna, medan böckerna i den nya serien skulle ges ut som sedvanliga förlagsprodukter i de enskilda länderna och därmed inte omedelbart skulle bidra till att stimulera bokmarknaden i Norden i högre grad än nuvarande utgivningar.

Tilläggas kan att medlemsförslaget, som för att vara ett parlamentariskt initiativ, går relativt mycket i detalj, bl. a. när det gäller distribution till bibliotek, och ändå ger intryck av att inte vara helt genomtänkt. Man talar om en kommitté för det nordiska biblioteket utan att diskutera sammansättning och status för en sådan kommitté och utan att vara medveten om att ministerrådet redan i sin organisation har organ för biblioteksfrågor och litteratur. Man talar om att författarna skall få royalty på utgivningarna, men kalkylerar ändå med att det offentliga skall betala arvoden. Det är därför svårt att i detta skede tro på att förslaget skulle kunna leda till "en praktisk lösning på nabolandslitteraturfrågan" – vad därmed än må avses.

Det bör i detta sammanhang även erinras om att ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) enligt den nya handlingsplanen för kultursamarbetet skall genomföra en omstrukturering på det allmänskulturella området, som bl. a. innebär inrättande av en kommitté för litteratur- och biblioteksfrågor. Utöver att överta existerande aktiviteter som översättningsstödet och folkbibliotekssamarbetet skall den nya kommittén som allmänt syfte ha att verka för en utbyggnad av samarbetet på sitt område.

Även om kommittén således i princip ser positivt på medlemsförslagets tanke om ett nordiskt bibliotek, vill kommittén med hänvisning till vad ovan anförts avråda från att åtgärder vidtas för att realisera förslaget, innan frågan har prövats i relation till syftet med den nordiska bokklubben och innan konsekvenserna för etablerade ordningar har övervägts. Enligt kommitténs mening bör nordiska organ med ansvar för det nordiska samarbetet avvakta utvecklingen av den nordiska bokklubben, som är uttryck för ett nordiskt engagemang utan anspråk på ytterligare stöd från det offentliga. Ett ökat behov av stöd till översättning kan tillgodoses inom ramen för den existerande stödordningen. Slutligen bör enligt Nabolandslitteraturkommitténs uppfattning omfattande initiativ på litteratur- och biblioteksområdet inte realiseras utan att den nya kommittén haft möjlighet att uttala sig.

Köpenhamn den 29 september 1988

Jon Eldar Einejord

Nabolandslitteraturkommitténs ordförande

Nordfolk:

Almene bemærkninger

Forslaget ligger i forlængelse af en øjensynlig intensivering af det nordiske litteratursamarbejde i disse år, af tankerne om Norden som kulturelt hjemmemarked, af Handlingsprogram for bättre nordisk bokdistribution samt af enkelte tidligere forsøg.

Det følger (omsider) informationsinitiativer (f. eks. Læs noget nordisk) op med distribution, det inddrager folkebibliotekerne centralt heri og det sigter på at udvide markedet for landenes forlags udgivelser. De i forslaget opregnede fordele skønnes korrekte, men også optimistiske især m.h.t. hastigheden i gennemslaget. Det tilsigtede og den reelle effekt vil formentlig først kunne bedømmes efter 3–4 år.

Bogserien vil også kunne stå sig med f.eks. kun 20 titler årligt, men næppe derunder.

Der er en mulig konflikt med den nystartede Bogklubben Norden, der bl. a. satser på biblioteker som kunder/medlemmer og som har en titelprofil der svarer til nordisk bogseries. Det er realistisk at skønne, at inden forslaget er færdigbehandlet i Nordisk Råd har Bogklubben Norden haft chance for at vise sin eksistensberettigelse og kan evalueres; det kan vise sig billigere for Nordisk Råd evt. permanent at subventionere denne (evt. i udvidet form) med en noget lignende effekt som bogseriens.

Der er en mulig konflikt med distributionssiden af forsøget med det fællesnordiske bogkatalog Nordisk konfekt i bibliotekscentralernes regi. Hvis det bliver permanent vil det løbende tilbyde biblioteker titler fra nabolandene til køb. Ved koordinering kan titelsammenfald med bogseriens gratis tilsendte bøger dog undgås.

I forhold til det budget der er reserveret litteraturområdet i det nordiske kulturelle samarbejde for nuværende er der tale om et bekosteligt forslag – og vi finder det lidt tvivlsomt om overslaget kan holde, men som det os bekendt hidtil mest udviklede forslag fortjener det en videre behandling. Nordisk bogserie tiltaler p.g.a. prisniveauet og fordi den virker bredt – også her sammenlignet med den nystartede nordiske bogklub.

Detaljbemærkninger

- Det skønnes rigtigt at satse midler på en kvalificeret afprøvning af mulighederne for ensartet lay-out/seriel norm, da det er en balanceakt mellem en officøs-pædagogisk tankegang og den enkelte titels umiddelbare markedsappel til læserne.
- Det ensartede udstyr må ikke blokere for forlagenes muligheder for forside-layout, der også er af vital betydning for formidlingen i bibliotekerne.
- To selekterende led, nationale forlæggerforeninger og en tværnational komité, kan virke tung. Med grundlig information til forlagene bør disse kunne anmelde direkte til komitéen (som ved oversættelsesstøtten).
- Man må være opmærksom på, at der er forlag uden for forlæggerforeningerne.
- Komitéen kunne sammensættes af fem forlæggere med en kommercielt uvildig formand.
- Der må gøres et grundigt arbejde med at informere forlagene, og bibliotekerne, i landene om plan og procedure (f.eks. med en anskuelig model).

- Det er uklart om godkendelse/optagelse sker på kvalitetspræmisser eller på markeds-/salgspræmisser.
- Som forslaget er kan komitéen ikke i mangel af anmeldelser fremkalde titler. Det bør den muligvis i starten have mulighed for.
- Især nye udgivelser vil serien formentlig blive blokeret af normaludgaver og af forhold omkring køb og salg af oversættelser. Bogserien vil blive unddraget en del af de stærke titler inden for dens profil (jfr. tilsvarende analysen i Utredning om mulighetene for distribusjon av nordisk litteratur på originalspråket gjennom de nasjonale nordiske bokklubbene i bilag til Den kulturelle handlingsplan, NMR 1987 (stencil.)).
- Det er uklart om den pris Nordisk Råd betaler for 500 eksemplarer er udsalgpris eller rabatteret pris.
- Prisniveauet 40 kr. peger på forfatterroyalty på 7,5–10% som almindeligt ved billige bøger i stedet for ca. 15%, hvilket vil svække forfatterens motivation og accept. Stipendiet bliver tilsvarende lavere.
- Det er uklart om der ved royalty-afregningen vil restere beløb indtil efter realisering efter 5 år. Kan stipendiebeløbet først opgøres da?
- Forslaget belaster også forlagets kalkule med honorar til efterskrift.
- Skal sigtet med serien holdes vil det for forlagene også betyde afsatte midler til markedsføring i nabolandene, hvilket for mange er uvant.
- Markedsføringen og salget i nabolande er bl. a. afhængigt af et bedre import/export-system for bøger mellem landene end for nuværende. Der kræves styrket information til og bearbejdning af disse led i systemet.
- Der er tilsyneladende ikke taget højde for omkostninger til detaljdistributionen af enkeltteksemplarer til nabolandenes bibliotek: 450–500 enkeltforsendelser × 30 titler á 10–12 kr. = 135–180 000 kr. årligt. Foregår det fra NRs sekretariat belaster det dér, foregår det direkte fra forlagene (forlagsekspeditioner) belaster det bogens kalkule.
- Mulighederne for fritagelse for moms, told, afgifter eller for speciel porto må undersøges for gratisseksemplarerne.
- Det er uklart, hvilke folkebiblioteker der skal tildeles gratisseksemplarerne. Hvis det ikke er de samme til alle titlerne, kan det blive et tidkrævende fordelings-bogholderi.

København i september 1988

Steffen Knak-Nielsen

Niels D. Lund

Bokklubben Norden:

Bokklubben Norden har med stöd från Nordisk Kulturfond kunnat realisera en bokklubbssidé, som länge diskuterats och bedömts som viktig för det internordiska kulturutbytet. Under våren 1988 har ett stort arbete

lagts ned för att ta fram ett livskraftigt koncept och under bokmässan i Göteborg i augusti 1988 kunde vi presentera vårt första paket.

Konceptet innebär att vi skall ta fram god, nordisk litteratur från samtliga nordiska länder på de tre språken: danska, svenska och norska. Vi har för avsikt att komma med 4 bokpaket per år. Varje paket innehåller tre titlar, varav en alltid är en klassiker. Urvalet i övrigt baseras på nomineringarna till Nordiska rådets litteraturpris.

Med utgångspunkt från dessa kriterier har vårt första paket följande innehåll: Herman Bang: "Ved vejen" och "Tine" i ett band, Tor Åge Bringsværd: "Gobi-Djengis Khan" samt Ernst Brunner: "Svarta villan".

Vi har lagt ned stor möda och mycket pengar för att göra bokklubben känd och för att få en vital och intresserad medlemsstock. Publiciteten i samtliga nordiska tidningar har varit mycket god. Vi lägger nu ned mycken tid på att göra bokklubben så bra som möjligt utan att ge avkall på de höga kulturella ambitionerna.

Detta arbete kräver dessutom en lång tid. Ett helt nytt projekt måste få mogna fram, bli känt och accepterat innan framgången är given.

Det är därför med stor förvåning vi läser igenom detta medlemsförslag om en nordisk bokserie. Förslaget är ju, vad gäller de flesta grundläggande idéerna, en *direkt kopiering* av Bokklubben Norden!

Två viktiga avvikelser finns dock: Ett av bokklubbens syften är att sprida och göra känd nordisk litteratur *utanför det egna landets gränser!* Samt att projektet inte beräknas kräva offentligt stöd efter inkörsperiodens slut!

En konkurrenssituation av det slag, som skissas i medlemsförslaget, skulle kunna äventyra hela bokklubbprojektet, vilket vi ser som mycket allvarligt inte minst med tanke på det stöd Nordisk Kulturfond givit klubben. Detta måste betraktas, som ett stort resursslöseri.

Med hänsyn tagen till vad ovan sagts hoppas vi att rådets behandling av medlemsförslaget utmynnar i en för Bokklubben Norden fortsatt positiv expansion, vilket kommer att främja det internordiska kulturutbytet!

Göteborg den 27 september 1988

Ulrika Hermelius

Ansvarig för Bokklubben Norden

Danmark

Kulturministeriet:

Der er allerede på forsøgsbasis, bl. a. på initiativ af Nordisk Ministerråd og med støtte af nordiske midler igangsat udgivelse af nordiske bogserier. Spørgsmålet om nordiske bogklubber er også omtalt i den i 1988 vedtagne nordiske kulturhandlingsplan og i planens bilag. En stillingtagen må derfor

afvente en evaluering af erfaringer og resultater af dette arbejde. Spørgsmålet bør i øvrigt indgå i det arbejde omkring bogens stilling som helhed, som den pr. 1. januar 1988 nedsatte nordiske litteratur- og bibliotekskomiteé udfører.

København, den 6. januar 1989

P. m. v.

E. b.

Lasse Lindhard

Fuldmægtig

Dansk Forfatterforening:

Den såkaldte "relativt billige løsning" synes først og fremmest at begrænse forfatterens royalty, om end en del af denne er foreslået udbetalt som skattefrit stipendium.

Idéen om køb distribution af nabolandslitteratur til nordiske biblioteker har Dansk Forfatterforenings fulde støtte, men det anslåede beløb forekommer at være alt for beskedent.

Såfremt de nordiske forlæggerforeninger skulle vise positiv interesse for forslaget intentioner, forventer Dansk Forfatterforening, at de nordiske forfatterforeninger inddrages i en nødvendig debat om en endelig udformning.

København, den 22. september 1988

Hans Hansen

Den Danske Forlæggerforening:

Der var i bestyrelsen enighed om at udtale, at forslaget i mangt og meget minder om det forslag til oprettelse af en nordisk bogklub med den foreløbige arbejdstitel Bogklubben Norden, som i foråret af Nordisk Kulturfond modtog en bevilling på i alt 1 mio. kr. fordelt på to lige store portioner.

Den danske Forlæggerforening skal i den anledning henvise til en skrivelse af 13. april d. å. til Nordisk Ministerråd, Store Strandstræde 18, 1255 København K, fra Nordisk Forlæggerråd bestående af repræsentanter fra Den danske Forlæggerforening, Finlands Förlagsförening, Den norske Forleggerforening og Svenska Bokförläggareföreningen. I skrivelsen udtaltes det, at man fra forlægger side ud fra det foreliggende anså projektet Bogklubben Norden for at være praktisk vanskeligt at gennemføre og i øvrigt behæftet med store mangler.

Nordisk Forlæggerråd udtrykte i den anledning beklagelse af, at et så stort beløb af Nordisk Kulturfond blev bevilget til et bogprojekt, uden at man forinden havde anmodet de nordiske forlæggerforeninger om en udtalelse vedrørende projektets muligheder.

Det blev ligeledes understreget, at Nordisk Ministerråds intentioner om fremme af nordisk litteratur i de enkelte lande i høj grad deles af forlagene, og at man efter de nordiske forlæggerforeningers opfattelse ville have kunnet opfylde disse intentioner på effektiv måde gennem forøgelse af den nordiske nabolandslitteraturstøtte med det bevilgede beløb.

København, den 30. August 1988

P. b. v.

Erik V. Krustrup

Direktør

Danmarks Biblioteksforening:

Bestyrelsen har følgende bemærkninger til forslaget:

- ud fra den nordiske tanke om et større kendskab til hinandens sprog og litteratur forekommer forslaget om en nordisk bogserie som god idé. Forslaget som det foreligger indeholder dog en række uklare punkter.
- det er uklart om det er tanken årligt at udgive samtlige 30 titler på såvel originalsproget som i oversættelse på de øvrige nordiske sprog?
- hvis det er tanken at (nogle af) titlerne skal udgives på originalsproget i nabolandene kan det være vanskeligt at forestille sig at danske folkebiblioteker kan formidle 60 eksemplarer af en finsk roman.
- skal tilsluttede biblioteker forpligte sig til at aftage "hele pakker"? Det er ikke ønskeligt, at der opbygges døde samlinger af f. eks. finske og islandske romaner på originalsproget i danske folkebiblioteker.
- men der er et behov for at flere nordiske romaner bliver oversat til nabosprogene.
- forslaget bør koordineres med lignende forslag, som er aktuelle for øjeblikket, eksempelvis Bok och Biblioteksmessen i Göteborg.

Valby, den 15. september 1988

Bent Sørensen

Formand; borgmester

Den Danske Boghandlerforening:

— — — tillader vi os at gøre opmærksom på Bokklubben NORDEN, som netop er påbegyndt. Efter vor opfattelse vil denne bogklub hen ad vejen kunne danne et fint bibliotek med bøger, af såvel klassisk som ny kvalitetslitteratur på de nordiske originalsprog.

I betragtning af omkostningerne der er forbundet med en nordisk bogserie, anbefaler vi at samle indsatsen om Bokklubben NORDEN.

København, den 16. september 1988

Den Danske Boghandlerforening

Arne Esmann-Jensen

Direktør

Finland

Ålands landskapsstyrelse har i skrivelse den 4 oktober 1988 förklarar sig stödja medlemsförslaget.

Svenska litteratursällskapet i Finland:

Svenska litteratursällskapet anser att förslaget i sig är värt understöd. Frågan om nabolandslitteraturen är viktig och hittills har det varit rätt svårt att finna tillfredsställande lösningar. Enligt förslaget kommer huvudansvaret att ligga hos förläggarna eftersom dessa enligt förslaget skall stå för nödvändiga investeringar och risker, distribution och försäljning. Av denna orsak borde även förläggarna konsulteras och övertygas om att delta i planeringen. Om storleken av det planerade stödet från Nordiska rådet kan härvidlag råda delade meningar, antagligen kan det anses vara för litet.

Ur finlandssvensk synpunkt vore det viktigt att fastställa en speciell kvot för den finlandssvenska litteraturen, men frågan är om de relativt små finlandssvenska förlagen kan axla det ekonomiska ansvar det vore frågan om.

Det skulle vara av vikt att bokserien skulle komma att omfatta också sådana författare som inte "automatiskt" översätts. Många välkända författare sprids säkert i de nordiska länderna även utan stöd av Nordiska rådet.

Kvoternas omfång kan även diskuteras; av vilken orsak föreslås de norska och finska kvoterna bli mindre än de svenska och danska? Avslutningsvis önskar sällskapet betona att alla initiativ som tas för att öka

samhörigheten och samförståndet mellan de nordiska länderna givetvis bör understödjas så långt det är möjligt.

Helsingfors den 30 september 1988

Svenska litteratursällskapet i Finland

Lars Huldén

Magnus Pettersson

Finlands biblioteksörening¹:

-
- Idén är bra och så formulerad att den kan genomföras, och vi understöder dess förverkligande.
  - När serien förbereds torde de nuvarande parallella projekten beaktas och relationerna till dem klarläggas; till dessa hör bl. a. projektet Läs något nordiskt med broschyrerna Nordisk Konfekt, Bok & Bibliotek AB:s Nordisk Bokklubb samt de nordiska centralbibliotek som koncentrerar sig på litteraturen i de enskilda nordiska länderna och som igångsatts i Finland av Pohjola-Norden.
- Ytterligare konstaterar vi följande beträffande detaljerna i förslaget:
- Vi förutsätter hellre att böcker översätts för serien än att redan publicerade böcker trycks på originalspråket på nytt. Från den finländska litteraturens synpunkt är förmånerna uppenbara. Men även i Finland är situationen sådan att till och med för flera flitiga läsare är även den svenskspråkiga litteraturen bakom en för hög tröskel.
  - När man utser en kommitté för Nordiska biblioteket borde man inte förbise bibliotekariernas sakkunskaper om såväl litteraturen som läsandet.

Helsingfors den 19 oktober 1988

Finlands biblioteksörening ry

Pentti Lahti-Nuuttila

Ordförande

Tuula Haavisto
Verksamhetsledare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Finlands förlagsförening¹:

För det första måste konstateras, att man i Finland traditionellt har utgivit förhållandevis täckande nordisk litteratur i finsk översättning. Detta gäller framför allt klassiker. Utgivningen har även de senaste åren varit flitig. Av ca 1 000 översatta boktitlar under 1986 var knappt en femtedel översättningar från nordiska språk. Däremot gäller inte i detta hänseende reciprocitet i samma utsträckning, när det gäller att översätta och utge finska böcker till de andra nordiska språken.

I förslaget planeras Nordiska rådets bidrag i finansieringen av projekt på tre olika sätt: startbidrag av något slag, bidrag till författare och stödköp av böcker. Däremot föreslås inte något stöd åt förlagen, utan man nöjer sig bara med att konstatera "risken och investeringar för denna verksamhet tas av varje förläggare". Förlagsföreningen anser att stöd åt förläggare är en nödvändig förutsättning för att projektet skall kunna genomföras.

Bokserien föreslås få bl. a. en enhetlig utformning. Det är inte enbart positiva erfarenheter vi har av en sådan serieform. Dessutom ställer en serie särskilda krav på de medtagna titlarnas nivå och karaktär för att jämn kvalitet skall bibehållas.

Helsingfors den 25 oktober 1988

Finlands förlagsförening r. f.

Unto Lappi

Verkställande direktör

Finlands översättar- och tolkförbund har i skrivelse den 30 september 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Finlands författarförbund¹:

Finlands författarförbund tillstyrker förslaget om inrättande av en nordisk bokserie i syfte att göra god nordisk litteratur bekant.

Finlands författarförbund vill dock högaktningsfullt framföra följande:

Enligt förslaget formas bokserien av förlagsverksamheten. Ifall kommittén för Nordiska biblioteket utgöres av förläggarnas representanter finns risken att storförläggarna inför i bokserien just de verk som även annars hade kunnat översättas till nordiska språk. Intressant litteratur med en liten spridning kan inte heller i detta fall överskrida gränser.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Enligt förslaget skulle serien bestå av klassiska nordiska författare och aktiva nutidsförfattare. Förvånande är att inte alla läsvärda böcker kan utges.

Enligt förslaget skall den royalty som författarna får betalas dels som skattefritt stipendium. Det är fråga om ett uppenbart skatteskolk. Trots stadgandet i 22 § 1 mom. 2 punkten lagen angående inkomst- och förmögenhetsskatt kommer detta att medföra problem med skattemyndigheter samt olikvärdighet mellan levande och döda författare. Det bör även förutsättas att royaltyp procenten till beloppet inte är lägre än den gängse procenten.

Helsingfors den 10 oktober 1988

Finlands författarförbund

Päivi Liedes

Verksamhetsledare

Finlands svenska författarförening r.f.:

Vi förhåller oss i princip välvilligt till alla försök att stimulera och förbättra den nordiska bokdistributionen och det nordiska litteraturintresset.

Enligt vår mening vore det dock bäst att vänta på resultatet av den nyligen grundade Bokklubben Norden som i augusti 1988 startades i samband med bok- och biblioteksmässan i Göteborg. Veterligen har Nordiska kulturfonden understött det projektet med 1 milj. danska kronor. Det skulle i dagens läge vara överambitiöst att starta en konkurrerande bokklubb innan vi har kunnat utvärdera Bokklubben Nordens verksamhet.

Bokklubben Norden skall ge ut fyra bokpaket om året med tre böcker i varje paket (både klassiker och nu levande författares verk). Den kritik man kan rikta mot den nya bokklubben är att den kräver att man kan läsa något skandinaviskt språk, danska, norska eller svenska. Isländskan, färiskan, finskan och samiskan lämnas utanför – dessa språkområdets böcker skulle enbart kunna läsas i översättning till något av de stora skandinaviska språken. Detta finner vi vara en nackdel med Bokklubben Norden.

I det nu aktuella medlemsförslaget äskar man medel om drygt 600 000 DKK årligen – ett 30-tal böcker skulle ges ut av enskilda förlag med en enhetlig typografi. Dessutom är det meningen att bokserien skulle ge ut översättningar, vilket vi finner vara ett lovvärt initiativ för att också isländska och finska läsare skulle bli delaktiga av nordisk litteratur. Dock kan man fråga sig om det är ändamålsenligt att skapa ett nytt organ för nordiskt översättningsstöd, när det sedan 1975 finns en särskild stödord-

ning för översättning av nordisk litteratur till andra nordiska språk, den s. k. Nabolandslitteraturkommittén. Vi ser positivt på försöken att ge ökade resurser till översättning av nordisk litteratur, eftersom Nabolandslitteraturkommitténs medel inte på långt när räcker till för alla de angelägna ansökningar som kommer in. Det vore därför enligt vår mening förnuftigast att öka översättningsstödet i dess nuvarande form och låta de vanliga förlagen sköta om den nordiska bokutgivningen utan att skapa ett nytt organ.

Det bästa vore att inte splittra resurserna utan invänta erfarenheterna av den nya Bokklubben Norden, innan man skrider till några åtgärder i den form som förslagsställarna föreslår. I princip ser vi naturligtvis positivt på förslaget om ett nordiskt bibliotek.

Helsingfors den 30 september 1988

Finlands svenska författareförening r.f.

Ingmar Svedberg
Ordförande

Mette Jensen Sundholm
Sekreterare

Island

Islands forfatterforening (Ridhöfundasamband Íslands):¹

Forfatterforeningen glæder sig over dette forslag og håber, at det vedtages og dermed styrker nordisk litteraturs stilling, både indbyrdes og udadtil.

Reykjavík i oktober 1988

Islands forfatterforening

Rannveig Ágústsdóttir
Generalsekterær

¹ Yttrandet översatt från isländska.

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet:

Departementet stiller seg i prinsippet positiv til forslaget og mener at opprettelsen av en nordisk bokserie vil kunne bidra til å utvikle det kulturelle fellesskapet i Norden. Ordningen vil gjøre det enklere for et større publikum å orientere seg om og få tilgang til nordisk litteratur. Serien vil også kunne bidra til å øke språkforståelsen og aktivisere oversettervirksomheten mellom de nordiske språk.

Vi er likevel noe i tvil om de økonomiske rammer som foreslås vil kunne gi grunnlag for opprettelse av bokserien. Det synes rimelig at de økonomiske forutsetninger for ordningen blir vurdert nærmere, bl. a. av de nordiske forleggerforeningene, før det tas endelig stilling til prosjektet.

Oslo, 24. oktober 1988

Etter fullmakt

Olav Nyhamar
Byråsjef

Hans Berg
Førstekonsulent

Norsk kulturråd behandlet medlemsforslaget i møte 16.9.1988. Vi skal melde at rådet vedtok å gi følgende uttalelse:

Norsk kulturråd finner medlemsforslaget interessant, og stiller seg positiv til hovedlinjene i det fremlagte forslag om en nordisk bokserie. Rådet finner imidlertid at saken må utredes nærmere både når det gjelder kostnader til innkjøp/distribusjon og de administrative sidene ved gjennomføringen.

Oslo, 19. september 1988

Halvdan Skard

Karin Bakken

Den norske forfatterforening har i skrivelse den 3 oktober 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Norsk oversetterforening har i skrivelse den 31 oktober 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Sverige

Kungl. biblioteket (KB):

Kungl. biblioteket (KB) har anmodats yttra sig över ett mycket ambitiöst men möjligen ändå orealistiskt förslag till litteraturspridning över gränserna i Norden.

Tanken har väckts i Nordiska rådet. Förslagsställarna talar om ett "nordiskt bibliotek". Härmed avses alltså en bokserie, där delarna skulle utgöras av både klassiska och nyskrivna verk från alla de nordiska länderna, både i original och översättning.

Nordiska Biblioteket kallas av utredarna för en "fri serie", vilket väl utesluter numrering och därmed också någon sorts abonnemang vid spridningstillfället. De för volymerna gemensamma dragen skulle då vara förutom seriebeteckningen utstyrsel och typografisk utformning. Förlag i de olika länderna förutsätts bära det ekonomiska ansvaret och risktagandet i varje enskilt fall.

Hur projektet exakt skall finansieras och vilka fördelar den enskilde förläggaren kan uppnå genom förslaget, synes trots de presenterade kalkylerna inte tillräckligt klarlagt. Det finns anledning att anta att bokförläggarna önskar klarare besked om vilka garantier som kan lämnas i händelse av en felspekulation i försäljningshänseende.

För Sveriges vidkommande måste de synpunkter som Svenska bokförläggareföreningen har att anföra i ärendet bli utslagsgivande. Hos denna finns en expertis i bokbranschens marknadsfrågor som KB inte besitter.

Rent allmänt kan tilläggas, att ett av hindren för spridning av nordisk litteratur i grannländerna i dag ligger i distributionsledet. Bristen på enhetliga regler länderna emellan motverkar en effektiv och offensiv försäljningsverksamhet. Även här bör de synpunkter på frågan, som bokbranschen förväntas avge, tillmätas stor vikt.

Stockholm den 11 oktober 1988

Birgit Antonsson

Bo-Ingemar Darlin

Sveriges allmänna biblioteksförening (SAB) har i skrivelse den 21 oktober 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Svenska bokförläggareföreningen:

Förslaget påminner i viss mån om projektet "Bokklubben Norden" som erhållit ekonomiskt stöd från Nordiska ministerrådet. Föreningen ber därför att få hänvisa till Den danske Forlæggerforenings skrivelse 88-04-13 där Nordiska bokförläggarrådets synpunkter framfördes¹. Även i detta fall beträffande en nordisk bokserie bedömer Bokförläggareföreningen förslaget som orealistiskt både till sin utformning och beträffande beräkning av kostnaderna.

Föreningens förslag är därför att motsvarande medel anslås till en förstärkning av stödet till översättningar, Nabolandsstøtten.

Stockholm den 2 november 1988

Mona Hallén

Sveriges författarförbund:

Behovet av stöd för nordisk litteratur och till spridningen mellan de nordiska länderna är omvittnat stort. Det är utmärkt att frågan väcks i Nordiska rådet och att en diskussion därmed kan komma igång om frågorna och om de ekonomiska ramarna. I förslagets nuvarande form förefaller emellertid en del av tankarna ej tillräckligt bearbetade och exempelvis förslaget om "skattefria royalties" strider mot de nordiska ländernas skattelagstiftningar och är inte heller förenligt med författarnas önskemål om normal ersättning när deras verk sprids.

SFF anser att frågan måste bli föremål för en utredning där man också tar ställning till samordningen med den nuvarande nabolandsstøtten.

Stockholm den 20 september 1988

Sveriges författarförbund

Peter Curman

¹ Här ej tryckt.

Medlemsförslag

om nordiskt reumatikerår 1991

(Väckt av Marjatta Väänänen samt Svein Alsaker, Claes Andersson, Anna-Kaarina Louvo och Riitta Saastamoinen)

Ändringsförslag

om en plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden

(Väckt av Grethe Lundblad, Sten Svensson och Lena Öhrsvik)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget A 850/s och ändringsförslaget A 850 Ä/s

Nordiska hälsovårdshögskolan:

De reumatiska sjukdomarna är en av Nordens stora folksjukdomar. Motionärerna pekar på att enligt WHO:s definition är det 4,5 miljoner människor eller var femte invånare i Norden som drabbas av dessa sjukdomar.

Om man ser till reumatikernas situation är det inte bara de som drabbas, utan även situationen för deras familj, vänner och arbetskamrater påverkas.

Ur folkhälsovetenskaplig synvinkel är det betydelsefullt att reumatikernas problematik belyses, att insatser görs för att minska reumatiska sjukdomar och att ökad forskning stimuleras, såväl vad gäller etiologi och mekanismer för sjukdomens uppkomst som för omhändertagande och omvårdnad av dess offer.

Nordiska hälsovårdshögskolans uppgift är att undervisa och forska om nordisk folkhälsovetenskap och reumatiska sjukdomar används redan i dag som exempel i undervisningen på viktiga folksjukdomar. Ett nordiskt reumatikerår skulle naturligtvis stimulera intresset för sjukdomen än mera.

och vårt bidrag skulle kunna vara en nordisk kongress, t. ex. med huvudinriktning mot omvårdnad.

Nordiska hälsovårdshögskolan tillstyrker alltså förstärkta nordiska insatser mot reumatiska sjukdomar och stödjer förslaget om planering inför reumatikeråret 1991.

Göteborg den 24 november 1988

För Nordiska hälsovårdshögskolan

Lennart Köhler

Professor, rektor

Nordiskt Reumaråd (NRR):

Reumatism är den största folksjukdomen i Norden. Man räknar med att var femte människa under sitt liv drabbas av någon form av reumatism. Samhällsekonomiskt är sjukdomens utbredning också mycket negativ. Åtskilliga reumatiker blir invalidiserade. Att få reumatism innebär för många människor i Norden att resten av livet präglas av problem med hur man skall bemästra de smärtor sjukdomen medför.

Trots detta möter de flesta reumatiker liten förståelse för sin situation. Det är vanligt att associera reumatism med deformerade leder. De som drabbas på det sättet utgör dock bara en del av den stora gruppen människor med reumatiska sjukdomar.

Nordiskt Reumaråd ser det som en huvuduppgift att visa på alla problem reumatiker råkar ut för i samhället. Därför ser vi förslaget om ett nordiskt reumatikerår som mycket positivt. Det ger den största gruppen av funktionshämjade berättigad uppmärksamhet.

De nordiska reumatikerorganisationerna har i flera år haft ett gott samarbete. En del aktiviteter har under flera år genomförts gemensamt, flera är på planeringsstadiet. Det är en grund för att ett gemensamt nordiskt arbete med och inom reumatikerorganisationerna skall lyckas. Utifrån det arbete som gemensamt bedrivits under flera år har NRR bildats under hösten 1988. De nordiska reumatikerorganisationerna har därför en gemensam organisation inför arbetet med ett nordiskt reumatikerår.

Att utarbeta en plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar, som föreslås i förslag A 850 Å/s, ligger helt i linje med NRRs arbete och målsättning. En sådan plan kan bidra till att det arbete som görs under 1991 får ännu större betydelse för reumatikernas situation i Norden framdeles.

Vi tillstyrker de båda medlemsförslagen.

Om Nordiska ministerrådet tillsätter den planeringskommitté som

nämns i förslaget, är vi från NRR och de nordiska reumatikerorganisationerna beredda att ingå i kommittén.

Stockholm den 12 december 1988

Nordiskt Reumaråd

Bernt Stenmark

Interimsordförande

D a n m a r k

Sundhedsministeriet:

Sundhedsministeriet har i den anledning forelagt sekretariatets forespørgsel for Sundhedsstyrelsen og Forebyggelsesrådet.

Sundhedsstyrelsen kan tilslutte sig de rejste medlemsforslag:

- at der gennemføres et nordisk reumatikerår 1991 (A 850/s) samt
- at der udarbejdes en plan for en forstærket indsats mod reumatiske sygdomme i Norden (A 850 Ä/s).

Forebyggelsesrådet finder det vigtigt, at der gøres en øget indsats overfor reumatiske sygdomme og skal især fremhæve betydningen af øget forskning og oplysningsvirksomhed om fysisk aktivitet og træning, både som forebyggende foranstaltning og som led i behandling. Rådet skal pege på, at rapporten fra en konsensuskonference om fysisk aktivitet og sundhed, afholdt fra 24. til 26. oktober 1988 i København, bl. a. konkluderede, at kroniske rygmerter og muskelsmerter kan bedres betydeligt gennem fysisk træning.

Rådet skal anbefale, at emnet reumatiske sygdomme defineres bredt i forbindelse med reumatikeråret således, at der i oplysningsvirksomheden kan lægges vægt på betydningen af fysisk aktivitet.

Sundhedsministeriet skal henholde sig til udtalelserne fra Sundhedsstyrelsen samt Forebyggelsesrådet.

Det skal endvidere oplyses, at Sundhedsministeriet ikke er bekendt med aktiviteter under Europarådet eller eventuelt EF-bestemmelser eller forslag inden for samme emneområde.

København, den 2. januar 1989

Dorthe Lysgård

Amtsrådsforeningen i Danmark:

Med hensyn til finansieringen af forslaget nævnes Nordisk Råds rekommandation om en økonomisk støtteordning for handicaporganisationernes nordiske samarbejde. Det anføres dog, at finansieringen af planlægningen og gennemførelsen af nordisk reumatikerår i 1991 imidlertid kræver en særskilt planlægningskomité og særskilte midler afsat på Ministerrådsbudgettet.

I et vedlagt ændringsforslag til forslag A 850/s foreslås det endvidere, at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at udarbejde en plan for forstærket indsats i Norden mod reumatiske sygdomme med hensyn til forebyggelse, pleje, forskning og uddannelse.

I den anledning skal Amtsrådsforeningen udtale, at foreningen ikke for nærværende har nogle bemærkninger til de fremsatte forslag.

Såfremt Nordisk Råd i en eventuel senere planlægningsfase af et reumatikerår ønsker at inddrage amtskommunerne, vil Amtsrådsforeningen gerne underrettes herom.

København, den 4. januar 1989

P.f.v.

E.b.

Stig Lohmann

Gigtforeningen:

Gigt er den største folkesygdom i Norden. Man regner med, at hvert femte menneske bliver ramt af en eller anden form for gigt i løbet af sit liv. Sygdommens udbredelse gør det også til en meget negativ faktor i samfundsøkonomisk henseende. En stor del af de gigitramte bliver invalideret i større eller mindre grad. For mange betyder det af få gigt, at man resten af livet må leve med de smerter, som sygdommen medfører.

Alt dette til trods møder de gigitramte kun lidt forståelse for deres specielle situation fra samfundets side. Årsagen kan være, at gigt ofte er en skjult sygdom. Det er almindeligt at associere gigt med mennesker med forkrøblede led og deforme hænder, men disse udgør kun toppen af isbjerg. Gigt er faktisk så almindelig i vort samfund, at folk tydeligvis har problemer med at se skoven for bare træer.

Gigtforeningen ser det som en af sine hovedopgaver at synliggøre de gigitramte i Danmark og sammen med Nordisk Reuma Råd at rette søgelyset mod alle de store og små problemer, de slås med i hele Norden. Vi ser derfor meget positivt på tanken om et nordisk reumatikerår, idet det

virkelig er på tide, at den største – men kun lidt synlige – gruppe af funktionshæmmede får større opmærksomhed.

De nordiske gigtforeninger har i flere år haft et godt og frugtbart samarbejde, og et resultat heraf er, at Nordisk Reuma Råd er dannet. En del aktiviteter har vi gennemført sammen allerede, og en række er på planlægningsstadiet. Disse aktiviteter, mener vi, kan være med til at give et eventuelt nordisk reumaår et godt indhold.

Udarbejdelsen af en sådan plan, som nævnt i medlemsforslaget, mener vi, er en særdeles god ide. Den vil kunne bidrage til, at det arbejde, som udføres i 1991 vil få betydning for de gigtramtes situation i Norden i fremtiden.

Dersom Nordisk Råd vedtager at nedsætte en planlægningskomité med den opgave at planlægge et nordisk reumatikerår, håber vi, at de nordiske gigtforeninger bliver repræsenteret i komitéen. De gigtramte er de nærmeste til at vide, hvilke behov der er for en forbedring af deres vilkår, og skulle således kunne blive gode samarbejdspartnere i planlægning og gennemførelse af reumatikeråret.

Frederiksberg, den 6. januar 1989

Aage Reimer
Direktør

De Samvirkende Invalideorganisationer henvisar i skrivelse av den 18 januari 1989 till yttrande av den 6 januari 1989 från Gigtföreningen (se ovan).

Danske Reumatologers og Fysiurgers Organisation:

Der er i Nordisk Råd fremført meget vigtige grunde for at gennemføre et nordisk reumatiker år 1991 og derved forstærke indsatsen mod de reumatiske sygdomme i Norden.

Danske Reumatologers og Fysiurgers Organisation er fuldstændig enig i de fremførte synspunkter. Specielt kan Organisationen tilslutte sig ændringsforslaget om en plan for forstærket indsats mot reumatiske sygdomme i Norden.

I en tid hvor besparelser og reduktioner af offentlige budgetter er fremtrædende, finder Organisationen det væsentligt at påpege problemerne omkring en meget stor gruppe kronisk handicappede mennesker.

Ifølge WHO's definition omfatter reumatiske sygdomme eller gigtsygdomme en meget stor gruppe sygdomme af mere eller mindre kronisk karakter – lededigt, slidgigt, rygsygdomme og bløddelsgigt.

Det er således vist ved undersøgelser, at reumatisk sygdom findes hos 22 % af alle mennesker mellem 45 og 64 år og hos 40 % af alle over 65 år. I Danmark tilkendes over 20 % af alle invalidepensioner på grund af reumatisk sygdom.

Det er vist, at gigt i ryggen og det øvrige bevægapparat er den hyppigste årsag til langvarig sygemelding hos lønarbejdere.

Ca. 50 000 danskere lider af kronisk leddegigt og et langt større antal har slidgigt. 11 % af den arbejdsføre befolkning lider af rygsmerter.

Gigttildelser er således blandt de hyppigste sygdomme i vort samfund og blandt de vigtigste årsager til arbejdsudygtighed og invaliditet. Af både menneskelige og samfundsøkonomiske grunde bør disse sygdomme derfor forebygges og bekæmpes effektivt.

Danske Reumatologers og Fysiurgers Organisation kan derfor tilslutte sig ændringsforslaget af 10. august 1988, der anbefaler

1. at udarbejde en plan for forstærket indsats i Norden mod reumatiske sygdomme både hvad angår forebyggelse, behandling, forskning og uddannelse samt

2. at etablere en komite med sekretariatsressourcer og at planlægge gennemførelsen af et nordisk reumatikerår 1991.

I den forbindelse påpeges, at WHO og ILAR (The International League against Rheumatism) udnævnte 1977 til internationalt gigtår.

Brochure herom er vedlagt.¹

Det kan foreslås, at der rettes henvendelse til WHO og ILAR med henblik på udnyttelse af erfaringerne herfra. Fra dansk side kan foreslås, at der inddrages assistance fra Gigtforeningen, Landsforeningen for Rygsundhed, Dansk Selskab for Manuel Medicin, Dansk Ortopædisk Selskab og Dansk Reumatologisk Selskab.

Odense, den 9 januar 1989

Glen Gorm Rasmussen

Overlæge

Dansk Sygeplejeråd:

Dansk Sygeplejeråd kan støtte medlemsforslaget om nordisk reumatikerår. Sygeplejersker, der er beskæftiget med rheumatologi, har givet

¹ Här ej tryckt.

udtryk for, at det er vigtigt, at der gøres en ekstra indsats for mennesker med rheumatisme.

København, den 30. november 1988

For Dansk Sygeplejeråd

Kirsten Stallknecht

Formand

Birthe Kjærgaard-Jensen

Afdelingsleder

Dansk Selskab for Medicinsk Reumatologi:

Det er kendt bl. a. fra behandlingen af sukkersyge, at man ved grundig og korrekt viden om kroniske sygdomme kan påvirke langtidsforløbet. Den korrekte information og udvikling af de bedste forebyggende foranstaltninger og behandlingsmæssige terapier er afhængige af en aktiv forskning.

De reumatiske sygdomme har selvom de har stor udbredelse ofte lidt en stedmoderlig behandling, og Dansk Selskab for Medicinsk Reumatologi kan varmt anbefale, at der gøres en indsats for både øget oplysning og for øget forskning.

Dansk Selskab for Medicinsk Reumatologi vil gerne medvirke aktivt i arbejdet omkring et nordisk reumatikerår.

Herlev, den 9. december 1988

Troels Mørk Hansen

Overlæge, dr. med.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet:

I stöd- och rörelseorganen förekommande sjukdomars betydelse med tanke på folkhälsan har betydligt ökat och kommer sannolikt fortfarande att öka i takt med att befolkningens åldersstruktur förändras. Enbart de ökade nationalekonomiska förluster som hänför sig till nedsatt arbets- och funktionsförmåga orsakad av dessa sjukdomar talar för att man i allt högre grad borde satsa på det förebyggande arbetet.

I vissa nordiska länder, bl. a. i Finland, har utarbetats en nationell

handlingsplan mot sjukdomar i stöd- och rörelseorgan. Eftersom problemen i stort sett är likartade i de olika nordiska länderna kan man ha nytta av att samarbeta inom detta område.

Social- och hälsovårdsministeriet har ingenting emot att man fäster större vikt vid saken genom att utnämna ett särskilt temaår för reumatiker och att förebyggandet av reumatiska sjukdomar utvecklas genom nordiskt samarbete i enlighet med de linjer som skisseras i förslagen.

Helsingfors den 24 november 1988

Helena Pesola

Social- och hälsovårdsminister

Karl Johan Krokfors

Sekreterare för
internationella ärenden

Ålands landskapsstyrelse:

Landskapsstyrelsen har vid plenum den 7 december 1988 konstaterat att sjukdomar i det muskuloskeletala systemet och bindväven, till vilken grupp reumatiska sjukdomar hör, utgör ett av de största folkhälsoproblemen i dag med konsekvenser både i mänskligt lidande och nationalekonomiskt sett. Därför understöder Ålands landskapsstyrelse rubricerade medlemsförslag.

Mariehamn den 7 december 1988

Maj Flodin

Vicelantråd

Birger Ch. Sandell

Landskapsläkare

Suomen kunnallisliitto (Finska kommunförbundet):¹

Genom ett nordiskt reumatikerår kan reumatikernas situation belysas och uppmärksammas och genom en plan för förstärkta insatser kan brister åtgärdas.

Suomen kunnallisliitto rekommenderar, att de åtgärder som föreslås i

¹ Yttrandet översatt från finska.

ovannämnda medlemsförslag verkställs i samarbete med reumatikernas egna organisationer.

Helsingfors den 28 november 1988

Suomen kunnallisliitto

Leif Engfelt

Avdelningschef

Raoul Sundqvist

Ekonomiplanerare

Finlands svenska kommunförbund:

Reumatikerna är en grupp handikappade som inte ägnats tillräcklig uppmärksamhet. Förbundets byrå har därför ingenting att invända mot förslaget om ett nordiskt reumatikerår 1991. Att temaåret blir nordiskt är också naturligt då reumatismen i hög grad är en nordisk företeelse. För att uppnå ett bestående resultat i kampen mot sjukdomen är ett temaår enligt vår uppfattning dock inte tillfylles. Det krävs ett planerat forsknings- och utvecklingsarbete som med fördel kan ske i Nordiska rådets regi.

Helsingfors den 13 december 1988

Finlands svenska kommunförbund

K.J. Brunström

Erik Nylund

Finlands läkarförbund:

De föreslagna målen är i många avseenden värda understöd. Ett temaår är ett sätt att rikta uppmärksamheten mot en aktuell fråga, även om man inte kan vara säker på hur betydande effekter ett temaår har. Sjukdomarna i muskel-skelettsystemet utgör en klart växande grupp bland de sjukdomar som leder till invaliditet. Läkarförbundet anser därför, att man borde överväga, att som ämne för ett temaår ta upp muskel-skelettsystemets sjukdomar som helhet.

Helsingfors den 17 november 1988

Finlands läkarförbund

Klas Winell

Viceordförande

Santero Kujala

Biträdande verksamhetsledare

Suomen reumaliitto (Finlands reumatikerförbund):¹

Finlands reumatikerförbund stödjer varmt förslaget samt ändringsförslaget. Vi är övertygade om att det nordiska reumatikeråret skulle på ett konstruktivt sätt rikta uppmärksamheten på reumatikernas sociala och ekonomiska förhållanden i samhället, ökad information om reumatiska sjukdomar samt utveckling av resurser för forskning av och utbildning om reumatiska sjukdomar.

Med reumatiska sjukdomar avses enligt WHO:s definition i stort sett det samma som sjukdomar i rörelseapparaten. Utveckling av sjukdomar inom rörelseapparaten ser tyvärr mycket dystert ut i vårt land. Som folksjukdom håller denna sjukdomsgrupp på att bli större än hjärt- och blodkärllsjukdomarna. Enligt färiska uppgifter från Folkpensionsanstalten led ca 715 000 finländare av sjukdomar i rörelseapparaten år 1987. År 1964 var siffran 298 000 och 1976 var den 513 000. Antalet insjuknade har alltså mer än fördubblats under drygt 20 år. De vanligaste av sjukdomarna i rörelseapparaten är enligt uppgifter från 1987: ryggsjukdomar 378 000, artros 190 000 och ledreumatism 54 300.

Siffrorna anger antalet långtidssjukdomar som patienterna själva uppgett i Folkpensionsanstaltens befolkningsundersökningar.

I och med att medelåldern blir högre och de stora generationerna äldre kommer dessa sjukdomar att bli allt vanligare. Vi har alltså de närmaste decennierna att göra med sjukdomar som berör allt fler finländare. Därför borde man redan nu ge ökad information om dessa sjukdomar och stärka forsknings- och utbildningsresurserna inom denna sjukdomsgrupp.

Enligt Finlands reumatikerförbund skulle gemensamt reumatism- och reumatikerår på nordisk plan ge de bästa förutsättningar för att sprida information om reumatism och därigenom förbättra förhållanden för de reumasjuka.

Mycket angeläget är enligt vår mening också ändringsförslaget till medlemsförslaget, som gäller förebyggande åtgärder mot och vården av reumatiska sjukdomar, ökad utbildning av vårdpersonalen, ökat antal läkare specialiserade på reumatiska sjukdomar samt ökade forskningsresurser inom reumatologin.

De nordiska organisationerna för reumapatienterna har sedan länge samarbetat med varandra. Som resultat av detta samarbete grundades i Köpenhamn i början av oktober en gemensam organisation Nordiskt reumaråd (NRR). Nordiskt reumaråd kommer att fungera som koordinerande organ för samarbetet mellan de nordiska organisationerna. Om nordiskt reumatikerår 1991 kommer att genomföras, kommer Nordiskt reumaråd att ha betydande roll i planering och genomförande av gemensamma projekt.

¹ Yttrande översatt från finska.

Vi hoppas att Nordiska ministerrådet tillsätter en planeringskommitté för att förbereda och planera ett nordiskt reumatikerår och att Finlands reumatikerförbund får sin representant i kommittén. På det sättet garanteras, att reumasjukas egna behov och åsikter kommer med i planeringen från första början.

Helsingfors den 9 december 1988

Suomen reumaliitto ry. (Finlands reumatikerförbund)

Kaarina Laine-Häikiö
Verkställande direktör

Kari Mikkola
Ekonomichef

Ålands handikappförbund r. f.:

Ålands handikappförbund ställer sig positivt till förslaget. Styrelsen önskade även framhålla att Nordiska rådet har ett ansvar som påtryckare för att utveckla ett tryggare samhälle för olika handikappgrupper och anser därför att det är lämpligt att uppmärksamma reumatikers specifika situation.

Den kunskap som finns i de olika regionerna bör sammanföras och spridas till ett större forum i samband med kurser och symposium. Det är också väsentligt att den personliga erfarenheten och kunskaper om handikappet som finns också bör spridas i samma forum.

Genom ett nordiskt reumatikerår anser förslagsställarna att man kan lyfta fram den reumatologiska forskningen. Ålands handikappförbund r. f. vill även framhålla att man bör ta tillvara den internationella kunskap som finns och inte enbart se till den nordiska forskningen.

Speciellt språkminoriteterna i de nordiska länderna borde beredas större möjlighet att få information på sitt modersmål.

Ålands handikappförbund r. f. vill även understryka vikten av att de självstyrda områdena s. s. Färöarna, Grönland och Åland är med i samarbete kring ett reumatikerår.

Med hänvisning till ovanstående anser Ålands handikappförbund att initiativet med ett reumatikerår 1991 som lyckat och anser att förslaget bör förverkligas.

Angående medlemsförslag 850Å/s beslöt Ålands handikappförbund att omfatta förslaget i sin helhet.

Mariehamn den 1 december 1988

Göran Hansen
Ordförande

Gunn Forsman
Sekreterare

Norge**Sosialdepartementet:**

Reumatiske sykdommer er relativt mye utbredt i Norge samtidig som slike sykdommer kan være lite kjent blant deler av allmenheten. En handlingsplan med sikte på forsterket innsats mot reumatiske sykdommer i Norden vil utvilsomt bidra til å henlede oppmerksomheten på en viktig sykdomsgruppe og kanskje særlig få betydning for allmennhetens forståelse for reumatiske sykdommer. Departementet er imidlertid noe i tvil om tidspunktet er det rette. For tiden har man en handlingsplan mot cancer under utvikling. Etter departementets oppfatning vil det være en fordel at man først høstet erfaringer fra gjennomføringen av denne før man går videre med planer for andre sykdommer.

Når det gjelder forslaget om et eget nordisk reumatikerår i 1991, vil man fra Sosialdepartementets side gi uttrykk for tvil om hensiktsmessigheten av å gjennomføre spesielle aktiviteter viset bestemte sykdommer i bestemte år. Fra departementets side har man større tro på virkningene av kortere informasjonskampanjer dersom det tas sikte på å vekke oppmerksomhet for bestemte sykdommer og lidelser.

Oslo, januar 1989

Etter fullmakt

Harald E. Hauge

Egil Danielsen

Den norske lægeforening:

Lægeforeningen har med interesse lest gjennom og vurdert de forslag som er fremmet i Nordisk Råd, og støtter grunntanken om å forene nordiske ressurser til fordel for syke mennesker.

Lægeforeningen er også enig i de vurderinger som er gjort i forslagene om at reumatikerne representerer en stor gruppe mennesker, og representerer også en stor del av de totale helseomkostninger i vårt samfunn. Opplysninger fra helseundersøkelsene i 1975 og 1985 viser at omtrent hver 6. person har sykdom i skjelett/muskelsystemet. Imidlertid viser også de samme helseundersøkelser at over 40% av de over 16 år lider av en eller annen langvarig sykdom, som f.eks. hjerte- og karsykdom, sykdom i skjelett/muskelsystemet, allergier eller nervøse lidelser.

Ved siden av disse store grupperingene av kroniske syke, har vi i Norge også en del grupper av funksjonshemmede og kronisk syke hvor det innenfor de forskjellige diagnoser er mindre enn 500 tilfeller. I praksis dreier det seg ofte om grupper med mellom 200 – 100 tilfeller – iblant enda

färre. Til sammen berører disse små grupper av funksjonshemmede og kronisk syke ca. 5 000 personer.

Ut fra ovennevnte mener Lægeforeningen det er uheldig å velge ut en lidelse blant de mange kroniske lidelser. Lægeforeningen vil derfor fremme et forslag om et nordisk år 1991 hvor det fokuseres på de kroniske lidelser generelt i Norden.

Lægeforeningen tror på denne måten at en slik fokusering vil komme de store gruppene av kroniske lidelser til gode, men kanskje ha størst effekt overfor de små gruppene av kroniske lidelser. De beskjedne antall enkelttilfeller disse lidelsene representerer gjør at det enkelte nordiske land kan ha vanskelig for å bygge opp en like god kompetanse overfor disse lidelsene som de tallmessig større gruppene. Ved i større grad å se de nordiske land under ett, vil man delvis kunne kompensere for dette.

Lægeforeningen håper et slikt nordisk år kan vinne tilslutning, og Lægeforeningen regner i så fall med å få tilbakemelding om utfallet, og eventuell oppfølging av vedtak.

Oslo, 31. oktober 1988

Bengt-Lasse Lund
Generalsekretær

Terje Vigen

Sverige

Socialstyrelsen:

Förslaget om ett nordiskt reumatikerår har initierats inom de nordiska reumatikerpatientorganisationerna, vilka bedrivit ett mångårigt samarbete. De nordiska reumatologföreningarna (läkarspecialisterna inom reumatologi) har givit projektet sitt stöd. Projektets grundtanke, att fokusera intresset på problem som berör en stor befolkningsgrupp genom samlade insatser från alla nordiska länder, är enligt deras mening god.

Rörelseorganens sjukdomar, och då bland annat de reumatiska, tillhör de "grå sjukdomarna" som inte alltid i t. ex. massmedia får samma uppmärksamhet som mera spektakulära sjukdomar och medicinska undersöknings- och behandlingsformer. Det är möjligt att detta, på irrelevanta grunder, kan leda till att vårdområdet inte får den prioritet vid resursallokeringar som är sakligt berättigad.

Det är givetvis angeläget att allmänheten och berörda patientgrupper, via massmedia och på annat sätt, får en sakligt korrekt information om aktuella kunskaper och uppfattningar om de reumatiska sjukdomarnas orsaker, och om vilka verksamma behandlingsmöjligheter som står till buds. En viktig del i aktiviteterna under ett särskilt reumatikerår kan vara

att utvärdera sådant informations- och undervisningsmaterial och att ta fram nytt sådant material och sprida detta inom Norden.

Ett ökande intresse för samarbete de nordiska reumatologerna emellan har kunnat registreras de senaste åren, vilket bland annat tagit sig uttryck i ett koncensusuttalande av dem rörande definition av specialiteten och specialistutbildning i reumatologi. Dessa aktiviteter har även personligen närmat reumatologer från de olika länderna, vilket utgör en nödvändig bas för ett gemensamt agerande i samband med ett nordiskt reumatikerår.

Reumatologin befinner sig i olika utvecklingsskeden i de olika länderna, där Sverige och Norge kommit längst med en utbyggnad av reumatologi med specialister och kliniker vid samtliga länsjukhus och även vid flera länsdelssjukhus. Modern reumatologi omfattar rörelseorganens och bindvävens sjukdomar, vilket innebär en breddning av kunskaps- och vårdområdet med aktivt utvecklings- och vårdarbete inom nya områden t. ex. fibromyalgi, belastningssjukdomar och kärlinflammationer. Detta har inneburit en tendens till subspecialisering av reumatologin.

Begreppet "reumatiska sjukdomar" används uppenbarligen i olika betydelser, ofta innefattande flertalet sjukdomar och vissa skadetyper inom alla delar av rörelseorganen. Därmed blir det ett mycket omfattande hälso- och sjukvårdsmråde som har karaktär av folksjukdom och folkhälsoproblem i de nordiska länderna. Även begränsat till de mera specifika reumatiska sjukdomarna, såsom den reumatoida arthriten, handlar det om mycket omfattande sjukdomsgrupper med stora medicinska konsekvenser för de drabbade och ofta svår invaliditet som följd. De reumatiska sjukdomarna har en omfattande samhällsekonomisk betydelse som innebär stora behov av och krav på vårdinsatser av främst lindrande, korrigerande, rehabiliterande och socialt stödjande natur etc.

Socialstyrelsen har på många sätt uppmärksammat behoven inom detta område och har tagit fram ett omfattande kunskapsunderlag beträffande rörelseorganens sjukdomar. Mot bakgrund av ställningstagande i anslutning till propositionen 1984/85: 181 med utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården, m. m., har socialstyrelsen, på regeringens direkta uppdrag, tagit fram ett hälsopolitiskt handlingsprogram beträffande förebyggande insatser i fråga om rörelseorganens sjukdomar (Socialstyrelsen redovisar 1987: 14).

Ett grundläggande problem är emellertid att orsakerna bakom och utvecklingsmekanismerna för den reumatiska inflammationen är mycket oklara. Därmed saknas ett stabilt underlag för verksamma primärt förebyggande åtgärder och även för effektiv behandling i sjukdomens tidigare skeden. Tyngdpunkten i vårdinsatserna måste därför för närvarande inriktas på att lindra de ofta svåra besvären, försöka motverka fortsatt progress och att ingripa med hjälp av kirurgiska åtgärder och hela spektrum av rehabiliterande insatser. Endast genom avgörande forskningsgenombrott kan mera dramatiskt förbättrade behandlingsmetoder, verksamma i tidiga

sjukdomsstadier, fås fram. Största möjliga stöd till sådan forskning är givetvis angelägen. Liksom annan biomedicinsk och medicinsk forskning bedrivs denna internationellt och i samverkan mellan olika forskargrupper.

Förslag om att under visst år särskilt uppmärksamma ett visst hälso-
problem framförs från många håll och uppenbarligen uppkommer en viss konkurrens om utrymmet härför. Många olika hälsoproblem kan göra anspråk på att få särskilt stöd och uppmärksamhet den vägen. Socialstyrelsen anser det rimligt att området reumatiska sjukdomar ges ett särskilt stöd genom det föreslagna nordiska reumatikeråret, men vill framhålla att det är nödvändigt att betydande resurser anslås för att nå konkreta resultat som leder till förbättrade möjligheter att minska de problem som den stora gruppen reumatikersjuka lever med.

Sammanfattningsvis anser socialstyrelsen således

- att ett nordiskt reumatikerår 1991 kan tillstyrkas
- att ett ökande nordiskt samarbete mellan reumatikerorganisationerna resp. reumatologföreningarna har påskyndat utvecklingen, men kan ytterligare stimuleras av en större gemensam aktivitet
- att saklig information om de reumatiska sjukdomarna till allmänhet och undervisningsmaterial till patienter och olika personalgrupper kan kvalitativt och kvantitativt utvecklas genom aktiviteterna för ett nordiskt reumatikerår
- att övriga gemensamma och nationella målsättningar och aktiviteter under ett nordiskt reumatikerår nog måste preciseras samt de ekonomiska och personella förutsättningarna anges
- att stöd av Nordiska rådet markerar för dessa patientgrupper att det finns politiskt intresse att utveckla insatserna mot de reumatiska sjukdomar och ge ett samnordiskt ekonomiskt och administrativt stöd för att aktiviteterna skall bli framgångsrika.

Stockholm den 21 december 1988

Carl-Anders Ifvarsson

Joyce Hanserkers

Statens handikappråd (SHR):

Reumatism är en av de stora folksjukdomarna i Norden. Man räknar med att var femte person drabbas av reumatism i en eller annan form. Många reumatiker får grava funktionsnedsättningar. För en del betyder det, att sjukdomen och smärtorna inverkar menligt på hela deras livssituation. Trots detta möts reumatikerna många gånger av föga förståelse från allmänheten för sin besvärliga situation.

Mot denna bakgrund ser SHR positivt på att Nordiska rådet på förslaget sätt uppmärksammar reumatikerna i Norden, och vi tillstyrker följaktligen de båda medlemsförslagen.

Vi vill understryka vikten av att de föreslagna insatserna genomförs i nära samarbete med de nordiska reumatikerorganisationerna.

Stockholm den 17 november 1988

För statens handikappråd

Gustav Persson

Eva Sandborg

Handikappinstitutet:

Handikappinstitutet arbetar för att ge människor med handikapp ökad livskvalité genom tillgång till bra hjälpmedel. Ett viktigt underlag för detta arbete är kunskap om olika handikappgruppers behov och om hur försörjningen av hjälpmedel fungerar inom olika hjälpmedelsområden.

Reumatiker är den största gruppen hjälpmedelsanvändare i vårt samhälle. Redan i tidigt stadium ger sjukdomen problem med dagliga aktiviteter mycket på grund av smärtor, svaghet, inskränkt rörelse- och gripförmåga, vilket kraftigt påverkar deras tillvaro i hemmet, på arbetsplatsen och på fritiden.

Hjälpmedel har därför stor betydelse för reumatikernas livssituation och är också ett viktigt instrument i rehabiliteringen. Påfrestningar på lederna, speciellt i akut skede, kan ge bestående skador på skelettet. Hjälpmedel innebär också att aktiviteter kan genomföras med betydande smärtlindring som följd.

Kunskapen om betydelsen av reumatikers hjälpmedel för daglig livsföring är skiftande både inom den egna gruppen som i samhället för övrigt. Innan sjukdomen har gett någon direkt synlig påverkan på lederna kan reumatikern ha svårt att få förståelse för sina problem och behov. Detta har föranlett Handikappinstitutet att initiera undersökningar, vilka skall ge kunskap om reumatikernas situation, betydelsen av hjälpmedel samt behov av forskning och utveckling inom hjälpmedelsområdet. En första rapport härom beräknas vara klar under första halvåret 1989.

Handikappinstitutet ställer sig, mot denna bakgrund, mycket positiv till en bred nordisk satsning för att skapa förutsättningar för förbättringar för reumatiker. Det kan få stor betydelse för företags beredvillighet att satsa på utveckling av nya hjälpmedel, men också uppmärksamma behov av bättre ergonomiskt utformade standardprodukter i vårt samhälle. Det senare skulle kraftigt minska behov av speciella handikapphjälpmedel.

Handikappinstitutet ser också ökade möjligheter att nå fram direkt till brukarna med information liksom till politiker och ansvariga för samhällets åtaganden. Med gemensamma ansträngningar och ökad finansiering skulle

informationsinsatser kring betydelsen av hjälpmedel kunna utökas med flera olika mediaval på bas av genomförda undersökningar.

Bromma den 18 november 1988

Eva Jacobsson

Medicinska forskningsrådet (MFR):

MFR ställer sig i princip positivt till ett nordiskt reumatikerår 1991. Som påpekats av förslagsställarna skulle ett nordiskt reumatikerår passa relativt väl in i målsättningarna i WHO:s program om hälsa för alla år 2000, i det nya nordiska samarbetsprogrammet för hälso- och socialsektorn och i det av Förenta Nationerna 1982 antagna världsaktionsprogrammet för handikappade.

Ett nordiskt reumatikerår 1991 enligt förslaget kan tänkas bidra till ett ökat intresse för de reumatiska sjukdomarna bland allmänheten, sjukvårdspersonalen och forskarna. Detta kan på sikt tänkas höja kompetensen och därmed såväl forskningsinsatserna som vårdkvaliteten inom området.

MFR vill dock framhålla att ett nordiskt reumatikerår måste finansieras utanför ordinarie budget för medicinsk forskning. Medicinska forskningsprojekt inom reumatikerområdet måste prioriteras i konkurrens med andra väsentliga medicinska forskningsprojekt på samma bedömningsgrunder, det vill säga projektens kvalitet och forskarnas kompetens. En sådan prioritering görs regelbundet i medicinska forskningsrådet.

Stockholm den 2 november 1988

För medicinska forskningsrådet

Henry Danielsson

Professor, sekreterare

Ivar Vallin

Kanslichef

De handikappades riksförbund (DHR):

Reumatiska sjukdomar leder ofta till omfattande funktionsnedsättningar. Svåra smärtor är vanliga följder av sjukdomen vilka inverkar negativt på människors livssituation.

Mot bakgrund av detta ser DHR det som positivt att Nordiska rådet uppmärksammar reumatiska sjukdomar hos människor i Norden. Ett nordiskt reumatikerår skulle kunna sprida kunskap om reumatiska sjukdomar. DHR understryker vikten av att de föreslagna åtgärderna med en gemensam nordisk plan för reumatikervården – förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning genomförs i ett nära samarbete med de nordiska handikapporganisationerna. Det avser även planering av konkreta vårdinsatser som utgår från de enskilda landstingen. Samverkan med handikapporganisationerna måste vara vägledande vid planering av olika vårdåtgärder.

DHR ser det som mycket angeläget att satsningar görs på reumatologisk forskning. Ökade statliga medel måste tillföras forskningen.

Sammanfattningsvis

– tillstyrker DHR de båda medlemsförslagen.

Stockholm den 12 december 1988

De handikappades riksförbund

Kerstin Denkert

Förbundsordförande

Guy Lööv

Ombudsman

Landstingsförbundet:

Reumatiska sjukdomar är akuta återkommande eller kroniska sjukdomar i leder, muskler och skelett som drabbar människor i alla åldrar. En stor del av befolkningen i såväl Sverige som i övriga nordiska länder lider av någon reumatisk sjukdom. Studier visar att rörelseorganens sjukdomar är huvuddiagnos vid vart tionde läkarbesök i Sverige. Som framhålles i medlemsförslaget är de reumatiska sjukdomarna ofta förenade med svåra och kroniska smärttillstånd och leder inte sällan till handikapp. Trots att de reumatiska sjukdomarna är så vanligt förekommande är kunskapen om reumatikernas situation ofta bristfällig. Man talar ibland om tysta sjukdomar. Ett nordiskt reumatikerår skulle kunna bidra till ökad kunskap och förståelse, vilket förbundsstyrelsen ser som värdefullt.

På senare tid har emellertid reumatiska sjukdomar uppmärksamrats på olika sätt. Förbundsstyrelsen vill bl. a. hänvisa till det kunskapsunderlag och förslag till åtgärder beträffande förebyggande insatser mot sjukdomar i rörelseorganen som socialstyrelsen utarbetat. Detta material torde utgöra ett värdefullt underlag också i ett nordiskt sammanhang.

Det är angeläget med en fortlöpande kunskapsspridning om reumatiska sjukdomar till olika personalkategorier i vården. Landstingsförbundets kansli har utarbetat ett videomaterial om reumatoid artrit att användas i fortbildning och utbildning av vårdpersonal.

Förbundsstyrelsen delar förslagsställarnas uppfattning att reumatiker-
nas organisationer besitter stor kunskap och gör värdefulla insatser för att informera en bredare allmänhet om reumatikernas situation. De svenska sjukvårdshuvudmännen strävar efter att ta till vara patientorganisationernas kunskap och erfarenhet i det praktiska vårdarbetet. Reumatikerorganisationerna är en självklar och viktig resurs i förberedelserna inför och genomförandet av ett nordiskt reumatikerår. Också de olika sjukvårdshuvudmännen har bred kunskap om reumatikers villkor och livssituation som bör tas till vara.

I medlemsförslaget betonas den reumatologiska forskningens betydelse. Förbundsstyrelsen vill markera det angelägna i att tillräckliga statliga resurser tillföres den medicinska forskningen inom det samlade området rörelseorganens sjukdomar för att trygga en fortsatt kunskapsuppbyggnad och utveckling av olika behandlingsmetoder inom bl. a. reumatikersjukvården. Det är självfallet också angeläget att nya forskningsrön kan få en bred spridning i vårdorganisationen.

Förslaget om en gemensam nordisk plan för reumatikervården beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning får enligt förbundsstyrelsens mening mycket långtgående konsekvenser. Det är självfallet värdefullt med ett utvecklat samarbete vad gäller samtliga dessa områden. Här har Nordiska hälsovårdshögskolan en viktig uppgift. När det däremot gäller planering av olika vårdinsatser är detta uppgifter som i Sverige åvilar respektive landsting var för sig och i samarbete inom och mellan olika sjukvårdsregioner. Detta planeringsarbete måste naturligt nog utgå från lokala behov och förutsättningar och kan vara svårt att genomföra utifrån en övergripande nordisk plan.

Stockholm den 10 november 1988

Landstingsförbundet

Gunnar Hofring

Walter Slunge

Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund:

Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund (SHSTF) har länge ansett att reumatikerna tillhör en mycket eftersatt grupp i samhället. Vi tycker därför att det är viktigt att föreliggande initiativ tas och att dessa patientgruppers behov sätts i fokus. Det är också nödvändigt att allmänhe-

ten får kunskap om själva sjukdomen och på vilket sätt symtomen kan variera över tiden.

Att göra 1991 till ett reumatikerår kan på ett bra sätt hjälpa till att belysa de svårigheter den här patientgruppen har.

Genom att förstärka de ekonomiska resurserna kan livet på många sätt både förenklas och förbättras för reumatikerna. Likaså är behovet av ny kunskap genom forskning mycket stort. Vi saknar idag tillräckliga kunskaper om orsakerna till sjukdomen och därför är vi också okunniga om hur vi kan förebygga och lindra den.

SHSTFs medlemmar som arbetar med reumatiker både inom primärvården och på sjukhus, har i olika sammanhang påtalat behovet av att uppmärksamma reumatikernas problem och nödvändigheten av att förstärka insatserna, både inom forskningen och vården. Som organisation är vi därför beredda att medverka till detta utifrån våra förutsättningar som personalorganisation.

Vi instämmer i att ett nordiskt reumatikerår väl passar in i WHO's program Hälsa för alla år 2000 och det av FN antagna världsaktionsprogrammet för handikappade.

SHSTF tillstyrker varmt förslaget. Vi anser det synnerligen motiverat att breda och förstärkta insatser kommer till stånd för att eliminera denna stora folksjukdom.

Stockholm den 14 november 1988

För Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund

Britt-Louise Hermanson

Förbundsombudsman

Riksförbundet mot reumatism (RMR):

RMR har med stor tillfredsställelse tagit del av medlemsförslagen från Marjatta Väänänen m. fl. (A 850/s) samt från Grethe Lundblad m. fl. (A 850 Ä/s).

Mer än 10% av Sveriges befolkning har sjukdomar i rörelseorganen. Resurserna för reumatikervård är otillräckliga och en mycket liten del av Medicinska forskningsrådets resurser går till forskning kring reumatiska sjukdomar.

Det måste skapas uppmärksamhet kring denna stora sjukdomsgrupp så att ett i alla avseenden fullgott omhändertagande kan åstadkommas.

Mot bakgrund av ovanstående tillstyrker RMR de båda medlemsförsla-

gen och instämmer i övrigt i av Nordiskt Reumaråd i skrivelse 1988-12-12 avgivet yttrande.

Stockholm den 4 januari 1989

Riksförbundet mot reumatism

Bengt Wiklund
Förbundsordförande

Agneta Henrikson
Förbundsombudsman

Yttranden över medlemsförslaget A 850/s

Danmark

Kommunernes Landsforening:

Det fremgår af skrivelsen, at reumatiske sygdomme rammer hver 5. indbygger i Norden, unge som gamle. De samfundsøkonomiske konsekvenser er store, idet disse sygdomme skønsmæssigt koster 100 milliarder kr. pr. år til behandling, sociale støtteforanstaltninger, produktionstab m. v.

Hensigtsmæssig behandling af reumatiske sygdomme vil kunne påvirke den enkelte syges livskvalitet, den arbejdssøgendes mulighed for at fastholde beskæftigelse, og den ældres evne til at klare sig selv i eget hjem længst muligt.

Landsforeningen tiltræder Nordisk Råds anbefaling til Nordisk Ministerråd om, at nedsætte en planlægningskomite til at gennemføre Nordisk Reumatiker år 1991.

København, den 24. november 1988

Eske Groes

Kari Vieth

Den Almindelige Danske Lægeforening:

Lægeforeningen er enig i, at reumatiske sygdomme udgør et særligt problem både for den, som rammes af sådanne sygdomme, og for de pårørende. Lægeforeningen er derfor enig i det synspunkt, at der kan være særlige behov til stede, som nødvendiggør en bedre prioritering af reumatikerområdets stilling. Konkret anføres det i forslaget, at et velfungerende og velplanlagt reumatikerår vil forudsætte, at Nordisk Råd støtter samarbejdet mellem de nordiske landes reumatikerorganisationer. Derimod ser

Lægeforeningen ikke en begrundelse for, at planlægningen og gennemførelsen af det nordiske reumatikerår kræver en særskilt planlægningskomité og særskilte midler afsat på ministerrådsbudgettet.

Lægeforeningen vil i stedet anbefale, at den økonomiske støtte til handicaporganisationerne jf. rekommandation nr. 22/1987/s anvendes med henblik på at yde tilskud til de nordiske landes reumatikerorganisationer, som bør tildeles opgaven at tilrettelægge og udføre et nordisk reumatikerår.

Som begrundelse for dette synspunkt skal Lægeforeningen anføre, at en af reumatikerorganisationernes opgaver netop er at sørge for at informere offentligheden. Endvidere vil Lægeforeningen anse reumatikersagen bedre tjent ved, at yderligere midler investeres i forskning inden for reumatiske sygdommes opståen, forebyggelse og behandling. På det samnordiske plan skal der specielt peges på muligheden for at forskningsinstitutionerne udveksler deres resultater.

Lægeforeningens udtalelse gælder også det samtidig fremsendte ændringsforslag.

København, den 15. december 1988

Ninna Würtzen

Dansk Reumatologisk Selskab:

Dansk Reumatologisk Selskab har med stor glæde modtaget forespørgslen omkring forslaget om et Nordisk Reumatikerår 1991.

Dansk Reumatologisk Selskab kan helt tilslutte sig grundtankerne i de fremsatte medlemsforslag.

Antallet af patienter med sygdomme og funktionsforstyrrelser i bevægeapparat og bindevæv udviser i disse år en betydelig stigning. Det er derfor mere og mere nødvendigt at styrke oplysningen omkring disse sygdomme og lidelser, ligesom der er et øget behov for forskning indenfor dette område.

Dansk Reumatologisk Selskab vil meget gerne medvirke aktivt i et kommende nordisk reumatikerår, således at kendskabet til disse sygdomme og lidelser bliver udbredte. Danmark har, med sine mange oplysningsforbund og sin tradition for folkeoplysning, en god mulighed for at komme ud med budskabet i befolkningen. I denne sammenhæng vil Gigtforeningen med sine mange kredse være af stor betydning.

Det skal endvidere anføres, at der på nordisk plan foregår et nært samarbejde mellem de videnskabelige reumatologiske selskaber.

Dansk Reumatologisk Selskab hører gerne nærmere og vil gerne bidrage med reumatologisk ekspertise i eventuelt kommende arbejdsgrupper.

Århus, den 7. december 1988

Thorsten Ingemann Hansen

Formand for DRS

Finland

Reumastiftelsen och Forskningsstiftelsen för reumasjukdomar¹:

Temaåret avser att fästa allmänhetens och myndigheternas uppmärksamhet vid ifrågavarande sak och att åstadkomma positiva ändringar i den allmänna opinionen för att nödvändiga konkreta åtgärder skall kunna förverkligas. Det är nödvändigt att öka informationen om sjukdomar hos skelett- och rörelseapparaten och diskutera dem. Denna sjukdomsgrupp har en betydande socialmedicinsk betydelse, som håller på att öka i samtliga nordiska länderna, såsom det i förslaget konstateras. I Finland förekommer dessutom en del särskilda problem, och för att man skulle kunna undandråja dem kunde en allmän diskussion vara till hjälp.

Forskningsstiftelsen för reumasjukdomar tillstyrker förslaget, men hemställer att följande omständigheter skall tas i övervägande:

1. Goda förberedelser är en förutsättning för att temaåret skall kunna lyckas. Förberedelstetiden är kort, och därför kunde det vara begrundat att framskjuta temaåret med ett år.

2. Allmänheten uppfattar temaårets namn "Reumatikerår 1991" som ett år för dem som har en svår reumasjukdom. Året kunde dock ha ett mera omfattande tema innefattande alla sjukdomar och plågor som har sin orsak i skelett- och rörelseapparaten, inklusive bl. a. från samhällets synvinkel viktiga yrkessjukdomar, skador i rörelseapparaten och med ålderdomen förknippade degenerativa tillstånd såsom t. ex. osteoporosis.

Temaårets namn borde formuleras så att även allmänheten skulle uppfatta det som ett år som omfattar alla sjukdomar hos skelett- och rörelseapparaten. Namnet kunde eventuellt vara "Reumaår 1991", på finska "Reumavuosi 1991".

3. Det finländska vårdssystemet för reumasjukdomar avviker från systemen i de övriga nordiska länderna så att reumatologin i det övriga Norden har en självständig ställning vid sjukhus. I Finland utgör reumatologin en del av invärtes medicin. Specialistutbildningen avviker på motsvarande sätt. I Finland är reumatologin en smal specialsektor inom invärtes medicin, men reumatologerna behöver inte avlägga specialistexamen i invärtes medicin.

¹ Yttrandet översatt från finska

Av detta följer att reumatologerna i Finland har den längta utbildningstiden (först specialistexamen i invärtes medicin och därefter studier i reumatologi) och den kortaste utbildningstiden i själva reumatologin. Examina som avlagts i de övriga Nordiska länderna gäller inte i Finland, eftersom reumatologerna i dessa länder inte har avlagt specialistexamen i invärtes medicin.

Ett särskilt mål i Finland under temaåret är att ändra den finländska praxisen så att den motsvarar praxisen i de övriga nordiska länderna.

Helsingfors den 14 oktober 1988

Reumastiftelsen
Forskningsstiftelsen för reumasjukdomar

Antti Huunan-Seppälä
Ordförande för styrelsen

Markus Onnela
Viceordförande

Finlands stadsförbund:¹

De reumatiska sjukdomarna utgör en sjukdomsgrupp, som orsakar mycket både mänskligt lidande och stora ekonomiska förluster i Norden, och måste betraktas som en av de stora folksjukdomsgrupperna. Reumatiska sjukdomar invalidiserar ofta patienten, då reumatikern möter alla de rörelsehämmande hindren, som i allmänhet försvårar de handikappades dagliga liv.

Att väcka uppmärksamhet för dessa frågor genom ett särskilt reumatikerår är värt att understödjas med tanke på ovannämnda orsaker. För beredning av ärendet bör det föreslagna planeringsorganet tillsättas. Utöver beredningen av temaåret kunde organet skissera en nordisk handlingsplan mot reumatiska sjukdomar och samarbetsformer för genomförandet av den.

Helsingfors i december 1988

Pekka Alanen
Vice verkställande direktör

Matti Laiho
Sekreterare för
hälsovårdsfrågor

¹ Yttrandet översatt från finska

Ålands reumaförening r.f.:

Ålands reumaförening r.f. ställer sig positiv till förslaget och anser att man genom detta kommer att få information på sitt eget modersmål.

Styrelsen för Ålands reumaförening r.f. anser även att ungdomar med reuma borde ges speciell uppmärksamhet. Förslagsvis kunde nordiska ungdomar med reuma få byta erfarenheter med varandra i olika kurser och seminarier eller i någon form av lägerverksamhet.

Ålands reumaförening r.f. understöder att en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991 tillsätts.

Mariehamn den 9 december 1988

Ålands reumaförening r.f.

Solveig Schönberg

V. ordförande

Gunn Forsman

Handikappkonsulent

Island

Helse- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingamálaráðuneytið):^{1 2}

Hvis Nordisk Råd har til hensigt at tage specielle opgaver op i årene 1990 og 1991, som det forudsættes i medlemsforslagene, så er de opgaver, som her nævnes – biologigrå 1990 og reumatikerår 1991 – opgaver, som kan anbefales.

Desuden anser ministeriet det for naturligt fra islandsk side at arbejde for et øget samarbejde i forbindelse med reumatiske sygdomme.

Reykjavík, den 1. november 1988

Guðmundur Bjarnason

gm *Páll Sigurðsson*

¹ Yttrandet översatt från isländska.

² Yttrandet avser medlemsförslagen A 850/s om nordiskt reumatikerår 1991 och A 855/s om nordiskt biologigrå 1990.

Sverige

Svenska kommunförbundet har i skrivelse den 11 november 1988 förklarat sig avstå från att yttra sig i anledning av medlemsförslaget.

Sveriges läkarförbund:

Läkarförbundet stöder förslaget att tillsätta en kommitté för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991.

Förbundet delar förslagsställarnas uppfattning att allmänhetens kännedom om de reumatiska sjukdomarna och reumatikernas situation är dålig. Reumatikeråret ger en utmärkt möjlighet att via olika medier sprida kunskap i dessa frågor. Berörda specialistföreningar inom Sveriges läkarförbund har förklarat sig beredda att medverka i dessa sammanhang.

Sveriges läkarförbund
Utredningsavdelningen

Ulf Schöldström

Robert Wahren

Medlemsförslag

om begränsning av export av farliga varor

(Väckt av Eiður Guðnason samt Margrete Auken, Lilli Gyldenkilde, Guðrun Helgadóttir, Anker Jørgensen, Hans Pettersson, Asbjørn Sjøthun och Lars Werner)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Danmark

Sundhedsministeriet:

Levnedsmidler

Det er ifølge levnedsmiddeloven forbudt at sælge levnedsmidler, som på grund af sundhedsfare eller af anden årsag ikke egner sig til at blive fortøret af mennesker.

Levnedsmiddelovens bestemmelser gælder generelt på hjemmemarkedet. På særlovgivningens område, det vil sige lovgivningen om kød og kødvarer, mejeriprodukter, æg, margarine, fisk og fiskevarer, gælder bestemmelserne også for eksport. På særlovgivningens område er det derfor direkte forbudt at eksportere sundhedsfarlige levnedsmidler.

Da størstedelen af dansk levnedsmiddeleksport består af produkter, som omfattes af særlovgivningen, følger heraf, at Danmark i al væsentlighed opfylder den foreslåede rekommandation.

Der findes på levnedsmiddelområdet en offentlig kontrol, så sundhedsfarlige produkter forekommer sjældent. Hvis myndighederne bliver opmærksom på et problem, orienteres andre landes myndigheder herom gennem et velfungerende nordisk kontaktnet, eller gennem EFs Hot Food Line. Danmark ser meget gerne, at dette system udvides til at omfatte hele verden via internationale organisationer som f.eks. FAO eller WHO. Herved ligestilles alle lande med hensyn til information og vil få samme muligheder for at tage stilling til problemerne.

Eksport eller reeksport af visse varepartier, der ikke godtages i Danmark på grund af indhold af sundhedsfarlige stoffer som f.eks. aflatoxin i

jordnødder eller figer, skal ske med angivelse af, at det pågældende vareparti er undersøgt og afvist af de danske myndigheder.

Det skal imidlertid understreges, at varer, der ikke lovligt må sælges i eget land, ikke nødvendigvis er sundhedsfarlige. Der kan være anvendt ugiftige, men ikke tilladte tilsætningsstoffer, eller der kan være anvendt en teknik, for eksempel bestråling, der kun er godkendt under særlige betingelser. Disse forhold er ofte begrundet i konkrete ønsker fra modtagerlandet. De kan også skyldes klimatiske forhold, eller at dårlige transportforhold for letfordærlige varer kræver en særlig god konservering.

Den OECD-rekommandation og FN-resolution, der omtales i medlemsforslaget fra Nordisk Råd, vedrører derfor kun direkte sundhedsfarlige varer.

Levnedsmiddeloven gælder som nævnt ikke for eksport, med mindre sundhedsministeren bestemmer andet. Produktionen af levnedsmidler til eksportmarkedet sker imidlertid under samme forhold som for hjemmemarkedet. De danske myndigheder udsteder på modtagerlandets anmodning sundhedscertifikater, som garanterer, at levnedsmidlerne opfylder sundhedsmæssige krav.

Eksport af sundhedsfarlige levnedsmidler må af ovennævnte grunde anses for at være et mere teoretisk problem.

Lægemidler

Lægemiddelovens § 8, stk. 1, stiller krav om, at bl. a. eksporterer af lægemidler skal være godkendt af Sundhedsstyrelsen.

Ifølge bekendtgørelse nr. 49 af 8. januar 1987 om lægemidlers kvalitet, § 3, stk. 3, fastlægges imidlertid kvaliteten af et lægemiddel, som ikke er beregnet for det danske marked, i overensstemmelse med standarder og regler fastsat af importlandet.

Herudover indeholder lægemiddellovgivningen ikke regler om eksport.

I forbindelse med eksport af lægemidler medgiver Sundhedsstyrelsen ikke umiddelbart oplysninger til importlandene som foreslået, og der er ikke planer herom.

Imidlertid eksisterer en eksportcertifikatordning, hvorefter Sundhedsstyrelsen for farmaceutiske specialiteter, som er optaget i specialitetsregisteret, underskriver certifikater, hvor produktet er betegnet som "authorized to be placed on the market".

For andre lægemidler, herunder lægemidler anmeldt til eksport, kan Sundhedsstyrelsen underskrive WHO-certifikater, hvor en begrundelse for, at præparatet ikke er "authorized to be placed on the market" er suppleret med bemærkning om, at lægemidlet til trods herfor er underkastet Sundhedsstyrelsens kontrol efter lægemiddelovens § 9.

Præparater, som ikke er optaget i Sundhedsstyrelsens specialitetsregister og som ikke er anmeldt til eksport, skal i certifikatet betegnes med præparatets dispenseringsform og indhold af aktive stoffer.

Eksportlægemidler skal i certifikatet i alle tilfælde betegnes med præparatets anmeldte navn samt dispenseringsform.

Sundhedsstyrelsen har på foranledning af debatten om kontrol med industrilandenes eksport af lægemidler til udviklingslandene i 1982 indsamlet oplysninger om samtlige lægemidler, som blev eksporteret uden at være markedsført i Danmark.

Resultatet blev en omfattende fortegnelse indeholdende knap 1 000 forskellige dispenseringsformer, svarende til ca. halvt så mange præparatnavne. Sortimentet var på grund af en hel del kombinationspreparater meget varieret hvad angik indhold af lægemiddelstoffer. Det største antal lægemidler var at finde blandt vitamin- og mineralpreparater og blandt antibiotika og kemoterapeutika. Det var også i de samme grupper, man kunne finde den største variation i sammensætningen.

Undersøgelsen har givet det umiddelbare indtryk, at en meget væsentlig del af de eksporterede lægemidler kan sidestilles med lægemidler, som er eller har været på det danske marked, og som ville kunne optages i Sundhedsstyrelsens specialitetsregister, hvis produktets fremstiller ansøgte herom. Blandt de eksporterede lægemidler findes der dog også enkelte præparater med speciel sammensætning. Det gælder f. eks. enkelte lægemidler, hvor vitaminer findes i kombination med antibiotika eller analgetika samt enkelte kombinationer af antibiotika og kemoterapeutika. Der er i øvrigt et overraskende stort udvalg af vitamin- og mineralpreparater.

Ovenstående skal tages med det forbehold, at undersøgelsesmaterialet primært blev indsamlet med henblik på en katalogisering af ikke-registrerede eksportlægemidler. Det indgik således ikke i undersøgelsen at foretage en vurdering af præparaternes hensigtsmæssighed. En vurdering af denne art nødvendigvis kræver indgående kendskab til forholdene i det land, hvor lægemidlerne skal anvendes. Det gælder bl. a. kendskab til sygdomsmønstret, sundhedsvæsenets udbygning, sundhedspersonalets viden, landets økonomi samt genetiske, demografiske og miljømæssige faktorer.

Det skal supplerende oplyses, at Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber den 18. november 1988 fastlagde fælles holdning med henblik på vedtagelse af Rådets direktiv om ændring af direktiv 65/65, EØF, 75/318EØF og 75/319EØF om tilnærmelse af lovgivning om farmaceutiske specialiteter.

Forslaget har følgende ordlyd:

''2. Den ansvarlige for markedsføring af et *lægemiddel* er forpligtet til *straks* et underrette medlemsstaterne om, hvilke foranstaltninger han måtte træffe med henblik på at stoppe salg af et lægemiddel eller at trække et lægemiddel tilbage fra markedet samt angive grunden hertil. Medlemsstaterne skal sikre, at disse oplysninger straks bringes til udvalgets kendskab.

3. Medlemsstaterne skal sikre, at fyldestgørende oplysninger om foranstaltninger, som omhandlet i stk. 1 og 2, og som kan påvirke befolkningens sundhed i tredjelande, straks bringes til Verdenssundhedsorganisationens kendskab med en kopi til udvalget.

4. Hvert år offentliggør Kommissionen en fortegnelse over lægemidler, der ikke er tilladte eller er underlagt særlige restriktioner i Fællesskabet eller mere end tre medlemsstater.”

København, den 11. januar 1989

Ej Sign.

Arbudsministeriet och Direktoratet for Arbejdstilsynet har i skrivelse den. 18 november 1988 förklarar sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Miljøstyrelsen:

På kemikalieområdet er der vedtaget en Rådsforordning nr. 1734/88 af 16. juni 1988 om indførsel fra og indførsel til Fællesskabet af visse farlige kemikalier.

De kemikalier det drejer sig om er nærmere opført på en liste, der er vedtaget som et bilag I til forordningen. Efter artikel 4 i denne forordning skal en medlemstat, når denne første gang eksporterer et sådant kemikalie til et tredie land træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de kompetente myndigheder i bestemmelseslandet modtager oplysning herom. Meddelelsen skal så vidt muligt ske inden eksporten finder sted og skal opfylde nogle særlige krav, der er anført i bilag II til forordningen. Bl. a. krav om nomenklatur, sikkerhedsforanstaltninger, fare- og risikokategori, sikkerhedsanvisninger m. m.

Der skal samtidig sendes en kopi af anmeldelsen til Kommissionen, der videreeksporterer det til de øvrige medlemstater samt til Det Internationale Register over potentielt giftige kemikalier (IRPTC).

Der er ved forordningen etableret et anmeldelsessystem, der indebærer ressourcemæssige besparelser ved at efterfølgende anmeldelser på samme kemikalier kan klares med henvisninger til tidligere anmeldelser.

Eventuelle reaktioner fra modtagerlandet skal ligeledes meddeles til Kommissionen.

For så vidt angår emballage og etikettering bestemmer forordningen, at kemikalier, der eksporteres, også er underkastet de regler, der er fastsat herom i direktiv 67/540/EØF, senest ændret ved direktiv 88/302/EØF eller givet fald andre direktiver vedr. farlige stoffer som gælder i medlemstat hvorfra varene eksporteres.

I forhold til det nordiske forslag ligger der således en afvigelse, idet det ikke er en betingelse for eksporten at modtagerlandet udtrykkeligt giver tilsagn om importen af produktet. Forordningen stiller som betingelse, at de kompetente myndigheder i modtagerlandet får oplysning om eksporten

og de derved forbundne risici og derigennem mulighed for at gøre indvendinger overfor denne.

Det bør overvejes om disse foranstaltninger kan anses for tilstrækkelige inden der iværksættes yderligere foranstaltninger på området.

København, den 1. februar 1989

Ej Sign.

Forbrugerrådet:

Forbrugerrådet kan fuldt ud støtte medlemsforslaget om begrænsning af eksport af farlige varer. Forbrugerrådet arbejder nationalt, nordisk, europæisk og internationalt for at begrænse farlige varer, bl. a. igennem forbrugerorganisationen Interpol for farlige varer.

Der har været en række problemer for de forskellige lande, især for u-landene, med dumping af farlige varer fra i-landene. De kendteste eksempler er bekæmpelsesmidler og medicin, hvor u-landene ikke har fået oplysninger om disse produkters farlighed eller uegnethed til det formål, de er solgt til.

København, den 28. oktober 1988

Jette Juul Jensen

Afdelingsleder, cand.pharm.

WWF-Verdensnaturfonden:

WWF Verdensnaturfonden kan varmt støtte forslag og indgreb, der medfører begrænsning af eksport af farlige stoffer. Navnlig er det værd at fremhæve eksporten af sprøjtemidler, hvoraf mange er forbudt i vores del af verden, men som finder anvendelse i mange u-lande. Mange tusind mennesker dør årligt på grund af ukyndig behandling af disse midler. Manglende vejledning og information er ofte skyld i disse dødsfald, og det virker i det hele taget umoralsk, at vi eksporterer sådanne stoffer til u-lande, hvor de både er en stor belastning for naturen og miljøet og altså medfører tusinder af menneskers død.

Om der, som antydnet i forslaget til Nordisk Ministerråd, bør indføres generelt forbud mod eksport af stoffer, der ikke må anvendes i de nordiske lande, kan WWF Verdensnaturfonden ikke udtale sig om. Derimod er vi enige i, at de sikkerhedsmæssige forhold og miljøskadelige virkninger

omkring anvendelsen af stofferne bør belyses langt bedre, og at begrænsninger bør finde sted i videst muligt omfang.

København, den 31. oktober 1988

WWF Verdensnaturfonden

Tommy Dybbro

Greenpeace:

Da Greenpeace ikke har fået dette medlemsforslag til høring, men vi vil dog gerne give udtryk for vores holdning, selv om fristen for kommentarer til medlemsforslaget var 1. november. Vi håber, vores synspunkter vil blive taget med i betragtning i det videre forløb.

Greenpeace ser positivt på alle tiltag, der forsøger at begrænse brug og distribution af farlige produkter. Det foreliggende medlemsforslag er et skridt i den rigtige retning, men efter vores opfattelse er det ikke vidtgående nok.

Hvis de nordiske lande ønsker at tage initiativer på dette punkt, så bør de kræve lovgivning, der forbyder eksport af produkter, der er forbudt eller underlagt restriktioner i det eksporterende land.

OECD vedtog i 1984 guidelines, som anbefaler, at hvis et land eksporterer et forbudt eller restriktivt produkt, så skal der til det importerende land sendes en notifikation om ladningen med detaljer om produktet. Men denne notifikations-procedure kan ikke forhindre afsendingen. I virkeligheden kan notifikation finde sted efter, at ladningen er sendt afsted.

EF vedtog den 16. juni 1988 et regulativ vedrørende eksport og import af farlige stoffer, hvori det anbefales, at notifikationer skal sendes, hvis et stof er forbudt eller underlagt restriktioner, men igen er der end ikke en bestemmelse, der sikrer, at notifikationerne er sendt før ladningerne sendes afsted.

I 1987 vedtog styringsrådet i UNEP en resolution, som kræver at PIC (prior informed consent) bliver indarbejdet i London Guidelines. I samme år vedtog FAO en lignende resolution, som skulle sikre, at PIC blev medtaget i Code of Conduct.

FNs PIC skema vil gælde for en liste af pesticider, formentlig pesticider, som oprindeligt har været forbudt i 5 eller flere lande. Der vil være mange produkter, som har været forbudt eller underlagt restriktioner i et land – især de lande med ressourcer og tekniske muligheder for at teste og regulere disse produkter – som ikke vil være på listen, fordi de indtil nu kun har været forbudt i 1–4 lande. Dette er produkter, som man har konstateret har givet anledning til kræft eller som påvirker ufødte børn eller som forurener grundvandet.

National eller regional lovgivning, som förbyder export av produkter, som är förbuds eller belagda med restriktioner av miljö- och hälsomässiga orsaker i ett bestämt land, vil därför kompletterare ett internationellt PIC skema, som endast gäller för en lista av produkter.

Med andra ord, nordisk lovgivning och reglering, som förbyder en export av förbudna produkter, vil både komplettera internationella initiativ och bli ett mer progressivt steg i riktning av att förhindra negativ påverkan av dessa farliga produkter i utvecklingsländerna.

Det bör också noteras, att via FAO har olika utvecklingsländer uttryckt, att pesticider, som är förbuds i ett land inte ska komma ut på det internationella marknaden. De jämförbara exporterna av sådana produkter med den dumpning, som sker i utvecklingsländerna av farligt avfall.

Köpenhamn, den 30. januari 1989

Kirsten Sander

Finland

Utrikesministeriet:¹

OECD:s råd antog 1979 en rekommendation om begränsning av export av farliga varor. I medlemsförslaget hänvisas också till den resolution om export av farliga varor som FN:s generalförsamling antog 1982. Finland understödde denna resolution. Inom EFTA undersöks som bäst möjligheterna att med EG inleda samarbete för begränsning av export av farliga varor.

För begränsning av export av farliga varor har Finland ansett det vara ändamålsenligt att utveckla sådana arrangemang där olika länder är med i stor utsträckning. Då kan det undvikas att begränsningarna leder till en snedvridning i konkurrenssituationen.

I den nya produktssäkerhetslagen (914/86) har export begränsats utanför lagen. Om en lösning i de situationer som lagen anger inte finns på förhandlingsvägen, kan tillsynsmyndigheterna enligt behov besluta om förbud samt förordna om att vara ska förstöras samt om informationsplikten. Det är anledning att klarlägga begränsning av export av varor vars försäljning har förbjudits i de nordiska länderna, vilket nämns i medlemsförslaget. Därvid bör beaktas EFTA-ländernas och EG:s gemensamma strävanden till begränsning av export av farliga varor.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Med anledning av det ovan anförda anser utrikesministeriet det som nyttigt att Nordiska rådet skulle till Nordiska ministerrådet avge en rekommendation om åtgärder, vilka framförts i medlemsförslaget.

Helsingfors den 27 oktober 1988

Utrikesministeriet

Jukka Valtasaari

Avdelningschef

Per-Mikael Engberg

Vik. legationsråd

Handels- och industriministeriet:

Produktsäkerhetslagen

Produktsäkerhetslagen (914/86) trädde i kraft i Finland 1.5.1987. Syftet med lagen är att skydda konsumenterna mot de faror en konsumtionsvara kan medföra för konsumentens hälsa eller egendom. Enligt lagen är en konsumtionsvara farlig för hälsan, om den kan orsaka skada, förgiftning eller annan fara för hälsan på grund av fel eller brist i sin konstruktion eller sammansättning eller på grund av att osanna, vilseledande eller bristfälliga uppgifter lämnats om varan. En konsumtionsvara är farlig för egendom, om den på grund av de nyss nämnda omständigheterna kan vålla skada på ett annat föremål eller annan egendom.

Vid behov kan tillsynsmyndigheterna enligt lagen utfärda förbud samt förordna om förstörande av varan eller om informationsåligganden. Förbud och åligganden kan förstärkas med vite.

Lagen tillämpas på import, tillverkning, saluhållande, försäljning eller annan överlåtelse i samband med näringsverksamheten. Enligt 2 § tillämpas produktsäkerhetslagen inte på konsumtionsvaror som skall exporteras. I riksdagens svar till regeringens proposition ingår ett uttalande i vilket riksdagen förutsätter att regeringen reder ut möjligheterna att tillämpa produktsäkerhetslagstiftningen också på varor som exporteras från Finland med beaktande av mottagarlandets konsumentskyddslagstiftning.

Skälen för att exporten avgränsats utanför lagen

Som motiv för att exporten avgränsats utanför produktsäkerhetslagen framfördes under beredningen av lagen bl. a. följande synpunkter:

- Finsk lagstiftning, med undantag av vissa stadganden om export- och importkontroll av vissa lantbruksprodukter tillämpas som regel inte på export eller över huvudtaget på näringsverksamhet som riktar sig till utlandet.

- Endast några få av medlemsländerna i OECD (Frankrike) har förbjudit exporten av de farliga varor för vilka försäljningsförbud har blivit utfärdade på hemmamarknaden.
- Med hjälp av ett särskilt notifikationsystem skall inom ramen av OECD de andra medlemsländerna informeras om de farliga produkterna.
- I produktsäkerhetslagen intogs ett uttryckligt stadgande om lämnandet av uppgifter till en tillsynsmyndighet i ett annat land i händelse att en konsumtionsvara som tillsynsmyndigheten i Finland har konstaterat vara farlig för hälsa eller egendom, utbjudes till salu som konsumtionsvara i ett annat land.
- Vidare hänvisades till olika praktiska svårigheter som tullverket i dylika händelser skulle uppleva vid handhavandet av exportkontrollen.
- I stället för att export skulle tas med framhävdes prioriteringen av olika medel som baserar sig på frivillighet och egenåtgärder hos företagen.

OECD och FN

Såsom konstaterats i medlemsförslaget antog OECD:s råd år 1979 en rekommendation som innebär att medlemsländerna skall sträva efter att förbjuda export av sådana varor som ej får säljas eller som är återkallade från hemmamarknaden därför att de är så farliga att de medför en allvarlig och direkt fara för liv, hälsa och säkerhet. Den nämnda ordalydelsen är en kompromiss mellan de länder som ville ha en lindrigare respektive strängare ordalydelse.

Åtminstone i Frankrike gäller för närvarande en reglering som uttryckligen gör det möjligt att förbjuda export av farliga varor. Export av farliga varor kan i praktiken förbjudas förutom i Frankrike även i Storbritannien, Holland, Förenta Staterna och Norge. Därtill kan exportförbud angående vissa produkter meddelas i Australien, Tyska Förbundsrepubliken, Schweiz, Japan och Portugal. Åtminstone i Sverige, Kanada, Schweiz och Spanien har man undersökt möjligheten att inta ett allmänt exportförbud i lagstiftningen.

I medlemsförslaget har det dessutom hänvisats till en resolution om export av farliga varor som FN:s generalförsamling antog år 1982.

Handels- och industriministeriets inställning till medlemsförslaget

I motiveringarna till regeringens proposition med förslag till produktsäkerhetslag har det framhävts att tillsynsmyndigheterna enligt lagen i främsta rummet genom underhandlingar med näringsidkarna skall söka en lösning i händelse att en konsumtionsvara kan orsaka fara för konsumentens hälsa eller egendom. Därför bör man först sträva efter att varan blir ofarlig genom att den repareras eller genom att varan förses med vederbörlig varningspåskrift eller bruksanvisning eller på något annat sätt. Förbudsåtgärder och förordnanden om förstörande markerar således de yttre gränserna för tillsynsmyndigheternas befogenheter som skall tillgripas endast

då de lindrigare medlen inte hjälper. Näringsstyrelsen har varit tvungen att meddela iallt fem förbud sedan lagen trätt i kraft. Om förstörande av varan som påföljd har tillsvidare inte alls förordnats. På basis av de erfarenheter som erhållits under den tid på ett och ett halvt år som lagen varit i kraft förefaller det att utfärdandet av ett förbud endast kommer i fråga i praktiken i de relativt få tillfällen där konsumtionsvaran är antingen så bristfällig och farlig att den inte ens genom reparation eller genom varningspåskrifter eller andra dylika anvisningar kan ofarliggöras, eller där näringsidkaren tredskas i fråga om genomförandet av tillsynsmyndighetens uppmaning att reparera varan m. m.

Det har framlagts i medlemsförslaget att även exporten av de produkter vars försäljning förbjudits på hemmamarknaden som regel borde förbjudas. Med hänvisning till de erfarenheter som erhållits i samband med produktsäkerhetsövervakningen och vad som anförts ovan anser handels- och industriministeriet att det ifrågavarande medlemsförslaget är intressant och värt att undersöka närmare. I synnerhet om försäljningen av en konsumtionsvara har förbjudits på hemmamarknaden på grund av fel eller brist i sin konstruktion eller sammansättning och varan till följd därav är farlig för konsumentens hälsa eller egendom anser ministeriet att det vore mycket rimligt att den myndighet som fattar beslut om försäljningsförbud åtminstone i sådana fall samtidigt kunde fatta beslut om exportförbud. Exporten borde exceptionellt komma i fråga i sådana fall endast om – såom även framförts i medlemsförslaget – mottagarlandet uttryckligen medger import av varan. Importtillstånd borde erhållas från den myndighet i mottagarlandet som ansvarar för produktsäkerhetstillsyn. Handels- och industriministeriet kommer att överväga att utvidga produktsäkerhetslagens tillämpningsområde på grundval av vad som anförts ovan. Samtidigt kommer ministeriet att intensivt uppfölja det i Sverige som bäst pågående utredningsarbetet angående utvidgandet av produktsäkerhetsföreskrifterna att gälla även exporten.

På grund av vad som anförts ovan förordar handels- och industriministeriet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta de åtgärder som framlagts i medlemsförslaget.

Helsingfors den 3 november 1988

Pertti Salolainen

Minister

Kristian Tammivuori

Byråchef

Näringsstyrelsen:

Näringsstyrelsen anser att förslaget om begränsning av export av farliga varor är viktig och att de åtgärder som föreslås i förslaget borde vidtas.

Näringsstyrelsen konstaterar att Riksdagen i sitt svar år 1986 på regeringens proposition med förslag till produktsäkerhetslag (40/1986) förutsatte att regeringen utreder möjligheterna att tillämpa produktsäkerhetslagstiftningen på sådana varor som exporteras från Finland med beaktande av konsumentskyddslagstiftningen i mottagarlandet.

Näringsstyrelsen anser att om mottagarlandet uttryckligen medger import av varor, vars försäljning förbjudits på grund av sin farlighet, borde exportlandet försäkra sig om att uppgiften om den risk som är förknippad med varan faktiskt når konsumenterna i mottagarlandet, till exempel genom en varning på själva produkten. För sådana produkter där risken är särskilt stor bör export överhuvudtaget inte tillåtas.

Helsingfors den 16 oktober 1988

Seppo Rautio
Generaldirektör

Pirjo Tomperi
Överinspektör

Konsumentrådet:

Konsumentrådet anför högaktningsfullt följande över medlemsförslaget om begränsning av export av farliga varor.

Konsumentrådet anser att medlemsförslaget är viktigt. Det går ut på att förhindra att produkter, vars försäljning har förbjudits i något av de nordiska länderna på grund av sin farlighet, exporteras till andra marknader.

Den finska produktsäkerhetslagen innehåller inte något stadgande om begränsning av export. Konsumentrådet konstaterade i sitt utlåtande över lagförslaget att det är etiskt betänkligt att tillåta export av konsumtionsvaror som är farliga för hälsa eller egendom.

Konsumentrådet anser att produkter som är farliga för hälsan inte skall få exporteras, även om produkten i fråga skulle få säljas enligt mottagarlandets lagstiftning. Det finns många utvecklingsländer som saknar lagstiftning enligt vilken myndigheterna kan ingripa i marknadsföringen av produkter som är farliga för hälsan. De industrialiserade länderna kan skydda sina egna medborgare, vilket leder till att de farligaste produkterna ofta till slut hamnar hos fattiga konsumenter i utvecklingsländerna.

Konsumentrådet anser att en uttrycklig tillåtelse i mottagarlandet inte ger exporten av farliga produkter berättigande. Utvecklingsländerna är

beroende av den andra handelspartnern, varför det är svårt för dem att ställa några villkor för de produkter som marknadsförs. Farliga produkter har utförts från Europa till utvecklingsländerna till och med såsom utvecklingsbistånd. Efter olyckan i Tjernoby l exporterades till Latinamerika livsmedel, som hade belagts med försäljningsförbud i exportlandet på grund av alltför höga strålningsvärden.

Konsumentrådet anser att den effektivaste metoden att förhindra export av farliga produkter är att förhindra att de förs ut. Enbart ett notifikationsförfarande förslår inte. Inom OECD har det förekommit rätt få produkter som varit föremål för notifikation. Övervakningen försvåras också av att produkterna marknadsförs under olika produktnamn i skilda länder och av att förpackningarna byts ut för att förhindra identifikation.

En kontroll av exportprodukterna stämmer överens med den politik som Europasamfundet omfattat. Säkerheten hos produkterna bör till exempel enligt lågspänningsdirektiven granskas i tillverkningslandet. Mottagarlandet skall däremot inte få förutsätta förhandsgranskning av produkter som införs till landet.

Enligt FN:s resolution nr 37/137 "kan produkter, vars användning på hemmamarknaden myndigheterna har förbjudit, utföras ur landet endast om ett annat land särskilt efterfrågar varan eller om försäljning och användning av produkten är officiellt tillåtna i mottagarlandet". Inom FN bereds regler om multinationella företag (UN Code of Conduct on Transnational Corporations). Enligt den ståndpunkt som det internationella konsumentorganisationsförbundet IOCU har intagit borde reglerna förbjuda marknadsföring av produkter som har förbjudits såsom farliga i något av de länder där företaget är verksamt. Om mottagarlandet dock ger sitt samtycke till att produkten importeras, bör den förses med en varning om riskerna.

Konsumentrådet anser att de nordiska ländernas utgångspunkt bör vara att en produkt, som på grund av sin farlighet belagts med försäljningsförbud, inte skall få exporteras till någon annan marknad. Om mottagarlandet likväl tillåter införsel av varan, kunde tillstånd till export beviljas, om riskerna är små och produkten har försetts med en varning om faran.

Helsingfors den 26 oktober 1988

Pirjo Ala-Kapee
Ordförande

Seija Turtiainen
Generalsekreterare

Industrins centralförbund och Finlands utrikeshandelsförbund¹:

Det har nämnts i förslaget att det skulle vara viktigt att komplettera den gällande lagstiftningen med stadganden som skulle införa skyldighet för företag att återkalla farliga produkter som hunnit komma ut på marknaden. Ytterligare konstateras det i förslaget att lagstiftning om återkallelse är att vänta i de nordiska länderna, samt att produktsäkerhetsfrågorna är högt prioriterade också inom EG, där ett direktiv om produktsäkerhet lär komma att beslutas inom kort.

Förbunden konstaterar att regler om återkallande ännu inte finns i många länder. Reglernas innehåll är också tillsvidare oklart. Ett produktsäkerhetsdirektiv håller visserligen på att utarbetas inom EG men dess beredning är för närvarande i begynnelsekedet.

Det har framförts i förslaget att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att förhindra att produkter, vars försäljning förbjudits i något av de nordiska länderna på grund av sin farlighet, exporteras till andra marknader.

I Finland har man på ett täckande sätt förbjudit import, tillverkning och försäljning av farliga varor samt annat överlåtande i samband med näringsverksamhet. Överlåtandet av varor som är farliga för hälsan eller egendomen kan förbjudas bl. a. med stöd av produktsäkerhetslagen, livsmedelslagen och lagstiftningen beträffande kemikalier.

De undertecknade förbunden motsätter sig inte tanken att exporten av sådana varor, vilkas försäljning är förbjuden i Finland, skulle förbjudas på vissa villkor. När dessa regler utarbetas borde man dock beakta att produktsäkerhetslagen i Finland är en av de strängaste i världen. Därigenom skulle ett ovillkorligt exportförbud leda till orimliga begränsningar ur finländska exportörers synvinkel i de fall där produktsäkerhetskraven är lindrigare i exportlandet än i Finland. Exportförbudet skulle skada exportföretagens förutsättningar för export.

De undertecknade förbunden anser att exporten av sådana varor, vilkas försäljning är förbjuden i Finland, kan förbjudas endast i sådana fall där berörda varor är farliga enligt lagstiftningen också i mottagarlandet.

Finland har inte anledning att vidta åtgärder innan det är klart hur EFTA och EG-länderna förhåller sig till ärendet och vilket innehåll reglerna i dessa områden kommer att få.

Helsingfors i november 1988

Industrins centralförbund

Tarmo Korpela

Finlands utrikeshandelsförbund

Pertti Huitu

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Finlands konsumentförbund¹:

Finlands konsumentförbund r.f. stöder praktiskt främjande av tankarna i medlemsförslaget. Enligt Konsumentförbundets mening borde man helt förbjuda export av produkter, vars försäljning förbjudits i något av de nordiska länderna på grund av sin farlighet för hälsan.

Lagstiftningen i Finland har fortfarande luckor i detta hänseende. Bl. a. finns det inga bestämmelser om exportförbud av farliga varor i produktsäkerhetslagen. Finlands konsumentförbund föreslog i samband med förarbeten av produktsäkerhetslagen bl. a. till riksdagens ekonomiskott, att produktsäkerhetslagen borde tillämpas även på exportvaror. Så blev det dock inte. Produktsäkerhetslagen brister också när det gäller återkallelse av varor från marknaden. Lagregleringen gäller inte produkter som är undermåliga p. g. a. dålig kvalitet eller olämplighet till avsett ändamål. Produktsäkerhetslagen gäller inte heller miljöfarliga varor, om vilka stadgas i andra lagar. I riksdagen behandlas för tillfället kemikalielagen.

För att man skall kunna effektivt förhindra exporten av farliga varor till andra länder, borde lagstiftningen harmoniseras på nordisk, men också på EFTA/EG-nivå. Lagstiftningen och harmonisering av myndighetsutövning borde besvara åtminstone följande frågor både i Norden och EFTA/EG.

- Hur skall farliga varor så fort som möjligt återkallas från marknaden
- Hur blir kontrollapparaten så effektiv som möjligt
- Hur skall ett effektivt larmsystem mellan länderna åstadkommas för rapportering av farliga varor
- När kontrollsystemen ändras så att exportvaror undersöks, men importvaror inte, kan man vara säker på att farliga varor inte kommer in i något land från andra länder t. ex. genom övernationella företag

Högteknologiländerna, som också har en utvecklad konsumentskyddslagstiftning, borde själva se till att farliga varor inte hamnar i utvecklingsländerna, trots att mottagarlandet självt skulle ge tillstånd till import. Oavsett vad som är internationell praxis i dag rättfärdigar mottagarlandets tillstånd inte export av farliga varor.

Helsingfors den 31 oktober 1988

Finlands konsumentförbund r.f.

Leena Simonen
Verksamhetsledare

Reija Aarnin
Avdelningschef

¹ Yttrandet översatt från finska.

Island

Socialministeriet (Félagsmálaráðuneytid) har i skrivelse i oktober 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Industriministeriet (Iðnaðarráðuneytid) har i skrivelse i oktober 1988 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Islands forbrugerorganisation (Neytendasamtökin):¹

Forbrugerorganisationen opfordrer på det kraftigste gennemførelse af dette medlemsforslag, idet man må regne med, at det, der regnes for farligt for islændinge, også er farligt for andre.

Reykjavík, 21. november 1988

Finnbjörg Guðmundsdóttir

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet:

Departementet har ingen innvendinger mot forslaget. Forslaget sees som velegnet til å oppnå et jevnere sikkerhetsnivå de nordiske landene imellom. Dette har betydning også i forbindelse med de nordiske lands tilpassning til EFs indre marked.

Oslo, 2. november 1988

Etter fullmakt

Erik Skaudal

Håken R. Nilson

Sverige

Kommerskollegium:

Internationella överenskommelser om export av farliga varor

Som framgår av medlemsförslaget har man i ett flertal internationella organisationer behandlat frågan om begränsning av export av farliga varor

¹ Yttrandet översatt från isländska.

sedan ett tiotal år tillbaka. I förslaget nämns OECD:s rekommendation från 1979 och FN:s resolution 37/137 från 1982.

Utöver dessa kan kollegiet erinra om det notifikationssystem avseende export av inhemska förbjudna varor som upprättades vid GATT:s ministermöte i november 1982. I detta system skall parterna i största möjliga utsträckning notifiera GATT om varor som nationellt produceras och exporteras men som förbjuds för försäljning inom landet på grund av hälso- och säkerhetsskäl.

Andra förekommande informationssystem är t ex UNEP:s (United Nations Environment Programme) notifikationssystem om förbjudna eller kringgåddade kemikalier och OECD:s informella notifikationssystem för konsumentvaror.

Vad EG beträffar finns bl a Rådets förordning No 1734/88 från 1988-06-16 "Council regulation concerning export from and import into the community of certain dangerous chemicals".

Det medlemsförslag om farliga varor som nu föreligger i Nordiska rådet kan ses i relation till det koncept som är allmänt förekommande i internationella och, i vissa fall, i nationella diskussioner om farliga varor. Detta koncept, "prior informed consent" (PIC), innebär att mottagarlandets myndigheter uttryckligen begär att varorna levereras, efter att ha underrättats om den säkerhetsrisk som är förknippad med varan.

Ett annat koncept som också är vanligt förekommande i dessa sammanhang är "prior obligatory notification" som inte är lika långtgående som PIC. I detta fall informeras myndigheterna i mottagarlandet, innan varan exporteras, om de restriktioner, förbud eller föreskrifter som gäller för den farliga varan i fråga. I detta fall krävs således inte att man från importlandet uttryckligen medger import av varan.

Svenska förhållanden

I Sverige finns idag, på några få och väl avgränsade områden, särskilda författningar som direkt reglerar export: t ex narkotikaförordningen, lagen om förbud mot utförelse av krigsmateriel m m, förordningen om miljöfarligt avfall och lagen om kärnteknisk verksamhet. Emellertid finns ingen generell lagstiftning som möjliggör exportförbud av varor som förbjuds i Sverige på grund av sin farlighet.

Kollegiet får i detta sammanhang erinra om att produktåterkallelsekommittén (PÅK), i tilläggsdirektiv Dir 1985:9, fått i uppdrag att utreda om regler angående förbud mot export av varor som är allvarligt och direkt farliga för liv, hälsa och säkerhet bör införas i Sverige och hur dessa regler i så fall bör utformas. Kommitténs betänkande väntas bli offentliggjort i mitten av december 1988.

Synpunkter på det nordiska förslaget

Kollegiet kan från en allmän utgångspunkt ansluta sig till de principer som förs fram i förslaget. Enligt kollegiet är det vällovligt att man i Norden vidtar åtgärder för att möjliggöra exportkontroll av varor som förbjudits i de nordiska länderna på grund av sin farlighet.

Ett initiativ i Nordiska rådet i detta avseende bör därvid ses som ett ytterligare steg i förhållande till de internationella deklarationer och notifikationssystem m m som gjorts i syfte att införa discipliner för export av farliga varor. En nordisk överenskommelse skulle alltså kunna bidra till att närmare precisera de juridiska praktiska åtgärder som bör vidtas på nationellt plan för att genomföra sådana exportrestriktioner.

Kollegiet finner det dock önskvärt att förslaget klarläggs och avgränsas i vissa avseenden. Bl a bör det av förslaget klart framgå på vilka varu/föreskriftsområden de nordiska länderna skall omfattas. Således bör det närmare anges om man skall använda ett vidare perspektiv än konsumentvaror, dvs om även tex miljöfarliga produkter skall omfattas av åtgärder i de nordiska länderna.

Vidare bör det finnas en mer klar avgränsning mellan de fall där export överhuvudtaget inte medges och då export medges under vissa omständigheter (PIC). Vilken grad av farlighet skall föranleda ett totalt exportförbud?

En ytterligare oklarhet i förslaget är enligt kollegiet om ett enskilt nordiskt lands export av en, i det landet, tillåten vara skall begränsas på grund av att samma vara är förbjuden i ett annat nordiskt land. Kollegiet får erinra om att lagstiftningen och bedömning av risknivån kan skilja sig mellan de olika nordiska länderna.

Stockholm den 18 november 1988

Enligt kommerskollegiets beslut

Kristina Brännstam

Konsumentverket:

Konsumentverket delar de nordiska rådsmedlemmarnas uppfattning att en begränsning av exporten av farliga varor till andra länder till skydd för befolkningen i dessa länder ligger i linje med den internationella utvecklingen och är ett självklart uttryck för internationell solidaritet. Åtgärder i samma syfte som förslagets övervägs också i Sverige. Produktåterkallelsekommittén (PÅK) har nämligen genom beslut om tilläggsdirektiv fått i uppdrag att utreda frågan om förbud mot export av farliga varor. PÅKs arbete med denna fråga är i slutskedet.

I tilläggsdirektiven betonas att spridningen av farliga varor också i fortsättningen i första hand bör motverkas genom arbete i internationella

organisationer. PÅK är dock oförhindrad att föreslå regler om förbud mot export av farliga varor i de fall sådana regler är möjliga och lämpliga att införa. I PÅKs uppdrag ingår vidare att överväga frågor som har samband med information länder emellan om farliga varor, exportnotifieringar etc.

Det kan sålunda konstateras att för svenskt vidkommande övervägs åtgärder för att begränsa exporten av farliga varor.

Stockholm den 20 oktober 1988

Nils Ringstedt

Per Eklund

Medlemsförslag

om skydd av den nordiska havsfågelfaunan — speciellt sillgrisslan (*Uria aalge*)

(Väckt av Margrete Auken och Lilli Gyldenkilde samt Arvo Kempainen,
Jacob Lindenskov och Jette Pors)

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Nordisk kollegium for vildtforskning (NKV):

Der er i Kollegiet fuld erkendelse af rigtigheden i de fremførte synspunkter, og at der er behov for ekstraordinære foranstaltninger med henblik på Lomviens bevarelse. Fra Kollegiets side skal man dog yderligere pege på, at der i visse områder — navnlig Østersøen — desuden synes at være problemer for Lomvien under fritidsfiskeri med laksegarn.

Man skal fra Kollegiets side derfor foreslå, at henstilling nr. 1 udvides med anbefaling af et forbud mod fritidsfiskeri med laksegarn i nærheden af lomviekolonier og i fourageringsområder af særlig betydning for Lomvien.

Rønde, den 29. november 1988

P. NKV. v.

Helmuth Strandegaard

Formand

Nordiska djurskyddsrådet:

Nordiska djurskyddsrådet biträder medlemsförslaget och vill särskilt poängtera vikten av att fångsten med nät i närheten av fågelrevir medför faran av att 100 000 tals fåglar går en kvalfull död till mötes. Nätfångsten bör därför helt förbjudas i dylika områden.

Helsingfors den 22 september 1988

Hakon Westermarck

Ordförande

Mirjam Kajander

Sekreterare

Danmark**Grønlands Hjemmestyre:**

Men skal derfor hermed udtale, at der også i Grønland er konstateret en (nogle steder endog stor) nedgang i den den herværende bestand af Lomvie, som ganske vist langt overvejende tilhører den nærtbeslægtede art Polarlomvie (*Uria lomvia*). Kun enkelte steder på den sydlige del af Grønlands vestkyst findes mindre antal af den atlantiske art, men om dennes status vides næsten intet.

Årsagen til nedgangen i bestanden av Polarlomvie skal søges i andre forhold end fødemangel, der anses for hovedansvarlig for lomvies nedgang ved den norske kyst og på Færøerne. Reduktionen i antal har i Grønland således sandsynligvis årsag i et for stort jagttryk på ynglepladsen samt drukning i drivgarn.

Det er forhold, som idag er ændret. Ikke blot er drivgarnsfiskeri i større omfang ophørt, men i erkendelse af behovet for beskyttelse af arten, som i perioder af året udgør en væsentlig og vigtig del af den grønlandske kødforsyning, har man, med vedtagelsen i foråret 1988 af en ny bekendtgørelse om fuglefredning, indført en betydelig stramning i jagten på lomvier.

Ligeledes er der gennem flere år foregået undersøgelser af ynglebestandene flere steder på vestkysten, ligesom der også i efteråret 1988 er startet en undersøgelse af lomviens forhold i vinterperioden. Begge undersøgelser har til formål at tilvejebringe bedre viden om Polarlomviens biologi, yngle- og trækforhold, dødelighed m. v., således at man får et bedre grundlag til en fornuftig forvaltning af bestandene.

Som det fremgår af ovenstående beskrivelse, er forholdene for lomviebestandene i Grønland anderledes end for en stor del af de øvrige bestande i Nordatlanten. Miljø- og Naturforvaltningen kan derfor tilslutte sig de i

medlemsforslaget fremsætte forslag til restriktioner samt undersøgelse af den Atlantiske Lomvie, således at der gives også disse bestande den bedst mulige beskyttelse fremover.

Godthåb, den 4. januar 1989

P. f. v.

Henning Ettrup

Føroya Landsstýri har i skrivelse den 29 november 1988 förklarar sig stödja medlemsförslaget.

Skov- og Naturstyrelsen:

— — — fremføre følgende efter at have indhentet skriftlige kommentarer fra Fiskeriministeriet og Energiministeriet og efter telefonisk at have drøftet sagen med Landbrugsministeriets Vildtforvaltning:

Det er velkendt og veldokumenteret, at visse alkefuglebestande i Norden er blevet reduceret drastisk i løbet af de sidste 15–20 år. Især synes de norske bestande at været blevet særligt hårdt ramt.

Blandt havfuglearterne synes især lomvien og lunden at være berørt. Hovedårsagen til tilbagegangen er efter de foreliggende undersøgelser ændringer i fiskebestandenes sammensætning og størrelse, således at de for lomvierne og tilsvarende arter tilgængelige føderessourcer er blevet stærkt reduceret specielt omkring arternes ynglekolonier.

Det synes mindre vel dokumenteret hvilke andre faktorer, der kunne have en negativ indflydelse på bestandene. Det har været nævnt at drukning i fiskenet og tabt som følge af indsmøring i olie har haft betydning.

For danske farvande kan følgende fremføres:

I de danske farvandsområder er lomvien kun ynglefugl på Græsholm i øgruppen Ertholmene ved Bornholm.

Bestanden af lomvie er ifølge Skov- og Naturstyrelsens optællinger på ca. 1500 par. Bestanden er i svag fremgang. Nærmere ynglebiologiske undersøgelser er ikke gennemført for denne art, men for alken (*Alca torda*), der med en bestand på ca. 400 par ligeledes har sin eneste danske yngleplads på dette sted. Alkebestanden har været i jævn stigning. De siden 1983 gennemførte detaljerede ynglebiologisk undersøgelser har vist, at hvad ynglesucces og lignende angår er bestanden sund og livskraftig. Der synes derfor ikke at være aktuelle problemer for de danske ynglebestand af Lomvie og Alk.

I de danske farvande forekommer i perioden august til april større mængder alkefugle – både Alk og Lomvie – som gæster fra især Norge og Storbritannien.

Disse fugles antal er undersøgt i de senere år i forbindelse med kortlægning af havfugleforekomsterne som Skov- og Naturstyrelsen i samarbejde med Landbrugsministeriets Vildtforvaltning gennemfører med økonomisk støtte fra Energiministeriet.

De foreløbige resultater af disse tællinger viser, at danske farvande i perioder kan rumme over 150.000 lomvier og 30.000 alke. Koncentrationerne synes at være størst i efterårsmånederne og især koncentreret til Skagerrak og det nordlige Kattegat afhængig af bl. a. fiskeforekomsterne.

Alkefuglene er kendt for at være ret følsomme overfor olieforurening. Flere tilfælde kendes, hvor der er omkommet i 10.000-vis af alke/lomvier.

I disse tilfælde har olien formentlig stammet fra skibstrafik. Det er håbet, at den intensiverede flyovervågning der finder sted og som også det danske miljøministerium starter i løbet af foråret 1989 vil medvirke til at reducere de ulovlige udledninger af olie.

Kulbrinteefterforskning udgør en potentiel risiko for olieforurening. Den ovenfor nævnte undersøgelse over vand/havfugles forekomst i det danske sokkelområde er netop iværksat med henblik på at definere områder, der rumme sårbare fugleforekomster og som man i givet fald skal tage særlige hensyn til ved efterforskning og evt. udvinding af olie/gas.

Spørgsmålet om miljøhensyn ved efterforskning er iøvrigt senest behandlet i en arbejdsgruppe med deltagelse fra de berørte ministeriet og styrelse som led i forberedelsen af 3. udbudsrunde. Resultatet heraf fremgår af miljøafsnittet i Energiministerens redegørelse for 3. udbudsrunde, hvortil der henvises. I arbejdsgruppen blev det besluttet ikke på forhånd at udelukke nogen del af det danske område fra efterforskning.

Derimod vil potentielle ansøgere blive orienteret om de særlige restriktioner, der gælder i en række af de udbudte områder, samt om de generelle myndighedskrav, bl. a. med hensyn til udledning og beredskab. Endvidere er der fastlagt en procedure for varetagelse af de miljømæssige interesse ved behandlingen af ansøgninger om tilladelse til efterforskning og indvinding af olie og naturgas. For så vidt angår de indre danske farvande, farvandet omkring Bornholm og søterritoriet langs Jyllands vestkyst er det herudover aftalt, at Energiministeriet vil søge i videst muligt omfang at sikre, at efterforskningsboringer fortrinsvis udføres i sommerhalvåret. Energiministeriet finder, at det herved er sikret at der tages fornødent hensyn til miljøinteresser, herunder til truede fuglearter.

Energiministeriet oplyser, at der ikke aktuelt foregår eller påtænkes iværksat olieefterforskning med boring til havs ved Grønland.

Hvad angår drukning i fiskenet vides alkefugle – og visse andre havfugle – at være berørt. Der foreligger ingen systematiske undersøgelser over omfanget heraf i Danmark, men det skønnes ikke umiddelbart at have noget alarmerende omfang i øjeblikket. Fiskeri med drivgarn efter laks finder især sted omkring Bornholm. De lokale ynglefuglebestande af alk og lomvie berøres i nogen grad heraf, men ikke i et omfang, der reducerer bestanden.

Fiskeriministeriet mener, at de angivne rekommandationer til beskyttelse af havfugle ikke berører danske fiskeriinteresser, men at man iøvrigt for andre områder finder, at det vil være nødvendigt først at drøfte konsekvenser for fiskeriet i de berørte områder, men at man iøvrigt ikke kan vurdere om der er behov for en egentlig nordisk handlingsplan for at klarlægge årsagerne til lomviens tilbagegang.

Det er dog Skov- og Naturstyrelsens opfattelse på baggrund af de foreliggende oplysninger om lomviernes og visse andre havfuglearters tilbagegang – at der kan være grund til at iværksætte undersøgelser, der nøjere klarlægger årsagerne til arternes tilbagegang, men at disse undersøgelser måske mest hensigtsmæssigt kunne udstrækkes til at omfatte marine fugles – og herunder naturligvis også lomviens – rolle i de marine økosystemer generelt, herunder især vurdere størrelsen af havfuglenes konsumtion af fisk i relation til fiskebestandenes størrelse og andre faktoreres invirkning herpå. Sådanne undersøgelser kunne passende undersøges både hos bestande i tilbagegang og i stabile bestande.

Skov- og Naturstyrelsen finder det ikke muligt at vurdere den generelle betydning af drivgarnsfiskeri. For olieeftersforskningens vedkommende i det danske havområde, mener man, at de aftaler, der foreligger og de undersøgelser, der er iværksat og som blive af rapporteret i løbet af 1989 og 90 er tilstrækkelige til at sikre lomvien – og andre havfugle – i de danske farvande.

København, den 9. februar 1989

(Ej sign.)

Foreningen Norden:

Foreningen Norden kan på baggrund af medlemsforslaget varmt anbefale, at der snarest udarbejdes og iværksættes en fællesnordisk handlingsplan for en bedre beskyttelse af den nordiske havfuglefauna.

Medlemsforslaget giver desuden anledning til at notere, at der generelt er et stort og presserende behov for en langsigtet handlingsplan, som kan sikre en bæredygtig udnyttelse af Nordatlantens ressourcer – og som samtidig sikrer beskyttelse af havets naturlige dyre- og planteliv. En sådan plan kan ikke udarbejdes og gennemføres med succes uden et fællesnordisk samarbejde.

København, den 5. december 1988

Foreningen Norden

Mikael Bjerrum

Informationsmedarbejder

Danmarks Naturfrednings Forening:

 Som det fremgår af medlemsforslaget, er der tale om en særdeles alvorlig – og veldokumenteret – påvirkning af det arktiske/subarktiske havmiljø.

Foreningen finder, man må nære den største bekymring for udviklingen i dette havområde.

Af undersøgelser foretaget i år i Norge og på Færøerne fremgår det, at der ikke er tegn på forbedring i lomviebestandens udvikling.

En væsentlig del af lomviebestanden overvintrer og fælder i danske farvande for at hente de nødvendige ressourcer for at kunne gennemføre deres ynglecyklus. Foreningen finder, at dette forhold overvejes medinddraget, når årsagerne til lomviens tilbagegang skal klarlægges.

Vedrørende overfiskninger er der gennemført undersøgelser af Scottish Wildlife Trust for terner. De viser, at i år, hvor der er fødeknaphed på lodde, opgives yngleforsøg.

Ikke alene overfiskning må antages direkte at påvirke lomviebestanden og hele havområdet økosystem, men den generelle forringelse af havmiljøet – giftudslip, dumpning, næringsstofbelastning og olieudslip bevirker, at det for havmiljøets enkeltbestande er vanskeligt at komme på fode igen.

Såfremt man ønsker at fremme en bestand, må man derfor af disse grunde være tilbageholdende med at udnytte havets ressourcer.

Ud fra det anførte kan foreningen give sin fulde støtte til det stillede medlemsforslag.

København, den 17. november 1988

P. f. v.

Hanne Signe Olsen

WWF Verdensnaturfonden:

Bestanden af lomvie er gået meget drastisk tilbage i hele det nordatlantiske område. På grund af artens lave reproduktion er det en særdeles kritisk situation, og WWF Verdensnaturfonden kan derfor varmt støtte initiativer, der kan være til gavn for bestanden, som nu må siges at være truet flere steder.

Vi bakker derfor op omkring de pågældende forslag. Det kan tilføjes, at WWF er bekendt med, at tilbagegangen på Færøerne er fortsat, også i 1988. Men er det virkelig korrekt, når det anføres, at bestanden på Bjørnø er gået tilbage med 90% på eet år? Det lyder næsten for usandsynligt og bør checkes.

WWF har ingen sikker vurdering af årsagerne til tilbagegangen. Det er formodentlig en kombination af flere faktorer: Olieforurening, overfiskning, drukning i drivgarn m. fl. Vi kan derfor varmt støtte forslaget om, at der udarbejdes en handlingsplan med henblik på at klarlægge årsagerne og foreslå konkrete tiltag.

København, den 30. november 1988

Tommy Dybbro
Videnskabelig medarbejder

Dansk Ornitologisk Forening:

Det er Dansk Ornitologisk Forenings opfattelse, at tilbagegangen i bestanden af sillgrissla på de nordiske ynglelokaliteter må betragtes som vor tids alvorligste problem for den nordiske havfuglefauna.

Der er tale om den største tilbagegang i den nordiske havfuglefauna i dette århundrede. Foreningen kan derfor varmt støtte, at der fra Nordisk Råds side tages initiativ til at få udarbejdet en handlingsplan for arten.

Hvis forslaget gennemføres og rekkommendationerne følges op af konkrete initiativer i de enkelte lande, er vi overbeviste om, at forslaget vil kunne få afgørende betydning for en langsigtet bevarelse af sillgrissla i Norden.

Foreningen har følgende konkrete kommentarer og bemærkninger til forslaget.

Bestanden af sillgrissla på Hjelmsø var i 1986 på 6000 par og ikke 4000 par, som angivet (linie 12).

Der nævnes et eksempel på bifangst af sillgrissla i Troms Fylke (linie 22–24). Af sammenstillingen kan læseren forledes til at tro, at eksemplet stammer fra fiskeri i sommermånederne. Vi skal derfor foreslå, at sætningen ændres til: "I Troms Fylke i Nordnorge vurderes, at der i løbet af blot to uger i efteråret 1985 blev dræbt ...".

Det anføres, at det nordnorske fiskeri efter lodde brød sammen som følge af flere års overfiskning (linie 2–3 f. n.). Foreningen erfarer imidlertid, at der fortsat er uenighed om årsagerne til loddebestandens sammenbrud. Vi skal derfor tillade os at foreslå, at ordene "som følge af flere års overfiskning" udelades.

Efter foreningens oplysninger er drivgarnsfiskeri langs den norske kyst i øjeblikket indstillet. I forbindelse med første rekkommendation finder vi det derfor hensigtsmæssigt, at der i stedet for ordet "indstilles" anvendes ordene "ikke tillades" (side 2, linie 8).

Endelig skal vi gøre opmærksom på, at Lomvien (overskriften) og sill-grisslan er en og samme fugleart. For at tydeliggøre teksten foreslår vi derfor, at man anvender samme artsnavn i hele teksten.

København, den 15. november 1988

Finn Danielsen
Fredningskonsulent

Jagtorganisationernes Fællesudvalg:

Flere faktorer synes at være bestemmende for udviklingen i de nordiske havfuglebestande. Grundlæggende er balancen mellem fuglenes reproduktion og dødelighed selvfølgelig afgørende for bestandens talmæssige udvikling, og specielt for den atlantiske lomvies vedkommende synes denne balance at være forrykket, både p. gr. a. mindsket reproduktion og øget dødelighed.

Den mindskede reproduktion kan ses som et følge af reduktionen i mængden af den atlantiske lomvies hovedføde, nemlig lodde. At dette element har væsentlig betydning indikeres af, at polarlomvien (*Uria lomvia*), der biologisk minder meget om den atlantiske lomvie, men i mindre grad end denne er afhængig af fiskeføde, trives noget bedre i det samme område (Barentshavet). Sammenfaldet mellem nedgangen i loddefiskeriet og observationen af udsultede fugle (1986/87) peger i samme retning.

Det kan imidlertid diskuteres, hvad der er bestemmende for nedgangen i loddebestanden i Barentshavet. Overfiskning er en mulighed, men andre faktorer kan spille ind.

Lomvien er i forvejen meget langsomt reproducerende, hvilket betyder, at den generelt er særlig følsom overfor øget dødelighed. Store bifangster i drivgarn og massedødelighed, forårsaget af olieudslip, har derfor særlig stor betydning og spiller formodentlig en væsentlig rolle i den aktuelle bestandstilbagegang i Barentshavet.

En handlingsplan, der skal søge at imødegå lomviens bestandsudvikling bør derfor rumme elementer, der både tilgodeser loddebestanden i Barentshavet og mindsker omfanget af bifangst og olieudslip, og i det store hele finder Jagtorganisationernes Fællesudvalg den foreliggende rekommendation fra Nordisk Råd meget dækkende.

Henset den formodentlig afgørende betydning af loddebestandens trivsel skal det dog anbefales, at man tilstræber en bedre afklaring af, hvilke faktorer der påvirker loddeforekomsten, for herud fra at finde frem til en mere hensigtsmæssig forvaltning. Derudover skal det påpeges, at det ikke udelukkende er olieeftersforskning, men ligeså vel oliefragt, der rummer

risiko for oliekatstrofer med massedød af havfugle til følge. Dette kunne måske indarbejdes i rådets rekommendation punkt 2. Endelig skal udvalget påpege den store betydning af, at der udarbejdes en fællesnordisk handlingsplan for lomvien (punkt 3.).

Frederiksberg, den 23. november 1988

Kristian Raunkjær
Formand

Finland

Miljöministeriet:

I de östliga delarna av norra Atlanten har grisslefåglarna (sillgrisslan, spetsbergsgriisslan, tordmulen, tobisgrisslan och lunnefågeln) med undantag av tobisgrisslan, minskat i oroväckande utsträckning. I den färskaste norska utredningen om hotade arter har alla här nämnda arter ansetts vara sårbara. I vattnet kring Island har ändringarna varit avsevärt mindre.

I östersjöområdet har grisslefåglarna inte minskat lika mycket. Av de arter som förekommer i Finland har inte en enda ansetts hotad.

I medlemsförslaget till Nordiska rådet har sillgrisslan nämnts som en art som är i behov av särskilt skydd. Enligt ministeriets uppfattning finns det ingen anledning att bland grisslefåglarna särskilt peka ut sillgrisslan, utan de åtgärder som vidtas för att skydda denna art borde utsträckas till samtliga grisslefåglar. Problemet torde huvudsakligen bero på att man i de norska, sovjetiska och internationella havsområdena i norr bedrivit fiske i strid med principen om hållbar användning, det vill säga idkat rovfiske. Därför verkar en för de nordiska länderna gemensam åtgärdsplan inte befogad, särskilt då det inte i östersjöområdet föreligger något behov av särskilda åtgärder för att skydda grisslefåglarna.

Helsingfors den 21 november 1988

Olli Ojala
Avdelningschef,
överdirektör

Pertti Rassi
Planerare

Ornitologiska föreningen i Finland (OFF):

Ornitologiska föreningen i Finland (OFF) är väl medveten om den oroväckande utvecklingen av sillgrisslans (*Uria aalge*) bestånd. Därför anser OFF att förslaget är angeläget och förordar att förslaget behandlas i rask

takt i Nordiska rådet. Förutom de i förslaget givna åtgärderna anser OFF att också de hotfaktorer som inom Östersjön möjligen påverkar havsfågelbestånden (drivgarn, oljespill) bör utredas och deras effekt minimeras.

OFF vill också framföra, att det i den finskspråkiga översättningen förekommer ett översättningsfel, som i betydelse klart skiljer sig från originaltexten. I förslaget anföres skydd av också andra områden med stora koncentrationer av havsfåglar (''...og områder hvor det i øvrigt findes betydningsfulde koncentrationer af søfugle..'') än blott och enbart häckningstida koncentrationer. I den finskspråkiga versionen har dessa tolkats som häckningstida koncentrationer (''alueita joilla pesii huomattavia vesilintukantoja..''), medan styrelsen i OFF tolkar texten som även gällande koncentrationer ytterrom häckningstiden (dvs. också vintertida koncentrationer, ruggningscentra), vilka likaså är av stor betydelse för populationerna.

OFF förordar, att förslaget måtte fortast möjligt behandlas i Nordiska rådet.

Helsingfors den 30 november 1988

Mikael Kilpi

Esa Lammi

Metsästäjäin keskusjärjestö — Jägarnas centralorganisation:

Jägarnas centralorganisation ställer sig i princip positiv till det faktum, att man börjat fästa uppmärksamhet vid skyddandet av sjöfågelbeståndet i enlighet med vad som framgår av begäran om utlåtande.

Då sillgrisslan emellertid inte hör till de jaktbara sjöfågelarterna, bör ansvaret för artens skydd och vården av stammarna anses vila på miljöministeriet.

I Finland häckar sillgrisslan endast på Aspskärs skyddsområde, där den enligt viltforskningsavdelningens undersökningar varit på svag uppgång under 1980-talet. Minken torde utgöra det potentiellt största hotet mot sillgrisslestammen på området. Båttrafiken torde vara noga övervakad och landstigning på skären torde förekomma endast i begränsad utsträckning.

Enligt Jägarnas centralorganisations åsikt borde man som förebyggande åtgärd inom ramen för skyddandet av såväl sillgrisslan som det övriga nordiska sjöfågelbeståndet, utöver de redan föreslagna åtgärderna beakta även möjligheterna att jaga pälsdjur och andra predatorer på de finländska fågelskyddsområdena.

Programmet för sjöfågelskydd borde omfatta även åtgärder för att minska de olägenheter, som den starkt ökade båttrafiken på Finska viken samt skärgårdsturismen medför under den känsliga häckningstiden.

Östersundom den 24 oktober 1988

Jägarnas centralorganisation

Matti Valtonen

Verksamhetsledare

Ålands Natur & Miljö r.f.:

Ålands Natur & Miljö stöder initiativet att skydda den nordiska havsfågelfaunan, och då speciellt sillgrisslan. Populationen av sillgrissla och andra alkfåglar har minskat betydligt längs de nordatlantiska kusterna. Dessa arter bör skyddas.

På Åland förekommer till alkfåglar hörande tordmule, tobisgrissla och sillgrissla. Av dessa arter har tordmule och tobisgrissla en betydande population. Sillgrissla förekommer i enstaka exemplar. Under sommaren 1988 har man dock iakttagit *en* mindre koloni på fem par sillgrisslor. Sillgrissla är för Ålands fauna en ny art på invandring och därför i ett känsligt läge. Alkfåglar tenderar fastna i drivande garn, laxgarn och därför vore det önskvärt att freda vattenområden runt kolonier från fiske med drivande garn.

Ålands Natur & Miljö r. f. ser det positivt att man fredar vattenområden runt sillgrisslekolonier och i den mån tobisgrissla- eller tordmulepopulationerna är svaga även runt dessa fågelkolonier.

De övriga föreslagna åtgärderna för att skydda alkfågeln har vårt stöd.

Mariehamn den 24 oktober 1988

Ålands Natur & Miljö r. f.

Gunmarie Larpes-Nordas

Ordförande

Ålands fågelskyddsförening r f:

Vi stöder helt föreliggande förslag, eftersom det i landskapet i dag finns endast en mycket sårbar liten koloni sillgrisslor i Geta skärgård.

Godby den 15 oktober 1988

Ålands fågelskyddsförening r f

Jörgen Eriksson
Ordförande

Christer Carlsson
Sekreterare

Norge**Fiskeridepartementet:**

Etter Fiskeridepartementets oppfatning er det nødvendig å klarlegge årsakene til artens tilbakegang før det foreslås konkrete reguleringstiltak som vil ramme enkelte yrkesgrupper selektivt.

Fiskeridepartementet vil understreke at en regulering som setter forbud mot garnfiske nær kolonier av lomvi og i områder hvor det finnes betydningsfulle konsentrasjoner av sjøfugl, vil påføre de mest utsatte grupperinger innen fiskeriene de største beskrankninger i sin fiskeriaktivitet. Ved å iverksette et slikt forbud vil en ramme de minst mobile fartøytypene i fiskeflåten. Dette vil på sikt ha en negativ innvirkning på sysselsettingen og det regionale bosettingsmønster.

Fiskeridepartementet går på denne bakgrunn imot forslaget i sin nåværende form.

Oslo, 25. januar 1989

Gunnar Kjønnøy
Fung. ekspedisjonssjef

Tove K. Rørvik
Fung. byråsjef

Miljøverndepartementet:

Nordisk Råds medlemsforslag om vern av den nordiske havfuglfaunaen har vært forelagt Direktoratet for naturforvaltning for faglig vurdering. Direktoratets merknader er innarbeidet i dette brevet.

Miljøverndepartementet vil i prinsippet anbefale at det gis tilslutning til alle tre rekommendasjonene i medlemsforslaget om vern av nordisk hav-

fuglfauna. Vi finner imidlertid grunn til å utdype vår begrunnelse og å kommentere deler av teksten i medlemsforslaget.

Fra norsk side har vi fulgt utviklingen av sjøfuglbestanden nøye de siste 10-årene. Fra 1979 har det vært regelmessige tellinger av skarv, lomvi, lunde og krykkja i noen av de største fuglefjellene. Fra 1986 kom også Bjørnøya med i denne regelmessige overvåkingen.

Bestanden av lomvi på Hjelmøya i Finnmark ble beregnet til 110 000 par omkring midten av 1960-tallet. Senere er det registrert en jevn og klar nedgang til tross for relativt god hekkesuksess i kolonien.

Fram til 1986 var hekkebestanden redusert til i underkant av 7 000 par. Direktoratet for naturforvaltning mener dette i hovedsak kan ha sammenheng med fugl som drunkner i fiskegarn, og peker på dødeligheten av voksenfugl i drivgarn som settes etter laks i nærheten av hekkekoloniene, og på det tidvis store antallet ung- og voksenfugl som drukner i torskegarn under torskefiske i Troms og Finnmark.

Fra 1986 til 1987 skjedde det en dramatisk forverring av situasjonen. På Hjelmøya ble hekkebestanden redusert fra 7 000 par til under 2 000 par og i de andre koloniene i Finnmark som ble overvåket var tilbakegangen også på 70%–80% i løpet av ett år. På Bjørnøya ble nedgangen på hele 85% (fra 245 000 par til 36 000 par). I tillegg var hekkeresultatet svært dårlig for de fuglene som hekket. Lodde er hovednæringen for lomvi, og i 1986 oppsto det totalt sammenbrudd i loddebestanden i Barentshavet. Direktoratet for naturforvaltning mener matmangel har vært en avgjørende årsak til den dramatiske utviklingen for lomvi etter 1986.

Lomvi er en art med lang livslengde og lav ungeproduksjon. Det betyr svært lang restitusjonstid før bestandene er tilbake i normalsituasjon, selv om det i 1988 var helt klare tegn på bedre hekkesuksess.

Det refereres i medlemsforslaget til at 100 000 lomvi ble drept i drivgarn i Troms i 1985. Dette er tall vi ikke er kjent med, men det kan være forveksling med garndrepte lomvi i torskegarn i Nord-Troms og Vest-Finnmark i 1985. Tromsø Museum begrenset antallet garndrepte lomvi til minimum 100 000 individer.

I forbindelse med de utførte konsekvensutredninger om åpning av Barentshavet Syd m. v. for petroleumsvirksomhet er det foretatt omfattende sjøfugleforskning, herunder på lomvi.

Lomviens svømmetrekk går i åpent hav hvor fuglene normalt finner gode beiteområder. Under dette trekket er både de unge og voksne lomviene svært sårbare for eventuelt oljesøl, også små mengder. Ungene er ennå ikke flyveduktige, og voksenfuglene myter svingfjærene og mister flygeevnen for en kortere periode. Dette er ett eksempel på tidsperiode og område hvor en art er særlig utsatt for oljesøl.

Slik kunnskap gjør det mulig å peke ut områder og tidsperioder hvor/når oljevirkosomhet bør unngås.

Direktoratet for naturforvaltning har i forbindelse med sin forskning i

Barentshavet anbefalt en serie aktivitetsbegrensninger på letevirksomhet i tid og rom.

Direktoratet har også framsatt anbefalinger mht. base- og transportvirksomhet i eller nær områder med store faste sjøfuglansamlinger som feks fuglefjell, myteområder og viktige overvintringslokaliteter langs kysten.

Sammenfatningsvis kan sies at det er flere årsaker til tilbakegangen av sjøfuglbestandene, men at den drastiske utviklingen for lomvibestandene i våre havområder de senere årene i første rekke skyldes redusert nærings-tilgang.

Det viktigste tiltaket for å bedre bestandssituasjonen for lomvi, vil være å øke tilgjengeligheten av egnet føde, feks lodde. Dette problemet omfattes ikke direkte av de tre rekommendasjonene slik de er utformet i medlemsforslaget.

Oslo, 27. desember 1988

Etter fullmakt

Anne Carine Tanum

Byråsjef

Arne Bjørge

Norges fiskarlag:

Innledningsvis vil Fiskarlaget peke på at de faktiske opplysninger om nedgang i bestanden av lomvie og dens nåværende størrelse ikke er angitt med kildereferanser. Av den grunn er det umulig med en etterfølgende vurdering og kontroll. Både i innhold og form framstår forøvrig framstillingen slik at man vanskelig kan se fornuften i forslaget pkt. 3, – årsaks-kartlegging, når forslagsstillerne i den faktiske beskrivelse allerede har utpekt fiskeri som årsaken til nedgangen i bestanden av lomvie.

To forhold finner imidlertid Fiskarlaget grunn til nærmere å kommentere. Det ene er neddreping av omlag 100 000 lomvier i Troms i 1985. Drivgarnsfiskere og det andre er flere års overfiske som årsak til sammenbruddet i loddebestanden i 1985.

Til påstanden om drivgarnfiske som årsak til neddreping av 100 000 lomvier, vil Norges Fiskarlag peke på at det betyr at hver konsesjonshaver er ansvarlig for drap på omlag 3 000 lomvier i en periode på 14 dager. Størrelsesfaktoren framstår som så eksorbitant at den nettop av den grunn faller på sin egen urimelighet.

Når det gjelder årsaken til sammenbruddet i loddebestanden, vil Fiskarlaget vise til hva Forskningsjef David Griffith fra Irland, tidligere formann for, og nåværende medlem av ACFM sa på et møte i ICESs regi 27.

oktober 1987: "In the case of the Barents Sea capelin, the scientific advice was followed, but yet catches declined sharply. As far as we can tell, it is a combination of two main natural phenomena which caused the dramatic decline and collapse of the Barents Sea capelin stock. The first of these is failing recruitment. The last three recruiting year classes (1982–84) have all been very much lower than average. The second is increased predation by the increasing stocks of cod and haddock in the Barents Sea, which rely on capelin as their main source of food."

Dette støttes av professor Kjell Olsen fra Universitetet i Tromsø og forskningssjef Johs. Hamre ved Havforskningsinstituttet i Bergen.

Forskerne legger altså hovedvekt på rekruttering, predasjon og ernæring.

Forøvrig tar Fiskarlaget det som gitt at de norske fiskerimyndighetene vil bidra til å bringe realiteten i saken ned på det nivå den fortjener.

Trondheim, 10. februar 1989

Norges fiskarlag

Finn Bergesen jr.

John Kristian Rismark

Norsk ornitologisk forening:

Norsk Ornitologisk Forening er meget glad for at situasjonen for den nordiske sjofuglfaunaen vil bli tatt opp i Nordisk Råd og vil herved takke for initiativet som er utvist. Forslaget har vår fulle støtte.

Etter vår oppfatning er lomviens skjebne nært knyttet til skjebnen til mange små kystsamfunn i nord. Lomviens og kystfiskerens ekologistiske eksistensbetingelser har så mange likhetstrekk at økt oppmerksomhet for en av dem vil bety økt oppmerksomhet for begge.

De siste 20 år har i økende takt stilt oss overfor alarmerende tegn på en dyptgående og stadig mere omfattende krise for fiskeressursene i det nordøstlige Atlanterhavet.

Ressursgrunnlagets bæreevne

På grunn av begrensninger i den teknologiska utviklingen har fangstintensiteten i fiskerierne i lange perioder av vår historie ikke kunnet overskride bæreevnen i det aktuelle ressursgrunnlaget. Regleringer var overflødige.

Situasjonen for noen langsomt reproduserende og lett fangbare ressurser ble imidlertid drastisk forandret allerede i det forrige århundret.

– Geirfuglen ble utryddet, hvalross og flere store hvalarter led nesten samme skjebne.

Ettersom disse arter sto på toppen av næringspyramiden hadde deres

bortfall dog ikke umiddelbare, øyensynlige ringvirkninger for det øvrige økosystemet. Samfunnet tok fakta i stor grad til etterretning og så ikke behov for mottiltak.

Fiskeriteknologiske gjennombrudd

Et revolusjonerende sprang i utviklingen kom på 60-tallet med gjennombruddet for snurpenot- og ekkoloddteknologien.

– Fangsttinnsatsen på stimfiskartene ble økt så dramatisk at vi i løpet av noen få år opplevde en nærmest total utfiskning av bestanden på norsk vårgytende sild.

Med en bestand på tidligere omkring 10 millioner tonn utgjorde norsk vårgytende sild en av verdens største og kommersielt viktigste fiskeressurser. Silda hadde en avgjørende funksjon som bærer og transportør av biologisk energi i Nordøstatlanteren. Den var en av økosystemets viktigste ledd i næringsomsetningen fra primærproduserende alge- og småkrepsarter til større, høyerestående arter i systemet.

Økosystemet ble såret

Etter sildas bortfall lot ringvirkningene ikke vente på seg: Lofotfisket etter gytmoden torsk har vist en uoverskuelig tilbakegang siden 60-tallet, og overkapasitet i forhold til ressursgrunnlaget både i flåten og industrien er blitt et permanent problem i fiskerinæringen.

Økosystemet fikk et verkende sår som fremdeles ikke er leget:

– Helt siden 1969 har lundene på Røst, tidligere en av verdens største kolonier, måttet oppleve at deres unger nærmest år for år måtte sulte ihjel på grunn av mangel på ung sild. Bestanden har gått tilbake med 10–15 % årlig.

Økologisk overbeskatning

Lundefuglenes skjebne på Røst på grunn av overbeskatning av silda er blitt et ugjendrivelig eksempel på "økologisk overbeskatning": overbeskatning av en bestand på et lavere nivå i næringskjeden, her sild, har ført til en vedvarende bestandsnedgang for en predatorart på høyere nivå i næringskjeden.

Økologisk overbeskatning kan være urasjonell også rent økonomisk. Lundene hadde imidlertid ingen større økonomisk betydning og deres ublide skjebne ble følgelig forbigått i taushet.

Samfunnets svar

Samfunnets svar på sildeeventyrets brå slutt ble innføring av omfattende reguleringer i nyopprettede 200-mils økonomiske soner til havs. Den viktigste premissleverandøren for reguleringstiltakene ble Fiskeridirektørens Havforskningsinstitutt. "Størst mulig økonomisk netto langtidsutbytte" av ressursene ble nedfelt som forvaltningens bærende rettesnor. Ressurs-

politikken skulle heretter bli styrt vitenskapelig i samsvar med tilgjengelige beskatningsteoretiske modeller.

Det viste seg likevel at ressurs situasjonen ikke gjennomgikk noen grunnleggende forandring til det bedre, snarere tvertom. Utviklingen gikk nærmest ufortrødent videre:

- Våren 1986 ble loddebestanden presset under grensen for hva overhode var målbart.

Ny dramatik

Et nytt dramatisk trinn var nådd. I og med at også sildebestanden i Nordøstatlanteren fremdeles bare var en skygge av sin tidligere storhet var nå hele det viktige bindeleddet mellom plankton og alt høyere liv i økosystemet, de pelagiske fiskeartene, blitt så sterkt redusert at næringsomsetningen i hele økosystemet ble rammet.

Mens det var rikelig med primærnæring, plankton, ble så godt som alt høyere liv rammet av sult:

- Torskens vekst ble sterkt hemmet og arten ble i stor grad henvist til kannibalisme for å overleve.
- Titusener av utsultede grønlandsseler brøt opp fra sine tradisjonelle jaktområder, som nå ikke lenger kunne livnære dem, og forverret situasjonen, for allerede hardt rammede kystfiskere. Tendensen til selvandring var allerede blitt merkbar siden 70-tallet, men overgikk nå alle tidligere dimensjoner. Tilgjengelige data for grønlandsselbestanden tyder på en drastisk reduksjon; også det et eksempel på økologisk overbeskatning.
- En lang rekke sjøfuglarter fant ikke næring nok til å kunne hekke. Utbyttet av måseeggsankingen i Nord-Norge gikk eksempelvis ned med omlag 80%. Verst rammet ble lomviene av sammenbruddet i loddebestanden. I tillegg til at situasjonen resulterte i nærmest totalhekkesvikt for arten, sultet også svært, svært mange voksne fugler ihjel. I vinteren 1986/87 fløt tusener av utsultede lomvier i Barentshavet. Bestanden gikk ned til katastrofale 10–20% i løpet av bare 1 år!
- De fiskeriavhengige kystsamfunnene i nord opplever nå en økonomisk krise av hittil uoverskuelige dimensjoner. Den kanskje viktigste årsak er ressurssvikten.

Slik lunden ble symbolet og vedvarende tegn på det første store skrittet inn i ressurskrisen, blev lomvien det håndfaste beviset på at heller ikke 70- og 80-årens ressursforvaltning har kunnet snu på en negativ utvikling.

Årsaksdiskusjonen

I årsaksanalysen for ressursforvaltningens fatale resultater har man hittil påpekt følgende momenter:

- ikke perfekt regulering både på grunn av hull i regelverket og brudd mot reglene

- vansker i det internasjonale samarbeid om reguleringer
- manglende "flerbestandsforskning"
- svingninger i fiskebestandene på grunn av naturgitte forhold.

Doktrinen

Innenfor fiskerinæringen har man hittil ikke uttrykt behov for å se nærmere på selve doktrinen for ressursforvaltningen, prinsippet om "størst mulig økonomisk netto langtidsutbytte".

Norsk Ornitologisk Forening mener imidlertid at prinsippet har vist seg utilstrekkelig og endog farlig som enerådene rettesnor for en moderne ressursforvaltning.

Ressursforvaltningen så langt

- har ikke avspeilt den nødvendige forståelse for samspillet mellom økonomiske og økologiske hensyn,
- har truet økosystemets struktur og funksjon ved gjentatte ganger å presse arter til grensen av økologisk funksjonssvikt og endog utryddelse,
- har ikke bidratt til en stabilere ressursituasjon ved hjelp av antisyklisk konjunkturstyring,
- har åpnet for massiv overinvestering i utnyttelse av kun temporære ressurstopper med overkapasitetsproblemer som følge,
- har tillatt økologisk overbeskatning,
- og har tilsidesatt eksistenskrav til såkalt "ikkekommersielle" arter.

Naturlige svingninger

Vekslede fysiske forhold i Nordøstatlanterens havmiljø påtvinger økosystemets basale ledd enorme kvantitative svingninger. Likevel utmerker seg alkefuglarter som lunde og lomvi ved en bemerkelsesverdig stabilitet i sine bestandsforhold innenfor en vid ramme av naturlige svingninger i deres ressursgrunnlag.

Hvorden oppnå stabilitet?

Hvilke tilpasninger til et svingende biologisk ressursgrunnlag trengs for å kunne øke stabiliteten i våre fiskeriavhengige kystsamfunn i nord?

De trolig viktigste trekk i alkefuglenes tilpasningsstrategier er kjent. De bør være av interesse for en modellanalyse når vi ønsker å diskutere våre egne samfunns stabilitet.

I et videre perspektiv vil det komme klart frem at diskusjonen omkring

sjøfuglene berører både fuglefjell og fiskevær, og større omtanke for lunde og lomvi vil også bety større omtanke for mennesker.

Trondheim, 13. oktober 1988

For Norsk Ornitologisk Forening

Alv Otter Folkestad

Leder

Hans Dransfeld

Sverige

Svenska jägareförbundet:

Svenska jägareförbundet delar helt den oro över utvecklingen och de synpunkter som redovisas i medlemsförslaget. Förbundet instämmer också i de rekommendationer som förslaget utmynnar i. Därvid är inte minst punkt tre av största intresse. De förändringar i havsmiljön som under senare år givit så drastiska och oroande konsekvenser måste klarläggas så att motåtgärder kan sättas in snarast. Det är nämligen enligt Svenska jägareförbundets mening egentligen inte tal om sillgrisslor eller inte utan i första och sista hand om havet med alla dess växt- och djurarter. Kan därvid sillgrisslan användas som indikator är det utomordentligt. De drastiska populationsnedgångarna för sillgrisslan kräver dessutom omedelbara åtgärder.

Svenska jägareförbundet vill också redovisa att samtliga jaktorganisationer i Norden har en samverkansorganisation – Nordisk Jægersamvirke. Vid senaste sammanträde i AU för Nordisk Jægersamvirke på Skokloster den 16 och 17 november 1988 med representanter för Jägarnas Centralorganisation och Finlands Jägarförbund, Dansk Jagtforening och Landsjagtforeningen af 1923, Norges jeger- og fiskerforbund, Svenska jägareförbundet och Jägarnas Riksförbund-Landsbygdens jägare samt Islands jaktförbund – under inval i Nordisk Jægersamvirke – beslöts enhälligt att ansluta sig till det aktuella medlemsförslaget "om skydd av den nordiska havsfågelfaunan – speciellt sillgrisslan". Samtliga nordiska jaktorganisationer ställer således upp på det genom det remitterade medlemsförslaget väckta handlingsprogrammet.

Stockholm den 3 februari 1989

Svenska jägareförbundet

Bo Thelander

Sveriges ornitologiska förening (SOF):

Sveriges ornitologiska förening (SOF) är mycket positiv till medlemsförslaget då det enligt vårt förmenande berör en ytterst viktig del av det nordiska fågelskyddsarbetet. Samtidigt är detta ett område där starka näringsintressen helt kan omintetgöra ett framgångsrikt skyddsarbete om det inte finns ett klart uttalat samnordiskt politiskt ställningstagande för dessa frågor. Föreningen vill dock komplettera den lagda skrivningen med följande synpunkter:

- På grund av minskningen av sillgrissla i de norska vattnen utgör numera också Östersjöns sillgrisslor en betydelsefull del av den nordiska förekomsten och måste därför också ingå i föreslagna program.
- Sillgrissla kan ses som en symbol för hela havsfågelproblematiken men handlingsprogrammet får inte inskränkas till uteslutande den arten. Att även ändra havsfåglar drabbas och kan drabbas måste framgå tydligare. Förslagsvis kan man under 3, mening 2 efter ``lomvien`` lägga till, ``och likartade havsfåglar`` samt följaktligt ändra ``artens`` till ``arternas``.
- Vi efterlyser också ett tillfredsställande övervakningssystem för Nordens sjöfåglar så att minskningar i bestånden kan upptäckas i tid. SOF är berett att såväl stödja som ta aktiv del av framtida arbeten som rör detta.

Stockholm den 15 december 1988

För Sveriges ornitologiska förening

Gustaf Aulén
Intendent

BILAGA 2

I efterhand inkommet yttrande

Sverige

Jägarnas riksförbund – Landsbygdens jägare:

Som Jägarnas riksförbund – Landsbygdens jägare tidigare meddelat Nordiska rådet, ställer riksförbundet sig bakom det angivna medlemsförslaget om skydd för bl. a. sillgrisslan. Vid Nordisk jägarsamverkans sammanträde 16–17 november 1988 enades samtliga nordiska jägarorganisationer om att stöda nämnda förslag. Förslaget får därför anses ha en synnerligen stark förankring från de nordiska jägarintressenas sida.

Jägarnas riksförbund—Landsbygdens jägare tillstyrker det framlagda medlemsförslaget A 853/s, i sin helhet.

Södertälje den 7 februari 1989

Jägarnas riksförbund

Bernt Lindqvist

Medlemsförslag

om inrättande av en samnordisk utredningsenhet med uppgift att följa och granska efterlevnaden av lagstiftning mot Sydafrika

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund samt Margrete Auken, Hugo Bergdahl, Lilli Gyldenkilde, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Páll Pétursson, Hans Pettersson, Jouko Skinnari, Harald Synnes och Karin Söder)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Danmark

Sekretariatet for ministeren for nordisk samarbejde:

— — — følger nedenfor en redegørelse for den danske holdning til medlemsforslaget. Redegørelsen er udarbejdet af Udenrigsministeriet i samarbejde med Industriministeriet og Direktoratet for Toldvæsenet:

Et stort set tilsvarende forslag som medlemsforslag A 854/j var omfattet af SFs forslag til Folketingsbeslutning B.125, der blev undergivet 1. behandling i Folketinget den 5. april 1988.

De af udenrigsministeren fremsatte synspunkter er fortsat gældende.

Under Folketingsbehandlingen konstaterede udenrigsministeren, at de handelsmæssige forbindelser imellem Danmark og Sydafrika, bortset fra produkter til rent lægelige formål og de tilfælde, hvor der er givet dispensation, reelt er ophørt. Loven havde derfor virket efter sin hensigt, og der var allerede derfor intet behov for at udvide det eksisterende kontrolapparat, som aktivt sættes ind, når og hvor der er mistanke om overtrædelse.

Vedrørende forslaget om et fælles nordisk sekretariat fremhævede udenrigsministeren i Folketinget, at det måtte være klart, at håndhævelsen af lovgivningen på dette område som på ethvert andet område var et anligende for offentlige myndigheder. Private organisationer kunne ikke direkte tildeles en sådan myndighed eller et sådant ansvar. Etablering af et sekretariat ville være en meget dårlig udnyttelse af offentlige ressourcer, og det var vanskeligt at se, hvad et fælles nordisk sekretariat kunne føje til den nationale håndhævelse.

Hvis der i den konkrete håndhævelse måtte vise sig behov for at samarbejde med andre nordiske myndigheder, ville de nødvendige kontakter blive taget straks, og det ville ske på den hurtige og fleksible måde, hvorpå nordiske embedsmænd hele tiden samarbejder. Med de kommunikationsmidler, der i dag er til rådighed, ville et fælles sekretariat være helt overflødig.

Ordførerne fra S, KF, V, RV, KRF og FP gik under Folketingsbehandlingen ligeledes imod oprettelsen af et fælles nordisk sekretariat. Ordførerne for Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre pegede på det eksisterende nordiske embedsmandsudvalg for foranstaltninger over for Sydafrika, som man havde stor tillid til ville forfølge den sanktionspolitik, de nordiske lande havde besluttet sig for at effektivisere.

Det er fortsat den danske regerings holdning, at kontrollen med og håndhævelsen af de nordiske landes Sydafrikalovgivning påhviler de nationale myndigheder i hvert land. I Danmark kontrolleres såvel direkte overtrædelser af sanktionslovgivningen som omgåelser heraf af Industriministeriet, Udenrigsministeriet og Toldvæsenet. Formodede overtrædelser af sanktionslovgivningen er blevet overgivet til politimæssig efterforskning. Gennem redegørelser og svar på spørgsmål bliver Folketingets Udenrigsudvalg løbende holdt underrettet om gennemførelsen af den danske sanktionslovgivning.

Det skal endeligt anføres, at de nordiske landes Sydafrika-politik gennem mange år er blevet koordineret og udbygget inden for rammerne af det nordiske udenrigspolitiske samarbejde, jf. senest det nordiske udenrigsministermøde i Tromsø den 23. – 24. marts 1988. Inden for dette samarbejde eksisterer der allerede et Sydafrikaembedsmandsudvalg, som koordinerer de nordiske landes Sydafrika-politik. Fra dansk side finder man, at det nordiske samarbejde om Sydafrika-sanktioner fortsat bør finde sted inden for disse rammer.

København, den 18. november 1988

P.m.v.

E.b.

Anita Hugau

Finland

Utrikesministeriet:¹

Enligt utrikesministeriets uppfattning fyller den finländska Sydafrikalagstiftningen sitt syfte som instrument för regeringens anti-apartheidpolitik.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Övervakningen av efterlevnaden av denna lagstiftning ankommer, liksom då det gäller nationell lagstiftning i övrigt, på de finländska myndigheterna. Utrikesministeriet har inte skäl ifrågasätta de finländska myndigheternas förmåga att fullgöra denna uppgift. Enligt ministeriets uppfattning har de finländska företagen iakttagit gällande bestämmelser och några brott mot ifrågavarande lagstiftning har veterligen inte kunnat påvisas.

Med hänvisning till ovanstående finner utrikesministeriet inte skäl att tillstyrka inrättandet av en fristående samnordisk utredningsenhet med uppgift att följa efterlevnaden av lagstiftningen mot Sydafrika. Enligt ministeriets mening kunde ett ökat utbyte av information rörande tillämpningen av Sydafrikalagstiftningen mellan berörda myndigheter i de nordiska länderna vara värdefullt.

Helsingfors den 26 oktober 1988

Jaakko Blomberg
Avdelningschef

Justitieministeriet:

Som utgångspunkt kan anföras att det är klart, att en ändamålsenlighetsprövning angående inrättandet av den utredningsenhet som medlemsförslaget avser inte ankommer på justitieministeriet. Emellertid inverkar synpunkter av politisk natur i den grad på frågans rättsliga bedömning, att de båda aspekterna inte helt kan skiljas åt.

I motiveringen till medlemsförslaget hänvisar man till, att de nordiska lagar som förbjuder handel med Sydafrika och Namibia överträds och kringgås. Som exempel på detta nämns ett par finska företags verksamhet. I förslaget anser man bl. a. mycket entydigt att ett finskt pälsvaruföretag har brutit mot en finsk lag om vissa åtgärder mot Sydafrika (1105/85, bör vara 1104/85).

Exemplet ger vid handen att frågorna i anslutning till inrättandet av utredningsenheten är problematiska. Utgående från finska lagtolkningsprinciper kan man nämligen, alldeles motiverat, vara av motsatt mening när man rent rättsligt bedömer exemplet. En fråga för sig är, om det är skäl att ändra lagen till denna del för att effektivera bojkotten mot Sydafrika. Utgångspunkten torde i alla fall vara den, att såväl en rättspolitisk bedömning av sistnämnda slag, som tolkningen och övervakningen av efterlevnaden av nationella lagar sköts av interna myndigheter. Naturligtvis påverkar också internationella aspekter framför allt frågans rättspolitiska bedömning. Ur denna synpunkt kan ett intimare nordiskt samarbete vara motiverat.

Det föreligger i och för sig inga hinder, som justitieministeriet med hänseende till sitt kompetensområde bör beakta, för att inrätta den föreslagna utredningsenheten. Utredningsenhetens uppgifter och befogenheter

bör emellertid, i synnerhet i förhållande till de interna myndigheterna, preciseras så noggrant som möjligt. Om enheten ges befogenhet att tolka Finlands lag på ett sätt, (jfr exemplet med pälsvärföretaget ovan) som i själva verket bara binder våra nationella myndigheter, kan frågan, genom att den berör statens suveränitet, förutsätta en intern reglering på grundlagsnivå.

Helsingfors den 31 oktober 1988

Leif Sevón
Avdelningschef

Matti Pellonpää
Lagstiftningsrådet

Island

Udenrigsministeriet har i skrivelse den 10 november 1988 förklarat sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Norge

Utenriksdepartementet:

Utenriksdepartementet vil bemerke at dersom et slikt organ som her foreslås opprettet skal ha rettshåndhevende funksjon, så er dette uforenlig med organiseringen av norsk påtalemyndighet. Departementet vil også gjøre oppmerksom på at de forskjellige aspekter ved de nordiske lands Sør-Afrika-politikk jevnlig følges opp på embetsplan i Den nordiske arbeidsgruppen for tiltak mot apartheid.

Oslo, 12. desember 1988

Etter fullmakt
Knut Vollebæk
Byråsjef

Børge Husefjell

Sverige

Kommerskollegium:

Den svenska lagstiftning som riktar sig mot kommersiell verksamhet i Sydafrika och Namibia består av ett investeringsförbud och ett handelsförbud. Investeringsförbudet infördes år 1979 och handelsförbudet år 1987.

I samband med att handelsförbudet infördes tillsattes en parlamentarisk kommitté som bl. a. fick till uppgift att kartlägga omfattningen av handeln med tjänster mellan Sverige och Sydafrika. Vissa former av sådan handel är redan förbjudna, dvs. teknologiöverföring och tjänster i samband med varuhandel. Kommittén skall utreda i vilken mån ytterligare restriktioner eller förbud i samband med tjänstehandel kan vara möjliga och påkallade.

Investeringsförbudet

Lagen (1985: 98) om förbud mot investeringar i Sydafrika och Namibia avser att förhindra nyetablering av företag i Sydafrika och Namibia liksom att förhindra att där redan etablerade svenska företag utvidgar den verksamhet de bedrev då lagen infördes 1979. Lagen innehåller också sedan 1986 ett förbud för svensk juridisk person att upplåta patent- eller tillverkningsrätt till ett sydafrikanskt eller namibiskt företag.

Investeringsförbudet är utformat som ett principiellt förbud för svenska juridiska personer att företa eller bidra till vissa ekonomiska transaktioner med avseende på verksamhet i Sydafrika eller Namibia. För att förhindra kringgåenden har lagen utformats så att den även reglerar agerandet hos svenskdominerade dotterbolag utanför Sverige vad gäller deras investeringar i Sydafrika och Namibia.

Regeringen har möjlighet att meddela undantag från förbudet under förutsättning att detta inte gör det möjligt för sökanden att utvidga sin verksamhet i Sydafrika eller Namibia. Sådana undantag har inte meddelats sedan år 1985.

Kommerskollegium är den myndighet som har tillsyn över lagens efterlevnad. Kollegiet får ålägga svensk juridisk person att tillhandahålla sådana uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen.

De svenska juridiska personer som själva eller genom dotterbolag driver rörelse i Sydafrika eller Namibia skall enligt lagen varje år redovisa hur verksamheten i Sydafrika och Namibia utvecklas. Redovisningen skall avse produktion, omsättning, antal anställda, företagna investeringar och andra sådana förhållanden som har betydelse för kontrollen av hur lagen efterlevs. Redovisningen skall också omfatta löner och anställningsvillkor samt sociala förhållanden för de anställda.

Redovisningen skall av företagen ges in till kommerskollegium senast sex månader efter räkenskapsårets slut. Kollegiet lämnar varje år en redogörelse för redovisningarna till utrikesdepartementet. Kollegiet har inte sedan lagstiftningen infördes 1979 haft anledning att rikta några väsentliga anmärkningar mot företagen när det gäller efterlevnaden av investeringsförbudet.

Handelsförbudet

Enligt förordningen (1987: 477) om förbud mot handel med Sydafrika och Namibia får varor inte föras in i Sverige om ursprungslandet är

Sydafrika eller Namibia. Varor får heller inte föras ut ur Sverige om bestämmelselandet är Sydafrika eller Namibia. Förbudet omfattar även vissa åtgärder som verksamt bidrar till uppkomsten av brott mot in- och utförselförbudet såsom lossning, lastning, transport m. m. Regeringen har möjlighet att medge undantag från förbuden men hitintills har ytterst få undantag medgivits. Undantag har endast medgivits då det förelegat humanitära skäl för export till Sydafrika.

Handelsförbudet innebär att det är förbjudet för svenska företag att skicka varor till Sydafrika och Namibia via andra länder. Det är inte heller tillåtet att importera varor från Sydafrika eller Namibia genom att låta varorna passera flera andra länder på vägen till Sverige. Däremot omfattar handelsförbudet inte svenska dotterbolag i utlandet eftersom det rättsligt sett finns begränsade möjligheter att i detta avseende genom svensk lagstiftning föreskriva regler för svenskägda dotterbolag i utlandet. Den tidigare nämnda parlamentariska kommittén har även fått i uppdrag att se över denna tredjelandsproblematik.

Tullverket är den myndighet som har tillsyn över efterlevnaden av handelsförbudet. Då en varutransaktion inte omfattas av handelsförbudet, dvs. varor som enligt 1 § förordningen är undantagna eller handel för vilken regeringen medgivit undantag, sker en prövning hos kollegiet enligt regleringsförordningens och licensförordningens bestämmelser. Denna prövning är av formell art och resulterar i normalfallet i att licens utfärdas.

Medlemsförslaget om en samnordisk utredningsenhet

Enligt kollegiets bedömning fungerar tillsyn och kontroll av den lagstiftning som riktar sig mot kommersiell verksamhet i Sydafrika och Namibia tillfredsställande inom de ramar som ges i lagstiftningen. Det ingår även i den tidigare nämnda parlamentariska kommitténs uppgifter att se över tredjelandsproblematiken.

Kollegiet har emellertid inget att invända mot förslaget att Nordiska ministerrådet inrättar en samnordisk utredningsenhet med uppgift att kontinuerligt följa hur de nordiska ländernas bojkottlagstiftning mot Sydafrika efterlevs.

För svensk del förutsätter kollegiet dock att tillkomsten av en sådan enhet inte inverkar på de arbetsuppgifter som enligt gällande lagstiftning ankommer på tullverket och kommerskollegium – i varje fall inte innan erfarenheter av ett gemensamt nordiskt arbete i detta hänseende vunnits och de nationella bestämmelserna samordnats.

Stockholm den 14 november 1988

Enligt kommerskollegiets beslut

Marianne Jönsson

Medlemsförslag om nordiskt biologår 1990

(Väckt av Johan Buttedahl samt Esko Aho, Svein Alsaker, Gunnar Björk, Gustav Björkstrand, Karl-Gunnar Fagerholm, Ivar Hansen, Olof Jansson, Elver Jonsson, Anneli Jäättteenmäki, Páll Pétursson, Hans Petersson, Mirja Rynnänen, Harald Synnes, Peder Sønderby, Karin Söder, Ole Gabriel Ueland, Valgerður Sverrisdóttir, Bengt Westerberg och Marjatta Väänänen)

BILAGA I

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska rådet, kulturutskottet:

Utskottet konstaterar att medlemsförslaget är synnerligen aktuellt i det nordiska samarbetet. Miljöfrågor har behandlats av Nordiska rådet i ökad takt den senaste tiden. Förslaget om ett nordiskt biologår kan ses som en naturlig uppföljning av rådets behandling av miljöfrågor, bl. a. Nordiska rådets extrasession i Helsingör i november 1988.

Utskottet noterar att forskningen på miljöområdet har ökat väsentligt de senaste åren och anser det positivt och angeläget att den fortsätter med så stora resurser som möjligt för att försöka förhindra den hotande utvecklingen på miljöområdet som allt för länge har försiggått. Utskottet vill därför speciellt understryka det viktiga i förslagets påpekande att Nordiskt biologår kan stimulera till att koordinera och utveckla forskningen mellan de nordiska länderna i biologi- och miljöfrågor. Det är ett framtidsmål att utveckla den gemensamma nordiska forskningen om miljöfrågor och för att nå detta mål borde förslagets idé om upprättande av en gemensam nordisk ekologiutbildning genomföras. Utskottet anser det synnerligen angeläget att detta blir ett av årets huvudtemata.

Utskottet tillstyrker vidare förslaget om att miljöfrågorna inte endast borde beröra en liten del av invånarna i Norden utan att hela befolkningen måste bli engagerad i ett nordiskt biologår. Om resultat skall uppnås måste den breda allmänheten bli involverad i årets aktiviteter och få möjligheter att påverka sin egen situation på miljöområdet i det dagliga livet. Utskottet anser därför att ett nordiskt biologår innebär möjligheter för folkrörelser

och organisationer i Norden att öka sitt engagemang för en bättre miljö. Utskottet betonar också nödvändigheten av att skolan i Norden inför och under detta år blir involverad och aktiverad i frågan.

Utskottet noterar att ett förslag om namnändring på Nordiskt biologiår 1990 till Nordiskt miljöår har framförts. Även om de konkreta åtgärder som medlemsförslaget innehåller om årets aktiviteter inte omfattar ett så brett ämnesområde som "miljöår" innebär, anser utskottet att en namnändring kan vara en förutsättning för att nå ut till allmänheten med syftet med biologiåret.

Stockholm den 31 januari 1989

För Nordiska rådets kulturutskott

J. K. Hansen

Ordförande

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN):

NLN stöder förslaget om ett nordiskt biologiår 1990.

Nordiskt samarbete kring bioteknologisk grundforskning och biologisk/bioteknologisk produktion är områden av särskilt och aktuellt intresse för läkemedelsområdet.

Uppsala den 23 november 1988

För Nordiska läkemedelsnämnden

Jens Overø

Ordförande

Foreningene Nordens Forbund:

Presidiet i Foreningene Nordens Forbund vil støtte medlemsforlaget om at Nordisk Råd utlyser 1990 til et Nordisk Biologiår. Selv om det er relativt kort tid til de nødvendige forberedelser av et slikt år – vil en tro at 1990 passer godt som oppfølgingsår for Nordisk Råds behandling av miljøspørsmål både ved ekstrasesjonen i Helsingør og ved den ordinære sesjon i Stockholm til våren.

Medlemsforlagets vektlegging av oppfølgingsarbeidet etter behandlingen av den nordiske miljøhandlingsplanen er helt i tråd med F.N.F.'s prioritering av miljøspørsmål som framtidig satsningsområde for Nordenbevegelsen. Det er i den sammenheng viktig å skape en bred nordisk folkeopinion slik medlemsforlaget uttaler:

Nordisk Biologiår 1990 kan innebære muligheter for folkebevegelser og organisasjoner i Norden til å øke sitt engasjement for et bedre miljø.

Som folkelig nordisk paraplyorganisasjon med nordisk samarbeid som primæroppgave vil det være naturlig for F.N.F. å delta aktivt i et opinionsarbeid sammen med andre organisasjoner med interesse for dette livsviktige samfunnsområde. Spesielt vil ungdoms/miljø og naturorganisasjoner ha praktisk nytte av det nordiske kontaktnett som F.N.F. representerer.

Begrepet biologi er imidlertid i opinionssammenheng for snevert dersom en skal oppnå et bredt folkelig engasjement.

I forslaget heter det: "Biologi i denne sammenhengen omfatter det miljøpolitiske og økologiske området. Dette innbefatter bl. a forurensing, næringsutvikling, bioteknologisk utvikling på planter og dyr og ressursforvaltning". Dette er en så vid definisjon av begrepet biologi at det hadde vært riktigere å bruke begrepet miljø. F.N.F. vil foreslå at betegnelsen på året blir "Nordisk Miljøår 1990" og at en innen denne rammebetegnelsen legger sterk vekt på biologifaget både forskningsmessig og undervisningsmessig.

Det er dessuten viktig å vektlegge tiltak som kan fange opp den nordiske ungdommens voksende interesse for miljøspørsmål.

En vil utvilsomt kunne engasjere store deler av befolkningen i Norden i det praktiske holdningsarbeid som må til for å møte de miljøpolitiske utfordringer som ligger foran oss.

I tillegg til de 6 aktivitetstiltak medlemsforslaget foreslår og som F.N.F. gir sin tilslutning til, vil en foreslå at det blir tatt initiativ til en *nordisk ungdomsfestival om miljøspørsmål sommeren 1990*.

På en slik festival som kan samle tusenvis av nordiske ungdommer og andre interesserte, kan en kombinere flere av medlemsforslagets aktivitetsområder som konferanser, utstilling og demonstrasjon av bioteknologi og utdeling av miljøpris.

Foreningene Nordens Forbund gir sin tilslutning til medlemsforslagets konklusjon, punktene A-B og C och deltar gjerne i det praktiske forberedelsesarbeidet.

En vil imidlertid foreslå at betegnelsen på året endres til Nordisk Miljøår 1990.

København i desember 1988

Foreningene Nordens Forbund

Dorte Bennedsen
Ordfører

Lars S. Hauge
Generalsekretær

Danmark

Miljøstyrelsen:

I medlemsforslaget henvises som baggrund for at udnævne 1990 til Nordisk Biologiår til en række økologiske kriser og til, at der indenfor Nordisk Råd har været taget en række initiativer på miljøområdet i 70'erne og 80'erne. Det anføres endvidere, at det er vigtigt, at miljøspørgsmål ikke blot behandles af en lille del af befolkningen, men at et bredt alment engagement i de nordiske befolkninger er nødvendigt.

Indledningsvis må det anføres, at der i begrundelsen refereres til miljøproblemer og miljøinitiativer, og at begrebet Biologiår derfor næppe kan siges at opfylde hensigten med initiativet. Biologi dækker meget andet end miljøproblemer, men ikke mindst handler miljøproblemer om meget andet end biologi.

Der er ingen tvivl om, at der i de nordiske lande er en stigende politisk opmærksomhed om miljøproblemer, og at en indsats på miljøområdet må forudsætte et bredt engagement i de nordiske befolkninger. Der er dog også, som det anføres i forslaget, taget en række initiativer på dette område, som i et vist omfang kan siges at opfylde nogle af de konkrete forslag, der stilles i medlemsforslaget:

1. Det foreslås, at der laves konferencer nationalt og nordisk for at sprede kundskab om biologispørgsmål og om det nordiske miljøprogram. I 1989 planlægges en nordisk havmiljøkonference, en international konference om trafik og miljø og en nordisk konference om miljøundervisning. I 1990 skal Danmark, Norge og Sverige deltage i den 3. Nordsøkonference, og der afholdes i Bergen en stor konference om opfølgning af Brundtland-rapporten for ECE-landene – en konference, hvor både myndigheder og organisationer vil deltage. Det bør derfor meget nøje overvejes, om afholdelse af yderligere konferencer vil finde sted på bekostning af det, som allerede er planlagt.

2. Det anføres, at et Nordisk Biologiår kan stimulere til at koordinere og udvikle forskning i biologi- og miljøspørgsmål. Indenfor forskningsområdet er det allerede en række initiativer igang. Indenfor miljøområdet eksisterer der en lang række faglige arbejdsgrupper, som idag udfører et frugtbart udredningsarbejde. Udgangspunktet for yderligere initiativer må derfor være en vurdering af om – og i så fald – hvor, der er behov for yderligere fælles initiativer.

3. Det foreslås, at der nedsættes en Nordisk Kommission for evaluering af Brundtland-rapporten. Hertil kan oplyses, at der i regi af Nordisk Embedsmandskomite er afsat penge til et fælles nordisk udredningsarbejde vedr. opfølgning af Brundtland-rapporten. Dette arbejde er gået igang pr. 1.1.89. Endvidere kan henvises til konferencen i Bergen i 1990, som allerede er omtalt.

4. Som et fjerde punkt foreslås en øget samordning på det bioteknologi-

ske område. Forskningsdirektoratet henviser i den sammenhæng til det fælles nordiske program "Nordisk Bioteknologi", som er under udarbejdelse, og som også omfatter informationsaktiviteter.

5. Der foreslås endvidere oprettet en nordisk miljøpris, som skulle uddeles en gang årligt. En sådan pris ville muligvis skabe en vis opmærksomhed om miljøproblemerne, men det forudsætter, at der kan skabes den nødvendige prestige omkring en sådan pris.

6. Endeligt slås det fast, at folk må have viden og engagement i miljøspørgsmål, for at politiske vedtagelser for alvor kan slå igennem. Nordisk Embedsmandskomite for Miljøspørgsmål har netop nedsat en informationsgruppe med det formål at formidle Embedsmandkomiteens arbejde til en bredere kreds og iøvrigt at virke for gensidig inspiration, når det gælder miljøspørgsmål. Herudover kan det oplyses, at der i Danmark i forbindelse med opfølgning af Brundtland-rapporten vil blive igangsat et bredere kampagnearbejde.

Det foreslås endeligt, at Nordisk Råd udnævner 1990 till Nordisk Biologiår, at Nordisk Ministerråd udnævner en bredt sammensat forberedelsesgruppe og at Nordisk Ministerråd afsætter tilstrækkelige midler og sekretariatsressourcer til arbejdet.

Miljøministeriet er for sin del positiv overfor initiativer, som kan skærpe befolkningens viden og engagement i miljøspørgsmål, men anser på linie med de øvrige ministerier, at et så bredt kampagneinitiativ forudsætter en meget nøje vurdering af, om det på nogen måde vil forringe betingelserne for at gennemføre allerede planlagte initiativer, jvf. det, som er anført i forbindelse med de konkrete initiativer.

Det nævnes i begrundelsen for et biologiår i 1990, at det nordiske miljøprogram skal evalueres. Det er Miljøministeriets opfattelse, at en evaluering af et så bredt og langsigtet program vil være uden mening allerede i 1990.

København, den 3. februar 1989

(Ej Sign.)

Foreningen Norden:

Foreningen Norden anser principielt, at der bør anvendes flere ressourcer på biologi – og miljøområdet. Vi kan derfor støtte medlemsforslaget om at i endnu højere grad at sætte fokus på disse problemstillinger i 1990 gennem et nordisk biologiår.

Foreningen Norden finder anledning til at ytre en vis betænkelighed ved udnævnelsen af diverse år som temaår. Erfaringer fra de senere år viser, at man ikke nødvendigvis når sin målsætning ved at proklamere et temaår og nedsætte et sekretariat.

Ydermere er det i forhold til medlemsforslaget værd at påpege de planlagte aktiviteter, der gennemføres i 1989 og 1990, arrangeret af folkelige organisationer. Et eksempel er de nordiske miljøsymposier, hvor det næste afholdes i København i 1989.

Foreningen Norden anser det for væsentligt, at forberedelsegruppen til et nordisk biologiår 1990 bl. a. får følgende opgaver:

- overveje om "biologiår" er den rette betegnelse på et temaår, der skal opfylde de intentioner, der er beskrevet i medlemsforslaget.
- præcisere hvilke mål, der skal opfyldes i dette år
- præcisere hvilke målgrupper et sådant temaår retter sig mod – er det forskningen, undervisningen, den brede offentlighed eller noget helt fjerde?
- sikre at gennemførelsen af biologiåret sker med så beskeden administration som muligt
- fastlægge retningslinier således at det altovervejende ressourcemæssige forbrug sker i form af projektstøtte til igangværende, planlagte og nye aktiviteter
- overveje muligheden af at anvende et eventuelt sekretariat som et servicekontor overfor allerede eksisterende organisationer i form af formidlings- og koordineringsopgaver.

Foreningen Norden mener, at det er meget vigtigt at få præciseret ovennævnte forhold, således at et Nordisk Biologiår 1990 ikke risikerer at fremstå som nordisk miljøretorik, men kan anvendes til at understøtte og opmuntre de nordiske organisationer, der arbejder med disse spørgsmål.

Foreningen Norden ønsker iøvrigt at henvise til den remisudtalelse der er indsendt af Foreningerne Nordens Forbund.

Foreningen Norden

Mikael Bjerrum

Informationsmedarbejder

Danmarks Naturfredningsforening:

Danmarks Naturfredningsforening finder ideen om at udnævne 1990 til Nordisk Biologiår god. Der er et stort behov for at forberede videngrundlag og folkelig forståelse for de miljøproblemer, som i de kommende år vil få stigende betydning for de nordiske landes økonomiske og sociale forbund. Et nordisk samarbejde vil på mange måder være velegnet til at skabe grundlag for et regionalt samarbejde om løsning af grænsoverskridende miljøproblemer.

Det er imidlertid foreningens opfattelse, at udviklingen af den bioteknologiske sektor, som beskrives i forslaget, kan give anledning til nye og

ukendte miljøproblemer, og at et nordisk samarbejde på dette område naturligt må omfatte fælles normer for en regulering af mulighederne for fremstilling og anvendelse af bioteknologiske produkter.

Ved et fælles engagement i natur- og miljøspørgsmål har de nordiske naturfredningsforeninger gennem mange år opbygget en tradition for et organisationsmæssigt samarbejde på nordisk plan, hvilket senest har været aktuelt i forbindelse med Nordiskt Råds ekstraordinære session i november 1988. Danmarks Naturfredningsforening finder det derfor væsentligt, at der i nordisk regi sker en udvidelse af samarbejdet over grænserne og mellem traditionelle politiske og organisatoriske niveauer.

København, den 22. december 1988

P.f.v.

Hans Chr. Karsten

WWF Verdensnaturfonden;

WWF Verdensnaturfonden kan varmt støtte nævnte forslag og de initiativer, der er nævnt i oplægget. Vi anser det for meget væsentligt, som også fremhævet i Brundtland-rapporten, at man internationalt, og altså her i nordisk regie, samarbejder og udveksler erfaringer omkring det miljøbeskyttende arbejde.

Vi vil med glæde indgå i den forberedelsegruppe, der foreslås under pkt. B i forslagene.

København, den 30. november 1988

Tommy Dybbro

Videnskabelig medarbejder
WWF Verdensnaturfonden

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet:

Social- och hälsovårdsministeriet konstaterar inledningsvis att förslagsställarna i medlemsförslaget utgått från att biologin i detta sammanhang innesluter bl. a. miljöpolitik och olika ekologiska områden såsom miljöförorening, näringsutveckling, bioteknologisk utveckling rörande plantor och djur samt resursförvaltning.

Problem med anknytning till miljöskyddet och ekologiska frågor har blivit alltmer aktuella både globalt och i de nordiska länderna. Det krävs

mycket vidsträckta åtgärder för att man skall kunna lösa dem. Lösningar på den nationella nivån räcker inte till, utan det behövs internationellt samarbete och internationella överenskommelser, om man vill göra varaktiga framsteg på detta område.

Inom det nordiska samarbetet har miljöfrågorna redan en etablerad ställning. Problemen är dock så pass omfattande och mångfasetterade att det är motiverat att utvidga och effektivisera samarbetet.

Det ökade intresset för miljöfrågor och därtill anknutna problem i de nordiska länderna har nyligen manifesterats vid Nordiska rådets 2:a extra session i Helsingör den 16 november 1988. Vid denna session behandlades enbart miljöfrågor samt ministerrådets budget för år 1989. Vid sessionen antogs bl. a. följande rekommendationer:

Rek. Nr 46/1988: *Nordiskt miljöprogram (B 85/s, A 831/s, A 843/s och A 851/s)*

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att:

a) fastställa ett nordiskt miljöprogram i huvudsak enligt ministerrådsförslag B 85/s samt med beaktande av de synpunkter och önskemål som framförts av social- och miljöutskottet och därvid omarbeta de ovan fastslagna principerna till korrekta emissionskrav, tidsgränser m. m. inom de områden som nämnts.

b) ställa erforderliga resurser till förfogande för förverkligande av miljöprogrammet

c) årligen lämna en redogörelse till Nordiska rådet om miljötillståndet i de nordiska länderna om uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet.

Rek. Nr 47/1988: *Internationell miljöpolitik (B 85/s, A 831/s, A 843/s och A 851/s)*

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att spela en pådrivande roll i den internationella miljöpolitiken och därvid utöva en aktiv utåtriktad internationell informationsverksamhet.

Social- och hälsovårdsministeriet anser att det är motiverat att i samband med förverkligandet och uppföljningen av ovan nämnda rekommendationer även beakta de problemområden som tagits upp i medlemsförslagen. Med tanke på de olika aspekter som tagits upp i förslagen kunde det vara på sin plats att vidga biologibegreppet, sådant det definierats i medlemsförslaget, till att omfatta mer allmänt miljöskyddsfrågor.

Ministeriet önskar i detta sammanhang peka på ett nordiskt samarbetsprojekt som f. n. genomförs vid Institutet för arbetshygien i Finland i syfte att kartlägga hälsomässiga problem inom den biotekniska industrin. Man har haft positiva erfarenheter av samarbetet på detta område. Bl. a. med stöd härav anser ministeriet att det är värt att utvidga samarbetet inom de områden som antytts i medlemsförslaget. Ministeriet vill inte i detta skede ta ställning till frågan om ett särskilt nordiskt temaår, utan önskar att denna

fråga blir beroende av mera allmänna överväganden om på vilket sätt ovan nämnda rekommendationer kommer att uppföljas och på vilket sätt de medel som nu ställts till förfogande för miljöpolitiska åtgärder kunde disponeras under den närmaste framtiden.

Helsingfors den 24 november 1988

Helena Pesola
Social- och hälsovårdsminister

Karl Johan Krokfors
Sektörare för internationella ärenden

Miljöministeriet:

Miljöministeriet understöder förslaget om att år 1990 skall ägnas åt miljövärden i enlighet med motiveringen till förslaget. Ministeriet anser dock att årets namn borde väljas så att det bättre motsvarar motiveringen. Biologin som vetenskap anknyter bara till vissa delar till de miljöproblem som tas upp i motiveringen, och dessa problem har åtskilliga andra aspekter än de rent biologiska. Ett lämpligare namn kunde sålunda vara "miljöforskningsåret", "miljökunskapsåret", "naturåret", "ekologiåret", "miljö- och bioteknikåret" eller något liknande.

Miljöministeriet föreslår också att till motiveringen skall fogas en punkt där behovet av forskning om de mest akuta miljöproblemen påpekas, exempelvis

– den så kallade kritiska belastningen på olika naturtyper (biotoper och ekosystem) i olika delar av Norden, dvs. hur mycket föroreningar naturen kan tåla utan irreversibla skador

– verkningarna av uttunningen av ozonskiktet i den övre atmosfären på naturen i Norden

– verkningarna av den globala temperaturökningen, den så kallade växthuseffekten, på naturen och samhället i Norden.

Miljöministeriet finner förslaget förtjänstfullt såtillvida att det går ut på att aktivera alla medborgargrupper i arbetet för vår gemensamma miljö.

Helsingfors den 28 november 1988

Olli Ojala
Avdelningschef

Peter von Boguslawsky
Byråchef

Ålands landskapsstyrelse:

Landskapsstyrelsen har i princip intet att invända emot att år 1990 av Nordiska rådet utlyses till ett nordiskt biologiår.

Landskapsstyrelsen tar självfallet med intresse även del av den föreslagna förberedelsegruppens utarbetade planer för det eventuella nordiska biologiåret.

Däremot är landskapsstyrelsens egna resurser att i större utsträckning uppmärksamma temaår av föreslagen omfattning av naturliga skäl mycket begränsade.

Mariehamn den 11 november 1988

Sune Eriksson
Lantråd

Håkan Kulves
Miljövårdsintendent

Ålands Natur & Miljö r. f.:

Ålands Natur & Miljö r. f. stöder initiativet att 1990 föreslås som ett nordiskt biologiår. Miljöfrågan är i dag ytterst aktuell på grund av att effekterna av en långvarig miljöförstöring blir alltmer tydlig på många håll. Miljöförstöringen är regional, nationell och internationell och för att reella synliga resultat nås bör samarbete över nationella gränser ske.

I den mån det är möjligt för Ålands Natur & Miljö vill vi på alla sätt delta i ett biologiår 1990.

Mariehamn den 24 oktober 1988

Ålands Natur & Miljö r. f.
Gunmarie Larpes-Nordas
Ordförande

Island

Helse- og forsikringsministeriet (Heilbrigðis- og tryggingamála-ráðuneytið):^{1 2}

Hvis Nordisk Råd har til hensigt at tage specielle opgaver op i årene 1990 og 1991, som det forudsættes i medlemsforslagene, så er de opgaver, som her nævnes – biologiar 1990 og reumatikerår 1991 – opgaver, som kan anbefales.

Desuden anser ministeriet det for naturligt fra islandsk side at arbejde for et øget samarbejde i forbindelse med reumatiske sygdomme.

Reykjavík, den 1. november 1988

Guðmundur Bjarnason

Páll Sigurðsson

Statens Forskningsråd (Rannsóknaráð Íslands):¹

— — — I redegørelsen med forslaget peges på betydningen af miljøspørgsmål for alverdens lande, og at miljøødelæggelser ikke kender til landegrænser. Derfor må man bekæmpe den gennem internationalt samarbejde. Visse miljøfarer truer nu og har indflydelse i Norden. Biotekniske nyheder kan få stor betydning ved løsningen af miljøproblemer, og der opfordres derfor til, at Nordisk Råd erklærer året 1990 for "Nordisk biologiar".

Alle anførte argumenter drejer sig om miljøspørgsmål og betydningen af biologi, bioteknik og forskning på disse og andre områder for at kunne tage fat på problemerne, som truer forude. Der peges specielt på bioteknikken og dens betydning i bekæmpelsen af mange af de miljøproblemer, som man står overfor.

I redegørelsen rettes alle argumenter for at erklære et særligt nordisk år i særlig anledning mod miljø, miljøbeskyttelse og den skade, som forvoldes på miljøet. Det samme gælder de forslag, som stilles, de drejer sig udelukkende om miljøspørgsmål. Det er ikke nemt at se sammenhængen mellem erklæringerne om et "nordisk biologiar" og anledningen ifølge forslagsstillerens argumentation. Man burde snarere lægge vægt på bevillinger og samarbejde i forbindelse med selve forskningen og foranstaltninger, som

¹ Yttrandet översatt från isländska.

² Yttrandet avser medlemsförslagen A 850/s om nordiskt reumatikerår 1991 och A 855/s om nordiskt biologiar 1990.

retter sig mod en løsning af problemerne. Statens Forskningsråd kan ikke se, at en erklæring om "nordisk biologiår" kan få større betydning i den sammenhæng. Det begreb dækker et langt bredere spekter, end man går ud fra i forslagene og ville derfor gå over målet.

Reykjavík, 6. december 1988

For Statens Forskningsråd
Vilhjálmur Lúðvíksson

Naturværnsrådet (Náttúruverndarráð):¹

Naturværnsrådet er positivt indstillet overfor, at erklære 1990 for nordisk biologiår.

I de seneste år er diskussioner omkring miljøspørgsmål blevet stærkt forøget, og konsekvenserne af forurening af økosystemet har yderligere ansporet dertil. Økologisk viden er grundlæggende for miljøbeskyttelse, og det er vigtigt at give dem, som arbejder med fødekædeundersøgelser, de bedste muligheder for at gøre rede for deres arbejde og gøre sig bekendt med, hvad der sker i nabolandene. Det er heller ikke mindre betydningsfuldt, at befolkningen i almindelighed får flest mulige oplysninger om vort miljø, og et nordisk biologiår kunne være den rigtige lejlighed til at gøre fremstød på dette område.

Reykjavík, 21. november 1988

Þóroddur F. Þóroddsson
Generalsekretær

Norge

Fiskeridepartementet:

Fiskeridepartementet finder forslaget om et nordisk biologiår i 1990 interessant og kan stort sett slutte seg til medlemsforslaget. Vi vil imidlertid komme med et par merknader.

Medlemsforslaget legger opp til at biologiåret avgrenses til kun å omfatte miljøpolitiske og økologiske problemstillinger. Fiskeridepartementet kan være enig i at disse temaer bør tillegges stor vekt. Departementet er likevel av den oppfatning at biologien som fag bør presenteres i langt større

¹ *Yttrandet översatt från isländska.*

bredde innenfor rammen av et biologisk år. En vil da på en helt annen måte kunne få frem hvilke problemstillinger de biologiske disipliner kan bidra til løsninger på, f. eks. innenfor medisin, industri, u-hjelp osv. Dette vil samtidig belyse viktige og interessante berøringspunkter mellom biologiske og andre fagområder.

Hva angår forberedelsene til det foreslåtte biologiske året, synes tiden å være knapp. For å få en bredest og best mulig koordinering av forberedelsesarbeidet i de nordiske land, bør en derfor vurdere å trekke inn den kompetanse som finnes i Nordisk Biologisk Råd og dets tilsluttede medlemsorganisasjoner.

Oslo, 16. desember 1988

Kjell Raasok
Ekspedisjonssjef

Tore Riise
Byråsjef

Kultur- og vitenskapsdepartementet:

Forslaget tar opp mulighetene for å styrke det nordiske samarbeidet på områder som er prioritert fra norsk side. Dette gjelder for eksempel miljørelatert forskning og forskning omkring bioteknologi.

Kultur- og vitenskapsdepartementet legger stor vekt på den forskningsmessige oppfølging av rapporten fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling og mener at oppfølgingen krever økt internasjonalt samarbeid. Departementet er videre enig i at det bør skje en styrking og effektivisering av innsatsen innenfor bioteknologi. Samarbeid på nordisk basis kan være et egnet bidrag i denne sammenheng. Departementet vil understreke betydningen av grunnleggende biologisk forskning for de områder forslaget gjelder. Vi vil også peke på at økt satsing på forskerrekuttering vil utgjøre en viktig del av kompetanseoppbyggingen innen biologisk grunnforskning.

Vi er enig med forslagsstillerne i at det er behov for en overordnet nordisk strategi for blant annet de politiske beslutningstakerne på det bioteknologiske område. Dette anser vi som særlig viktig når det gjelder forskningsetikk og sikkerhet.

Det foreslås at Nordisk ministerråd oppnevner en forberedelsesgruppe med bred representasjon av blant annet nordiske folkebevegelser og organisasjoner for å planlegge gjennomføringen av året. Departementet mener at det er nødvendig med bred faglig kompetanse i en slik planleggingsgruppe. Vi anser at den ekspertise som allerede eksisterer i nordisk regi bør

trekkes inn, som for eksempel Programkomiteen for det bioteknologiske samarbeidsprogram.

Kultur- og vitenskapsdepartementet støtter i prinsippet forslaget om å utlyse 1990 som et nordisk biologiar.

Oslo, 16. januar 1989

Etter fullmakt

Olav Nyhamar

Byråsjef

Hans Berg

Førstekonsulent

Landbruksdepartementet:

Det har kommet forslag om å gjøre 1990 til et nordisk biologiar. Det blir foreslått videre at Nordisk Ministerråd oppnevner en forberedelsesgruppe med bred representasjon fra bl. a. nordiske folkebevegelser og organisasjoner for å planlegge gjennomføringen av et slik år og at Ministerrådet avsetter tilstrekkelige økonomiske og administrative ressurser til tiltaket.

Landbruksdepartementet er noe usikker på om man i det nordiske arbeidet skal introdusere spesielle år – der særskilte politikkområder settes i fokus.

På den annen side har biologiske- og miljøpolitiske spørsmål blitt prioritert i det nordiske arbeidet i den siste tiden. Nordisk Råd har nylig vedtatt et miljøpolitisk handlingsprogram, en handlingsplan mot havforurensning og handlingsprogrammet for jord- og skogbruk vil bli revidert i løpet av 1989 – der det er forutsatt en sterkere vektlegging av miljøspørsmålene. I tillegg til det har vi det nordiske bioteknologiske samarbeidsprogram.

Landbruksdepartementet ser meget positivt på at biologiske og miljøpolitiske spørsmål blir satt i forgrunnen i det nordiske samarbeidet i 1990. Det vil være en fin måte å følge opp Brundtlandkommisjonens rapport på. Det springende punkt for Landbruksdepartementet er hvordan vi organiserer en større vektlegging av biologiske og miljøpolitiske saker. Etter vårt syn må et slikt opplegg bygge på samarbeide mellom eksisterende nordiske organer og organisasjoner.

Vi må søke å unngå at det blir bygd opp nye komiteer og organisasjoner. Med et slikt opplegg vil et Nordisk Biologiar være et hensiktsmessig tiltak.

Oslo, 5. januar 1989

Etter fullmakt

Almar Sagelvmo

Knut Børve

Universitetet i Bergen, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet *hänvisar i skrivelse den 1 december 1988 till uttalande av universitetets zoologiska museum (se nedan).*

Universitetet i Bergen, Zoologisk museum:

– – – de biologiske miljøer støtter det initiativ som er tatt for å fremme et forslag for Nordisk Råd om 1990 som et nordisk biologår. Universitetet i Bergen bør søke å bli representert i den gruppe som skal forberede gjennomføringen av prosjektet.

Bergen, 28. november 1988

Andreas L. Steigen
(Leder i Bisam)

Universitetet i Bergen, Det medisinske fakultet:

Det fremgår at Bergensmiljøet har en bred kompetanse innenfor de fagområder som berøres av forslaget. Det kan nevnes:

Bioteknologi

Genteknologi

Biokjemisk metodikk rettet mot forurensingsovervåking

Testing av potensielt toksiske forbindelser

Farmakologi

Etiske aspekter med hensyn på anvendelse av genteknologi i industrien og også i medisinsk sammenheng.

Av aktuelle måter å markere biologåret ved Universitetet i Bergen på kan tenkes:

– faglige seminarer og møtevirksomhet

– foredrag i den populærvitenskapelige foredragsserie Lørdagsuniversitetet

– markering via Norsk Biokjemisk Selskap

– informasjonsbrosjyrer over prosjekter og personale som er villig og interessert i å holde foredrag eller andre mediaformer for presentasjon av sitt fagfelt for interesserte grupper i samfunnet.

En ville være interessert i tilbakemelding fra Nordisk Råd i saken.

Bergen, 28. desember 1988

Dagfinn Aarskog
Dekanus

Johs Teigland
Fakultetssekretær

Universitetet i Trondheim:

Forslaget om et nordisk biologiar i 1990 har vært forelagt de biologiske fagmiljøene ved UNIT. Komiteen for miljøvern (KOMMIT) ved UNIT ble på bakgrunn av fagmiljøenes uttalelser bedt om å utforme forslag til uttalelse. Dette forslaget har vært forelagt Kollegiet, som i møte den 09.12.88 gjorde følgende vedtak:

''Kollegiet slutter seg til forslaget fra Nordisk Råd om (å opprette) et nordisk biologiar i 1990 og viser til KOMMIT's forslag til uttalelse.

Universitetet vil vurdere konkrete tiltak for en aktiv deltakelse i biologiaråret.''

KOMMIT's uttalelse følger vedlagt (*se Bihang*)

Trondheim, 14. desember 1988

Ole A. Brønmo
Administrasjonssjef

Lisa Olstad
Konsulent

BIHANG**Uttalelse fra Komiteen for miljøvern (KOMMIT) om ''forslag om et nordisk biologiar i 1990''**

Forslaget om et ''nordisk biologiar'' støttes i prinsipp. Begrunnelsen for en slik manifestasjon er blant annet:

- Miljøspørsmål er internasjonale, både m. h. p. effekter og hvorledes de kan løses.
- Norden har gode forutsetninger for å samarbeide, ut fra sine kulturelle og geografiske fellestrekk, og har motiver for samarbeide, siden det er mange miljøspørsmål hvor regionale forhold dominerer.
- Ethvert tiltak som kan bidra til at miljøhensyn innarbeides som et selvfølgelig grunnlag for enkeltpersoners og besluttede organers handlinger er velkomment.

Universitetet stiller derfor bak intensjonene for Biologiåret.

Til forslagene til innhold vil vi komme med følgende synspunkt:

Forslaget fokuserer bioteknologi som løsning på mange miljøproblem, men er uten motforestillinger til slik teknologi som det knytter seg store spørsmål til, både av etisk og faglig karakter. En utdypning av disse må stå sentralt. Ved siden av mulighetene som bioteknologi åpner for løsning på miljø- og ressursproblemer, må vi arbeide for at ikke nye oppstår.

Det bør dessuten vurderes om navnet ''Biologiår'' er dekkende for det innholdet og de formål som er anført. Forslagsstillernes definisjon av biologi går langt utover det vi ellers forstår med biologi. En mer dekkende betegnelse vil være et nordisk økologiår eller aller best et nordisk miljøår.

Nordisk ministerråd stod i 1980 til 1985 bak en serie konferanser om miljølære i høgere utdanning. Universitetet i Trondheim stod som arrangør av den første av disse, som tok for seg miljølære i teknisk utdanning. Situasjonen har imidlertid forandret seg siden den gangen, og det har vært arbeidet med et forslag om en ny konferanse på europeisk basis. (Saken har vært diskutert i EF-sekretariatet, OECDs Environmental directorate og UNESCO). Med bakgrunn i den nøkkelposisjonen som teknisk utdannet personell har for utforming av miljøvennlige prosesser og naturinngrep, vil UNIT foreslå at en slik konferanse vurderes blant aktuelle tiltak i et biologår.

Miljøspørsmål er av tverrfaglig karakter. Erfaringer fra arbeid for å fremme tverrfaglig virksomhet i forskning og undervisning viser at det er vanskelig å frigjøre ressurser i fagmiljøene for slik virksomhet, selv om interessen for deltagelse kan være god. Midler øremerket til tverrfaglige tiltak er derfor viktig for å stimulere slik virksomhet.

Et hinder for slik deltagelse er imidlertid også at tverrfaglig virksomhet lett oversees i merittering. Siden Norden er et felles arbeidsmarked, ikke minst for akademikere, bør kanskje dette spørsmålet taes opp i nordisk sammenheng, og spesielt i sammenheng med et miljøår?

Norges landbrukshøgskole:

Norges landbrukshøgskole støtter tanken om et Nordisk biologår i 1990.

Når det gjelder gjennomføringen vises det til bl. a. det initiativ som allerede er tatt av Norsk naturforvalterforbund (NaFo) for et samarbeid mellom forskningsråd, departementer, høgskoler, primærnæringene, Foreningen Norden og Det Kgl. selskap for Norges Vel. Det er satt i gang et planleggingsarbeid som tar sikte på en sterk satsing på biologåret.

Ås, 18. november 1988

Arnor Njøs

Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF):

— — — NAVF stiller seg positivt til et slikt initiativ og ser det som en bekreftelse på en økende forståelse for at man må ta hensyn til at mennesket er en del av den totale biosfæren. Miljøspørsmål har en klar internasjonal profil, og gode løsninger er avhengige av samarbeide over landegrensene. Et økt og samordnet miljø engasjement fra de nordiske land vil ha en positiv signaleffekt overfor land utenfor Norden, og samtidig føre til økt bevissthet innad.

Medlemsforslaget omfatter et vidt spektrum av tiltak. Vi har delt disse i 3 kategorier:

- Tiltak for å øke folks bevissthet/engasjement
- Tiltak for å øke kunnskapen om biologiske problemer
- Tiltak for en bedret kontroll/et bedre regelverk innen forvaltning av biologiske ressurser.

Tiltak for å øke folks bevissthet/engasjement

Løsning av miljøspørsmål er i stor grad avhengig av en engasjert allmennhet. Miljøfremmende tiltak vil ofte være avhengig av at enkeltindivider/grupper legger om sine livsvaner/rutiner. En bevisst og ikke minst *opplyst* allmennhet er en forutsetning for å kunne sette i verk "upopulære" tiltak. NAVF vil her presisere betydningen av populærvitenskapelig formidling. Andre tiltak som er foreslått, som bredt anlagte konferanser, utdeling av miljøpriser og økt støtte til miljø- og naturorganisasjoner er etter vår vurdering positive tiltak. Et tiltak som ikke er konkret nevnt er en økt satsing på biologi/miljøvern i grunn- og videregående skole. Morgendagens samfunnsborgere går i dag på skole. Det vil være av avgjørende betydning for framtidig engasjement, at det legges en god basis i skolen.

Tiltak for å øke kunnskapen om biologiske problemer

Dette er etter NAVFs syn et nøkkelpunkt i forhold til framtidig sameksistens mellom mennesker og miljø. Det foreslås å stimulere til koordinering og utvikling av forskningen mellom de nordiske land i biologi- og miljøspørsmål. Dette er helt i tråd med NAVFs generelle målsetting om økt internasjonalisering.

Et moment som NAVF ønsker å understreke er betydningen av satsing på biologisk grunnforskning. En internasjonal komité har evaluert forskning innen terrestrisk økologi og systematikk i Norge. Rapporten var ferdigstillet 15. november 1988 og konkluderte bl. a. med følgende (s. 42):
As far as the Committee has seen, much of the governmental funding outside the regular university systems is generated by *ad hoc* decisions due to environmental catastrophes. This is certainly not a sound basis for the development of any basic science and its applied counterpart.

The Committee regrets the disposition between the funds allocated by NAVF for basic research, and the funds made available by ministerial departments and the like for applied research and monitoring. The Committee realizes and has acknowledged the value of applied research in the fields evaluated. But at the same time we stress with some emphasis that basic research is fundamental to and necessary for all research activities.

I skyggen av de siste års satsing på anvendt forskning rettet mot miljøproblemer har den langsiktige basale biologiske forskningen blitt sulteforet. Med dagens stadig større inngrep i livsprosessene (bioteknologi) og i naturressursgrunnlaget er grunnleggende biologisk forskning viktigere enn

noensinne. Den kompetanse som bygges opp ved en satsing på biologisk grunnforskning vil gi nødvendig viten for god samfunnsplanlegging, riktig ressursforvaltning og representere et viktig fundament for løsning av framtidige miljøproblemer. En viktig del av en slik kompetanseoppbygging må være satsing på forskerrekruttering. Behovet for menneskelige ressurser vil bare øke i årene som kommer.

Etter NAVFs syn vil et naturlig tyngdepunkt i et nordisk biologiar være en sterk satsing på biologisk grunnforskning. For å sikre et vitenskapelig fundament for planlegging og gjennomføring av biologiar bør ressurspersoner fra grunnforskningsmiljøene tas med i de planleggingsgrupper som oppnevnes.

Tiltak for en bedret kontroll/et bedre regelverk innen forvaltning av biologiske ressurser

Når det gjelder forebygging av miljøproblemer i sin alminnelighet, er disse av en slik natur, at koordinering over landegrensene ofte er en forutsetning for et vellykket resultat. Det må utformes en miljøpolitikk som baserer seg på internasjonale avtaler og gjensidig respekt mellom landene. Biologisk kunnskap må i større grad enn nå danne beslutningsgrunnlaget for forvaltningen av naturressurser.

Bioteknologi ventes å få dyptgripende betydning for utviklingen i human- og veterinærmedisin, land- og havbruk, industri og miljøvern. Det er behov for en felles nordisk strategi når det gjelder regelverk innen dette området, både innen forskning og anvendelser, og når det gjelder etiske problemer, miljøproblemer og sikkerhet.

Konklusjon

Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF) slutter seg til forslaget om å utlyse 1990 til nordisk biologiar. Rådet vil også si seg enig i begrunnelsen for forslaget. NAVF vil spesielt understreke betydningen av satsing på biologisk grunnforskning som et ledd i en nødvendig beredskap for fornuftig forvaltning av jordas ressurser.

Oslo, 30. november 1988

Leif Arne Heløe
Administrerende direktør

Jarle Nygard
Førstekonsulent

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF):

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråds (NLVF) formål er å planlegge, prioritere og finansiere forskning av særlig betydning for landbruk, næringsutvikling og naturforvaltning.

I anledning forslaget om et nordisk biologiår vil NLVF uttale følgende:

For norsk landbruksforskning har det alltid vært og er fortsatt en hovedoppgave å drive anvendt biologisk forskning. Kravene til innsats innenfor anvendt biologi er den senere tid blitt ytterligere aktualisert gjennom rapporten fra Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, Vår felles framtid. Konklusjonene i rapporten markerer behov som representerer store utfordringer for forskningen. De problemer som verden står overfor hva gjelder produksjon av nok mat innenfor rammen av en langsiktig og forsvarlig forvaltning av naturressursene, stiller biologisk forskning overfor særlig store utfordringer. Mange av de problemer som skal løses, kjenner ingen grenser. De er av overnasjonal karakter. Dette gjelder f. eks. skogdød, forurensninger i havet og klimaendringer på grunn av luftforurensninger.

En allmenn forståelse av hva disse problemene representerer både for offentlige myndigheter, næringsliv, organisasjoner og hver enkelt av oss, er av stor betydning for å kunne iverksette nødvendige løsninger.

Ved å utlyse år 1990 til Nordisk Biologiår kan en oppnå å sette i fokus viktigheten av en langsiktig naturressursforvaltning og hva biologi som fag- og forskningsområde betyr i den sammenheng. Mulighetene for en ytterligere styrking av nordisk samarbeid hva gjelder forskning og utvikling innenfor biologiske fag burde også være til stede.

NLVF vil søke å forsterke sin innsats på områder som samsvarer med institusjonene for et nordisk biologiår.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd vil på denne bakgrunn uttrykke støtte til idéen om å etablere år 1990 som Nordisk Biologiår.

Oslo, 25. november 1988

For Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd

Svein Sundsbø

Stein Hoset

Norges fiskeriforskningsråd (NFFR):

NFFR finner forslaget om et Nordisk Biologiår interessant. Det er en viktig oppgave å bidra til bevaring av miljøet. Et biologiår vil kunne stimulere til økt samarbeid mellom de nordiske land om miljøspørsmål.

Det foregår i dag miljørelatert forskning i alle de nordiske land, men samarbeidet landene imellom bør kunne styrkes. F. eks. er det i flere av

landene satt igang forskningsaktivitet relatert til den unormale algeoppblomstringen sist sommer. Dette er et eksempel på et område hvor forskningen i de nordiske land burde koordineres.

Et nordisk biologiår bør lede til en bedre koordinering av forskningen samt fremme et bredere samarbeid om aktuelle såvel som fremtidens miljøspørsmål. Innsatsen i et biologiår bør konsentreres om å finne frem til hvordan en bærekraftig utvikling kan sikres fremfor å opprette en felles nordisk økologiutdanning.

NFFR finner det viktig at det i en forberedelsesgruppe for et Nordisk Biologiår, også er personer med bred faglig kompetanse innen sentrale miljøspørsmål.

Trondheim, 6. desember 1988

Norges fiskeriforskningsråd

Roald Vaage

Tone Vislie

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd:

Tiden synes å være moden for en oppgradering av biofagene. Politiske avgjørelser angående industri, jordbruk og fiske synes ofte ikke å være fundert i biologisk kunnskap.

Også debatten omkring bioteknologi og spesielt genteknologi viser at den biologiske kunnskap er mangelfull. Vi synes derfor at problemer knyttet til dette fortjener oppmerksomhet. I følge premissene for forslaget, synes imidlertid vekten å ligge vel så mye på de økologiske som de generelle biologiske aspekter og vi vil be om at en vurderer om betegnelsen økologiår kan være mere velegnet og dekkende.

Behovet for å styrke kunnskaper og bevisstheten om de økologiske konsekvenser av industriell og annen menneskelig virksomhet, er avgjort til stede. Interaksjoner mellom geofysiske og økologiske parametere er spesielt viktig i denne sammenheng.

I en forberedelsesgruppe for dette året, må de nordiske folkebevegelsene gjerne være representert, men bør ikke ha avgjørende innflytelse.

Oslo, 5. januar 1989

For Norges teknisk-naturvitenskapelige
forskningsråd

Inge Johansen

Adm. direktør

Norges bondelag:

- Norges bondelag stiller seg positivt til at 1990 utlyses til Nordisk Biologiår.
- Norges bondelag ønsker å være representert i det organ der organisasjonen naturlig hører hjemme, blant de instanser som blir etablert for å planlegge gjennomføringen av Nordisk Biologiår 1990.
- Norges bondelag vil under planleggingsfasen ta stilling til hvor mye ressurser, økonomisk og arbeidsmessig, en vil bruke på gjennomføringen av Nordisk Biologiår 1990.

Oslo, 29. november 1988

Chr. Kjørven

Haakon Edv. Rundhovde

Norsk naturforvalterforbund:

Idéen om et Nordisk Biologiår 1990 ble presentert Norsk naturforvalterforbund (NaFo) i januar 1988 og ble utover våren 1988 videreutviklet og gjennomdiskutert i organisasjonens forskjellige medlemsgrupper og beslutningsorganer. Idéen ble også tatt opp og diskutert med ulike forskningsinstitusjoner, enkelte departementer og med forbundets nordiske søsterorganisasjoner. Norsk Naturforvalterforbund har på bakgrunn av alle positive reaksjoner tilsatt en prosjektleder, Ragnar Kvåle, for det videre arbeid med saken.

Den 21. september arrangerte NaFo et møte om Nordisk Biologiår 1990. Følgende var innbudt til møtet: Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet, Fiskeridepartementet, Norges fiskeriforskningsråd, Norges teknisk naturvitenskapelige forskningsråd, Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Foreningene Nordens Forbund, Norges landbruks-høgskole, Distriktshøgskolesystemet, Norges bondelag, Fellestrådet for universitetene, Norges fiskarlag og Norges bonde- og småbrukarlag.

En ble i møtet enige om å sette ned et arbeidsutvalg for det videre arbeid i saken. I dette arbeidsutvalget sitter representanter for Miljøverndepartementet, Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Fellestrådet for universitetene og Norsk naturforvalterforbund. Ragnar Kvåle er sekretær for arbeidsutvalget.

Det ble videre enighet om å opprette en del underkomitéer under en hovedkomité i Nordisk Biologiår 1990. Underkomitéene er tenkt å representere en betydelig bredde og dybde i det fagkompleks som Biologiåret må omfatte, såsom forskning, utdanning, offentlig forvaltning, teknologi, biologisk betinget næringsvirksomhet og organisasjoners virksomhet.

Norsk naturforvalterforbund har påtatt seg å foreslå retningslinjer for underutvalgene, og arbeider for tiden med dette.

Til grunn for arbeidet i underkomitéene mener vi bør legges prinsippet om en bærekraftig utvikling på naturens premisser. Målsettingen må være en utvikling der en forebygger problemer, slik at økologiske kriser kan unngås. Miljøspørsmål må brytes ned med det for øye at de biologiske sammenhenger i naturen blir klarere for hele samfunnet. Et vesentlig poeng i dette er at biologisk kunnskap må få bedre plass i utdanningen på alle skoletrinn. Spesielt er det viktig å få mer kunnskap om naturens biologiske forutsetninger høyere prioritert innenfor yrkesrettet og produksjonsrettet utdanning.

Norsk naturforvalterforbund mener at Nordisk Biologiår 1990 vil bli et svært viktig bidrag for å sammenfatte de ulike interesser til beste for en nordisk naturressursforvaltning som vil være tjenlig for både vår generasjon og de som kommer etter. Derfor har hvert forbund vært villig til å satse betydelige personellmessige og økonomiske ressurser i et foreløpig arbeid med dette tiltak.

Oslo, 1. desember 1988

Norsk naturforvalterforbund

Kjell Riise

Generalsekretær

Norsk bonde- og småbrukarlag (NBS):

Bakgrunnen for forslaget er dei store miljømessige og økologiske utfordringane verda står overfor i dag og behovet for ein samordna fleirnasjonal innsats på desse områda. Forslaget nemner ein del innsatsområde: Forurensing, næringsutvikling, bioteknologi og ressursforvaltning. Av konkrete forslag er nemnt konferansar, koordinert forskning og utdanning, samordning av og informasjon om bioteknologiforskning og utdeling av miljøpriser.

NBS er einige i at det er behov for ein sterkare fellesnordisk innsats innafor miljøsektoren, både for å diskutere konkrete straksløysingar og langsiktige omleggingar av lovgjeving og økonomiske tiltak. Særleg på bioteknologiområdet er det også nødvendig å opprette nye organ for informasjon om og styring av forskingsinnsatsen og utnyttinga av forskingsresultat på dette området.

Vi vil i denne samanhengen peike på at bioteknologi vil få både negative og positive konsekvensar for miljøet. Ein del prosessar kan gjerast mindre forurensande. Samtidig ser vi innafor landbruket at det er del store plantevernfabrikantane som har hand om forskingsinnsatsen. Ekstremt høgty-

tande planter og dyr vil kunne skape sterke miljømessige problem. Vi viser m. a. til planane om utvikling av herbicidresistente plantesortar, som vil legge grunnlaget for sterk auke i bruken av ugrasmiddel.

Dei nordiske landa bør også ha eit særslag ansvar for å vurdere kva som blir u-landa sin situasjon når resultatata av bioteknologiforskinga blir tilgjengelege. Mange av desse vil f. eks. sjå at råvarer dei er avhengig av å eksportere, vert erstatta av billige industriproduserte erstatningar, produsert i i-landa.

Spørsmålet om å tillate patent på liv syner også at bioteknologien er eit område der det er viktig for dei store, internasjonale selskapa å sikre seg kontroll over produkta. I tillegg til dei etiske problema dette skapar – og som på langt nær er gjennomdiskuterte – har dette spørsmålet viktige og samfunnmessige sider. Patent på desse produkta vil i lang tid framover berre tene dei største produsentane i verda.

Mindre firma, bønder, forbrukarar og politikarar vil miste det meste av sin innverknad over utviklinga.

NBS ser difor på utviklinga av forskning på og bruk av bioteknologi som eit av dei mest problemfylte spørsmåla vi står overfor, også med tanke på ei forsvarleg miljøutvikling og ein forsvarleg, langsiktig utnytting av ressursane.

Konklusjon

NBS er svært positive til at Nordisk Råd utlyser 1990 til Nordisk Biologiår og set i verk dei nødvendige førebuingane til dette.

Oslo, 8. desember 1988

Norsk bonde- og småbrukarlag

Alf Vederhus

Generalsekretær

Sindre Flø

Kommunernes sentralforbund har i skrivelse den 23 november 1988 meddelat att man inte önskar uttala sig i anledning av medlemsförslaget. Forbundet hänvisar till Norske Kvinners Sanitetsforenings engagement i saken.

Sverige

Socialstyrelsen:

Enligt förslaget omfattar ordet biologi i detta sammanhang det miljöpolitiska och ekologiska området. I förslaget lämnas också förslag till vad det nordiska biologiåret kan innehålla.

Socialstyrelsen får med anledning av remissen anföra följande.

Förslaget om konferenser inom ämnesområdet kan vara ett led i att öka förståelsen för miljöpolitik och ekologi. Inom området har vi redan två nordiska läroanstalter, nämligen Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg och Nordiska institutet för samhällsplanering i Stockholm. Enligt styrelsens uppfattning bör det vara möjligt att inför en gemensam nordisk satsning på det miljöpolitiska och ekologiska området engagera dessa två utbildningsorganisationer. De är väl etablerade var och en inom sin sektor.

När det gäller förslaget till en gemensam nordisk ekologikutbildning skulle det vara möjligt att bygga på de kunskaper och de erfarenheter vi har i Sverige när det gäller utbildning av miljö- och hälsoskyddsinspektörer.

Förslaget om en nordisk kommission för att utvärdera FN-rapporten om jordens miljö och utveckling tillstyrks.

Styrelsen tillstyrker också förslaget om att ta fram bättre information om utvecklingen inom det biologiska området.

Slutligen tillstyrker socialstyrelsen förslaget om åtgärder för att höja kunskaperna och engagemanget inom miljöområdet hos befolkningen genom att engagera folkrörelser och övriga frivilliga organisationer.

Stockholm den 8 december 1988

Carl-Anders Ifvarsson

Guldbrand Skjönberg

Statens naturvårdsverk:

Inledningsvis kan nämnas att ett omfattande nordiskt samarbete på miljöområdet redan existerar genom den nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor. I de arbetsgrupper som upprättats under ämbetsmannakommitténs behandling behandlas delvis de frågor som förslagsställarna anser böra ingå i ett nordiskt biologiår 1990, bl. a. miljövårdsforskning samt vatten- och luftföroreningsfrågor. Vid kommitténs senaste möte i juni 1988 fattades även beslut om bildandet av en speciell nordisk arbetsgrupp för informationsfrågor.

Idén med utlysandet av ett nordiskt biologiår 1990 ligger i linje med naturvårdsverkets strävanden att söka vidga allmänhetens miljöengagemang och därmed öka värnandet om miljön.

Naturvårdsverket delar uppfattningen om det angelägna i att sprida kunskap om och att följa upp den nordiska miljöhandlingsplanen. En ökad nordisk samordning är nödvändig för en effektivisering av resurserna för att bekämpa miljöföroreningar. Vad gäller bioteknik ger den stora möjligheter till miljöförbättrande åtgärder inom bl. a. processteknik, reningstek-

nik, jordbruk och avfallshantering, men inger även farhågor beträffande ekologiska konsekvenser och hälsorisker. Naturvårdsverket instämmer i förslaget om utarbetande av en nordisk strategi på bioteknikområdet.

Naturvårdsverket stödjer tanken på instiftandet av ett nordiskt miljöpris som en del av arbetet för en bättre miljö i Norden och ett ökat engagemang för miljöfrågor. Verket utgår från att priset administreras av Nordiska rådet.

Det bör dock påpekas att naturvårdsverket inte har några särskilda medel för marknadsföring av begreppet "Nordiskt biologiår 1990". Kampanjen, eller delar därav, kan ev. ingå i verkets ordinarie informationsverksamhet, t. ex. genom artiklar i naturvårdsverkets tidning Miljöaktuellt.

Solna den 18 november 1988

Valfrid Paulsson

Anita Moberg

Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR):

Biologin omfattar ett mycket stort forskningsområde, alltifrån processer på molekylär nivå i cellernas minsta funktionella delar till globala biogeokemiska kretslopp.

De senaste decenniernas snabba vetenskapliga utveckling inom biologin fortgår i oförminskad takt. Eftersom den berör det naturvetenskapliga underlaget för själva livsprocessen väcker den också berättigad uppmärksamhet ute i samhället. De nya kunskaperna griper in på många delar av samhällslivet och ger förutsättningar för en positiv utveckling på många viktiga och angelägna områden.

Det finns enligt NFR:s uppfattning all anledning att stödja tanken på ett Nordiskt Biologiår 1990. Det är viktigt att väcka intresse för och sprida information om de nya kunskaper, som erhållits genom den biologiska forskningen. Mot bakgrund av de aktuella samhällsintressena ligger det nära till hands att uppmärksamheten fokuseras på olika slag av miljörelaterade problem och på bioteknikområdet. Det är emellertid viktigt att man vid planeringen av det föreslagna biologiåret så långt som möjligt beaktar biologiområdet i hela dess bredd. Samtidigt vill rådet varna för att bredda ämnesområdet för mycket och inkludera aktiviteter och intressen, som har föga eller ingen biologisk anknytning.

Beslut i denna fråga måste fattas snabbt om det skall vara möjligt att framgångsrikt förbereda genomförandet av ett biologiår 1990. En forskjutting med ett år skulle dock förmodligen inte spela så stor roll. Viktigast är att man får ett brett engagemang bland forskare, myndigheter, organisatio-

ner, media och allmänhet. Man skall i detta sammanhang inte glömma bort skolans roll.

Givetvis bör alla redan förutsedda aktiviteter inom biologiområdet under 1990 kunna inrangeras i programmet om så anses lämpligt. Skall emellertid avsikten med biologiåret uppnås, måste ytterligare slagkraftiga projekt av olika slag initieras, vilket kräver resurser utöver existerande budget och personalramar. Nordiska ministerrådet har där goda möjligheter att förstärka sin egen verksamhet på ekologi- och miljöområdet, som har mycket stor genomslagskraft. Ett bra exempel på aktiviteter inom Nordiska ministerrådets regi, som har stor betydelse för ekologisk forskning och forskarutbildning och samtidigt en bred allmän genomslagskraft, är den verksamhet som stöds av de Nordiska kollegierna för ekologi och marinbiologi. I en av rådets internationella utvärderingar av ekologiområdet (Terrestrial Vertebrate Ecology, 1983) betonade de utländska forskarna just dessa kollegiers betydelse: "initiative that has been of decisive importance for research students is the series of international seminar-courses organised over the last few years by the Nordic Council for Ecology. It is no coincidence that many of the reviewers first came in direct contact with ecological research in the nordic countries by means of such courses, and we have found them to be lively gatherings with a free exchange of new ideas, and thus of benefit to all concerned".

Förslagsvis skulle kanske extra aktiviteter vara möjliga i dessa kollegiers regi förutsatt att resurser ställs till förfogande. Nordiska ministerrådet bör även på annat sätt aktivt kunna bidra till att initiera och stödja andra nordiska, biologiska aktiviteter.

Stockholm den 23 november 1988

Carl Nordling

Ingrid Jansson

Svenska naturskyddsföreningen:

Föreningen beklagar det långa dröjsmålet med svaret. Våra synpunkter kanske kommer för sent för att kunna beaktas, men vi vill ändå lämna följande allmänna kommentarer.

Föreningen delar helt förslagsställarnas åsikt att miljöfrågorna angår hela befolkningen och att det därför är mycket angeläget att engagera så många medborgare som möjligt, helst i aktiva insatser för en bättre miljö. Detta är ett viktigt led i föreningens eget arbete, särskilt på lokal nivå. Föreningen har också nyligen givit ut en handledning för ett miljövänligt agerande, "Handla miljövänligt", som har fått stor spridning. Bland annat med stöd av denna skrift överväger föreningen för de närmaste åren olika insatser för att stimulera enskilda människor att göra egna, aktiva insatser

för en bättre miljö. Denna verksamhet skulle eventuellt kunna fogas in som ett led i föreningens engagemang i ett nordiskt biologiår.

En grundförutsättning för att vi skall kunna lösa dagens miljöproblem och i framtiden basera den fortsatta samhällsutvecklingen på ett långsiktigt hushållande med naturresurserna, återanvändning och en energisnål och miljövänlig teknik är goda kunskaper, inte minst i just de biologiska ämnen. Föreningen har under många år verkat för en förstärkt utbildning i biologi och naturkunskap på alla nivåer. Inte minst viktigt är att blivande tekniker, ekonomer och jurister, som ofta hamnar på viktiga beslutsposter i samhället, bibringas goda kunskaper om och förståelse för sambanden i naturen och effekterna av olika ingrepp.

Ett nordiskt biologiår skulle kunna bidra till att ytterligare fokusera uppmärksamheten på biologins betydelse för en positiv framtida utveckling och till att höja biologins anseende. Föreningen vill därför föreslå att undervisningen får särskild uppmärksamhet under Nordiska biologiåret.

Föreningen är beredd att i viss utsträckning engagera sig i ett Nordiskt biologiår.

Stockholm den 20 januari 1989

Svenska naturskyddsföreningen

Per Wramner

Ordförande

Klas Hjelm

Naturvårdssekr.

*BILAGA 2***I efterhand inkommet yttrande****Danmark**

Da det efter vores mening er helt nødvendigt at lave en opfølgning på miljøhandlingsplanen, finder vi det vigtigt med yderligere initiativer. Et nordisk biologår kan være en glimrende anledning til yderligere tiltag i forhold til de store miljøproblemer og vi vil derfor gerne give vores støtte til det vedlagte forslag.

Vi vil naturligvis følge sagen og håber at kunne bidrage konstruktivt til gennemførelsen.

København, den 13. januar 1989

For NOAH

Lars Schøtt Hansen

Medlemsförslag om ökat nordiskt samarbete inom turism

(Väckt av Ragna Berget Jørgensen, Peder Sønderby och Olle Östrand)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordplan:

Turismen är en del av den växande tjänstenäringen som får en allt större ekonomisk betydelse i det postindustriella samhället. De geografiska och kulturella förutättningarna gör Norden till ett attraktivt resmål för människor från tätbefolkade delar av Europa. Det finns således en intressant marknad att utveckla.

Resande över gränserna bidrar också till ökad kunskap om förhållandena i grannländerna – en viktig komponent när det gäller samarbete och förståelse mellan de nordiska länderna.

För att kunna bygga vidare på turismen som en betydelsefull och utvecklingsbar näringsgren är det viktigt att ha ett brett kunskapsunderlag om dess roll för ekonomi och sysselsättning m. m. För att turistsatsningar skall få önskvärda effekter är det också väsentligt att känna olika besökskategoriers behov, hur marknadsföringen skall genomföras etc. Det finns en mängd frågeställningar av denna karaktär som bör bli föremål för närmare studier genom forskningsinsatser.

Samordning av nordisk forskning är emellertid ett generellt problem; det finns inget utvecklat samarbete mellan ländernas FoU-organ och anslagsgivare. I det program för samordning av nordiska turistfrågor som nämns i motionen är därför också finansieringsfrågan av central betydelse.

Stockholm den 1 december 1988

Gunnar Olsson
Föreståndare

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet:

Förslaget syftar till att främja turismen i Norden genom olika åtgärder. Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet instämmer givetvis i syftet. Rådet har anledning att yttra sig över förslaget endast i den mån det avser åtgärder inom beskattningen. Som ett tänkbart medel att nå syftet framför förslagsställarna idén att man genom att jämställa turistresor i Norden med export skulle förbilliga turistens vistelse här. En utredning bör därför göras för att undersöka om mervärdeskatten på paketresor m. m., som köps av utomnordiska medborgare utanför Norden eller vid ankomsten hit, skulle kunna avskaffas.

Forskningsrådet ställer sig avvisande till idén. Den avgörande invändningen är att den strider mot mervärdeskattens principer. Skatten avser att träffa konsumtionen i Sverige. I den mån det i de avsedda paketresornas pris ingår kostnad för momsbelastad konsumtion här, är det således helt i överensstämmelse med lagstiftningens syfte att moms tas ut. Att undanta sådan konsumtion från moms skulle vidare inte bara vara praktiskt olämpligt utan även stöta på lagtekniska problem. Åtgärden skulle klart strida mot dagens förenklingssträvanden på skatteområdet.

Som ytterligare skäl för forskningsrådets avstyrkande ståndpunkt vill rådet erinra om att reformarbetet i dag såväl i Norden som i västvärlden i övrigt i hög grad går ut på att bredda skattebasen. Detta gäller inte minst mervärdeskatten (Finland har allmän omsättningsskatt i stället för moms). Det är här fråga om en internationell trend. Mot denna bakgrund framstår medlemsförslaget som ett steg i fel riktning. Härtill kommer att moms-lagstiftningen i Norden står inför uppgiften att harmoniseras med lagstiftningen i övriga Europa. Såvitt forskningsrådet känner till finns inte inom EG-området något exempel på undantag av det nu aktuella slaget. Däremot förekommer moms på själva resekostnaden – något som inte är fallet åtminstone i Sverige men som f. n. torde övervägas av den sittande moms-utredningen.

Forskningsrådet avstyrker att den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Stockholm den 23 december 1988

På Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådets vägnar

Gösta Ekman

/Kristina Ståhl

Nordens fackliga samorganisation (NFS):

NFS instämmer i förslagsställarnas uppfattning om ett kraftigt ökat nordiskt samarbeite inom turistsektorn. Det är inte minst viktig ått stödja turistnåringen med tanke på ått man redan idag sysselsåtter flera hundratusen anstållda i de nordiska lånderna. En omfattning som med ytterligere stødinsatser såkert kan økas våsentligt.

Emellertid bør enligå NFS' mening stødåtgårder før turism åven riktas mot sådana grupper som av økonomiske eller andra skål inte har møjligået ått utnyttja sin semester før ått turista. Enligå eksempelvis svenske LOS egne undersøkninger utgør denna grupp ca 30 procent av organisationens medlemmar.

Det år viktig ått inom turistpolitikens ram gøra sårskilde insatser før dessa grupper. Utøver rabatter og paketteresor, som nåmns i førslaget, bør t. ex. grupperesor, inom-nordiske charterresor, handikappede og ensamstående føråldrår med små barn m. m. stimuleras.

Vid genåmførandet av dessa – og i medlemsførslaget i øvrigå redovisåde stimulansinsatser – år det viktig ått så omfattande information som møjligå utformas till berørda grupper.

NFS vill med dessa kompletteringer tillstyrke medlemsførslaget om kraftigå økat nordiskå samarbeite inom turistsektorn.

Stockholm den 15 desember 1988

Nordens facklige samorganisation

Sune Ahlén

Kalle Danielsson

Foreningene Nordens Forbund (FNF):

Presidiet i Foreningene Nordens Forbund vil sterkt understreke medlemsførslagets innstilling til Nordisk råd og Nordisk Ministerråd om en betydelig styrking av det nordiske samarbeidet innen turistområdet.

Organisasjon

Turist og reiselivsspørsmål har ikke den nødvedige posisjon i det offisielle nordiske samarbeidet som den raskt voksende aktivitet på dette viktige området skulle tilsi. F.N.F. vil understreke medlemsførslagets oppfordring til myndighetene om å opprette en embedsmannskomite for turist og reiselivsspørsmål, direkte under ministerrådet.

Virksomhet

F.N.F. vil særlig henlede oppmerksomheten på samordnede prisreduserende tiltak som kan føre til et oversiktlig rabattsystem. I dette arbeidet er det viktig at nordiske myndigheter medvirker til at de ulike selskaper som driver passasjertrafikk til lands, til vanns og i luften samarbeider tettere enn tilfelle er i dag. Likeledes vil en påpeke nødvendigheten av å se Norden som innenriksområde når det gjelder reiseliv.

Et annet viktig område som Foreningene Nordens Forbund legger stor vekt på er det grenseregionale samarbeidet om reiseliv og turisme.

Her er det et betydelig behov for samordning av diverse enkeltprosjekt som burde sees i sammenheng.

Foreningene Nordens organisasjonsapparat er interessert i å spille en betydelig rolle i dette samordningsarbeid og vil be om at Nordisk Ministerråd inviterer til slikt praktisk samarbeid. Dette gjelder også en sterkere vektlegging av Vestnorden i reiselivssammenheng.

Utviklingen av et nyansert og kvalitativt reiselivsprodukt i Norden er ikke minst avhengig av at befolkningen i de respektive nordiske land, oppfatter reiselivet som et viktig næringspolitisk satsningsområde i de nærmeste år.

Framtidige utenomnordiske turister vil utvilsomt i stigende grad etterspørre lokale og regionale miljø og kultursærdrag og såvel folkelige som kunstneriske kulturformidlingstilbud. Også her vil nordenbevegelsen representere et koordinerings og aktiviseringsledd som i samarbeid med lokalt, regionalt og nasjonalt kulturliv kan spille en vesentlig rolle for turistproduktets kvalitet.

Det vil i denne sammenheng være nyttig å bygge videre på de verdifulle nettverk som vennskapskommunesamarbeidet, representerer.

Avslutningsvis vil presidiet understreke behovet for en felles nordisk innsats for forskning og undervisning innen denne viktige nærings- og kulturlivssektor.

Det vil være naturlig å videreutvikle det arbeid som enkelte forsknings og undervisningsmiljøer i Norden – særlig Sverige og Norge p.t. driver på området "Kultur som regional utviklingsfaktor".

I overensstemmelse med det ovennevnte vil Foreningene Nordens Forbund sterkt understreke behovet for en betydelig nordisk innsats på reiselivs- og turistområdene.

Denne innsats må også innebære en betydelig økonomisk styrking av de nordiske budsjetter på dette området.

København i desember 1988

Foreningene Nordens Forbund:

Dorte Bennedsen
Ordfører

Lars S. Hauge
Generalsekretær

Danmark

Industriministeriet:

Til brug for besvarelsen har Industriministeriet anmodet om følgende myndigheders og organisationers bemærkninger til medlemsforlaget: Danmarks Turistråd, Tolddepartementet, Trafik- og kommunikationsministeriet, Industri- og handelsstyrelsen (egnsudviklingskontoret) og Undervisningsministeriet.

Der er modtaget bemærkninger fra de 4 førstnævnte.

Industriministeriet skal på den baggrund udtale følgende:

Industriministeriet deler forslagstillernes positive vurdering af vækstmulighederne for de nordiske turisthverv de kommende år. Man er ligeledes enig i, at der kræves en aktiv indsats, hvis mulighederne skal udnyttes, og at et styrket nordisk samarbejde vil kunne bidrage til at vi i Norden får vor del af den forventede vækst i den internationale turisme.

Med hensyn til spørgsmålet om at øge rejseintensiteten mellem de nordiske lande gennem *favorable pristilbud* og *samordning af de forskellige transportmidlers rabatter* skal man pege på, at der allerede idag udfoldes betydelige bestræbelser i denne retning.

SAS oplyser, at man ser det som en vigtig opgave at stimulere turismen inden for og til Norden. Man bestræber sig således på at tilbyde attraktive priser for turister både i og udenfor turistsæsonen. SAS fremhæver i den forbindelse den såkaldte "Nordenbiljeten", som i perioden juli–august 1988 benyttedes af cirka 124.000 rejsende, hvilket svarer til en stigning på 36 pct. i forhold til året før.

SAS oplyser endvidere, at de hidtidige erfaringer med prissamarbejde med andre transportselskaber ikke har været entydigt positive. Tages der initiativ til at etablere rundrejser, hvor flytransport indgår, er man imidlertid parat til at studere spørgsmålet nærmere.

DSB peger på, at der er et godt og velfungerende samarbejde mellem de nordiske jernbaner og andre transportselskaber med henblik på at lette rejsemulighederne mest muligt med tog i Norden.

Der arbejdes i overensstemmelse hermed på at producere de bedst mulige togforbindelser til attraktive markedspriser, ligesom rabatstrukturen inden for jernbanerne søges harmoniseret under hensyntagen til de trafik- og konkurrencemæssige forhold. Da banerne er underlagt en række resultatmæssige krav er der imidlertid fastsat forskellige nationale bestemmelser – bl. a. om aldersgrænser – som kan besværliggøre samarbejdet.

For så vidt angår Nordturistkortet (inklusive Nordturist for unge) er det ifølge DSB de nordiske baners opfattelse, at produktet ikke imødekommer et markedsmæssigt behov. Eksempelvis blev der kun solgt 904 kort i Danmark i perioden januar–august 1988.

Endvidere finder DSB, at prisen på det nuværende Nordturistkort – såvel til unge som til voksne – ikke kan ændres, så længe der fortsat

ønskes gratis rejse i eget land, idet kortet i al for høj grad vil konkurrere med nationale månedskort. Prisen bør derfor være uændret for 1989.

DSB finder dog samtidig, at kortet som produkt kan forbedres, og statsbanerne har taget kontakt til "Vestnorden" (Grønland, Island og Færøerne) med henblik på at gøre det nuværende kort mere attraktivt. Derudover overvejer man for tiden mulighederne for at finde et alternativ, som har en markedsmæssig appel.

Endelig oplyser DSB, at man har indført nogle særlige ungdomsbilletter mellem København, Stockholm og Göteborg.

Industriministeriet finder det væsentligt, at eventuelle forstærkede indsatser for at øge den internordiske turisme gennem rabatter, samarbejde mv. sker på markedsvilkår, og at det er de direkte involverede parter, som er drivkraften i dette arbejde. Man kan således ikke tilslutte sig forslagsstillerens ønske om, at der over Ministerrådets budget afsættes midler til føre forskellige rabatter mv. ud i livet.

Vedrørende det *grænseregionale samarbejde*, under hvilket der igangsættes en række turistprojekter, er det ministeriets opfattelse, at det vil være formålstjenligt med et snævrere samarbejde mellem Nordisk Ministerråds Turistudvalg og Nordisk Embedsmandskomité for Regionalpolitik. Man finder dog ikke, at Turistudvalget direkte skal have i opdrag at samordne de grænseregionale turistprojekter, idet dette vil bryde med den eksisterende og i øvrigt velfungerende arbejdsdeling mellem de 2 organer.

Hvad angår *de fælles markedsføringskampagner* understreges det fra Danmarks Turistråds side, at den vesttyske kampagne ikke har været positiv set fra Danmarks synspunkt. Der må derfor skabes sikkerhed for, at fremtidige fælles kampagner etableres på et grundlag, hvor alle deltagende lande er enige om værdien af en fælles indsats.

Samarbejdet bør efter Turistrådets opfattelse i første række etableres på fjernmarkederne og ikke i særligt stort omfang – om overhovedet – på nærmarkederne.

Industriministeriet kan tilslutte sig dette synspunkt og kan oplyse, at der for øjeblikket er en større fællesnordisk kampagne under forberedelse på det amerikanske marked.

Vedrørende spørgsmålet om *kontorfællesskab* mellem de nordiske landes turistkontorer er det Danmarks Turistråds opfattelse, at der næppe er større rationaliseringsgevinster at hente. Samtidigt oplyser Turistrådet dog, at der for tiden pågår et undersøgelsearbejde vedrørende løsning af fælles opgaver i Nordisk Turistråds regi på en række markeder.

Hvad angår forslaget om en udredning af mulighederne for *afskaffelse af moms på pakkerejser m. m., som købes af ikke-nordiske rejsende* oplyser Tolddepartementet, at en pakkerejse, der købes i udlandet – eksempelvis i USA – skal beskattes efter amerikanske regler. Købes pakken i Danmark skal der i overensstemmelse med de danske momsregler ikke svares moms af den samlede pakke. Imidlertid skal der i begge tilfælde

svares moms af de momspligtige ydelser, der ingår i pakken, eksempelvis hotelovernatninger.

Indførelse af en refusionordning, hvorefter udlændinge kan få refunderet moms på serviceydelser (som hotelovernatning), som det er muligt ved køb af varer, vil være i modstrid med EF's 6. momsdirektiv.

En nedsættelse af momsen på eksempelvis hotelovernatninger alene for udlændinge vil ligeledes være i modstrid med EF's 6. momsdirektiv. Man kan ikke lade samme indenlandske ydelse – i dette tilfælde hotelovernatninger – beskattes med forskellige satser.

Endelig vil det som følge af bestemmelserne i 6. momsdirektiv ikke være muligt helt at afskaffe hotelmomsen. Den vil efter beregninger foretaget af Skatteministeriet højst kunne nedsættes til 12–13 pct. I den forbindelse kan det for øvrigt bemærkes, at Kommissionen i sit udspil til EF's fremtidige momsstruktur har placeret hotelovernatninger i båndet med de høje momssatser, dvs. mellem 14 og 20 pct.

Da det som følge af Danmarks EF-retlige forpligtigelser således ikke vil være muligt at afskaffe momsen ved udlændinges køb af pakkerejser, finder Industriministeriet ikke, at der er grund til at gennemføre det foreslåede udredningsarbejde.

Industriministeriet er enig i, at der bør ske en styrkelse af *forskningen* inden for turistområdet, og at der med fordel kan etableres et nordisk samarbejde på udvalgte områder. Man ser dog ikke noget umiddelbart behov for initiativer i retning af et nordisk samordningsprogram for forskning og udvikling inden for turistsektoren.

Vedrørende forslaget om, at man bør overveje i øget udstrækning at *overføre nationale midler til det nordiske budget til aktiviteter uden for Norden* er det Industriministeriets opfattelse, at de nuværende og forventede bevillinger på Ministerrådets budget udgør et tilstrækkeligt grundlag til gennemførelse af det turistmæssige samarbejde i Norden. Industriministeriet mener – i lighed med Danmarks Turistråd – derfor ikke, at der bør overføres yderligere nationale midler til sådanne aktiviteter.

København, den 5. januar 1989

P.m.v.

E.b.

Hendrik Boesgaard

Kontorchef

Foreningen Norden:

Foreningen Norden stiller sig positivt overfor forslaget om et øget nordisk samarbejde på turistområdet.

Foreningen Norden finder anledning til at fremdrage følgende centrale problemstillinger:

For det første er det væsentligt at sikre den internordiske turisme bedst mulige vilkår. En satsning på flere udefrakommende turister til Norden har som forudsætning at Norden er et velfungerende rejseområde i alle turistmæssige henseender. Der bør således i første række lægges økonomiske og politiske ressourcer i forbedringen af rejselivet mellem de nordiske lande, således at målet – Norden som indenrigsrejseområde – nås.

For det andet er der spørgsmålet om turismens stilling. Foreningen Norden er vidende om tanken om at satse 10 mill. kr. til en USA-kampagne og finder, at der på baggrund af de indhøstede erfaringer fra den nys afholdte Vesttysklands-kampagne, er god grund til at forvente sig en del af en sådan satsning.

Foreningen Norden finder anledning til at påpege, at disse midler bevilliges over den nye økonomiske handlingsplan – der er således fra de bevilligende myndigheders side tale om en økonomisk satsning – et initiativ til gavn for *turisterhvervet*.

Foreningen Norden finder, at turisterhvervet, som andre erhverv, bør sikres en opprioritering hvad angår de nordiske samarbejdsmuligheder.

Samtidig ønsker Foreningen Norden at understrege, at turisme ikke bare er et spørgsmål om økonomisk politik, men er en konkret mulighed for udviklingen af det nordiske kulturfællesskab.

I en tid, hvor det er nødvendigt med prioriteringer på det økonomiske område, finder Foreningen Norden det væsentligt at opprioritere kulturdelen af det nordiske turismebegreb.

Denne opfattelse skal ydermere ses i lyset af de kommende års europæiseringsbestrebelse, hvor fastholdelsen og udbygningen af det nordiske kulturfællesskab står overfor store udfordringer.

København, den 14. december 1988

Foreningen Norden

Mikael Bjerrum

Informationschef

Finland

Trafikministeriet:¹

I förslaget framläggs, att nordisk turism borde ökas med hjälp av koordinering i kommunikationsmedlens priser, med att öka samarbetet mellan olika transportformer och med att utveckla ett ständigt Norden-med-tåg-ungdomsresekort, för vilket medlen skulle avsättas över den samnordiska budgeten.

I de nordiska länderna har olika kommunikationsformer traditionellt haft intimt samarbete både i persontransporter och i andra gemensamma ärenden.

Tidtabeller för de olika nordiska transportmedlen kunde samordnas bättre än tidigare, samt kunde det vara fördelaktigt för turism och trafikidkare att skapa nya resekedjor och resepaket. Nordiska rådet kunde fungera som koordinators i utvecklingsarbetet enligt ifrågavarande förslag.

Strävan till samordning av kommersiella villkor är nyttig. Däremot är tariffernas samordning avsevärt svårare, eftersom kommunikationer fungerar enligt affärsprincip i vart och ett land.

I förslaget nämns delvis finansiering ur den nordiska budgeten av arbete som är riktat för att främja turism. Detta kan anses vara mycket positivt.

Angående ungdomsresekortet, Norden med tåg, hänför trafikministeriet till sitt tidigare utlåtande till Nordiska rådet (utlåtande 741/04/88, 23.5.1988)².

Betydelsen av den marknadsföring som riktas utanför de nordiska länderna är viktig, och en allmän utveckling av turismen kring Östersjön kunde vara positiv för Norden.

Trafikministeriet anser, att medlemsförslaget är väl underbyggt och att de anförda exemplen på verksamhet som kunde utöka nordiskt samarbete inom turistsektorn förefaller mycket användbara och tjänar ett samnordiskt intresse. Därför stöder trafikministeriet den allmänna strävan till intensifiering av nordiskt samarbete inom turistsektorn liksom framhävs i medlemsförslaget.

Helsingfors den 5 december 1988

Juhani Korpela
Kanslichef

Ismo Koskinen
Sekreterare för internationella ärenden

¹ Yttrandet översatt från finska.

² Se Sak A 821/t.

Handels- och industriministeriet:

För att intensiviera det nordiska samarbetet inom turistsektorn föreslås i medlemsförslaget organisatoriska åtgärder samt åtgärder för främjande av verksamheten. Tillika betonas betydelsen av att koordinera forskningen och trygga finansieringen av ett ökat samarbete.

Handels- och industriministeriet meddelar såsom sitt utlåtande, att ministeriet förenar sig om de synpunkter, som i medlemsförslaget anföres beträffande nödvändigheten att öka det nordiska samarbetet inom turistsektorn.

Nu då EG-länderna intensivierar sitt inbördes samarbete inom turistbranschen, anser ministeriet det vara viktigt, att även de nordiska länderna vinnlägger sig om att utveckla sitt interna turistsamarbete och befäster sina marknadsandelar på de internationella marknaderna. Det i medlemsförslaget anförda förslaget om att Nordiska ministerrådets turistutskotts nuvarande status ändras så att utskottet skulle vara en ämbetsmannakommitté direkt underställd Nordiska ministerrådet, vore ägnat att främja koordineringen av det nordiska samarbetet och skulle samtidigt betona betydelsen av ett effektivt handhavande av turistfrågorna.

Målsättningen för ett effektivare samarbete bör vara såväl att underlätta nordbornas resande i de nordiska länderna som att utöka turistströmmen från de övriga länderna till Norden. Förutom de i medlemsförslaget anförda åtgärderna vore även en vidare utveckling av ADB-baserade informations- och bokningssystem ägnad att underlätta uppnåendet av nämnda målsättningar.

Med hänsyn till de positiva erfarenheterna av den i Förbundsrepubliken Tyskland genomförda treåriga samnordiska marknadsföringskampanjen förefaller det ändamålsenligt att i enlighet med medlemsförslaget fortsätta den samnordiska kampanjverksamheten även på andra ur turistsynpunkt viktiga marknadsområden för Norden.

Vad beträffar förslaget om att kartlägga och koordinera forskningen i de nordiska länderna inom turistsektorn, fastslår ministeriet, att sådan kartläggning redan inletts på initiativ av Nordiska ministerrådets turistutskott.

Helsingfors den 15 december 1988

Pertti Salolainen
Minister

Edgar Naupert
Byråchef

Centralen för turistfrämjande:

Medlemsförslaget om ökat samarbete inom turism är ett lovligt initiativ av de nordiska parlamentarikerna och förslaget stöder i stor utsträckning det nordiska samarbetsprogram för turism, som Nordiska ministerrådets turistutskott utarbetat under detta år.

Särskilt förslaget om grundandet av en ämbetsmannakommitté för turistfrågor bör hälsas som en klar markering att höja turistfrågornas status och effektivisera turistsamarbetet på nordisk nivå. Det första steget i denna riktning har redan tagits i och med att turistspörsmålen har överförts från samarbetsministrarna till (handels- och) industriministrarna i samtliga nordiska länder, förutom Island. Med tanke på det pågående integrationsarbetet inom EG och den därav resulterande ökande koordineringen av turistpolitiken inom EG är detta av stor vikt för att bibehålla och förstärka Nordens ställning på den internationella turistmarknaden.

För att öka resandet inom Norden bör man i enlighet med medlemsförslaget göra Norden lättare tillgängligt för nordbor. Samordning av rabatter och åldersgränser samt ett ökat samarbete mellan transportbolagen för att utveckla paketresor till förmånligare priser är ett viktigt steg i strävandet att göra Norden attraktivare och lättillgängligare för nordbor. I detta sammanhang bör man även betona vikten av att förbättra informationen om det nordiska turistutbudet med hjälp av förbättrade informations- och bokningssystem.

I det gränsregionala samarbetet har betydande belopp satsats på turistprojekt. En bättre koordinering av dessa satsningar med de satsningar som görs med medel ur Nordiska ministerrådets turistutskott är onekligen önskvärd. Frågan har diskuterats i samråd mellan Nordisk ämbetsmannakommitté för regionalpolitik och turistutskottet, och i framtiden kommer dessa organ att ha en större samordning av sin verksamhet. Man måste dock beakta, att de gränsregionala projekten har en relativt stor självständighet och utformas enligt regionernas egna initiativ och förutsättningar, vilket man även bör se som en förutsättning för lyckade turistprojekt.

Den samnordiska marknadsföringskampanjen i Västtyskland visade sig enligt den utvärdering som gjordes av kampanjen vara en mycket lönsam satsning. På basen av kampanjen kan man med fog säga, att samnordisk marknadsföring är lönsam och som följd härav kommer de nordiska länderna under åren 1989 till 1991 att genomföra en samnordisk kampanj i USA, ett marknadsområde, som har en betydligt större vikt än Beneluxländerna, som i medlemsförslaget utpekats som område för gemensamma nordiska satsningar.

En administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer i större utsträckning än nu torde utan tvivel ge betydande rationaliseringsvinster. De nordiska ländernas nationella turistorganisationer är i allra

högsta grad medvetna om detta, och en arbetsgrupp inom Nordiska turistrådet håller som bäst på att utreda frågan om ökat samarbete mellan de nordiska ländernas turistbyråer i Storbritannien, Västtyskland, Frankrike, Italien, Schweiz och Benelux-länderna.

Sänkandet av den internationellt sett höga prisnivån i Norden genom att befria utomnordiska turister från mervärdesskatt är ett led i att förbättra Nordens konkurrenskraft på den internationella turistmarknaden. En utredning om hur man med skattepolitiska åtgärder kunde förbättra Nordens konkurrenskraft i fråga om turisttjänster är ett gott initiativ. Frågan bör dock dryftas mot bakgrunden att man inom EG håller på att harmonisera mervärdesskattesatserna på turisttjänster.

En kartläggning av nordisk forskning inom turismen är av nöden, då turismforskningen i detta nu bedrivs i ett stort antal högskolor, universitet m. m. Ett kartlägningsarbete beträffande detta har dock påbörjats på initiativ av Nordiska ministerrådets turistutskott.

I och med att det nordiska turistsamarbetet kommer att öka i framtiden bör man även öka resurserna för turistsamarbetet inom ramen för Nordiska ministerrådet för att kunna genomföra det nya samarbetsprogrammet för turism. Medel, som anslås genom ministerrådet bör dock endast gälla nyskapande, initierande verksamhet. Fortlöpande verksamhet bör även i framtiden finansieras av de nordiska ländernas nationella turistorganisationer och turistnäring.

Helsingfors den 14 december 1988

Birgitta Möller-Palander

Bitr. avdelningschef

Tom Ylkänen

Forskningschef

Ålands landskapsstyrelse har i skrivelse den 14 december 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget efter att ha hört Ålands turistråd.

Norge

Samferdselsdepartementet:

Reiselivsseksjonen i Samferdselsdepartementet er overført til Næringsdepartementet. Samferdselsdepartementets uttalelse i saken vil derfor begrense seg til rabatter, aldersgrenser og ungdomsreisekortet.

I 1981 ble det fremsatt et medlemsforslag (A 621/t) om like vilkår for reiserabatter i Norden. I forbindelse med Nordisk Råds *rekommandasjon 1/1983* fikk Nordisk Råds kommunikasjonsutvalg høsten 1984 en oversikt

over gjeldende rabattsystemer i de nordiske land. På basis av denne ble det samme året gitt ut en brosjyre som ble kalt "Reise i Norden".

Rabattsystemene burde således være kjent for trafikantene.

Når det gjelder spørsmålet om harmonisering av de forskjellige systemene i Norden, byr det på en rekke problemer.

Trafikkselskapene på land, sjø og i luften skal drive sin virksomhet ut fra forretningsmessige prinsipper. Selskapene er ikke villig til å gjøre noen endringer i rabattsystemet dersom det medfører tap av inntekter, og disse ikke blir kompensert med statlige midler.

Det regnes med at en økning av gjeldende rabatter eller innføring av nye, lett kan føre til inntektstap da disse i stor utstrekning er tilpasset markeds-situasjonen.

Med henvisning til dette kan det derfor bli vanskelig nå å få gjennomslag for ønsket om harmonisering av rabattsystemene.

Når det gjelder harmonisering av aldersgrensene for barn, har de forskjellige land ulike aldersgrenser.

I Danmark er aldersgrensen for barnebillett f. o. m. fire år inntil de fyller tolv år. I Sverige f. o. m. seks år til de fyller seksten. Finland f. o. m. fire år til de fyller tolv. I Island gis det rabatter for barn mellom fem og fylte tolv år.

Blant de nordiske jernbaneforvaltningene er det prinsipiell enighet om at en felles aldersgrense for barn er hensiktsmessig.

Den svenske jernbanen ser seg av markedsmessige og politiske grunner ikke i stand til å sette ned den nedre grensen fra seks til fire år. Det vil neppe bli akseptert at barn i Sverige mellom fire og seks år ikke lenger skal få kjøre gratis.

For Finlands vedkommende regner den finske jernbanen med et inntektstap på 20 mill. finske mark (1986) årlig dersom den øvre grensen heves fra tolv til seksten år.

For De Danske Statsbaner vil en slik heving av den øvre grensen medføre et tap på 10 mill. danske kroner (1986).

Under henvisning til ovenstående kan det by på vanskeligheter med å få harmonisert rabattsystemene og aldersgrensene for barn.

Når det gjelder ungdomsreisekortet, har de nordiske jernbaneforvaltningene vedtatt å forlenge prøveperioden ut 1989. Det vil deretter bli vurdert om salget av dette kortet skal fortsette eller ikke. Salget av kortet i Norge har hatt følgende utvikling:

1985	242
1986	269
1987	164
1988	763 (t. o. m. august måned).

I 1988 ble kortet, i motsetning til tidligere år, også gjort gjeldende i eget land.

Oslo, 19. desember 1988

Etter fullmakt

Erik Ribu

Næringsdepartementet:

Næringsdepartementet ser det som meget positivt at medlemsforslaget peker på den vesentlige rollen turistnæringen spiller for sysselsetting, verdiskapning og valutainntjening i de nordiske land.

Vi ser det også som positivt at medlemsforslaget peker på at det bør stimuleres til nordisk samarbeid innen turisme både for å stimulere til nordiske reisende og for å styrke konkurransen om turister utenfor Norden.

Medlemsforslaget synes i hovedsak å være på linje med det turistprogram Nordisk Ministerråds Turistutvalg har utarbeidet og som ble overlevert Nordisk Ministerråd i november d. å. Turistprogrammet forutsettes å bli endelig behandlet i Nordisk Råd våren 1989.

Med utgangspunkt i turistprogrammet forberedes nordisk seminar våren 1989 om oppfølging/gjennomføring av turistprogrammet.

Oslo, 12. desember 1988

Karin Stoltenberg

Norges skogeierforbund

Vi er fullt ut enige i at spørsmål knyttet til miljøspørsmål gis høy prioritet i politisk debatt, forsknings- og utviklingsarbeid og økonomisk og annen virksomhet. Dette gjelder f. eks. forholdet mellom bruk av og vern av naturressurser i et langsiktig perspektiv og forurensningsspørsmål.

En rekke forhold tilsier et nært samarbeid mellom de nordiske land om slike spørsmål. Det er etablert sterke politiske, vitenskaplige og andre faglige forbindelser mellom landene. Landenes beliggenhet tilsier i mange tilfeller at de har felles interesser, nevnes skal tiltak mot reduisering av grenseoverskridende vann- og luftforurensninger.

Vi finner det vanskeligere å ta standpunkt til hvor hensiktsmessig det er med et felles nordisk biologiår i 1990 for å styrke dette arbeidet. Som det fremgår av ovenstående, deler vi fullt ut intensjonen, og ser spørsmålet om å markere dette spesielt i 1990 som et rent hensiktsmessighetsspørsmål.

Det som kan tale for, er at en slik arbeidsmåte ytterligere kan framheve betydningen av temaet, kanskje også styrkes det finansielle grunnlaget f. eks. for forskning. På den annen side er det et faktum at det vel aldri har vært sterkere fokusering på biologi- og miljøspørsmål enn nå. Det er neppe mangel på bredt engasjement som begrenser tiltak, det er mer spørsmål om kunnskap, penger og politisk vilje.

Oslo, 7. november 1988

Norges skogeierforband

Erik Bjorå

Nortra:

– – – Etter NORTRA's oppfatning er det positivt at Nordisk Ministerråd stiller til disposisjon midler som muliggjør felles nordiske satsninger på internasjonale markeder der de nordiske land har felles interesser i å satse sammen.

Et godt eksempel på dette er den nordiske satsningen i Vest-Tyskland hvor en bevilgning på 15 mill. kroner fra Nordisk Ministerråd i perioden 1986–88 utløste en tilsvarende markedsføringsinnsats fra næringens side. Dette resulterte i en økning i omsetningen på det Vest-tyske marked på 800 mill. kroner for de nordiske land.

Som kjent har Nordisk Turistråd nå prioritert U.S.A. for en samlet markedsføringsinnsats i kommende 3 års periode. Det er allerede lagt omfattende planer for denne markedsføringsinnsats. Dersom Nordisk Ministerråd ønsker å oppmuntre til økt innsats også i Benelux-landene, må dette komme i form av tilleggsbevilgninger.

På side 2 siste avsnitt foreslås en utredning av spørsmålet om administrativ samordning av de nordiske lands turistbyråer. NORTRA kan ikke se at det tilkommer Nordisk Ministerråd å utrede dette spørsmål.

Forslaget i samme avsnitt om å benytte kontor-felleskap ved utenlands-kontorene er heller ikke en sak for Nordisk Ministerråd. Dette spørsmål er forøvrig allerede til vurdering i egen arbeidsgruppe som de nordiske lands turistbyrå har nedsatt. Et samarbeid når det gjelder publikumsinformasjon på det nederlandske marked mellom Norge og Sverige har vært forsøkt, uten at erfaringen har vært entydig positiv.

Derfor vil man nå avvente nevnte utredning før man går videre på tanken om samarbeid når det gjelder publikums-informasjon på andre europeiske markeder.

Oslo, 26. oktober 1988

Torbjørn Frøysnes
Adm. direktør

Per Holte
Markedsdirektør

Sverige:**Statens järnvägar:**

Det är framförallt på två punkter vi vill yttra oss.

För det första avseende samordning av olika rabatter på kommunikationsmedel, samordning av järnvägstaxorna, initiera ökat samarbete mellan olika transportföretag etc. Vi anser det riktigt att medel för detta avsätts över den samnordiska budgeten.

För det andra avseende forskningen. Enligt vår mening är det angeläget att både förstärka och samordna forskningen inom de nordiska länderna. Ett första steg bör – som förslagsställarna gör gällande – vara att kartlägga befintlig forskning. Från vår utgångspunkt är det särskilt viktigt att understryka behovet av framtidsorienterad forskning knuten till färdmedelsval och järnvägens framtida roll i ett sådant scenario.

F.ö. anser vi det angeläget att de nordiska länderna samarbetar inom turismens område, varför vi också mera generellt ställer oss positiva till medlemsförslaget!

Stockholm den 21 november 1988

Lars Uno Sandblom

Marknadschef

Riksskatteverket (RSV):

Från administrativ synpunkt skulle det i och för sig vara möjligt att hantera ett system där varor och tjänster som ingår i paketresor som inköps utom Norden jämfördes med export i den bemärkelsen att de vore befriade från mervärdeskatt. Att låta köparens medborgarskap utgöra rekvisit för skattefrihet skulle emellertid medföra svåra kontrollproblem.

RSV ifrågasätter om ett genomförande av förslaget i någon nämnvärd utsträckning skulle främja sitt syfte att påverka turismen till Norden. Inom restaurangbranschen tillämpas idag i vissa avseenden reducerad skatt; inom hotellbranschen förekommer dessutom nollbeskattade tjänster. Något särskilt stort mervärdeskattemässigt mervärde tillskapas därför inte i dessa rörelser. Vidare är hela nöjesområdet, frisörtjänster, skönhetsvård, persontransporter och liknande tjänster av mer personlig art mervärdeskattefria. Av allt att döma skulle därför ett borttagande av mervärdeskatten av sådana varor och tjänster som kan tänkas ingå i paketresor endast påverka resornas pris marginellt. Det bör nämnas att olika skattesatser respektive nollskatt medför betydande redovisningsproblem inom restaurang- och hotellbranscherna.

Över huvud råder en stark strävan att åstadkomma förenklningar av skattelagstiftningen. Varje särskild undantagsbestämmelse tynger skattelagarna och bidrar till att göra dem svårtillgängliga. Det är därför ett mål i sig att avskaffa så många som möjligt av de särregler som redan finns. Kommittén för indirekt beskattning utreder för närvarande bl. a. mervärdeskat- ten. Mot den bakgrunden bör det inte komma i fråga att nu införa nya undantagsbestämmelser om inte mycket starka skäl föreligger.

Slutligen må tilläggas att de nordiska länderna redan har ett väl fungerande system för s. k. tax-free-försäljning till utomnordiska turister.

Solna den 30 november 1988

Lennart Nilsson

Lars Nilsson

Svenska turistföreningen (STF):

STF hälsar med tillfredsställelse erfarenhetsutbyte och olika former av nordiskt samarbete på det turistiska området. I alla de nordiska länderna har turismen mycket snabbt utvecklats till en betydelsfull näring. Inom flera sektorer har STF kunna konstatera att samarbetet över gränserna inom Norden har varit fruktbarande. Detta gäller särskilt områdena vandrarhem, fjäll och båtliv. Bl. a. har det gränsregionala samarbetet på flera håll inletts. En mera utvecklad samordning av olika gränsregionala samarbetsprojekt ter sig i hög grad naturlig.

STF stöder uppfattningen att forskningsinsatserna inom turistområdet är jämförelsevis mycket låga. Varje åtgärd att förbättra denna situation måste välkomnas. Kanske gäller detta framför allt inom de områden som direkt berör de basresurser som den nordiska turismen vilar på, nämligen natur och kultur.

Vid det seminarium i Nordiska ministerrådets regi som hölls i september 1988 i Abisko enades de nordiska representanterna om att "en väsentlig del av nordisk turism bygger på de natur- och kulturgivna förutsättningarna". Det är därför av yttersta vikt att dessa mycket känsliga resurser nyttjas på ett sådant sätt att de inte varaktigt skadas när de får funktion som turistattraktioner.

Enda sättet att lära sig att rätt anpassa denna turistiska tillgång och att lära sig var gränserna går mellan bruk och missbruk är genom kunskap. Grunden för gedigen kunskap är forskning. Ett samarbete för forskning och utveckling inom Norden bör, om det tar fasta på dessa frågor, avsevärt kunna bidra till att höja kunskapen.

Stockholm den 14 december 1988

Ingmar Liman
Generalsekreterare

Svenska lokaltrafikföreningen (SLTF):

SLTFs medlemsföretag samverkar gärna till en ökad samordning av olika trafikslag och inte minst över landets gränser. Resultaten av den gränsöverskridande trafiken har dock hittills inte alltid varit så lyckade.

SLTF är tveksam till om det på det lokala och regionala planet går att göra så mycket mer. Borttagande av moms är inte aktuellt eftersom vi för närvarande inte har momspåslag på resor.

Att sänka taxorna eller utöka rabattmängden torde inte heller vara aktuellt eftersom ekonomin inom kollektivtrafiken ändå är ansträngd. Det som återstår är alltså samordning i praktisk trafikverksamhet vilket medlemsföretagen gärna diskuterar.

Stockholm den 15 december 1988

Olof Nordell

Medlemsförslag

om koncernfackligt samarbete i Norden

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Kjell Magne Fredheim, Anker Jørgensen och Grethe Lundblad)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Nordiska rådets social- och miljöutskott:

Till social- och miljöutskottet har för uttalande överlämnats medlemsförslag A 857/e om koncernfackligt samarbete i Norden. I förslaget hemställs om en rekommendation till Nordiska ministerrådet att skyndsamt utarbeta ett förslag till en samordnad nordisk lagstiftning som tillförsäkrar löntagarorganisationerna rätt till koncernfackligt samarbete i enlighet med de principer som angivits.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att den av Nordiska ministerrådet 1986 tillsatta utredningen hade som sin enda uppgift att undersöka "förutsättningarna" för avtal mellan arbetsmarknadens parter om "fackligt samarbete" i nordiska koncerner.

Det har förekommit olika tolkningar av vad Nordiska ministerrådet i direktiven avsåg med "Fackligt samarbete". Trots meningsskiljaktigheter enades utredningen dock om att behandla förutsättningarna för avtal om "koncernfackligt samarbete" i den betydelse som medlemsförslaget utgår ifrån – d. v. s. samarbete över gränserna mellan koncernledningen och de fackliga organisationerna i dotterbolagen och mellan dessa inbördes.

Ministerrådets utredning konstaterade att det saknas förutsättningar för avtal om koncernfackligt samarbete mellan arbetsmarknadens parter. Denna slutsats bekräftas med stor tydlighet när de fem nordiska arbetsgivareföreningarnas ledningar ställde sig helt avvisande till såväl avtal som lagstiftning vid ett av Nordiska ministerrådet för ändamålet särskilt inkallat möte den 2 december 1988 med ledningarna för de nordiska arbetsmarknadsorganisationerna.

Motionärerna har av detta dragit slutsatsen, att förutsättningar för avtal mellan arbetsmarknadens parter saknas. Motionärerna anser att den enda återstående möjligheten är samnordisk lagstiftning. Utskottet delar denna uppfattning.

Däremot anser utskottet att det i dag saknas förutsättningar för samnordisk lagstiftning på detta område.

Som nämnts behandlade ministerrådets utredning enbart frågan om förutsättningarna för avtal mellan arbetsmarknadens parter. Den har följaktligen inte berört frågor om rättsliga eller andra förutsättningar för samnordisk eller nationell lagstiftning om koncernfackligt samarbete över gränserna.

Inte heller har utredningen t. ex. berört hur den tilltänkta nordiska särlösningen skulle förhålla sig till de fackliga kraven på motsvarande europeiska och globala lösningar.

Anmärkningsvärt är vidare att uppgift står mot uppgift om en samnordisk lagstiftnings återverkningar på industriellt samarbete i Norden. De fackliga organisationerna hävdar att koncernfackligt samarbete underlättar och är en viktig förutsättning för fortsatt nordisk integration. I ministerrådets utredning hävdar arbetsgivarna däremot med ett antal exempel att tvingande regler genom lag eller avtal kraftigt skulle motverka nordiskt industriellt samarbete och i många fall leda till att redan existerande samarbete upphör – bl. a. genom utflyttning av ägare och ledningsfunktioner från Norden.

Dessa för det nordiska samarbetet centrala frågorna har icke berörts av ministerrådets utredning i dess helhet eller i någon annan partsberoende analys.

Motstridiga bedömningar från parterna är också de enda som existerar när det gäller konsekvenserna för t. ex. de stora internationella "nordiska" koncernerna. De fackliga organisationerna anser att dessa kommer att ha nytta av en nordisk särlösning. Arbetsgivarna anser däremot att koncernerna skulle försättas i en mycket besvärlig situation i förhållande till de fackliga organisationerna utanför Norden samt att systemet skulle framtinga en centralisering av planering och beslut till skada för såväl effektiviteten som för de lokala fackliga organisationernas möjligheter till inflytande. Inte heller i detta avseende har det gjorts någon partsberoende analys.

Utskottet har ovan instämt i motionärernas bedömning att det med all önskvärd tydlighet framgått att det saknas förutsättningar för avtal mellan arbetsmarknadens parter. Utskottet konstaterar emellertid att inte ens de grundläggande förutsättningarna för och konsekvenserna av en samnordisk lagstiftning om koncernfackligt samarbete över de nordiska gränserna gjorts till föremål för analys.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts avstyrker utskottet medlemsförslaget.

Stockholm i februari 1989

Svein Alsaker (KrF)

Brita Borge (H)

Knud Glønborg (KrF)

Anna-Kaarina Louvo (Kok)

Sten Svensson (m)

Marjatta Väänänen (K)

Allt flera företag i Norden arbetar nu med dotterbolag i andra nordiska länder. Det är en utveckling det finns all anledning att vara positiv till under förutsättning att den gränsöverskridande verksamheten också tillförsäkrar medborgarna som arbetstagare samma rättigheter i form av inflytande och insyn som de skulle fått i helt nationella företag.

Såväl den gemensamma nordiska arbetsmarknaden som den av bl. a. näringslivet önskade avvecklingen av handelshinder i Norden ligger i linje med önskan om fastare regler för koncernfackligt samarbete i Norden. Den ställning som majoriteten i social- och miljöutskottet tagit är ett beklagligt avsteg från riktlinjerna för samarbetet i Norden.

Vi finner det uppseendeväckande och beklagligt att de möjligheter till samarbete kring arbetsrätt och arbetsmiljö som flera nordiska länder tillförsäkrat sina medborgare som arbetstagare inte anses kunna ligga till grund för en samordnad nordisk lagstiftning. Ingen möda har lämnats osparat när löntagarorganisationerna har sökt avtalsvägen lösa frågan om koncernfackligt samarbete över gränserna i Norden.

Vi föreslår därför att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt utarbeta ett förslag till en samordnad nordisk lagstiftning som tillförsäkrar löntagarorganisationerna rätt till koncernfackligt samarbete.

Stockholm i februari 1989

Dorte Bennedsen (S)

Brit Jørgensen (A)

Grethe Lundblad (s)

Mats Nyby (Sdp)

Lena Öhrsvik (s)

Nordens fackliga samorganisation (NFS):

I Nordiska ministerrådets förslag till handlingsplan för perioden 1989–1992 – Ett starkare Norden – framhålls speciellt att det är angeläget att frågan om koncernfackligt samarbete inom ramen för en ökad nordisk integration förs vidare på så sätt att den snarast möjligt kan omsättas i praktiska resultat. Om så inte sker finns betydande risker för att den hittillsvarande positiva utvecklingen mot fördjupat industriellt samarbete i Norden försvåras eller stoppas upp.

Medlemsförslaget innebär att ett samnordiskt förslag till lagstiftning utarbetas som garanterar löntagarna och deras organisationer rätten till nordiskt koncernfackligt samarbete. NFS kan till alla delar instämma i såväl ministerrådets beskrivning i handlingsplanen som medlemsförslagets

hemställan till Nordiska rådet. Vi vill dessutom peka på nödvändigheten av att den föreslagna lagstiftningen får en sådan utformning att en anpassning till företagsvisa kollektivavtal möjliggörs.

I övrigt hänvisas till medlemsförslaget.

Stockholm den 20 december 1988

Nordens fackliga samorganisation

Sune Ahlén

Generalsekreterare

Nordiska akademikerrådet (NAR):

Nordiska akademikerrådet – NAR ställer sig bakom de allmänna motiveringarna i medlemsförslaget och anser att löntagarorganisationerna bör ha rätt till koncernfackligt samarbete i Norden.

NAR påpekar dock att nu gällande medbestämmande- och kollektivavtalslagar gjorts upp utgående från nationella förhållanden. De har fått olika utformning i de nordiska länderna, vilket kan försvåra en nordisk samordning.

NAR betonar att det nordiska koncernfackliga samarbetet bör basera sig på överenskommelser mellan alla berörda personalgrupper inom företagen.

Med hänvisning till ovanstående föreslår NAR att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samråd med alla berörda parter utarbeta ett gemensamt förslag till hur det koncernfackliga samarbetet kunde utformas i praktiken, med hänsyn till de olika ländernas lagar och avtal.

Om detta arbete inte leder till konkreta resultat bör Nordiska rådet rekommendera Nordiska ministerrådet att utarbeta förslag till en samordnad nordisk lagstiftning som tillförsäkrar löntagarna rätt till koncernfackligt samarbete.

Helsingfors den 19 december 1988

Nordiska akademikerrådet

Raimo Lehtinen

Ordförande

Mona Hemmer

Generalsekreterare

De nordiske lands arbejdsgiverforeninger:

I forslaget refereres til det arbejde, der er foregået i en projektgruppe under Nordisk Ministerråd, og som har afleveret en rapport om koncernfagligt samarbejde i Norden. I medlemsforslaget anføres følgende om projektgruppens arbejde:

”Projektgruppen har nu avslutat sitt arbete. Gruppens majoritet bestående av samtliga löntagarrepresentanter och samtliga ämbetsmän drar slutsatsen ”att det inte finns avgörande hinder för att finna rättsligt fungerande och praktiska lösningar på frågorna kring ökat koncernfackligt samarbete i Norden”. Arbetsgivarsidans representanter i projektgruppen reserverar sig mot denna slutsats, men utan att kunna anföra några tungt vägande argument mot den. Således tycks det enda stora hindret mot koncernfackligt samarbete i Norden vara vissa arbetsgivarorganisationers bristande vilja att träffa avtal med löntagarorganisationerna om ett sådant samarbete.” Med baggrund heri henstilles det til Nordisk Ministerråd, at man snarest udarbejder forslag til en samordnet nordisk lovgivning, som kan sikre lønmodtagernes ret til indflydelse i koncerner i henhold til nærmere angivne principper.

De nordiske arbejdsgiverforeninger skal til det foreliggende forslag anføre, at der ikke her er fremlagt nye synspunkter, der ændrer ved de indvendinger fra arbejdsgiverside, som er fremsat i projektgruppen. Det drejer sig om en lang række grundlæggende hindringer, som i praksis umuliggør en nordisk særordning, og som flertallet i projektgruppen bestående af lønmodtagerrepræsentanter og embedsmænd ikke har ønsket at diskutere nærmere.

De fra arbejdsgiverside fremlagte indvendinger skal ikke her gentages, idet de fremgår meget klart af den udarbejdede rapport fra projektgruppen. Det skal blot understreges, at nordiske koncerner i almindelighed ikke driver forretning, som opdeles eller tilpasses specielt til Norden. En koncern driver sin virksomhed kommercielt enten alene på nationalt plan eller på internationalt plan. Det er derfor afgørende for koncernerne, at de kan konkurrere internationalt, og at der ikke i Norden fastlægges vilkår, som kan forringe mulighederne for den internationale konkurrence. Spørgsmålet om koncernfagligt samarbejde må derfor ansues bredt – og helst i ILO/OECD-sammenhæng.

Det vil endvidere være bekendt for Nordisk Råd, at man i EF-sammenhæng er inde i en tilsvarende diskussion. Det vil være ugunstigt og konkurrenceforvridende, hvis en koncern i Norden skulle leve med såvel nationale regler, nordiske regler, EF-regler som OECD- og ILO-regler.

Endelig kan det nævnes, at der i de nordiske lande ikke eksisterer fællesregler på dette område. Hvert af landene har haft deres specielle udvikling og deres særlige tradition for at løse spørgsmål om samarbejde og

information mellem ledelse og medarbejdere i virksomheder. Denne praksis bør efter arbejdsgiverorganisationernes opfattelse fortsættes. Et lovgivningsinitiativ fra Nordisk Ministerråd på dette område vil med stor sandsynlighed stoppe den udvikling, der er i gang for bedre samarbejdsforhold i virksomhederne, og som primært er sat i gang via de aftaler, der er indgået mellem arbejdsmarkedets parter. Initiativer fra Nordisk Ministerråd om en samordnet nordisk lovgivning kan derfor kun virke hæmmende på den fortsatte udvikling.

Ovennævnte kommentarer til det fremlagte medlemsforslag til Nordisk Råd om koncernfagligt samarbejde i Norden er en fælles kommentar fra de nordiske arbejdsgiverorganisationer: Dansk Arbejdsgiverforening, Arbetsgivarnas i Finland centralförbund, Vinnuveitendasamband Íslands, Norsk arbejdsgiverforening og Svenska arbetsgivareföreningen.

København, den 19. december 1988

På foreningernes vegne

Hans Skov Christensen

Nordiska unionen för arbetsledare, tekniska funktionärer och andra chefer (NAU) har i skrivelse den 19 december 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Medlemsförslag

om nordiskt integrerat järnvägssamarbete beträffande godstransport

(Väckt av Margrete Auken samt Lilli Gyldenkilde, J. K. Hansen, Birgitte Husmark, Arvo Kempainen och Kaj Poulsen)

BILAGA I

Yttranden över medlemsförslaget

Nord REFO:

NordREFO har i denna forskningsomgång inte explicit behandlat infrastrukturens och transportsystemens betydelse för den regionala utvecklingen. Från en allmän samhällspolitisk utgångspunkt kan institutet emellertid instämma i förslagets konstateranden angående trafiksäkerhet, slitage på vägsystem och miljöeffekter. Uppenbarligen får en ökande andel godstransport på järnväg positiva effekter i alla dessa avseenden.

NordREFO vill dock – ur en mera begränsad, regionalpolitisk synvinkel – understryka den helt avgörande betydelse som just vägtransporterna har för främst de något mera glesa delarna av de nordiska länderna. Det är här en fiktion att se järnvägen som ett trovärdigt alternativ. Detta gäller naturligtvis främst den ökande del av godset som kräver snabb leverans. Det finns därmed ett behov av:

- att väginvesteringarna hålls uppe på en hög nivå – främst, men inte enbart – i de delar av resp. land där järnvägen egentligen inte fungerar som ett alternativ,
- att järnvägen som alternativ – i enlighet med förslagsställarens intentioner – befrämjas i de tätaste delarna av resp. land och därmed "skapar utrymme" för de transporter som oundgängligt måste tas om hand genom biltransporter,
- att smidiga övergångar skapas mellan bil och järnväg, vilket är det mest effektiva sättet att öka järnvägens konkurrensförmåga vad gäller långväga transporter från glesa regioner.

För alla dessa ambitioner bör ett integrerat transportsamarbete mellan de nordiska järnvägsföretagen bidra till att öka de skenbundna alternativens attraktivitet, och därmed – indirekt – verka till förmån för en

förbättrad regional balans. Vid en *sammanvägning* förefaller det dock troligt att effektiviserad transportservice, i de centrala delarna av Norden, snarast ytterligare stärker dessas position; vilket uppenbarligen inte får hindra åtgärder betingade av t. ex. miljö- och trafiksäkerhetsskäl.

Helsingfors den 17 januari 1989

Gösta Oscarsson

Nordplan:

Med hänsyn till bl. a. miljö- och trafiksäkerhetsaspekter är det av stor betydelse att järnvägen kan hävda sig som godstransportör i framtiden såväl inom Norden som till övriga Europa.

I svenska SJ:s aktuella omstruktureringsplaner nämns särskilt samarbetet med bl. a. andra nordiska järnvägsföretag om så kallade "heltågstransporter" till kontinenten. En gemensam samordningscentral för denna trafik kommer troligen att placeras i Helsingborg. Från SJ:s sida finns således en markerad vilja att i samarbete öka godstransporterna på järnväg.

Denna och andra samarbetsformer mellan järnvägsförvaltningarna i syfte att öka marknadsandelarna bör stödjas från gemensamt nordiskt håll. Nordplan anser därför att initiativ av det slag som behandlas i medlemsförslaget är utomordentligt angeläget.

Stockholm den 1 december 1988

Gunnar Olsson
Föreståndare

Nordisk Komité for Transportforskning (NKTF):

NKTF har netop afholdt en konference om "Jernbanernes Fremtid". Det var her et ofte fremført synspunkt, at de enkelte jernbaneforvaltninger burde søge at samarbejde mere over grænserne end de gør for tiden. Dette synspunkt blev fremført både af repræsentanter fra de nationale jernbaneforvaltninger selv og af generalsekretær Jean Bouley fra den internationale jernbaneorganisation, UIC.

Den samarbejdsform, som der blev udtrykt størst tillid til på konferencen, og som man allerede havde gode erfaringer med, var samarbejdet mellem de enkelte jernbaneforvaltninger om specielle ruter mellem større knudepunkter gennem dannelse af særlige selskaber.

Det er NKTF's opfattelse, at der er et stort potentiale for øget samarbejde jernbanerne imellem, og at bestræbelser på at øge indsatsen på dette felt derfor bør støttes.

København, den 20. december 1988

Per Als

Nordiska transportarbetarefederationen har i skrivelse den 14 december 1988 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

D a n m a r k

Industrirådet:

Jernbanerne i Europa, herunder i Norden, har allerede i mange år haft et integreret samarbejde – også på de i forslaget anførte områder.

Et af de seneste eksempler herpå blandt de nordiske lande er det såkaldte NERU-samarbejde, som påbegyndes til foråret med heltogsforbindelser fra Norden til kontinentet.

Allerede i dag sker også banevognenes passage af fællesnordiske grænser stort set uden hindringer, bortset fra grænsen mellem Sverige og Finland. Årsagen til hindringerne her er ændring i sporvidde.

Den lastbilbaserede transport derimod møder hindringer af told- og afgiftsmæssig karakter i forbindelse med passage af de samme grænser, hvilket medfører forøgede omkostninger for transportkøber.

Det forekommer derfor næppe sandsynligt, at forslagets foranstaltninger i sig selv vil kunne øge jernbanernes markedsandel.

Det er Industrirådets generelle opfattelse, at en henstilling om ophævelse af UIC-tarifoverenskomsten i højere grad vil animere de enkelte landes jernbaneforvaltninger til at produktudvikle og fremme den internationale godstransport ad bane.

Der mangler nemlig i dag et tilstrækkeligt incitament hertil, idet den ovennævnte tarifoverenskomst indebærer, at hvert enkelt land, der berøres af international transport, skal have deres forholdsmæssige andel af fragtindtægten. Den jernbaneforvaltning, der udfører et ekstraordinært markedsføringsarbejde for at skaffe kunder, høster således kun i begrænset omfang frugten heraf.

København, den 17. januar 1989

Jens Hennild

Landbrugsraadet hänvisar i skrivelse den 25 januari 1989 till yttrande av den 17 januari från Industrirådet (se ovan).

Landsorganisationen i Danmark hänvisar i skrivelse den 7 december 1988 till sitt yttrande över medlemsförslag A 827/t om nordisk järnvägstrafik i samverkan daterat den 20 juni 1988 jämte bilaga.

Dansk Arbejdsgiverforening (DA):

I den anledning kan vi oplyse, at DA ikke kan støtte forslaget, som vi finder overflødig. Det er vor opfattelse, at de nordiske landes jernbaner selv vil være i stand til at tage de initiativer i retning af samarbejde, som man måtte finde fornuftige.

København, den 5. januar 1989

Dansk Arbejdsgiverforening

Torben A. Sørensen

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd:

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd kan tilslutte sig de synspunkter, der fremsættes i forslaget og skal samtidig henvise til den udtalelse, man kom med vedr. forslag om nordisk samarbejde vedr. jernbaner, sag. A 827/t, afgivet den 13. juni 1988, hvori man specielt fremhævede betydningen af, at jernbanen blev tilgodeset ved en kommende fast forbindelse over/under Øresund.

København, den 13. januar 1989

P. r. v.

Frithiof Hagen

Transportøkonomisk Forening (TØF):

Inledningsvis skal vi erklære os enig i de generelle intentioner i forslaget.

En styrkelse af jernbanens rolle i godstransporterne over landegrænserne vil være af betydning for vareudveksling mellem de nordiske lande indbyrdes og specielt mellem Norden og Kontinentet.

På de afstande, der er almindelige i disse relationer, kan banetransportens stordriftsfordele stå igennem, specielt i et udvidet samarbejde med lastbiltransporter i hver ende.

Der henvises i den forbindelse til Energiministeriets rapport: "Kombineret transport – energi og transportøkonomiske konsekvenser", der blandt andet peger på, at transportafstande for jernbaner skal være mindst 440 km, før der er økonomisk balance i forhold til vejtransport.

Banetransport kan også fremover blive et alternativ til lastbiltransporter over lange afstande set i lyset af en stadig større miljøbevidsthed i offentligheden. Denne kan forventes at pålægge lastbilerne restriktioner, således som det allerede er tilfældet i Centraleuropa. Det skal dog her anføres, at der også er miljøgener forbundet med intensiv jernbanetrafik gennem byområder.

En del af forklaringen på, at banetransporten gennem de seneste årtier har tabt markedsandele, skyldes, at kvaliteten i trafikafviklingen ikke er fuldt så god som de tekniske muligheder egentlig tillader – på grund af et manglende grænseoverskridende samarbejde mellem de enkelte baneforvaltninger.

TØF er orienteret om, at de nordiske jernbaner netop har indgået aftale om den første fællesnordiske godstogsforbindelse til kontinentet, det såkaldte NERU projekt (Northern European Rail Unit), hvor banerne fælles producerer og markedsfører heltogsforbindelser til Centraleuropa, først til Ruhr-området, sidenhen (1989–91) til Italien, Frankrig og Benelux-landene.

TØF finder, at dette er et skridt i den rigtige retning og kan tilslutte sig, at man fra politisk side søger at understøtte et sådant integreret transport-samarbejde.

København, den 23. januar 1989

Jørgen Damgaard
Formand for TØF

Dansk Speditørforening har i skrivelse den 29 november 1988 forklarat sig ikke kunna uttala sig i anledning av medlemsförslaget.

Finland

Trafikministeriet:¹

Grundproblemet i järnvägstrafiken är allmän fördröjning av ökningen i efterfrågan på transporter angående både gods- och persontransporter. I godstransporter återspeglas detta även på internationella transporter.

¹ Yttrandet översatt från finska.

I sin helhet har internationella godstransporter dock en växande betydelse för Statsjärnvägarna, eftersom de omfattar redan nu ca en tredjedel av godstransportens volym. Potentiella möjligheter till tillväxt finns det utom västorienterade transporter också i trafiken genom Sovjetunionen till tredje länder och i transittransporter via Finland.

Förbättring av servicenivå och trafikens smidighet i hela den internationella transportkedjan är primära medel även i utveckling av internationella järnvägstransporter. Detta förutsätter effektivt samarbete särskilt i anknypningspunkter med olika transportformer.

Oanvända samarbetsformer kan det finnas förutom den vanliga internationella trafiken också på kombitrafikområdet. Härvid hänvisas till det samnordiska forskningsarbetet som är på gång. Ökande färjeförbindelser mellan Finland och Sverige erbjuder också möjligheter till ökning i tågtransporter.

I fråga om detaljerade projekt mellan järnvägsförvaltningarna konstaterar trafikministeriet att det utlåtande som järnvägsförvaltningen har skickat till Nordiska rådet om medlemsförslaget motsvarar också trafikministeriets ställning.

Helsingfors den 18 januari 1989

Juhani Korpela

Kanslichef

Ismo Koskinen

Sekreterare för internationella ärenden

Miljöministeriet:¹

Miljöministeriet meddelar såsom sitt utlåtande att det föreslagna nordiska integrerade järnvägssamarbetet vinner understöd. Samarbetet borde dock utvidgas så att det utöver godstransport även gäller persontrafik.

Helsingfors den 16 januari 1989

Kari Kourilehto

Avdelningschef,
överdirektör

Irma Uuskallio

Sekreterare för internationella ärenden

¹ Yttrandet översatt från finska.

VR – Järnvägsstyrelsen:¹

Enligt tradition har de nordiska järnvägarnas samarbete varit intensivt i fråga om försäljning, utbildning, tågdrift samt utbyte av teknisk och kommersiell information.

Allmänt utbyte av information och standardisering är viktiga medel att effektivisera järnvägarnas internationella samarbete. Men det för tillfället verkningsfullaste sättet är att organisera järnvägarnas internationella marknadsföring.

Att direkt skapa ett järnvägsföretag som täcker hela Norden är en alltför omfattande uppgift. Först bör man vidta geografisk segmentering, dvs. man väljer några relationer, som man koncentrerar sig på. Relation för relation bygger man sedan upp en helhet, som för sin styrning erfordrar ett nordiskt organ.

Det är viktigt att man inte begränsar sig till lösningar, som utnyttjar endast ett transportslag. För att få ut all nytta av kombinerade transporter, krävs det samarbete mellan företag eller organisationer som representerar olika transportslag. Samarbetsavtal är ett viktigt medel i marknadsföringen av internationell totalservice inom godstransportsektorn.

Den relationsvisa organisationen för internationella godstransporter är effektiv inom många av marknadsföringens funktioner:

- organisation och ledning av marknadsföringen (definitionen av resultatsansvaret blir enkel)
- val av samarbetspartner
- marknadsföringsundersökning
- kundsegmentering
- produktutveckling av hela den internationella transportkedjan med tillhörande bitjänster
- intern marknadsföring
- marknadsföringsinformation (bl. a. reklam)
- försäljning
- styrning av transportproduktionen.

De nordiska järnvägarnas generaldirektörer har beslutat, att de nordiska järnvägarna effektiviserar sin internationella marknadsföring genom att i första hand koncentrera sig på den relation, som skisserades upp mellan Norden och kontinenten av Scandinavian Link. Uppbyggandet av organisationen och produktutvecklingen är i gång. Under vårens lopp år 1989 startar de första heltågen som marknadsförs av de nordiska järnvägarnas gemensamma marknadsföringsorganisation NERU (Northern Europe Rail Unit).

¹ Yttrandet översatt från finska.

VR tolkar Nordiska rådets medlemsförslag som ett stöd för de nordiska järnvägarnas gemensamma ansträngningar för att effektivera marknadsföringen av internationella godstransporter.

Helsingfors den 2 januari 1989

Panu Haapala
Vicegeneraldirektör

Industrins centralförbund:

— — — Industrins centralförbund hänvisar till sitt 15.6.1988 avgivna utlåtande i saken. Centralförbundet ställde sig redan då positivt till utvecklandet av det nordiska järnvägssamarbetet (A 827/t).

I tillägg till det föregående kan man konstatera att de tåg färjor som börjar trafikera mellan Åbo och Stockholm samt Nystad och Hargshamn väsentligt kommer att öka betydelsen av järnvägstrafiken såsom transportform mellan Finland och de övriga nordiska länderna samt att de också generellt förbättrar samarbetsmöjligheterna. Industrins centralförbund önskar, att Finlands delegation i Nordiska rådet ger tåg färjetrafiken mellan Finland och Sverige sitt andliga och handlingsmässiga stöd.

Helsingfors den 24 januari 1989

Industrins centralförbund

Esa Tommila

Suomen kuorma-autoliitto r.y. (Lastbilsförbundet i Finland):

Den ökade godstransporten per landsväg är en följd av att i anslutning till strukturomvandlingen inom handel och industri snabba, smidiga och leveranssäkra transporter tillmäts allt större betydelse inom materialförvaltningen. För att bevara konkurrenskraften försöker man undvika omlastning och tillfällig lagring. Den speciellt inom industrin tillämpade JOT-principen har lett till att en allt större del av lagren överförs på hjul, då storleken på levererade partier blir mindre och leveranstätheten ökar. Lastbiltransporterna är då det gäller transporter av denna typ överlägsna i jämförelse med andra transportformer.

Inom utrikeshandeln koncentreras lastbiltransporterna till transport av förädlade produkter. Beräknat i ton utgjorde biltransporternas andel år 1987 nio procent men i mark hela 33 procent.

Även om vägtransporternas andel av de internationella transporterna ökat de senaste åren, har tillväxttakten dock avtagit och den finska materi-

elens andel vid gränsöverskridningar och beräknad enligt godsmängden i ton har sjunkit (inhemskt ursprung år 1987 51 %, år 1980 73 %). Myndigheterna borde genom en revidering av tekniska föreskrifter och skattelagstiftning i högre grad trygga de finska företagarnas konkurrenskraft vid internationella landsvägstransporter, då konkurrensen skärps i Europa.

Påståendet i medlemsförslaget att godstransport med lastbil är till skada för trafiksäkerheten saknar all grund. Enligt den statistik över trafikolyckor som företagits i vårt land var lastbilarna år 1986 per 100 miljoner körkilometer involverade i 29 trafikolyckor som ledde till personskador.

Samtidigt var personbilarna per 100 miljoner körkilometer involverade i 33 kollisioner med dödlig utgång, d. v. s. sannolikheten för att en personbil råkar ut för en trafikolycka med personskador som följd var per körkilometer större än i fråga om lastbilar. Statistiken över orsakerna till de trafikolyckor med dödlig utgång som Haverikommissionerna för trafikskador undersökt i Finland visar också, att det i personbilstrafiken avsevärt oftare än i lastbilstrafiken förekommer att föraren somnar eller förlorar medvetandet. De i medlemsförslaget ingående obestämda hänvisningarna till att förarnas maximikörtider och minimivilotider inte iakttas, förefaller basera sig på åsikter och inte på en statistik.

I medlemsförslaget har inte heller beaktats de nya stadgandena beträffande tekniska föreskrifter för den tunga trafiken. Från början av år 1989 gäller i Finland nya bromsföreskrifter och i dessa ingår detaljerade krav bl. a. beträffande justering och anpassning av bromsar. Föreskrifterna om koppling av släpvagnar har preciserats och i början av år 1990 slopas på volymvikt baserad last och likaså tillämpningen av lasttoleranser. Då förhöjningen av totalvikterna genomförs år 1990 tillåts en totalvikt på 56 ton endast för 7-axlade kombinationer som minskar vägbelastningen. Även genom en skärpning av lagen om överlastavgift strävar man till att minska laststorleken och skona vägarna. Härvid motsvarar förslaget inte den nuvarande och framtida situationen.

För att skona miljön har beslut fattats om att ytterligare skärpa gränserna för utsläpp från dieselmotorer, och motortillverkarna utvecklar hela tiden miljövänligare motorteknik. För att reducera den negativa inverkan på miljön kunde statsmakten också dra sitt strå till stacken genom att av de skatter och avgifter av skattenatur som trafiken erlägger (år 1987 i Finland 16 miljarder, vägtrafikutgifterna ca 5 miljarder) anvisa en större andel till att göra trafiken smidigare och öka vägarnas kapacitet.

Förslaget ger överhuvud uttryck för en obefogad negativ inställning till vägtrafiken. Den motiveras med påståenden beträffande trafiksäkerheten men dessa baserar sig inte på en statistik. De som avfattet medlemsförslaget har inte heller varit tillräckligt informerade om de tekniska föreskrifterna för lastbilar och de ändringar som företas beträffande dessa.

Vi ser dock inte något principiellt hinder för att samarbetet mellan statsjärnvägarna i Finland, Norge och Sverige utvecklas i den omfattning

och i den form som trafikverken sinsemellan kommer överens om. Visserligen kan inte heller järnvägstrafiken anses vara helt utan negativ inverkan på miljön.

Däremot kan vi inte godkänna en sådan utveckling på landsvägstrafikens bekostnad eller att med tvångsåtgärder genom skatte- eller trafikpolitiska åtgärder godstansporterna från landsvägen överförs till järnvägen.

Med tanke på ett integrerat Europa är det ännu viktigare än tidigare att konsumenter, handel och industri kan välja den transportform som bäst lämpar sig för just deras behov eller produktionsprocess.

Helsingfors den 1 december 1988

Suomen Kuorma-autoliitto ry

Seppo Sainio
VD

Juha Norppa-Rahkola
Informationschef

Finlands rederiförening har i skrivelse den 16 januari 1989 förklarat sig stödja medlemsförslaget.

Ålands redarförening r.f.:

Allmänt sett kan konstateras, att ärendet inte direkt berör sjöfarten och rederinäringen, som ju har sjötransporter som verksamhetsområde. Dessutom är det omöjligt att utgående från den summariska statistiska presentation av den nordiska trafikutvecklingen som inleder förslaget närmare avgöra läget och utvecklingen inom bl. a. våra medlemsrederiers trafikområden. Vi är därför tvungna att begränsa oss till allmänna, till den aktuella frågeställningen anknyttande synpunkter.

Ålands redarförenings medlemsrederiers fartyg som transporterar gods verkar inom två huvudsektorer: bil/passagerarfärjetrafiken mellan Finland/Åland/Sverige och trafik med lastfartyg mellan Finland och länder vid södra Östersjöns samt Nordsjöns kuster. Det säger sig självt, att transporterna inom Finlands (och Ålands) handel med omvärlden huvudsakligen måste ske sjöledes med fartyg.

Bil/passagerarfärjornas transport av lastbilar är omfattande: Dessa transporters volym och ökning beror till stor del på de distributions- och transportfördelar den s. k. långtradartrafiken erbjuder (i jämförelse med bl. a. tågtransporter), och i stor utsträckning är detta transportalternativ det för kunderna klart bästa inom våra färjors verksamhetsområde. Den tågfärjetrafik mellan Finland och Sverige som nyligen parallellt introducerats torde alternativt kunna erbjuda och ombesörja tågtransporter i den mån detta är logistiskt sett förmånligt. I den mån de långtradarlastbilar

våra färjor transporterar har destinationer bortom ändhamnarna erbjuder faktiskt färjetransportetapperna lämpliga vilotider för bilarnas förare, vilket är till fördel med tanke på landsvägstrafikens säkerhet.

Beträffande lastfartygens trafik kan bl. a. konstateras, att den i hög grad är anpassad till lastning/lossning i hamnar som ligger nära varornas produktions-/användningsorter. Av logistiska skäl är en del av detta gods "rullande", d. v. s. placeras vid produktionen på lastvagnar på vilka det står ända fram till mottagarens dörr. Uppenbarligen krävs det omstrukturering av landtrafiken också i en rad länder utom Norden om en långtgående övergång till tågtransporter skall genomföras i dessa fall.

Det kan i och för sig betraktas som en fördel att betydande delar av de från Europas huvudmarknader avses liggande nordiska ländernas transporter kan ske med fartyg, som i jämförelse med andra transportmedel har den överlägset bästa kostnadsekonomin och som även är tolerabla i miljövärdshänseende.

Mariehamn den 13 januari 1989

Ålands redarförening r.f.

Justus Harberg

Verkst. direktör

Norge

Miljøverndepartementet:

Medlemsforslaget til Nordisk Råd viser at jernbanens andel av gods-transporten fra de nordiske landene til omverdenen er sunket, fra 13,2 % i 1975 til 10 % i 1986. Transport på veg har for samme periode økt fra 8,5 % til 11,5 %. Ut fra et miljømessig synpunkt er dette en uheldig utvikling.

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling har trukket opp mål om å redusere energibruk og forurensninger og å bevare de biologiske ressurser. Den økende biltrafikken, spesielt i den industrialiserte verden, både person- og godstransport, er en trussel mot verdenskommisjonens mål om en bærekraftig utvikling. Det bør derfor være en høyt prioritert oppgave å utvikle og styrke mer miljøvennlige transportformer.

Jernbanen har store miljømessige fortrinn framfor biltransport. Dette gjelder særlig mindre forbruk av arealer og energi, mindre forurensninger og høyere trafikksikkerhet. Jernbanen er basert på elektrisk kraft, som er en fornybar energikilde. Jernbanen har en meget høy transportkapasitet. På mange strekninger der vegkapasiteten er fullt utnyttet er det en utnyttet kapasitetsreserve på parallelle baner.

På denne bakgrunn framstår jernbanen som et miljøvennlig og *framtid-*
rettet transportmiddel. Ut fra et miljømessig synspunkt vil det være fordel-

aktig å få en vesentlig større andel av transporten over på bane.
For å styrke jernbanens konkurransesyne vil det være behov for et bredt
spekter av både nasjonale og internasjonale tiltak.

Miljøverndepartementet finner det meget ønskelig at de nordiske lands
baner iverksetter et integrert samarbeid om organisering, produktutvik-
ling, tilbud og markedsføring av sine godstransportsystemer i tråd med
medlemsforslag A 858/t til Nordisk Råd.

Oslo, 23 januar 1989

Etter fullmakt

Jan Sandal

Eksp. sjef

Kjell Spigseth

Sverige

SJ-Godstransportdivisionen:

SJ har haft ett väl utvecklat samarbete i många år med de övriga
nordiska järnvägsförvaltningarna. Mycket har gjorts bl. a. för att förenkla
passage över gränserna.

Samarbete har inletts om heltågstransporter till kontinenten. En gemen-
sam nordisk samordningscentral diskuteras med trolig placering i Helsing-
borg. Det första heltåget till kontinenten kommer att gå till Ruhrområdet
med start i maj 1989. Inom ett år därefter beräknas dagliga tidtabellslagda
heltåg köra på Norditalien, Frankrike och Benelux-länderna.

Nya tågfärjeförbindelser etableras intensivt i Norden och mellan de
nordiska länderna och kontinenten. Dessutom är nya i färd med att startas
upp.

Det är också sant att järnvägen har förlorat marknadsandelar relativt bil.
Detta är inte i första hand att tillskriva järnvägens oförmåga utan fastmer
lastbilens ökade konkurrenskraft. Inget är dock så bra att det inte kan bli
bättre. Därför understödjer SJ alla krafter som kan verka för en ytterligare
utveckling av järnvägstransporter.

Stockholm den 13 januari 1989

Hans Sogell

Marknadschef

Transportrådet:

Medlemsförslaget från Nordiska rådet gäller utvecklandet av ett integrerat järnvägssamarbete beträffande godstransporter mellan de nordiska ländernas järnvägsföretag. Det integrerade samarbetet bör inledningsvis främst gälla organisation, produktutveckling, utbud och marknadsföring av järnvägsföretagens godstransportsystem. I detta inbegrips även att eliminera hinder för tågens passage mellan länderna. Bakgrunden till förslaget är järnvägstrafikens minskade marknadsdelar samt ökningen av godstransporter med lastbil mellan de nordiska länderna och världen i övrigt. Detta befaras leda till försämrad trafiksäkerhet och ökad belastning på miljön.

TPR framhåller inledningsvis person- och godstransporternas samt övriga kommunikationers stora betydelse för den allmänna utvecklingen i de nordiska länderna. Särskilt gäller detta med tanke på möjligheterna att överbrygga de stora geografiska avstånden och ge de omfattande glesbygdsområdena i Norden förbättrade utvecklingsbetingelser. Kommunikationerna är således en viktig faktor för att uppnå regional balans vad gäller befolkning och sysselsättning. Behovet av transporter bör emellertid främst styra vilken typ av transportlösningar som är bäst i varje region. Kommunikationernas stora betydelse för det internationella samarbetet och utbytet, exempelvis inom Europa, bör också framhållas. För näringslivets utveckling är tillgången till rationella och effektiva person- och godstransportsystem en förutsättning för en bibehållen konkurrenskraft, eftersom vårt exportberoende ökar och stora delar av Norden har ett perifert läge i förhållande till de stora avsättningsmarknaderna.

Utformningen av framtidens godstransportsystem i Norden är i första hand beroende av näringslivets efterfrågan på transporttjänster. I vissa fall förändras transportefterfrågan snabbt som följd av näringslivets tekniska och ekonomiska omstrukturering samt ökande internationalisering och samarbete exempelvis inom EG-området. För Sveriges del kommer även i framtiden handeln med Västeuropa att vara mycket omfattande. Behovet av kapitalrationalisering inom industri och handel medför minskad lagerhållning och ökade krav på transportsystemen exempelvis vad gäller tidsprecision, ökad transportfrekvens och leveranssäkerhet. Ökande varuvärden ställer nya krav på effektiva transportsystem.

Järnvägens framtida utvecklingsmöjligheter beror därför i första hand på hur näringslivets efterfrågan på effektiva transporttjänster kan mötas. Järnvägen har även i framtiden goda marknadsförutsättningar vad gäller massgodsförflyttningar av bl. a. malm, olja och vissa trävaror. Även på relativt långa transportavstånd som exempelvis mellan Norden och kontinenten, har sannolikt järnvägen mycket goda marknadsförutsättningar vad gäller mer förädlade varugrupper. Systemtransporter och kombinerade

transporter mellan väg och järnväg med enhetslaster av olika slag, är andra utvecklingsbara marknadsområden för järnvägen.

Den ökade lastbilstrafiken kan på längre sikt medföra allt större och allvarigare miljökonsekvenser. Vägnätet utsätts också för en mycket hård belastning och dessutom försämras trafiksäkerheten. Ökade underhållsbehov i vägnätet är ett tecken på detta, medan miljökonsekvenserna är svårare att mäta. På vissa hårt belastade vägvägnitt kan också vissa kapacitetsproblem uppstå. Orsaken till ökningen av lastbilstrafiken är bl. a. att näringslivet valt dessa transportlösningar av marknadsskäl. En ökad järnvägstrafik kan naturligtvis bidra till att dämpa dessa negativa effekter genom att erbjuda ett alternativ till landsvägstransporterna. Det bör emellertid framhållas att detta måste ske genom att järnvägen kan erbjuda alternativ som kan konkurrera på marknadsmässiga villkor. Samarbetet mellan landsvägs- och järnvägstrafik måste vidare utvecklas.

Det är emellertid inte enbart en ökad järnvägstrafik som kan lösa transportsektorns miljöproblem med tanke på att järnvägstransport inte kan bli konkurrenskraftig i alla transportrelationer i det nordiska området. Särskilt på kortare avstånd och i udda transportrelationer med små godsvolymer har järnvägen i allmänhet svårt att erbjuda ett alternativ till lastbilstransport. Vid kombinerade transporter utförs en viss del av transporten med lastbil. Transportsektorns miljöproblem kan endast lösas genom en kombination av åtgärder som exempelvis innefattar tekniska åtgärder på landsvägsfordonen och förbättrade utvecklingsförutsättningar för järnvägstrafiken. Möjligheterna att rena dieselavgaser är en viktig fråga i detta sammanhang.

De nordiska länderna har sedan länge ett omfattande samarbete på transportområdet. Exempelvis gäller detta flygtrafikområdet. TPR anser att generellt bör det finnas ytterligare samarbetsmöjligheter bl. a. i fråga om transportinfrastrukturens utbyggnad vad gäller väg och järnväg i Norden. Ett intensifierat samarbete måste naturligtvis också innefatta frågor om att begränsa transporterens miljöpåverkan och andra negativa följd-effekter av trafiken.

Det nuvarande järnvägssamarbetet mellan de nordiska länderna sker på olika sätt. Mellan järnvägsföretagen i Sverige (SJ) och Danmark (DSB) finns ett omfattande samarbete vad gäller färjetrafik över Öresund. Detta samarbete i Öresundsregionen är mycket viktigt för trafiken inom stora delar av Norden, men framför allt för transiteringen av järnvägsvagnar till kontinenten. Det finns också samarbete om järnvägstrafik med färja mellan Göteborg och Frederikshamn. Härtill kommer frågan om fasta förbindelser över Öresund.

Vidare samarbetar SJ och NSB på linjerna mellan Sverige och Norges södra del. På sträckan Trondheim – Östersund finns också ett visst trafik-samarbete mellan järnvägsföretagen. Beträffande malmbanan har tillsatts en gemensam svensk-norsk malmbanedelegation.

Mellan Sverige och Finland finns också vissa samarbetsprojekt. Det har diskuterats ett visst järnvägssamarbete för godstrafik mellan Sverige och Finland i området Haparanda – Torneå bl. a. för att överbrygga problemen med olika spårvidd. Härvid bör framhållas att sträckan Boden – Haparanda har blivit länsjärnväg. Transiteringen av finländskt gods genom Sverige ökar t. ex. med bilfärja mellan Åbo och Stockholm samt därefter på järnväg genom Sverige till kontinenten. Enligt vad TPR erfarit planeras två nya tågfarjeleder mellan Finland och Sverige, som gäller sträckorna Åbo – Stockholm och Nystad – Hargshamn.

Det bör således finnas goda förutsättningar att bygga vidare på och utvidga nuvarande samarbete. Ett flertal skäl talar också för utvidgat transportsamarbete mellan de nordiska länderna. Det gäller att underlätta det omfattande resandet och godsflödet mellan länderna. Detta måste dock ske på miljömässigt acceptabla villkor. De nordiska länderna är i ett internationellt perspektiv var för sig relativt små. Ett ökat transportsamarbete i Norden kan därför ge ökad styrka och bättre möjligheter att agera i större internationella sammanhang.

Vad gäller medlemsförslaget från Nordiska rådet om utvecklandet av ett integrerat järnvägssamarbete beträffande godstransporter, anser TPR att det i första hand bör ankomma på järnvägsföretagen att ta initiativ till sådant samarbete. Eftersom medlemsförslaget bl. a. avser marknadsinriktade åtgärder bör det vara järnvägsföretagen som har de bästa förutsättningarna att bedöma vilka åtgärder som kan vidtas. Visst marknadsinriktat samarbete förekommer för övrigt redan nu. En ökad formalisering av järnvägssamarbetet mellan länderna i marknadsfrågor skulle sannolikt inte öka de faktiska resultaten. Det bör således finnas förutsättningar att utnyttja redan etablerade samarbetskanaler för dessa ändamål.

Det finns också stora olikheter mellan ländernas järnvägsföretag och förutsättningarna för järnvägstrafik i övrigt i länderna, som påverkar möjligheterna till samarbete. Exempel på detta är olika modeller för ansvarsuppdelningen vad gäller bannät och drift mellan Sverige och övriga länder. Finland har en annan spårvidd än de nordiska länderna i övrigt. Det förekommer olikheter vad avser planerings- och beslutssystem för investeringar. Behoven av transportsystem och de geografiska förutsättningarna skiftar dessutom starkt mellan länderna.

TPR bedömer mot denna bakgrund att även ökat järnvägssamarbete om vissa konkreta projekt för utbyggnad och förbättring av järnvägens infrastruktur är särskilt angeläget. Samarbetet bör inledas med någon form av gemensam investeringsplanering. Avvägningar måste också ske mellan investeringsobjekt inom olika transportslag för att få största möjliga effekt av de begränsade investeringsresurserna. Samarbetet på infrastrukturuområdet bör därför på längre sikt ske inom hela transportområdet och inte enbart vad gäller järnvägen.

Exempel på konkreta samarbetsprojekt på järnvägsområdet kan vara de

södra förbindelserna mellan Norge och Sverige, transittrafik från Norge och Finland genom Sverige och Danmark, Nordens förbindelser med övriga Europa samt projekt om kommunikationerna i Skandinaviens norra delar särskilt i fråga om godstrafik som även gäller i sydlig riktning. Det kan också gälla projekt för att stödja den regionala utvecklingen. I Sverige pågår vissa projekt som också kan stödja den nordiska järnvägstrafiken. Det gäller bl. a. de investeringar som genomförs på Väst kustbanan och kapacitetsförstärkning på norra stambanan.

Investeringsbeslut får konsekvenser under mycket lång tid framåt. Det finns också stor osäkerhet i långsiktiga planeringsunderlag som ligger till grund för sådana beslut. Behovet av goda prognoser och metoder för att ta fram beslutsunderlag i övrigt är därför stort. Således är metodik för investeringsplanering, konsekvensbeskrivningar, trafikprognoser m. m. ett annat viktigt samverkansfält. Detta kan även bidra till att skapa gemensamma utgångspunkter för agerande i konkreta sakfrågor samt för ett vidare arbete med långsiktig investeringsplanering. Det arbete som utförs i Sverige med samordnad investeringsplanering mellan trafikslagen, kan vara en av utgångspunkterna för ett utvidgat nordiskt samarbete i dessa frågor. Denna form av methodsamarbete kan även förbättra beslutsunderlaget för investeringar i de enskilda länderna.

Solna den 17 januari 1989

Claes-Eric Norrbom

Industriförbundet:

Industriförbundet har inget att invända mot ett utökat samarbete mellan de nordiska statsjärnvägarna beträffande godstrafiken både inom Norden och mellan Norden och övriga Europa. Vi är också övertygade om att det under senare tid intensifierade samarbetet på godstrafikområdet, som bl. a. manifesterats genom det s. k. NERU-projektet, bäst kan fortsätta att utvecklas om det får ske frivilligt och på vanliga kommersiella villkor. Enligt vår mening skulle således ev. bindande parlamentsbeslut knappast gagna saken.

Stockholm den 13 januari 1989

Sveriges industriförbund

Lars Kritz

Bo Carlsund

Svenska åkeriförbundet har i skrivelse den 12 januari 1989 förklarat sig inte ha något att erinra i anledning av medlemsförslaget.

*BILAGA 2***I efterhand inkomna yttranden****D a n m a r k****Trafikministeriet:**

Trafikministeriet kan støtte forslaget og vedlægger til uddybning heraf de fra DSB, Justitsministeriet og Miljøstyrelsen modtagne breve af 19. januar, 27. januar og 16. januar 1989 (*se nedan*), idet bemærkes, at de nordiske baner, NSB, SJ, VR og DSB allerede i foråret 1988 har taget initiativ til at etablere et samarbejde som omtalt i forslaget.

København, den 27. januar 1989

Erling Christensen

Justitsministeriet:

Rådet for Trafiksikkerhedsforskning har overfor Justitsministeriet oplyst, at rådet ikke er bekendt med videnskabelige undersøgelser, der nærmere belyser de ændringer, som en mere gennemgribende omlægning af godstrafikken fra landevej til jernbane vil medføre i den lokale godsdistributionstrafiks omfang og udførelse.

På en baggrund kan der efter rådets opfattelse ikke umiddelbart siges at være videnskabelig dokumentation for, at der opnås en færdselssikkerhedsmæssig effekt ved en omlægning som beskrevet i forslaget.

Justitsministeriet kan tiltræde rådets udtalelse.

København, den 26. januar 1989

P. m. v.

E. b.

Torben Sørensen

Miljøstyrelsen:

Forslaget tager sigte på at forbedre konkurrenceevnen for godstransporter pr. jernbane i forhold til godstransporter pr. lastbil, med hensyn til transporter mellem de nordiske lande indbyrdes samt til og fra det øvrige udland.

Miljøstyrelsen kan bekræfte, at elektrificeret jernbanedrift til godstransporter bidrager mindre til den globale og regionale luftforurening end transport af samme godsmængde med lastbiler, også med elkraften produceret på anlæg til fossile brændstoffer.

Dette forhold skyldes dels, at energiforbruget er lavere ved skinnetransport, og dels, at mulighederne for at begrænse forureningen fra store kraftværksenheder er væsentlig mere effektivt udviklet end mulighederne for at begrænse forureningen fra mindre, mobile dieselanlæg, der er den altovervejende kraftkilde ved lastbiltransporter over større afstande.

På baggrund af forventningerne om et stadigt stigende behov for godstransporter i de kommende år, og den øgede opmærksomhed omkring de økologiske konsekvenser af luftforureningen, finder Miljøstyrelsen det ønskeligt, at en større del af godstransporter over større afstande overføres til jernbane.

København, den 16. januar 1989

Bent Voss

DSB:

Den samfundsmæssige interesse for jernbænsens rolle i transporten af gods over længere afstand har de senere år været stigende. Årsagen hertil er, at jernbanen er det eneste transportmiddel, som med kendt teknologi i dag er i stand til at forene erhvervslivets behov for hurtig, hyppig, stabil og samtidig økonomisk rationel transport, med hensynet til det omgivende samfund gennem beskeden luft- og støjforurening, høj trafiksikkerhed, lavt energiforbrug og et lille arealforbrug trods en stor kapacitet. En overflytning af tung godstrafik fra vej til bane bør derfor sikres gennem målrettet markedsføring og udvikling af nye, effektive produktionsmetoder.

Ikke alene i de nordiske lande er bevidstheden om miljøet stigende. Flere lande i centraleuropa, blandt andet Vesttyskland, Østrig og Schweiz, der i dag lægger veje til et betydeligt antal transiterende lastbiler, er opmærksomme på de gener, lastbilen som transportmiddel påfører det omkringliggende samfund. Lastbiltrafikken er derfor allerede i dag pålagt begrænsninger i disse lande. Der er desuden fremsat forslag om skærpet kontrol med køre/hviletidsbestemmelserne, øgede afgifter samt restriktioner for transport af farligt gods. Vedtages disse forslag, pålægges lastbiltrafikken yderligere begrænsninger i de kommende år.

I forbindelse med etableringen af det indre marked i EF ophører gradvis den eksisterende kontingentering af kørselstilladelser landene imellem. Fra og med 1993 vil transporterhvervet inden for EF være liberaliseret fuldt ud, ligesom der også påregnes en kraftig vækst i vareudvekslingen EF-landene imellem og mellem EF og tredjelande, herunder ikke mindst

det øvrige Norden. For at imødegå den miljømæssigen belastning, et stigende antal lastbiler vil give anledning til, vil der efter alt at dømme blive pålagt lastbiltrafikken yderligere kørselsbegrænsninger.

Det er derfor i denne sammenhæng meget vigtigt, at jernbanen som transportalternativ til lastbiltrafikken bliver i stand til at levere en transportydelse, der lever op til erhvervslivets skærpede krav.

Bl. a. på denne baggrund etablerede de svenske, danske og vesttyske baner i efteråret 1986 DanLink-forbindelsen, som i forhold til tidligere repræsenterer en afgørende kvalitetsforbedring af Danmarksvejen.

Nordisk erhvervsliv har bl. a. gennem konsortiet Scandinavian Link's udredningsvirksomhed udtrykt en tro på, at jernbanen som transportmiddel, med en målrettet satsning og udvikling, kan blive rygraden i fremtidens godstransportsystem mellem Norden og kontinentet.

Det vil kræve betydelig udvikling og store ressourcer at sikre jernbanen denne rolle. Men først og fremmest vil det kræve et fælles målrettet samarbejde mellem de nordiske jernbaner.

Scandinavian Link opfordrer til, at dette banesamarbejde udvikler sig især omkring kombineret trafik, som konsortiet i en rapport: "Fremtidens godstransportsystem Norden-kontinentet" peger på som det teknisk og økonomisk samt miljø- og sikkerhedsmæssigt mest optimale godstransportsystem, når afstandene er 800–1000 km. og derover.

Kombineret trafik er trafik med containere og veksellad, hvor lastbiler forestår lokaldistribution til og fra dertil indrettede terminaler, og hvor jernbanen står for den langvejs transport mellem terminalerne.

En lang række undersøgelser svarende til Scandinavian Link's dokumenterer den kombinerede trafiks fordele og store udviklingspotentiale. Senest har EF i samarbejde med de 12 EF-baner igangsat et stort studium med henblik på at udarbejde en konkret handlingsplan for udbygning af den europæiske kombitrafik frem til år 2000. Denne handlingsplan skal foreligge i september 1989.

De nordiske baner NSB, SJ, VR og DSB indledte i foråret 1988 på denne baggrund en række drøftelser om hvorledes det eksisterende samarbejde banerne imellem kunde udvides og udvikles med henblik på at sikre bane-trafikken en større andel af nuværende og kommende godsstrømme mellem Norden og kontinentet.

Disse drøftelser har resulteret i en fælles rapport: "Oplæg til fremme af samarbejdet mellem de nordiske baner om godstransport mellem Norden og kontinentet". Rapporten lægger op til at styrke samarbejdet på en lang række områder indenfor infrastruktur, materiel, trafikafvikling samt markedsføring, administration og organisation.

Med henblik på at udmønte dette samarbejde i praksis er de nordiske baner i august 1988 blevet enige om i fællesskab at etablere et heltog for kombineret trafik, der fra og med maj 1989 vil forbinde Oslo, Stockholm/Finland og København med Ruhr-distriktet i Vesttyskland. Toget vil få 5 ugentlige afgang i hver retning og en transporttid svarende til lastbilens.

De nordiske baner er ligeledes blevet enige om at etablere tilsvarende hurtige forbindelser til Norditalien senest 1990, Frankrig/Spanien senest 1991 og Benelux senest 1992.

Til at forestå denne udvikling opbygger de nordiske baner en selvstændig, fælles enhed, *Norden Europa Rail Unit* (NERU), der skal producere og markedsføre de nye heltogsforbindelser. Ved på tværs af traditionelle samarbejdsformer at tillægge denne enhed en udstrakt beslutningskompetence og et dertil hørende selvstændigt økonomisk resultatansvar demonstrerer de deltagende baner vilje og evne til nytænkning, også på samarbejdsområdet.

For både Sverige, Finland og Norge vil de nye heltog indebære en betydelig forbedring af jernbanegodstrafikkens hurtighed, sikkerhed og kvalitet. Danmark vil primært få den vigtige rolle som transitland, men også for danske im- og eksportører vil de nye togforbindelser give forbedrede transportmuligheder.

De 4 nordiske baner er overbevist om, at dette nye banesamarbejde vil vække opmærksomhed såvel kommercielt som trafikpolitisk.

På denne baggrund kan DSB ubetinget tilslutte sig det fremsatte medlemsforslag.

I takt med, at der gennemføres lettelser for grænsepassage mellem EF-landene som følge af realiseringen af det indre marked er det meget vigtigt, at der også sker tilsvarende lettelser i trafikken til og fra de nordiske lande uden for EF. Dette gælder ikke mindst den tekniske kontrol af vogne mv., hvor en større gensidig anerkendelse af de respektive jernbanemyndigheders attester afgørende vil kunne nedsætte tidstab ved grænsepassage.

København, den 19. januar 1989

Hans Munck

Norge

Samferdseldepartementet *hänvisar i skrivelse den 31 januari 1989 till yttrande av den 16 januari 1989 från NSB (se nedan).*

NSB-Hovedkontoret:

NSB og de øvrige nordiske jernbaner har allerede etableret et integreret samarbejde for å styrke banenes konkurransevne innen Norden og mellom Norden og resten av Europa. Det kan i denne forbindelse bl. a. nevnes at banene i fellesskap vil etablere et nytt opplegg fra sommeren 1989 mellom Norden og Ruhr-området. (NERU-Norden-Europ-Rail-Unit). Tilsvarende opplegg er under planlegging til flere land i Europa.

NSB mener at medlemsforslag A 858/t er både riktig og godt. Vi er imidlertid av den oppfatning at vi allerede har aktiviteter igang som dekker de områder det pekes på.

Oslo, 16. januar 1989

Per Kristian Flaten
Godstrafikkdivisjonen
Sjefsinspektør

Sverige

Banverket:

Inledningsvis bør noteras att i Sverige har sedan 1 juli 1988 ansvaret för järnvägarnas infrastruktur förts över till det nybildade Banverket som är en fristående myndighet direkt under kommunikationsdepartementet.

De frågor och förslag som berörs i medlemsförslaget omfattar i första hand aspekter som är Affärs-SJ godsdivisions ansvar varför vi hänvisar till statens järnvägars yttrande (se s. 12).

Vi önskar samtidigt framhålla att tidigare SJ banavdelning och numera Banverket biträtt de nordiska järnvägarnas godsavdelningar vad gäller material och fakta kring möjligheterna att åstadkomma ett nordiskt stornät för snabbare godstågstrafik, redovisat bl. a. i broschyren "Vägen till kontinenten". Detta samarbete fortskrider.

Vidare kommer ett möte att äga rum på Voksenåsen den 16 februari 1989 enligt bilagd inbjudan¹ i syfte att utreda en strategi för utbyggnad av järnvägssystemet Oslo-Göteborg. Detta är i hög grad betingat av godstrafikens behov att kunna erbjuda bättre transportmöjligheter till och från Norge. Som framgår av Banverkets anslagsframställan¹ prioriteras fortsatt utbyggnad av dubbelspår på Väst kustbanan från Göteborg och söderut. De nya tåggodsfärjeförbindelserna mellan bl. a. Sverige och Finland skapar likaså förbättrade förutsättningar för en ökad marknad för gods på järnväg inom Norden och till kontinenten.

Stockholm den 30 januari 1989

Jan Brandborn

¹ Har ej tryckt.

Medlemsförslag om en nordisk trafikläraryhögskola

(Väckt av Ragna Berget Jørgensen samt Margrete Auken, Guðrún Helga-dóttir, J. K. Hansen, Margit Hansen-Krone, Ása Solberg Iversen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Theo Koritzinsky, Kaj Poulsen, Valgerður Sverrisdóttir och Olle Östrand)

BILAGA I

Yttranden över medlemsförslaget

Nordisk trafikskoleunion:

Nordisk trafikskoleunion har alltid arbetat för ett utökat samarbete inom trafiksäkerheten och vi understöder därför tanken om en begynnande planläggning av en nordisk trafikläraryhögskola.

Trafikläraryutbildningen i de nordiska länderna har hela tiden utvidgats, inte minst i Finland, där utbildningstiden för tillfället är över ett år. I första rum borde vi sträva till att få likartade krav på trafikundervisningen inom Norden, eftersom såväl trafiken som trafikreglerna i samtliga nordiska länder är likartade, varför man borde kunna ställa likartade krav på trafikundervisningen och därför även på läraryutbildningen.

I nuläget kan vi konstatera att tanken på en högskoleutbildning av trafiklärary verkar avlägsen, eftersom vi ännu inte godkänner trafikläraryutbildningen över riksgränserna eller kunnat enas om grundfordringarna för körkortsutbildningen.

Under hänvisning till ovanstående anser vi att frågan bör bearbetas vidare innan formen och platsen för högskolan kan fastställas.

Helsingfors den 14 februari 1989

Ulf Björklund
President

Börje Fagerholm
Generalsekreterare

Nordiska kommittén för trafiklagstiftning (NKV):

— — — NKV konstaterade att grundutbildningen i de olika länderna är så olikartad att en nordisk skola på grundnivån inte skulle vara meningsfull.

En trafiklärarhögskola kan därför endast avse utbildning utöver grundnivån. NKV ansåg dock inte att nyttan av att inrätta en trafiklärarhögskola skulle vara så stor att detta skulle motivera en sådan åtgärd.

Stockholm den 8 februari 1989

På NKV:s vägnar
Enligt uppdrag

Magnus Barnekow
Sekreterare

Nordiska trafiklärarrådet (NTLR):

Nordiska trafiklärarrådet (NTLR) har genom Handelstjänstemannaförbundet (HTF) fått ta del av Nordiska rådets presidiums remiss av medlemsförslag angående en nordisk trafiklärarhögskola.

I NTLR ingår de fackliga organisationer i Norden som organiserar trafiklärare, nämligen Dansk Funktionærforbund, Norsk faglaererlag, Bil- och transportbranschens arbetareförbund i Finland samt Handelstjänstemannaförbundet i Sverige.

NTLRs arbetsutskott har ingående diskuterat medlemsförslaget.

NTLR finner att förslaget överensstämmer med den inriktning rörande utbildningen av trafiklärare i Norden som NTLR tidigare deklarerat till Nordiska rådet i brev av den 3 december 1982.

NTLR delar förslagsställarnas uppfattning om att en högskoleutbildning är erforderlig. Genomförandet av en sådan utbildning måste i sin tur medföra behov av antagningsregler som påverkar de nationella utbildningarna och leder till ökad enhetlighet i dessa. En målsättning med utbildningen bör vara att trafiklärare skall kunna rekryteras till respektive lands offentliga skolväsende som facklärare eller motsvarande med behörighet att undervisa även i gymnasieskola/vidaregående skola.

Utveckling av högskoleutbildning och/eller trafikteknisk samlad utbildning och forskning diskuteras för närvarande förutom i Stjørdal även i Sverige och Finland. Lokaliseringen av en framtida högskoleutbildning för trafiklärare bör därför noga övervägas. Vid sådana överväganden bör hänsyn tas till effektiva kommunikationer till övriga nordiska länder liksom till möjligheterna av att finska medborgare kan få med övriga nordiska medborgare likvärdig undervisning på sitt eget språk.

Med hänvisning till ovan nämnda synpunkter rekommenderar Nordiska

Trafiklärarrådet att Nordiska Ministerrådet tar initiativ till att utreda frågan om en för Norden gemensam trafiklärarhögskola. Vi utgår från att vi bereds tillfälle att yttra oss vidare i ärendet.

Stockholm den 20 januari 1989

Nordiska trafiklärarrådet (NTLR)

Olavi Bäcklund
Ordförande

Rolf Andersson
Sekreterare

Danmark

Justitsministeriet:

Forslaget går nærmere ud på, at der på nordisk plan skal tages initiativ til at etablere en nordisk kørelærerhøjskole, som skal bidrage til et bedre og mere ensartet uddannelsesstilbud for kørelærerne. Det foreslås, at Trafiklærerhøjskolen i Stjørdal i Norge får status som nordisk kørelærerhøjskole, hvor alle nordiske lande kan få uddannet kørelærere. Det foreslås endvidere, at højskolen skal være forpligtet til et nordisk trafiksikkerhedssamarbejde for til enhver tid at kunne være en ressource for og koordinator af den indsats, som kontinuerligt drives på forskellige måder i de nordiske lande.

Justitsministeriet skal i den anledning udtale:

I det forslag til en nordisk handlingsplan for øget trafiksikkerhed i Norden, som blev vedtaget på Nordisk Råds session i Oslo i marts 1987, anfører Nordisk Ministerråd, at et forslag om stiftelse af en nordisk kørelærerhøjskole er interessant, men at spørgsmålet bør ses i et længere tidsperspektiv. Justitsministeriet kan fortsat henholde sig hertil.

Justitsministeriet kan i øvrigt oplyse, at man i forbindelse med gennemførelsen af en ny køreuddannelse i Danmark i 1985 tillige indførte bestemmelser i færdselsloven om uddannelse af kørelærere.

I modsætning til tidligere blev der herved skabt mulighed for, at man som betingelse for opnåelse af godkendelse som kørelærer kan kræve, at den pågældende har gennemgået en godkendt kørelæreruddannelse.

En arbejdsgruppe under Justitsministeriet har herefter udarbejdet et udkast til bekendtgørelse om kørelærerprøven samt et udkast til undervisningsplan for kørelæreruddannelsen. Udkastene er endnu ikke færdigbehandlet i Justitsministeriet, men man forventer, at regler om en kørelæreruddannelse kan træde i kraft i løbet af 1989.

Formålet med den nye kørelæreruddannelse vil bl. a. være at give aspiranten indgående kendskab til den almindelige køreuddannelse, herunder indholdet af de i den forbindelse udarbejdede undervisningsplaner med

tilhørende lærervejledninger. Den almindelige køreuddannelse omfatter bl. a. krav om, at den indledende praktiske køreundervisning skal foregå på særlige øvelsespladser. Fra 1. januar 1990 gælder der endvidere et krav om, at det afsluttende led i køreuddannelsen skal foregå på særlige køre-tekniske anlæg.

Det vil endvidere være hensigten med kørelæreruddannelsen at give aspiranten fornødent kendskab til almindelige pædagogiske principper med særlig henblik på planlægning og gennemførelse af undervisning i en køre-skole og i den forbindelse at give aspiranten færdighed i at undervise køreelever inden for rammerne af Justitsministeriets undervisningsplaner.

Endelig vil der blive lagt vægt på at give aspiranten kendskab til færdselslovgivning, køretøjsteknik, køreteknik og risikolære.

Under hensyn til at man inden for et kort tidsrum forventer at gennemføre en ny kørelæreruddannelse i Danmark, finder Justitsministeriet det hensigtsmæssigt at afvente eventuelle erfaringer hermed, før man tager stilling til, om man på nordisk plan kan gå ind for en kørelærerhøjskole.

Justitsministeriet kan derfor ikke på nuværende tidspunkt gå ind for det foreliggende forslag.

Justitsministeriet finder imidlertid anledning til at tilføje, at den nye køreuddannelse i Danmark ikke vil medføre øgede offentlige udgifter. Det vil på denne baggrund være en forudsætning for Justitsministeriets eventuelle senere tilslutning til forslaget, at der ikke bliver tale om offentlige merudgifter til etablering og drift af højskolen.

København, den 16. februar 1989

P. m. v.

E. b.

Henrik Waaben

Rådet for Trafiksikkerhedsforskning:

Vi finder forslaget om en trafiklærerhøjskole interessant og værd at overveje som et muligt middel til at styrke kørelærernes pædagogiske kvalifikationer og udbygge deres forståelse for køreuddannelsens fundamentale betydning for færdselssikkerheden.

Imidlertid består der nogle væsentlige forhindringer for at gennemføre et sådant initiativ på nordisk plan. Disse forhindringer har især rod i de meget uensartede krav til kørelæreruddannelsen og køreuddannelsen i de nordiske lande. Nordisk Trafiksikkerhedsråds rapport 19, "Uddannelse af motorcykelførere", København 1977, er et forsøg på at beskrive indholdet i

en ensartet nordisk uddannelse af motorcykelførere, som ikke er blevet realiseret.

Nordisk Trafiksikkerhedsråd iværksætter i 1989 et udredningsprojekt under Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning, der skal kortlægge problemområder i køreuddannelserne i de nordiske lande. Formålet er bl. a. at afdække eventuelle muligheder for fælles udvikling og forsøg med ændrede undervisningsplaner. Det kan anbefales, at Nordisk råd afventer resultatet af dette udredningsarbejde, som må ventes at foreligge i 1990, før man vurderer om der er et bæredygtigt fælles grundlag for en nordisk trafiklærerhøjskole.

Gentofte, den 9. februar 1989

Jørgen Christensen

Forskningschef, cand. polyt.

Dansk Kørelærer-Union:

Dansk Kørelærer-Union støtter fuldt ud synspunktet om nødvendigheden af, at man i Norden etablerer den bedst mulige uddannelse af kørelærerne, således at man derigennem medvirker til at forbedre ulykkesituationen for de nyuddannede trafikanter (bilister og motorcyklister).

Vi kan ligeledes tilslutte os, at der på nordisk basis nu tages initiativ til at etablere en nordisk trafiklærerhøjskole, som skal bidrage til et bedre og mere ensartet oplæringstilbud for trafiklærerne. På lidt længere sigt bør det resultere i, at hvert af de nordiske lande får sin egen trafiklærerhøjskole, hvorpå alle trafiklærere i de respektive lande uddannes; til den tid kunne Trafiklærerskolen i Stjørdal være koordinator med hensyn til indsamling af forskningsresultater, tekniske og pædagogiske forbedringer/fremskrift, og dermed sikre trafiklæreruddannelsens faglige niveau.

De danske forhold vedrørende kørelæreruddannelsen er i øjeblikket utilfredsstillende; enhver godkendt kørelærer kan uddanne nye kørelærere; den mulighed bør inddrages, således at kørelærer uddannelsen kun må foretages af uddannelsessteder, der har opnået ministeriel godkendelse hertil på baggrund af

- at uddannelsesstedets lærere har de fornødne faglige og pædagogiske kvalifikationer,
  - at man råder over egnede faciliteter, herunder et køreteknisk anlæg og en lukket øvelsesplads,
  - at uddannelsens indhold er beskrevet i en uddannelsesplan,
- og endelig bør der føres tilsyn med, at godkendte undervisningssteder til stadighed opfylder godkendelsesbetingelserne. Kort og godt bør der ske en centralisering af kørelæreruddannelsen, der kan sikre ensartethed og det højeste trafikpædagogiske niveau.

Norge er p. t. ene om at have en statslig trafiklærerskole og dermed en centraliseret uddannelse, som ovenfor nævnt, så derfor kan vi støtte vedtagelsen af det rejste forslag A 863/t om en nordisk trafiklærerhøjskole.

Til behagelig orientering vedlægges Nordisk Trafikskole Union's "For-slag til organisation av trafikutbildning i de nordiske länderna".

Ellestad, den 2. februar 1989

Dansk Kørelærer-Union

Erling Hansen

Landsformand

Forenede Danske Motorejere (FDM):

FDM er af den opfattelse, at det er af væsentlig betydning for færdsels-sikkerheden, at kørelæreruddannelsen hviler på det bedst mulige grundlag. Såvidt vi er orienterede, er reglerne i Danmark i dag således, at enhver godkendt kørelærer – uden i øvrigt at skulle opfylde særlige betingelser m. h. t. uddannelse i pædagogik eller lignende – kan uddanne nye kørelæ-rere. En sådan vidtgående ordning mener vi ikke kan være tilfredsstillen-de, idet vi finder, at det af hensyn til færdselssikkerheden må være nødven-digt at uddannelsen af kørelærere kun sker gennem særlig autoriserede personer – dvs. personer, som har dokumenteret de fornødne faglige og pædagogiske kvalifikationer, samt at disse personer råder over de fornød-ne faciliteter til at gennemføre en sådan uddannelse med et tilfredsstillende resultat.

Selv om vi fornylig i Danmark har fået en undervisningsplan for køreud-dannelsen, mener vi ikke, at denne uddannelsesplan er tilstrækkelig til at sikre, at eleverne får en kvalificeret undervisning, og vi finder tillige, at kørelæreruddannelsen også bør sikres gennem en uddannelsesplan.

De ovenanførte betingelser for en kørelæreruddannelse mener vi, er et minimum, og de kan naturligvis gennemføres via ministerielle bekendtgø-relser, således at de enkelte kørelærere fortsat kan – såfremt de opfylder kvalifikationskravene – tilbyde uddannelse til kørelærere. Nærliggende ville det imidlertid – for at sikre den ensartede og kvalificerede uddannelse af alle kørelærere – være, at der blev etableret egentlige uddannelsesste-der, dvs. netop det som medlemsforslaget går ud på: En trafiklærerhøjsko-le.

Det må dog være vor opfattelse, at en sådan trafiklærerhøjskole bør findes i hvert af de nordiske lande. Der er, og vil formentlig altid være, forskelligheder i færdselslovgivningen, ligesom færdselsforholdene i øvrigt i de nordiske lande er forskellige.

Af disse grunde mener vi, at det må være rigtigst med en national trafiklærerhøjskole.

Lyngby, den 9. februar 1989

Mogens Johansen
Afdelingschef

Finland

Trafikministeriet:

I samband med förareskolningens utveckling borde speciell uppmärksamhet riktas på parallell effektivisering av trafiklärarnas undervisning, eftersom undervisningsreformens inverkan på förbättring av trafiksäkerheten beror framför allt på lärarens beredskap.

I takt med den trafiklärarnas undervisningsreform som förbereds i Finland är ändamålet att utveckla undervisning så att dess tidsperiod och program motsvarar lärarundervisningen för mellanskolenivå. Efter reformen skall nivån av trafiklärarnas utbildning vara tillräcklig för förareundervisningen i bilskolorna.

Eftersom den undervisning som krävs för trafiklärarens yrke kan ges i Finland, skulle högskolan som föreslås närmast ha uppgiften att utföra skolväsendets lärarundervisning eller annan vidareutbildning. Utredningar har ännu inte utförts.

Att omfattande kunna utnyttja den högskola som skulle grundas förutsätter i varje fall att undervisning där skall utföras på alla nordiska språken.

Före beslut om att grunda den i medlemsförslaget angivna högskolan borde man enligt trafikministeriets uppfattning grundligare utreda behovet av högskolan samt dess uppgifter i förhållande visavi andra läroverk i Norden samt möjligheter att på ett annat sätt samordna trafiklärarutbildning.

Helsingfors den 20 februari 1989

Juhani Korpela
Kanslichef

Ismo Koskinen
Sekreterare för internationella ärenden

Ålands landskapsstyrelse, motorfordonsbyrån:

Behovet av utbildning av trafiklärare är för Ålands del ganska litet. Att erhålla trafiklärarutbildning har trots detta visat sig vara ett problem, eftersom det kan förflyta många år mellan det, att svenskspråkiga kurser anordnas i riket. Med anledning av detta har de åländska trafiklärarna i allmänhet erhållit sin utbildning i Sverige. Trafik- och fordonslagstiftning samt bilskoleverksamheten i allmänhet på Åland skiljer sig dock till vissa delar från den svenska. Vid en nordisk trafiklärarhögskola torde dylika skiljaktigheter kunna beaktas vid undervisningen, samtidigt som skolan i viss mån torde kunna bidra till att förenhetliga lagstiftningen inom Norden.

Man kan anta att en trafiklärarhögskola dels skulle innebära bättre utbildade trafiklärare, men också att undervisningsprogrammen och metoderna skulle utvecklas och förbättras i en snabbare takt än vad nu är fallet. Man torde även kunna anta att det på en trafiklärarhögskolas program skulle finnas fortbildningskurser för trafiklärare. Sådana kurser saknas helt för vår del i dag, och skulle därför vara av största vikt.

Sammantaget borde detta leda till en bättre förutbildning, som kanske i viss mån kan påverka olycksbenägenheten hos nya förare, även om undertecknad anser att det behövs ytterligare åtgärder för att klara av detta problem.

Undertecknad anser att en nordisk trafiklärarhögskola skulle främja trafiksäkerhetsarbetet och att medlemsförslaget bör förordas.

Mariehamn den 6 februari 1989

Ulf Lillie
Trafikinspektör

Automobilförbundet:

En av de viktigaste uppgifterna i strävan att förbättra trafiksäkerheten både i Finland och de övriga nordiska länderna är utvecklandet av förutbildningen.

Enhetligast möjliga och bästa tänkbara utbildning samt ett riktigt val av trafiklärare är avgörande med tanke på framgångsrik skolning.

Idén att grunda en högskola för nordiska trafiklärare får vårt stöd. Men det lär ej råda lika stor enighet om placeringen av högskolan. Vi anser nämligen att den borde ligga i Finland och nära huvudstaden.

I Finland är utbildningen av trafiklärare centraliserad och ligger redan nu på hög nivå. I samverkan med den nuvarande utbildningsanstalten kunde

den blivande högskolan förpliktigas att utveckla arbetet inom nordisk trafiksäkerhet.

Helsingfors den 15 februari 1989

Automobilförbundet r. f.

Heimo Jaakkola

Verkställande direktör

Suomen autokoululiitto ry (Finlands trafiklärarförbund rf)¹:

Suomen autokoululiitto ry har bekantat sig med Nordiska rådets begäran om yttrande och konstaterar att det i förslaget föreslås att trafiklärarskolan i Stjordal skall få status som en nordisk trafiklärarhögskola.

Autokoululiitto påminner om att förarutbildningen i de nordiska länderna från internationell synpunkt är mycket högklassig. Utbildningens nivå framgår även ur trafiksäkerhetsstatistiken; de nordiska länderna, i synnerhet Sverige, Norge och Finland har ju redan länge hört till toppländerna i världen vad beträffar trafiksäkerheten.

Trafiklärarutbildningen i Finland har undersökts och utvecklats från början av 60-talet; under denna tid har trafiklärarnas utbildningstid förlängts från tre månader till ca 1 1/2 år. Även inträdeskraven till trafiklärarutbildningen har väsentligen höjts och utbildningen har överflyttats till Tavastehus. Utbildningen kommer att utvecklas ytterligare.

Suomen autokoululiitto ry anser att Nordiska rådet borde allra först vidta erforderliga åtgärder för att åstadkomma ett beslut om att trafiklärarexamina som avlagts i de enskilda nordiska länderna skulle vara giltiga även i de övriga nordiska länderna. Tills vidare är dessa examina inte giltiga i de andra nordiska länderna, vilket är ett hinder för arbetskraftens fria rörelse.

Inrättande av en trafiklärarhögskola, som framförts i medlemsförslaget, har inte någon omedelbar inverkan på förarutbildningen och Suomen autokoululiitto anser det inte nödvändigt att inrätta en sådan högskola.

Helsingfors den 9 februari 1989

Suomen autokoululiitto ry
(Finlands trafiklärarförbund rf)

Urpo Vihervaara

Verksamhetsledare

¹ Yttrandet översatt från finska.

Norge

Autoriserte trafikkskolers landsforbund:

Autoriserte trafikkskolers landsforbund gir sin tilslutning til medlemsforslaget om en nordisk trafikklærerhøgskole og at Statens trafikklærerskole i Stjørdal gis status som Nordisk Trafikklærerhøgskole.

Vi vil i den forbindelse nevne at spørsmålet om ikke vår egen nasjonale trafikklærerskole burde få status som høgskole har vært reist. Dette kommer til uttrykk i langtidspanen som Statens Trafikklærerskole la fram siste år.

Videre har vår felles organisasjon "Nordisk Trafikkskoleunion" (NTU) en pågående debatt om større likhet i utdannelsen av framtidige trafikklærere i de nordiske land. NTU ser det som sin oppgave å utveksle og bearbeide erfaringer med en gjensidig tilpassing og koordinering som et framtidig mål. Dette er således ikke fremmede tanker for oss, og vi gir svært gjerne vår prinsipielle tilslutning.

Selve lokaliseringen av en nordisk trafikklærerhøgskole er vel egentlig et sideordnet problem. Dog vil vi peke på det faktum at Norge i mange år har hatt etablert en statlig trafikklærerskole, med den erfaringsbakgrunn det medfører. En lokalisering som nevnt i forslaget, vil vi derfor bifalle.

Oslo, 2. februar 1989

Autoriserte trafikkskolers landsforbund

Bjørnar Gundersen

Avdelingsleder

Trygg Trafikk har i skrivelse den 8 februar 1989 forklarat sig stödja medlemsförslaget.

Sverige

Trafiksäkerhetsverket:

Trafiksäkerhetsverket delar förslagsställarnas uppfattning att trafiklärare skall erhålla den tekniska och pedagogiska utbildning som krävs för att förverkliga trafiksäkerhetsmålen. Därvid bör utbildningens kvalitet och inriktning vara den bästa möjliga.

Bland annat av den anledningen har trafiksäkerhetsverket i maj 1988 riktat en förfrågan till högskolan i Falun/Borlänge om möjligheterna att bygga upp en verksamhet som successivt skall kunna utvecklas till ett centrum för trafikutbildning. Meningen är att utbildningen på sikt också skall inrymma en trafiklärarutbildning på högskolenivå. Högskolestyrelsen

har tillskapat en särskild arbetsenhet i syfte att inrätta en allmän utbildningslinje – trafikutbildningslinjen.

I de nordiska länderna finns behov av flera högskolor för trafiklärarutbildning. Det är väsentligt att utbildningen inte enbart ges status som trafiklärarhögskola utan att innehållet i och formerna för utbildningen också bedrivs på den nivå som generellt gäller högskoleutbildningar.

Att etablera en trafiklärarhögskola på nordisk basis medför sannolikt organisatoriska svårigheter. Trafiksäkerhetsverket förordar i stället att trafiklärarutbildningen inrättas på högskolenivå inom varje land. I ett längre perspektiv bör sådana arbetsformer utvecklas mellan trafiklärarhögskolorna i Norden, att högskolorna utgör en resurs för och en koordinator av de insatser som kontinuerligt görs för trafiksäkerheten inom de nordiska länderna.

Borlänge den 6 februari 1989

Lars Eggertz

Handelstjänstemannaförbundet (HTF):

HTF delar förslagsställarnas uppfattning om att en högskoleutbildning är erforderlig. Vi vill därvid understryka betydelsen av att den nationella trafiklärarutbildningen i Norden utformas så att den blir jämförbar mellan länderna. Därigenom ges ökade möjligheter att skapa en nordisk arbetsmarknad även för trafiklärarna. Dessutom ges förutsättningar för att få enhetliga och ömsesidigt bedömbara inträdeskrav till en framtida nordisk högskoleutbildning.

En målsättning med en högskoleutbildning för trafiklärarna bör vara att trafiklärare skall kunna rekryteras till det offentliga skolväsendet som facklärare eller motsvarande med behörighet att undervisa i gymnasieskolan.

Utvecklingen av högskoleutbildning och/eller samlad trafikteknisk utbildning och forskning diskuteras för närvarande utom i Stjørdal i Norge även bl. a. i Sverige. Lokaliseringen av en framtida högskoleutbildning för trafiklärare bör därför noga övervägas. Frågan om lämpliga kommunikationer till de övriga nordiska länderna bör därvid noga vägas in.

Med hänvisning till ovanstående synpunkter ber Handelstjänstemannaförbundet (HTF) att för sin del få instämma i förslaget om att Nordiska ministerrådet tar initiativ till att utreda frågan om en för Norden gemensam trafiklärarhögskola.

Vi har tagit oss friheten att låta Nordiska trafiklärarrådet ta del av

remissen. I Nordiska trafiklärarrådet samverkar HTF kring trafiklärarnas yrkes- och utbildningsfrågor med de fackliga organisationer i Danmark, Finland och Norge som ansluter trafiklärare. Nordiska trafiklärarrådet avger eget yttrande i ärendet.

Stockholm den 2 februari 1989

Handelstjänstemannaförbundet (HTF)

Lars Hellman

Motormännens riksförbund (M):

Motormännens riksförbund – M – instämmer i ministerrådets målsättning att det är nödvändigt att reducera de höga olyckstalen för unga körkortshavare. En förbättrad pedagogisk utbildning av trafiklärare kan vara en åtgärd för att minska olyckstalen.

I Sverige sker just nu en översyn av utbildningsplanen för körkortsaspiranter och den nya planen medför också en vidareutveckling av trafiklärarna.

Men för att kunna bedriva en effektivare utbildning av körkortsaspiranter fordras mera kunskap. För att skaffa sig denna kunskap anser vi det inte i första hand nödvändigt att tillskapa någon ny samnordisk trafikhögskola.

Vårt förslag är i stället att de nordiska länderna gemensamt avsätter medel för forskning så att man vetenskapligt kan utröna varför unga körkortshavare oftare än andra drabbas av olyckor. Denna forskning bör förläggas till Väg- och trafikinstitutet, Linköping, Sverige, som är ett av Europas mest moderna och välutrustade trafikinstitut.

När denna forskning har presenterat ett underlag kan frågan om en eventuell nordisk trafikhögskola åter tas upp.

Stockholm den 23 februari 1989

Motormännens riksförbund

Bo Lundgren

Verkst. direktör

Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF):

MFH delar uppfattningen att den höga olycksfrekvensen, särskilt bland nya och framför allt unga bilförare, måste reduceras. Därför måste utbildningsfrågorna ses som utomordentligt viktiga. En god utbildning är basen för trafikanternas medvetenhet och ansvars känsla i en allt intensivare trafik. Dock skall tilläggas att den erfarenhet man skaffar sig med tiden inte går att kompensera med utbildning. Vidare måste de attityder och värderingar som anses önskvärda i trafiksammanhang genomsyra, inte bara utbildning, utan också den trafikpolitik som skall syfta till en lägre olycksfrekvens.

Ett område som måste beaktas i detta sammanhang är alkoholens. Den stora enighet bland forskare, som står fast att redan mycket små mängder alkohol i blodet inverkar på förmågan att köra trafiksäkert, måste lyftas fram i trafikutbildningen på ett bättre sätt än i dag.

Ett annat område som också måste uppmärksammas är de invandrare och flyktingar som kommer till våra nordiska länder. Vi vet att körkortsutbildningen runt vår värld är mycket varierande i innehåll och kvalitet. Här borde gemensamma nordiska insatser vara av stort värde, syftande till att höja kunskapsnivån hos den som kommer flyttande till oss.

I förslaget sägs att tanken på en gemensam nordisk lärarhögskola är mycket intressant. Det är viktigt att kvaliteten på trafiklärarutbildningen är den bästa möjliga.

MHF menar att gemensamma utbildningsinsatser kan vara värdefulla. De nordiska länderna har var för sig en trafikpolitik som i stort är överensstämmande. Gränserna länderna emellan är öppna och den privata och yrkesmässiga trafiken omfattande. Trafikutbildning som syftar till samordning måste ses som något positivt.

Däremot ser MHF tveksamt på förslaget till en nordisk trafiklärarhögskola förlagd till ett nordiskt land. De svårigheter som skulle uppstå vid utbildningens genomförande och examination, torde bli av språklig art. Närheten länderna emellan till trots måste språkskillnaderna vägas in i situationen.

Stockholm den 15 februari 1989

Motorförarnas helnykterhetsförbund

Benny Ruus

Verkst. direktör

BILAGA 2

I efterhand inkomna yttranden

Finland

Suomen kuorma-autoliitto r.y. (Finlands lastbilsförbund r.f.)¹:*Nya utbildningsvägar för yrkesförare*

Vi anser det motiverat att underrätta Nordiska rådet om att undervisningsministeriet under 1988 har fört förhandlingar med Finlands lastbilsförbund och andra intresseorganisationer på vägtrafikområdet beträffande utvecklandet av utbildningsvägen till yrkesförare.

Ifrågavarande utbildningssystem kommer att igångsättas inom statliga läroanstalter, dit de som avlagt grundskoleexamen och som är intresserade av föräryrket kan söka sig. Valet av elever kommer ytterligare att effektiviseras bl. a. genom inträdes- och lämplighetsprov, med anledning av vilket vi tror att detta utbildningssystem, som varar i tre år specialiseringslinjerna medräknade, kommer att medverka till större trafiksäkerhet samtidigt som systemet för sin del säkrar utbudet av yrkeskunnig arbetskraft av tillräcklig storlek.

Eftersom även trafiklärares utbildning i Finland har utvecklats intensivt redan från 60-talets slut, anser Finlands lastbilsförbund att det inte är nödvändigt att etablera en nordisk trafiklärareshögskola för det ändamål som anges i er skrivelse.

Akademiska examina på transport- och speditörområdet

Samtidigt önskar Finlands lastbilsförbund r.f. fästa sekretariatets för Finlands delegation uppmärksamhet på ökade behov på transport- och speditörområdet. I och med att Europa integreras och den internationella växelverkan ökar såväl i vägtrafiken, utrikeshandeln som i olika yrken inom näringslivet har volymen i utrikeshandeln samt härmed sammanhängande internationella godstransporter ökat år för år. Samtidigt har behovet att få yrkeskunnig arbetskraft på området kraftigt ökat.

Utbildning inom transport- och materialekonomi arrangeras nu för tiden företrädesvis av läroanstalter på mellanstadiet. De studenter eller de som avlagt examen på institutnivå och som är intresserade av transport- och speditörbranschen har möjlighet att fördjupa sina insikter främst inom ramprogrammet för geografisk ekonomi vid Svenska handelshögskolan eller på en specialiseringslinje för handelsjöfart vid Åbo akademi.

I Finland ges inte någon utbildning på transport- och speditörsområdet på högskolenivå, vilken skulle ansluta sig till vägtrafiken, och därför torde det vara synnerligen aktuellt att etablera en utbildningsväg för sådan

¹ Yttrandet översatt från finska.

personal för planering, utveckling och undervisning, som känner till specialfrågorna på området.

Högskola för transport- och speditörbranschen

Skapandet av ett högskolesystem som tillfredställer transport- och speditörbranschens specialbehov förutsätter ganska säkert att såväl immateriella som ekonomiska resurser sammanslås mellan alla de nordiska länderna. Utgående från det av Nordiska rådet tagna initiativet till inrättande av en trafiklärarhögskola anser vi det mer ändamålsenligt att som samnordiskt projekt etablera en särskild högskola för transport- och speditörbranschen, exempelvis i närheten av Storstockholm eller Uppsala.

Mellan medlemsländerna torde man kunna komma överens om finansieringen av projektet samt om innehållet på specialiseringslinjer och i undervisningsprogram, som redan i planeringsskedet borde utformas så att de motsvarar samtliga medlemsländers behov. Det torde vara möjligt att med ett separat kvotsystem ordna medlemsländernas elevantal och fördelningsgrunderna för kostnader. Vi vill föreslå att svenska språket används som officiellt undervisningsspråk.

Vi tror att skapandet av samnordiska utbildningssystem för vissa smala sektorer inom näringslivet kommer att ligga i samtliga medlemsländers gemensamma intresse och vi anser det vara mycket önskvärt att fortsätta dialogen kring vårt initiativ mellan alla medlemsländerna.

Helsingfors den 13 februari 1989

Suomen kuorma-autoliitto r.y.
(Finlands lastbilsförbund r.f.)

Seppo Sainio
Verkställande direktör

Markku Immanen
Utbildningsplanerare

Norge

Justis- og politidepartementet har i skrivelse den 8 mars 1989 förklarat sig icke ha något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

Medlemsförslag

om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor

(Väckt av Karin Söder samt Margrete Auken, Dorte Bennedsen, Ilkka-Christian Björklund, Anker Jørgensen, Theo Koritzinsky, Ólafur G. Einarsson och Páll Pétursson)

BILAGA

Yttranden över medlemsförslaget

Den konservativa gruppen i Nordiska rådet:¹

Inledningsvis konstaterar vi att medlemsförslag A 862/j saknar aktualitet i denna debatt. En uppfattning som även tycks omfattas av ledamöterna i Nordiska rådets internationella samarbetskommitté.

Vad gäller den internationella arbetskommitténs utredning och de medlemsförslag den givit upphov till, anser vi att slutsatserna av kommitténs arbete måste övervägas ytterligare. Därför avvisar vi bestämt att dessa medlemsförslag avgörs redan vid 37. sessionen i Stockholm.

Av detta skäl återkommer gruppen till en sakbehandling av förslagen vid senare tillfälle. Vi är dock ytterst tveksamma till det principiellt riktiga i att inrätta ett internationellt utskott. Däremot kan det finnas skäl att närmare överväga att inrätta en internationell kommitté direkt under Presidiet. Saksamarbetet, exempelvis vad gäller den europeiska integrationen, bör dock även fortsättningsvis behandlas i de olika utskotten.

Vi vill dock än en gång understryka att den konservativa gruppen för närvarande inte är beredd att ta slutlig ställning till dessa frågor.

Stockholm den 31 januari 1989

Enligt uppdrag

Anders Kempe

Gruppsekreterare

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 862/j om upprättande av en nordisk kommission och översyn av beslutsfattandet inom nordiskt samarbete, A 866/lj om inrättande av ett internationellt utskott samt A 867/e om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor.

Mittengruppen i Nordiska rådet:

Förslagsställarna har utvecklat en rad förslag utifrån internationella kommitténs rapport till presidiet. Mittengruppen anser det viktigt att en strategi kring EG, Europa, och hur det internationella samarbetet skall kunna utvecklas inom Nordiska rådet och ministerrådet. Eftersom det i Norden och Nordens omvärld ständigt sker förändringar är det nödvändigt med ett snabbt agerande från Nordiska rådet. Det nordiska officiella samarbetet måste vara berett att anpassa arbetssättet till de rådande förutsättningarna.

Från mittengruppens sidan tillstyrkes medlemsförslaget, och vi vill bara tillägga vikten av att detta viktiga förslag leder till omedelbara åtgärder.

Stockholm den 30 januari 1989

Mittengruppen i Nordiska rådet

Karin Söder
Ordförande

Håkan Ekengren
Gruppsekreterare

Socialdemokratiska gruppen i Nordiska rådet:¹

Det betänkande som internationella samarbetskommittén lämnat är så omfattande att det kräver betydligt längre tids diskussion och bearbetning i partigruppen.

Gruppen fann att de frågor som tas upp i medlemsförslagen bör behandlas i samband med betänkandet i sin helhet.

Den socialdemokratiska gruppen är således inte beredd att nu avge något yttrande över medlemsförslagen A 862/j, A 866/j och A 867/e.

Stockholm den 31 januari 1989

Jerry Svensson

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 862/j om upprättande av en nordisk kommission och översyn av beslutsfattandet inom nordiskt samarbete, A 866/j om inrättande av ett internationellt utskott samt A 867/e om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor.

Den Venstresocialistiske gruppe i Nordisk Råd:

Den Venstresocialistiske gruppe er af den opfattelse, at oprettelsen af et ministerråd for handelsministrene både vil være en naturlig forlængelse af og en styrkelse af det samarbejde, der i dag finder sted mellem de nordiske lande. Gruppen stiller sig derfor positivt til medlemsforslaget.

Stockholm den 31. januar 1989

Arvo Kemppainen
Formand

Nordisk råd, Den Danske Delegation:¹

Danmarks Riges Delegation til Nordisk Råd har på sit møde den 11/1-89 behandlet rapporten fra komiteen, som skulle udrede nordisk samarbejde i internationale sammenhænge, og de 3 ovennævnte medlemsforslag.

Der var i delegationen enighed om, at medlemsforslagene måtte gennemgå en nærmere drøftelse i partigrupperne ved møderne dn 30/1, og at der måtte kunne forventes klarere tilkendegivelser derfra. Behandlingen i delegationen viste imidlertid forskellige vurderinger i den nuværende fase.

De Konservatives og Venstres medlemmer af delegationen kunne ikke tilslutte sig tanken om en nordisk kommission (A 862/j), og de fandt, at der var grund til at diskutere forslaget om et internationalt udvalg (A 866/j), som de så på med skepsis, idet det rejste flere problemer. Forslaget om et nordisk ministerråd for ministre ansvarlige for udenrigshandel (A 867/e) virkede efter deres opfattelse overflødig, da det daglige praktiske samarbejde forekom tilstrækkeligt, idet man burde fastholde og styrke koordineringen, styringen og behandlingen af tværsektorielle spørgsmål hos samarbejdsministrene.

Socialdemokratiets og Socialistisk Folkepartis medlemmer mente ikke, man burde gå imod forslaget om en kommission (A 862/j), og de anså forslaget om et internationalt udvalg (A 866/j) som en logisk konsekvens af udredningskomiteens arbejde og kunne derfor støtte forslaget. Hvad angår forslaget om et ministerråd for ministre ansvarlige for udenrigshandel (A 867/e), fandt de det afgørende, hvad ministrene selv mente, men syntes, at når der var ministerråd på andre områder, burde der også være det her. Hvis man mener, det er af betydning med en fælles nordisk politik i den europæiske økonomiske integrationsproces, er det vigtigt med et ministerråd for ministre ansvarlige for udenrigshandel.

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 862/j om upprättande av en nordisk kommission och översyn av beslutsfattandet inom nordiskt samarbete, A 866/j om inrättande av ett internationellt utskott samt A 867/e om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor.

I forbindelse med behandlingen af udredningskomiteens rapport og de 3 medlemsforslag drøftedes også spørgsmålet om en eventuel ekstrasession efteråret 1989. Der var enighed i delegationen, om, at afgørelsen af, om der bør holdes ekstrasession eller ej, først bør træffes efter partigruppernes møder den 30/1. De Konservative var endvidere af den opfattelse, at spørgsmålet om ekstrasession først endeligt kan afklares i lyset af det forløb og indhold, den ordinære session får.

København, den 25. januar 1989

Henrik Hagemann

Nordiska rådet, Finlands delegation:¹

I det vi hänvisar till presidiets beslut av 9.12.1988 om hörande av bl. a. delegationerna i rubricerade ärende får vi meddela, att delegationens arbetsutskott behandlat frågan vid möten 19.12.1988 och 23.1.1989 samt delegationen i sin helhet vid möte 31.1.1989.

Delegationen har ej funnit anledning att i detta skede slå fast en slutlig ståndpunkt till de i medlemsförslagen framlagda förslagen utan har för avsikt att fortsätta behandlingen av dem inom den delegation, som konstituerar sig i och med 1989 års riksdags öppnande. Detta gäller särskilt det i medlemsförslag A 866/j framställda förslaget om ett permanent internationellt utskott i Nordiska rådet, vilket ej är moget för avgörande vid 37:e sessionen.

Delegationen vill emellertid förena sig om den allmänna intention om behovet av att öka effektiviteten och snabbheten i det nordiska samarbetet för att kunna möta de utmaningar som det ökade internationella samarbetet och särskilt den europeiska integrationen utgör för Norden som framgår av de rubricerade förslagen.

Delegationen anser därför att arbetet med de förslag som medlemsförslag A 867/e tar sikte på bör fortsätta. Delegationen betonar därvid att de nordiska samarbetsministrarnas ställning inom samarbetsorganisationen förstärks liksom även den tjänstemannaorganisation som biträder dem. Därvid har delegationen funnit, att ett koordinerande tjänstemannaorgan

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 862/lj om upprättande av en nordisk kommission och översyn av beslutsfattandet inom nordiskt samarbete, A 866/lj om inrättande av ett internationellt utskott samt A 867/e om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor.

på ett tillräckligt högt plan motsvarande den nuvarande ställföreträdarkommittén kunde utgöra svaret på det i medlemsförslaget A 862/lj väckta förslaget om en "nordisk kommission".

Stockholm den 31 januari 1989

För Finlands delegation i Nordiska rådet

Elsi Hetemäki-Olander

Håkan Branders

Islands delegation i Nordiska rådet:¹

Vid möte med Islands delegation den 10 januari d. å. beslöt delegationen ge sitt stöd till medlemsförslagen A 866/lj om inrättande av ett internationellt utskott och A 867/e om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor. Förbehåll togs dock om att partigrupperna ej har behandlat förslagen.

Beträffande sekretariatet för det föreslagna internationella utskottet ansåg delegationen att utskottets sekreterare borde, så som sekreterarna för de övriga utskotten, vara underställd utskottet annat än i direkt administrativa frågor.

Reykjavík den 23 januari 1989

Snjólaug Ólafsdóttir

Nordisk råd, Den norske delegasjon:²

De norske medlemmer har i delegasjonsmøte orientert om utredningskomiteens arbeid og forslag. Delegasjonens medlemmer har deretter bekref- tet sitt ønske om økt internasjonalt engasjement fra de nordiske samarbeidsorganers side, både regjeringenes og parlamentarikernes.

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen, A 866/lj om inrättande av ett internationellt utskott samt A 867/e om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor.

² Yttrandet avser medlemsförslagen A 862/lj om upprättande av en nordisk kommission och översyn av beslutsfattandet inom nordiskt samarbete, A 866/lj om inrättande av ett internationellt utskott samt A 867/e om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor.

Delegasjonsmedlemmene vil, etter å ha utvekslet foreløbige synspunkter på forslagene innhold og behandling, fortsette drøftelsene i partigruppenes regi.

Oslo, 27. januar 1989

Gudvin Låder Ve

Nordiska rådet, svenska delegationen:¹

Svenska delegationen har med anledning härav vid möte den 18 januari 1989 behandlat frågan om yttrande över medlemsförslagen

– A 862/j om upprättande av en nordisk kommission och översyn av beslutsfattandet inom nordiskt samarbete

– A 866/j om inrättandet av ett internationellt utskott

– A 867/e om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor.

Delegationen beslöt att tills vidare bordlägga ärendet i avvaktan på partigruppernas ställningstagande.

Stockholm den 20 januari 1989

För Nordiska rådets svenska delegation

Bert Isacson

¹ Yttrandet avser medlemsförslagen A 867/j om upprättande av en nordisk kommission och översyn av beslutsfattandet inom nordiskt samarbete, A 866/j om inrättande av ett internationellt utskott samt A 867/lj om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor.

Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan mot cancer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

BILAGA

Yttranden över ministerrådsförslaget

Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor (PNUN):

PNUN anser det viktigt att en nordisk handlingsplan mot cancer har utarbetats och kommer att genomföras.

De mest relevanta teman i planen ur PNUN:s synvinkel är kopplingen matvanor och cancer, förändring av matvanor, undersökning och kontroll av cancerframkallande ämnen i livsmedel och förebyggande information.

I handlingsplanens kapitel 2 behandlas matvanor och cancer samt bl. a. dricksvatten. PNUN vill påpeka att också i PNUN:s nya samarbetsprogram har förebyggande av kostrelaterade hälsoproblem en central roll och konstaterar att i Norden finns mycket goda förutsättningar för epidemiologiska studier rörande sambandet kost – cancer, särskilt om undersökningar kan göras av flera nordiska länder tillsammans. PNUN finner, att större vikt bör läggas i handlingsplanen på förebyggande av cancer genom ändring av kostvanor. Avsnittet på rapportens sida 26 om möjligheterna för förebyggande bör fördjupas och kompletteras i ljuset av de senaste årens forskning.

Mot denna bakgrund föreslår PNUN att denna del av handlingsplanen genomförs i nära samarbete med PNUN.

Vidare vill PNUN betona att de i handlingsplanen föreslagna åtgärderna bör koordineras med det motsvarande internationella arbetet, bl. a. inom WHO och EG.

PNUN vill också påpeka att i kapitel 6, bland exempel på det formaliserade nordiska samarbetet inom andra områden, har det inte nämnts något av de genomförda/pågående PNUN-projekten som rör cancerframkallande

ämnen, metoder och processer eller förhållandet mellan kosthållning och cancer.

Oslo den 15 september 1988

För det Permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor (PNUN)

Arne Kardell

Ordförande

Nordiska forskningspolitiska rådet (FPR):

FPR konstaterar att rapporten innehåller intressant information. Vidare kan konstateras att rapportens tyngdpunkt ligger på praktiska åtgärder och att forskningssamarbete ges relativt liten vikt. FPR:s kommentarer begränsar sig till forskningsfrågorna och gäller således endast en liten del av rapporten.

Som det stora samhällsproblem cancer är bör cancerforskning prioriteras högt. Det är enligt FPR:s mening också angeläget att ett ökat nordiskt samarbete kring cancerforskning kommer till stånd.

Som en utgångspunkt för övervägandena om lämplig inriktning av ökade gemensamma forskningssatsningar vore det önskvärt med en närmare redovisning av innehållet och omfånget av existerande forskningssamarbete, speciellt mellan de nordiska cancerregistren.

De förslag beträffande forskningssamarbete som finns i rapporten är vaga, vilket försvårar en innehållslig bedömning. Några av de frågor/förslag som tas upp i sammanfattningen berörs inte i själva rapporten.

Förslagen om evaluering av screening-program samt evaluering av patientomsorg och effekten av olika behandlingsformer synes värda särskilt stöd. I rapportens sammanfattning konstateras att grundforskning fortfarande är nödvändig i kampen mot cancer. Något förslag till samarbete läggs dock inte fram. Enligt FPR:s mening bör det övervägas att öka också grundforskningssamarbetet.

När det gäller det konkreta förslaget om etablering av en administration bestående av ett nordiskt sekretariat, en styrgrupp och fyra expertgrupper framgår det av budgeten på ca. 1 milj. DKK att två tredjedelar beräknas gå till den fasta sekretariatspersonalens löner och resor. Posten projektverksamhet uppgår i budgetförslaget till endast ca. 250 000 DKK.

Enligt FPR:s mening kan det ifrågasättas om de resurser som avsätts för en nordisk handlingsplan mot cancer till största delen skall gå till administration och inte till projektverksamhet. FPR anser sålunda att vid utarbetandet av ministerrådsförslaget borde tyngdpunkten flyttas till en beskrivning av den verksamhet som skall initieras inom ramen för handlingspla-

nen. FPR avstår från att lägga närmare synpunkter på hur planen bäst bör genomföras administrativt men vill framhålla att de medicinska forskningsråden borde involveras i någon form när det gäller planens forskningsdel.

Köpenhamn den 11 oktober 1988

(Ej sign.)

Ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor:

I stort sett stöder ämbetsmannakommittén förslaget till handlingsplan. Här ska endast ges några särskilda bemärkningar:

I kapitel 2 diskuteras möjligheter att förebygga cancer varvid olika faktorer som påverkar uppkomsten av cancer genomgås. Här har enligt ämbetsmannakommitténs uppfattning den arbetsrelaterade canceren fått en något för nedtonad betydelse och plats. Handlingsplanen refererar till undersökningar som uppskattar andelen cancerfall till följd av yrkesmässig exponering till ca. 4% av alla dödsfall i cancer.

Det finns dock skäl att tro att denna siffra är större och att den kan komma att öka i takt med att nya carcinogener identifieras.

I arbetsmiljön räknar man med att det finns ett 70-tal ämnen som är cancerframkallande och som finns upptagna i de nationella gränsvärdeslistorna.

Enligt ämbetsmannakommitténs bedömning finns dock goda möjligheter att förebygga och eliminera faktorer i arbetsmiljön som ger upphov till cancer, vilket är ett starkt skäl för att tillmäta insatser på arbetsmiljöområdet stor betydelse i dessa sammanhang.

Risken för cancer för personer i utsatta yrken kan bl. a. reduceras genom regulering som syftar till att minska användningen av och exponeringen för cancerframkallande ämnen och genom information om riskerna vid arbete med cancerframkallande ämnen och vilka säkerhetsföreskrifter som gäller. Det är också viktigt att nya kemiska ämnen genomgås grundligt vad gäller dess giftighet och dess mutations- och cancerframkallande egenskaper innan de tas i bruk.

I kapitel 5 diskuteras utbildningsbehov, kunskaps- och utvecklingsarbete. Här vill ämbetsmannakommittén understryka behovet av ytterligare utbildning för personal och specialister på arbetsmiljöområdet, som arbetar med förebyggande åtgärder.

Kemister, toxicologer och biologer har behov av vidareutbildning när det gäller att värdera kemiska ämnens förmåga att framkalla cancer.

På arbetsmiljöområdet finns, som också uppmärksammas i handlingsplanen, en nordisk institution (NIVA) som bedriver avancerad och internationellt välansedd utbildning på detta område.

På forskningsområdet bör ett nordiskt samarbete kunna leda till en mer systematisk kartläggning av förekomsten och användandet av cancerframkallande ämnen och i vilka processer de ingår. Att vidareutveckla metoder för att identifiera och kvantifiera cancinogener är också en angelägen uppgift för samarbete på området.

Ämbetsmannakommittén vill också peka på behovet av experimentella undersökningar med djur och in vitro som tillsammans med epidemiologiska undersökningar kan ge grund för en vetenskaplig värdering av sammanhangen mellan cancer och enskilda faktorer.

Slutligen vad gäller de organisatoriska aspekterna vill ämbetsmannakommittén peka på den nordiska hälsovårdshögskolan som ett alternativ vad gäller att följa utvecklingen av cancersjukdomar och behandlingsformer.

Eftersom en stor del av den cancerepidemiologiska forskningen berör arbetsmiljöområdet föreslår också ämbetsmannakommittén att arbetsmiljöexpertis bereds plats i den föreslagna arbetsgruppen.

I övrigt hänvisas till de särskilda kommentarer som inkommit från Arbetsministeriet i Danmark.

Köpenhamn den 11 oktober 1988

Ylva Tivéus
Konsulent

Nordisk Cancerunion (NCU):

-----

1. NCU ser utomordentligt positivt på tanken att forma ett gemensamt nordiskt handlingsprogram. I syfte att ge planen ett konkret innehåll är NCU också för din del beredd att gemensamt konkretisera vilka åtgärder som erfordras för att till år 2000 minska dödligheten i cancer. NCU är också beredd att avsätta ekonomiska medel för att åstadkomma en sådan konkretisering. Förutsättningarna för åtgärder inom ramen för NCU's arbete skall klarläggas under första halvåret 1989.

2. NCU har noterat att Nordiska ministerrådets hittillsvarande arbete för att forma ett nordiskt handlingsprogram. NCU har också enats om att aktivt medverka till att Nordiska ministerrådets handlingsprogram får en realistisk och konkret utformning. NCU är enig om att härvid understryka vikten av att de nordiska föreningarna tillerkänns en aktiv roll i arbetet på att förverkliga handlingsprogrammet.

I princip anser NCU att det nordiska samarbetet måste bygga på existerande organisatoriska strukturer. Detta är också den mest resursbesparande lösningen. I detta sammanhang bör betonas att den ordinarie sekreterar-

funktionen inom NCU håller på att förstärkas och utvecklas i takt med de nordiska cancerföreningarnas växande ansvar för forskning, prevention och patientomsorg. (De nordiska cancerföreningarnas samlade årsbudget uppgår f. n. till över SEK 500 milj.)

Utöver detta önskar Kræftens Bekæmpelse i Danmark att hänvisa till sitt remissvar till Nordiska ministerrådet den 12 september 1988.

Den 14 november 1988

För Nordisk Cancerunions styrelse

Bo Oscarsson

Generalsekreterare

Nordiska hälsovårdshögskolan:

s. 3. Det är viktigt att påpeka, som det här görs, att en tillämpning av de befintliga kunskaperna när det gäller faktorer bakom cancer skulle leda till mindre cancerfall och minskat lidande.

s. 5. Målet att minska den förväntade dödligheten i cancer med 15 procent fram till år 2000 ligger i linje med Europakommissionens (EF) mål. Det är i och för sig inte orimligt. Vad jag personligen anser mest angeläget är att minska *för tidig död* i cancer. Något ska vi ändå dö av.

En fråga som alltför sällan diskuteras är hur det dödlighetsmönster ser ut som vi helst skulle vilja ha. Hjärtinfarktdöd är nog att föredra framför cancerdöden, som inte sällan är plågsam och utdragen.

s. 6. Viktigt att det betonas att minskat tobaksbruk är den angelägnaste förebyggande åtgärden mot cancer.

s. 7. Beträffande ett nordiskt sekretariat för "Nordisk Handlingsprogram mot Kræft" är min omedelbara personliga reflexion att Nordiska hälsovårdshögskolan skulle kunna spela en roll i sammanhanget. Här finns bl. a. professorerna Dag Thelle och Hans Wedel, som båda har forskat kring cancerpidemiologi. Professorn i onkologi vid Bergens universitet och Haukelands sykehus Bengt Rosengren har anmält sitt intresse av att tillbringa sitt sabbatsår 1/7 -89–30/6 -90 vid NHV. Professor Carl-Gunnar Eriksson vid NHV har engagerat sig livligt i cancerprofylax, likaså professor Göran Löfroth vid NHV.

s. 14. Beträffande överlevande efter cancerdiagnos anser jag beskrivningen vara alltför kortfattad, om syftet är att stimulera analys. Det är viktigt med en uppdelning i de olika slagen av cancer beträffande överlevnad. Data borde finnas tillgängliga i dag för en sådan information.

s. 15. Viktigt med en befolkningsbaserad analys av överlevande för olika former av cancer, relaterat till den ålder då cancer upptäckts.

s. 18. Det är i högsta grad diskutabelt när man påstår – generellt – att

”kræftbehandling kan kurer omkring halvdelen av all cancer”. När det gäller vissa, mera sällsynta former av cancer, som barnleukemi och testikelcancer, är ”botandefrekvensen” ca. 80 procent. När det gäller lungcancer däremot är det mycket få som ”botas”. När man generellt påstår att hälften av all cancer botas genom behandling ger man exempelvis rökarna felaktiga signaler i fråga om botbarheten.

s. 18. Ambitionen att minska cancerdödligheten i USA med 25–50 procent före år 2000 bedöms som helt orealistisk. Se t.ex. Scientific American Nov. 1985, s. 31 ff. och NEJM, 8 maj 1986, s. 1226 ff.

s. 20–34. Avsnittet är angeläget. Jag är dock övertygad om att man måste gå djupare än hittills. Viktigast är att engagera massmedia, inte minst folkrörelse – och samhällsägda TV, för att förbättra livsvanorna och få underlag för erforderliga politiska beslut.

s. 35–38. Beträffande tidig diagnostik och screening är det väsentligt hålla i minnet att 80 procent av bröstcancer upptäcks av kvinnorna själva. Självundersökning av bröstet är därför utomordentligt viktig att lära ut. Där borde också TV kunna sprida kunskap.

s. 38. När man hänvisar till undersökningar om 30-procentig reduktion i bröstcancerdödligheten till följd av mammografi bör uppgiften förses med vissa reservationer. En fråga är hur hög procent riktiga bedömningar som röntgenläkaren gör. Att generalisera utifrån en studie med engagerade radiologer och 98-procentig träffsäkerhet till mera vardagliga förhållanden är inte invändningsfritt. Jag anser att man också bör nämna om problematiken med alla dem som fångats in men sedan visar sig inte ha cancer. Vad händer med dem?

När det gäller screening för blod i avföringen är det märkligt att ett sådant förslag alltjämt kan dyka upp. Jag trodde att de idéerna försvunnit med professor Duncan Neuhausers och A. M. Lewickis fina analys ”National health insurance and the Sixth Stool Guaiac” (Policy Analysis 1976: 2, s 175–196).

Det sägs inte (s 38) hur ofta kvinnor bör erbjudas mammografi, bara att det bör ske regelbundet (jävnligt). Det finns fortfarande skäl till frågetecken.

s. 39. Man kan diskutera om det verkligen finns skäl tala om ”store fremskridt”. Det gäller, som framgår av uppräknigen i ett relativt litet antal ganska sällsynta tumörformer.

s. 40. Betoningen av smärtbehandling är viktig.

s. 41. Frukten på en mer ”rimeligt niveau” – fortfarande kan ändå cancerbehandlingen vara både plågsam och osäker.

s. 41. Jag kände inte till att man i dag bygger särskilda cancersjukhus i England.

s. 43. Resonemanget om vikten av att regeringarna och sundhetsadministrationerna förser cancervården med ”de förnödnade resourser”, hör det hemma i det här sammanhanget?

s. 48. Det är viktigt att påpeka, som här gjorts, att nordiskt samarbete i fråga om "Handlingsplan mot cancer" inte är något självändamål. Samarbete bör kunna främja kunskapsutbytet. Frågan är dock hur pass formaliserat ett sådant samarbete behöver vara. Personligen utesluter jag inte möjligheten att nå synenergifördelar genom att repliera på befintliga nordiska institutioner.

s. 51. Här talas det om kurser i cancerepidemiologi, bl. a. Det aktualiserar frågan om repliering på befintlig kunskap. Det är, som sägs på s. 50, brist på utbildade epidemiologer.

s. 52–55. Med Nordiska hälsovårdshögskolans perspektiv efterlyser jag den tvärvetenskapliga och tvärprofessionella undervisningen. Den är utomordentligt viktig, anser jag, i fråga om cancerterapi.

s. 56–57. Det diskutabla i att som tidigare låta samarbetet vara av avhängigt av läkemedelsindustrins understöd bör betonas. Det kan inte vara en vettig metod att finansiera nordiskt utvecklingsarbete.

s. 58–70. Även den cancerepidemiologiska forskningen vid Nordiska hälsovårdshögskolan borde lyftas fram.

s. 61–62. Nordkem är ett utomordentligt intressant samarbetsexempel.

Som helhet: en välskrivna rapport med intressanta förslag. Det gäller dock att undvika risken för överlappning i alltför hög grad med befintliga institutioner. Effekten av den anslagsmiljon det gäller kan förväntas bli större om beloppet marginellt förs till en befintlig nordisk institution i jämförelse med om något helt nytt ska byggas upp.

Edgar Borgenhammar

Danmark

Arbejdsministeriet:

Generelt kan det bemærkes, at arbejdsbetinget kræft har en forholdsvis begrænset omtale i handlingsplanen. Endvidere indeholder handlingsplanen ikke noget om udviklingen af et regionalt WHO-program vedrørende forebyggelse af arbejdsmiljøbetinget cancer.

Ud over ovenstående generelle kommentarer har Arbejdsministeriet følgende specifikke kommentarer:

Side 8: Efter punkt e) bør tilføjes et punkt g) med følgende tekst "informere om arbejdsbetinget kræft og om mulighederne for forebyggelse".

Side 8: Til punkt 3 bør tilføjes ". . . og at nye initiativer til forebyggelse af arbejdsbetinget kræft fremmes".

Side 10: Efter punkt e) bør tilføjes et punkt f) med følgende tekst

''Evaluering af korttidstest og biologisk test til screening af påvirkninger af kræftfremkaldende stoffer i arbejdsmiljøet''.

Side 11: Til punkt c) bør tilføjes '' . . . herunder arbejdsmiljø''.

Side 32: I tredje afsnit bør tilføjes

''Næste skridt i forebyggelsesarbejdet kan være, at der på baggrund af WHO's anbefalinger udarbejdes en liste over kræftfremkaldende stoffer samt foretages en kortlægning af anvendelsen af disse stoffer.

Side 33: Teksten i andet afsnit bør ændres til

''Kræfttrisikoen for personer i udsatte erhverv bør reduceres igennem regulering, der nedsætter anvendelsen af og eksponeringen for kræftfremkaldende stoffer og tilføjes oplysning om risikoen for arbejde med kræftfremkaldende stoffer og sikkerhedsforanstaltningerne herved. Nye kemiske stoffer bør undersøges grundigt for giftighed og mutations- og kræftfremkaldende egenskaber, inden de tages i brug''.

Side 51: Første punktum i første afsnit bør ændres til

''Der er behov for at skabe muligheder for videreuddannelse inden for kræftforebyggelse for personalet i sundheds-, miljø- og arbejdsmiljøsektoren''.

Side 52: Sidste punktum i andet afsnit bør ændres til

''Det skal understreges, at der er behov for at videreudanne alle former for specialister, som arbejder med kræft og kræftpatienter, ikke blot onkologer''.

Side 55: Efter første afsnit indsættes et nye afsnit med følgende tekst

''Kemikere, toksikologer og biologer: Behov for videreuddannelse i vurdering af kemiske stoffers evne til at fremkalde kræft, herunder anvendelse af struktur-aktivitetsanalyser''.

Side 55: Efter afsnittet om forskning foreslås tilføjet et nyt afsnit med følgende tekst

''Samarbejdet kunne fx. omfatte en systematisk kortlægning af forekomsten og anvendelsen af kræftfremkaldende stoffer samt beskrivelse af de processer, hvori de indgår. Dette vil kunne danne grundlag for elimination/substitution eller omlægning af processer og derfor indgå i en målrettet og effektiv forebyggelse af arbejdsbetinget kræft. Endvidere kan foreslås udvikling eller videreudvikling af metoder til identifikation og kvalificering af carcinogener''.

København, den 5. september 1988

P.m.v.

E.b.

Henrik Grove

Statens Lægevidenskabelige Forskningsråd (SLF):

SLF er vidende om, at der på en lang række områder inden for kræftforskning foregår nordisk samarbejde. Grupper i de nordiske lande samarbejder både om basalbiologiske, epidemiologiske og mere klinisk orienterede projekter. Det er SLF's vurdering, at oprettelse af et sekretariat som foreslået af arbejdsgruppen, ikke med nogen sikkerhed vil føre til en kvalitativ eller kvantitativ forbedring af den forskningsmæssige indsats mod kræftsygdomme.

SLF kan således ikke støtte planen, men vil naturligvis fortsat se overordentlig positivt på nordiske projekter inden for dette område.

København, den 7. november 1988

P.f.v.

Arvid B. Maunsbach

Lis Attrup

Kræftens Bekæmpelse:

Landsforeningen finder ikke, at den foreliggende rapport i tilstrækkelig grad indeholder konkrete initiativer, som kan danne grundlag for en egentlig Nordisk Handlingsplan mod Kræft.

Det er Kræftens Bekæmpelses principielle opfattelse, at nordisk samarbejde bør basere sig på allerede eksisterende samarbejdsstrukturer, og finder derfor ikke etableringen af det i rapporten nævnte nordiske sekretariat for kræftbekæmpelse formålstjenligt.

Kræftens Bekæmpelse vil derimod foreslå, at det overvejes at udbygge samarbejdet sekretariatsmæssigt i Nordisk Cancer Union (der består af de 5 nordiske landes kræftforeninger) med henblik på, at der kan ske en kortlægning og udarbejdelse af fælles operative strategier til brug for ikke mindst en forstærket samfundsmæssig indsats mod kræftsygdommene og deres følgevirkninger i de enkelte lande.

Kræftens Bekæmpelse skal nedenfor udtale sig om nogle af de i handlingsplanen nævnte emner:

For så vidt angår forskningsdelen, er det Landsforeningens opfattelse, at man på det naturvidenskabelige område allerede har et velstruktureret samarbejde såvel på nordisk plan som internationalt set, og at dette samarbejde bør styrkes gennem en øget bevillingsramme til de allerede eksisterende organer til brug for konkrete ansøgninger til forskning og uddannelse.

For så vidt angår den psykosociale forskning, er denne af nyere dato i samtlige de nordiske lande. Når det i handlingsplanen nævnes, at der er

opnået en stor mængde ny viden om patienternes og deres families livskvalitet, smertebehandling m. v., er dette korrekt for så vidt, at der er tale om en generel større opmærksomhed på psykosociale behov. Denne opmærksomhed hviler dog i høj grad på f. eks. den enkelte sygehusafdelings praksis, sund fornuft og gode intentioner og kun i beskedent omfang på systematisk videnskabelig videnindsamling og erfaringsopsamling.

Det er derfor Landsforeningens opfattelse, at dette område vil være særdeles velegnet til en fælles nordisk indsats.

For så vidt angår kræftforebyggelse, deltager Danmark i egenskab af sit medlemskab af EF aktivt i udarbejdelsen af EF's handlingsplan "Europa mod kræft". Det er, som bekendt, i forbindelse hermed udarbejdet et europæisk kodeks mod kræft bestående af 10 personlige bud. Kræftens Bekæmpelse har tilsluttet sig disse 10 bud i en let revideret udgave tilpasset danske forhold (*se Bihang 1*).

Kræftens Bekæmpelse finder det væsentligt, at de nordiske lande tilslutter sig de 10 personlige bud som led i målet – at reducere kræftdødeligheden med 15 pct. inden år 2000.

Da Kræftens Bekæmpelse lægger megen vægt på ikke alene at pege på, hvad den enkelte kan gøre for at mindske risikoen for at få kræft, men også hvad det offentlige kan gøre, har Landsforeningen udarbejdet 10 bud med krav til en samfundsindsats (*se Bihang 2*). Det drejer sig om udarbejdelse af en offentlig tobakspolitik og ernæringspolitik, at befolkningen beskyttes imod kræftfremkaldende stoffer og unødvendig stråling, at det offentlige tilbyder risikogrupper screening for brystkræft og livmoderhalskræft samt, at det offentlige påtager sig ansvaret for kræftforskningen og bidrager med mindst 1/4 promille af bruttonationalproduktet. Herudover at der sikres tilstrækkelig behandlingmæssige ressourcer for kræftpatienter, at der sikres nødvendige ressourcer til afhjælpning af de psykosociale konsekvenser af kræft for patienter m. fl., og at det offentlige styrker forskningen i bivirkninger i forbindelse med kræftbehandling og smertebehandling, samt at det offentlige undersøger alternative behandlingsmetoders betydning for kræftpatienter.

Kræftens Bekæmpelse finder at de vedlagte 10 samfundsbud bør integreres i den Nordiske Handlingsplan mod Kræft.

Til slut skal det påny anføres, at det er Kræftens Bekæmpelses opfattelse, at handlingsplanens vægt bør lægges på et koordineret nordiskt samarbejde omkring fastlæggelse af fælles strategi til brug ikke mindst for en forstærket samfundsmæssig indsats i de enkelte lande.

København, den 12. september 1988

Ole Bang
Direktør

Lise Beha Erichsen
Juridisk konsulent

*BIHANG 1***10 Personlige bud**

Risikoen for kræft kan begrænses.

- 1) Ryg ikke. Brug ikke skråtobak eller snus.
- 2) Undgå fed mad og spis rigeligt frugt, grøntsager og fiberholdige kornprodukter.
- 3) Begræns forbruget af øl, vin og spiritus.
- 4) Pas på, når du arbejder med kemiske stoffer. Mange er kræftfremkaldende – ikke alle er mærkede.
- 5) Undgå overdreven soldyrkning.
Mulighederne for helbredelse er størst, hvis kræft opdages tidligt.
- 6) Gå til lægen, hvis du opdager en knude, uanset hvor på kroppen den findes, og undersøg selv regelmæssigt dit bryst.
f. eks. en knude på halsen, i brystet, i testiklerne, etc.
- 7) Gå til lægen, hvis du får en uventet blødning og få regelmæssigt undersøgt underlivet.
f. eks. uregelmæssig blødning mellem menstruationerne, efter overgangsalderen eller ved samleje.
- 8) Gå til lægen, hvis du får vedvarende fordøjelsesproblemer eller taber dig uden grund.
f. eks. vedvarende synkebesvær, kvalme, mavesmerter og vægttab.
- 9) Gå til lægen, hvis du har vedvarende hoste og hæshed.
f. eks. halsirritation, problemer med vejrtrækning eller blodigt opspyt.
- 10) Gå til lægen, hvis du opdager, at en skønhedplet ændrer sig.
f. eks. ændrer farve, størrelse eller bliver til et sår.

*BIHANG 2***10 Samfundsbud**

- 1) Der bør udarbejdes en offentlig tobakspolitik, der sikrer oplysning om rygningens skadelige virkning samt beskytter mod passiv rygning.
- 2) Der bør udarbejdes en offentlig ernæringspolitik, der bl. a. sikrer, at kræftfremkaldende stoffer i levnedsmidler fjernes.
- 3) Det offentlige bør sikre, at befolkningen beskyttes mod kræftfremkaldende stoffer på arbejdspladsen og i det omgivende miljø.
- 4) Det offentlige bør tilbyde risikogrupper screening for brystkræft og livmoderhalskræft.
- 5) Det offentlige bør træffe foranstaltninger til at sikre befolkningen mod unødvendig stråling, der kan fremkalde kræft.
- 6) Det offentlige bør påtage sig ansvaret for kræftforskningen og bidrage med mindst en kvart promille af bruttonationalproduktet.
- 7) Det offentlige bør sikre tilstrækkelige behandlingsmæssige ressourcer for kræftpatienter.
- 8) Det offentlige bør sikre de nødvendige ressourcer til afhjælpning af de psykologiske og sociale konsekvenser af kræft for patienterne, de pårørende, de efterladte og plejepersonalet.
- 9) Det offentlige bør styrke forskningen i bivirkninger i forbindelse med kræftbehandling og smertebehandling.
- 10) Det offentlige bør undersøge alternative behandlingsmetoders betydning for kræftpatienter.

Finland

Statens medicinska kommission:

I betänkandet "Nordisk handlingsplan mod kræft" konstateras i början att frekvensen av cancersjukdomar tilltagit och på grund därav begrundas möjliga samnordiska åtgärder. Betänkandet är mycket kliniskt betonat och forskningsdelen är rätt snäv. I forskningsdelen betonas epidemiologiska utredningar om näringens, hormonernas och miljöfaktorernas inverkan samt utredningar om livsstilsaspekter och aspekter om risk för cancer. I betänkandet betonas också betydelsen av en gemensam evaluering av screeningsprogram samt jämförelser av både nya och redan ibruktagna vårdmetoder. Om grundforskningen konstateras endast att den är nödvändig i befrämjandet av arbete mot cancer. Enligt arbetsgruppen handhas dessa aspekter av en annan nordisk organisation nämligen Nordforsk.

I planen ingår inte några direkta nya synpunkter angående ovan nämnda forskningstendenser utan den är mera konstaterande och beskriver pågående projekt. Arbetsgruppen föreslår att Nordiska ministerrådet skulle tillsätta en permanent ledningsgrupp och ett sekretariat samt skilda expertgrupper för utvecklandet av ett samnordiskt program. Expertgrupperna skulle närmast vara sådana som behandlar cancerepidemiologi och förebyggande av cancer samt planerar gemensamma utbildningsprogram. För utförandet därav föreslås ett årligt anslag på något över 1 miljon danska kronor av ministerrådets medel.

Medicinska kommissionen anser det föreslagna förfarandet för förverkligandet av ett nordiskt program väl motiverat. Enligt kommissionen är det emellertid beklagligt att grundforskningen av cancer uteslutits ur betänkandet och det samnordiska programmet eftersom kvantiteten och kvaliteten av grundforskningen är rätt hög i alla nordiska länder.

Helsingfors den 16 november 1988

Pirjo Mäkelä

Ordförande

Jaana Aalto

Sekreterare

Sverige

Medicinska forskningsrådet (MFR):

MFR ser positivt på Nordiska rådets initiativ att inom Norden försöka samordna insatser mot cancer. MFR har därför med intresse tagit del av den rapport, som framläggs av den arbetsgrupp Nordiska ministerrådet tillsatt för att utarbeta förslag till ett integrerat handlingsprogram mot cancer.

En övergripande målsättning med programmet är att genom olika åtgärder år 2000 ha reducerat mortaliteten i cancer i Norden med 15 % av den förväntade åldersstandardiserade dödligheten i cancersjukdomar. Några uppgifter om hur denna förväntade dödlighet kommer att beräknas saknas dock i rapporten. MFR ser det därför som väsentligt att stora ansträngningar görs att uppskatta cancerdödligheten i ett samhälle där inga preventiva metoder vidtas, dvs. skapa en referensbakgrund till den övergripande målsättningen för programmet.

I redovisningen om förebyggande åtgärder har MFR inget att invända mot arbetsgruppens uppfattning att tobaksrökning intar den bäst säkerställda, kvantitativt mest betydelsefulla och samtidigt egentligen lättast eliminerbara orsaksfaktorn till cancer. MFR instämmer därför i arbetsgruppens mening att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att minska tobaksrökningen och de förslag som härvid anvisas synes väl genomtänkta. Huruvida diskuterade kostrekommendationer – inklusive fettreduktion – kan uppnå minskad cancerincidens är däremot mera tveksamt eftersom kosthypotesen ännu icke kan sägas ha erhållit övertygande stöd. MFR tillstyrker emellertid varmt att programmet siktar till en fortsatt kunskapsuppbyggnad kring kostfaktorer liksom andra riskfaktorer för cancerutveckling som berörs i utredningen.

Beträffande möjligheterna att minska cancerdödligheten genom screeningundersökningar ställer sig MFR bakom arbetsgruppens uppfattning att dessa ännu så länge är begränsade till livmoderhals- och bröstcancer. Gynekologisk hälsokontroll för tidig diagnostik av cervixcancer har pågått i flera av de nordiska länderna sedan cirka 20 år och flera observationer talar för att denna screeningverksamhet minskat incidensen och dödligheten i livmodercancer. Vad gäller bröstcancer är det MFR:s uppfattning att man bör avvakta utvärderingen av pågående verksamheter med mammografi i Norden innan man tar ställning till huruvida en generell uppsökande mammografisk screening kan rekommenderas.

Vad gäller andra cancerformer är närmast tarmcancer aktuell men MFR är enig med arbetsgruppen att screening-program i stor skala på denna cancerform ej bör föreslås. Däremot är det, som utredningen anger, av intresse att få erfarenheter av pågående försöksverksamhet i Norden analyserade.

Då trycket på cancervården kommer att öka ser MFR i likhet med utredningen ett behov av att tillvarata de möjligheter som öppnas genom utvecklingen av nya behandlingsmetoder. Ett ökat internordiskt samarbete kan härvidlag främja denna utveckling. De onkologiska centra kan sannolikt utnyttjas i större omfattning än vad som hittills skett för att koordinera onkologisk behandling och därtill bidra med utbildningsprogram, inte minst för att därigenom förbättra våra insatser i det psykologiska och socialmedicinska omhändertagandet av cancersjuka. Vissa resursbesparingar kan säkerligen också ses i att, som rapporten föreslår, patienter med speciella cancersjukdomar centreras till särskilda enheter inom Norden.

MFR instämmer i arbetsgruppens syn att forskningens roll måste beaktas inom ramen för handlingsprogrammet. Forskningen spelar en avgörande roll för ansträngningarna att begränsa cancersjukdomarnas skadeverkningar och ny kunskap är en förutsättning för att vi i framtiden skall kunna kontrollera cancersjukdomarna och vidtaga åtgärder av betydelse för cancerincidensen. Det är glädjande att rapporten pekar på de unika möjligheter som finns i Norden för epidemiologisk cancerforskning. Tillgång till register med demografiska basdata gör det möjligt att i Norden genomföra studier av cancersjukdomarnas incidens och mortalitet i olika åldrar. MFR vill också understryka betydelsen av fortsatt utbildning inom cancervårdens olika teoretiska och kliniska aspekter, bl. a. genom att utbildningsmöjligheter i onkologi skapas för olika kategorier av läkare och att möjligheter till vidareutbildning i onkologi ges för sjuksköterskor och annan personal med uppgift att vårda cancersjuka.

MFR inser att inrättande av ett nordiskt sekretariat för cancervården (NORDCANCER) kan vara av värde för ett internordiskt samarbete. MFR efterlyser dock en bättre precisering av sekretariatets uppgifter och resursbehov men vill samtidigt varna för en övertro på nyttan av denna organisationsform.

Sammanfattningsvis vill MFR framhålla att ett nordiskt handlingsprogram mot cancer i många avseenden är berättigat och att många av de förslag som utarbetats sannolikt kan få stor betydelse för nordisk cancervård under kommande år. Den strategi som rapporten förordar med preventiva åtgärder är i mångt och mycket lätt att stödja och den övergripande målsättningen att minska cancerdödligheten i Norden är starkt angelägen.

Stockholm den 2 november 1988

För medicinska forskningsrådet

Henry Danielsson
Professor, sekreterare

Ivar Vallin
Kanslichef